

READING ROOM

Acc. No. 8655.

FIVE HUNDRED
INDIAN PLANTS

THEIR USE IN MEDICINE AND THE ARTS

IN CANARESE

SECOND EDITION

ಸಹಸ್ರಾರ್ಥ

ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

LIBRARY,

DEPARTMENT OF AGRICULTURE
BANGALORE

No. 8655 Date 1.10.1955
MANGALORE

BASEL MISSION BOOK AND TRACT DEPOSITORY

1908

Copyright registered.

PRINTED AT THE BASEL MISSION PRESS, MANGALORE.

U. A. S. BANGALORE
UNIVERSITY LIBRARY.

14 OCT 1972

50492

ACC. NO.....

CL. NO.....

581.954
HAR

PREFACE TO THE SECOND EDITION

The first edition of this volume was published in 1881 by MESSRS. C. STOLZ and G. PLEBST, two lay-agents of the Basel Missionary Society in Mangalore. It had grown from an alphabetical list of plants, published in the Canarese Almanacs (Mangalore) from 1868 to 1874, and contained, besides the vernacular and scientific names, the time of flowering, the habitat, and an indication of the medical properties and common uses. As there was and still is a demand for the book, the publishers have found it expedient to issue a second edition which they hope will also be favourably received by the public.

This second and revised edition maintains its former character generally. As regards the scientific nomenclature the names adopted by SIR JOSEPH HOOKER are now substituted for those in the first edition. As to the vernacular names, I trust that errors will be leniently dealt with; for there is no reliance whatever on the correctness of the names of plants or any other natural objects gained from most people. In support of this view I quote the REV. ALEXANDER KYD NAIRNE, late Bombay Civil Service, whose "Flowering Plants of Western India" (Bombay: The Education Society's Press, Byculla) was very useful to me in identifying the plants of this book. In the introduction to this book he says:—"In the case of very well-known trees or remarkable shrubs there are generally one or two names almost universally known; but as regards the rest, and I should say almost all herbs, the names are, I believe, not only very local, but also very indiscriminately applied. My experience is that very few people know the names of more than a very few plants, and that they apply the few names they know with great latitude; in fact, I have sometimes suspected a facile villager of making up names on the spot for the benefit of the questioner."

I have omitted some plants from the former list, but added others, which are very common in this part of India, so that the number now comes to 523, instead of 500.

The first index, pages 194 to 208, grouping the plants according to their uses, is new, and will, I hope, be found useful to Canarese readers.

The first part of the former (complete) edition containing a translation of the Linnæan system and an analytical table introductory to the natural orders of Indian plants, together with indexes showing how the plants described in the book are to be grouped under the different classes and orders, had to be omitted this time for several reasons. The labours of the REV. E. HÄRLIN and his fellow-workers in compiling those pages is, however, not lost; for, the botanical terms which were coined in Sanskrit and Canarese and introduced by them have been generally adopted by Canarese students of Botany and are now current.

MANGALORE,
March 5th, 1908.

I. Pfeiderer.

KEY TO THE TRANSLITERATION OF THE VERNACULAR NAMES.

ಅ a	ಆ ā	ಇ i	ಈ ī	ಉ u*	ಊ ū	ಋ ri
ಎ e	ಏ ē	ಐ ai	ಒ o	ಓ ō	ಔ ou	ಂ am (an) ಃ ah
ಕ ka	ಖ kha	ಗ ga	ಘ gha	ಚ ṇa		
ಜ ṣa	ಛ ṣha	ಜ ja	ಝ jha	ಞ ṇa		
ಟ ṭa	ಠ ṭha	ಡ ḍa	ಢ ḍha	ಣ ṇa		
ತ ta	ಥ tha	ದ da	ಧ dha	ನ na		
ಪ pa	ಫ pha	ಬ ba	ಭ bha	ಮ ma		
ಯ ya	ರ ra	ಲ la	ವ va			
ಶ ṣa	ಷ ṣha	ಸ sa	ಹ ha	ಳ ḷa	ಕ್ಷ kṣa	

* In Malayalam and Tulu also final half u=ū.

ERRATA.

No.	6 for Sesbania var. coccinea	read Sesb. grandiflora var. coccinea.
"	32 " Gendarussa Adhatoda	" G. adhatoda.
"	88 " Barleria caristata	" B. cristata.
"	108 " N. heteroclitum	" M. heteroclitum.
"	215 " Mimosa ducis	" M. dulcis.
"	241 " Clerodendrum	" Clerodendron.
"	436 " Clerodendrum	" Clerodendron.

COMMON BOTANICAL WORDS

English and Sanskrit	Tamil	Telugu	Canarese
	zh=ozu		
Aerial root	vizhuṭu	nda	nda, bīṇu
Bark — valkala	paṭṭai	paṭṭa	paṭṭe, kette
Blossom, flower — pushpa	pū	puvva	hūva
Bud — kalika	aruṇbu	mogga	mogge
Bulb, tuber, rhizome — kunda	kizhaṅgu	gaḍḍu	gaḍḍe
Bunch of fruit — stambaka	kulai	gola	goue
" " plantains	ēirpu	ēipu	ēipu
Bush — gulma	putar	poda	pode
Cluster — guṇḍha	kottu	gutti	gonḍalu
Creeper — lata	vaḷḷi, kodi	tige	balli
Flower <i>see</i> Blossom			
Flower-sheath — pushpapuṭa	pāḷai		hombāle
Foliage — parṇa	tazhai	aku	ele
Fruit — phala	pazham	paṇḍu	happu
" (young) śalaṭu	piṇḍu	pinde	kasugayi
" (unripe) "	kāyī	kāya	kāyī
Garden — āraṁ	tōṭṭam, topu	tōṭṭam	tōṭa
Grass — triṇa	pullu	kosuva	hullu
Gum — niryasa	piṣin	hunka	gōndu, anṭu
Heartwood	shēgu	ēva	ēgu
Herbaceous plant — ośhadhi	pūndu	mūlika	mūlike
Kernel — bijagarbha	parippu	pappu	pappu
Leaf-bud — patrapuṭa	tulir	ēiguru	ēiguru
Nut — aśbthi	kōṭṭai	ginza	vāṭe (?)
Oil — taila	yennay	nūne	enne
Pistil — straiṇakesara	allittai	dimme	hūḍipḍu
Pitb	shōru	davva	tiraḷu
Plant — udbhija	shoḍi	ēṇṇu	giḍa
Pollen — pushparajas	pūppoti	pūppōḍi	hūvina puḍi
Pulp	ēatai	guzzu	gejju
Rind — chali	tōl	tōlu	šippe
Root — mūla	vēr	vēru	bēru
Sapling — vriksha	pōṭṭu	antu	sasi
Seed — bija	virai	vattu	bija
Shoot — kīśala	kozhundu	ēiguru	ēiguru
Shrub — kahupa	shirusoḍi	ēṇṇu	giḍa
Sprout — ankura	mulai	molaka	moḷe
Stem — kāmḷa	taṇḍu	kāda	kānu
Thorn — kaṭṭaka	mullu	mullu	mullu
Tree — vriksha	maram	mānu	mara
Twig — upaśākhā	kazhi	ēidugu	ēidugu

WITH VERNACULAR EQUIVALENTS

Malayalam	Hindustani	Konkani	Tulu
vizhuttu	pārambī		
toli	ēāl	sali	kette
pūvu	phūl	phūla	pūvu
moṭṭu	kalli	kaḷo (of a flower)	mugge
kizhannu	gaḍḍah	kāndo	kaṇḍe
kula	khoshah	ghaḍāyu	kailu
ēippu	shīp	phoṇo	panne
paṭarpu	jhāri	jhādkūṭa	pudel
kulu	khoshah	jhollo	
vaḷḷi	bēl	vali	būru
paḷa		puruṇṭo (of tero) pouya (of areca)	pale
tazha	patte	pana	ire
pazham	phal	phaḷa	parndu
īlaṅkaya	pinda	miḍi, kasugayi	kaskāyi
paḷḷakayi	naphukta		
tōṭam, parambu	bāg, bāgāyat	tōṭa	tōṭa
pullu	ghās	taṇa	panti
paṣu	gona	gōndu, aṇṭu	gōndu, aṇṭu
kātal	khair	tiraḷu	tirḷu
chēḷi	būṭi	mulika	
parippu	chāuli	ghōṅgu	
talir	chugur	chiguru	chiguru
koṭṭai	gutli		
eṇṇa	tel	tēla	eṇṇe
shōru	gūdā, kīr	tiraḷu, beṇḍu	tiraḷu
chēṭi	nabat	jhāḍa	dai
pūppoti	zīrah	kēśara	pūpodi
kazhamput	maghz	piḷpo	bāve
toli	post	sali	sōle, tippi
vēr	jar	paḷa	bēru
taṭi	shāk	sashi, jhaḍa	sasi
vittu	bīj	bīyi	bīja, bittu
talir	kunpal	chiguru	chiguru
chēṭi	chhajhar	jhāḍa	
mula	morkā	molko, ankri	molke
taṇḍu	per	dēṇṭu	daṇṭu
mul	kāṇṭā	kāṇṭo	mulḷu
maram	jhār	rūku	mara
chelli	phāṇṭa	ghello	gellu

ಸಹಸ್ರಾರ್ಥ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ.

1. ಅಂಕೋಲೇ ಮರ (Sage-leaved Alangium).

ತಮಿಳು: ಅಂಕೋಲಮ್, ಅತಿಂಕೋಲಮ್. **ತೆಲುಗು:** ಅಂಕೋಲಮು. **ತುಳು:** ಅಂಕೋಲಿದ ಮರ. **ಮಲೆಯಾಳ:** ಅಂಕೋಲಮ್, ಚಿಮ್ಮರಮ್, ಅರಿಮ್. **ಸಂಸ್ಕೃತ:** ಶೋಧನಮ್, ಅಂಕೋಲ, ಅತಿಂಕೋಲಮ್, ಅಂಕೋದ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ. **ಪುಷ್ಪ:** ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕೆಗಳ ರಸ ಬೀಗಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಸೇಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಬೇರೂ ಬೀಜಗಳ ತೈಲವೂ ಸರ್ಪ ಕಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಗಟ್ಟಿಯೂ ನಯವೂ ಇದ್ದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಕುಡಿಯುವಲ್ಲಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ಬಾರದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು.

Alangium decapetalum, Lam.—A. Lamarckii, *Thwaites*.—(Order Cornaceae.)

Tamil: Ankolam, atikōvam. **Telugu:** Ankolamu. **Canarese:** Ankolē-mara. **Tulu:** Ankolēda-mara. **Malayalam:** Ankolam, cemmaram, ariṇil. **Sanskrit:** Śōdhanam, ankolā, itikōlam, ankolāda.

2. ಅಂತರಗಂಗೇ ಗಿಡ.

a) ಅಂತರಗಂಗೇ ಗಿಡ (Water-soldier).

ತ. ಅಕಾತತಾಮೃತ್. **ತೆ.** ಅಂತರವಾಮರ, ನೀರಾಕು, ತೂಡಿಕೊರ. **ಮ.** ಅಂಬಿಲ್ಲಾಪ್ಪೊಂಬಿ, ನೀರ್ಚೀರ, ಕುಡಪಾಯಲ್.

ಹುಟ್ಟು: ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೀನೀರಿನ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ. **ಪುಷ್ಪ:** ಜೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಭಾವ ತಂಪು. ಎಲೆಗಳು ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಗೂ, ಅನ್ನ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ, ಗುಲಾಬಿ

ನೀರು ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಶ್ವಾಸಕಾಸಕ್ಕೂ, ಬೇರು ವಿರೇಚನ ಮಾಡುವ ದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Pistia stratiotes, *Lin.*—(Order Aroideæ.)

Tam. Ākāśātāmarai. *Tel.* Antaradāmarā, nīrāku, tūdikūra. *Can.* Antara-gangē-gida. *Mal.* Anñillāpponñu, nīrcīra, kuḍapāyal.

b) ಅಂತರಗಂಗೆ, ನೀರಾಟ (Duckweed).

ಹುಟ್ಟು: ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ.

ಉಪಯೋಗ: ಇದು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ತೇಲಾಡಿ ನೀರು ಕೊಳೆತುಹೋಗದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಾತುಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

Lemna globosa, *Roxb.*—(Order Lemnaceæ.)

Can. Antaragange, nīrāṭa.

3. ಅಂದಿಪುನಾರು ಮರ.

ತೆ. ಕರಳಿ. ತು. ಅಂಡಿಪುನಾರ್. ಮ. ವನ್ನಣ.

ಹುಟ್ಟು: ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಬೇಯಿಸಿ, ಕುರಗಳು ಹಣ್ಣು ಗುವ ಹಾಗೆಯೂ ಮೈಲಿಗೆಗೆ ವ್ರಣಗಳು ಗುಣವಾಗುವ ಹಾಗೆಯೂ ಲೇಪಿಸುವದು.

ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆ ಚರ್ಮಹದಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಬೂದಿ ವಸ್ತ್ರತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಉಪ ಯೋಗ. ಬೂದಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ತಿನ್ನಬಹುದು.

Carallia integerrima, *Dec.*—*C. lucida*, *Kurz.*—*C. Ceylanica*, *Arn.*—(Order Rhizophoræ.)

Tel. Karaḷi. *Can.* Andipunāru-mara. *Tu.* Andipunāru. *Mal.* Vankaṇa.

4. ಅಂಬಟ(-ಟಿ), ಅಮಟಿ ಮರ (Hog-plum or Wild Mango).

ತೆ. ಕಾಟ್ಟುಮಾ. ತೆ. ಅಡವಿಮಾವಡಿ, ಅಂಬಾಳಮು. ತು. ಅಂಬಡೆ. ಮ. ಅಂದಾದಿಂ, ಅಂಬದಿಂ. ಕೊಂ. ಅಂಬಾಡೊ. ಸಂ. ಅಮ್ರಾತಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಸೂತಿಕ ಸರಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ; ಸಿಪ್ಪೆ ಅಜೀರ್ಣ ರೋಗಕ್ಕೆ; ಎಲೆಗಳೂ ಕಾಯಿಯೂ ಕಿವಿನೋವಿಗೆ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನಬಹುದು; ಎಳೆದಾಗಿರುವಾಗ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಸ ಬೇಯಿಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಮಾಡುವ ದುಂಟು. ಮರಕ್ಕೆ ಗಾಯ ಮಾಡಿದರೆ, ಹಗಿನು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

Spondias mangifera, Willd.—*S. amara, Lam.*—*Evia amara, Comm.*—*Mangifera pinnata, Ken.*—(Order Anacardiaceae.)

Tam. Kāṭṭumā. *Tel.* Aḍavimāmiḍi, ambālamu. *Can.* Ambaṭa(-le), amate-mara. *Mal.* Ambālam, ambālam. *Kon.* Ambādo. *San.* Amrātaka.

5. ಅಕ್ಕಿ, ಭತ್ತ, ನೆಲ್ಲ (Common Rice).

ತ. ಅರಿಶಿ. ತೆ. ಬಿಯ್ಯುಮು, ಬಿಯುಮು. ತು. ಅರಿ. ಮ. ಅರಿ. ಕೊಂ. ಮದಾ. ತಾಂದುಲ
ಹಂ. ಚಾಂವ್. ಸಂ. ತಂಡುಲ, ಶದಕ, ನೀಲಮಂಜರಿ, ಅಬ್ಬಿಕಾ [ಭತ್ತ=ಪ್ರೀತಿ].

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಕುಲ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ವಿಶೇಷ ಆಹಾರ. ಕಾಳು ತೂಕಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ.

Oryza sativa, Lin.—(Order Gramineae.)

Tam. Ariṣi. *Tel.* Biyyamu, biyamu. *Can.* Akki, bhatta, nellu. *Tu.* Ari. *Mal.* Ari. *Kon., Mah.* Tāndula. *Hind.* Čāval. *San.* Taṇḍula, śadaka, nīlaman-jari, abdhikā.

6. ಅಗಚೆ, ಅಗಸೆ ಮರ.

ತ. ಅಚ್ಚಮ್, ಅಕತ್ತಿ. ತೆ. ಅಸಿ, ಅನಗಾ ಅವಿಸೆಚೆಟ್ಟು, ಉಮ. ತು. ಅಗಸೆ. ಮ. ಅಗತ್ತಿ.
ಹಂ. ಬಸ್ಸ, ಸಾದಬಸ್ಸ. ಸಂ. ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಬೂಕ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸಿಪ್ಪೆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಲ ಕೊಡುವದು; ಅದರ ಕಷಾಯ
ವಿರೇಚನ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಮೈಲಿಗೆ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳು ಜ್ವರ
ಕ್ಕೂ ಕಾಸಕ್ಕೂ, ಹೂವಿನ ರಸ ಮಂದ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆ ಹೂ
ಕಾಯಿಗಳು ಪಲ್ಯ.

a) White flowered: **Sesbania grandiflora, Pers.**—*Agati grandiflora, Desv.*—*Aeschynomene grandifl., Roxb.*—*Coronilla gr., Willd.*—(Order Legu-minosae.)

b) Red flowered: **Sesbania var. coccinea.**

Tam. Ačcam, akatti. *Tel.* Avisi, anagā avisečeṭṭu, uma. *Can.* Agače, agase-mara. *Tu.* Agase. *Mal.* Agatti. *Hin.* Basna, sāda-basna. *San.* Agastya, būka.

7. ಅಗರು, ಅಗಿಲುಗಂಧ (Agallochum or Aloe-wood).

ತು. ಹಗಲ್‌ಗಂಧ. ಮ. ಅಕಿಲ್. ಸಂ. ಅಗರು. ಅರಬ. ಕಲಂಬಕ್.

ಹುಟ್ಟು: ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನೇತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳಕ್ಕಾಗಿ ತೇದು, ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

Aquilaria Agallocha, Roxb.—(Order Thymelaeaceae.)

Can. Agarū, agilugandha. *Tu.* Hagalgandha. *Mal.* Akil. *San.* Agarū. *Arab.* Kalambak.

8. ಅಗಲ (-ಳ, -ಳೇ) ಶುಂಠಿ, ಕಲ್ಲುಶುಂಠಿ.

ತು. ಕಳ್ಳಶುಂಠಿ. ಮ. ಕಾಟಿಂಚಿ. ಸಂ. ಕೋಲಾಂಜನ, ವಿರಣಮ್, ಕುಂಭಿಕಾ, ಅಜನ, ಅಮಂತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದ, ಆಶ್ವಿನ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಭಾವ ಉಷ್ಣ. ಗಡ್ಡೆ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಉಬ್ಬಿಸಕ್ಕೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮೆ ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ. ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Zingiber zerumbet, Smith.—*Z. spurium, Kien.*—*Dietrichia major, Rausch.* *Gisek.*—*Amomum spur., Gmel.*—*A. sylvestre, Poir.*—*A. zerumbet, Lin.*—(Order Scitamineae.)

Can. Agalu-sunthi, kallu-sunthi. *Tu.* Kallusūṇṭi. *Mal.* Kāṭiñci. *San.* Kōlāṇjana, viraṇam, kumbhikā, āhava, avanti.

9. ಅಡಿಕೆ ಮರ (Areca or Betel-nut Palm).

ತ. ಕಮುಕು, ಕಿರಮುಕಮ್, ಪೂಗಮ್. ತೆ. ಕ್ರಮುಕಮು, ಖಪುರಮು. ತು. ಕಂಗ್. ಮ. ಕಮುಕು, ಕಯಿಂಜ, ಪೂಗಂ. ಹಿಂ. ಸುಪಾರಿಕೇ ಝಾಡ್. ಕೊಂ. ಫೊಪಳ. ಸಂ. ಕ್ರಮುಕಮ್, ಖಪುರಮ್, ತಾಂಬೂಲಮ್, ಪೂಗವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ತಗ್ಗುಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಭಾವ ಉಷ್ಣ. ಕಾಯಿ ಅರದು ಜಾಯಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು. ಬೇಯಿಸಿದ ಅದರ ರಸ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ರಕ್ತಭೇದಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯನ್ನು ಅನೇಕರು ವೀಳ್ಯದ ಸಂಗಡ ಜಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಮಸಿಯಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜುವದು ಒಳ್ಳೆದು.

Areca catechu, Lin.—*A. Faufel, Gart.*—(Order Palmae.)

Tam. Kamuku, kiramukam, pūgam. *Tel.* Kramukamu, khapuramu. *Can.* Adjike-mara. *Tu.* Kaṅṅu. *Mal.* Kamuku, kaḷuṇṇā, pūgam. *Hin.* Supārikē-jhād. *Kon.* Phopāla. *San.* Kramukam, khapuram, tāmbūlam, pūgavṛksha.

10. ಅಡುಂಬುಬಳ್ಳಿ, ಕೆಂಪು ಬಂಗಡಬಳ್ಳಿ (Goat's Foot Creeper).

ತ. ಅಡಮ್ಬು, ಅಡವುಬಳ್ಳಿ. ತು. ಅಡುಂಬುಬೂರು. ಮ. ಚುಕನ ಅಟಂಪು, ಆಟಂಪು.

ಹುಟ್ಟು: ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಕಾಯಿಸಿ ತಿಕ್ಕಿದರೆ, ಕಠಿಣ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ, ಅದರ ಕಷಾಯ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ನೀರು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕುದುರೆ ಆಡು ಮೊಲಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ.

Ipomæa biloba, Forsk.—*I. maritima*, R. Br.—*I. bilobata*, Sweet, Dou.—*I. Pes-Capræ*, Roth.—*Convolvulus bilobatus*, Roxb.—*C. maritimus*, Lamk.—*C. Pes-Capræ* Lin.—(Order Convolvulaceæ.)

Tam. Adambu, adappankodi. Can. Adumbu-balli, kempu baṅgada-balli. Tu. Adumbu-būru. Mal. Ćukanna aṭampu, atumpu.

11. ಅಡ್ಕೆಬೀಳು ಬಳ್ಳಿ.

ತು. ಆರ್ಕೆಬೂರು. ಮ. ಆನಪ್ಪರುವ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಎಣ್ಣೆ ಸಮೇತ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ತಲೆ ಕಜ್ಜಿ, ಕುರು ಸಹ ಗುಣ.

Pothos scandens, Lin.—(Order Aroideæ.)

Can. Adkebilu-balli. Tu. Arkebūru. Mal. Ānapparuva.

12. ಅಣೆಲಿಕಾಯಿ, ಅಳಲಿಕಾಯಿ, ಕಾರೆಕಾಯಿ, ಹಡೆಕಾಯಿ ಮರ

(Ink-nut Tree).

ತ. ಅಡ್ಕಿನಂ, ಕಡುಕಾಯ್ತುರಂ, ಕಡುಮರಂ. ತೆ. ಕರಕ್ಕಾಯ. ತು. ಅಣೆಲಿ ಮರ. ಮ. ಕೆಟ್ಟಕ್ಕಾ ಮರಂ. ಮಜಾ. ಒರಡಾ. ಹಿಂ. ಪಿಲೇಹರ್. ಸಂ. ಹರೀತಕಿ, ತ್ರಿಫಲ, ವಂಚರಸಾ, ಕಾಯಸ್ಥಾ, ಪಧ್ಯಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಮೂತ್ರರೋಗಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಭೇದಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಣಗಿದ ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಕಾಚು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಾಗಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯಾಗಲಿ ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ನಂಜುಪ್ರದಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇವವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೇದಿ ಮಾಡುವ ಕಷಾಯವಾದರೆ, ಅಣೆಲಿಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಲವಂಗ ಇಲ್ಲವೆ ದಾಲ್ಚೀನಿ (ಜಜ್ಜಿ) ನೀರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦ ನಿಮಿಷ ಕಾಸಿ ತಣ್ಣಗಾಗುವ ತನಕ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಕುಡಿಯಬೇಕು; ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೆ, ಬೇರೆ ಜುಲಾಬು ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಮಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿಯ ಕಷಾಯದಿಂದ ಮೈತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Terminalia Chebula, Retz.—*T. reticulata*, Roth.—*Myrobalanus Chebula*, Gart.—(Order Combretaceæ.)

Tam. Ankanam, kaḍukāymaram, kaḍu-maram. *Tel.* Karakkāya. *Can.* Anilekāyi, aḷalekāyi, kārekāyi, harḍekāyi-mara. *Tu.* Anile-mara. *Mal.* Katukkāmaram. *Mahr.* Hiraḍā. *Hin.* Pilēhar. *San.* Haritaki, triphala, pañčarasā, kāyasthā, padhyā.

13. ಅತಸಿ ಗಿಡ (Common Flax).

ತ. ಅಳಿವಿರೈ. ಒಂ. ತಿಸಿ. ಸಂ. ಅತಸಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಪ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಬುಲಾಬು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಅರ್ಜೀರ್ಣ, ಕಾಸ, ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮ ಇವುಗಳಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಲಿಂಬೆರಸದ ಸಂಗಡ ಬೆಂದ ಹುಣ್ಣು ಸುಟ್ಟ ತೊಗಲಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇಪ. ಅತಸಿ ಬೀಜದ ಪೋಲ್ವಿಸು ಮಾಡುವದು ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ: ಒಂದಿಷ್ಟು ಆ ಬೀಜವನ್ನು ಸಣ್ಣಗೆ ಹುಡಿ ಮಾಡಿ, ಅದು ಮೆತ್ತಾನೆ ಮುದ್ದೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುದಿಯುವ ನೀರು ಹೊಯಿದು, ಚನ್ನಾಗಿ ನಾಡಿ, ನಾರುವಷ್ಟದ ತುಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿ, ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ತಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡುವಷ್ಟು ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಹುಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಾ ನಾತ ಹುಟ್ಟದ ಹಾಗೆ ಪೋಲ್ವಿಸು ಬದಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಕಾಸಿದರೆ, ಮರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇಪವಾಗುವದು. ನಾರು ಹಗ್ಗ ಸಣಬು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ.

Linum usitatissimum, *Lin.*—(Order *Lineae*.)

Tam. Alivirai. *Can.* Atasi-gida. *Hin.* Tisi. *San.* Atasi.

14. ಅತ್ತಿ ಮರ (Country Fig Tree).

ತ. ಅತ್ತಿಮರಮ್, ಅದವು, ಆರೈ. ತ. ಅತ್ತಿಮಾನು, ಮೇಡಿ. ತು. ಅತ್ತಿಮರ. ಮ. ಅತ್ತಿ. ಸಂ. ಔದುಂಬರಮ್, ಕುಂಚರಕಿ, ಪರಿತಾಕ್ಷ, ಯಜ್ಞವೃಕ್ಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ನೀರು ದೇಹಕ್ಕೆ ತಂಪು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕೂವೆಹಿಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಿ ಉಂಡರೆ, ಉಷ್ಣಹರ, ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಶಮನ, ಮೂತ್ರ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ಅದರ ಪುಡಿಯನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಹಳೆ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ, ಜೀನು ಬೆರೆಸಿ, ಪಿತ್ತರೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆ ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಯ; ದನಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು.

Ficus glomerata, *Roxb.*—*F. racemosa*, *Wall.*—(Order *Urticaceae*.)

Tam. Attimaram, adavu, āre. *Tel.* Attimānu, mēdi. *Can.* Atti-mara. *Tu.* Arti-mara. *Mal.* Atti. *San.* Audumbaram, kuṇḍāraḥ, haritāksha, yajñavalkya.

15. ಅನಾಸು, ಹನಾಸು, ಫರೆಂಗಿಹಲಸು (Pine-apple or Ananas).

ತ. ತ. ಪರಂಗಿತಾಕೈ. ತು. ಪರೆಂಗಿಪೆಲಕಯಿ. ಮ. ಅನನಾಸ್, ಕೈತಚಕ್, ಕಪ್ಪಚಕ್. ಕೊಂ. ಅವನಾಸ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಕಾಯಿ ರಸ ಕ್ರಿಮಿ ಹೊರಡಿಸಿ ಮೂತ್ರಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ಬಹು ರುಚಿಯುಳ್ಳದ್ದು; ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದರೆ, ಕೂಡಲೆ ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಹತ್ತಬಹುದು. ಎಲೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ನಾರು ಸಿಕ್ಕುವದು.

Ananassa sativa, *Lin.*—(Order Bromeliaceæ.)

Tam. *Tel.* Paraṅgitālay. *Can.* Anāsu, hanāsu, phareṅghīhalasu. *Tu.* Parengi-pelakayi. *Mal.* Ananās, kaitācacka, kappācacka. *Kon.* Avanāsa.

16. ಅಪೂರಣಿ, ಬೂರಗದ ಮರ (Silk-cotton Tree).

ತು. ಅಲದ ಮರ. ಮ. ಪೂಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಂಟು ಸಂಬಾರಜೀನಸುಗಳ ಸಮೇತ ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ವಾಂತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಳವನಾತಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳೇ ದಂತೆ. ಸಾಧಾ: ಅರಳೆ ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವರು; ಹೂ ಬಣಗಿಸಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ದರೆ ಬಳ್ಳೇ ತಂಪು ನೀಗಿ; ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಅದರಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು.

a) Red-flowered: *Bombax malabaricum*, *Dec.*

b) White-flowered: *Eriodendron anfractuosum*, *Dec.*—*Bombax pentandrum*, *Linn.*, *Roxb.*—(Order Malvaceæ.)

Can. Apūraṇi, būragada-mara. *Tu.* Ālada-mara. *Mal.* Pūḷa.

17. ಅಬ್ಬೊಲಿಗೆ.

ತು. ಅಬ್ಬೊಲಿಗೆ. ಕೊಂ. ಅಬೊಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹೂವು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

Crossandra undulatifolia, *Salisb.*—*C. oppositifolia*, *Nees.*—*C. coccinea*, *Dalz.*—(Order Acanthaceæ.)

Can. Abbolige. *Tu.* Abbolige. *Kon.* Āboli.

18. ಅಮೃತ, ಅಮರ, ಉಗನಿ ಬಳ್ಳಿ (Heart-leaved Moonseed).

ತ. ಅಮೃತದಲ್ಲಿ, ತೀಸ್ತಿಲೆ, ತಿನ್ನಿಲೆಕ್ಕಡಿ. ತೆ. ತಿವ್ವತೀಗ್ಗೆ, ದೂಯುತೀಗ್ಗೆ, ಜೀವಂತಿಕ. ತು. ಅಮೃತ ಬೂರು. ಮ. ಚಿಟ್ಟಾಮೃತಂ, ಪೈಯ್ಯಮೃತಂ. ಮಹಾ. ಗುಳವೇಲಿ. ಹಂ. ಗುಲಂಚಾ. ಸಂ. ಗುಲೂಚಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ದೇವರಜ್ಜಿತ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉತ್ತಮ ಅಗ್ನಿದೀಪಕ ಔಷಧ. ಇದರ ಸಮೂಲವನ್ನು ಬೇಸಿಗೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿ ಗುಣವಿರುವ ಕಹಿ ವಿಶೇಷ ಉಂಟು. ಅದನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ನೆನೆಹಾಕಿ, ಎರಡು ತಾಸು ವರೆಗೆಟ್ಟು, ಬಳಿಕ ಗಾಳಿನ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಆ ನೀರು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಕುಡಿಯುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇ ಲವಂಗಚಕ್ಕೆಯ ಕಲ್ಲನೀರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಹಿತಕರವಾಗುವದು. ಇದು ದೇಹದ ಅಶಕ್ತಿಗೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಸಾಧಾರಣ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಅದರಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಜ್ವರಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಬರುವ ಅರುಚಿಗೂ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವಾತಕ್ಕೂ ಬಳ್ಳಿ ಫಲಕರವೇ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗುಲಂಚವೆಂಬ ಬಳ್ಳಿಯ ಸತ್ವವು ವಿಷಜಂತುಗಳು ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಔಷಧ. ಬಳ್ಳಿಯು ಅರಸಿನಮುಂದಕ್ಕೂ ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಮಾತ್ರರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜಜ್ಜಿದ ಎಲೆ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಪ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು.

Tinospora cordifolia, Miers.—Cocculus cordifolius, Dec.—C. convolvulaceus, Dec.—C. verrucosus, Wall.—Menispermum cordifolium, Willd.—(Order Menispermaceae.)

Tam. Amṛdavalli, śindil, śindilkōḍi. Tel. Tippatige, dūyutige, jīvantika-Cau. Amṛita, amara, uḡani-baḷli. Tu. Amṛita-būru. Mal. Āṭṭāṃṛitam, payyamṛitam. Maḷ. Guḷavēli. Hin. Guḷāñcā. San. Gulūci, lakṣmaṇa, devarajjita.

19. ಅರಡಾಳ, ಅಂಟರಳಿ, ಅಂಟವಾಳ, ಕೂಗಟಿ ಮರ (Soapnut Tree).

ತ. ಪೂವನ್ನಿ. ತೆ. ಕುಂಕುಡು, ಕೂಕುಡು, ಫೀನಿಲಮು. ತು. ನುರೆಕಾಯಿದ ಮರ. ಮ. ಚವ ಕಾಯಿಮರಂ. ಕೊಂ. ರಿಂಟೊ, ರಿಂಟ್ಯಾರುಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆ, ಪಶ್ಚಿಮತೀರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಸಿಪ್ಪೆ ಶ್ವಾಸಕಾಸಕ್ಕೆ, ಅದನ್ನು ಜಜ್ಜಿದರೆ ಘಾಯಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿದು. ಅವಸ್ಥಾರ ಬಿದ್ದವರಿಗೆ ಬೀಜ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದ ಸಿಪ್ಪೆ ಕೂದಲನ್ನೂ ರೇಶ್ಮಿಯನ್ನೂ ಬೆಳ್ಳಿ ಭಂಗಾರಗಳನ್ನೂ ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Sapindus trifoliatus, Lin.—S. emarginatus, Vahl.—(Order Sapindaceae.)

Tam. Pūvandi. Tel. Kuṅkuḍu, kūkuḍu, phīnilamu. Can. Araḍāla, aṇṭaraḷe, aṇṭavāla, kūgaṭi-mara. Tu. Nurekāyida-mara. Mal. Čavakāyimaram. Kon. Riṇṭo, riṇṭyārūku.

20. ಅರಸಿನ ಉಮ್ಮತ್ತ, ಗೊಳಗೊಳಿಕೆ, ದತ್ತೂರಿ ಗಿಡ
(Yellow Thistle or Mexican Poppy).

ತ. ಕುಡಿಯೋಟ್ಟಿ. ತೆ. ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಿ. ಮ. ಪೊನ್ನಮ್ಮತ್ತಂ. ದಪ್ಪ. ಫರಂಗಿದುತ್ತರ. ಸಂ. ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವತೀರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸ್ವಭಾವಿಕ ಗುಣ. ಭೇದಿ, ಶೂಲೆಹರ, ನಿದ್ರೆ ಕೊಡುವದು. ದಂಟು ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಮೂತ್ರದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ; ಆದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಸವನ್ನು ತಾಗಿಸದ ಹಾಗೆ ಚೂಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು. ಬೀಜ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಎಣ್ಣೆ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ತಲೆನೋವು ಗುಣ. ೧೫-೨೦ ಪಿಂದುಗಳನ್ನು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಅದೇ ಎಣ್ಣೆ ಚೆದರಿ ಹೋಗದ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ದಪ್ಪ ಮಾಡಿದ ಸೊನೆ ಬೀಗಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಗುಣಕರವಂತೆ. ಹೂ ಎದೆ ಗಂಟ್ಟುಗಳ ಉರಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಚೆದರಿ ಹೋಗದ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

Argemone mexicana, Lin.—(Order Papaveraceæ.)

Tam. Kuḍiyōṭṭi. *Tel.* Brahmaḍaṇḍi. *Can.* Arasina-ummatta, golagolike, dattūri-giḍa. *Mal.* Ponnummattam. *Dakh.* Pharengiduttara. *San.* Brahmaḍaṇḍi, brahmarākshasa.

21. ಅರಸಿನ, ಹಳದಿ ಗಿಡ (Long-rooted Turmeric).

ತ. ಮುಳ್ಳಾಳ್, ಕಾನ್ಯಾನಿ, ಅರಿತನಮ್. ತೆ. ಪಸುಪು, ನಿಶ, ಹರಿದ್ರ. ತು. ಮಂಜಲ್ ದೈ. ಮ. ಮುಳ್ಳಾಳ್. ಹಿಂ. ಹಲ್ಲಿ. ಸಂ. ಕಾಂಡನ, ರಂಗಿಣಿ, ವರ್ಣವತಿ, ಗೌರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಸಮಸ್ತ ಪಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚುರುಕು ಕೊಡುವ ಗುಣ. ಬೇರು ಹುಣ್ಣು ಗಾಯಗಳಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಭೇದಿಗೂ ಬೀಗಿಗೂ ವರಿಸೇ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ರಸ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಮೂತ್ರಕ್ಕೂ ಅರಸಿನಮುಂಡಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿ ಗಡ್ಡೆ ರಸ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ; ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಕರಿದು ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅರೆದರೆ, ಮೂಗುಹುಣ್ಣಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಪುಡಿ ಕಠಿಣ ವ್ರಣಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಸಂಬಾರಜೀನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ; ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸಹ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹಸಿಯಾದರೆ, ಕೂವೆಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಒಂದು ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು.

Curcuma longa, Lin.—*Amomum curcuma, Murr.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Mañṇal, kāñṇani, ariṣanam. *Tel.* Pasupu, niṣa, haridra. *Can.* Arisina, haḷaḍi-giḍa. *Tu.* Mañjal-dai. *Mal.* Mañṇal. *Hin.* Haldi. *San.* Kāñṇana, raṅgiṇi, varṇavati, gauri.

22. ಅರಸಿನ ಹೂ (Allamanda).

ಕೊ. ಕಣಂಗಣಿ, ಸೈತಾನಫಲ. ತು. ಸೈತಾನ ಪೂ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಲ್ಪನೀರು ಜುಲಾಬು ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಮಿತಿ ಮೀರಿ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಾಂತಿ ಮತ್ತು ಅತಿಸಾರ ಹತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಸಾಧಾ: ಇದು ದೊಡ್ಡ ಅರಸಿನ ಬಣ್ಣದ ಹೂ ಬಿಡುವಂಥ ಅಲಂಕಾರದ ಬಳ್ಳಿ.

Allamanda Anbletii, *Pohl.*—*A. grandiflora*, *Lam.*—*A. cathartica*, *R. and S.*—*Orelia grandifl.*, *Oubl.*—*Echites salicifolia*, *R. S.*—(Order Apocynaceae.)

Can. Arasina-hū. *Kon.* Kapaṅgaṇi, saitān-phūla. *Tu.* Saitāna-pū.

23. ಅರಳೀ, ಅರಸೇ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಪಿಪ್ಪಲ ಮರ (Sacred Peepul).

ತ. ಅರತಮರಮ್, ತಿರುಮರಮ್, ನಾರಾಯಣಮ್, ವನಕನ್ನಿ. ತೆ. ರಾವಿಚಟ್ಟು, ಚಲದಳಮು, ಬೋಳು ದ್ರುಮಮು. ತು. ಅಶ್ವತಮರ. ಮ. ಅರಯಾಳ್, ಅಶ್ವತ್ಥಂ. ಸಂ. ಪಿಪ್ಪಲಃ, (ವಿಶಲ, ಗುರು, ಗಜಪತ್ರ,) ಶ್ರೀವೃಕ್ಷಃ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಕುಡಿದರೆ, ಉಷ್ಣ ಶಮನವೂ ಭೇದಿಯೂ. ಬೀಜಗಳು ತಂಪು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳು ರೇಶ್ಮಿಹುಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಂತೆ. ಚಿಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳ ಕಸಾಯದಿಂದ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Ficus religiosa, *Lin.*—*Urostigma religiosum*, *Miq.*—(Order Urticaceae.)

Tam. Araśamaram, tirumaram, nārāyaṇam, vanakandi. *Tel.* Rāviçettu, çala-daḷamu, bōdhidrumamu. *Can.* Araḷi, arasē, aśvattha, pippala-mara. *Tu.* Attasa-mara. *Mal.* Arayāl, aśvattham. *San.* Pippalaḥ, (viśala, guru, gajapatra,) śrīvṛkṣhaḥ.

24. ಅಲಗು, ಗಲಕು ಹುಲ್ಲು.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದರ ದಂಟಿನ ಲೇಖನಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Saccharum fuscum, *Roxb.*—*Eriochrysis fusca*, *Trin.*—(Order Gramineae.)

Can. Alagu, galaku-hullu.

25. ಅಲಮರ ಮರ.

ತ. ಅಲ್ಲಿ, ಕಾಯಾಮರಮ್, ಪೂವೈ. ತೆ. ಅಲ್ಲಿಚಟ್ಟು. ತು. ಮುಂಡಿ, ಅಲಮರ. ಮ. ಕಾಯಾಮರ.

ಹುಟ್ಟು: ಸ್ಥಿಮ ಪೂರ್ವ ಆಡವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಸಾಯದಿಂದ ಕಣ್ಣು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಸೂತಿಕ ರಕ್ತ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಬೇರಿನ ಕಸಾಯ ಉಪಯೋಗ.

Memecylon edule, *Roxb.*—*M. tinctorium*, *Kern.*—(Order Melastomaceae.)

Tam. Alli, kāyā-maram, pūvai. *Tel.* Alličettu. *Can.* Alamar-mara. *Tu.* Mundi, alimar. *Mal.* Kāyāvū.

26. ಅಲಿಗಿನ ಗಿಡ, ಟಣಕಲಿ ಗಿಡ.

ತ. ನಟ್ಟಿ, ಶಪ್ಪೆಚ್ಚಿ, ಕೊಕ್ಕೇರಿ. ತ. ಬೆಂಕು. ಮ. ನೆಲ್ಲಿತಾಳೆ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರು ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀರಿಗೆ ಆಗುತ್ತದಂತೆ. ಸಾಧಾ: ಗಿಡದ ಬೆಂಡಿನಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಪೀಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅದು ಬೋಸಿಗಳಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಇಲಿಗಳ ಬಾಧೆಗೆ ಪೀಲಿ ಚೂರು ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸಿಡುತ್ತಾರೆ.

Aeschynomene aspera, *Lin.*—*A. indica*, *Wall.*—*Hedysarum lagenarium*, *Roxb.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Netti, śāḍaičči, kokkēri. *Tel.* Beṇḍu. *Can.* Aligina-giḍa, ṭaṇakali-giḍa. *Mal.* Nellitāḷi.

27. ಅನರೆ, ಹೊಲದವರೆಬಳ್ಳಿ (Cow Gram).

ತ. ವೆಳ್ಳವರೈ, ಕಾಟ್ಟುಮೊಚ್ಚಿ. ತ. ಅನುಮು, ಅಡವಿಚಿಕ್ಕುಮು. ತು. ಅಬರೆ. ಮ. ವೆಳ್ಳವರ, ಮೊಚ್ಚ. ಸಂ. ಉಪ್ಪಾಲಕಾಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅದರ ಎಳೆಕಾಳುಗಳಿಂದ ವಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಬೆಳದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ದನಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗವಾದ ಒಳ್ಳೆ ಧಾನ್ಯ.

Dolichos lablab, *Lin.*—*D. albus*, *Lour.*—*D. bengalensis*, *Jacq.*—*D. purpureus*, *Jacq.*—*Lablab vulgaris*, *Savi.*—*L. bengalensis*, *Med. Don.*—*L. lignosus*, *Wall.*—*L. microcarpus*, *Dec.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Veḷḷavarai, kāṭṭumoččai. *Tel.* Anumu, aḍavičikkudu. *Can.* Avare, holadavare-baḷḷi. *Tu.* Abare. *Mal.* Veḷḷavara, močča. *San.* Uddālakaḥ.

28. ಅಶೋಕ, ಅಸುಗೆ, ಕೆಂಕಲಿ ಮರ (Asoca Tree).

ತ. ಅಶೋಕಮಾನು. ಮ. ಅಶೋಕಂ. ಸಂ. ವಿಚಿತ್ರ, (ವೀತಶೋಕ, ಛಾಯಾ, ನಳಕಿ).

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ರಕ್ತಶುದ್ಧಿಗೂ, ರಸವು ಜೀರಿಗೆಯೊಡನೆ ಹೊಟ್ಟಿನೋವಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮರ. ಹೂಬಿಡುವಾಗ ಅದರ ನೋಟವು ಶೋಕ ಪರಿಹರಿಸುವಷ್ಟು ರಮ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ.

Saraca indica, Lin.—*S. arborescens, Burm.*—*Jonesia asoca, Roxb.*—*J. pinnata, Willd.*—(Order Leguminosæ.)

Tel. Aśōkamānu. *Can.* Aśōka, asuge, kenkali-mara. *Mal.* Aśokam. *San.* Viçitraḥ, (vitaśōka, chāyā, naḷāki).

29. ಆಕಾಶಗರುಡ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಆಕಾಶಗರುಡನ್, ಕೊಲ್ಲಬ್ಬೋವೈ. ತೆ. ಆಕಾಶಗಡ್ಡ. ಹಿಂ. ಕುದುಂ. ಸಂ. ಕಡಂಬ.

ಈ ಬಳ್ಳಿಯ ಬೇರುಗಳು ಇಳಿದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಸರ್ವವಿಷಕ್ಕೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ವಾತಕ್ಯಾದರೆ, ಜೀರಿಗೆ ನೀರುಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಲೇವ ಮಾಡುವದು.

Corallocarpus epigeia, Hook.—*Bryonia epigwa, Rottl.*—*B. glabra, Roxb.*—*Acchmandra epigeia, D.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Ākāśakarūḍan, kollāṅkōvai. *Tel.* Ākāśagaḍḍa. *Can.* Ākāśagaruḍa-baḷḷi. *Hin.* Kudum. *San.* Kaḷamba.

30. ಆಡಲುಹರಳು, ದೊಡ್ಡಹರಳು, ತುರುಕಹರಳು, ಕಾಡಹರಳು, ಮರಹರಳು, ಫರೆಂಗಿಹರಳು, ದುಂಡಿಗಿನ ಗಿಡ

(Angular-leaved Physic Nut or Purging Nut).

ತ. ಕಡಲಾಮಣಕ್ಕು, ಅದಳ್ಳಿ, ಕುರುಬವರಾಣಿ. ತೆ. ಆಡವಿ ಆಮುದಮು, ಕೊಂಡಾಮದಮು. ತು. ಕಾಡಳಂಬುಡು. ಮ. ಕಾಟಾಮಣಕ್ಕು. ಕೊಂ. ಕಾಡವರಡಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜವು ವಿರೇಚನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಜ್ಜಿದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ, ತಲೆಗೆ ಹಜ್ಜಿದರೆ ತಾಮರೆಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳು ಬ್ಲಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತವೆ. ಸೊನೆಗೆ ಗಾಯ ವ್ರಣಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿ ವಾಸಿ ಮಾಡುವ ಗುಣ ಉಂಟು. ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಹಜ್ಜಿ ಕಾಸಿ, ಉರುತದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸೇಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಿಡದ ರಸ ಗುದಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಮೊಲೆಹಾಲು ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಹಲ್ಲುನೋವಿನಲ್ಲಿ ಸೊನೆಯುಳ್ಳ ಅದರ ದಂಟಿ ನಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಿದರೆ, ಹಲ್ಲು ಚೊಕ್ಕವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ವಸಡು ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಅದು ಥಳಥಳಕ್ಕೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ದನಗಳು ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನದ ಕಾರಣ, ಗಿಡಗಳಿಂದ ಬೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Jatropha curcas, Lin.—J. Wightiana, Muell.—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Kaḍalāmaṇḍaku, āḍalai, kurubavaruṇi. *Tel.* Aḍavi-amudamu, koṇḍā-madamu. *Can.* Āḍalu-haraḷu, doḇḍa-haraḷu, turuka-haraḷu, kāḍa-haraḷu, mara-haraḷu, phareṅgi-haraḷu, duṇḍigina-giḍa. *Tu.* Kāḍalambuḍu. *Mal.* Kāḍāma-nakku. *Kon.* Kāḍa-eradi.

31. ಅಡುಮುಟ್ಟದ ಗಿಡ, ಕುರಿ ಗಿಡ (Worm-killer).

ತ. ಅಡುಮುಟ್ಟಪಾಲ್ಕೆ, ಕಾರಿರತ್ತಮ್, ಎರಣಿಮೈಲಕ್ಕಿ, ಪಪ್ಪಮ್ಮಾಲ್ಕೆ. ತೆ. ಗಾಡಿದೆಗಡ್ಡಪರ. ಮ. ಅಡುಮುಟ್ಟಪಾಲ, ಅಡುತೊಬಾಪಾಲ. ಹಿಂ. ಕೆರಮಾರ್. ಸಂ. ಕತ್ತಪುಂಘ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹುಳುಗಳು ನಾಶವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಎಲೆಗಳ ರಸವನ್ನು ಗಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಪದಂಶಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವದು; ಕಪಾಯ ಉರಿಗೂ ಕುರಗಳಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವಾದರೆ, ಎರಡು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅರದು ನೀರಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದು. ಅವನ್ನು ಹರಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನಷ್ಟು ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವುಗಳ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಗುಣ. ಜಜ್ಜಿದ ಎಲೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಕರ್ಪಜಂಬು ನಂದಿಗೆ ಔಷಧ. ಬಣ ಎಲೆಗಳ ಕಪಾಯ ಕ್ರಿಮಿಹರ.

Aristolochia bracteata, Retz.—(Order Aristolochiaceae.)

Tam. Āḍutinnāpālai, kārirattam, viṇaṇampōkki, paṇkampaḷai. *Tel.* Gāḍi-degaḍḍapara. *Can.* Āḍumuttāda-giḍa, kuri-giḍa. *Mal.* Āḍutinnāpāla, āḍutotā-pāla. *Hin.* Keramār. *San.* Katrapuṅgha.

32. ಅಡುಸೋಗೆ, ಅಡ್ಡಸರ, ಅಡ್ಡಲಸ, ಬ್ಯಾಲದ ಮರ (Malabar Nut).

ತ. ಅಡಾದೊಡ್ಡೆ, ವಾತ್ಕೆ. ತೆ. ಅಡ್ಡಸರಮು. ತು. ಯೇಡ್‌ಮುಟ್ಟಂದಿ ತಪ್ಪ. ಮ. ಅಟಲೋಟಕಂ. ಸಂ. ವಾತಾ, ವಾಸಕಾ, ಸಿಂಹೀ, ಅಟರೂಪಕ, ವಾಜದಂತಕಾ, ರಕ್ತಪಿತ್ತಫಿಲ್ಲೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಶುಂಠೀರಸದೊಡನೆ ಈ ಮರದ ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ವಾತಜ್ವರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರು ಎಲೆ ಹೂವುಗಳು ದಿನ ತಪ್ಪಿ ದಿನ ಬರುವ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸನಾಳದ ದೋಷಕ್ಕೂ (ಜ್ವರ ವಿದ್ವರೆ) ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳು ದನಗಳ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣು ರೋಗಕ್ಕೆ ಹಸಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಎಲೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಿಗಳ ಸಮೇತ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ ಸೇವನ ಮಾಡುವರು.

Adhatoda vasica, Nees.—Gendarussa Adhadota, Steud.—Justicia Adh., Lin.—(Order Acanthaceae.)

Tam. Āḍadoḍai, vāṣai. *Tel.* Addasaramu. *Can.* Āḍuṣōge, addāsara, adda-lasa, byālada-mara. *Tu.* Yēḍu-muṭṭandi-tappu. *Mal.* Āṭalotakam. *San.* Vāṣā, vāsakaḷ, simhī, āṭarūshaka, vajidantakaḷ, raktapittaghnī.

33. ಅನೇಕತ್ತಾಳಿ, ಕಲ್ಲಾರು, ದೆವ್ವಬಾಳೆ, ರಾಕ್ಷಸಬಾಳೆ (American Aloe).

ತ. ಅನೇಕತ್ತಾಳಿ. ತು. ದಡ್ಡೊಲಿ, ಅನೇಮುಂಡೇಯಿ. ಮ. ಎರೋವ್ವಕ್ಕೇತ.

ಹುಟ್ಟು: ಔಷ: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಿಸುವ ಗುಣ ವದೆ; ತೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಳಿದ ಎಲೆ ಪೋಲ್ವಿಸಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾದ ಬಳ್ಳೇ ನಾರು ಅದೆ. ಎಲೆಗಳ ಸತ್ತ ಸೀಗೆಯ ತರದ್ದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಳಿ ಬಣಗಿಸಿದರೆ, ಕತ್ತಿ ಹದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ರಸದಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ ಕಲಸಿ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಬೋಳಿಸಿದರೆ, ಗೆದಲು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ.

Agave americana, *Lin.*—*A. ramosa*, *Manch.*—*Aloe americana*, *Crantz.*—(Order Amaryllideæ.)

Tam. Ānekattāḷai. *Can.* Ānekattāḷi, kalnāru, devvabāḷe, rākshasabāḷe. *Tu.* Daḍḍoli, ānemundai. *Mal.* Eropakaita.

34. ಅನೇನಗಿಲು, ದೊಡ್ಡನೆಗಿಲು.

ತ. ಅನೇನಗಿಲ್, (ಅನ್ಯನೇರುಂಚಿ, ಪೇರುನೇರುಂಚಿ). ತೆ. ಏನುಗಪಲ್ಲೇರು. ಮ. ಕಾಕಮುಲ್ಲ, ಕಾಟ್ಟುಣ್ಣಾರಿಲ್. ಮಹಾ. ಗೋಬ್ಬು. (ಸಂ. ಗಜದಂಪು.)

ಹುಟ್ಟು: ಚೋಳಮಂಡಲ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ, ಕೊಂಕಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ ದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಗಿಡವನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಕಡಡಿಸಿದರೆ, ಅದು ದವ್ವ ವಾಗಿ, ಶುಕ್ಲಧಾರೆಗೆ ಔಷಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಬೀಗಿಗೂ ಉರಿಮೂತ್ರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜದ ಕಷಾಯ ಅದೇ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ದಂಟಿ ನಿಂದ ಮಜ್ಜಿಗೆ ದವ್ವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

PedaliuM Murex, *Lin.*—(Order Pedalineæ.)

Tam. Āneneriṅḷal (ānaineruṅḷi, peruneruṅḷi). *Tel.* Ēnugapallēru. *Can.* Āne-neggilu, doḍḍa-neggilu. *Mal.* Kākamulla, kāṭṭuṇṇērīṅil. *Maḥ.* Gōkhrū. (*San.* Gajadamshtri.)

35. ಅನೇಮುಂಗು, ದುಂಡುಕರ, ಬಾಗಿ, ಮೊಕ್ಕ, ಅಳಂಗಿ ಮರ.

ತೆ. ಮಂಡೂಕವರ್ಗಮು, ಶುಕನಾಸಮು, ಪಂಪನಚೆಟ್ಟು. ತು. ಅನೇಮುಂಗು. ಮ. ಕಲಕಪೈಯಾನ, ಆರಳು, ವೆರುತ್ತಪಾತಿಮರಂ, ಆರಂತಲ್. ಕೊಂ. ಚಾಮುಯಿ. ಸಂ. ಬಿಲಿಪಿಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ. **ಪುಷ್ಪ:** ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜೀರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಕಾಸಶ್ವಾಸರೋಗಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಹಸಿ ಎಲೆ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಸಾರು ಮಾಡುವದುಂಟು.

Oroxylum indicum, Vent.—*Calosanthos indica*, Blum.—*Bignonia indica*, Lin.—*B. pentandra*, Lour.—(Order Bignoniaceæ.)

Tel. Maṇḍūkaparṇamu, śukanāsamu, pampenācettu. Can. Ānemunṅu, duṇḍu-kara, bāgi, mokka, aṅangi-mara. Tu. Ānemungu. Mal. Palakapaiyāna, araju, veḷuttapātiri-maram, ārantal. Āon. Cāmmuyi. Sau. Khilabiphala.

36. ಅಲದ ಮರ, ಗೋಳಿ ಮರ (Banyan Tree).

ತ. ಅಲಮರಮ್, ಏಕವಾಚಮ್, (ಕಾನ್ವರಮ್, ಕವಚುಗಮ್, ವಳುಮರಮ್). ತೆ. ಮುಜ್ಜಿಟ್ಟು. ತು. ಗೋಳಿದ ಮರ. ಮ. ಪೇರಾಲ್, ವಟಂ. ಸಂ. ಸ್ಯಗ್ರೋಧಿ, ಮಾನವೃಕ್ಷಿ, ಸ್ವಂಧಜನಿ, ಬಹುಪಾದಿ, ಪಾತಂಗ, ವಟಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಬಲವರ್ಧಕ ಗುಣ. ಮರದ ಹಾಲು ಹಲ್ಲು ಸೋವಿಗೂ ಒಡಕುಕಾಲಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಳಿನ ಚಿಗುರು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕುಡಿದರೆ, ಉಷ್ಣಮೂತ್ರ ಗುಣ.

Ficus bengalensis, Lin.—*Ficus indica*, Roxb.—*Urostigma bengalense*, Miq.—(Order Urticaceæ.)

Tam. Ālamaram, ēkavācam, (kānamaram, kavačugam, paḷumaram). Tel. Maṇi-
cettu. Can. Ālada-mara, gōḷi-mara. Tu. Gōḷida-mara. Mal. Pērāl, vaṭam.
San. Nyagrōdhaḥ, mānavṛikshaḥ, skandhajaniḥ, bahupādaḥ, pātangaḥ, vataḥ.

37. ಅವರಿಕೆ, ಚಾಕುಸಿನ ಗಿಡ, ಒಳ್ಳೆ ತಂಗಡಿ, ಹೊನ್ನಾವರಿಕೆ ಗಿಡ (Tanner's Cassia).

ತ. ಆವರಿಕೆ. ತೆ. ತಂಗೇಡು. ಮ. ಆವೇರಂ, ಚಮುಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. **ಪುಷ್ಪ:** ಭಾದ್ರವದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಹುಡಿ ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಗರುಗುಣ ಉಂಟು. ಸಾಧಾ: ತೊಗಟೆ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜುವರು, ಕಜ್ಜಿಣಕ್ಕೆ ನೀರು ಕೊಡುವರು.

Cassia auriculata, Lin.—*Senna aur.*, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Āvaraḥ, Tel. Tāṅgedu. Can. Āvarike, čakusina-giḍa, oḷle-taṅgaḍi.
honnāvarika-giḍa. Mal. Asirāṁ, timate.
UNIVERSITY OF AGRICULTURAL SCIENCES
UNIVERSITY LIBRARY
BANGALORE 92
50492

38. ಅನರೆ ಗಿಡ.

ತ. ಎಲಿಪ್ಪಯರು. ತ. ಕಲಬಂದಡೆಟ್ಟು. ಮ. ಚೆರುವಿದುಕೋಲ. ಕೊಂ. ಹಪ್ಪಳಿ. ಹಂ. ರಬ್ಬಿಲ್ ಕಣ್ಣಿ. ಸಂ. ಅಜರಾ, ಅಕುಲಿ, ಗೋರೇಬಾ.

ಹುಟ್ಟು: ದಪ್ಪಣ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಷಾಯ ಶೀತಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಮತ್ತು ಎಲೆಯ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Phaseolus trilobus, Ait.—*Dolichos trilobatus*, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Elippayaru. Tel. Kalabandaçettu. Can. Āvare-giḍa. Mal. Ćeru-vidukōl. Kon. Harpuli. Hin. Rakhalkajai. San. Ajarā, ākuli, gōrēkhā.

39. ಅಸಿನ ಮರ, ಅಸು, ಅಶ್ವರ್ಕಾ, ರಾಳದ ಮರ (Sal Tree).

ತ. ಇನುಮದ್ಡಿ, ಸಾಲಮು, ನಲ್ಲಮದ್ಡಿ, ವೇಗಿನಡೆಟ್ಟು. ಮ. ಸಾಲವೃಕ್ಷಮ್, ಮುಳಪುಮರುತ್. ಸಂ. ಸಜ್ಜಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟದ ಅಡವಿಗಳೂ ಹಿಮಾಲಯವೂ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಹಗಿನು ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಮರವು ನೀರಲ್ಲಿ ಕೆಡದೆ ನಾನಾ ತರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಗೆದಲು ಹಿಡಿಯು ವದಿಲ್ಲ. ಹಗಿನೂ ಕರ್ಪೂರದ ತೈಲವೂ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳೀ ಧಳಧಳ ಕೊಡುವದು. ಮರದ ರಾಳ ಬಹು ಉಪಯೋಗದ್ದು. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಬಳ್ಳೀ ತರದ ಸುಣ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Shorea robusta, Gaertn.—*Vatica robusta*, Steud.—(Order Dipterocarpeæ.)

Tel. Inumaddi, sālamu, nallamaddi, vēginaçettu. Can. Āśina-mara, āsu, aśva-karna, rājada-mara. Mal. Sālavriksham, muḷapūmarutty. San. Sarjah.

40. ಅಪಾಡಿಯು, ಶತಮೂಲಿ, ಹಲುಮಕ್ಕಳತಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಪಣಿಯನಾಕು. ತ. ಶತಾವರಿ, ಪಿಲ್ಲವೆಸರ, ಪಿಲ್ಲಪೀತರ. ಮ. ಶತಾವರಿ. ತು. ಉದುರಿಬೂರು. ಕೊಂ. ಸೀತೇತವರಿ. ಹಂ. ಸದಬೋರಿ. ಸಂ. ಶತಾವರಿ, ಅಪಾಢೀ, (ಶತಮೂಲಿ), ಕೇಶಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ದಪ್ಪಣಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗದು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಸೇವಿಸಿದರೆ, ಪಿತ್ತಹರ; ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಅಗ್ನಿದೀಪನ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ, ತುಪ್ಪದ ಸಂಗಡ ಕುರುಗಳಿಗೆ ಅವು ಚಿದುಪಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಕಟ್ಟುವದು. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ.

Asparagus racemosus, Willd.—(Order Liliaceæ.)

Tam. Paniyanāku. Tel. Śātāvari, pillipesara, pillapiçara. Can. Āshādiyu, śatamūli, halumakkajātāyi-baḷli. Tu. Uduri-būru. Mal. Śātāvari. Kon. Sītē-cavari. Hin. Sadabōri. San. Śātāvari, āshādhī, (śatamūli), kēśi.

41. ಇಂಗಳ, ಇಂಗಲೀಕ ಮರ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಕಠಿಣ ಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ದನಗಳ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ಕೊರೆದು ಮದ್ದು ತುಂಬಿಸಿ ಬಾಣಬಿರುಸಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Balanites Roxburghii, *Planck.* — *B. ægyptiaca*, Del. var. *indica*. — *Ximenia*æg., *Lin.* — (Order Simarubaceæ.)

Can. Ingāḷa, ingalika-mara.

42. ಇಂಪಿ ಗಿಡ (Chinese Sugar Cane).

ತು. ಅರಿಜೋಳ, ಮ. ಅರಿಚ್ಚವಳಂ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಒಂದು ತರದ ಬೋಳ. ದನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ. ಜೇನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Andropogon halepensis, *Brot.* — *A. saccharatus*, *Roxb.* — *Sorghum saccharatum*, *Hohen.* — (Order Gramineæ.)

Can. Impi-giḷa. *Tu.* Ariḷḷa. *Mal.* Ariččavaḷam.

43. ಇಪ್ಪೆ ಮರ (Mahwa Tree).

ತ. ಮಧೂಕಮ್. ತ. ಇಪ್ಪೆಚೆಟ್ಟು, ಮಧೂಕಮು. ತು. ಇಪ್ಪೆಮರ, ನಾಪ್ಪಮರ. ಮ. ಇರುಪ್ಪ. ಸಂ. ಮಧೂಕ, ಪ್ರಿಯಾಲ, ಲೋಧ್ರಪುಷ್ಪ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಬಂಗಾಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉಷ್ಣ ಗುಣ. ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಾಡಿಗಳ ಅಚ್ಚುಮರಕ್ಕೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ಹೂಗಳಿಂದ ಸಾರಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕುದುರೆಗೆ ಹೊಟ್ಟಿನೋವಾದರೆ, ಕೊಡುವರು. ಬೀಜಗಳಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಬಹುದು.

Bassia latifolia, *Roxb.* — (Order Sapotaceæ.)

Tam. Madhūkam. *Tel.* Ippačēṭṭu, madhūkamu. *Can.* Ippe-mara. *Tu.* Ippe-mara, nāvilda-mara. *Mal.* Iruppa. *San.* Madhūkāḷ, priyāḷāḷ, lōḍhrapushpaḷ.

44. ಇಸಬಗೋಲು, ವಿಸಮುಗೋಲು.

ತ. ಇಸೋಲ್ವಿಶೈ. ತೆ. ಇಸಬಗಾಲವಿತ್ತುಲು. ಮಹಾ. ಇಸಬ್‌ಗೋಲ್. ಹಿಂ. ಇಸ್ಪಘೂಲ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಪುಷ್ಪದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಬೀಜ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮದ್ದಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಔಷಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೀಜವನ್ನು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೇ ಸಂಗಡ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವರು. ಬೀಜವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಗಿಸಿ ಕಾಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸ್ತಂಭಕ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿದೀವಕ ಗುಣ ಬರುವದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಫಕ್ಕೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಭಾವ ತಂಪು.

Plantago ovata, Forsk. — P. Ispaghul, *Roxb.* — (Order Plantaginaceae.)

Tam. Iskōlvirai. *Tel.* Isabagālavittulu. *Can.* Isabagōlu, visamugōlu. *Mah.* Isabgōl. *Hin.* Ispaghul.

45. ಈಚಲ ಮರ (Wild Date, Mysore Toddy Palm).

ತ. ಪೇರಿಚ್ಚು, ಮಡಲ್, ಕರವಮ್. ತೆ. ಈತ, ಈನ್. ತು. ಈಚಲ್. ಮ. ಕಾಬೇಂತ್, ಖಜ್ಜಿರಮ್. ಸಂ. ಖಜೂರಿಸಿ, ರೋಷಣಿಸಿ, ಕಪಿಲಿಸಿ, (ಹಲೂಕ್).

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಖ್ಖಿನದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಚಾಸೆ ಹೆಣೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಳ್ಳಿನಿಂದ ಸಾರಾಯಿ ಬೆಲ್ಲ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಸಹ ಮಾಡುವರು.

Phoenix sylvestris, Roxb. — (Order Palmae.)

Tam. Pēriccū, maḍal, karavam. *Tel.* Īta, īndu. *Can.* Īcala-mara. *Tu.* Īcīl. *Mal.* Kāṭēntu, kharjūram. *San.* Kharjūrīk, rōṣaṇaḥ, kapilāḥ, (halūka).

46. ಈಶ್ವರ ಬೇರು, ಗೋನಾಲಪುಟ್ಟಿ ತೊಪ್ಪಲು (Indian Birthwort).

ತ. ಈಶ್ವರವೇರ್, ಗರುಡಕ್ಕೊಡಿ, ಪೆರುಮರುನ್ನು, ಈಯವರಿ. ತೆ. ಈಶ್ವರವೇರು, ದೂಲಗೋವೆಲ. ತು. ಇಸರಬೇರ್. ಮ. ಈಶ್ವರಮುಲ್ಲ, ಕಡಲವೇಗಮ್, ಪೆರುಮರುನ್ನು, ಪೆರುಂಕಿಬಿಡ್. ಕೊಂ. ಸಾಪ್ಪಿ ಕಡ್ಡುಲ. ಸಂ. ಆಹಿಗಂಧಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡುಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದ, ಆಶ್ವೀಜ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಸಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರು ಬಾಣಂತಿನಂಜಿಗೂ ಸರ್ವದ ವಿಷಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ತರದ ನಂಜಿಗೂ ಸನ್ನಿರೋಗಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿ ರೋಗಕ್ಕೂ, ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ಬಿಳಿ ಕುಷ್ಟಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Aristolochia indica, Lin. — (Order Aristolochiaceae.)

Tam. Īṣuravēr, garuḍakkōḍi, perumarundu, iyavari. *Tel.* Īṣvaravēru, dūla-gōvela. *Can.* Īṣvara-bēru, gōpālapuṭṭi-toppalu. *Tu.* Isarabēru. *Mal.* Īṣvara-mulla, kaḍalivēgam, perumarunnu, perunkilāṇu. *Kon.* Sāpsikadḍūla. *San.* Ahigandhā.

47. ಉಗುರುಸುತ್ತ ಬಳ್ಳಿ, ಹಾಲ್ಕೊರಟಿಗ, ಹಾಲಕೊರಟಿಗನ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ವೇಲಿಪರುತ್ತಿ, ಉತ್ತಮಣಿ, ಉತ್ತಮವಾಳಿ, ಕುಡಗರಮ್, ಅಚ್ಚಣಿಮೂಲಿ. ತೆ. ಗುರುಟಿಚಟ್ಟು, ಜುಷ್ಟುಪ್ಪ, ದುಷ್ಟುಪ್ಪ. ಮ. ವೇಲಿಪರುತ್ತಿ. ಸಂ. ಯುಗ್ಮಫಲಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಅಸಾಧ್ಯದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಲ್ಪನೀರು ಕಫೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಮಿಠು ಮಿಠು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಒಕರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಂತಿ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಎಲೆಗಳ ರಸಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣ ಸೇರಿಸಿ ವಾತದ ಜೀಗುಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ದಂಟಿನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ನಾರು ಅದೆ.

Dæmia extensa, *Br.*—*Cynanchum extensum*, *Al.*—*C. cordifolium*, *Nitz.*—(Order Asclepiadaceæ.)

Tam. Vēliparutti, uttāmaṇi, uttamadāḷi, kuḍagaram, aččṇimūli. *Tel.* Guruti-čettu, juṣṭuppu, duṣṭuppu. *Can.* Ugurusuttu-baḷli, hāḷkorāṭiga, hāḷakorāṭiganabaḷli. *Mal.* Vēliparutti. *San.* Yugmaphalikā.

48. ಉಡಿ ಮರ, ಸಿಂಟಿ ಮರ.

ತ. ಒದಿಯಮರಮ್, ಅಪ್ಪಿರಿಯಮರು. ತೆ. ಬಟ್ಟಮಾನು. ಮ. ಒತಿ, ಉತಿ. ಸಂ. ಅಜಶ್ಯಂಗೀ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಹು ಒಗರುಗುಣವುಳ್ಳ ಚಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ನಂಬಿಗೂ ಕಠಿಣ ಪ್ರಣಗಗಳಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮುಕ್ಕುಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೆಂಗಿನ ಹಾಲು ಕೂಡಿಸಿದ ಹಗಸೂ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಚಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳೂ ಗಾಯ ಪ್ರಣಗಳಿಗೆ ಲೇಪ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೊಂಬೆ ನೆಟ್ಟರೆ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದು. ಚಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾರು ಉಂಟು.

Odina Wodier, *Roxb.*—(Order Anacardiaceæ.)

Tam. Odiyamaram, appiriyadaru. *Tel.* Oḍḍimānu. *Can.* Uḍi-mara, siṇṭi-mara. *Mal.* Oti, uti. *San.* Ajaśringī.

49. ಉಣಾಮಿಣಿ ಗಿಡ.

ಮ. ನರುಪಾಣರ್. ತು. ಪಾಂಡೆರ್. ಕೊಂ. ಗುಣಾಮಣಿಯೂಡ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೂ, ಬೇರು ಕಾಮಿಲೆಗೂ

ನಂದಿಗೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಆದರಿಂದ ಒಂದು ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Uvaria narum, Wall.—Unona narum, Dun.—(Order Anonaceae.)

Can. Uṇāmiṇi-giḍa. *Mal.* Narumpāṇal. *Tu.* Pāṇḍel. *Kon.* Guṇāmaṇi-jhāḍa.

50. ಉತ್ತರಣೀ ಗಿಡ.

ತ. ನಾಯುರುವಿ, ನಾಯ್ಕುರುವಿ, ಶಿರುಕಡಲಾಡಿ, ಕೇಚರಿಗಮ್. ತೆ. ಉತ್ತರೇಣಿ, ಅಪಾಮಾರ್ಗಮು. ಮ. ಕಡಲಾಡಿ. ಕೊಂ. ಕಾಂಟಮೊಗ್ರಿ. ಸಂ. ಅಪಾಮಾರ್ಗ, ಪಿರಮಂಜರಿ, ಮಾಂಸಘಟ್ಟಿ, ಪೀಘಮಂಜರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರ್ಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಚೇಳು ಕಚ್ಚಿದ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಬೀಜ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಸರ್ವದಂಶಕ್ಕೂ ಚರ್ಮ ನಂದಿಗೂ ಬಳಸುವರು. ಗಿಡ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿ ಗಂಜಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಬೀಗು ಹರ. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಕಾಸಿ, ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿ ನಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

Achyranthes aspera, Lin.—(Order Amarantaceae.)

Tam. Nāyuruvi, nāykuruvi, śirukaḍalāḍi, kēṇarigam. *Tel.* Uttarēṇi, apāmārgam. *Can.* Uttaraṇi-giḍa. *Mal.* Kaḍalāḍi. *Kon.* Kāṇṭamogri. *San.* Apā-mārgaḥ, kharamaṇjarī, māmsaghaṭṭi, dīrghamaṇjarī.

51. ಉದ್ದ (Black Gram).

ತ. ಉಳುನ್ದು. ತೆ. ಮನುಮುಲು. ತು. ಉದ್. ಮ. ಉದ್ದಿನ್. ಕೊಂ. ಉಡಿದು. ಹಿಂ. ಉಡಿದ್. ಸಂ. ಮಾಸ, ಪಚ್ಚಲಿಮಾ, ಕಷಾಯಂ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಉತ್ತಮ ತರದ ಆಹಾರ. ಉಷ್ಣದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಳವರಿಗೆ ಇದರ ಕಡಬು ಮಾಡಿಕೊಡುವದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಂಟು ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಹಮೂಲ ದನಕ್ಕೆ ಆಹಾರ.

Phaseolus Mungo, var. glaber, Roxb.—(Order Leguminosae.)

Tam. Uḷundu. *Tel.* Minumulu. *Can.* Uḍḍu. *Tu.* Urdu. *Mal.* Uḷundu. *Kon.* Uḍidu. *Hin.* Uḍid. *San.* Māśaḥ, paṇḍelimaḥ, kashāyam.

52. ಉಪ್ಪಲಿಗೆ, ಬಿಟ್ಟದಾವರೆ ಮರ.

ತ. ಉತ್ತಾಮುದೈ. ತು. ಉಪ್ಪಲ. ಮ. ಉಪ್ಪಲ. ಕೊಂ. ಚಂದವೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದರು. ಎಲೆ ನಿರ್ದೋಷವಾದ್ದು; ಕಡಲು ಬೇಯಿಸುವಾಗ ಸುತ್ತುವದಕ್ಕೂ ಊಟ ಬಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಜೆಕ್ಕಿಗೆ ಗಾಯ ಮಾಡಿದರೆ, ಹಗಿಸು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

Macaranga indica, *Wight*.—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Uttatāmarai. *Can.* Uppalige, beṭṭadāvare-mara. *Tu.* Uppala. *Mal.* Uppila. *Kon.* Čandaḍe.

53. ಉರಲಗಡ್ಡೆ, ಅಲಗಡ್ಡೆ, ಬಟಾಟಿ (Potato).

ತ. ಉರಲಗಡ್ಡೆ. ತೆ. ಉರಲಗಡ್ಡೆ. ತು. ಪಟಾಟ್. ಮ. ಉರುಳಕಡಿಪ್ಪ. ಕೊಂ. ಬಟ್ಟೆಬೊ. ಹಿಂ. ಬಟಾಟಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಈ ಗಿಡವನ್ನು ಕೊಡಗು ಮೈಸೂರ ನೀಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸಿ, ಗಡ್ಡೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಬಳ್ಳೀ ಆಹಾರ. ಅದನ್ನು ಅರದು ಸುಟ್ಟ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ (ಬೆಂದ ಹುಣ್ಣಿಗೆ) ಹಚ್ಚುವದು ಬಳಸಿದರು.

Solanum tuberosum, *Lin.*—(Order Solanaceae.)

Tam. Uralakiḷaṅgu. *Tel.* Uralagaḍḍa. *Can.* Urala-gaḍḍe, ālu-gaḍḍe, baṭāṭe. *Tu.* Paṭāṭe. *Mal.* Uruḷakeḷaṅgu. *Kon.* Baṭṭato. *Hin.* Baṭāṭā.

54. ಊರಾಳಗಿಡ, ನಾಯಿತುಳಸಿ (Ageratum).

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಇದರ ರಸ ತೆಗೆದು ತೆಂಗಿನ ಅಥವಾ ಎಳ್ಳಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಬೇಯಿಸಿ ವಾತಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Ageratum conyzoides, *Lin.*—(Order Compositae.)

Can. Ūrāḷa-giḍa, nāyitulaṣi.

55. ಊರು ಎಳ್ಳು ಗಿಡ (Gingely Oil or Teelseed Plant).

ತ. ಎಳ್ಳು, ನೂಪು. ತೆ. ನುಪ್ಪಲು. ತು. ಊರು ಯೆಣ್ಣೆ. ಮ. ಕಾರೇಳ್ಳು. ಕೊಂ. ತೀಳು. ಸಂ. ತೀಲ, ಕಾರುಜಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಬೆಸ: ಎಣ್ಣೆ ಪ್ರಣಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದರು. ಕುರ ಬಾವುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುವ ಹಾಗೆ ಎಲೆಗಳ ಪೋಲ್ವಿಸ್ ಮಾಡಬಹುದು. ಎಳ್ಳನ್ನು ಅರದು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ದೀಪಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಬಹಳ ತರದ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀರು ಸೇರದಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವು ವರ್ಷ ವರೆಗಾದರೂ ಬೆಡ್ಡಾಗದು.

Sesamum indicum, *Dec.*—(Order Pedaliaceae.)

Tam. Ellu, nūvu. *Tel.* Nuvvu. *Can.* Uru-yellu-gida. *Tu.* Ūru-enme.
Mal. Kārellu. *Kon.* Tīlu. *San.* Tilah, kārujah.

56. ಎಕ್ಕ, ಎಕ್ಕೆ, ಎಕ್ಕೆಮಾಲೆ, ಅರ್ಕ ಗಿಡ (Gigantic Swallow Wort or Madar).

ತ. ಬದಾಬಡಮ್, ಎರುಕ್ಕ, ಅರ್ಕ್ಕಮ್. ತೆ. ಬಲ್ಲೇಮ, ಅರ್ಕಮು, ಮಂದಾರಮು. ತು. ಯೆಕ್ಕ
ಮಾಲೆ. ಮ. ಎರಿಕ್ಕ, ಎರಿ. ಕೊಂ. ರೂವಿ. ಹಿಂ. ಮದಾರ್. ಸಂ. ಅರ್ಕಾಪ್ಪ, ವಸುಕ, ಅಸ್ಫೋಟ, ಗಣರೂಪ, ವಿಕೀರಣ, ಮಂದಾರ, ಅರ್ಕಪರ್ಣ, ಆದಿತ್ಯ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಬೈಲುಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರಲ್ಲಿ ಬೇರು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಅದನ್ನು ಬೇಸಿಗೆ
ಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು ನೆರಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಗೀಚಿದರೆ ಹಾಲು ತೋರದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಣಗಿಸಿ
ಚೆಕ್ಕೆ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಕುಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪುಡಿಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ
ಹಳೇ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳು ಮೆಣಸಿನ ಸಂಗಡ ಸರ್ಪದಂಶಕ್ಕೆ,
ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ದದಿಗೆ, ಅವನ್ನು ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಟ್ಟಲು
ನೋವಿಗೆ ಗುಣಕರ. ಮನುಷ್ಯನು ಬದ್ದರೆ, ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ, ಬೆಂಕಿ ಮೇಲೆ
ಹಿಡಿದು ಕಾಸಿ ಸೇಕ ಕೊಡುವದು. ಚಿಗುರುಗಳ ಹಾಲು ಕಿವಿನೋವಿಗೆ. ಬೇರು, ಚೆಕ್ಕೆ
ಮತ್ತು ಹಾಲು ಬಲವುಳ್ಳ ಮಲಭೇದ. ಗಿಡದ ಹಾಲು ವಿಶೇಷ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು: ಉಪ್ಪಿನ
ಸಂಗಡ ತಿಕ್ಕಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವು ಗುಣ; ಇದಲ್ಲದೆ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಪಕ್ಷ
ವಾತಕ್ಕೂ ಅಪಸ್ವಾರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಜಂತುಗಳ ವಿಷಕ್ಕೂ ಕುಸ್ಮರೋಗಕ್ಕೂ
ಬೇಗಗೂ ಗಂಟುವಾತಕ್ಕೂ ವಿಷಮಜ್ಜರಕ್ಕೂ ಅಂಗದಾಹಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಇಂಗು
ಎರಡು ಪಾಲು, ಕಂಕಣಖಾರ ಒಂದು ಪಾಲು ಈ ಎಲೆಗಳ ರಸದಿಂದರದು, ಸಣ್ಣ
ಮೆಣಸಿನಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಸರ್ಪದಂಶ
ಪರಿಹಾರವಾಗುವಂತೆ. ಇದೇ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಗೂ ಕೊಡ
ಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಗಿಡಕ್ಕೂ ಅದರ ಕಾಯಿಗಳಿಗೂ ಉತ್ತಮ ನಾರು ಉಂಟು.
ಹಾಲು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನ.

Calotropis gigantea, *Br.*—*Asclepias gigantea*, *Willd.*—(Order Asclepiadaceae.)

Tam. Badābādam, erukku, arkkam. *Tel.* Jillēdu, arkamu, mandāramu.
Can. Ekka, ekki, ekkemāle, arka-gida. *Tu.* Yekkamāle. *Mal.* Erikkū, eri.
Kon. Rūvi. *Hin.* Madār. *San.* Arkāhvah, vasukah, āsphōṭah, gaṇarūpah,
vikīraṇah, mandārah, arkaparnah, ādityah.

57. ಎಡತರಿ, ವದವಿನ, ವಡುವಾರದ ಮರ.

ತ. ಎಡತ್ತೇರ್. ತೆ. ವೆಲುತುರು, ವೆಣುತುರು. ಸಂ. ವೀರವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಳೇ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೆ ಬಳಸು ತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ; ಅಲಂಕಾರದ ಹೂ.

Dichrostachys cinerea, *W. and A.*—*Desmanthus cinereus*, *Willd.*—*Acacia cinerea*, *Spr.*—*A. Dalea*, *Desv.*—*Mimosa cin.* *Linna.*—(Order *Leguminosae*.)

Tam. Viḍattēr. *Tel.* Veluturu, veṇuturu. *Can.* Eḍatari, vadavina, vaḍu-vārada-mara. *San.* Viravrikshaḥ.

58. ಎಲವ, ಕೆಂಪು ಬೂರುಗದ ಮರ (Red Cotton Tree).

ತ. ಇಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರಲಿ, ಕೋಂಗು, ಪೂರಣಿ, ಮುಳ್ಳಿಲವು. ತೆ. ಬೂರುಗ. ತು. ಮುಳ್ಳಿಲದ ಮರ. ಮ. ಮುಳ್ಳಿಲವ್, ಪೂಳಿ, ಇಲಮ್. ಕೊಂ. ಸಾವರೀರೂಕು. ಸಂ. ಶಾಲ್ಮಲಿ, ಪೂರಣಿ, (ಕುಕ್ಕುಟವಂದಕ). ರಕ್ತಪುಷ್ಪ.

(ಇವೇ ಮರದ ವರ್ಣನೆ 16, a ಎಂಬ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬರುತ್ತದೆ.)

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಹಗ್ಗನು (ಅಂಟು) ಮೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ಕಮಕ್ಕೂ ಲೂತಿ ರೋಗಕ್ಕೂ ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ಮಲಬದ್ಧಕ್ಕೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಹೂವಿಗೆ ನೀಗೇ ಗುಣ. ಹತ್ತಿ ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Bombax malabaricum, *Dec.*—(Order *Malvaceae*.)

Tam. Ilavu, śāumali, kōngu, pūraṇi, muḷḷilavu. *Tel.* Būruḡa. *Can.* Elava, kempu būrugada-mara. *Tu.* Muḷḷalada-mara. *Mal.* Muḷḷilavu, pūḷa, ilavam. *Kon.* Sāvārī-rūku. *San.* Śālmaliḥ, pūraṇi, (kukkutaṇḍaka), raktapushpā.

59. ಎಲೆಕಳ್ಳಿ, ದುಂಡುಕಳ್ಳಿ, ಗೂಟಕಳ್ಳಿ.

ತ. ಇಲೈಕ್ಕಳ್ಳಿ. ತೆ. ಆಕುಚೆಮುದು. ತು. ಇರೆಕಳ್ಳಿ. ಮ. ಇಲಕಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಪಾನ್ನಾನಿವಲಿ. ಸಂ. ಪತ್ರಸ್ತುಕ್, (ಶ್ವರಸನಾ).

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಭೇದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಬೀಗಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ರಸಕ್ಕೆ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಪಾತಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು; ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಹಿಂಡಿದರೆ, ನೋವು ಗುಣ; ಮಂದ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬಳಿದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಸಿ ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಮೂತ್ರಪ್ರಲಾಭಾಗುವದು. ದಂಟಿನ ತಿರುಳನ್ನು ಹಸಿ ಶುಂಠಿ ಸಮೇತ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತಾಗಿ ಕೊಡುವದು. ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಬಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು.

Euphorbia Nivulia, *Ham.*—(Order *Euphorbiaceae*.)

Tam. Ilaiḱkaḷḷi. *Tel.* Ākujemuḍu. *Can.* Elekaḷḷi, duṇḍukaḷḷi, gūṭakaḷḷi. *Tu.* Irekaḷḷi. *Mal.* Ilakaḷḷi. *Kon.* Pānnānivali. *San.* Patrasnuk, (śvarasana).

60. ಎರುಂಬಳ್ಳಿ, ಎರುವ ಬಳ್ಳಿ, ಅಗ್ನಿಬಳ್ಳಿ, ಬೆಕ್ಕಿನ ತೊಡ್ಡಿನ ಬಳ್ಳಿ, ಬುಡ್ಡಕಾಕರ ತೀಗೆ (Heart Seed).

ತ. ತಿರಗಮೂಲಗಮ್, ಸಮುದ್ದಿರತೋಯಮ್, ಮುಡಕೊತ್ತಾನ್, ಮುಡಕತ್ತಾನ್. ತೆ. ಬುಡ್ಡಕಾಕರ, ಉಪ್ಪರಿಂತೆ, ಉಲ್ಲನತೀಗೆ. ತು. ಉರುಂಡೆ ಬೂರು. ಮ. ಉಬ್ಬಾ, ಪಾಬುರುವಂ. ಸಂ. ಶಕ್ರಲತಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಹಚ್ಚಿದರೆ, ವಾತಕ್ಕೂ ಸಂದುಹಿಡಿ ತಕ್ಕೂ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ಕಪಾಯ ಮಲಭೇದ; ಕಫೋವದ್ರವಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಪಿತ್ತದೋಷ ಹರ. ಬೆಲ್ಲದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಎಲೆಗಳು ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಔಷಧ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತೇದ ಸಮೂಲವು ಬಾವುಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರು ಬೆವರುವದಕ್ಕೂ ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಯ. ಅವು ತೋಯಲಿಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Cardiospermum Halicacabum, Lin.—(Order Sapindaceae.)

Tam. Tiragamūlagam, samuddirāṭṭiyam, muḍakottān, muḍakattān. Tel. Buddakākara, upparinta, ullanatige. Can. Ērumballi, ēruva-balli, agni-balli, bekkina-toḍḍina-balli, budḍakākara-tige. Tu. Urunde-būru. Mal. Uḷṭina, pāluruvam. San. Śakralatā.

61. ಎಲಕ್ಕಿಗಿಡ (Cardamom Plant).

ತ. ಎಲಮ್, ಚಿತ್ತೇಲಮ್, ಎಲರಿತಿ, ಇರಾವಡಿ, ಇಲಾಂಪ್ಪ. ತೆ. ಎಲ, ಎಲಕಿ. ತು. ಎಲಕಿ. ಮ. ಎಲಮ್, ಎಲತ್ತರಿ. ಮಹಾ., ಕೊಂ. ಎಳ. ಹಿಂ. ಎಲಾಚೆ. ಸಂ. ಎಲಾ, ದ್ರಾವಿಡಿ, ಗಂಧಕುಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಡಗು, ಮೈನಾಡು, ನಾಗೂರು, ತಿರುವಂಕೋಡು, ಇವುಗಳ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಪಿತ್ತಹರ, ಕಾರುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲಕ್ಕಿಯ ಕಪಾಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಪಾಯಸ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸ ತಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆ ಗಂಧಿಕ.

Elettaria cardamomum, Maton.—*Alpinia cardamomum*, Roxb.—*Zingiber Ensai*, Gart.—*Amomum card.*, Linn.—*A. racemosum*, Lam.—*A. repens*, Willd.—(Order Scitamineæ.)

Tam. Ēlam, cītṭēlam, ēlarisi, irāvaḍi, ilānci. Tel. Ēla, ēlaki. Can. Ēlakki-giḍa. Tu. Ēlaki. Mal. Ēlam, ēlattari. Mah., Kon. Ēla. Hin. Ēlāci. San. Ēla, drāviḍi, gandhakuṭi.

62. ಒಂದೆಲಗ, ಇಲೀಕಿವೀ ಬಳ್ಳಿ (Indian Penny Wort).

ತ. ವಲ್ಲಾರ್ಲಿ. ತೆ. ಮಂಡೂಕಬ್ರಹ್ಮಚಟ್ಟು, ದೊಕ್ಕುಡುಚಟ್ಟು, ಭೀಕರ್ವರ್ಮಮು. ತು. ತಿಮರೆ, ಮ. ಮುತ್ತಳ್, ಕುಟಿಕಂ, ಕೊಡೊಗಂ. ಹಿಂ. ವಲ್ಲಾರಿ. ಕೊಂ., ಮಹಾ. ಏಕಪಾನಿ. ಸಂ. ಮಂಡೂಕ ಪರ್ಣಿ, ಮಂಡೂಕವತ್ತಾ, ದ್ರಾಹ್ಮಿ, ಸತ್ಯನಾಥ.

ಹುಟ್ಟು: ಇಡೀ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ.

50492

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತ್ರಿದೋಷಶಮನ; ಚುರುಕು ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಕುಷ್ಠರೋಗ ಕ್ಷಯ ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಮಕ್ಕಳ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಪೆಟ್ಟು ತಾಗಿದಲ್ಲಿ ಉರಿ ಯಾಗದ ಹಾಗೆ ಎಲೆಗಳನ್ನರದು ಹಚ್ಚುವರು. ಮೂತ್ರಜಾಲಾಬು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣ ಸಂಜುಗಳಿಗೆ ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಅದರ ಪುಡಿ ಜೇಕಾ ದರೆ, ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬಣಗಿಸಬೇಕು; ಬಿಸಿ ತಾಗಿದರೆ ಗುಣ ಕೆಡುವದು. ಸಾಧಾ: ಚೆಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Hydrocotyle asiatica, *Lin.*—(Order Umbelliferae.)

Tam. Vallārai. *Tel.* Maṇḍūka-brahmiçettu, bokkuḍuçettu, bhikaparnamu, *Can.* Ondelaga, ilikivi-bajji. *Tu.* Timare. *Mal.* Muttal, kutakam, kodogam. *Hind.* Vallāri. *Kon.*, *Mal.* Ēkapāni. *San.* Maṇḍūkarnī, maṇḍūkapatrā, brāhmī, satyanātha.

63. ಒಳ್ಳೆ ನೀಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ನೀಲಿ (Indigo).

ತ. ಅವರಿ, ಅವರಿ, ಅವರಿ, ನೀಲಿ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಕರುಂಡೋಲಿ. ತೆ. ಅವರಿ, ನೀಲಿ. ತು. ನೀಲಿ. ಮ. ಅವರಿ, ಅಮರಿ. ಸಂ. ವಜ್ರನೀಲಿ, ನೀಲಿನೀ, ಕ್ಷೀತಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಸರ್ವಿಷಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಬಾಣಂತಿಯ ನಂಜುವೆಂಬ ಮೂರ್ಛಗೆ ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳ ಪುಡಿ ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಪಿತ್ತಕೋಶದ ರೋಗವುಳ್ಳವರು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನರದು ಕಜ್ಜಿಗೆ ಲೇಪಿಸಬಹುದು. ಬೇರಿನ ಕಪಾಯ ಅಶ್ಮರಿ ಎಂಬ ಮೂತ್ರಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಗಿವಿಚಿ ಸಾಭಿಯ ಕೆಳಗೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಹಸಿ ಚಿಗುರುಗಳ ರಸ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಮಕ್ಕಳ ಅಗ್ರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದಂತೆ. ನೀಲಿಗಡ್ಡೆ ಬಾವಿಗೂ ಅವಸ್ಥಾರಕ್ಕೂ ಕಠಿಣ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ದದ್ದಿಗೂ ಕೆಂಪಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಉತ್ತಮವಾದ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣ.

Indigofera tinctoria, *Lin.*—*Ind. indica*, *Lam.*—*Ind. sumatrana*, *Gart.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Avari, aviri, avuri, nili, cāmuṇḍi, karuṇḍōli. *Tel.* Aviri, nili. *Can.* Oḷḷē-nili, heṇṇu-nili. *Tu.* Nili. *Mal.* Avari, amari. *San.* Vajranīli, nīlinī, klitakikā.

64. ಒಳ್ಳೆ ಮೆಣಸಿನ ಬಳ್ಳಿ (Black Pepper Vine, also White Pepper, according to the preparation).

ತ. ಶೆವ್ವಿಯಮ್, ಮಿಳಗು, ಅರಿಶು. ತೆ. ಶವ್ವಮು, ಮಿರ್ಯಾಲಿಂಗ. ತು. ಯೆಡ್ಡೆ ಮುಣ್ಣಿ. ಮ. ಕುರು ಮುದಿಳ್, ಮುದಿಕು. ಹಂ. ಕಾಡಾಮರಿಚಿ. ಮಜಾ, ಕೋ. ಮಾರೇಂ. ಸಂ. ಮರಿಚಮ್, ತೀಳ್ಕಂ, ಊಷಣಂ, ರೂಷಕಂ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚುರುಕು ಕೊಡುವ ಗುಣ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಅಗ್ನಿ ದೀಪಕ; ಸನ್ನಿರೋಗದ ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಲೇಪ ಮಾಡಿದರೆ, ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವಾತಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜದ ಕಸಾಯ ಪಾಪಾಣದ ವಿಷಕ್ಕೂ, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಎಲೆಗಳ ರಸವು ನಂಜಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಇದಲ್ಲದೆ ಮೂರ್ಛಗೂ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಮಿತಿ ವಿಾರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಿಷದಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಯುವದು. ಸಾಧಾ: ಸಂಚಾರವೇನಸು.

Piper nigrum, Lin.—*P. aromaticum, Poir.*—(Order Piperaceæ.)

Tam. Ševviyam, miḷagu, ariśu. *Tel.* Šavyamu, miryālatige. *Can.* Oḷḷe-menāsinā-baḷli. *Tu.* Yeḍḍe-muñči. *Mal.* Kuru-muḷagu, miḷagu. *Hin.* Kālā-miriči. *Mah.* Kōn. Mire. *San.* Maričam, tikṣṇam, ūṣhaṇam, rūṣhakam.

65. ಓಮ, ವೋಮ, ಅಜಾಮೂಲ ಗಿಡ (Bishop's Weed or Omum Plant).

ತ. ಓಮಮ್, ಅಜಮೋದಗಮ್. ತೆ. ಓಮಮು, ಅಜಮೋದ, ವೀಷ್ಯಮು. ತು. ವೋಮು. ಮು. ಓಮಮ್. ಕೊಂ. ವೋಂವೊ. ಓಂ. ಅಜವಾನ್. ಸಂ. ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಭ, ಅಜಮೋದ, ಯವಾನಿಕಾ, ಅಗ್ನಿವರ್ಧನ, ವೀಷ್ಯಕಮ್, ವೀಷ್ಯಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ). ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಓಮವು ತೀವ್ರವಾದ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳದ್ದಿದ್ದು ಊರಾಪಧ ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾವಿವೆಯಂಥ ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣವೂ, ಕಿರಿ ಯಾತಿನಂಥ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಹಿ ಗುಣವೂ, ಹಿಂಗಿನಂಥ ಶಳವುನಿವಾರಕ ಗುಣವೂ ಕೂಡಿರು ತ್ತವೆ. ಇದರ ಸಾಧಾರಣ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಉಗುಳುನೀರು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಜಠರ ದ್ರವ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇದು ಉತ್ತೇಜಕವಾಗಿಯೂ ವಾಯುಹರವಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿದೀಪಕವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಜೀರ್ಣದಿಂದ ಕಾರುವದು, ಆಹಾರದೋಷ ದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಅಥವಾ ಅತಿಸಾರ, ಸಾಧಾರಣ ವಾಯುವುಪದ್ರ, ಕಿರಿಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬೀಣ, ಮೂರ್ಛ, ನಿತ್ರಾಣ, ಕೀಳ್ದುರುಳುಗಳ ವ್ಯಾಧಿ, ಛಿದ್ರಾತಿ ಸಾರ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಅತಿಸಾರ, ವಾಯುಸಮೃಂಧವಾದ ಉದರಶೂಲೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಓಮದ ಸತ್ವ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳುವದು ಬಹಳ ಗುಣಕರ. ಸತ್ವ ತೆಗಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಓಮವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಒಂದು ತೆಳ್ಳಗಾದ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಇಳಿಸುವದು. ಬಟ್ಟೆ ಇಳಿಸಿ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ತೆಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ತೆಗೆದ ಎಣ್ಣೆಯ ೧-೩ ತಲಕು ಗಳನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಅಥವಾ ಅರಬಿ ಗೋದಿನ ಸಂಗಡ ಲೇಹ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು. ಓಮದ ನೀರು ಭೋಜನದೋಷದಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಥವಾ ವಾಂತಿಭ್ರಾಂತಿಯ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ಔಷಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೆ, ಅವರ ಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಒಂದು ಚಾಸಾಟಿನಿಂದ ಮೇಜಿನ ಸಾಟಿನ ವರೆಗೆ ಕೊಡಬಹುದು.

Carum copticum, *Benth.*—*Ptychotis coptica*, *Dec.*—*Carum Ajowan*, *Dec.*—(Order Umbelliferae.)

Tam. Ōmam, ajamōdagam. *Tel.* Ōmam, ajamōda, dīpyamu. *Can.* Ōma, vōma, ajāmūla-giḍa. *Tu.* Vōma. *Mal.* Ōmam. *Kon.* Vōnvo. *Hin.* Ajavān. *San.* Brahmadarbha, ajamōda, yavānikā, agnivarddhana, dīpyakam, dīpyakāś.

66. ಕಂಬೆ, ಕಾಡು ಕುಂಬಳ ಮರ.

ತ. ಆಕುಪ್ಪವರತು. ಮ. ಕಾಂಚಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣತೀರ, ಮಲಬಾರದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಮೈಯಲ್ಲಿರುವ ಬಾವು ಹೋಗು ಸದಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಅದರದು ಒಂದು ಲೇವ ಮಾಡುವದು.

Trewia nudiflora, *Lin.*—*Rottlera indica*, *Willd.*—*Tetragastris ossea*, *Gart.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Ākupūvaraṣu. *Can.* Kāñci, kāḷu-kumbaḷa-mara. *Mal.* Kāñci.

67. ಕಂಟಕಾರಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ರಾಮಗುಳ್ಳ ಗಿಡ.

ತ. ಕಣ್ಣಿತ್ತರಿ, ಉದರನಣಿ, ಸಿತಿಗಮ್. ತ. ನೇಲಮುಲಕ, ನೇಲಮುಲ್ಲಾಕು, ವ್ರಾಕುಡು, ಸಿನ್ನ ಮುಲಕ. ತು. ಗುಳ್ಳ. ಮ. ಪೆಳ್ಳೋಟ್ಟು ನಡುತಿನ. ಕೊಂ. ಚಂಡರ್. ಸಂ. ಕಂಟಕಾರಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮಪೂರ್ವತೀರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಉಬ್ಬಸಕ್ಕೂ ಗಂಟಿನೋವಿಗೂ ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸುಡುವ ಜೀಜಗಳ ಹೊಗೆ ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ದಂಟು ಹೂ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಉರಿಗಾಲಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿ, ನೆಗಡಿಗೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕೊಡುವದು.

Solanum xanthocarpum, *Schr. and Wendl.*—*S. Jacquini*, *Willd.*—*S. diffusum*, *Roxb.*—*S. virginianum*, *Jacq.*—(Order Solanaceae.)

Tam. Kaṇḍaṅkattari, udaravaṇi, nitigam. *Tel.* Nēlamulaka, nēlamullāku, vrākuḍu, pinnamulaka. *Can.* Kaṇṭakāri, nelagulla, rāmagulla-giḍa. *Tu.* Gulla. *Mal.* Veḷḷiṭṭuvalutina. *Kon.* Čhičartī. *San.* Kaṇṭakāri, vyāghri.

68. ಕಂದಗಡ್ಡೆ, ಕಾಡು ಸೂರ್ಯ ಗಡ್ಡೆ (Purple-stalked Dragon).

ತ. ಕಾಟ್ಟುಕ್ಕರಣ್ಣ. ತ. ಅಡವಿಕಂದ, ಕಂದಗಡ್ಡೆ. ತು. ಕಾಬ್‌ಕೇನೆ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಡೇನ. ಕೊಂ. ಕಾಡುಸೂರ್ಯ. ಹಂ. ಜಂಗ್ಲಿಕಂದಿ. ಸಂ. ಕಾನನಕಂದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವಂಥ ಇದರ ಗಡ್ಡೆ ಉಸುರುಸಿಕ್ಕಿಗೂ ಎಳವುರೋಗಕ್ಕೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕೆಲವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ

ಹುಳಿ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲೋಗರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬರೇ ತಿಂದರೆ, ಬಾಯಿ ತುರಿಸುವದು; ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗ.

Amorphophallus dubius, Bl.—*Dracontium polyphyllum, Densl.*—(Order Aroideæ.)

Tam. Kāṭṭukkarai. *Tel.* Aḍavikanda, kandagaḍḍa. *Can.* Kanda-gaḍḍe, kṛḍu-sūrṇa-gaḍḍe. *Tu.* Kāṭṭu-kēne. *Mal.* Kāṭṭu-čēna. *Kon.* Kṛḍu-sūrṇu. *Hin.* Jāngli-kandi. *San.* Kānana-kanda.

69. ಕಂದರೊಳ, ಜೋಗಿಯರಳೆ, ಹೂವರಸಿ, ಬಂಗಾಳಿ, ಅಡವಿಬೆಂಡೇ ಮರ (Portia Tree).

ತ. ಪೂವರಶು, ಪೂವರುತ್ತಿ. ತೆ. ಗಂಗರಾವಿಚಟ್ಟು. ತು. ಜೋಗಿ ಮರ. ಮ. ಪೂವರಶು, ಕಲ್ಲಣ್ಣ, ಪೂವರುತ್ತಿ. ಸಂ. ಕುನ್ನಡೆ, ಕುಬೇರಕೆ, ನನ್ನೀವುಕ್ಕಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ನಂಜಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳಿದು. ಕಾಯಿ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ.

Thespesia populnea, Corr.—*Hibiscus populneus, Lin.*—*H. populneoides, Roxb.*—*Malvaviscus populneus, Gaert.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Pūvaraṣu, pūpparutti. *Tel.* Gaṅgarāvičēttu. *Can.* Kandarōla, jōgi-yaraḷe, hūvarasi, baṅgāli, aḍavibēṇḍe-mara. *Tu.* Jōgi-mara. *Mal.* Pūvaraču, kallāl, pūparutti. *San.* Kundaḷ, kubēraḷ, nandivrikshaḷ.

70. ಕಕ್ಕೆ, ಕೊಂದೆ, ಅರಗಿನ ಮರ, ಅರಗ್ವಧ, ಅರೇವತ ಮರ (Pudding Pipe Tree, or Indian Laburnum).

ತ. ಕೊನ್ನೆ, ಇರಾಜವಿರುಟ್ಟಮ್. ತೆ. ರೇಲಚಟ್ಟು, ಅರಗ್ವಧಮು, ಕೋಲವೆನ್ನ. ತು. ಕೊಂದೆ. ಮ. ಕೊನ್ನೆ. ಕೊಂ. ಕಕ್ಕಾಯಿ. ಸಂ. ರಾಜವುಕ್ಕ, ಅಂತ್ರದ್ರು, ಸುರ್ವಣಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಅಡವಿ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಮಲಭೇದಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಚೆಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳು ಬೀಗಿಗೂ ಕಾಮಿಲೆಗೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ಪೀಡೆಗೂ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜದ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಸೀಯಾದ ತಿರುಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡಿಸುವದು. ಸಾಧಾ: ಕಷಾಯ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗ.

Cassia Fistula, Lin.—*C. rhombifolia, Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Konrai, irājaviruttam. *Tel.* Rēlačēttu, āragvadamu, kōlapenna. *Can.* Kakke, konde, āragina-mara, aragvada, ārēvata-mara. *Tu.* Konde. *Mal.* Konne. *Kon.* Kakkāyi. *San.* Rājavigiksha, antradru, suvarṇaka.

71. ಕಗ್ಗಲಿ, ಕೆಂಪು ಪೈರದ ಜಾಲಿ, ಶಮೆ, ತರೇದ ಮರ.

ತ. ಕರುಂಗಾಳಿ. ತೆ. ಚಂದ್ರಚೆಟ್ಟು, ಏವಿರಮು. ಮ. ಕರಿಮಾಲಿ. ಸಂ. ಏವಿರ, ಹೋಮವೃಕ್ಷ, ಮೃದುಪತ್ರಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿರುವಂಕೋಡದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಗಿನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮರ ಬಹಳ ಘಟ್ಟಿ.

Acacia sundra, Dec.—*A. chundra*, Willd.—*Mimosa sundra*, Roxb.—
(Order Leguminosae.)

Tam. Karuṅḡāli. *Tel.* Čandračettu, khadiramu. *Can.* Kaggali, kempukhairada jāli, šame, tarēda-mara. *Mal.* Karimāli. *San.* Khadira, hōma-vriksha, mṛudupatrikā.

72. ಕಚೋರ, ಕಚು, ಸವ್ವಂಗ ಗಿಡ (Long Zedoary).

ಕತ್ತೂರಿಮುಳ್ಳುಳ್, ನಿರ್ವಿಷಂ. ತೆ. ಕಚೋರಮು, ಕಚ್ಚೂರಮು. ಮ. ಅಶವಿಕಚ್ಚೋಲ. ಹಿಂ. ಸತ್ತಂಗಲಕಚಿ. ಸಂ. ಚೋರ, ದುಷ್ಟತ್ತ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಉರುಳಿಕಾಯಿ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಚುರುಕು ಕೊಡುವ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ. ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಶಾಯಿಗೆ ಉಪಯೋಗ.

Curcuma latifolia, Rose.—(Order Scitamineae.)

Tam. Kattūrimaṇṇā, nirviṣham. *Tel.* Kačōramu, kaččūramu. *Can.* Kačōra, kaču, sappanḡa-giḍa. *Mal.* Aḍavi-kačōla. *Hin.* Pattanḡa-lakaḍi. *San.* Čōra, dushpatra.

73. ಕಚ್ಚೂರ.

ತ. ಕಚ್ಚೂಲಕ್ಕಿದಿಬ್ಬ. ತೆ. ಚಂದ್ರಮೂಲ. ಮ. ಕಚ್ಚೂರಂ. ಕೊಂ. ಕಚ್ಚೂರು. ಸಂ. ಸುಗಂಧವಡ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದ, ಅಶ್ವಿಜ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆಯ ಪುಡಿಯನ್ನು ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಶ್ವಾಸ ಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕೊಡಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಎಣ್ಣೆ ಮೂಗು ಕಟ್ಟಿಗೂ ನೆಗೆಡಿಗೂ ಹಚ್ಚುವದು. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ.

Kaempferia galanga, Lin.—*K. humilis*, Salisb.—*K. plantaginifolia*, Salisb.—*Alpinia sessilis*, Ken.—(Order Scitamineae.)

Tam. Kaččōlakkiḷaṅgu. *Tel.* Čandramūla. *Can.* Kaččōra. *Mal.* Kaččūram. *Kon.* Kaččōru. *San.* Sugandhavača.

74. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ.

ತ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ. ತೆ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ. ಮ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕಟುಕರಮಣಿ. ಕೊಂ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ. ಸಂ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕೃಷ್ಣಭೇದಾ, ಲಿಪ್ತಾಂಗ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟದ ಮೇಲೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳು ನರಗಳ ಮಂದತ್ವಕ್ಕೂ, ವಕ್ಷ ಪಾತಕ್ಕೂ ಸ್ಥಿರತೆಗೂ ಕೂಡ ಭೇದಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಈ ಔಷಧ ಸೇವಿಸುವಲ್ಲಿ ಚಾಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ಮಿತಿ ವೀರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಬುಲಾಬು ಆಗುವದು.

Helleborus niger, *Lin.*—*H. altifolius*, *Hayne.*—*H. grandiflorus*, *Salisb.*—(Order Ranunculaceae.)

Tam. Katurōhiṇi. *Tel.* Can. Katukarōhiṇi. *Mal.* Katukarōhiṇi, kaṭukiramāṇi. *Kon.* Kaṭukarōhiṇi. *San.* Kaṭurōhiṇī, kṛishṇabhēdā, liptāṅgi.

75. ಕಡಗೋಲು, ಗೊಂದಹಣ್ಣು, ಗೂದೆ, ಗೂಡೆಕಟ್ಟು, ಚವ್ವರಬದನೆಕಾಯಿ, ತಕ್ಕಾಳಿ ಗಿಡ (Love Apple or Tomato).

ತ. ತೀಮೈಮುಣ್ಣತ್ತಕ್ಕಾಳಿ, ಎರುಮೈತ್ತಕ್ಕಾಳಿ. ತೆ. ಟಕ್ಕಲಿಪಂಡು, ಕರ್ಪೂರವಂಕಾಯಿ. ಮ. ಪೇತಕ್ಕಾಳಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Lycopersicum esculentum, *Mill.*—*Solanum Lycopersicum*, *Lin.*—(Order Solanaceae.)

Tam. Šimaimaṇattakkāḷi, erumaittakkāḷi. *Tel.* Ṭakkalipaṇḍu, karpūravankāyi. *Can.* Kaḍagōlu, gondahaṇṇu, gūde, gūdekattu, ṣapparaḇadanekāyi, takkāḷi-giḍa. *Mal.* Pētakkāḷi.

76. ಕಡಲೆ (Chicken Pea, Bengal Gram).

ತ. ಕಡಲೈ, ಮಣ್ಣೂರಮ್. ತೆ. ಕಡಲೆ, ಚಣಕಮುಲು. ತು. ಕಡಲೆ. ಮ. ಕಟಲ. ಕೊಂ. ಚಣೊ. ಹಿಂ. ಚನಾ. ಸಂ. ಚಣಕ, ಕಳಾಯ, ಪುಟನಂಜಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದ, ಆಶ್ವೀಜ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಗುಣ ತಂಪು, ಆದದರಿಂದ ಜ್ವರವಿರುವವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಹುರಿದ ಬೀಜ ವಾಯುವಿಗೂ ಮೂತ್ರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯ. ದನಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆ ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರ ಹರವಿ ಮಂಜಿನ ನೀರನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಪಾನಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cicer arietinum, *Lin.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Kaḍalai, maṇṇūram. *Tel.* Senagalu, ṣaṇakamulu. *Can.* Kaḍale. *Tu.* Kaḍale. *Mal.* Kaṭala. *Kon.* Čaṇo. *Hin.* Čanā. *San.* Čaṇakaḥ, kaḷāya, puṭasaṇjā.

77. ಕಡವ, ಕಾಡಂಬ, ಕದಂಬ, ಕಡಹದ ಮರ (Cadamba).

ತ. ಕಡಂಬಮ್. ತೆ. ಕದಂಬಮು, ನೀಪಮು, ಪ್ರೇಖಣಮು, ಸ್ವಪಾಲಕದಂಬಮು. ಮ. ಕಟಿಂಪು, ನೀಪಂ. ಸಂ. ನೀಪಕೆ, ಪ್ರಿಯಕಾ, ಕಾದಂಬರ್ಯಾ, ನದೀಪಾ, ದಾಸವೃಕ್ಷಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಅಡವಿಗಳು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಮರ. ಹೂ ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Anthocephalus Cadamba, Miq.—*Nauclea Cadamba, Roxb.*—*Sarcocephalus cadamba, Kurz.*—(Order Rubiaceae.)

Tam. Kaḍambam. *Tel.* Kadambamu, nīpamu, prēkhaṇamu, nṛipālakadam-bamu. *Can.* Kaḍava, kāḍamba, kadamba, kaḍahada-mara. *Mal.* Katampu, nīpam. *San.* Nīpaka, priyakaḥ, kāḍambaryaḥ, nadijaḥ, dāsavṛikshaḥ.

78. ಕಣಗಲ, ಕಳಿಗಳ ಗಿಡ, ಕಾಡುಗೆಣಸು ಗಡ್ಡೆ
(Tapioca, Bitter Cassava Plant).

ತ. ಮಲೆಚ್ಚ ಕರ್ಕುಸಳ್ಳಿ, ಮರಪಳ್ಳಿಕ್ಕಡಿಪ್ಪಾ. ಮ. ಮರವೇಲಿ, ವೇಲಿಕವಿಪ್, ಮರಕ್ಕಡಿಪ್ಪಾ, ಪುಳಕ್ಕಡಿಪ್ಪಾ, ಚೀನಕಂಟಕ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಹಸಿ ಬೇರಿನ ಹಿಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ. ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತಪಿಯೋಕ ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟು. ತಿರುವಂಕೋಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನರು ಆಪಾಢ ಶ್ರಾವಣ ಭಾದ್ರ ಪದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದಲೇ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರು ಬೇಯಿಸದಿದ್ದರೆ, ಔಷ. ಈ ಗಿಡವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ತರದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಜಿಳಿಸುವ ಕೆಲಸವು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ, ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಮಳೆಯಾಗಲಿ ನೀರಾಗಲಿ ಅವಶ್ಯವು. ಅದರ ಉತ್ಪನ್ನವು ಬೇರೆ ಹುಡಿ ಬಿತ್ತುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿ ನದು. ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ತಯಾರು ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು ಸುಲಭ, ಮತ್ತು ಅದು ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದಾಗಿದೆ. ನೂರು ಸಲ ಗಜದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಉತ್ಪನ್ನವು ಎರಡು ಜನರಿಗೆ ೧೦ ತಿಂಗಳಿನ ಆಹಾರ ಕೊಡುವದು, ಇಲ್ಲಿವೆ ಒಂದು ಮುಡಿ ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯದು ೭೦ ಅಥವಾ ೮೦ ಮಂದಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕಾ ಗುವದು. ಹೀಗಾಗಿ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳ ಗಿಡವನ್ನು ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದರೆ, ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಯೋಗ ಎರಡು ತರದ್ದು. ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆದು, ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆ, ಅರಸಿನ ಮುಂತಾದ ಮಸಾಲೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ತಿನ್ನುವದುಂಟು.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಎರಡು ರೀತಿ ಉಂಟು: ಮನೇ ಖರ್ಚಿಗಾದರೆ, ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು, ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆದು, ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಳಿ, ನಡು ನಾರೂ ಬಿಳಿ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನೂ ಬಿಸಾಟು, ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಡಿದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಮೂರಾವರ್ತಿ ತೊಳೆದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಯಿಸಿ, ತಿರಿಗಿ ತೊಳೆದು, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಣಗಿಸಿದ ತುಂಡುಗಳು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಕೆಡದೆ ಇರುವವು. ಅಡಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ತೆಗೆದು ಕುಟ್ಟಿ, ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು.

ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾದರೆ, ಅವರು ಅರಬರುತ್ ಎಂಬ ಕೂಪೆಹಿಟ್ಟನ್ನು ಹ್ಯಾಗೋ ಹಾಗೆ ಇದರ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೆಡುವದಕ್ಕೆ ಮಳೆಗಾಲ ಅರ್ಧ ಕಳೆದಾಗ ಒಳ್ಳೇ ಸಮಯ; ಯಾಕಂದರೆ ನಟ್ಟನಂತರ ಕೆಲವು ಸರ್ತಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದರೆ, ನೀರು ಹೊಯ್ಯುವದವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲೆ ಗಜದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಹೊಂಡಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗೆಲ್ಲು ನಟ್ಟಿ, ಹೊಂಡವನ್ನು ಮಣ್ಣು ಒಣ ಎಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಸಬೇಕು; ಕುಮಕಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಕುಮರಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನೆಲವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು. ಗಡ್ಡೆಗಳು ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆಯೇ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ; ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಪರ್ಮಂತರ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದು, ಕಡೆಗೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಒಣಗಿಸಬಹುದು.

Manihot utilisima, *Pohl.*—*Jatropha manihot*, *Lin.*—*Janipha manihot*, *Kth.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Malaiçcarkaraivalli, maravallikkilangu. *Can.* Kaṇagala, kaṇigaḷa-giḍa, kādugenasu-gaḍḍe. *Mal.* Maravēli, vēlikilangu, marakkilangu, pūlakkilangu, činakaṇṭal.

79. ಕಣಿಗಿಲು(-ಲಿ), ಕಣಿಗಿನ, ಕಣಿಗಳು, ಗಣಿಗಳು, ಕರವೀರ, ಪಡ್ಡಳಿ ಗಿಡ (Oleander).

ತ. ಅಲರಿ, ಅತುವಬರಿ, ಅಯಮರಮ್, ಕರವೀರಮ್. ತ. ಕಸ್ತೂರಿನಟ್ಟಿ, ಗನ್ನೇರು, ಕರವೀರಮು. ಮ. ಕಣಾವೀರಮ್, ಚುವನ್ನ ಅರಳೆ. ಸಂ. ಕರವೀರ, ಹಯಮಾರಕ, ವಿಷವೃಕ್ಷಾಂಕ, ವೀರರುಸ.

ಹುಟ್ಟು: ನದಿ ತೀರಗಳೂ ತೋಟಗಳೂ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಲೇಪ ದದ್ದುಹರ. ಬೇರು ತಾನೇ ವಿಷ. ಆ ವಿಷದ ಸತ್ವ ಹೊರ ತೆಗೆದು ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ನಂಬುಕುರಗಳಿಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು.

Nerium odorum, *Soland.*—*N. indicum*, *Mill.*—*N. odoratum*, *Lam.*—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Alari, aṣuvabari, ayamaram, karavīram. *Tel.* Kastūripaṭṭe, gannēru karavīramu. *Can.* Kaṇagilu(-le), kaṇigina, kaṇigaḷu, gaṇigaḷu, karavīra, paḍḍaḷe-giḍa. *Mal.* Kaṇāvīram, čuvanna-araḷe. *San.* Karavīraḥ, hayamārakaḥ, viṣa-vṛikṣhāṅka, vīrauha.

80. ಕಣಿರಿ ಗಿಡ, ಸುರಿಮುಳ್ಳು.

ತು. ತೂರಿಮುಳ್ಳು. ಮ. ತುಟಲಿಮುಳ್ಳು. ಕೊಂ. ಕಣಿರಿಯುಡ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಒಗುರು ಗುಣ; ಜೀರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಚಿಗುರೆಲೆಗೆ
ಳಿಂದ ಜೆಟ್ಟಿ, ಸಾರು ಮತ್ತು ತಂಬಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು. ಗಿಡ
ಬೇಲಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು.

Zizyphus oenopia, *Mill.* — *Z. albens*, *Roxb.* — *Z. Napeca*, *Koth.* — *Rhamnus*
oenopia, *Lin.* — (Order Rhamnace.)

Can. Kaneri-gida, surimuḷḷu. *Tu.* Tūrimuḷḷu. *Mal.* Tutalimuḷḷu. *Kon.*
Kanēri-jhāda.

81. ಕತ್ತಾಳಿ ಗಿಡ (Hedge Aloe).

ತ. ಕತ್ತಾಳಿ. ತೆ. ಕಲಬಂದ. ತು. ಕೋಳಿಸರ. ಮ. ಕಟ್ಟನಾಪ್ಪ. ಸಂ. ಕುಮಾರಿ, ಗೃಹಕನ್ಯಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸವು ಕಠಿಣ ಜುಲಾಬು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

Aloe barbadensis, *Mill.* — *A. maculata vera*, *Forsk.* — *A. officinalis*, *F.* —
A. perfoliata, *Alt.* — *A. perf. vera*, *Lin.* — *A. perf. vulgaris*, *Aubl.* — *A. vulgaris*,
Dec., Willd. — (Order Liliaceae.)

Tam. Kattāḷai. *Tel.* Kalabanda. *Can.* Kattāḷi-gida. *Tu.* Nōḷisara.
Mal. Kaṭṭavāḷa. *San.* Kumāri, gṛihakanyakā.

82. ಕನಕ ಮರ.

ತ. ನಾಯ್ಪುದುಕ್ಕನ್. ಮ. ಇರಿಪ್ಪ. ಸಂ. ಮಧೂಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಭೇದಿಯಾಗಿದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ,
ಜೇನು ಸೇರಿಸಿ ಕುಡಿದರೆ, ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ನಂಜಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ
ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ.

Cynometra ramiflora, *Lin.* — (Order Leguminosae.)

Tam. Nāyṇṇuḍukkan. *Can.* Kanaka-mara. *Mal.* Irippa. *San.* Madhūka.

83. ಕಪ್ಪುಕುಣಿ, ಕಪ್ಪುಬೊಬ್ಬಳಿ.

ಮ. ಕರಿಕುರಿ, ಕೊರಂಡ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ, ಬೇರು ವಾತಕ್ಕೂ
ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರೂ ಎಲೆಗಳೂ ಅಶ್ವರಿಯೆಂಬ ಮೂತ್ರಕಲ್ಲಿಗೆ ಉಪಯೋಗ.

Ecbolium Linneanum, Kurz.—*Justicia Ecbolium, Lin. and Medic.*—
(Order Acanthaceæ.)

Can. Kappu-kurṇi, kappu-bobbuli. *Mal.* Karikuriṇi, korāṇḍa.

84. ಕಬ್ಬು (Sugar-cane).

ತ. ಕರುಮ್ಬು, ಉಗ್ಗರಗನ್ನಿ, ಇಕ್ಕು (or ಇಕ್ಕು). ತೆ. ಚೆರುಕು, ರಸಾಲಮು. ತು. ಕಂಬು. ಮ. ಕರಿಂಪು. ಮಹಾ. ಉಸ. ಹಿಂ. ಗನ್ನಾ. ಸಂ. ಇಕ್ಕು, ರಸಾಲ, ಮಹಾರಸ, ತಸ್ತಂ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಆವಾಳ, ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರವದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಪಾಷಾಣ ತಾಂತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಲೋಹ ಕೆಲುವಿನ ವಿಷದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ರಸವು ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ; ಸಕ್ಕರೆ ಸಹ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಕ್ಕರೆ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಚಿಮಿಕಿಸುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ರಸದಿಂದ ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಾರಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಿನ್ನುವ ವಸ್ತುಗಳು ಕೊಳೆಯದಂತೆ ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದು.

Saccharum officinarum, Lin.—(Order Gramineæ.)

Tam. Karumbu, uggiragandhi, ikku (or ikshu). *Tel.* Čeruku, rasālamu. *Can.* Kabbu. *Tu.* Karmbu. *Mal.* Karimbu. *Muk.* Ūsa. *Hin.* Gannā. *San.* Ikshuk, rasālak, mahārasak, śastram.

85. ಕಮಲ, ತಾಮರೆ (Sacred Lotus).

ತ. ತಾಮರೈ, ತಿರುಮಾಲುನ್ರಿ, ಇರಾಜೇವಂ. ತೆ. ತಾಮರ, ಪದ್ಮಮು, ಸೌಗಂಧಿಕಮು. ತು. ತಾಮರೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ. ಮ. ಅರವಿಂದಮ್, ತಾಮರ, ತನ್ದಾರ್. ಕೊಂ. ಕಮಲ, ಸಾಳಕ ಸಂ. ಪದ್ಮ, ತಾಮರಸಂ, ಜಲಜಂ, ಅರವಿಂದಂ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಏಲೆಗಳ ರಸದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಯಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳ ತಾಮರೆ ರೋಗ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಮತ್ತು ತಿರುಳು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಅಲಂಕಾರದ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳದ ಹೂ.

Nelumbium speciosum, Willd.—*N. asiaticum, Rich.*—*Cyamus mysticus, Salisb.*—*C. Nelumbo, Smith.*—*Nelumbo indica, Poir.*—*Nymphaea Nelumbo, Lin.*—(Order Nymphaeaceæ.)

Tam. Tāmarai, tirumālundi, irājivam. *Tel.* Tāmara, padmam, saugandhi-kamu. *Can.* Kamala, tāvare. *Tu.* Tāmare, aliige. *Mal.* Aravindam, tāmara, taṇḍāru. *Kon.* Kamala, śāḷaka. *San.* Padmam, tāmaraśam, jalajam, aravindam.

86. ಕರಂಡೆ, ಮೂಡುಗಟ್ಟಿನ ಗಿಡ, ಬೋಡುಕಡಲೆ ಸೊಪ್ಪು.

ತ. ವಿಷ್ಣುಕರಂಡೈ, ತಿರಿಬೋಕೆ, ಕುಟ್ಟುಕರಂಡೈ. ತೆ. ಬೋಡತರಪುಚೆಟ್ಟು. ತು. ಕಂಡೆ. ಮ. ಅಟ ಕಾಮಣಿಯನ್. ಕೊಂ. ಕಳಂಚೊ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಗದ್ದೆಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮೂತ್ರಜಾಲಾಬು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರು ಇಲ್ಲವೆ ಗಿಡ ವನ್ನು ಬೇರಿಗೇ ಪುಡಿಯ ಸಮೇತ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ರ ಮಕ್ಕೂ, ಜೇನಿನೊಡನೆ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಲೇವ ನಂಜಿಗೆ ಬಳ್ಳಿದು. ಬೀಜದ ಪುಡಿ ಕ್ರಿಮಿಗೂ, ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಅರದು ಹಚ್ಚಿದರೆ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ, ಹೂ ರಕ್ತಶುದ್ಧಿಗೂ ನಂಜೆಗೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳಗಳಾಗ ದಂತೆ ಇದರ ಎಲೆ ಬೆರಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ.

Sphæranthus indicus, *Lin.*—*S. hirtus*, *Willd.*—*S. africanus*, *Wall.*—
(Order Compositæ.)

Tam. Vishnukarandai, tirilòki, kuttaiKKarandai. *Tel.* Bōḍatarapuḇettu. *Can.* Karande, mūḍugaṭṭina-giḍa, bōḍukaḍale-soppu. *Tu.* Karṇḍe. *Mal.* Atakū-
maṇiyan. *Kon.* Kajaṇṇō.

87. ಕರವದೀ, ಹರಿಕಳಿವಿ, ಕೊರಿಂಡ, ಕವಳಿಕಾಯಿ ಗಿಡ.

ತ. ಬೆರುಕಾಡೆಡಿ. ತೆ ಬಕಡೆಟ್ಟು, ಕಲಿವಿ, ವಾಕಲ್ಪಿ. ಮ. ಕರಂಬ, ಕವಾವು. ತು. ಕಂಡೇಪ್ಪಳಿ. ಕೇಂ. ಕಾರಾಂಜ.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡು, ಬೈಲುಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದು ಮುಳ್ಳುಗಿಡವಾಗಿದ್ದು ಬೇಲಿಗೆ ಉತ್ತಮ. ಹುಳಿ ಕಾಯಿಯಿಂದ ಬಳ್ಳೇ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುವರು. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Carissa Carandas, *Lin.*, *Adans.*—*C. congesta*, *Wight.*—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Perukaḷaḇeḍi. *Tel.* Okaḇettu, kalivi, vākalvi. *Can.* Karavadī, harī-
kalivi, koriṇḍa, kavalikāy-giḍa. *Mal.* Karaṇṭa, kaḷāvu. *Tu.* Karṇḍē-puḷi. *Kon.* Kārāṇṇja.

88. ಕರಿಚುಳ್ಳಿ.

ಮ. ಕರಚುಳ್ಳಿ, ತು. ಚುಳ್ಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ತೀರ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟು ಬಿಡಿಸುತ್ತದೆ. ಗಿಡ ವನ್ನು ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಸಿರ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಾವಿಗೂ ಕುರಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Barleria obovata, *Hamilt.*—*B. buxifolia*, *Roxb.*—*B. caristata* β, *Lam.*—
(Order Acanthaceæ.)

Can. Kariḇuḷḷi. *Mal.* Karaḇuḷḷi. *Tu.* Ḳuḷḷi.

89. ಕರಿಜಾಲಿ, ಶಮಿ, ಗೊಬ್ಬಿ ಮರ (Babool).

ತ. ಕರುವೇಲ್. ತೆ. ನಲ್ಲತುಮ್ಮ, ಬರ್ಬೂರಮು, ಯುಗಾಕ್ಷಕಮು. ಮ. ಕರುವೇಲಮ್. ಕೊಂ. ಶಮಾರೂಕು. ಹಿಂ. ಬಾಬುಲ್. ಸಂ. ಬರ್ಬೂರ, ಅರಿಮೇದ, ಕೃಷ್ಣಬಿದಿರ.

ಹುಟ್ಟು: ದಪ್ಪಣ, ಚೋಳಮಂಡಲ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖದಿಂದ ಭಾದ್ರ ಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಬಲಕರ; ಹಾವು ಕಚ್ಚಿದ ಬಲಹೀನರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅದರ ಕಷಾಯ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೂ, ಅದರ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿದರೆ ಸೂತಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಮೊಗ್ಗೆಗಳು ಕೆಮ್ಮಿಗೂ, ಮರದ ಗೋಂದು ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಬಹುಮೂತ್ರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ, ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಗಾಯ ಮಾಡಿದರೆ, ಗೋಂದು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ನೀಗೇ ಗುಣ. ಅದು ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜೀಜಗಳೂ ಚಿಗುರುಗಳೂ ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ.

Acacia arabica, Willd.—*Mimosa arabica*, Lam.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Karuvēl. Tel. Nallatumma, barbūramu, yugaḷākshakamu. Can. Kari-jāli, śamī, gobli-mara. Mal. Karuvēlam. Kon. Śamī-rūku. Hin. Bābul. San. Barbūrah, arimēdaḥ, kṛishṇakhadiraḥ.

90. ಕರಿಜೇನಂಗಿ, ಅರಿಸಿನ ಜೇನಂಗಿ ಮರ.

ತ. ಕರುಂಶೆಂಚೈ. ತೆ. ಜಲುಗು.

ಹುಟ್ಟು: ದಪ್ಪಣ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕೀವು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಇದರ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪೋಲ್ವಿಸ್ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಮರದಿಂದ ಕೋವಿಮದ್ದಿಗಾಗುವಂಥ ಒಳ್ಳೆ ಮಸಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Sesbania ægyptiaca, Pers.—*Aeschynomene indica*, Burm.—*Ac. Sesban*, Lin., Burm.—*Coronilla Sesban*, Willd.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Karumśembai. Tel. Jalugu. Can. Karijinaṅgi, arisina-jinaṅgi-mara.

91. ಕರಿಜೇರಿಗೆ (Fennel Flower).

ತ. ಕರುಜ್ಜೀರಗಮ್, ಇರುಳಿ, ಎಳುತ್ತಮ್, ಅದ್ದುಲಾಕ್ತಿ. ತೆ. ನಲ್ಲಜೀಲಕರ. ತು. ಕಸ್ತೂರ್‌ಜೀರ್ ದರಿ. ಮ. ಕರಿಂಜೀರಕಮ್. ಕೊಂ. ಕರಿಜೇರೆ. ಸಂ. ಉಪಕುಂಚಿಕಾ, ಕಾರಭಿ, ಯೋನಿತೂಲಕ್ಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗುಣ ಉಷ್ಣ. ಅರ್ಬೋರಕ್ಕೂ ನೆಗೆಡಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೂ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಬಾಹ್ಯಲೇಪನವಾಗಿ ನಂಜಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Nigella sativa, Lin.—(Order Ranunculaceae.)

Tam. Karuñcīragam, iruḷi, viḷuttam, addulākki. *Tel.* Nallajilakarra. *Can.* Karijirige. *Tu.* Kappal-jirdari. *Mal.* Karuñcīrakam. *Kon.* Karijīre. *San.* Upakuñcīkā, kārabhi, yōñisūlaghna.

92. ಕರಿತುಂಬೆ ಗಿಡ, ಮೊಗಬೀರಚೆಟ್ಟು (Malabar Catmint).

ಪ. ಪೇಯಿಮರುಟಿ. ತ. ಮೊಗಬೀರಾಕು. ಮ. ಕರಿತುಂಬೆ, ಕೊಂ. ಕಾಳೊತುಂಬೊ. ಸಂ. ಅಲಮೂಲ, ಓಪ್ಪುಫಲ, ಪೈಕುಂಠ.

ಹುಟ್ಟು: ತಿರುವಂಕೋಡಿನಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಮಕ್ಕಳ ಉದರಶಾಲೆಗೂ ಅಪೇರ್ಣಕ್ಕೂ ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಅವುಗಳ ಕಷಾಯ ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ವರಿಸೇ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗಿಡ ಒಟ್ಟು ಇಳಿಸಿ, ವಾತಕ್ಕೆ ಗುಣ ಕರವಾದ ಕೆಂಪು ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಕಷಾಯದಿಂದ ಮೈ ತೊಳದರೆ, ಜೀಗೂ ಶ್ರೋಣಿತವಾತವೂ ಹರ. ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಜೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ.

Anisomeles malabarica, Br.—*Ajuga fruticosa, Roxb.*—*Nepeta malabarica, Lin.*—(Order Labiate.)

Tam. Pēyimaruti. *Tel.* Mogabīrāku. *Can.* Karitumbe-giḍa, mogabīra-ḥettu. *Mal.* Karintumba. *Kon.* Kālo-tumbo. *San.* Alamūla, ōṣṭhaphala, vaikunṭha.

93. ಕರಿತುಳಸಿ ಗಿಡ (Holy Basil or Tulasi).

ತ. ತುಳಸಿ, ಅಲಂಪಿಕ್ಕಿ, ಪಿರುಂದಮ್. ತ. ತುಲಸಿ. ತು. ಕಪ್ಪು ತೊಳವೆ. ಮ. ಕೃಷ್ಣತುಳಸಿ, ಶಿವ ತುಳಸಿ. ಕೊಂ. ಕಾಳಿ ತುಳಸಿ. ಸಂ. ಭಾರತಿ, ಭೂತಕ, ದಿವ್ಯಾ, ಕೃಷ್ಣಮೂಲ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ, ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಲಿಂಬೆರಸ ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ನಂಜಿಗೂ ದದ್ದಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಣಗಿಸಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ನಸೆಯಾಗಿ ಬಳಿಸಿದರೆ, ಮೂಗುಹುಳಗಳು ಹೊರಡುವವು. ಸಾಧಾ: ಜಿಗುರುಗಳಿಂದ ಮಾಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Ocimum sanctum, Lin.—*O. frutescens, Burm.*—*O. hirsutum, Benth.*—*O. inodorum, Burm.*—*O. monachorum, Lin.*—*O. scutellarioides, Willd.*—*O. tenuiflorum, Lam.*—*O. tomentosum, Lam.*—*O. villosum, Roxb.*—*O. zeylanicum, Burm.*—*Sumnitzeria tenuiflora, Spr.*—*Plectranthus monachorum, Spr.*—(Order Labiate.)

Tam. Tulasi, alaṅgai, pirundam. *Tel.* Tulasi. *Can.* Kari-tulasi-giḍa. *Tu.* Kappu-toḷaḷi. *Mal.* Kṛishṇa-tulasi, śiva-tulasi. *Kon.* Kāḷi-tulasi. *San.* Bhā-rati, bhūtaka, divyā, kṛishṇamūla.

94. ಕರಿನೆಕ್ಕಿ ಗಿಡ, ನಚ್ಚುಕಡ್ಡಿ.

ತ. ಕರುನೊಚ್ಚಿ. ತೆ. ನಲ್ಲನೊಚ್ಚಿಲಿ, ನಲ್ಲವಾವಿಲಿ, ನೇಲವಾವಿಲಿ. ತು. ಕರಿನೆಕ್ಕಿ. ಮ. ಕರಿನೊಚ್ಚಿಲ್. ಕೊಂ. ಕಾಳೊನಿಗುಂಮ. ಒಂ. ಕಾಳಾವಾಂಬ. ಸಂ. ಕೃಷ್ಣನಿಗುಂಮ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಗುರಲೆಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವಾತಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳ ಕಪಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಅವನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಿವಿಚಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಬಾವಿಗೂ, ಸಾಸಿವೆಯೊಡನೆ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಒಂದು ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಸಂದುರೋಗದಲ್ಲಿ ಸೇಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಜ್ವರವುಳ್ಳವರು ಎಲೆಗಳ ಕಪಾಯದಲ್ಲಿ ವಾಯುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಮಕ್ಕಳ ಕೆಮ್ಮಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಹೊಗೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಸುಸಿ ಮುಂತಾದ ಹುಳಗಳು ಸಾಯುತ್ತವೆ. ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹುಳ ಹಿಡಿಯದ ಹಾಗೆ ಅವನ್ನು ವಸ್ತ್ರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಡುವರು. ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಗಳ ಅಂಚನ್ನು ಚಂದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ನೆಡುತ್ತಾರೆ.

Justicia Gendarussa, Lin.—*Gendarussa vulgaris, Nees.*—(Order Acanthaceae.)

Tam. Karunočči. *Tel.* Nallanoččili, nallavāvili, nēlavāvili. *Can.* Karinekki-giḍa, naččukaddi. *Tu.* Karinekki. *Mal.* Karinoččil. *Kon.* Kāḷo-nigunḍu. *Hin.* Kālābāshimba. *San.* Kṛṣṇanirguṇḍi.

95. ಕರಿನೆಲ್ಲಿ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ, ಅರನೆಲ್ಲಿ, ರಾಯರನೆಲ್ಲಿ ಮರ (Country Gooseberry).

ತ. ಅರಿನೆಲ್ಲಿ, ಚಡಾದರಮ್. ತೆ. ರಾಚಯುಸರಿಕೆಚ್ಚಿಟ್ಟು. ಮ. ನೆಲ್ಲಿಪುಳಿ, ಅರಿನೆಲ್ಲಿಕ್ಕ. ಕೊಂ. ರಾಜಾವಾಳೊ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಪೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜೇರು ಕಠಿಣ ಜುಲಾಬು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳು ಮೈ ಬೆವರುವದಕ್ಕೂ, ಬೀಜ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಪಾಕ ಸಹ ಮಾಡಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

Phyllanthus distichus, Müll.—*Cicca disticha, Lin.*—*Phyllanthus longifolius, Jacq.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Arinelli, čaḍāḍaram. *Tel.* Rāčayusarike-čettu. *Can.* Karinelli, kirunelli, aranelli, rāyaranelli-mara. *Mal.* Nellipuḷi, arinellikka. *Kon.* Rājāvāḷo.

96. ಕರಿಬೇವು (Curry Leaf Tree).

ತ. ಕರುವೆನ್ನಿಲೈ. ತೆ. ಕರಿವೇವಮು. ತು. ಬೇನೊಪ್ಪು. ಮ. ಕರಿವೇವು. ಕೊಂ. ಕರಿಬೇವು. ಸಂ. ಕೃಷ್ಣನಿಂಬ, ಕೃಷ್ಣವತ್ಸ, ಕೈಡರ್ಯ, ಕಾಲರಾಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಎಲೆಗಳಿಂದ ರಕ್ತಭೇದಿ ಗುಣ. ಬೇರು ಚೆಕ್ಕೆಗಳ ಕಷಾಯ ಸನ್ನಿರೋಗದ ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಚೆಗುರಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಅರದು, ವಿಷದ ಹುಳ ಕಚ್ಚಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೇರು ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬೇರು ಮತ್ತು ಚೆಕ್ಕೆ ಅರದು ಲೇಪಿಸುವುದರಿಂದ ಜುರುಕು ಕೊಟ್ಟು, ನಂಬು ಹರ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಉಂಟು. ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗರಣೆ ಕೊಡುವರು.

Murraya Koenigii, Spreng.—Bergera Koenigii, Lin.—(Order Rutaceæ.)

Tam. Karuveppilai. Tel. Karivēpamu. Can. Karibēvu. Tu. Bēsoppu. Mal. Karivēpu. Kon. Karabēvu. San. Kṛṣṇaṇanimba, kṛṣṇapatra, kaidarya, kālāsāka.

97. ಕರಿಮರ, ಅಬನಾಸಿ, ಬಿಲಾರದ ಮರ (Coromandal Ebony Tree).

ತ. ಕರೂಂಗಾಲಿ, ತಾಂಬಿಲಿ. ತೆ. ತುಮಿದ, ತುಮ್ಮಿಕ. ಮ. ಕರಿಮರಮ್, ಕರುವೆಟ್ಟಿ. ಹಿಂ. ಸೀ ಸಂಕೇ ಝಾಡ್.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಹುಡಿ ಮಾಡಿದರೆ ಹುಣ್ಣಿಗೂ, ಕರಿಮೇಣಿನೊಡನೆ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಸಾಧಾ: ಮರವು ಉತ್ತಮ ತರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Diospyros Tupru, Buch. Ham. Journ.—D. melanoxylon, Hiem.—(Order Ebenaceæ.)

Tam. Karuṅgāli, tāmbili. Tel. Tumida, tummika. Can. Karimara, abanāsi, bilārada-mara. Mal. Karimaram, karuvētti. Hin. Sisaṅk-jhād.

98. ಕರಿಯಹೂಲಿ, ಕರೆಸೂಲ, ಕರೆಹೂಲ, ಗುಡಪಾಲ, ನೆಲಮಾಗಳಿಚೇರ.

ತ. ವರಪ್ಪುಲ್, ಪೂಲಾ, ಇರುಬುಲೈ. ತೆ. ತೆಲ್ಲಪುರುಗುಡು, ಸಾಲೆಮುಂತ, ಮೇಕರಾಯಿ. ಮ. ವೆರಿಂಕ್ಲಾವ್. ಸಂ. ಆಪ್ರಿಯದ್ರಮ, ಕೃಷ್ಣಪಾಕ, ಸಿಲಿತೆಲಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿಗೆ ಬಗರು ಗುಣವದೆ. ಅತಿಸಾರ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅದರ ಪುಡಿಯನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸರ್ತಿ ಎರಡು ಗುಲಗುಂಜಿ ತೂಕದಷ್ಟು ಕೊಡುವರು.

Flueggia microcarpa, Blume.—F. leucopyrus, Willd.—Phyllanthus leucopyrus, Kan.—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Varappūḷ, pūḷā, irubūlai. Tel. Tellapurugudu, sālemunta, mēkarāyi. Can. Kariyahūli, karesūla, karehūla, guḍapāla, nelamāgaḷiçēra. Mal. Perinḱlāvḡ. San. Apriyadruma, kṛṣṇapāka, niliṣilā.

99. ಕರಿಲಾವಂಚಹುಲ್ಲ, (ಪೂರ್ವಳಿಹುಲ್ಲ).

ತ. ಕಾಮಾಟ್ಟಿಪಿಲ್ಲ. ತೆ. ವಾಸನಗಡ್ಡಿ, ನಿಮ್ಮಗಡ್ಡಿ. ತು. ಕರಿಮುಡ್ಯಲ. ಕೊಂ. ಕಂಬಲೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಅಹಿಕ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ.

Andropogon Iwarancusa, Jones.—*Cymbopogon Iwarancusa*, Schuelt.—
(Order Gramineæ.)

Tam. Kāmāṭṭipillu. Tel. Vāsanagaddi, nimmagaddi. Can. Karilāvaučā-
hullu, (pūrvaṇi-hullu). Tu. Karimudya. Kon. Karmalo.

100. ಕರಿಹತ್ತಿ ವಿಲಾಯತಿಹತ್ತಿ (American Cotton).

ತ. ತಾಳಿಪ್ಪರುತ್ತಿ. ಕೊಂ. ಕಾಳಿಕಾಪ್ಪಿಣಿ. ಸಂ. ಮಾಘಸಿ, ಪೂರ್ವಂ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನರದು ಲೂತಿ ಇದ್ದವರು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ
ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಹತ್ತಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

Gossypium Barbadosense, Lin.—*G. nigrum* β., Wight and A.—*G. Stocksii*,
Mast.—(Order Malvaceæ.)

Tam. Tālipparutti. Can. Karihatti, vilāyatihatti. Kon. Kālikāpsini.
San. Māghani, pūrvam.

101. ಕಲ್ಲಟ್ಟಿ (-ತ್ತಿ), ಸೊಂಡೇ, ಪೌಡಂಗೀ ಗಿಡ.

ತ. ಚುಂಡೈ. ಮ. ಚುಂಡ. ಕೊಂ. ಕಲ್ಲಾಂಟ. ಸಂ. ವಿದಾರಿ, ವಫ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಪಲ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡು
ತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳಿಗೆ ತಂಪು ಗುಣ.

Solanum verbascifolium, Lin.—*S. erianthum*, Don.—*S. pubescens*,
Roxb.—(Order Solanaceæ.)

Tam. Čuṇḍai. Can. Kallatṭe(-tti), soṇḍē, paḍaṅgī-gida. Mal. Čuṇḍa.
Kon. Kallāṇṭa. San. Vidāri, pathi.

102. ಕಸಕಸೆ, ಗಸಗಸೆ ಗಿಡ (Opium Poppy).

ತ. ಗಸಗಸಾ. ತೆ. ಗಸಗಸ. ತು. ಕಸಕಸೆ. ಮ. ಕಶಕಶ. ಕೊಂ. ಕಸಕಸೆ. ಹಂ. ಪೋಪ್ಪಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸುವರು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ,
ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಫೀನಿ ಎಂಬ ಈ ಗಿಡದ ಸತ್ತ್ವ ರಕ್ತಾತಿಸಾರ, ಸನ್ನಿ ರೋಗ, ನೋವು, ನಿದ್ರಾಭಂಗ, ಮೈಲಿಗೆರೋಗ, ಆಹಿಕಚ್ಚರ, ವಾತ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಹೆಚ್ಚು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ವಿಷವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹು ಚಾಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು. ಅಫೀನಿಯ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆ, ದೇಹಕ್ಷೀಣತೆ, ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯ.

Papaver somniferum, Lin.—*P. album, Crantz.*—*P. indehiscens, Dumort.*—*P. nigrum, Crantz.*—*P. officinale, Gmel.*—*P. opiiiferum, Forsk.*—(Order *Papaveraceæ*.)

Tam. Gasagasā. Tel. Gasagasa. Can. Kasakase, gasagase-gida. Tu. Kasakase. Mal. Kaśakasa. Kon. Kaskase. Hin. Pōstu.

103. ಕಸ್ತೂರಿಮಲ್ಲಿಗೆ, ಬಾಸ್ತಿಮಲ್ಲಿಗೆ (Common Jasmine).

ತೆ. ಕುಂದಮು, ಗುಜರಿ. ತು. ಮೊಳ್ವಮಲ್ಲಿಗೆ. ಮ. ಕುಂದಮ್, ಕುರುಣ, ಕುರುಕುತ್ತಿಮುಲ್ಲ. ಕೊಂ. ಕಸ್ತೂರಿಮೊಗ್ಗ.

ಹುಟ್ಟು: ಸತ್ತಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿಯೂ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ಪರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಎಲೆಗಳು ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ, ಬೇರು ಬಜೇಬೇರಿನ ಸಮೇತ ಸರ್ವದಂಶಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳದ ಹೂ.

Jasminum pubescens, Willd.—*J. hirsutum, Willd.*—*J. multiflorum, Roth.*—*Nyctanthes pubescens, Retz.*—*Mogorium pubescens, Lamk.*—(Order *Oleaceæ*.)

Tel. Kundamu, gujari. Can. Kastūri-mallige, bāsti-mallige. Tu. Boldu-mallige. Mal. Kundam, kurukuttimulla. Kon. Kastūri-mogre.

104. ಕಹಿಪಡವಲ, ಸಣ್ಣ ಪಡವಲ, ಕಾಡಾಡು ಬಳ್ಳಿ.

ತೆ. ಪೇಯ್ಲುಡಲ್, ಕಾಟ್ಟುಪ್ಪೇಪುಡಲ್, ಕಹಾನ್ಕೊಟೋಚ್ಚಿ. ತೆ. ಅಡವಿಪ್ಪೇಚ್ಚಿ, ಚೇದುಪ್ಪೇಚ್ಚಿ. ತು. ಕಾಟ್‌ಪಟ್ಟಿಕಾಯಿ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಪ್ಪಡೋಲಂ. ಕೊಂ. ಕಾಡವಡ್ಕಾಲ. ಸಂ. ತಿಕ್ಕಳಲ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಬಾವುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದಂಟಿನ ಕಸಾಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮೆ ಬಿಡಿಸುತ್ತದೆ; ಎಲೆಗಳ ರಸ ವಾಂತಿ, ಬೇರಿನ ರಸ ಮತ್ತು ಒಣಗಿದ ಕಾಯಿ ಮಲಭೇದಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಬೀಜ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚಿಗುರುಗಳ ಮತ್ತು ಒಣಗಿದ ಕಾಯಿಗಳ ಕಸಾಯ

ಜೀರ್ಣಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಊರವಡವಲ ಅಥವಾ ವೆಂಬ ಕಾಯಿ ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನಬಹುದು; ಕಹಿ ವಡವಲ ತಿನ್ನಕೂಡದು.

Trichosanthes cucumerina, Lin.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Pēypuḍal, kātuppēpuḍal, kātāṅkotōḷai. *Tel.* Aḍavipotla, cēdupotla. *Can.* Kahiṇṇaḍavala, saṇṇaḍavala, kāḍāḍu-baḷli. *Tu.* Kāṭṭu-paṭṭakāyi. *Mal.* Kāṭṭupatōlam. *Kon.* Kāḍa-paḍḍūla. *San.* Tiktaphala.

105. ಕಹಿಸೋರೆ, ಎಲಚೇ, ಅಲಾಬು, ಈಸಗಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ (White Pumpkin, Bitter Bottle Gourd).

ತ. ಶುಕೈ, ಕೂಡಂಬರ್. ತೆ. ಅಲಾಬುವು, ಸುರಕಾಯಿ, ಆಸವಕಾಯಿ. ತು. ಕಾಂಚುರೆ. ಮ. ಕೈವುಡುರಮ್, ಕಾಟುಡುರಮ್. ಕೊಂ. ಕಾಡದುಪ್ಪಿ. ಮಹಾ. ರಾನಫೋಸಳ. ಹಿಂ. ಜಂಗ್ಲಿಬುದ್ದು. ಸಂ. ಅಲಾಬು, ದ್ವಿಕಾಂಟಕ, ಅಂಬುನಿರ, ಪಿಂಡಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಅರಸಿನಮುಂಡಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿ ತಿರುಳೂ ಮಲಭೇದಿ. ಅದರ ರಸ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಾಸಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ವಾತಹರ. ಬೀಜ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಕಿವಿಗೆ ಹಿಂಡಿದರೆ, ಓಡುಹುಳ ಸಾಯುವದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಬುರುಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Lagenaria vulgaris, Ser.—Cucurbita Lagenaria, Lin.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Śurai, kūḍambil. *Tel.* Alābuvu, surakāya, ānapakāyi. *Can.* Kahi-sōre, elacī, alābu, īsagāyi-baḷli. *Tu.* Kāṭṭu-turc. *Mal.* Kaippaṭuram, kātūṭuram. *Kon.* Kāḍaduddi. *Mah.* Rāna-bhōmpaḷa. *Hin.* Jangli-khaddu. *San.* Alābu, dvikaṇṭaka, ambunira, piṇḍaphala.

106. ಕಹಿಹೀರೆ, ನಾಗದಾಳಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಪೆಂಪ್ಪೀರ್ಕಮ್. ತೆ. ಚೇದುಬೀರ, ವೆರಿಬೀರ, ಚೆತಿಬೀರ. ಕೊಂ. ನಾಗತಾಳಿ. ಸಂ. ಕಟುಕಿ, ಜಾಲಿನೀ, ರಕ್ತಕೋಶಾತಕೀ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಬೀಜಗಳ ಕಷಾಯದಿಂದ ವಾಂತಿಯೂ ಭೇದಿಯೂ ಆಗುವದು. ತಲೆನೋವಿಗೆ ಹಸಿ ಕಾಯಿ ಹುರಿದು ಅದರ ರಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು.

Luffa amara, Roxb.—L. Pluckenetiana, Sering.—L. acutangula var., Hook.—Cucumis acutangulus B., Lam.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Pēppīrkam. *Tel.* Cēdubīra, verribīra, cētibīra. *Can.* Kahiṇṇe, nāga-dāḷi-baḷli. *Kon.* Nāgataḷi. *San.* Kaṭuki, jālinī, raktakośātakī.

107. ಕಲ್ಲಂಗಡೆ (ಕಲ್ಲಂಗಡೆ) ಗಿಡ.

ತ. ಮಯಿಲ್ಮಾಣಿಕ್ಕಮ್. ತೆ. ಮಯಿಲುಮಾಣಿಕ್ಕಮ್. ತು. ಕಡೀರ್. ಮ. ಕುರುಂತೋಟ್ಟಿ, ಕುರುಂತುವಟಿ. ಕೊಂ. ತುವ್ವಡಿ. ಸಂ. ಬರ, ವಾತಫ್ಲ, ಅಮಿಂಡಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡಿನಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಸಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ವಾತಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕುಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದ ಕಲ್ಮ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸೀಗೇ ಗುಣ.

Sida retusa, Lin.—(Order Malvaceae.)

Tam. Mayirmāṇikkam. *Tel.* Mayilumāṇikyam. *Can.* Kallaṅgaḍale (kallaṅ-gaḍle)-giḍa. *Tu.* Kaḍṛu. *Mal.* Kuruntōtti, kuruntuvaṭi. *Kon.* Tupkaḍi. *San.* Balā, vātaghani, ahikhaṇḍam.

108. ಕಾಕಮಾರಿ, ಕಾಗೆಮಾರಿ.

ತ. ಕಾಕಕುಲ್ಲಿ, ಪೇನ್ನೊಟ್ಟಿ, ಕಾಕೆಕೊಲ್ಲಿವರೈ. ತೆ. ಕಾಕಮಾರಿ, ಕಾಕಿಂಪ. ತು. ಚಿಪ್ಪುಕೊಟ್ಟಿ, ಚಿಪ್ಪೊಟ್ಟಿ. ಮ. ಮಾನ್ಮಾ, ನನ್ಮಾನ್ಮಕುರು, ನಡತ್ತಿನ್ನಾಯಿ. ಕೊಂ. ಗರುಡಫಲ. ಸಂ. ಕಾಕಾಪ್ಪಾ, ಕಾಕನಾಶಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಮಲಬಾರತೀರಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಕಠಿಣ ವಿಷವುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ಕೆಲವು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಹುಡಿ ಮಾಡಿದ ಬೀಜದ ಲೇಪ ಮೈಯುಂ ರಿಗೆ, ಕಾಯಿ ಕಡ್ಡಿಗೂ ಹುಳಕ್ಕೂ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಗಂಡಮಾಲೆಗೂ ಗುಣಕರ. ಸಾಧಾ: ಮೀನು ಕಾಗೆ ತಿಗಣಿ ನಾಶಕ.

Anamirta Cocculus, W. and A.—*A.* paniculata, *Colebr.*—*Menispermum Cocculus, Lin.*—*N.* heteroclitum, *Roxb.*—(Order Menispermaceae.)

Tam. Kākakulli, pēṇkōṭṭai, kākekollivirai. *Tel.* Kākamāri, kākicāmpa. *Can.* Kākamāri, kāgemāri. *Tu.* Čipulukoṭṭe, čiploṭṭe. *Mal.* Minnaṅu, naṇjinkuru, načattinnāyi. *Kon.* Garuḍaphaḷa. *San.* Kākāhvā, kākāṇāśikā.

109. ಕಾಕಮುಂಚಿ, ಅಂಬುಸೊಂಡೆ ಬಳ್ಳಿ, ಮುಳ್ಳುಮುಸ್ತ (Three-lobed Nightshade).

ತ. ತೂದುಳ್ಳಿ, ಕೂದಳಮ್. ತೆ. ಮುಂಡ್ಲಮುಸ್ತ, ಅಲರ್ಕಪತ್ರಮು, ಉಸ್ತೆ. ಮ. ತೂದವಳಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ, ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಎಲೆ ಚಿಗುರುಗಳು ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ, ಹೂ ಮತ್ತು ಕಾಯಿಯ ಕಷಾಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಉಪಯೋಗ.

Solanum trilobatum, Lin.—*S. acetosæfolium*, Lam.—(Order Solanaceæ.)

Tam. Tūduḷai, kūḍajam. Tel. Muṇḍlamuste, alarkapatramu, uste. Can. Kākamuñci, ambusoṇḍe-baḷḷi, muḷḷumusta. Mal. Tūdavaḷam.

110. ಕಾಕಿ (ಕಾಕೆ), ಕಾರೆ ಗಿಡ (Carray Cheddie).

ತ. ಕಾಕಿ. ತೆ. ಬಲುಸು. ತು. ಕಕ್ಕಂಡೆ. ಮ. ಕಣ್ಣಂಗಾರಿ, ನೀರೂರಿ. ಕೊಂ. ಕಾಯಿಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರದಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯೂ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಕ್ರಿಮಿಗೂ, ಜಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಚಿಗುರುಗಳು ಉಷ್ಣ ಭೇದಿಗೂ ಅಶಕ್ತಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬಳ್ಳೇ ಬೇಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ವದಾರ್ಥಕ್ಕೂ, ದಂಟನ್ನು ಸಾರು ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಬಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

Canthium parviflorum, Lam.—*Webera tetrandra*, Willd.—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Kārai Tel. Balusu. Can. Kāki (kāke), kāre-giḍa. Tu. Kakkṇḍel. Mal. Kaṇḍaṅgāri, nīrūri. Kon. Kāyili.

111. ಕಾಕೆಮಂದಲಿ, ಅವಗೂದೆ, ಕಾಗೆಮಾರೆ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಕುರಬ್ಬಿ, ತವರಿ. ತೆ. ಅವಗೂದ, ಕಾಕೆದೊಂಡ, ಅಬುವ. ಮ. ಕಾಕತೊಂಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅದರ ಕಾಯಿ ಕಿವಿ ನೋವಿಗೆ ಬಳೆದು. ಕಾಯಿಯ ಕೆನೆ ಬಲವುಳ್ಳ ಮಲಭೇದಿ. ಸಾಧಾ: ಎಷವುಳ್ಳದ್ದು; ಬೇರು ಗೋವುಗಳ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಯ ಕೆನೆ ಇಲಿಗಳ ಕಾಟ ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬೋನಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದು.

Trichosanthes palmata, Roxb.—*T. anguina*, var. F., Wall.—*T. laciniata*, Wight.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Kurattai, śavari Tel. Avvagūḍa, kākidonḍa, ābuvva. Can. Kāke-mandali, avagūḍe, kāgemāre-baḷḷi. Mal. Kākatōṇṭi.

112. ಕಾಚು, ಖದಿರ, ತರೆ, ಕಗ್ಗಲಿ ಮರ (Brown-barked Acacia).

ತ. ವೊದಲೈ, ವೋದಳಮ್. ತೆ. ಕಾಚು, ಪೂಗಮು. ತು. ಕಾಚ್. ಮ. ಕರಿಪಾಲಿ, ಖದಿರಮ್. ಕೊಂ. ಕಾತು, ಪೈರು. ಸಂ. ಖದಿರ, ಅರುಣಕಿ, ಜೀವಮಂಗಲ್ಯಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ದಖ್ಖಣ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಅಶ್ವಿಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಒಳಭಾಗವನ್ನೂ ಹಸಿ ಮೊಗ್ಗೆಗಳನ್ನೂ ಬೇಯಿಸಿ, ಕಾಚುವೆಂಬ ಸತ್ತ ತೆಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಗರು ಗುಣವದೆ. ಕಿರಿಯಾತಿನ ಕಪಾ ಯದೊಡನೆ ಅಹಿಕ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ಪ್ರಣಗಳಿಗೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಕೇವು ಬರುವ ಪ್ರಣಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಜೇನುಮೇಣ ಜೇನು ತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಮುಲಾಮು ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವ ದಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಜನಕರ.

Acacia catechu, Willd.—*Mimosa catechu, Roxb.*—*Acacia Wallichiana, Dec.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Vodalai, vōḍajam. *Tel.* Kācu, pūgamu. *Can.* Kācu, khadira, tare, kaggali-mara. *Tu.* Kācu. *Mal.* Karināli, khadiram. *Aōn.* Kātu, khairu *San.* Khadira, arunaki, jivamaṅgalyā.

113. ಕಾಡ ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರ.

ತು. ಕಾಡ್ ಅಶ್ವತ್. ಮ. ಕಲ್ಲರೆಯಾಡ್. ಕೊಂ. ಕಾಡಸಿಂವಳು, ಕಾಡಅಶ್ವತ್ಥ. ಹಿಂ. ಜಂಗ್ಲಿ ಸಿಪ್ಪಲ್. ಸಂ. ಪ್ಲಕ್ಶ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಕಜ್ಜಿಗೂ ಕುರುಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ.

Ficus Arnottiana, Miq.—*Urostigma Arnottianum, Miq.*—(Order Urticaceæ.)

Can. Kāḍa-aśvattha-mara. *Tu.* Kāṭu-attasū. *Mal.* Kallareyāl. *Aōn.* Kāḍa-pimpālū, kāḍa-aśvatthu. *Hlu.* Jaṅgli-pippal. *San.* Plaksha.

114. ಕಾಡಕಲ್ಲಟ್ಟಿ, ಕಾರಶೆ, ಕಾಡಕಡನೆ ಗಿಡ.

ತ. ಕೊತ್ತುಕತ್ತರಿ. ಮ. ಪುತ್ತರಿತುಂಬ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಹಲ್ಲರಸಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Solanum torvum, Swartz.—*S. stramonifolium, Roxb.*—(Order Solanaceæ.)

Tam. Kottukattari. *Can.* Kāḍakallatē, kāraśe, kāḍakāḍane-giḍa. *Mal.* Puttariṇṇa.

115. ಕಾಡಕೆಸು ಗಿಡ.

ತ. ಶೇಂಬು, ಶೇಂಬೈ, ತಗುಡಂ. ತ. ಚಾಮುಗಡ್ಡ. ತು. ಕಾಡ್‌ಕೇವು. ಮ. ವೆಳಿತಾಳ. ಕೊಂ. ತೆರೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಇಡೀ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜಗಳನ್ನು ಗೆದಲೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಸಂಗಡ ಅರದು ಸುಪ್ತಿ ವಾತವೆಂಬ ಜುಮ್ಮಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಲ.

Colocasias nymphaeifolia, Roxb.—(Order Aroideæ.)

Tam. Šēmbu, Šēmbai, Šagudam. Tel. Čāmagadda. Can. Kāḍa-kesu-gida. Tu. Kāṭṭu-tēvu. Mal. Veṭitāḷ. Kon. Tēro.

116. ಕಾಡಕೊಂದೆ ಮರ.

ತು. ಕಕ್ಕೆಕಾಯಿ ಮರ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಕೊನ್ನ. ಸಂ. ಅರಗ್ಗಧ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣತೀರದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಕೇಶವೃದ್ಧಿಗೂ, ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ; ಕಾಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Pithecolobium bigeminum, Benth.—*Inga bigemina*, Willd.—*I. Wightiana*, Grah.—*Mimosa bigemina*, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Can. Kāḍa-konde-mara. Tu. Kakkekāyi-mara. Mal. Kāṭṭu-konna. San. Āragvadhā.

117. ಕಾಡಜೀರಿಗೆ, ಕಾಳಜೀರಿಗೆ (Purple Fleabane).

ತ. ಕಾಟ್ಟುಜೀರಗಂ. ತೆ. ಅಡವಿವೀಳಕರ. ತು. ಕಾಲಬೀರಗರಿ. ಮ. ಕಾಳಬೀರಕಂ, ಕಾಟ್ಟುಜೀರಕಂ. ಕೊಂ. ಕಾಳಜೀರೆ. ಸಂ. ಅಗ್ನಿಬೀಜ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವೂ ಬಂಗಾಳವೂ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜೀಜ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಪಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಬಾಣಂತಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ್ಕೂ ಮೂತ್ರಜುಲಾಬಾಗುವದಕ್ಕೂ, ಜೀರಿ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಹಾವಿನ ವಿಷಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಕಷಾಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಚುರುಕು ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು.

Vernonia anthelmintica, Willd.—*Ascaricida indica*, Cassin.—*Serratula anth.*, Roxb.—(Order Compositæ.)

Tam. Kāṭṭučīragam. Tel. Aḍavijīlakara. Can. Kāḍajīrige, kāḷajīrige. Tu. Kāḷajīrdari. Mal. Kāḷajīrakam, kāṭṭujīrakam. Kon. Kāḷajīre. San. Agnibīja.

118. ಕಾಡತ್ತಿ, ಕಲ್ಲತ್ತಿ, ವನಸಂಪಿಗೆ ಮರ (Mountain Ebony).

ತ. ಕಾಟ್ಟತ್ತಿ, ತಿರುಪಾತ್ತಿ, ಕಾಟ್ಟುಮಂದಾಡೈ. ತೆ. ಅಡವಿಮಂದಾರಮು. ತು. ಕಾಟರ್ತಿ ಮರ. ಮ. ಕಾಂಡನಪ್ಪ, ಕಾಟ್ಟತ್ತಿ. ಕೊಂ. ಕಾಡರುಂಬಡಿರೂಕು. ಸಂ. ಫಲ್ಲು.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು, ಅಯೋಧ್ಯ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಣಗಿದ ಎಲೆ ಹಸಿ ಹೂವುಗಳು ಅರ್ಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ, ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೇ ಕಷಾಯ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ ಕಫಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆಕ್ರಿಮಿಗೂ ಅಗುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಹುಡಿ ಬಾವು ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಜೀಜ ತಿನ್ನ ಬಹುದು; ಅದು ಬಲಕರವಾದ್ದು.

Bauhinia tomentosa, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kāṭṭatti, tiruvātti, kāṭṭumandārai. *Tel.* Adavimandāramu. *Can.* Kāṭṭatti, kallatti, vanasampige-mara. *Tu.* Kāṭṭarti-mara. *Mal.* Kāṇṇanapū, kāṭṭatti. *Kon.* Kāṭṭa-rumbaḍi-rūku. *San.* Phalgu.

119. ಕಾಡರಸಿನ, ಅಂಬೇಹಳದಿ, ಕಸ್ತೂರಿ ಅರಿಸಿನ ಗಿಡ (Zedoary).

ತ. ಕಸ್ತೂರಿಮಂಜರ್. ತೆ. ಕಸ್ತೂರಿಪಸುವು, ಅಡಿಪಸುವು. ತು. ಅಸಿಮಂಜರ್. ಮ. ಕಾಟ್ಟು ಮುಳ್ಳಾರ್. ಓಂ. ಜಂಗ್ಲಿಹಲ್ದಿ. ಕೊಂ. ಅಂಬಹಳದು.

ಹುಟ್ಟು: ವೃತ್ತಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಅಥವಾ ಗಡ್ಡೆ ಬಲಕರವಾಗಿದೆ; ಅದರ ರಸ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಕಜ್ಜಿ ಬಣಗುವದು; ಉರುಳೀಕಾಯಿ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಅಗುತ್ತದಂತೆ; ಉದರ ವಾಯು ಹರ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳಕ್ಕಾಗಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

Curcuma Zedoaria, Rose.—*C. Zerumbet, Roxb.*—*Amomum Zedoaria, Berg., Willd.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Kastūrimañjal. *Tel.* Kastūripasuvu, aḍivipasuvu. *Can.* Kāḍarasina, ambēhaḷadi, kastūri-arisina-giḍa. *Tu.* Ānemañjal. *Mal.* Kāṭṭumañjal. *Kon.* Ambhaḷadi. *Hin.* Janglihaḷdi.

120. ಕಾಡವೋಮ, ಗುಡ್ಡವೋಮ ಗಿಡ (Goosefoot).

ಮ. ಕಾಟ್ಟು ಅಯವೋದಕಮ್. ಕೊಂ. ಕಾಡುವೋಮೋ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಾಣಂತಿಗೂ ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆಹುಳಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Chenopodium ambrosioides, Linn.—(Order Chenopodiaceæ.)

Can. Kāḍavōma, guḍḍavōma-giḍa. *Mal.* Kāṭṭu-ayamōḍakam. *Kon.* Kāḍuvōvvo.

121. ಕಾಡಹಾಕುಕಾರೆ, ಕಾಡುಮೊಸು ಗಿಡ.

ತ. ಮಿಳಕರಣ್ಣಿ. ತೆ. ಪರಗೋಕಿ, ಕೊಂಡಕಸಿಂಡ, ಮರಪಕಾಂಡ. ತು. ಕಾಡಕಾರೆ ಡೈ. ಮ. ಕಾರ. ಕೊಂ. ಗಾಳಾಯಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಗಿಡ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧ. ಹಸಿ ಎಲೆಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಳಿದು. ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದ ಬೇರು ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ಅರದು ಸಂದು

ವಾತಕ್ಕೆ ಲೇಪ ಮಾಡುವರು. ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿದ ಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯ ದಿಂದ ಮುಕ್ಕುಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗಿಡಕ್ಕೆ ಬಲಕರ ಗುಣ; ಜ್ವರದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ರೋಗಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಬಲಹೀನರಾದವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುವರು.

Toddalia aculeata, Pers.—T. asiatica, Lam. β.—T. nitida, Lam.—Paullinia asiatica, Lin.—(Order Rutaceæ.)

Tam. Miḷakaraṇai. Tel. Varagōki, koṇḍakasinda, mirapakāṇḍra. Can. Kāḍahākukāre, kāḍumēnasu-giḍa. Tu. Kāḍakāre-dai. Mal. Kāra. Kon. Gāḷāyi.

122. ಕಾಡಹೆಸರು ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಕಾಟ್ಟುವಯರು. ತೆ. ಅಡವಿಪೆಸಲು. ತು. ಕಾಟ್‌ಪದೆಂಗಿ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುವಯರು. ಕೊಂ. ಕಾಡುಮೂಗು. ಸಂ. ಅರಣ್ಯಮುದ್ದ, ಅಜುಫಲ, ಮಂಗುಷ್ಯ.

ಹುಟ್ಟು: ಇಡೀ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಷಾಯ ವಾಯುವಿಗೂ ತಡಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗದ ಮೂತ್ರ ಕ್ಷಯ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಸಕ್ಕರೆ, ಗಂಧದ ಪುಡಿ ಮತ್ತು ಬೆಣ್ಣೆ ಸಹಿತ ಅರಮ ಉರಿ ಗಣ್ಣಿಗೆ ಲೇಪ ಮಾಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Phaseolus adenanthus, G. F. Meyer.—Ph. rostratus, Wall.—Ph. alatus, Roxb.—Ph. amarus, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kāṭṭupayaru. Tel. Aḍavipesalu. Can. Kāḍahesaru-baḷli. Tu. Kāṭṭu-padeṅgi. Mal. Kāṭṭupayaru. Kon. Kāḍumūgu. Sam. Aranyamudga, aṇuphala, maṅgushṭha.

123. ಕಾಡಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟ್ಟುಪುಗೈಯಿಲೈ. ತೆ. ಅಡವಿಪೊಗಾಕು. ತು. ಕಾಟ್‌ಪುಗೇರೆ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಪುಗಯಿಲ. ಕೊಂ. ಕಾಡಧುರಾಪಾನ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಡಗು, ನೀಲಗಿರಿಗಳು, ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ.

ಉಪಯೋಗ: ಜೇನುಹುಳ ಇದರ ಹೂವಿನಿಂದ ಸಹ ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ತಿಂದರೆ, ತಲೆನೋವಾಗುವದು.

Lobelia nicotianæfolia, Heyne.—Rapuntium nicotianæfolium, Presl.—(Order Campanulaceæ.)

Tam. Kāṭṭupugaiyilai. Tel. Aḍavipogāku. Can. Kāḍahogesoppu-giḍa. Tu. Kāṭṭupugere. Mal. Kāṭṭupugayila. Kon. Kāḍadburāpāna.

124. ಕಾಡುಕಡ್ಲೆ, ರೊಟ್ಟೀ, ಕಪ್ಪೆರೊಟ್ಟೀ ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟ್ಟುಕಡಲ್ಯೆ. ತು. ಕಾಟ್‌ಕಡಲೆ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಕಡಲೆಕ್ಕ. ಕೊಂ. ಕಾಡುಕಡ್ಲೆ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖಣ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಒತ್ತಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ವಿಧ್ರಿ ಎಂಬ ಕುರುಗಳಿಗೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಮೂತ್ರಕೋಶದ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಪದ್ಯಕರ.

Malva rotundifolia, *Lin.*—*M. vulgaris*, *Fries.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Kāṭṭukaḍalai. *Can.* Kāḍukaḍle, roṭṭi, kapperoṭṭi-giḍa. *Tu.* Kāṭṭu-kaḍale. *Mal.* Kāṭṭukaḍalekka. *Kon.* Kāḍuḍaṇo.

125. ಕಾಡುಕಮ್ಮರಿ, ಕಲೀಕಮ್ಮರಿ, ಕಾಡುಕಮ್ಮರಿ, ಕಾಡುಬೆಂಡೆಕಾಯಿ ಗಿಡ (Musk Mallow).

ತ. ವೆತ್ತಿಲೈಕಮ್ಮರಿ, ಕಾಟ್ಟುಪರುತ್ತಿ, ಪೊಟ್ಟಕತ್ತುತ್ತಿ, ಇರಟ್ಟಗತ್ತುತ್ತಿ. ತ. ಕಮ್ಮರಿಬೆಂಡ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಕಮ್ಮರಿ, ಕಾಟ್ಟುಪರುತ್ತಿ. ಒಂ. ಮುಕ್‌ನಾನ್.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜವು ಎಳವುರೋಗಕ್ಕೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಜಂತುಗಳ ವಿಷಕ್ಕೂ, ಸಾರಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ಸರ್ವದಂಶಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳ. ಗಿಡದ ನಾರು ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು.

Hibiscus Abelmoschus, *Lin.*—*H. flavescens*, *Carv.*—*Abelmoschus moschatus*, *Nid. Mench.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Vettilaikastūri, kāṭṭuparutti, poṭṭakattutti, irattagattutti. *Tel.* Kastūribenda. *Can.* Kāḍukastūri, kalikastūri, kāḍukasururi, kāḍubendekāyi-giḍa. *Mal.* Kāṭṭukastūri, kāṭṭuparutti. *Hin.* Makstān.

126. ಕಾಡುಜಾಬಿ (ಜಾಯಿ) ಮರ (Wild Nutmeg).

ತ. ಕಾಟ್ಟುಜಾಬಿಕ್ಕಾ. ತು. ಕಾಪ್‌ಜಾಕಾಯಿ. ಕೊಂ. ಕಾಡಜಾಯಿಫಲ. ಒಂ. ಜಂಗ್ಲೀ ಜಾಫಲ್ಫಾಡ್. ಸಂ. ಕಾಮುಕ, ಮೂಲತಿ, ಜಾತಿಫಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಪತ್ರೆ ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಕಫದೋಷಕ್ಕೂ ಕೊಡು ವರು. ಅದರ ಕಸಾಯ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ವಾತಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಪತ್ರೆಹುಡಿಯಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ. ಹಸಿ ಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಕಿವಿನೋವಿಗೆ ಬಳಿಸುವದುಂಟು.

Myristica Horsfieldii, *Blum. Spr.*—*Horsfieldia odorata*, *Willd.*—(Order Myristiceæ.)

Tam. Kāṭṭujāikkā. *Can.* Kāḍujāji (jāyi)-mara. *Tu.* Kāṭṭujākāyi. *Kon.* Kāḍajāyiphala. *Hin.* Jāngli-jāphaljhāḍ. *San.* Kāmukak, mālati, jātiphala.

127. ಕಾಡುತೋಗರಿ, ಕಾಡುಕಡಲೆ ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟ್ಟುತೋವರೈ. ತು. ಕಾಪ್‌ತೋಗರಿ. ಕೊಂ. ಕಾಡತೋರಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ತಿನ್ನುಬಹುದು. ಎಲೆಗಳು ದನಕ್ಕೆ ಆಹಾರ.

Atylosia Candollei, *W. and A.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Kāṭṭuttōvarai. *Can.* Kāḍutogari, kāḍukaḍale-giḍa. *Tu.* Kāṭṭu-togari. *Kon.* Kāḍatōri.

128. ಕಾಡುದಾಲ್ವಿನಿ (ದಾಲಜೀನಿ) ಮರ (Wild Cinnamon).

ತ. ಇಲವಂಗಮ್, ಕಾಟ್ಟುಕರುವಾಮರಂ. ತು. ಇಜನ್ದ ಮರ. ಮ. ಇಲವಂಗಮ್. ಕೊಂ. ಟಿಕ್ಕೆ. ಸಂ. ತಿಲಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ, ಕೊಂಕಣತೀರಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಬೀಜ ಜೇನಿನೊಡನೆ ಮಕ್ಕಳ ಅತಿಸಾರ ರಕ್ತಾಂಶ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಣಗಿದ ಮೊಗ್ಗೆಗಳು ಅತಿಸಾರ, ರಕ್ತಾಂಶ ಸಾರ, ಕೆಮ್ಮು, ಉದರವಾಯು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಈ ದಾಲ್ವಿನಿಯ ಬಲವು ತಾಜಾ ದಾಲ್ವಿನಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆ ಸಂಬಾರಜೀನಸು; ಅದು ಸದಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

Cinnamomum iners, *Reinw.*—*C. malabathrum*, *Batka.*—*Laurus malabathrum*, *Wall.*—(Order Laurineae.)

Tam. Ilavaṅgam, kāṭṭukaruvāmaram. *Can.* Kāḍudālciṇi (dālaṇi)mara. *Tu.* Ijinyuda-mara. *Mal.* Ilavaṅgam. *Kon.* Tikke. *San.* Tilaka.

129. ಕಾಡುಬಾಳೆ ಗಿಡ (Wild Plantain).

ತ. ಕಾಟ್ಟುವಾಳೆ. ತೆ. ಅಡವಿಯರಟೆಟ್ಟು. ತು. ಕಡ್ಲೆಬಾರೆ. ಮ. ಕಲ್ಲುವಾಳೆ, ಕಾಟ್ಟುವಾಳೆ. ಕೊಂ. ರಾನಕೇಳಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದು ಘಟ್ಟದ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವಂಥ ಸುಂದರವಾದ ಗಿಡ. ೩-೪ ವರುಷ ಬದುಕಿ, ಕಡೆಗೆ ಹೂ ಕಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು.

Musa superba, *Roxb.*—(Order Scitamineae.)

Tam. Kāṭṭuvālai. *Tel.* Aḍaviyaratiṇṇu. *Can.* Kāḍubāle-giḍa. *Tu.* Kallu-bāre. *Mal.* Kalluvāla, kāṭṭuvāla. *Kon.* Rānakēli.

130. ಕಾಡುಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕಾಡಿರುಳ್ಳಿ, ನಾಯಿಉಳ್ಳಿ ಗಿಡ (Indian Squill).

ತ. ಕಾಟ್ಟುವಳ್ಳಂಗಾಯಮ್. ತೆ. ಅಡವಿತ್ತಲ್ಲಗಡ್ಡೆ. ತು. ಬೇಗ್ಗುಳ್ಳಿ. ಮ. ಕಾಂತೇಪ್ಪ. ಕೊಂ. ಕೊಳಕಾಂದೊ. ಹಂ. ಬಂಗ್ಲಿಪ್ಪಾಸ್.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನತೀರಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕುದುರೆಗಳ ಮೂತ್ರರೋಗಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗಡ್ಡೆ ಸುಟ್ಟು ಅರದು ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಉರಿ ಗುಣ.

Urginea indica, Kunth.—*Scilla indica, Roxb.*—(Order Liliaceæ.)

Tam. Kāṭṭuveḷvaṅṅāyam. *Tel.* Aḍavitellagaḍḍa. *Can.* Kāḍu-belluḷli, kāḍiruḷli, nāyiuḷli-giḍa. *Tu.* Bogguḷli. *Mal.* Kāntēna. *Kon.* Koḷakāndo. *Hin.* Jāṅgḷipyaṣ.

131. ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಗಿಡ (Jasmine).

ತ. ಕಾಟು (ವನ) ಮಲ್ಲಿಗೆ, ತಿರುಮಲ್ಲಿ. ತೆ. ಅಡವಿಮಲ್ಲಿ. ತು. ಎದ್ರೋಳಿ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಮಿಡ್ಡಕಂ, ಕಾಟ್ಟುಮಲ್ಲಿಕ. ಕೊಂ. ಕುಸರಿ. ಸಂ. ಪ್ರಿಯಾ, ಸುಪ್ಪಾಪಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಗಳ ಅಡವಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಬಜೀ ಬೇರಿನ ಸಂಗಡ ಲಿಂಬೀ ರಸದಲ್ಲಿ ಅರದು ದದ್ದು ಎಂಬ ನಂಜಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ರಸ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸಿ: ವಿಷ ತೆಗೆಯುತ್ತದೆ. ಗಂಜಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಅವಸ್ಥಾರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Jasminum angustifolium, Vahl.—*J. vimineum, Willd.*—*J. triflorum, Pers.*—*Nyctanthes angustifolia, Lin.*—*N. viminea, Retz.*—*N. triflora, Burm.*—*Mogorium vimineum, Lamk.*—(Order Oleaceæ.)

Tam. Kāṭu (vana)-malligai, śirumalli. *Tel.* Aḍavimalle. *Can.* Kāḍumallig-giḍa. *Tu.* Edroḷi. *Mal.* Kāṭṭupiṇṇakam, kāṭṭumallika. *Kon.* Kusari. *San.* Priyā, supṇjā.

132. ಕಾಡುಲಿಂಬೆ, ಕಾಡುನಿಂಬೆ, ದೊಡ್ಡಿಹುಳಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟ್ಟಿಲುಮಿಕ್ಕಿ, ಕಾಟ್ಟುಕ್ಕುರುಂದು. ತೆ. ಅಡವಿನಿಮ್ಮ. ತು. ಕೈಬೇರಿಪ್ಪಳಿ. ಮ. ಕಾಟ್ಟು ಕುರುನ್ನು, ಮಲೆನಾರಕಂ, ಕಾಟ್ಟುನಾರಕಂ. ಕೊಂ. ಚೋನಿಂಬುಮ್ಬೆ, ಅಡ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳದುಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀನ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಶಳವು ನಿವಾರಕ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಸವು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Atalantia monophylla, Correa.—*Limonia mon., Lin., Roxb.*—*Turraea virens, Hellen.*—(Order Rutaceæ.)

Tam. Kāṭṭelumiccai, kāṭṭukkurundu. *Tel.* Aḍavinimma. *Can.* Kāḍulimbe, kāḍunimbe, doḷlihuḷli-giḍa. *Tu.* Kaipēripuḷi. *Mal.* Kāṭṭukurunnu, malenāra-kam, kāṭṭunāarakam. *Kon.* Čōrnimbuvo, ṛda.

133. ಕಾಡುಸಂಪಿಗೆ, ದೇವಗಣಿಗಲು, ಮೊಗಗಣಿಗಲು ಮರ (Pagoda Tree).

ತ. ಈಶತ್ತಲರಿ, ಪರಂಗಳ್ಳಿ, ಕಳ್ಳಿಮಂದಾಝಿ. ತೆ. ಅಡವಿಗನ್ನೇರು. ತು. ಗೋಸಂಪಿಗೆ. ಮ. ವೆಳು ತ್ರರಳಿ, ಹಂಪಕಂ. ಕೊಂ. ಕಾಡಚಾಂಪೆ. ಹಿಂ. ಗೂಲಚನ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಬೇರು ಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾ: ಹೂ ತೀವ್ರ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳದ್ದು. ಗೆಲ್ಲಗಳಿಂದ ಬೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಮರಕ್ಕೆ ಗೆದಲು ಹತ್ತು ವದಿಲ್ಲ; ಹೂವಿನ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮರವನ್ನು ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವರು.

Plumieria acutifolia, *Poir.*—*P. acuminata*, *Roxb.*—*P. obtusifolia*, *Lour.*—
(Order Apocynaceæ.)

Tam. Ilattalari, perungalli, kaḷḷimandārai. *Tel.* Aḍavigannēru. *Can.* Kaḍu-sampige, dēvaganigalu, mogaganigalu-mara. *Tu.* Gōsampige. *Mal.* Veḷuttarajī, čampakam. *Kon.* Kāḍačampe. *Hin.* Gūlācin.

134. ಕಾಡುಸಾಸಿವೆ, ನಾಯಿಬೆಳೆ ಗಿಡ, ಗಂಡುನಾಬಳ್ಳಿ.

ತ. ನಾಯ್ಕೇಳೈ, ನಾಯ್ಕಡುಗು. ತೆ. ಕುಕ್ಕುವಾಮಿಂಟ, ನೇಲವಾಮಿಂಟ. ತು. ಸಂತೆಮಿ. ಮ. ಆರ್ಯವಾಳ್. ಕೊಂ. ತಿರಿಕಾಳ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ, ಬೇರು ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗೆ ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣ ಉಂಟು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ವಲ್ಯ, ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅರದು ಕಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cleome viscosa, *Lin.*—*C. icosandra*, *Lin.*—*Polanisia icosandra*, *W. and A.*—*P. viscosa* β. *Dec.*—(Order Capparideæ.)

Tam. Nāyvēḷai, nāykaḍugu. *Tel.* Kukkavāmiṇṭa, nēlavāmiṇṭa. *Can.* Kaḍu-sāsive, nāyibēḷe-giḍa, gaṇḍunā-baḷḷi. *Tu.* Santemi. *Mal.* Āryavāḷ. *Kon.* Śirikāḷa.

135. ಕಾಡುನುಗ್ಗೆ ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟ್ಟುಮುರುಂಗೈ. ತೆ. ಅಡವಿಮುನಗ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುಮುರಿಂ, ಪುನಮುರಿಂ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರವಣದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚುರುಕು ಕೊಟ್ಟು ಶರೀರ ಘಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಗುಣ. ಜ್ವರ ವಿದ್ವವರಿಗೆ ಕಷಾಯ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಜಜ್ಜಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಪಕ್ಷಿ ವಾತವಾದವರಿಗೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

Ormocarpum sennoides, *Dec.*—*Hedysarum sennoides*, *Willd.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kāṭṭumuruṅgai. *Tel.* Aḍavimunaga. *Can.* Kāḍunugge-giḍa. *Mal.* Kāṭṭumuriṇa, punamuriṇa.

136. ಕಾಡೆಳ್ಳು, ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು, ಗುರಿಯೆಳ್ಳು ಗಿಡ (Foolish Oilplant or Ramtil).

ತ. ಕಾಡೆಳ್ಳು. ತೆ. ಅಡವಿನುವುಲು, ವಾಲಿಸೆಚ್ಚಿಟ್ಟು. ದಖ್ಖ. ರಾಮ್ತಿಲ್.

ಸಾಧಾ: ಬೀಜದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Guizotia abyssinica, Cass.—*Helipis platyglossa*, Cass.—*Bidens Ramtilla*, Wall.—*Helianthus oleifera*, Wall.—*Polymnia abyssin.*, Lin.—*Ramtilla oleifera*, Dec.—*Verbesina sativa*, Roxb.—(Order Compositae.)

Tam. Kātteḷḷu. Tel. Aḍavinuvulu, vāḷiseṇṇu. Can. Kādeḷḷu, huṇṇeḷḷu, guriyeḷḷu-giḍa. Dakh. Rāmtil.

137. ಕಾನಗಿನ ಮರ (Cabinet Rosewood).

ತ. ಪುಂಗಮರಮ್, ಪುಂಗು, ನಗುತ್ತಮ್, ಆಗಿರುನ್ನದಂ. ತೆ. ಕಾನುಗ:ಚಿಟ್ಟು.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಪೈಶಾಖ, ಜೈಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಜೀರ್ಣಬಲ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕುಷ್ಠ ನಂಬುಗಳಿಗೆ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ವಾತಕ್ಕೆ, ಬೇರುಗಳ ಸೊನೆ ಪ್ರಣಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ.

Dalbergia lanceolaria, Lin.—*D. arborea*, Hayne.—(Order Leguminosae.)

Tam. Puṅgamaram, puṅgu, naguttam, āgirunnandam. Tel. Kānugaṇṇu. Can. Kānagina-mara.

138. ಕಾಫಿ, ಬುನ್ನು ಗಿಡ (Coffee).

ತ. ಕಾಫಿಕೊಟ್ಟಿ. ತೆ. ಕಾಫಿವಿತ್ತುಲು. ತು. ಕಾಫಿ. ಮ. ಕಪ್ಪಿ, ಬುನ್ನು.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಸೀಮೆಗಳು, ನೀಲಗಿರಿ, ಲಂಕಾ ದ್ವೀಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ದ್ರಾವಕ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದು. ದಪ್ಪ ಕಷಾಯ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಫೀನಿಯ ವಿಷಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Coffea arabica, Lin.—*C. laurifolia*, Salisb.—*C. vulgaris*, Manch.—(Order Rubiaceae.)

Tam. Kāpikōṭṭai. Tel. Kāpivittulu. Can. Kāphi, bunnugida. Tu. Kāpi. Mal. Kappi, bunnū.

139. ಕಾಮಂಚ, ಕಾವಂಚ, ಕಾಚಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ವಾಸನೆ, ನೆಸೆ, ಲಾವಂಚಿ ಹುಲ್ಲು (Lemon Grass).

ತ. ಕಾವಟ್ಟಿಂಪುರ್, ಕರ್ಪೂರಪುರ್, ಕುಲಾಂಗುಲಿ, ಮಾದಪುರ್. ತೆ. ನಿಮ್ಮಗಡ್ಡಿ, ಚಿವ್ವಗಡ್ಡಿ, ಕಾಮಂಚಿ ಗಡ್ಡಿ. ತು. ಜಾತಪ್ಪ. ಮ. ಸಂಘಾರಪುರ್, ಜಾಯಪುರ್. ಕೋ. ತಾಕ್ಯಾತಣ. ಸಂ. ಮಾರಾತ್ಯಾಣಿ, ತಕ್ಯಾಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಳ, ಸಿಂಹಳ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ವಾತಕ್ಕೂ ಉಳುಕಿಗೂ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಲೇಪಿಸುವದು ಶಮನಕರ. ೬-೭ ಬಿಂದು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಉದರವಾಯು ಎಗೂ ಅದರ ಬೆಸೆಯಿಂದಾಗುವ ಶೂಲೆಗೂ ಗುಣಕರ. ಇದರಿಂದ ವಾಂತಿ ಸಹ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸನ್ನಿರೋಗದಲ್ಲಿ ತಾಸು ತಾಸಿಗೆ ೫-೬ ಬಿಂದು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದು ಒಳ್ಳೆದು; ರೋಗ ಕಠಿಣವಾದರೆ, ಅರ್ಧ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ದದ್ದಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಅವುಗಳ ಕಲ್ಪನೀರು ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹರ.

Andropogon Schoenanthus, *Lin.*—*A. aromaticus*, *Sieb.*—*A. bicornis*, *Forsk.*—*A. citratum*, *Dec.*—*A. citriodorus*, *Link.*—*A. pruriens*, *Nees.*—*A. Nardus*, *Trin.*—*Cymbopogon citriodorus*, *Link.*—*C. Schoenanthus*, *Spr.*—*Lagurus* *Sch.*, *Lin.*—*Trachypogon* *Sch.*, *Nees.*—(Order Gramineæ.)

Tam. Kāvaṭṭampul, karpūrapul, kulānguli, māṇḍapul. *Tel.* Nimmagaḍḍi, ṣippagaḍḍi, kāmaṇḍigaḍḍi. *Can.* Kāmaṇḍi, kāvaṇḍi, kāṇḍi, majjige, vāsane, nese, lāvaṇḍi-hullu. *Tu.* Čatappu. *Mal.* Sambhārapullu, čāyapullu. *Kon.* Tākkāṭaṇa. *San.* Mālāṭṭriṇi, takratṭriṇi.

140. ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ. ನೀರುತುಳಸಿ, ಕಮ್ಮಗ್ಗರೆ, ಕರ್ವಗ್ಗಿ ಗಿಡ (Sweet Basil).

ತ. ತಿರುನೀರುಪಚ್ಚೆ, ಕರಸ್ತೈ, ಉರುತ್ತಿರವಪ್ಪೆ. ತೆ. ವಿಜೂವಿಪತ್ತಿ, ತುಳಸಿಕ್ಕತ್ತಾವು. ತು. ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ. ಮ. ರಾಮತುಳಸಿ. ಕೊಂ. ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ. ಹಿಂ. ಸಬ್ಜ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜಕ್ಕೆ ತಂಪು ಗುಣ. ಅದರ ಕಷಾಯ ಕೋವೆ ರೋಗಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಬಾಳಂತಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕಿವಿನೋವಿಗಾಗುತ್ತದೆ; ಮೈನೋವಿಗೂ ಉಳುಕಿಗೂ ಸಹ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳ. ಬೀಜ ವುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

Ocimum Basilicum, *Lin.*—*O. pilosum*, *Willd.* β.—(Order Labiatae.)

Tam. Tirunīrupaččai, karandai, uruttirajaḍai. *Tel.* Vibūḍipatri, tuḷasi-ḱṛittāvu. *Can.* Kāmakastūri, nīrutuḷasi, kammagaggare, karvagagri-giḍa. *Tu.* Kāmakasturi. *Mal.* Rāmatuḷasi. *Kon.* Kāmakastūri. *Hin.* Sabja.

141. ಕಾಮಲತೆ (Red Jasmine or Indian Forget-me-not).

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಬಳ್ಳಿಯ ಹೂ, ಅಲಂಕಾರ.

Ipomœa Quamoclit, *Lin.*—(Order Convolvulaceæ.)

Can. Kāmalate.

142. ಕಾವಾಕುಳ ಗಿಡ.

ತ. ನೀರ್ಕಿರಾಂಬು. ಮ. ಕಾಟುಕರಯಾಂಪು, ಕಾಟುಕರುಪ್ಪ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀನ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತ. ಸಮೂಲನಸ್ಸರದು ಮಜ್ಜೆಗೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಅತಿಭೇದಿಗೂ, ಅದರ ಕಷಾಯ ಕ್ರಮಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Jussieua suffruticosa, *Lin.*—*J. villosa*, *Lam.*—*Epilobium fruticosum*, *Lour.*—(Order *Onagraceae*.)

Tam. Nīrkirāmbu. *Can.* Kāvākuḷa-giḍa. *Mal.* Kāṭukaravāmpu, kāṭukaruppu.

143. ಕಾಶ್ವೀರಿ, ಕೂಲಿ ಮರ.

ತ. ಪೆರುಂಗುಮಿಳ್, ಕಾಟ್ಟಣಿಮ್. ತೆ. ಗುಮುಪುಡೆಟ್ಟು, ಕಾಶ್ವರೈಮು. ಮ. ಕುಮುಬಿ. ಸಂ. ಗುಧಾರಿ, ಗಾಂಧಾರ್ಯ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳೂ ನೀಲಗಿರಿಗಳೂ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಪುಡಿ ವಾತಕ್ಕೂ, ಅದರ ಕಷಾಯ ವಾತ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Gmelina arborea, *Roxb.*—(Order *Verbenaceae*.)

Tam. Peruṅgumil, kāṭṭaṇam. *Tel.* Gumuḍuḇeṭṭu, kāśmāryamu. *Can.* Kū-miri, kūli-mara. *Mal.* Kumaly. *San.* Gandhāri, gāndhāryā.

144. ಕಾಸಮರ್ದವು ಗಿಡ.

ತೆ. ಪೈಡಿಕ್ಕಂಗೇಮು, ನೂತಿಕಪಿಂದ, ಕಾಸಮರ್ದಕಮು. ಮ. ಪೊನ್ನಾಂತಕರ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯವೂ, ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿದ ಬೀಜದ ಪುಡಿಯೂ ಬಹುಮೂತ್ರ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಎಲೆ ಮತ್ತು ಬೇರಿನ ಚಿಕ್ಕೆ ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ದದ್ದಿಗೂ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಸಕ್ಕರೇ ಹಾಕಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಅರಸಿನಮುಂಡಿಗೆ ಹರ. ಸಾಧಾ: ಹಸಿ ಎಲೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Cassia Sophera, *Lin.*—*C. chinensis*, *Jacq.*—*C. coromandelana*, *Jacq.*—*C. esculenta*, *Roxb.*—*Senna esculenta*, *Roxb.*—*S. purpurea*, *Roxb.*—*S. Sophera*, *Roxb.*—(Order *Leguminosae*.)

Tel. Paiditaṅḡeḍu, nūtikaṣinda, kāsamardakamu. *Can.* Kāsamardavu-giḍa. *Mal.* Ponnāntakara.

145. ಕಾಸರ್ಕ, ಕಾಸರಕಾಯಿ, ಹಮ್ಮುಷ್ಟಿ, ನಂದಿನ ಕೋರಡಿನ ಮರ
(Vomit-nut, Strychnine Tree, Nux-vomica).

ತ. ಎಚ್ಚಿಮರಮ್, ವಿಷಮುಟ್ಟಿ, ಕಾಕೋಡಿ. ತೆ. ಮುಸಿಡಿ, ಮುಷ್ಟಿಚೆಟ್ಟು. ತು. ಕಾಯೆರ್ ಮರ.
ಮ. ಕಾನ್ಯಾರಮ್. ಕೊಂ. ಕಾರ್ಯಾರಮ್. ಸಂ. ಕಾರಸ್ಕರ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳ ಅಡವಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗತಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಕೋವೆರೋಗಕ್ಕೂ
ವಾತಕ್ಕೂ ಸಂದುವಾತದ ಬಾವಿಗೂ ಗುಣಕರ ಲೇಪನ. ಈ ಕಷಾಯವನ್ನು ತುಟಿಗೆ
ತಾಗಿಸಿ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಚಿಕ್ಕ ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದರೆ, ಪಿತ್ತಹರ. ಬೇರು ಜ್ವರಕ್ಕೂ
ಬಂತುಗಳ ವಿಷಕ್ಕೂ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ, ಬೀಜ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಉಪ
ಯೋಗ. ಈ ಔಷಧ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಎಲೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಬೀಜವನ್ನಾಗಲೀ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ
ಮಿತಿಗೆಟ್ಟು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಿಷ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳು
ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳೇ ಈಟು.

Strychnos nux-vomica, Lin. — (Order Loganiaceae.)

Tam. Etie-maram, vishamutti, kākodi. Tel. Musidi, mushticettu. Can. Kā-sarka, kāsarakāyi, hemmushti, nanjina-koraḍina-mara. Tu. Kāyeru-mara. Mal. Kāññiram. Kon. Kāryā-rūku. Sin. Kāraskarah.

146. ಕಾಸರಕನ ಬಂದನಿಗೆ, ಕಾಸರ್ಕ ಬದನಿಕೆ, ಕಾಸ್ರಕ ಬಾಂದುರಿಕೆ
(Indian Mistletoe).

ತ. ಉಚ್ಚಿಚೆಡಿ, ಪುಲ್ಲುರುವಿ, ಕಾಮರೀಚಂ. ಮ. ಕಾಸಾರತ್ತಿನ್ನೇಲ್ಪುಲ್ಲುಣ್ಣಿ, ಇತ್ತಿ. ಕೊಂ. ಕಾರ್ಯ
ವೆಲಿಬೆಂದರ್ಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಸರಕನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಳೇ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳೇದು. ಮೈಲಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹ
ಉಪಯೋಗ.

Loranthus loniceroides, Lin. — *Viscum monoicum, Roxb.* — *L. longiflorus, Desrouss.* — (Order Loranthaceae.)

Tam. Uccicēḍi, pulluruvi, kāmariccam. Can. Kāsarakana-bandanige, kāsarka-badanike, kāsaka-bāndurike. Mal. Kāññirattinmēlpulluṇṇi, itti. Kon. Kāryā-veli-bendarli.

147. ಕಿತ್ತಳೆ ಮರ (Sweet Orange).

ತ. ನಾರಂಗಮ್, ನಾರತ್ತಿ, ಕೊಳಿಂಚಿ. ತೆ. ನಾರಂಗಮು, ನಾರಂಜ. ತು. ಕಿತ್ತಲಿ. ಮ. ಮಧುರ
ನಾರಕಮ್, ನಾರಡಿ. ಕೊಂ. ಸೊನ್ನಾರಿಂಗ. ಸಂ. ನಾರಂಗಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಡಗೂ, ನೀಲಗಿರಿಗಳೂ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಂತದುರ್ಬಲತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಗುಣಕರ. ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಹುರಿದರೆ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ, ಅದರ ಪುಡಿ ಕಾಮಿಲೆಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಪಾಯ ಅರ್ಜೀರ್ಣಹರ, ಬಲಕರ; ಅದು ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಉಪದ್ರವಕ್ಕೂ ಆಗುವದು. ಸಾಧಾ: ಫಲ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ರುಚಿಕರ.

Citrus aurantium, Lin.—(Order Rutaceæ.)

Tam. Nāraṅgam, nārattai, kolinči. *Tel.* Nāraṅgamu, nāraṅgi. *Can.* Kittale-mara. *Tu.* Kittuli. *Mal.* Madhura-nārakam, nāraṇa. *Kon.* Sonnāringa. *San.* Nāraṅgam.

148. ಕೀರಕಸಾಲೆ, ಗೀರಕಸಾಲೆ, ಹಂದಿಕೀರೆ, ಚಿಲ್ಕರಿವೆ ಸೊಪ್ಪು (Amaranth).

ತ. ಏರುಕೇರೈ, ಕಂವೈ. ತೆ. ಚಿರಿಕ್ಕೂರ. ಮ. ಚಿರುಚೇರ. ಸಂ. ಗಂಡೀರ, ಘನರವ, ಬದರಕ, ಅಲ್ಪಮಾರಿಷಃ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಪೈಶಾಖ, ಬೈರೇಷ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮೂತ್ರಸಿಕ್ಕಿಗೂ, ಕಪಾಯ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರಹಣಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Amarantus mangostanus, Lin.—*A. campestris, Willd.*—(Order Amarantaceæ.)

Tam. Śirukīrai, kammai. *Tel.* Īrikūrā. *Can.* Kīrakasāle, gīrakasāle, handikīre, ĉilkarive-soppu. *Mal.* Ćeruĉīra. *San.* Gaṇḍīra, ghanarava, badaraka, alpamāriṣaḥ.

149. ಕಿರಿಗುಳ್ಳ, ಕೆಂಪುಗುಳ್ಳ, ಹಬ್ಬುಗುಳ್ಳ ಗಿಡ (Indian Nightshade).

ತ. ಮುಳ್ಳಿಚಡಿ, ಕರಿಮುಳ್ಳಿ, ಬಿರುವಳುದಬೈ. ತೆ. ತೆಲ್ಲಮುಲಕ, ಕಾಕಮಾಚಿ, ವರ್ತಾಕ. ತು. ಕಲ್ಲೆಂಟೆ. ಮ. ಚಿರುಚುಂಡ, ಚಿರುವುತಿನ, ನಿಲವುತಿನ. ಕೊಂ. ಕಲ್ಲಾಂಟ. ಸಂ. ಬೃಹತೀ, ಅಲ್ಪಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಪಾಯ ಮೂತ್ರಸಿಕ್ಕಿಗೂ ಮೂತ್ರಗುಡ್ಡಿನ ವೇದನೆಗೂ ಉಪಯೋಗ; ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ; ಹಣ್ಣು ವಿಷಕರ.

Solanum indicum, Lin.—*S. canescens, Blum.* f. —*S. violaceum, Jacq.*—(Order Solanaceæ.)

Tam. Mulliĉaḍi, karimulli, śiruvaludalai. *Tel.* Tellamulaka, kākamāĉi, vartākī. *Can.* Kiriguḷḷa, kempuguḷḷa, habbuguḷḷa-giḍa. *Tu.* Kallaṇṭe. *Mal.* Ćeruĉuṇḍa, ĉeruvalutina, nilavalutina. *Kon.* Kallaṇṭa. *San.* Brihatī, alpaphala.

150. ಕಿರಿಜಾಲಿ, ಕರಿಕಮ್ಮರಿ, ಪೀಕ್‌ಜಾಲಿ, ಸಣ್ಣ ಜಾಲಿ (Fragrant Acacia).

ತ. ಪೀಕ್ಕರುವೇಲ್. ತೆ. ಕಸ್ಮೂರಿ. ಮ. ಕರಿವೇಲಂ, ಪೌವೇಲಂ. ಕೊಂ. ಕುಸ್ತಿಮಾತ. ಸಂ. ಅರಿವೇದಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗತಿರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹೂ ಪರಿಮಳ; ಮರ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ; ಅಂಟು ಉಂಟು. ಕಾಯಿಯ ರಸವು ಒಳ್ಳೆ ಬೆಸುಗೆ. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಜ್ವರವಿರುವವರು ಅದರ ಕಪಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಯಲ್ಲಿ ವಾಯುತ್ತಾರೆ.

Acacia Farnesiana, Willd.—*Mimosa Farnesiana*, Lin.—*Vachellia Farnesiana*, W. and A.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Pikkaruvel. Tel. Kastūri. Can. Kirijālī, karikastūri, pīkjālī, saṇṇajālī. Mal. Karivēlam, pauvēlam. Kon. Kusri-jhāḍa. San. Arimēdaḥ.

151. ಕಿರಿಹೊನ್ನೆ, ಬೊಬ್ಬಿ ಮರ (Poon Tree).

ತು. ಬಿಪೊನ್ನೆ. ಮ. ಚಿರುಪನ್ನ. ಮಹಾ. ಇಕ್ಕೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಎಣ್ಣೆ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಸಂಜಿಗೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ದೀವಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Calophyllum Wightianum, Wall.—*C. spurium*, Chois.—(Order Guttiferæ.)

Can. Kiriḥonne, bobbi-mara. Tu. Śiriponne. Mal. Ćerupunna. Mal. Irai.

152. ಕಿರುಗೋಳಿ ಮರ.

ತು. ತಿರುಗೋಳಿ. ಸಂ. ಕ್ಕುದ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತಾಮರೆ ಮತ್ತು ತಲೆಕಜ್ಜಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಚೆಕ್ಕೇ ಕಪಾಯ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದರೆ, ವಾತಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Ficus retusa, Lin.—*Urostigma pisiferum*, Miq.—(Order Urticacæ.)

Can. Kirugōḷi-mara. Tu. Śidigōḷi. San. Kshudra.

153. ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕೀಳ್ನಾಯ್ಲಿ, ಕೀಳಾನೆಲ್ಲಿ, ಚಿಮ್ಮುಟ್ಟಿ. ತು. ನೆಲನೆಲ್ಲಿ. ಮ. ಕೀಳಾನೆಲ್ಲಿ, ಕಿರುತಾನೆಲ್ಲಿ. ಕೊಂ. ಭೂಯಾವಾಳಿ. ಸಂ. ಭೂತಧಾತ್ರಿ, ಪುತ್ತಲೇಣಿ, ಪಿತಾ, ಬಹುಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಬೇರನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಂಜೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಅರಸಿನಮುಂಡಿಗೆ ಗುಣ. ದಂಟಿನ ರಸ ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೂ, ಬೇರೂ ಎಲೆಗಳೂ ಬಾಯಿಯ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಮೊಗ್ಗೆಗಳ ಕಪಾಯ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರು ಎಲೆ ಮೊಗ್ಗೆಗಳು ಮೂತ್ರಭೇದಿ.

Phyllanthus Niruri, *Lin.*—*Nymphanthus Niruri*, *Lour.*—*Urinaria erecta*, *Medic.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Kīlkāynelli, kīlānēlli, ēimutti. *Can.* Kirunelli-gida. *Tu* Nelanelli. *Mal.* Kīlānelli, kirutānelli. *Kon.* Bhūnyāvali. *San.* Bhūtadbātri, putrasāreṇi, pitā, bahuphala.

154. ಕಿರುಮಂಜಿ ಬಳ್ಳಿ, ನೇಪಾಳದ ಬೇರು, ಅಡುಮುಟ್ಟದ ಗಿಡ (Country Ipecacuanha).

ತ. ನಾಯ್ಕಾಲ್ಕಿ, ಕುರಿಂಜಾ, ಸಾರಂಗಮ್. ತ. ಕುರಿಂಜ, ಪೊಡಪತ್ರಮು, ಕುಕ್ಕವಾಲ. ಮ. ವಳ್ಳಿಪ್ಪಾಲ. ಹಿಂ. ಅಂತಮೂಲ್, ಜಂಗ್ಲಿಪಿಕ್ವಾನ್. ಸಂ. ಮೂಲಿನೀ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಬಳ್ಳಿಯ ಎಲೆಯಾಗಲೀ ಬೇರು ಆಗಲೀ ಒಳ್ಳೇ ವಾಂತಿಕರ ಔಷಧವೆಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಿದೆ. ಇದರ ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳ ಚೂರ್ಣ ವಿಲಾಯತೀ ವಾಂತ್ಯಾಷಫದ ಗುಣವೂ ಫಲವೂ ಉಳ್ಳದ್ದೇ. ಅದರಿಂದ ಒಳಗಿನ ಕಫ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಹಾಗೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆಯೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಉದರವಾಯುವಿಗೆ ಒಳ್ಳೇದು. ಅತಿಸಾರದ ಮತ್ತು ರಕ್ತಾತಿಸಾರದ ಸುರುವಿನಲ್ಲಿ (ಮೃಕಾಯುವದಿದ್ದರೂ) ಎಲೆಯ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಗೋಂದಿನ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಫೀಸಿಯ ಸಂಗಡ ಕೊಡುವದುಂಟು. ಬೇರು ಅರದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಮಲ ಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವರಿಸೇಜ್ವರದ ಅಥವಾ ಮಲೇಜ್ವರದ ಸಮ್ಮಂಧವಾಗಿ ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಉಂಟಾದರೆ, ಎಲೆಗಳ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಕ್ವಿನೀನ್ ಎಂಬ ಬಾರ್ಕಿಸ ವುಡಿಯ ಸಂಗಡ ಕೊಡುವದು ಒಳ್ಳೇದು.

Tylophora asthmatica, *W. et A.*—*Asclepias asthmatica*, *Willd.*—*Cynanchum Ipecacuanha*, *Willd.* f. — *C. vomitorium*, *Lam.*—(Order Asclepiadææ.)

Tam. Nāypālai, kurinjā, sāraṅgam. *Tel.* Kuriṇja, poḍapatramu, kukkavāla. *Can.* Kirumānji-bālli, nēpāḷada-beru, āḍumuttāda-gida. *Mal.* Vallippāla. *Hin.* Antamūl, jaṅglipikvān. *San.* Mūlini.

155. ಕಿರುಹಾಲಿ, ಕಾಡಬಜ, ಗೋಕ್ಕು ಮರ (Indian Nettle Tree or Charcoal Tree).

ತ. ಪೇಯಿಮುಂತ್ಯೆ. ತ. ಮೊರಲಿ, ಪ್ರಿಯಾಳುವೃಕ್ಷಮು. ಮ. ಮಲ್ಲಂತ್ಯೊರ. ಸಂ. ಬೇಪಂತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ವರ್ವ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಚೆಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅವಸ್ಥಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾರು ಉಂಟು. ಎಲೆಗಳು ನಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತವೆ.

Trema orientalis, *Blume*.—*Sponia orientalis*, *Planch.*—*Celtis orient.*, *Lin.*—(Order *Urticaceæ*.)

Tam. Pēyimunnai. *Tel.* Morali, priyāḷuvrikshamu. *Can.* Kiruhāle, kāḍa-baja, gōrklu-mara. *Mal.* Mallantoddali. *Sau.* Jivanti.

156. ಕಿಸಂಗಿ, ಹೆತುತಿ, ತುತ್ತಿ, ತುರುಬೀ ಗಿಡ (Country Mallow).

ತ. ಪಣಿಯಾರತುತಿ. ತ. ತುತ್ತುರುಬೇಡ, ನೂಗುಬೇಡ, ಮುತ್ತವಚಿಬೇಡ. ತು. ಉರ್ಕಿ. ಮ. ಕಾಟೂರಂ, ವೆಳ್ಳುರಂ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಬೀರಿಗೂ, ಬೀಜ ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರದವರಿಗೆ ತಂಪಾದ ಪಾನ. ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು.

Abutilon indicum, *G. Don.*—*Sida indica*, *Lin.*—(Order *Malvaceæ*.)

Tam. Paniyāratutti. *Tel.* Tutturubeṇḍa, nūgubeṇḍa, muttavaṇṇiribeṇḍa. *Can.* Kisāngi, hetutti, tutti, turubī-giḍa. *Tu.* Urki. *Mal.* Kātūram, veḷḷūram.

157. ಕೀಳುಹರುವೆ, ಕೆರೆಸೊಪ್ಪು ಗಿಡ.

ತ. ಚಾನಿನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮೈದಾನ ಕಾಡುಗಳು; ಕೊಯಂಬತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯ. ಬೀಜಗಳಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು.

Amarantus paniculatus, *Lin.*—*Amarantus frumentaceus*, *Roxb.*—(Order *Amarantaceæ*.)

Tam. Čānini. *Can.* Kiḷuharuve, kiresoppu-giḍa.

158. ಕುಂಕುಮ (Saffron).

ತ. ಕುಂಕುಮಂ. ತ. ಕುಂಕುಮಮು. ಮ. ಕುಂಕುಮಂ. ಕೊಂ. ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ. ಸಂ. ಫವರಕ್, ಅಗ್ನಿತಿಪಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸೂತಿಕ ಕ್ರಮಪಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿಗೂ ಮೊಲ್ಲೋಗರಕ್ಕೂ ಶಲವುವಾತಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಬೀರ್ಣಮಂದತ್ತಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಆದರೆ ಮಿತಿ ಮೀರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ನರ ಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾದೀತು. ಸಾಧಾ: ಸಂಬಾರಬೇನಸು. ಹೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Crocus sativus, *Lin.*—*C. hibernus*, *Frisv.*—*C. autumnalis*, *Smith.*—*C. officinalis*, *Pers.*—(Order Iridaceae.)

Tam. Kuṅkumam. *Tel.* Kuṅkumamu. *Can.* Kuṅkuma. *Mal.* Kuṅkumam. *Kon.* Kuṅkumakēsari. *San.* Bhavarakta, agnisikhā.

159. ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ಸಕ್ಕರೆಕುಂಬಳ, ಬೀನಿಕಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ (Squash Gourd or Common Gourd).

ತ. ಪೂತಣಿ, ಅಣಿಮುಲೈ, ಕುಂಬಳಮ್. ತ. ಕರ್ಬುಜದೋಸ, ಗುಮ್ಮಡಿಕಾಯಿ. ತು. ಸೀಪೆ ಕುಂಬುಡ. ಮ. ಚಕ್ಕರಕುಂಬಳ. ಕೊಂ. ದುದ್ದಿ. ಸಂ. ಪುಣ್ಯಲತಾ, ದಧಿಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಫಲದ ತೊಟ್ಟು ತೇದು ಜೇಳು ಕಚ್ಚಿದ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚುವದುಂಬು. ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೆ ಸಲ್ಯ. ಜೀಜ ತಿನ್ನಬಹುದು.

Cucurbita maxima, *Duches.*—(Order Cucurbitaceae.)

Tam. Pūṣaṇi, aṇimulai, kumbaḷam. *Tel.* Karbūjadōsa, gummaḍikāyi. *Can.* Kumbaḷakāyi, sakkare-kumbaḷa, cīnikāyi-baḷḷi. *Tu.* Šīpe-kumbuḍa. *Mal.* Čakkara-kumpaḷaṇa. *Kon.* Duddi. *San.* Puṇyalatā, dadhiphala.

160. ಕುಪ್ಪಿ ಗಿಡ (Indian Acalypha).

ತ. ಕುಪ್ಪೈಮೇನಿ, ಕುಪ್ಪಿವೇಣಿ, ತಿರುವೇನಿ, ಕಡುಕನ್. ತ. ಕುಪ್ಪಿಚೆಟ್ಟು, ಕುಪ್ಪುಂಟೆಚೆಟ್ಟು, ಮುರು ಕೊಂಡಚೆಟ್ಟು, ಪರಿತಮಂಜರೀ. ತು. ಬಂಗಾರಕಾಯಿ. ಮ. ಕುಪ್ಪಮೇನಿ. ಕೊಂ. ಕುಂಕ್ಟಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಬೈಷ್ವದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜಿನಿ ನೀರಲ್ಲಿ ತೇದ ಬೇರೂ ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯವೂ ವಿರೇ ಚನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಇಲ್ಲವೆ ಸುಣ್ಣ ಸೇರಿಸಿ ಉಜ್ಜಿದರೆ, ತುರಿಕೆಜ್ಜಿ ಮತ್ತು ನಂಜು ಗುಣ. ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕುದಿಸಿದರೆ, ಸೆಳತಕ್ಕೂ ಶ್ರೋಣಿತ ವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಕಿವಿನೋವಿಗೂ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯ ರಸದ ಸಮೇತ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತುರುಕರು ಇದರ ಸಮೂಲ ವನ್ನು ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳ ರಸವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಾಂತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಅದು ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷಜಂತುಗಳು ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳ ಬತ್ತಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ, ನೋವು ಶಮನ.

Acalypha indica, *Lin.*—*A. spicata*, *Forsk.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Kupaimēni, kuppivēni, tiruvēni, kaḍukan. *Tel.* Kuppičettu, kuppanti-čettu, murukondačettu, haritamāṇjari. *Can.* Kuppi-giḍa. *Tu.* Baṅgārakāyi. *Mal.* Kuppamēni. *Kon.* Kuṅkmiphala.

161. ಕುಶದರ್ಭ, ದರ್ಭ, ದರ್ಬೆ ಹುಲ್ಲು (Sacrificial Grass).

ತು. ದರ್ಭಸಂತಿ. ಮ. ಅಬ್ಬದರ್ಭ. ಕೊಂ. ದರ್ಭ್ಯಾತಣ. ಸಂ. ಕುಶ, ಕುಡ, ಪವಿತ್ರ, ದರ್ಭಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ನಳವಾಯುವಿಗೂ, ಹುರಿದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಮಾಡು ಹೊಚ್ಚುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು; ಚಾಪೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಬೆಳೆದ ಕಡ್ಡಿ ಬರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಹುಲ್ಲು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ.

Eragrostis cynosuroides, Beauv. — *Poa cynosuroides*, Lin. — (Order Gramineæ.)

Can. Kuśadarbha, darbha, darbe-hullu. Tu. Darbhēpanti. Mal. Āṭṭu-darbha. Kon. Darbhāṭaṇa. San. Kuśa, kutha, pavitra, darbhā.

162. ಕುಸುಂಬೆ, ಕುಶಿಬಿ ಗಿಡ (Bastard Saffron or Safflower).

ತ. ಚಂದುರುಕ್ಕು, ಮತ್ತಿರುಕ್ಕಂಚಡಿ. ತೆ. ಕುಸುಂಬಾ. ಮ. ಕುಯುಂಪಪ್ಪಾ, ಚಂದೂರಕಮ್. ಹಿಂ. ಕುಸುಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಣಗಿದ ಹೂ ಅರಸಿನಮುಂಡಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆ ಶ್ರೋಣಿತವಾತ ವಕ್ಷಪಾತದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜ ಮಲಧೇದಿ; ಬೀಜಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳು ವಲ್ಯ. ಹೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು.

Carthamus tinctorius, Lin. — (Order Compositæ.)

Tam. Ćendurukku, maṭṭirukkañčēḍi. Tel. Kusumbā. Can. Kusumbe, kuśibi-giḍa. Mal. Kuyumpapū, ĉendūrakam. Hin. Kusum.

163. ಕೂವೆ ಗಿಡ (East-Indian Arrowroot).

ತ. ಕೂಕ್ಕಿ. ತು. ಕೂವೆ. ಮ. ಕೂವ. ಕೊಂ. ಕೂವ್ಯಾಝಾಡ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪಧ್ಯಕರ.

Curcuma angustifolia, Roxb. — *C. longa*, Wall. — (Order Scitamineæ.)

Tam. Kūkai. Can. Kūve-giḍa. Tu. Kūve. Mal. Kūva. Kon. Kūvyā-jhāḍa.

164. ಕೆಂಪು ಕಣಗಿನ, ಗಣಿಗಿಲತೋರ, ಹೊಳೆಕಾವ ಮರ.

ತ. ರದಮ. ತೆ. ಕನಪುಚೆಟ್ಟು, ಕಣಿಗಿ. ಮ. ಚೆಯುಸಂಸ್ಕರವಡಿ. ಮಹಾ. ಮಾನ್‌ಕುಂಬ. ಒಂ. ಸಮಂದರ್‌ಫಲ್.

ಹುಟ್ಟು: ತಿರುವಂಕೋಡು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಬಿಷ: ಜೆಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು 'ಬಾರ್ಕ್‌ನ' ಗುಣ ಉಂಟು; ಮಲ ಶೋಧನೆ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಂಪು ಗುಣ. ಬೀಜ ಉದರಶಾಲೆಗೂ ಬಾಣಂತಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಹಸಿ ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಕು. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು.

Barringtonia acutangula, *Garetu*.—*Stravadium rubrum*, *Hall*.—*St. acutangulum*, *Miers*.—*Eugenia acut*, *Lin*.—(Order *Myrtaceae*.)

Tam. Radami. *Tel*. Kanapuchettu, kanigi. *Can*. Kempu-kanagina, ganigilatōra, hoḷe-kauva-mara. *Mal*. Āriyasamskaravāḍi. *Malh*. Mānkumba. *Hin*. Samandarphal.

165. ಕೆಂಪು ಕುಂಟಾಲ ಗಿಡ.

ತು. ಕುಂಟಾಲಪರಂದ್. ಮ. ಕೋರಲ್. ಕೊಂ. ಭೆಲ್.

ಉಪಯೋಗ: ಬಿಷ: ಬೇರು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳು ರಕ್ತಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಎದೆಯರಿಗೂ ಪ್ರಣಗಿಗೂ, ಎಲೆ ಹೂ ಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯ ವಸಡು ಘಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರು ಮತ್ತು ಜೆಕ್ಕು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನಂಜಿಗೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇರು ಮತ್ತು ಜೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಹಾಲು ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ತಿನ್ನುವರು; ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದರೆ, ಶೀತವುಂಟಾಗಿ ಜ್ವರ ಒರುವದು.

Eugenia caryophyllæa, *Wight*.—*E. corymbosa*, *Lam*.—*Syzigium car*, *Jacrtu*.—(Order *Myrtaceae*.)

Can. Kempu-kunṭāla-giḍa. *Tu*. Kunṭāla-paruṇḍu. *Mal*. Nēral. *Kon*. Bhejsa.

166. ಕೆಂಪು ಕೂವೆ, ದೊಡ್ಡ ಕೂವೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವಿಜದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುವದುಂಟು.

Curcuma leucorrhiza, *Roxb*.—(Order *Scitamineæ*.)

Can. Kempu-kūve, doḍḍa-kūve.

167. ಕೆಂಪು ಗೊಂಡೆ, ಅಡಿಕೇಹೂ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಹೂ (*Globe Amaranth*).

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಅಲಂಕಾರದ ಹೂ.

Gomphrena globosa, *Lin.*—(Order Amarantaceæ.)

Can. Kempu-gonḍe, aḍikē-hū, rudrākshi-hū.

168. ಕೆಂಪು ಜಂಬುನೇರಲು.

ತ. ಜಂಬುನಾವರ್. ತು. ಜಂಬುನೇರಲು. ಮ. ನಾಟ್ಟುಜಾಂಬರ್. ಕೊ. ಜಾಂಬ. ಸಂ. ಜಂಬು.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕಿಗೆ ಬಗರು ಗುಣ.

Eugenia malaccensis, *Lin.*—*Eugenia macrophylla*, *Lam.*—*Jambosa mal.*, *Dec.*—*J. domestica*, *Dec.*—*J. purpurascens*, *Dec.*—*Myrtus macrophylla*, *Spr.*—*M. malaccensis*, *Spr.*—(Order Myrtaceæ.)

Tam. Jambunāval. *Can.* Kempu-jambunēralu. *Tu.* Jambunēroḷu. *Mal.* Nāṭṭujāmbaḷu. *Kon.* Jāmba. *San.* Jambu.

169. ಕೆಂಪು ನೆಲಗುಂಬಳ, ನೀರುಗಣಗಲು ಗಿಡ.

ಮ. ಮುತಲಕ್ಕಂಬ. ಕೊಂ. ಭುಂಯ್ಯನಾಳೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು. ಅದು ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಗೂ ಅರಸಿನಮುಂಡಿಗೂ ಅಶಕ್ತಿಗೂ ಬಳಕೆಯದು. ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಗಡ್ಡೆ ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಹಾಲು ಬಳಕೆ ಪಡ್ಡು.

Polygonum glabrum, *Willd.*—(Order Polygonaceæ.)

Can. Kempu-nelagumbaḷa, nīru-gaṇaḡalu-giḍa. *Mal.* Mutalakkāṇṭa. *Kon.* Bhuyṇkuvāḷe.

170. ಕೆಂಪು ಮಂದಾರ, ಬಿಯಾಡ್ಲ, ಕೆಂಪು ಕಂಚಿವಾಳದ ಮರ

(Purple Bauhinia).

ತ. ಶೆಮ್ಮಂದಾರೈ, ಶೆವಪ್ಪುಮಂದಾರೈ. ತೆ. ದೇವಕಾಂಚನಮು. ಮ. ಚುವನ್ನಮಂದಾರಮ್, ಉಬ್ಬು, ಕೋವಿದಾರಮ್. ಕೊಂ. ತಾಂಬಡೆಮಂದಾರ. ಮದಾ. ಕಂಚನ. ಸಂ. ಕುದ್ದಾಲ, ತಾಮ್ರಪುಷ್ಪ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕಿಗೆ ಬಗರು ಗುಣ. ಅದು ಜ್ವರದಿಂದ ಬಲಹೀನ ರಾದವರಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಕೊಬ್ಬಿದವರಿಗೆ ಬಳಕೆಯದು. ಬಣಗಿದ ಮೊಗ್ಗೆ ಗಳು ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Bauhinia variegata, *Lin.*—*B. purpurea*, *Wall.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Šemmandārai, ševappumandārai. *Tel.* Dēvakāṇṇanam. *Can.* Kempu-mandāra, seyāḍḍa, kempu-kaṇṇiṇāḷada-mara. *Mal.* Čuvannamandāram, uṇṇu, kōvidāram. *Kon.* Tāmbade-mandāra. *Mal.* Kañcana. *San.* Kuddāla, tāmpa-pushpi.

171. ಕೆಂಪು ಹುಲೀ, ಸೂಲೀ ಗಿಡ.

ತ. ಪವಳಪ್ಪುಲಾ. ಮ. ಪಾವಲಪುಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೋಳಮಂಡಲತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಲೇಪಿಸಿ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಕುರುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಗಂಟಿನೊಳಗಣ ಬಾವಿಗೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಪಾನಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Breynia rhamnoides, Muell. — *Phyllanthus rhamnoides*, Willd. — *Phyllanthus vitis idæa*, Roxb. — *Melanthesa rh.*, Wight. — (Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Pavalappulā. Can. Kempu-hulī, sālī-giḍa. Mal. Pavalappūla.

172. ಕೇದಗೆ, ಮುಂದಿಗೆ, ಕೇತಕಿ, ಕೇದಿಗೆ (Screw Pine).

ತ. ತಾಳಂಚೆಡಿ, ಕೇದಗೈ, ಮುಂಡಗಮ್, ಮುಶಲಿ. ತೆ. ಗಾಜಂಗಿ, ಕೇತಕಿ, ಮೊಗಿಲಿ. ತು. ಕೇದಯಿ, ಮುಂಡೇಯಿ. ಮ. ಕೈತ, ಕೇತಕಿ, ಪಳ್ಳಿಯಂಬು. ಕೊಂ. ಕೇದಗಿ, ಬೊಂಡಯಿ. ಸಂ. ಕೇತಕಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಹಳ್ಳಗಳ ಬದಿ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನರಹಿಡಿತಕ್ಕೂ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಅರಸಿನಮುಂಡಿಗೂ ಮೂತ್ರಸಿಕ್ಕಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಕೇದಗೆ ಪರಿಮಳ; ಅದರಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳಿಂದ ಚಾಪೆ ಮಾಡುವದಲ್ಲದೆ ನಾರು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಣ್ಣದ ಗಾರೆ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇರಿನ ನೀರು ಸೇರಿಸಬಹುದು.

Pandanus fascicularis, Lam. — *P. odoratissimus*, Lin. fl. — (Order Pandaneæ.)

Tam. Tālañṇēḍi, kūḍagai, muṇḍagam, muśali. Tel. Gūjaṅgi, kētaki, mogili. Can. Kēdagē, mundige, kētaki, kēdige. Tu. Kēdayi, muṇḍēyi. Mal. Kaite, kētaki, paḷḷiyambu. Kon. Kēdagi, boṇḍayi. San. Kētakī.

173. ಕೆನ್ನೈದಿಲಿ, ಚೆನ್ನೈದಿಲು, ಕೋಳಿ, ಕೆಂದಾವರೆ
(Red-flowered Water Lily or Egyptian Lotus).

ತ. ಕೆನ್ನಲ್ಲಿ, ಅರಕ್ಕಾಂಬರ್. ತೆ. ಎರಕಲುಪ, ಚಂಗಲುಪ, ಚೆಂದೊವ. ತು. ಕೆಂಪಲ್ಲಿ. ಮ. ರಕ್ತೋತ್ತಲಮ್, ಅರಕ್ಕಾಂಬರ್. ಕೊಂ. ತಾಂಬಡೆಸಾಳಕ್. ಹಿಂ. ರಕ್ತಚಂದನ್. ಸಂ. ರಕ್ತಾಸಿಲ, ವರೋತ್ತಲ, ಕಂದೋಷ್ವಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಕೆರೆಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆ ಬೇಯಿಸಿ ತಿಂದರೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು; ಗಡ್ಡೆ ಸಹ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Nymphæa Lotus, Lin.—*N. rubra, Roxb.*—*N. devoniensis, Hook.*—*N. edulis, Dec.*—(Order Nymphaeaceæ.)

Tam. Ševvalli, arakkāmbal. *Tel.* Errakaluva, čēṅgaluva, čandova. *Can.* Kennaidile, čennaidilu, kōḷe, kendāvare. *Tu.* Kempalli. *Mal.* Raktōtpalam, arakkāmbal. *Kōn.* Tāmbaḍe-sāḷaka. *Hin.* Raktačandan. *San.* Raktānila, varōtpala, kandōshṭam.

174. ಕೆನ್ನೆಗಿಲು (ಚೆನ್ನೆ) ಗಿಡ.

ತ. ಅದಂಬೇದಿ, ಶೆವ್ವನೇರಿಜಲ್, ಶೆವ್ವನೇರುಂಜ. ತೆ. ಚರಗಡ್ಡಮು. ಮ. ಚರುಪ್ಪಳಿ. ಸಂ. ವಸುಕಾ, ಸುವರ್ಣಕಾ, ಗೋಪಾಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲೆ ಸೀಮೆಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ರಸಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಗುಣ; ಅದು ಚುಂಡಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಹಮೂಲದ ಕಲ್ಪ ಮೂತ್ರಭೇದಿ; ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Indigofera enneaphylla, Lin.—*I. caespitosa, Wight.*—*Hedysarum prostratum, Burm.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Ādambēdi, šēppunerijil, šēppuneruñji. *Tel.* Čeragaḍḍāmu. *Can.* Kenneggilu (čenne)-giḷa. *Mal.* Čerupulḷate. *San.* Vasukā, suvarācalā, gōpāla.

175. ಕೇವಲ, ಕೆವಲ, ಕಿಸ್ಕಾರ, ಮಾಲೇಹೂ ಗಿಡ (Scarlet Ixora).

ತ. ಚಿತ್ತಿ, ವೆಡ್ಡಿ. ತು. ಕೇವಲವೈ. ಮ. ಚಿತ್ತಿ, ಚಕ್ಕಿ, ತೆಚ್ಚಿ. ಕೊಂ. ಪಟ್ಟಳ. ಸಂ. ಪಾತಲೀ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅದರ ಬೇರು ನೀರಿನ ಸಂಗಡ ನೆತ್ತರುಲುಗುಳಿಗೂ, ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಉರಿಳಿಕಾಯಿಗಳ (ಮೂತ್ರಗಡ್ಡೆ) ರೋಗಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರನ್ನು ತೇರು ನಂಜು ಬೊಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸುವದಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು.

Ixora coccinea, Lin.—*I. grandiflora, Dec.*—*I. obovata, Heyne.*—*I. pro-pinqua, R. Br.*—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Četti, veḍḍi. *Can.* Kēpala, kevala, kisgāra, mālē-hū-giḷa. *Tu.* Kē-puladai. *Mal.* Četti, čekki, tečči. *Kōn.* Paṭkaḷi. *San.* Pātali.

176. ಕೇಸವೆ, ಕೆಸು, ಸಾವೀಗಡ್ಡೆ (Taro).

ತ. ಶೀಮೈಕಿಳಿ. ತು. ತೇವು. ಮ. ಚೇಂವ್. ಕೊಂ. ವೇಂಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆದಂಟಿನ ರಸವು ಘಾಯಗಳ ರಕ್ತ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಡ್ಡೆಗಳು ಪಲ್ಯ. ಗಡ್ಡೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, ತಿನ್ನ ಬಹುದು.

Colocasia antiquorum, Schott.—*Arum colocasia*, Lin.—*Caladium esculentum*.—*Alocasia antiquorum*, Sch.—(Order Aroidæ.)

Tam. Šīmaikilangu. Can. Kēsave, kesu, sāvi-gaḍḍe. Tu. Tēvu. Mal. Ćēmpu. Kon. Vēṇṭi.

177. ಕೇಳಹೂ, ಹೂದಿಂಗಣ (Indian Shot).

ತ. ಪೂವಾಣ್ಣಿ. ತೆ. ಕೃಷ್ಣತಾಮರ. ಮ. ಕಾಟುವಾರ. ಕೊಂ. ಕೇಳಾಪೂಲ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜಗಳ ರಸ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಕೆವಿನೋವಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಎಷ ಮುದ್ದ ದನಕ್ಕೆ ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಮಗನು ಹಾಕಿ ಕೊಡು ವರು. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ತಿನ್ನಬಹುದು. ಬೀಜದಿಂದ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

Canna indica, Lin.—(Order Scitamineæ.)

Tam. Pūvālai. Tel. Krishṇatāmara. Can. Kēlahū, hūdingaṇa. Mal. Kā-
ṭuvāra. Kon. Kēlāphūla.

178. ಕೊಟ್ಟ, ಕೊಡಚೆ, ಪಾಪುಲಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕೊಟ್ಟಿಯಿಲಂದೈ, ಕೊಂಡೈ. ತು. ಕೊಟ್ಟಿಮುಳ್ಳು. ಮ. ಚೋಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ. ಕೊಂ. ಗಾಳಾಯಿ
(ಕಾಂಟ್ಯಾ) ಝಾಡ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ಕೊಡುವರು. ಮರ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Zizyphus xylopyrus, Willd.—*Z. Caracutta*, Roxb.—*Z. elliptica*, Roxb.—*Z. orbicularis*, Schult.—*Z. rotundifolia*, Roth.—*Rhamnus xylopyrus*, Retz.—(Order Rhamnæ.)

Tam. Kottaiyilandai, koṇḍai. Can. Kotta, koḍāci, pārpuli-giḍa. Tu. Kotte-
mulu. Mal. Ćōttukoṭṭa. Kon. Gāṭāyi (kāṇṭyā)-jhāḍa.

179. ಕೊಡಸಿಗ, ಬೊದದರಗ, ಕಾಡಗರ್ಗಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕಡಿಸಚಿಟ್ಟು. ಮ. ನೀಲಪ್ಪಾಲ. ಸಂ. ನಂದಿವೃಕ್ಷಮ್, ಇಂದ್ರಯವ, ಕೌಡಿಸಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಓಡ್ರದೇಶ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಗ್ರಹಣಿಗೂ ಸನ್ನಿರೋಗಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವಿಗೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಚೆಕ್ಕೆ, ಬೇರು ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ವಿಷವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆ ಯಾಗಿರಬೇಕು.

Cleistanthus collinus, Benth.—*Bridelia collina*, Hook.—*Cluytia collina*, Roxb.—(Order Euphorbiaceæ.)

Tel. Kaḍiseṭṭu. Can. Koḷasiga, bodadaraga, kāḍagargari-giḍa. Mal. Nīlappāla. San. Nandivriksham, indrayava, kaudijam.

180. ಕೊಡಸಿಗೆ ಗಿಡ (Oval-leaved Rosebay).

ತ. ವೇಪ್ಪಾಲ್. ತೆ. ಕೊಡಿಸಚೆಟ್ಟು, ಕುಟಜಮು, ಮನುಪಾಲ. ತು. ಕೊಡಂಬ. ಮ. ವೇಪ್ಪಾಲ, ಕೊಟಕಪ್ಪಾಲ. ಸಂ. ವನತಿಕಾ, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಮಲಬಾರ ಅಡವಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷ ಔಷಧ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಬೀಜ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ, ಅದರ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಔಷಧೋಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂಥಾ ಒಂದು ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ಅರದ ಬೇರು ಗಂಟ್ಟು ಹುಣ್ಣು, ವಾತ, ಹಲ್ಲುನೋವು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Wrightia zeylanica, Br.—*W. antidysenterica*, R. Br.—*Nerium antidysentericum*, Lin.—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Veppālai. Tel. Koḍisaṭṭu, kuṭajamu, manupāla. Can. Koḷasige-giḍa. Tu. Koḍañji. Mal. Venpāla, kuṭakappāla. San. Vanatiktā, girimallikā.

181. ಕೊತ್ತುಂಬರಿ (ಕೊತ್ತಂಬರಿ) ಗಿಡ (Coriander).

ತ. ಉತ್ತಂಬರಿ, ತನಿಗಮ್, ಕೊತ್ತುಮಲ್ಲಿ. ತೆ. ಕೊತಿಮಿರಿ. ತು. ಕೊತ್ತಂಬರಿ. ಮ. ಕೊತ್ತಂಬಾಲರಿ. ಕೊಂ. ಕೊತಂಬರಿ. ಸಂ. ಕುಸ್ತುಂಬರಿ, ಗುಳಿಕಾ, ಹೃದ್ಯಗಂಧಾ, ಜಲಮ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸೊಪ್ಪು ರಾಜಕುರು ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಶಿರೋಭ್ರಮಣಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿತವಾದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಸಂಬಾರಬೀಜನು.

Coriandrum sativum, Lin.—(Order Umbelliferae.)

Tam. Uttambari, tanigam, kottumalli. Tel. Kotimiri. Can. Kottumbari (kottambari)-giḍa. Tu. Kottambari. Mal. Kottampālari. Kon. Kotambari. San. Kustumbari, guḷikā, hṛidyagandhā, jalam.

182. ಕೊರನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಗೇಕಿನಗಡ್ಡೆ, ಅಬ್ಬಹುಲ್ಲ ತುಂಗಹುಲ್ಲ.

ತ. ಕೋಶೈಕಿಳಬ್ಬ, ಅಂಬುದಮ್, ತೂಲಮ್. ತೆ. ತುಂಗಮುಸ್ತೆ. ತು. ತಾರಿಪಂತಿ. ಮ. ಕರಿ ಮುತ್ತಬ. ಕೊಂ. ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿ. ಸಂ. ಮುಸ್ತ, ಫನಕೂಟ, ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣ. ಗಡ್ಡೆಯ ಕಷಾಯ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಸಹಿತ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ವಾಂತಿ ಭೇದಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆಯೂ ಮೂತ್ರ ಜುಲಾಬಾಗುವದಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಶಮನಕ್ಕೂ ಸೇವಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಪರಿ ಮಳ. ಹುಲ್ಲು ದನಕ್ಕೆ ಬಳೇ ಆಹಾರ.

Cyperus rotundus, Lin.—*C. hexastachyus*, Rottl.—(Order Cyperaceae.)

Tam. Kōraikiḷaṅgu, ambudam, tūlam. Tel. Tungamuste. Can. Koranāri-gaḍḍe, gēkina-gaḍḍe, abdahullu, tuṅgehullu. Tu. Tāripanti. Mal. Karimuttaña. Kon. Bhadramuṣṭi. San. Musta, dhanakūṭa, bhadramuṣṭi.

183. ಕೊರಿಸಿಗಿನ ಗಿಡ.

ತೆ. ಕಾಕಕೊಡಿಸೆ, ಕೊಲಮುಕ್ಕ, ಇಂದ್ರವೃಕ್ಷ ಮು.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಗರು ಮತ್ತು ಬಲಕರ ಗುಣ. ಚಿಕ್ಕ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಔಷಧ. ಹುರಿದ ಬೀಜದ ಕಲ್ಮನೀರು ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಸನ್ನಿರೋಗದ ವಾಂತಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಶಮನಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ದನಗಳ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸೇರುತ್ತದೆ.

Holarrhena antidysenterica, Wall.—*Chonemorpha antid.*, G. Don.—(Order Apocynaceae.)

Tel. Kākakodise, kolamukki, indravrikshamu. Can. Korisigina-giḍa.

184. ಕೊಳವಳಿಕೆ, ಮುಳ್ಳಂಕೋಲೆ, ಗೋರಿಮಿಡಿ, ನೀರುಪ್ಪಿ ಗಿಡ.

ತ. ನೀರ್ಮುಳ್ಳಿ. ತೆ. ನೀರುಗೊಬ್ಬಿ, ಕೊರಿಮಿಡಿ. ತು. ಕೋವೆಮುಳ್ಳುದೈ. ಮ. ವಯಲ್ಕುಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಕೊಂಳ್ಳುಳೆರೂಡ. ಮಹಾ. ತಾಲ್ಮಬಾನ. ಹಿಂ. ಗೋರ್ಟ್. ಸಂ. ಕೋಕಿಲಾಕ್ಷ, ಅದ್ಯಂಡ, ಸೂರ್ಯಭಿರ, ಏಕಕಂಟಕ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ವಿಷಹರ; ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಕುರುಗಳಿಗೂ ಆಗು ತ್ತದೆ. ಮಹೋದರವೆಂಬ ಬೀಗುರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೆ

ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯದು; ಬೇರನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಕರಿ ಮಾಡಿ ಬೀಗುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚು ವದು ಸಹ ಉಂಟು. ಕಷಾಯ ಅಶ್ಮರಿಯೆಂಬ ಮೂತ್ರಕಲ್ಲಿಗೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ಸಿರ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಎಲೆಗಳು ಮೂತ್ರಭೇದಿ.

Barleria longiflora, *Lin.*—(Order Acanthaceæ.)

Tam. Nirmulji. *Tel.* Nirugobbi, korimidi. *Can.* Koḷavalike, mullāṅkōle, gōrimidi, nīruppi-gida. *Tu.* Kōvemulḷu-dai. *Mal.* Vayalḷuḷi. *Kon.* Koḷmbule-jhāḍa. *Mah.* Tālmakhāna. *Hin.* Gōkshur. *San.* Kokilāksha, adyaṇḍa, sūrya-bhira, ḍekakaṇṭaka.

185. ಕೋಳಿಕುಟುಮ, ನಾಂಗುಲಿಕ, ಶಿವಶಕ್ತಿ, ತೊಟಿಲ್, ಶಿವಶಕ್ತಿ ಬಳ್ಳಿ, ಕರಡಿಕಣ್ಣಿನ ಗಡ್ಡೆ (*Gloriosa*).

ತ. ಕಾಂದಳ್, ಅಕ್ಕುನಿಚ್ಚಲಮ್ (=ಅನ್ನಿ ಜಲಮ್), ಕಾರ್ತಿಕೈಪ್ಪು, ಕಾರ್ತಿಕೈಕಿಲ್ಲು, ತೋವಿ. ತ. ಅನ್ನಿಚ್ಚಿ, ಲಾಂಗಲಿ. ತು. ಬಲಿಪಪ್ಪ, ಕೇಂಕಣ್ಣದ ಪ್ಪ. ಮ. ಮೇತ್ತೋನ್ನಿ, ಕಾಂದಳ್. ಕೊಂ. ವಾಗಾ ನಾಂಚ್ಚ, ಶಿವಶಕ್ತಿ. ಸಂ. ಅಮೃತಾ, ಹರಿಪ್ರಿಯ, ಕಂದಳಿ, ಅಂಜಪ್ಪಾ, ಉತ್ತಮಾರಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕುರುಗಳಿಗೂ ಹೆರಬೇನೆಗೂ ಗಡ್ಡೆಯ ಲೇಪ ಮಾಡು ವರು. ಆದರೆ ಗಡ್ಡೆ ಅತಿ ವಿಷ; ತಿಂದರೆ, ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಹೂ.

Gloriosa superba, *Lin.*—*Methonica superba*, *Lam.*—(Order Liliaceæ.)

Tam. Kāndaḷ, akkiniḇḇilam (=agnijalam), kārtikaippū, kārtikaikilḷaṅgu, tōndi. *Tel.* Agniśikha, lāṅgali. *Can.* Kōḷikuṭuma, nāṅgulika, śivaśakti, totil, śivarakti-baḷḷi, karaḍi-kaṇṇina-gaḍḍe. *Tu.* Balipa-pū, kēṇkaṇṇuda-pū. *Mal.* Mēttōnni, kāndaḷ. *Kon.* Vāḡāṇaṅkṭa, śivaśakti. *San.* Amratā, haripriya, kandaḷi, ahijihvā, uttamāraṇi.

186. ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ (ಬಾರಂಗಿ) ಗಿಡ.

ತ. ಶಿರುತೇಕ್ಕು, ಕಂಪುಬಾರಣ್ಣ. ಮ. ಶಿರುತೇಕ್ಕು. ಕೊಂ. ನಿರ್ವಿಷ. ಸಂ. ಅಂಗಾರ, ದ್ವಿದಂಡಿ, ಭಾರ್ಗೀ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಕಠಿಣ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೂ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಬೇರನ್ನು ಶುಂಠಿ ಮತ್ತು ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸಹಿತ ನೀರಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಓಕರಿಕೆಗೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕೊಡುವರು. ಬೇರು ಸರ್ವವಿಷಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕಫಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜಜ್ಜಿ ಮಜ್ಜಿ ಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಬೀಜ ಲಘುವಿರೇಚನಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಉಪಯೋಗ.

Clerodendrum serratum, *Spreng.*—*Volkameria serrata*, *Lin.*—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Śirutēkku, kaṇḍubāraṅgi. *Can.* Gaṇṭubhāreṅgi (bāraṅgi)-giḍa. *Mal.* Ārutēkku. *Kon.* Nirviṣa. *San.* Aṅgāra, dvidāṇḍi, bhārggī.

187. ಗಂಡೀರ (Telinga Potato).

ತ. ಕರಣ್ಯವೃಶಾ. ತೆ. ಕಂದ, ಅಲುಕಮು. ತು. ಪರಂಕಿಗಡ್ಡೆ. ಮ. ಚೀನಪಾವ್.

ಹುಟ್ಟು: ಬಂಗಾಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕುರುಗಳಿಗೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಕಫಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಿಸಿನ ಹಾಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Amorphophallus campanulatus, *Blume.*—*Arum campanulatum*, *Roxb.*—(Order Aroideæ.)

Tam. Karaṇaippalā. *Tel.* Kanda, ālukamu. *Can.* Gaṇḍīra. *Tu.* Pariṇki-gaḍḍe. *Mal.* Āṇapāvū.

188. ಗಂಡುಕೇಸಳ, ಬಂದಿಕ್ಕಾ ಗಿಡ.

ತು. ಒಳ್ಳೆಕೊಡಿ. ಮ. ನಟುಂಡೆತ್ತಿ. ಕೊಂ. ಗಂಡಪಟಕಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತಿರುವಂಕೋಡು, ಮಲಬಾರತೀರದ ಅಡವಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹೂ ಚಿಗುರುಗಳ ಕಸಾಯ ಎಣ್ಣೆ ಸಮೇತ ಕಜ್ಜಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಬೇರು ತೇದು ಕುಡಿದರೆ, ಉಷ್ಣದ ಕಜ್ಜಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದ್ದು.

Memecylon amplexicaule, *Roxb.*—*M. cordatum*, *Wall.*—*M. depressum*, *Benth.*—(Order Melastomaceæ.)

Can. Gaṇḍukēpaḷa, bandikyā-giḍa. *Tu.* Oḷḷekodī. *Mal.* Neṭuñcetti. *Kon.* Gaṇḍapaṭakali

189. ಗಂಡುಬಿದುರು (Boarspear or Male Bamboo).

ತು. ಪಂಜಬಿದರ್. ಮ. ಅರಿಂಕಂಟನ್. ಕೊಂ. ಅಬಂಜು ವಾಸೊ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಗಳ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಅನೇಕ ವರುಷ ಬಾಳಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅದರ ಕಣಿಲೆಯ ವಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಘಟ್ಟಿಯಾದ ಬಿದುರು ನಾನಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Dendrocalamus strictus, Nees.—*Bambusa stricta, Roxb.*—*B. verticillata, Rottl.*—(Order Gramineæ.)

Can. Gaṇḍubiduru. *Tu.* Pañjibeduru. *Mal.* Ariṅkaṭan. *Kon.* Akhaṇḍu-vāso.

190. ಗಂಧಮೇಣಸು, ಬಾಲಮೇಣಸು (Cubebes).

ತ. ವಾಲ್ಮೀದಿಗು, ತಕ್ಕೋಲಮ್. ತೆ. ಚಲವಮರಿಯಾಲು. ಮ. ಚೀನಮುದಿಗ್, ವಾಲ್ಮೀದಿಗ್. ಕೊಂ. ಗಂಧಮೇಣಸು. ಹಿಂ. ಕಬಾಬ್ಜಿನಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮುದಿ ಪ್ರಾಯದವರ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಬಾಯಾರುವಿಕೆಗೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಶ್ಲೇಷ್ಮಹರ; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಮೇಹರೋಗದಲ್ಲಿ ಪಟಿಕಾರದ ಸಂಗಡ ಉಪಯೋಗ.

Piper Cubeba, Lin. f.—*Cubeba officinalis, Mig.*—(Order Piperaceæ.)

Tam. Vālmīlagu, takkōlam. *Tel.* Īlavamiriyaḷu. *Can.* Gandhameṇasu, bālamēṇasu. *Mal.* Īnamuḷagū. *Kon.* Gandhameṇasu. *Hin.* Kabābčini.

191. ಗಜ್ಜಿಗೇಕಾಯಿ, ಗಜ್ಜಿಗ ಬಳ್ಳಿ (Molucca Bean or Nicker Plant).

ತ. ತಬಿರೊಡಿ, ಮುದಿಬಿ, ಕದಿಂಗು. ತೆ. ಗಜ್ಜ, ನೆಮಲಿಚಡಗು, ಯಲಾಕ್ಷಿ, ಶುಕಜಂಬುಕ. ತು. ಗಜಗೇಕಾಯಿ. ಮ. ಕದಿಂಚಿ. ಕೊಂ. ಗಜಗೊ. ಹಿಂ. ಕಾಬ್ಜಾರಂಜ್, ಕಾಬ್ಜಲಿಜಾ. ಸಂ. ಕುಬೇರಾಕ್ಷಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯ ಅಹಿಕ್ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ರಕ್ತ ಶುದ್ಧಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ನಾಶಕ್ಕೂ, ಅದರ ಎಣ್ಣೆ ಎಳವುರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿಗೆ ಒಗರು, ಬಲಕರ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ದೀಪಕ ಗುಣ.

Cæsalpinia Bonducella, Flem.—*Guilandina Bonduc, Lin. β.*—*G. Bondu-cellæ, Lin.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kaḷarkoḍi, muḷal, kaḷaṅgu. *Tel.* Gačča, nemaliadugu, yalākshi, šuka-jambuka. *Can.* Gaḷḷigekāyi, gaḷḷiga-baḷḷi. *Tu.* Gaḷḷigekāyi. *Mal.* Kaḷaṅci. *Kon.* Gaḷago. *Hin.* Kāṭkārañj, kāṭkalijā. *San.* Kubērākshi.

192. ಗಣಜಿಲು, ಕೊಮ್ಮೆ, ಕೆಂಚಿಗೆ.

ತು. ತೀಮುಳ್ಳು. ಕೊಂ. ಕೆಂಚಿಕೆ. ಸಂ. ವೈಶಾಖಮಂಥ, ಋತುದಾಣ, ಶ್ವೇತಮೂಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀರಿಗೂ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಸಂದುವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪಲ್ಯ, ಚೆಟ್ಟಿ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cesalpinia mimosoides, *Lam.*—*C. armata*, *Grah.*—*C. horrida*, *Wall.*—*C. Simora*, *Hamilt.*—(Order Leguminosæ.)

Can. Gaṇajilu, komme, keñčige. *Tu.* Tiṃuḷlu. *Kon.* Keuñiki. *San.* Vai-sākhamantha, rītubāṇa, śvētāmūla.

193. ಗರಗಸ, ಗರ್ಗತ್ತೀ ಮರ (Sandpaper Tree).

ತ. ತರಗತಿಮರಂ. ತು. ಪಾಜೇವು. ಮ. ಪಾರೋಮ್, ತೋಡಿತ್ತೇರಕಮ್, ಪೆರುಂತೇರಕಮ್. ಕೊಂ. ಏರ್ವತೆರೂಕು. ಸಂ. ಬರಪತ್ರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಂಠರೋಗಕ್ಕೆ ಮರದ ಸೊನೆಯನ್ನು ಸುಣ್ಣ ಕಲಸಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗಗಳು ವಾಯುವದು ಒಳ್ಳೆದಂತೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಮರ ನಯ ಮಾಡುವದುಂಟು.

Ficus asperima, *Roxb.*—(Order Urticaceæ.)

Tam. Taragatimaram. *Can.* Garagasa, gargattī-mara. *Tu.* Pājēvu. *Mal.* Pārōm, tōṇṇīterakam, peruntērakam. *Kon.* Kharvate-rūku. *San.* Kharapatra.

194. ಗರಿಕೇ, ಕರಿಕೇ, ಅಂಬಟೇ ಹುಲ್ಲು (Hariali or Doub Grass).

ತ. ಆರುಗು, ಮುಯರ್ಪುಲ್, ಅಂಗುಲೋಲಿ. ತೆ. ಗರಿಕೆ. ತು. ಕದಿಕೆಪಂತಿ. ಮ. ಕರುಕಪುಲ್ಲು, ಮುಯಲ್ಪುಲ್. ಕೊಂ. ಬರ್ವಾಕುರ. ಸಂ. ರಸಲ್ಲ ಕಿ, ದೂರ್ವಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಮಸ್ತ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಭಾವ ತಂಪು. ರಸವು ರಕ್ತಕಾರುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಮೂತ್ರಶೋಧನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಕುದುರೆ ದನ ಮುಂತಾದಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ. ಚಿಗುರುಗಳು ಪಲ್ಯ. ಬೇರಿನಿಂದ ತಂಪಾದ ವಾನಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cynodon dactylon, *Pers.*—*C. linearis*, *Willd.*—*C. maritimus*, *H. B.*—*C. occidentalis*, *Willd.*—*C. portoricensis*, *Willd.*—*Agrostis bermudiana*, *Tuss.*—*A. linearis*, *Retz.*—*Chloris cynodon*, *Trin.*—*Ch. maritima*, *Trin.*—*Dactylon officinale*, *Vill.*—*Digitaria dactylon*, *Scop.*, *Ell.*—*D. linearis*, *Pers.*, *Spr.*—*D. stolonifera*, *Schrad.*—*Fibichia umbellata*, *Kiel.*—*Milium dactylon*, *Manch.*—*Paspalum dactylon*, *Lam.*—*P. præcox*, *Walt.*—*P. umbellatum*, *Lam.*—*Vilfa linearis*, *Beauv.*—*Panicum dactylon*, *Lin.*—*P. lineare*, *Burm.*—(Order Gramineæ.)

Tam. Arugu, muyarpul, aṅṅuōli. *Tel.* Garike. *Can.* Garikē, karikē, ambaṭē-hullu. *Tu.* Kadikepanti. *Mal.* Karukapullu, muyalpul. *Kon.* Jirbāñ-kura. *San.* Rasallaki, dūrvā.

195. ಗರುಗ, ಗರ್ಗ, ಅಜಾಗರ, ಗರುಗಲು ಗಿಡ.

ತ. ಕಂಠಲಾಂಕಣ್ಣಿ, ಅರುಬದಮ್, ಕೈಯಾಂತಗರೈ, ಚಾರುದಾರಿ. ತೆ. ಗುಂಟಗಲಿಜೇರು. ಮ. ಕನ್ಠಾಣ್ಣಿ, ಕೈಯಾಂತಕರ, ಕಯ್ಯನ್ನಿ. ಕೊಂ. ಕಾಜಲಮಾವು. ಸಂ. ಭೃಂಗರಾಜ, ಮಾರ್ಕ್ಕವ, ಸುಪರ್ನ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಗಿಡವನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಅರದು ಆನೆಕಾಲಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು. ಬೇರು ಪಾಂತಿ ಮತ್ತು ಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಎಲೆಗಳ ರಸ ಬೀಗಿಗೂ ನಂದಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಜೇಳು ಕಚ್ಚಿದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಔಷಧ, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ವಿಷದ ವೇಗ ಎರಿದರೂ, ಈ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಸಿಕಿ ಬಾವು ಇರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಘಾಯದ ಪರ್ಯಂತರ ಇಳಿತೆಗೆದು ಪೂಸುತ್ತಾ, ಕಡೆಗೆ ಆ ಹಿಂಡಿ ಘಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲು, ಅದು, ಸೂಜಿಕಲ್ಲು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತೆ, ವಿಷವನ್ನು ಹೀರಿಬಿಡುವದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳ ರಸದಿಂದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು, ಅವು ಕವ್ವಾಗುವಂತೆ, ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

Eclipta alba, Hassk.—*E. erecta*, Lin.—*E. adpressa*, Mach.—*E. prostrata*, Lin., Roxb.—(Order Compositæ.)

Tam. Karisālāṅkaṇṇi, arubadam, kaiyāntagarai, čārudāri. Tel. Guṇṭagali-jēru. Can. Garuga, gargga, aṇṇagara, garugalu-giḍa. Mal. Kaṇṇaṇṇi, kaiyānta-kara, kayyanni. Kon. Kājalāmāvu. San. Bhṛingarāja, māṛkkava, suparna.

196. ಗರುಡಫಲ.

ತ. ನೇರದಿ. ತೆ. ನಿರದಿ. ತು. ಸೂರಂಟಿ. ಮ. ಮರೋಟಿ, ನೀರಳ. ಕೊಂ. ಗರ್ವಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ನಂಜಿಗೂ ಪ್ರಣಗಳಿಗೂ ಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮೀನು ಹಿಡಿಯು ವವರು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದರೆ ಅಂಧ ಮೀನು ತಿಂದರೆ, ಪಾಂತಿ ಯಾಗುವದು.

Hydnocarpus venenata, Gartin.—*H. inebrians*, Vahl.—(Order Bixineæ.)

Tam. Nēradi. Tel. Niradi. Can. Garuḍaphala. Tu. Sūraṇṇe. Mal. Ma-rōṭi, niraḷa. Kon. Garuḍaphala.

197. ಗರ್ಗರಿ ಗಿಡ.

ತ. ಪೊತ್ತಲೈಕೈಯಾಂದಗರೈ, ಅವಿಗುಂಚೈ. ಮ. ಪೈಕಯ್ಯನ್ನಿ, (ವಲಿಯ) ಮಾಜನಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಪುಷ್ಯದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೆ, ಬೇರು ಕುರುಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ.

Wedelia calendulacea, Less.—*W. benghalensis*, Rich., Pers.—*Jægeria calendulacea*, Spr.—(Order Compositæ.)

Tam. Pottalaikaiyāndagarai, adigumbai. *Can.* Gargari-giḍa. *Mal.* Paikay-yanni, (valiya) mānanāri.

198. ಗಿಜಿಗಿಜಿ, ಗಿಜಿಜಿ, ಗಿಲಿಗಿಜಿ, ತನ್ನೆಲವುಳುಕ ಗಿಡ.

ತ. ವೆಳ್ಳೆಕಿಲುಕಿಲುಪ್ಪೈ, ನರಿಮರುಟ್ಟಿ, ಚತುಷು. ತು. ಗಿಜಿಗಿಜಿ ದೈ. ಮ. ಪೇತಂದಲಕೋಟೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಉಗುಳುರೋಗಕ್ಕೂ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ, ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮಕ್ಕಳ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು.

Crotalaria verrucosa, Lin.—*C. angulosa*, Lam.—*C. coerulea*, Jacq.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Veļļaikilukiluppai, narimarutti, čitudu. *Can.* Gijigiji, gijate, giligiji, tannelevuluka-giḍa. *Tu.* Gijigiji-dai. *Mal.* Pūtandalakoṭa.

199. ಗುಗ್ಗುಳ ಮರ.

ತ. ಕುಂತ್ರಿಕಮ್. ಮ. ಕುಂತರಿಕ್ಕಮ್. ಕೊಂ. ವಿಶೇಷಧೂಪು, ಗುಗ್ಗುಳು. ಸಂ. ಕೊಂಕಣ ಧೂಪಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಚೋಳಮಂಡಲ, ಮಲಬಾರತೀರ, ದಖಿಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಲಿಂಬೆರಸದೊಡನೆ ಇದರ ಹಗಿನು ಅರದು ನಂಜಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಹಗಿನು ಪರಿಮಳ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Boswellia glabra, Roxb.—(Order Burseraceæ.)

Tam. Kundrikam. *Can.* Gugguḷa-mara. *Mal.* Kuntirikkam. *Kon.* Viśeṣa-hūpu, gugguḷu. *San.* Koṅkaṇadhūpam.

200. ಗುಡ್ಡದ ಗೋಣೀ, ಕಲ್ಲುಮಾವಿನ ಮರ.

ತ. ತರುಪ್ಪುಅಳಿಂಜರಮ್. ತ. ನಲ್ಲಊಪುಗ, ನಲ್ಲಅಂಕೋಲಮು. ಮ. ಕರಂಗೋಲಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಅಲ್ಲಹಾಬಾದು. ಪುಷ್ಪ: ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಬೇರು ಮಲಭೇದಿ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Alangium hexapetalum, Lam.—A. Lamarckii, *Thwaites*.—(Order Cor-naceæ.)

Tam. Karppu-ajinjimaram. *Tel.* Nalla-ūḍuga, nalla-aṅkōlamu. *Can.* Guḍḍa-da-gōṇī, kāllumāvina-mara. *Mal.* Karaṅgōlam.

201. ಗುಡ್ಡನೇರಳೆ, ಕುಂಟನೇರಳೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಗರು ಗುಣ. ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಇದರ ಕುಡಿಗಳ ಕಷಾಯ ಇಲ್ಲವೆ ಕುಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ವಾಸಕ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವರು; ಹೊಟ್ಟೆಯ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಚಿಗುರುಗಳ ತಂಬಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Elæocarpus lanceæfolius, Roxb.—E. lanceolatus, *Wall.*—(Order Tili-accæ.)

Can. Guḍḍanēraḷe, kuṇṭanēraḷe.

202. ಗುಡ್ಡಪನ್ನೇರಳು ಮರ.

ತು. ಜೋಗಿಪಂದರ್.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Eugenia zeylanica, Wight.—Syzigium zeylanicum, *Dec.*—Myrtus zeylanica, *Lin., Spr.*—(Order Myrtaceæ.)

Can. Guḍḍapannēraḷu-mara. *Tu.* Jōgi-parndi.

203. ಗುಡ್ಡರೆಂಜೆ, ಬೀಗದ ಮರ.

ತು. ರಾಹುಬೀಜ. ಮ. ಆವಿಲ್. ಕೊಂ. ವಾವಳಿ. ಸಂ. ಚರಿಬಿಲ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿ ವಾತ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದುಂಟು. ಎಲೆಗಳು ನಂಜುಹರ. ಬೀಗು ಇದ್ದವರು ಚೆಕ್ಕೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷಾಯ ಕುಡಿಯಬಹುದು.

Elæocarpus serratus, Lin., W. and A.—(Order Tiliaceæ.)

Can. Guḍḍaretije, biḡada-mara. *Tu.* Rāhubīja. *Mal.* Āvil. *Kon.* Vāvaḷi. *San.* Ćiribilva.

204. ಗುಲಗಂಜಿ, ಗುರುಗುಂಜಿ, ಗುಲಗುಂಜಿ, ಗುಲಿಗಂಜಿ ಬಳ್ಳಿ

(Wild Liquorice).

ತ. ಕುಸ್ತಿ. ತೆ. ಗುರಿಗಿಂಜ, ಗುಲಿವಿಂದ, ಕುಕ್ಕುಟಮು. ತು. ಗುರುಗೊಂಜ. ಮ. ಕುಸ್ತಿ, ಗುಂಜ. ಕೊಂ. ಗುರ್ಗುಂಜ. ಮರಾ. ಗುಂಜ. ಸಂ. ತುಲಾಬೀಜಂ, ಗುಂಜಾ, ರಕ್ತಿಕಾ.

[ಇದಕ್ಕೆ ಸಮೃದ್ಧವಿರುವ ಶೈವ್ಯಮಧು ಇಲ್ಲವೆ ಅತಿಮಧುರವೆಂಬವು ಪರ್ಶಿಯ ದೇಶದಿಂದ ಈ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.]

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳೂ ಮೈಸೂರೂ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಆಶ್ವೀ ಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಜೀಸುತುವುದ ಸಂಗಡ ಬಾವಿಗೂ, ಒಣ ಎಲೆಯ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಅಗಿದರೆ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಚಾಡಹುಳದ ವಿಷಕ್ಕೂ ಇಲಿವಿಷಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ; ಅದು ತಾನೆ ವಿಷವಾದ್ದರಿಂದ ಒಳಗಿನ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ಸಾಧಾ: ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು ಚಿನ್ನ ಬೆಸೆಯುವದಕ್ಕೆ ಇದರ ಬೀಜ ತೇದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಅಂಟು ಸಹ ಉಂಟು. ಚಿನ್ನ ತೂಗುವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Abrus precatorius, Lin.—A. minor, Desv.—A. pauciflorus, Desv.— (Order Leguminosæ.)

Tam. Kunri. Tel. Gurigirija, gulivinda, kukkuṭamu. Can. Gulagariji, guruguriji, gulaguriji, guligariji-balli. Tu. Guruguriji. Mal. Kunni, gurija. Kon. Gurguriji. San. Tulābījam, guñjā, raktikā.

[The true Liquorice is Glycyrrhiza glabra, Link.—Gan. Jyeshthamadhū, atimadhura.]

205. ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡ (Rose).

ತು. ಗುಲಾಬು. ಮ. ವನಿರ್‌ಪು. ಕೊಂ. ಗುಲಾಬಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹೂ ಕಾಯಿ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಒಗರು ಮತ್ತು ಬಲಿಕರೆ ಗುಣ. ಕಷಾಯ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಪನೀರು ಅತಿಸಾರ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಹೂವಿ ನಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅತ್ತರೆಂಬ ಎಣ್ಣೆಯೂ ನೀರೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ಔಷಧ ಗಳ ಸಮೇತ ವಿವಿಧ ದೋಷಗಳಿಗೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಹೂ, ಅದರ ಎಣ್ಣೆಯೂ ಉತ್ತಮ ಪರಿಮಳ.

Rosa centifolia, Lin.—(Order Rosaceæ.)

Can. Gulābi-gīḍa. Tu. Gulābu. Mal. Paninīrpu. Kon. Gulābi.

206. ಗುಳ್ಳ, ಬಿಳಿ ಗುಳ್ಳ ಗಿಡ.

ತೆ. ಮೊಲಕ್ಕಾಯಿ. ತು. ಗುಳ್ಳಬದನೆ. ಮ. ವೆಳ್ಳಿಹವಯಿತನ. ಕೊಂ. ಗುಳ್ಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ವಾತಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದು ದಶ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಬಜ್ಜಿ ಮುಂತಾದ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುವರು.

Solanum ferox, Lin.—S. hirsutum, Roxb.—S. involucreatum, Blum.—S. lasiocarpum, Dunal.—(Order Solanaceæ.)

Tel. Molakkāyi. *Can.* Guḷḷa, biḷē-guḷḷa-giḍa. *Tu.* Guḷḷabadane. *Mal.* Vellottuvalutina. *Kon.* Guḷḷa.

207. ಗೆಣಸು (Yam).

೧. ಕುಂಟೆಗೆಣಸು (Common Yam).

Dioscorea sativa, *Lin.*—*D. pulchella*, *Roxb.*—(Order Dioscoreaceae.)
Can. Kuṇṭageṇasu.

೨. ಮುಡಿಗೇಣಸು, ತೂನಗೆಣಸು, ದಂಡಾಲು (Pondicherry Potato, Yam).

ತ. ಪೆರುವಳ್ಳಿ. ತ. ಪೆಂಡಲಮು. ತು. ತೂನಕೆರೆಂಗ್. ಮ. ಕಾಚಿಲ್. ಕೊಂ. ಕೋನ.

Dioscorea alata, *Lin.*—(Order Dioscoreaceae.)

Tam. Peruvalli. *Tel.* Penḍalamu. *Can.* Muḍigeṇasu, tūnageṇasu. *Tu.* Tūnakerēṅṅu. *Mal.* Kāçil. *Kon.* Kōna.

೩. ಮುಳ್ಳುಗೆಣಸು (Goa Potato).

ತು. ಮುಳ್ಳುಕೆರೆಂಗ್. ಮ. ಮುಳ್ಳುಂಕಿಟಿಪ್. ಕೊಂ. ಕಾಂಚಿಕೇಣಂ.

Dioscorea aculeata, *Lin.*—(Order Dioscoreaceae.)

Can. Biḷē-geṇasu, muḷḷu-geṇasu. *Tu.* Muḷḷukerēṅṅu. *Mal.* Muḷḷaṅkilāṅṅu. *Kon.* Kāṇṭe-kaṇaṅga.

೪. ಹೆಬ್ಬು, ದುಪ್ಪೆಗೆಣಸು.

ತು. ತುಪ್ಪೆಕೆರೆಂಗ್. ಕೊಂ. ಬಡ್ತಿ ಕೋನ.

Dioscorea atropurpurea, *Roxb.*—(Order Dioscoreaceae.)

Can. Hebba, duppe-geṇasu. *Tu.* Tuppekerēṅṅu. *Kon.* Baḍḍikōna.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮುಡಿಗೇಣಸಿನ ಎಲೆ ಚೇಳುವಿಷಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗಡ್ಡೆಯ ಪುಡಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಮೇಲಿನ ತರಗಳ ಗಡ್ಡೆ ಪಲ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮುಡಿಗೇಣಸಿನ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಉಪ್ಪು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

208. ಗೇರು, ತುರುಕಗೇರು ಮರ (Cashew Nut Tree).

ತ. ಮುಂದಿಕ್ಕಿ, ಉತ್ತಂಬಲಮ್, ಚಿಗಿಡಿಮಾ, ಚಾರಮ್, ತಿರಿಗೈ. ತ. ಬೀಡಿಮಾಮಿಡಿ, ಮುಂತಮಾ ಮಿಡಿ. ತು. ಗೋಕುದ ಮರ. ಮ. ಕಪ್ಪಮಾವು, ಕಶುಮಾವು, ಪೂರ್ತುಮಾವು. ಕೊಂ. ಕಾಜ್ಜುರೂಕು. ಕೊಂ. ಕಾಜೂಕೆರೂಡ್. ಸಂ. ಶೋಫಠರಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜವನ್ನು ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಉಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿನ ಉಷ್ಣಗುಣ. ಕಠಿಣ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಎಣ್ಣೆ ಒಂದು ವಾಲಿಗೆ ಬೇರೆ

ಎಣ್ಣೆಯ ಒಂಭತ್ತು ಪಾಲು ಸೇರಿಸಿ ಹಚ್ಚುವರು. ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಜುಲಾಬು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ; ಅದು ಬೀಗು ಇರುವವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈ ಮರದ ಬಂದಣಿಕೆ ಬಹುಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಬೀಜ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮರದ ಸಿಪ್ಪೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಅಂಟು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅದು ತಾಗಿಸಿದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ನುಸಿ ಬೂಬು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಬೀಜದ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಗುರುತು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ; ಮರಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಅದು ಕೊಳತು ಹೋಗದು, ಗೆದಲು ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಬೀಜದಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ಜರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Anacardium occidentale, Lin.—(Order Anacardiaceæ.)

Tam. Mundirikai, uttambalam, čigidiṁā, čāram, tirigai. *Tel.* Jidiṁāmiḍi-muntāmiḍi. *Can.* Gēru, turuka-gēru-mara. *Tu.* Gōkuda-mara. *Mal.* Kappamāvu, kaṣu-māvu, portuki-māvu. *Kon.* Kājjū-rūku. *Hin.* Kājūke-jhād. *San.* Šōphaharā.

209. ಗೇರ್ಕಾಯಿ, ಕೇರ ಮರ (Marking Nut Tree).

ತ. ಶೆಂಗೋಟ್ಟಿಮರಮ್, ತಗಿಲಿಮಾ, ವೀರಶಾಕಿ, ಎರಿಮುಗಿ, ಶಾಯಿರಂಗ್. ತೆ. ಬೀಜಚಟ್ಟು, ಭಲ್ಲಾ ತಮು, ಭಲ್ಲಾತಕ್ಕಿ. ತು. ತೇರೆದ ಮರ, ಗೇರ್ಕಾಯಿ. ಮ. ಜೇರ್ಮರ. ಕೊಂ. ಬಿಬ್ಬಯಿ. ಸಂ. ಅನ್ನಿ ಮುಪಿ, ವ್ರಣಿಪ್ಪತ್, ಕ್ಷತಾಕ್ಷತರು.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಪ್ರಾಂತಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸಿಪ್ಪೆಯ ಎಣ್ಣೆ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಉಳುಕಿಗೂ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿದರೆ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ, ಬೇಯಿಸಿ ತೆಗದ ಕಷಾಯ ಬಾಣಂತಿಗೂ ಚಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸಿಪ್ಪೆಯ ಬೇರೆ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಬ್ಲಿಷ್ಟ್ರೀ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಗುರುತು ಹಾಕುವರು. ಬೀಜ ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಹುರಿದು ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವದುಂಟು.

Semecarpus Anacardium, Lin. f.—Anacardium officinarum, *Gart.*—(Order Anacardiaceæ.)

Tam. Šēngōṭai-maram, tagilimā, vīraśāki, erimugi, śāyiraṅgu. *Tel.* Jidi-čēṭṭu, bhallāṭamu, bhallāṭakī. *Can.* Gērkāyi, kēra-mara. *Tu.* Tōreda-mara, gērukāyi. *Mal.* Čērumara. *Kon.* Bibbayi. *San.* Agnimukhi, vṛaṇakhvat, kshatā-kshataru.

210. ಗೋಣಿ ಮರ.

ತ. ಎಗಾಯ್. ಹಿಂ. ಪಿಲ್ಲಾ. ಸಂ. ಗೌಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ವೃತ್ತಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಸೂತಿಕದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಹಸಿಯಾದರೆ, ಚರ್ಮಕೆಂಪಿಗೆ (ಬ್ಲಿಸ್ಟಿ) ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ಸರ್ಪದಂತಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಜೀಜಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳ. ಅದನ್ನು ಸಾಸಿವೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

Salvadora persica, Lin.—Cissus arborea, Forsk.—Embelia Grossularia, Retz.—(Order Salvadoraceae.)

Tam. Vigāy. Can. Gōṇi-mara. Hin. Pilū. San. Gauji.

211. ಗೋಧಿ (Common Wheat).

ತ. ಗೋಧುಮೈ. ತೆ. ಗೋಧುಮಲು. ತು. ಗೋಧಿ. ಮ. ಕೋತಪಮ್. ಕೊಂ. ಗವು. ಸಂ. ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಭೋಜನ, ಗೋಧುಮ, ಅಕ್ಷತ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗೋಧಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಕುಡಿದರೆ, ಪಾದರಸ ತಾಂಬ್ರ ಮುಂತಾದ ಲೋಹವಿಷ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಉರಿಗೂ ಸುಟ್ಟ ಚರ್ಮಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: “ಮೈಚ್ಛರಿಗೆ” ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆ ಭೋಜನ ಕೊಡುವಂಥ ಒಂದು ಧಾನ್ಯ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಲಾಯತಿಯವರು ತಿನ್ನುವ ರೊಟ್ಟಿ ಇದರ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

Triticum vulgare, Villars.—(Order Gramineae.)

Tam. Godumai. Tel. Gōdhumalu. Can. Gōdhi. Tu. Gōdi. Mal. Kōtam-pam. Kon. Gavū. San. Mlēcšhabhōjana, gōdhūma, akshata.

212. ಗೋವ, ಪೇರಳ, ಚೇಪೆ ಮರ (Red Guava).

ತ. ಕೋಯ್ಯಾವಮ್. ತೆ. ಗೋಯ್ಯಾವಂಡು, ಜಾಮವಂಡು. ತು. ಪೇರಂಗಾಯಿ. ಮ. ಮಲಂ ಪೇರ. ಕೊಂ. ಪೇರ. ಸಂ. ಪೇರಾಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ದಖ್ಖಣ. **ಪುಷ್ಪ:** ಮಾರ್ಗತೀರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಎಲೆಗಳು ಒಗರು ಮತ್ತು ಬಲಕರ ಗುಣ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ವಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭೇದಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು.

Psidium Guyava, Lin.—P. pomiferum, Lin.—(Order Myrtaceae.)

Tam. Koyyāpalam. Tel. Goyyāpaṇḍu, jāmapaṇḍu. Can. Gōva, pēraḷa, cēpe-mara. Tu. Pēraṅgāyi. Mal. Malampēra. Kon. Pēra. San. Pēraḷa.

213. ಚಂಡೇ, ಹೊಂಡೇ, ಮೊಂಡೇ ಮರ.

ತ. ಕಾಟರಳೆ. ತು. ತೆಂಡೆ ಮರ. ಮ. ಉತಳಂ, ಪೊಜಿ. ಕೊಂ. ಹೊಂಡ್ಯಾರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. **ಪುಷ್ಪ:** ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಮಲಭೇದಿ. ಸಾಧಾ: ಮರದಿಂದ ಹಾವುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿ ವಿಷ; ಅದನ್ನು ನಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಹಲ್ಲು ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತವೆ.

Cerbera Odollam, *Gart.*—*C. Manghu*, *Lin.*—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Kāṭaraḷi. *Can.* Čandē, honḍē, monḍē-mara. *Tu.* Tenḍe-mara. *Mal.* Utaḷam, poṇa. *Kon.* Honḍyā-rūku.

214. ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ (Moon Flower Creeper).

ತ. ನಗರಮುಕ್ಕಟ್ಟಿ. ಮ. ಮಣ್ಣವಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಬೀಜ ಎಲೆಗಳು ಸರ್ವವಿಷಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಬಳ್ಳಿ.

Ipomœa bona-nox, *Lin.*—*I. grandiflora*, *R. S.*—(Order Convolvulaceæ.)

Tel. Nagaramukkaṭṭe. *Can.* Čandrakānti. *Mal.* Maṇḍavaḷli. *Kon.* Čandra-kānti.

215. ಚಕ್ಕಿ, ಕೆರಕಪುಳ್ಳಿ, ಸೀಮೇಹುಣಸೆ ಮರ (Manilla Tamarind, Corkapuli).

ತ. ಕೊಡುಕ್ಕಪುಳ್ಳಿ. ತೆ. ಶೀಮಚಂತ. ತು. ಚಕ್ಕುಲಿಮರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯ ತಿರುಳು ತಿನ್ನಬಹುದು. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಬೇಲಿಗೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದು.

Pithecolobium dulce, *Benth.*—*Inga dulcis*, *Willd.*—*Mimosa ducis*, *Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Koḍukkappuli. *Tel.* Šimācinta. *Can.* Čakli, kērakapuliḷē, sime-huṇase-mara. *Tu.* Čakkuli-mara.

216. ಚದರಕಳ್ಳಿ, ಬೊಂತೆಕಳ್ಳಿ, ಚಿಡೆಕಳ್ಳಿ ಗಿಡ (Triangular Spurge).

ತ. ಚತುರಕಳ್ಳಿ, ವಚ್ಚಿ ರಮ್, ಚುದಾಚ್ಚಿ, ಕಣ್ಣಿರವಮ್. ತೆ. ಬೊಮ್ಮಜಿಮುಡು, ಭೂಮಿಜಿಮುಡು, ಸಿಂಹುಂಡುಮು. ತು. ದಾರೇಕಳ್ಳಿ, ಕೋಡೆಕಳ್ಳಿ. ಮ. ಚತುರಕಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಹೋಡಿ ನಿವಲಿ, ಚತುರಕಳ್ಳಿ. ಸಂ. ಸ್ಪುಬಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸೊನೆಯು ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಂಗಡ ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಎಣ್ಣೆ ಗಂಡಮಾಲಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗ; ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಸೇರಿ

ದರೆ ವಿಷ; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಕಳ್ಳಿಯ ಹಗಿನು ಪಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಮಲಭೇದಿ. ಬೇರನ್ನು ಅರದು ಇಂಗು ಕೊಡಿಸಿ, ಕ್ರಿಮಿಯುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಮುಲಾಮಾಗಿ ಹಚ್ಚುವರು. ದಂಟಿನ ಕಷಾಯ ಶ್ರೋಣಿತಪಾತಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆಬೇಕು. ದಂಟು ಹುರಿದು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಳೇ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದುಂಟು; ಅದನ್ನು ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಉಗುರುಸುತ್ತ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು.

Euphorbia antiquorum, *Lin.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Ćaturakalli, vaĉĉiram, ĉudāĉĉi, kaṇīravam. *Tel.* Bommajemudu, bhūmi-jemuḍu, sinhunḍumu. *Can.* Ćadarakalli, bontekalli, jeḍekalli-giḍa. *Tu.* Dārē-kalli, kōḍe-kalli. *Mal.* Ćaturakalli. *Kon.* Hōḍi-nivali, ĉaturakalli. *San.* Snubi.

217. ಚಪ್ಪರದವರೆ, ಗೋರಿಕಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ, ಚವಳಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಕೂತವರೆ. ತು. ದೊಂಪದಬರೆ. ಮ. ವಂತಲವರ. ಕೊಂ. ವಾಲ್ಮಾಸಾಂಗೊ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೇ ಪಲ್ಯ.

Cyamopsis psoralioides, *Dec.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kūtavarai. *Can.* Ćapparadavare, gōrikāyi-balli, ĉavali-balli. *Tu.* Dompadabare. *Mal.* Pantalavara. *Kon.* Vāllāsāngo.

218. ಚಬುಕು ಮರ, ಕೇಸರಿಕೆ, ಸರವಿನ, ಗಾಳಿ ಮರ

(*Casuarina*, *Tinian Pine*, *Beefwood Tree*).

ತ. ತಿವಮರಮ್. ತು. ಚಬುಕುಮರ. ಮ. ಚಬೋಕು, ಚೋಳಮರಮ್. ಕೊಂ. ಚಬ್ಬಿರೂಕು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿದು. ಅದಕ್ಕೆ ಗೆದಲು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಅಡ್ಡದೊಲೆಯಾಗಿ ಭಾರ ಹೊರುವದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮರ.

Casuarina equisetifolia, *Forst.*—*C. muricata*, *Roxb.*—(Order Casuarineæ.)

Tam. Śivamaram. *Can.* Ćabuku-mara, kēsarike, saravina, gāḷi-mara. *Tu.* Ćabuku-mara. *Mal.* Ćabōku, ĉōḷa-maram. *Kon.* Ćabki-rūku.

219. ಚಲಿಬೀಜ, ಚಿತ್ತುಬೀಜ, ಚಿಲ್ಲಿಯ ಮರ (Clearing Nut Tree).

ತ. ತೆತ್ತಾಮರಮ್, ತೆತ್ತಾಂಕೊಟ್ಟಿ, ಅಕ್ಕೋಲಮ್. ತೆ. ಚಲ್ಲಚೆಟ್ಟು, ಕತಕಮು, ಇಂದುಪ್ಪ. ಮ. ತೇಟ್ಟಾಮರಮ್. ಕೊಂ. ಚಲಿಬೀಯಿ. ಸಂ. ಬತಕ, ಕತಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಬೀಜ: ಬೀಜವನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕುರು ವ್ರಣಗಳಿಗೂ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೂ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ ಬಹುಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹ ಉಪ

ಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜದಿಂದ ನೀರು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು ನಿರ್ಮಲವಾಗುತ್ತವೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಟು ಸಹ ಉಂಟು.

Strychnos potatorum, *Lin.*—*St. Tettankotta*, *Retz.*—(Order Loganiaceae.)

Tam. Tettāmaram, tettānkottai, akkōlam. *Tel.* Čillačettu, katakamu, indupu.

Can. Čalibija, čittubija, čilliya-mara. *Mal.* Tēttāmaram. *Kon.* Čilabiyi. *San.* Khataka, kataka. ‘

220. ಚಾ ಗಿಡ (Tea Shrub).

ಕೆಲವು ವರುಷಗಳ ಇತ್ತಲಾಗೆ ಈ ಗಿಡವನ್ನು ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಗಾಳದ ಕೆಲವು ಬೆಟ್ಟ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳವಾಗಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಬಣ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಚಾ ಎಂಬ ಒಳ್ಳೆ ವಾನಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Camellia theifera, *Griff.*—*Thea chinensis*, *Lin.*—(Order Ternströmiaceae.)

Can. Čā-gida.

221. ಚಾಯಿವೇರು, ಚಿರಿವೇರು ಗಿಡ (Indian Madder).

ತ. ಚಾಯವೇರ್, ಇಂಬೂರಲ್. ತೆ. ಚಿರಿವೇರ್. ಮ. ಚಾಯವೇರ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಮುದ್ರತೀರ, ಲಂಕಾ, ರಾಮೇಶ್ವರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟೆಗೂ ಕ್ಷಯ ರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಉಂಟು. ಈ ಗಿಡವನ್ನು ಸಮುದ್ರತೀರದ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು.

Oldenlandia umbellata, *Lin.*—*Hedyotis umbellata*, *Lam.*—(Order Rubiaceae.)

Tam. Čāyavēr, imbūral. *Tel.* Čirivēr. *Can.* Čāyiberu, čirivēru-gida. *Mal.* Čāyavēr.

222. ಚಾಹುಲ್ಲ, ಶುಂಠಿ, ಬೋದೆ, ಸಂಬಾರಹುಲ್ಲ (Roussa Grass, Ginger Grass).

ತ. ಶುಕ್ಕನಾರಿಪ್ಪಲ್. ಮಹಾ. ರೋಷ್. ಸಂ. ಭೂಸ್ವೂಣ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದ್ವುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸುಗಂಧವುಳ್ಳ ಈ ಹುಲ್ಲಿನ ಎಣ್ಣೆ (ರೋಷಕತ್ಯೆಲ) ವಾತಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು. ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೂದಲು ಉದುರಿಹೋಗದ ಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚುವರು.

Andropogon Martini, Roxb.—(Order Gramineæ.)

Tam. Šukkuṇārippul. *Can.* Čā-hullu, šuṇṭhi, bōde, sambāra-hullu. *Mal.* Rōsh. *San.* Bhūstriṇa.

223. ಚಿಟ್ಟಾಮಟ್ಟಿ, ಅಂಟುತೊಗರಿ ಗಿಡ.

ತ. ಚಿಟ್ಟಾಮಟ್ಟಿ. ತೆ. ಚಿನ್ನ ಮುತ್ತವಳ್ಳುಗಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವೂ ದಖನವೂ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರ ಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Pavonia zeylanica, Cav.—*Hibiscus zeylanicus*, Lin.—(Order Malvaceæ.)

Tam. Šittāmaṭṭi. *Tel.* Činnamuttavapulagam. *Can.* Čiṭṭāmaṭṭi, aṇṭu-togari-giḍa.

224. ಚಿಟಿಪಾಲ ಮರ (Three-nerved Zizyphus).

ತ. ಕರುಕ್ಕುವಾಳಿ, ಕದಿಕ್ಕೈ. ತೆ. ಕಾಕುಪಾಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ರಕ್ತಶುದ್ಧಿಗಾಗುತ್ತದೆ.

Zizyphus glabrata, Hayn.—*Z. trinervia*, Roxb.—(Order Rhamneæ.)

Tam. Karukkuvāli, kadikkai. *Tel.* Kākupāla. *Can.* Čiṭipāla-mara.

225. ಚಿತ್ರಮೂಲ.

a) ಕೆಂಪು ಚಿತ್ರಮೂಲ (Rose-coloured Leadwort).

ತ. ಚಿತ್ತಿರಮೂಲಮ್, ಅಕ್ಕಿನಿ, ಶೆಣ್ಕೊಡಿವೇರಿ. ತೆ. ಎರಚಿತ್ರಮೂಲಮು. ತು. ಕೆಂಪು ಚಿತ್ರ ಮೂಲ. ಮ. ಚಿಕ್ಕಕೊಟುವೇರಿ. ಕೊಂ. ತಾಮ್ಬೆ ಚಿತ್ರಮೂಲ. ಹಿಂ. ಲಾಲ್ವೀತ. ಸು. ಚಿತ್ರವಿಲ್ಲ, ದೀಪಿಕಾ, ದಾರುಣಂ, ವಡ್ಡಮೂಲ, ಚಿತ್ರಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ವಾತಕ್ಕೂ ವಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ನಂಜಿಗೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ಅರದು ಮೈಭಾಗಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಬ್ಲಿಸ್ಟಿಗುಣ (ಚರ್ಮಕೆಂಪು). ಬೇರು ಶುದ್ಧ ಮಾಡದೆ ಮಿತಿಮಾರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಿಷ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ವಾಳಗಳಿಗೆ ಮುಲಾಮಾಗಿ ಹಚ್ಚುವದು ಒಳ್ಳೇದು. ಸಾಧಾ: ತೋಟ ಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

Plumbago rosea, Lin.—(Order Plumbagineæ.)

Tam. Čittiramūlam, akkini, šenkoḍivēli. *Tel.* Erračitramūlamu. *Can.* Kempu-čitramūla. *Tu.* Kempu-čitramūla. *Mal.* Čekkikoṭuvēri. *Kon.* Tāmdē-čitramūla. *Hin.* Lālčita. *San.* Čitravilla, dīpikā, dāruṇam, vahnimūla, čitrakaḥ.

b) ಬಿಳಿ ಚಿತ್ರಮೂಲ (Ceylon Leadwort).

ತ. ಕೊಡಿವೇಲಿ, ಆವಿಕನಾರಿ, ಚಿತ್ತಿರಗಮ್, ಕಾರಿವೈ. ತೆ. ಅನ್ನಿಮಾತ, ಚಿತ್ರಮೂಲಮು. ತು. ಚೊಲ್ಲು ಚಿತ್ರಮೂಲ. ಮ. ತೀ, ತುಂವಕೊಟುವೇಲಿ, ವೆಳ್ಳಕೊಟುವೇರಿ. ಕೊಂ. ಧವೆ ಚಿತ್ರಮೂಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಚೆಕ್ಕೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಗಂಜಿ ವಾಳಗಳಿಗೆ ಮುಲಾ ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆಯ ಸತ್ವ ಆಹಿಕಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ; ಅದು ಮೈಬೆವರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಂಪು ಚಿತ್ರಮೂಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಳಿ ತರ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು; ಮಾತ್ರ ಇದರ ಬಲ ಕಡಿಮೆ.

Plumbago zeylanica, *Lin.*—*P. flaccida*, *Alanch.*—(Order Plumbaginaceae.)

Tam. Koḍivēli, adikanāri, čittiragam, kārimai. *Tel.* Agnimāta, čitramūlamu. *Can.* Biḷi-čitramūla. *Tu.* Boldu-čitramūla. *Mal.* Tī, tumpakoṭuvēli, veḷḷa-koṭuvēri. *Kon.* Dhavē-čitramūla.

226. ಚಿನ್ನಿ ಮರ (Birch-leaved Acalypha).

ತ. ಚಿನ್ನಿ. ತೆ. ಚಿನ್ನಾ ಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಬ್ಬಣ, ಮೈಸೂರು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ವಾಂತಿಭೇದಿಗೂ ಉಪಯೋಗ; ಶರೀರಸ್ಥಿತಿ ತಿದ್ದುವಂಥಾದ್ದು.

Acalypha fruticosa, *Forsk.*—*A. betulina*, *Retz.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Činni. *Tel.* Činnāku. *Can.* Činni-mara.

227. ಚಿರಾತ, ಕಿರಿಯಾತು ಗಿಡ (Chiretta, Gentian).

ತ. ಚಿರಾಯತು. ತು. ಕಿರಿಯಾತ್. ಮ. ಕಿರಿಯಾತ್. ಕೊಂ. ಬರಾತ್. ಸಂ. ಕಿರಾತನಾಮಾ, ಬೈಮ, ಸುವರ್ಣಭೂಮಿಜ.

ಹುಟ್ಟು: ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ; ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿ ರೋಗಕ್ಕೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ಮಂದತ್ವಕ್ಕೂ ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ವಾಯುವಿಗೂ ಶ್ರೋಣಿತ ವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುವಂಥ ವಿಶೇಷ ಔಷಧ. ಊರುಕಿರಿಯಾತೆಂಬ ನೆಲಬೇವಿನ ಗುಣ ವುಳ್ಳದ್ದು; ಆದರೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಷಾಯವಲ್ಲ, ಕಲ್ಮನೀರನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಾದರೆ, ಗಜೆಗಿಕಾಯ ಸಹ ಕೂಡಿಸ ಬಹುದು. ಬೀಗಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ಬಲಹೀನತ್ವಕ್ಕಾದರೆ, ಕಿರಿಯಾತಿನ ಸತ್ವಕ್ಕೆ ಕಿತ್ತಳೆಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಮತ್ತು ಎಲಕ್ಕಿ ಸೇರಿಸುವರು.

Swertia Chirata, *Ham.*—*Gentiana Chirayita*, *Roxb.*—*G. Chirata*, *Wall.*—*Agathotes Chirata*, *D. Don.*—*Ophelia Chirata*, *Grischb., Dec.*—(Order *Gentianaceae*.)

Tam. Čirāyatu. *Can.* Čiryāta, kiriyātu-giḍa. *Tu.* Kiriyātu. *Mal.* Kiri-yattu. *Kon.* Jiratte. *San.* Kirātanāmā, haima, suvarṇabhūmija.

228. ಚುಂಚಲ ಗಿಡ (Jute Plant).

ಹುಟ್ಟು: ಗಂಗಾ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಗಳ ತಗ್ಗು ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ಸಾಮ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾಸ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ತಂಪಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ.

ಉಪಯೋಗ: ಇದರ ನಾರಿನಿಂದ ಗೋಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Corchorus olitorius, *Lin.*—(Order *Tiliaceae*.)

Can. Čuñčala-giḍa.

229. ಚೇಳುಕೊಂಡಿ, ಅನೇಕಿವಿ, ಗಜಕರ್ಣ (Common Maiden Hair Fern).

ಹುಟ್ಟು: ಮಳೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಗರು ಗುಣ. ಕತ್ತಿ ಮುಂತಾದ್ದರಿಂದ ಘಾಯವಾದರೆ, ಈ ಗಿಡದ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ಸುಣ್ಣದೊಡನೆ ನಯವಾಗಿ ಅರೆದು ಘಾಯಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಬೇಗನೇ ಬಣಗುವದು. ಇಲ್ಲವೆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ನಯವಾಗಿ ಅರೆದು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಘಾಯ ಮುಂತಾದ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಬಣಗುವವು.

Adiantum caudatum, *Lin.*—(Order *Filices*.)

Can. Čēlukonḍi, āne-kivi, gajakarṇa.

230. ಚೇಳುಬಾಲದ ಗಿಡ, ಚೇಳುಕೊಂಡಿ, ಚೇಳುಮಣಿ ಗಿಡ

(Indian Turnsole).

ತ. ನೇಲ್ಕೊಡುಕಿ, ನಕ್ಕಪ್ಪು. ತೆ. ಗುರುಗು, ಭೂರುಂಡಿ. ತು. ಚೇಲಕಡೆ. ಮ. ವೇನಪಡ, ತೇಳ್ ಕಟ. ಸಂ. ಭೂವೃತ್ತಿತಾಳಿ, ನಕ್ರಾರಿ, ವಿಷಕ್ಕು, ಅಮರದಾರು.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಚಿತ್ತಗೊಂಗ್. ಗದ್ದೆಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಗರು ಗುಣ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕುರು ಮೊಡವೆಗಳಿಗೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ, ಘಾಯ ವ್ರಣಗಳನ್ನು ಶುಚಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಹರಳೆಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, ಅದು ವಿಷಹರ; ಉರಿಬಾವಿಗೂ ಒಳ್ಳೇದು. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಗಂಟಿನ ಕಫಕ್ಕೂ ತಕ್ಕದ್ದು.

Heliotropium indicum, *Lin.*—*H. cordifolium*, *Manch.*—*H. hispidum*, *Banks.*—*Tiaridium indicum*, *Dec.*—(Order Boragineæ.)

Tam. Nēlkoḍuki, nakkipū. *Tel.* Gurugu, bhūruṇḍi. *Can.* Čēlubālada-giḍa, čēlukonḍi, čēlumaṇi-giḍa. *Tu.* Čēlakade. *Mal.* Vēnapača, tēlukata. *San.* Bhūvṛiṣṭitāḷi, nakrāri, vishaghna, amaradāru.

231. ಜಂಬುನೇರಳು ಮರ (Rose Apple).

ಮ. ಜಂಬುನೇರಳು. ಕೊಂ. ವನ್ನೀರಜಾಂಬ. ಹಿಂ. ಗುಲಾಬಿಜಾಮೂನ್.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅದನ್ನು ಬೀಜ ತೆಗದು ನಾಲ್ಕು ಸರ್ತಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟರೆ, ಗುಲಾಬಿನೀರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸುಗಂಧದ ನೀರು ದೊರಕುತ್ತದೆ.

Eugenia Jambos, *Lin.*—*Jambosa vulgaris*, *Dec.*—*Myrtus Jambos*, *Kth.*—(Order Myrtaceæ.)

Can. Jambunēraḷu-mara. *Tu.* Jambunēroḷu. *Kon.* Pannīrjamba. *Hin.* Gulābijāmūn.

232. ಜವೆಗೋದಿ, ಯವ (Barley).

ತ. ಯವಲು. ಕೊಂ. ಪಾಬ್ರಿ, ಪಾರ್ಲಿ. ಸಂ. ಯವ.

ಇದು ನೆಟ್ಟು ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವದೊಂದು ಧಾನ್ಯ. ಅದರ ಗಂಚಿಯು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ವಧ್ಯಕರ ಆಹಾರ. ಕಾಳು ಹುರಿದು ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, (ಕಾಫಿಯಂತೆ) ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಪಾನಕವಾಗುವದು.

Hordeum vulgare, *Lin.*—*H. sativum*, *Pers.*—(Order Gramineæ.)

Tel. Yavalu. *Can.* Javegōdi, yava. *Kon.* Bājri, bārli. *San.* Yava.

233. ಜಾಚಿಕಾಯಿ ಮರ (Nutmeg Tree).

ತ. ಜಾಚಿಕಾಯ್. ತೆ. ಜಾಚಿಕಾಯ. ಮ. ಜಾಚಿಕಾಯಿ. ಮು. ಜಾಚಿಕಾಯರಂ. ಕೊಂ. ಜಾಯಿಫಲ. ಹಿಂ. ಜಾಯಿಫಲ್. ಸಂ. ಘಟಸ್ಥ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಮರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉದರವಾಯುವಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ಜಜ್ಜಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುವಂಥಾ ಒಂದು ಎಣ್ಣೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

Myristica fragrans, *Houtt.*—*M. moschata*, *Thunb.*—*M. aromatica*, *Lam.*—*M. officinalis*, *Lin. fil.*—(Order Myristiceæ.)

Tam. Jādikāy. *Tel.* Jājikāya. *Can.* Jājikāyi-mara. *Tu.* Jājikāyi. *Mal.* Jātikāmaram. *Kon.* Jāyiphala. *Hin.* Jāyiphāl. *San.* Ghāṭastha.

234. ಜಾಡಿಮಲ್ಲಿಗೆ, ಅನೆಮಲ್ಲಿಗೆ.

ತು. ಜಾಬಿಪೂ. ಮ. ಪಿಡ್ಡಕ್ಕಮ್, ಮಾಲತಿ. ಕೊಂ. ಜಾಯ್ವೆಮೊಗ್ರಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳದ ಹೂ.

Jasminum grandiflorum, *Lin.*—(Order Oleaceae.)

Can. Jājimallige, ānemallige. *Tu.* Jājipū. *Mal.* Piččakam, mālati. *Kon.* Jāyčemogre.

235. ಜಾಪಾಳದ, ನೇಪಾಳದ, ನೇರ್ವಾಳದ ಗಿಡ (Croton Oil Plant).

ತ. ನೇರ್ವಾಳಮ್, ಚಿದುರಮ್, ತೆಂದಿ. ತೆ. ನೇಪಾಳವೇಮು. ತು. ಬ್ಯಾರಿಬಿತ್ತ. ಮ. ನೇರ್ವಾಳಮ್. ಕೊಂ. ಜಾಫಲ. ಹಿಂ. ಜಮಾಲಗೋಟ್. ಸಂ. ನೇಪಾಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉದರವ್ಯಾಧಿಗೂ ಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಅವಸ್ಥಾ ರಕ್ಕೂ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಇದರ ಬೀಜದ ಲೇಶಾಂಶವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಸದ ಎಣ್ಣೆ ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಅರದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ನೀರಿಸಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಭೇದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಜ್ಜಿದ ಬೀಜ ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ವಾಳಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ತೇದ ಚೆಕ್ಕೆ ಮೈಬೆವರುವ ಹಾಗೂ ವಾಂತಿಯಾಗುವ ಹಾಗೂ ಮಾಡುವದು. ಒಣಗಿಸಿದ ಬೀಜವೂ ಎಲೆಗಳೂ ತೇದು ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಸರ್ವವಿಷಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಈ ಬೀಜ ವಾಗಲೀ ಇದರ ಎಣ್ಣೆಯಾಗಲೀ ಉಪಯೋಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಾಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು; ವೈದ್ಯಪಂಡಿತರಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಗುಣದೋಷ ತಿಳಿಯದವರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ, ವಿಷವಾಗುವದು.

Croton Tiglium, *Lin.*—*C.* Jamalgota, *Hamilt.*—(Order Euphorbiaceae).

Tam. Nērvālam, čiduram, tendi. *Tel.* Nēpālavēmu. *Can.* Jāpālāda, nēpālāda, nērvālāda-giḍa. *Tu.* Byāribittu. *Mal.* Nīrvālam. *Kon.* Jāphala. *Hin.* Jamālagōt. *San.* Nēpāla.

236. ಜಾಮುಫಲದ ಮರ, ಪೇರ್ಲ ಮರ (White Guava).

ತ. ಕೊಯ್ಯಾಮರಮ್. ತೆ. ಜಾಮುಚೆಟ್ಟು. ತು. ಪೇರಂಗಾಯಿಮರ. ಮ. ಪೇರ, ಕೊಯ್ಯಾಮರಮ್. ಕೊಂ. ಪೇರೀರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಅದರ ಕಷಾಯ ಮಕ್ಕಳ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಫಲಕರವಾದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ; ನಯವಾದ ಕೆತ್ತಿಗೆಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು.

Psidium Guyava, var. pyrifera, Lin.—Guaiava pyriformis, *Gart.*—
(Order Myrtaceæ.)

Tam. Koyyāmaram. *Tel.* Jāmaçettu. *Can.* Jāmaphalada-mara, pērla-mara.
Tu. Pēraṅgāyi-mara. *Mal.* Pēra, koyyāmaram. *Kon.* Pērīrūku.

237. ಜಾರಿಗಿಹುಳಿ, ಕಣ್ಣುಟಿಗ, ದೇವನಹುಳಿ, ಅರಸಿನಗುರ್ಗಿ ಮರ (Mysore Gamboge Tree).

ತ. ಮುಕ್ಕಿ. ತು. ಜಾರಿಗಿಹುಳಿ. ಮ. ಚಿಗರಿ, ಮಕ್ಕಿ. ಕೊಂ. ವಣಂಬ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ತೀರ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಣ್ಣೆ ಬೆಂದ ಹುಣ್ಣಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಅರಸಿನ
ಬಣ್ಣದ ಅಂಟು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ತಕ್ಕದ್ದು.

Garcinia Morella, Desrouss.—*G. pictoria, Roxb.*—(Order Guttiferæ.)

Tam. Mukki. *Can.* Jārigehuḷi, kaṅkuṭiga, dēvanahuḷi, arasinagurgi-mara.
Tu. Jārigepuḷi. *Mal.* Čigiri, makki. *Kon.* Vaṭāmba.

238. ಜಿಮ್ಮಿ ಮರ.

ತು. ಕಾವಟಿ ಮರ. ಮ. ಮುಳ್ಳಿಲ, ಕುಯಿಟ್ಟಿ, ಕರಿಮುರಿಕ್. ಕೊಂ. ತೆವಳೆರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಎಳತಾಗಿದ್ದರೆ, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
ಸಂಬಾರಜೀನಸಿಗೂ ಸೇರಿಸಬಹುದು; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಜೀರ್ಣ, ವಾತ ಇರುವವರಿಗೆ
ವದ್ಯಕರ.

Zanthoxylum Rhetsa, Dec.—*Fagara Rhetsa, Roxb.*—(Order Rutaceæ.)

Can. Jimmi-mara. *Tu.* Kāvate-mara. *Mal.* Muḷḷila, kuyiṭṭi, karimuriky.
Kon. Tepaḷirūku.

239. ಜೀರಿಗೆ (Cummin Seed).

ತ. ಚೀರಕಮ್, ಅದ್ದುವಾಕ್ಕಾಯಮ್. ತೆ. ಜಲಕರ್. ತು. ಜರ್ದರಿ. ಮ. ಚೀರಕಮ್.
ಕೊಂ. ಜೀರೆ. ಹಿಂ. ಜೀರಾ. ಸಂ. ಜಿರಣಾ, ಹ್ರಸ್ವಾಂಗ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಉದರಶೂಲಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬೇರೆ
ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಸಂಬಾರಜೀನಸು.

Cuminum Cyminum, Lin.—(Order Umbelliferæ.)

Tam. Čīrakam, adduvākkāyam. *Tel.* Jīlakarra. *Can.* Jīrige. *Tu.* Jīrdari.
Mal. Čīrakam. *Kon.* Jīre. *Hin.* Jīrā. *San.* Jiraṇā, brasvāṅga.

240. ತಗಚಿ, ತಗರ್ಚಿ, ಗಂಡುತಗಸಿ, ತಗರಿಸ್ಯನ ಗಿಡ (Foetid Cassia).

ತ. ತಗರೈ, ವಿಂಡು. ತೆ. ತಗರಿಸ. ತು. ತಜಂಕ್. ಮ. ತಕರ. ಕೊಂ. ತಾಯ್ಕಿಳೊ. ಸಂ. ತಗಾ, ಅಯುಧಮ್, ಪ್ರಭೂನತ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಪುಷ್ಯದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ರಕ್ತಭೇದಿ ಅತಿಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ರಸಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ ಅರದು ಮಜ್ಜೆಗೇ ಬೆರಿಸಿ, ತುರಿಕಜ್ಜಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಮಕ್ಕಳ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಅರದು ಲಿಂಬೆ ರಸದ ಸಂಗಡ ಹಜ್ಜಿದರೆ, ದದ್ದಿಗೆ ಬಳಿದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಕುರುಗಳು ಆರಿಹೋಗುವಂತೆ ಕಟ್ಟುವರು; ಸಂದುನೋವಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು. ಚೇಳು ಜೇನುಹುಳಗಳ ಕಡಿತಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಪೂಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ, ಬೀಜ ನೀಲಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ.

Cassia Tora, *Lin.*—*C. foetida*, *Salisb.*—*C. gallinaria*, *Collad.*—*C. obtusifolia*, *Lin.*—*Senna Tora*, *Roxb.*—*Cassia Toroides*, *Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Tagarai, vinḍu. *Tel.* Tagirisa. *Can.* Tagače, tagarči, gaṇḍu-tagasi, tagarisyana-giḍa. *Tu.* Tajaṅku. *Mal.* Takara. *Kon.* Tāykiḷo. *San.* Tagā, āyudham, prabhūnata.

241. ತಗ್ಗಿ ಗಿಡ.

ತ. ತದುದಾಜೈ. ತೆ. ತಲೂಕಿ. ಮ. ತಿರುತಾಳಿ. ಸಂ. ಜಯಾರಿಣಿ, ಪರ್ಣಿಕ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ, ಚೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬದಲಾವಣೆ ಗುಣ. ಸಮೂಲವನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಬೇಯಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ತಾಮರೆ ಹರ.

Clerodendrum phlomoides, *Lin. f.*—*Volkameria multiflora*, *Burm.*—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Taḷudāḷai. *Tel.* Talūki. *Can.* Taggi-giḍa. *Mal.* Tirutāḷi. *San.* Jayāriṇi, parṇṇaka.

242. ತದಗಣಿ, ಅಲಸಂದಿ ಬಳ್ಳಿ (Alasandi Bean).

ತ. ಕಾರಾಮಣಿ. ತೆ. ದಂಟುವೆಸಲು, ಅಲಚಂದಲು. ತು. ಲತ್ತನೆ. ಮ. ಕೋಟ್ಟವಯರ್. ಕೊಂ. ಅಲಸಂದೆ. ಸಂ. ಚವಲ, ರಾಜಮಾಷಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಪಲ್ಯವಾಗಿದೆ.

Vigna Catjang, Endl.—*Dolichos catjang, Lin.*—*Dolichos sinensis, Dec.*—
(Order Leguminosæ.)

Tam. Kārāmaṇi. *Tel.* Daṇṭupesalu, alačandalu. *Can.* Tadagaṇi, alasandi-
baḷḷi. *Tu.* Lattane. *Mal.* Kōṭṭapayarū. *Kon.* Alasande. *San.* Čapala,
rājamāshā.

243. ತರಿ, ತಾರಿ, ಶಾಂತಿ ಮರ (Beleric Myrobalan).

ತ. ಅಕ್ಕನ್ನಮ್, ತಾಸ್ತಿಮರಮ್, ಅಂಬಲತ್ತಿ, ವಿಫೀತಗಮ್. ತೆ. ತಾಡಿ, ವಿಫೀತಕಮು, ಭೂತಾ
ವಾಸಮು. ತು. ದಾಂವಿಮರ, ಶಾಂತಿಮರ. ಮ. ತಾನ್ತಿ. ಕೊಂ. ಗೋಟಿಂಗ. ಮಹಾ. ಬೇಜಡಾ.
ಹಿಂ. ಬರಡಾ. ಸಂ. ಅಕ್ಕವೃಕ್ಷ, ವಿಫೀತಕವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ
ಯನ್ನು ಅಟ್ಟು ಬೀಗಿಗೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ
ಸೇವಿಸುವರು. ಮಿತಿವಿಾರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಿಷದ ಗುಣ. ಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ ರಕ್ತಾತಿ
ಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಕಷಾಯ ಹಾಲನ್ನದ ಸಂಗಡ ಶೂಲರೋಗದಲ್ಲಿ
ಕೊಡುವರು; ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲ
ಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಸಾರ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಉಣ್ಣುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪತ್ರಾ
ವಳಿಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ ತಿನ್ನಲೂ ಅದರಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಲೂ ಬಹುದು.

Terminalia belerica, Roxb.—*T. punctata, Roth.*—*Myrobalanus belerica,*
Gart.—(Order Combretaceæ.)

Tam. Akkandam, tānrimaram, ambalatti, vipītagam. *Tel.* Tāḍi, vibhītakamu,
bhūtāvāsamu. *Can.* Tari, tāri, śānti-mara. *Tu.* Dāndi-mara, śānti-mara. *Mal.*
Tanni. *Kon.* Gōṭinga. *Mal.* Bēhādā. *Hin.* Baradā. *San.* Akshavriksha,
vibhītakavriksha.

244. ತಾಳಿ ಮರ, ಕರತಾಳಿ, ಪನಿ (Palmyra Palm, Toddy Tree).

ತ. ಪನ್ನೆಮರಮ್, ಪನ್ನೆ, ತಾಳಿ, ಕರುಂಪುರಮ್. ತೆ. ತಾಟಿ. ತು. ತಾರಿ, ಒಪಿಮರ. ಮ. ತಾಲಮ್,
ಪನ, ಕರಿಪನ. ಕೊಂ. ತತ್ತಮಾಡ್ಡೆ. ಹಿಂ. ತಾಡ್. ಸಂ. ತಾಂತಿ, ತೃಣರಾಜ, ಪುರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಂಡುಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ಸೋಗಿ ಸುಟ್ಟು, ಅದರ ಕರಿ
ಯಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಲೂ, ಅದನ್ನು ಅರ್ಧ ಕುದಿಸಿ ತೆಗದ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಪ್ಪು
ಸೇರಿಸಿ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಲೂ ದಂತರೋಗಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಈ ಮರದ ಮೀರ,
ಕಳ್ಳು, ಸಕ್ಕರೆ, ಬೆಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಮರವು ಮಾಡಿನ ಕೆಲ
ಸಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು; ಇದಕ್ಕೆ ಗೆದಲೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ
ಕಡಿಯ ಕೂಡದು.

Borassus flabelliformis, Lin.—(Order Palmæ.)

Tam. Panaimaram, panai, tāji, karumpuram. *Tel.* Tāji. *Can.* Tāji-mara, karatāle, pani. *Tu.* Tāri, vōle-mara. *Mal.* Tālam, pana, karimpana. *Kōn.* Taṭtamāḍḍo. *Hin.* Tād. *San.* Tāmsi, tṛiṇarāja, purusha.

245. ತಾಳಿಸಪತ್ರಿ, ಗೊರಜಿ, ಚರಿಚಲಿ, ಚಂಚಲಿ ಮರ.

ತ. ತಾಳಿಸಪತ್ರಿ. ತೆ. ತಾಳಿಸಪತ್ರಿ. ತು. ಗೊರಜಿ. ಮ. ತಾಳಿಸಪತ್ರಿ. ಸಂ. ತಾಳಿಸಪತ್ರಿ, ಅಹಿಣಿ, ಕಾಲಮೇಷಿ, ಬದಿರಪರ್ನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಪುಷ್ಯದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಚಿಗುರುಗಳು ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅರ್ಜೀರೋಗಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕ್ಷಯದ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ, ಚಿಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಸ್ವರಭಂಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನಬಹುದು. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದರು.

Flacourtia Cataphracta, *Roxb.*—(Order Bixineæ.)

Tam. Tālisapattiri. *Tel.* Tālisapatri. *Can.* Tālisapatre, goraji, čaričali, čaṇčali-mara. *Tu.* Koraji. *Mal.* Tālisapatram. *San.* Tālisapatram, ahini, kālamēshi, khadiraparnni.

246. ತಿಗಡೆಬಳ್ಳಿ, ಅತ್ತಿಗುಡು, ದೇವದಂತಿ, ಬಿಳಿ ನಾಗದಂತಿ (Indian Jalap).

ತ. ಚಿವಡ್ಡು, ಗುಣಕಂಡಿ. ತೆ. ತೆಲ್ಲತೆಗಡ, ಎರತೆಗಡ. ತು. ತಿಗಡಿ. ಮ. ತಿಗಡಿ, ತ್ರಿಕೋಲ್ಪಿಕೋನ್. ಕೊಂ. ತಿಗಡೆ. ಸಂ. ನಂದಿ, ತ್ರಿಪುಟ, ಲಘುರೋಚನಿ, ಕುಂಬ್ಧಾಹಿರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಜೋಳಮಂಡಲ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ರಾಜನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಬಳ್ಳಿ ಕ್ರಿಮಿಹರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಹರ, ಬಾವು ನಿವಾರಕವಾಗಿದ್ದು, ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಗಳಿಗೂ ವ್ರಣನಂಜುಗಳಿಗೂ ಭೇದಿ ಮಾಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಬಳಸಿದಾಗಿದೆ. ಭಾವಪ್ರಕಾಶ ಹೇಳುವದೇನಂದರೆ: “ಬಿಳಿ ತರವು ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಶೀತಕ್ಕೂ ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ದೋಷಗಳಿಗೂ ಪಿತ್ತಜ್ವರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಕರಿ ತರವು ಜೋರಾದ ಭೇದಿ ಮಾಡಿಸಿ, ಮೂರ್ಛೆಗೂ ಅಡಲಭ್ರಮಣೆ ಇರುವ ಜ್ವರದ ಕಾವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.” ವಿಲಾ ಯತೀ ವೈದ್ಯರು ಇನ್ನೂ ಇದನ್ನು ಔಷಧಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಿಲ್ಲ.

Ipomæa Turpethum, *R. Br.*—*C.* Turpethum, *Lin.*—(Order Convolvulaceæ.)

Tam. Čivadai, guṇakaṇḍi. *Tel.* Tellategaḍa, errategaḍa. *Can.* Tigaḍe-baḷli, āltiguḍu, dēvadanti, biḷe-nāgaḍanti. *Tu.* Tigaḍi. *Mal.* Tigaḍe, trikōlpakonna. *Kōn.* Tigaḍe. *San.* Nandi, tripuṭā, laghurōcāni, kumbhbadhātrī.

247. ತಿರುವ, ಜಂಬೆ, ಈರುಳ್, ಹೊನ್ನಾವರಿಕೆ, ಬೆಟ್ಟದಾವರಿಕೆ ಮರ
(Iron Wood).

ತ. ಇರುಳ್. ತೆ. ಕೊಂಡ, ತಂಗೇದು. ಮ. ಇರುಳ್, ಇರುಬೋಗಂ. ಹಿಂ. ಜಂಬು. ಮಾ. ಎರಾಲ್.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳೇ ಮರ; ರೇಲ್ವೇ ಸ್ಲೇಪ ರುಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Xylia dolabriformis, *Berich.*—*Inga xylocarpa*, *D. C.*—*Mimosa xylocarpa*, *Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Iruḷ. *Tel.* Koṇḍa, taṅgēdu. *Can.* Tiruva, jambe, iruḷ, honuāvarike, beṭṭadāvarike-mara. *Mal.* Iruḷ, irubōgam. *Hin.* Jambu. *Mah.* Virāl.

248. ತುಂಬೆ ಕರ್ಜಾಲಿ ಗಿಡ (Tumbe).

ತ. ತುಂಬೆ. ತು. ತುಂಬೆ. ಕಂ. ತುಂಬೆ. ತುಂಬೆ. ಸಂ. ರುದ್ರಪುಷ್ಪ.

ಹುಟ್ಟು: ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೂ ಸಿಕ್ಕುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಕುರ ಗಜಗಳಿಗೂ ಬವಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸ್ಥಿತವಿರುವವರಿಗೆ ಎಲೆಯ ರಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ.

Leucas linifolia, *Spreng.*—*Phlomis linifolia*, *Koth.*—(Order Labiatæ.)

Tam. Tumbai. *Can.* Tumbé, karjāli-giḍa. *Tu.* Tumbé. *Mal.* Tumpa. *Kon.* Tumbo. *San.* Rudrapushpa.

249. ತುರುಕಬೇವು, ಹುಚ್ಚುಬೇವು, ಅರೆಬೇವು, ಗರಡಬೇವು ಮರ
(Common Bead Tree).

ತ. ತಿಕ್ಕರಿಂಬಮ್, ಮಲ್ಟಿವೇಂಬು. ತೆ. ತುರುಕವೇಷ. ಮ. ಮಲ್ಟಿವೇಂಬು.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ದಖ್ಖಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಗರು ಗುಣ. ಬೇರು ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಮಿ ನಾಶಕ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೀಜದಿಂದ ಎಣೆ ತೆಗೆಯ ಬಹುದು.

Melia Azedarach, *Lin.*—*M. Commelini*, *Medic.*—*Azedarach Commelini*, *Medic.*—*A. deleteria*, *Manch.*—(Order Meliaceæ.)

Tam. Śikariniṃbam, malaivēmbu. *Tel.* Turukavēpa. *Can.* Turukabēvu, huččubēvu, arebēvu, garadabēvu-mara. *Mal.* Malaivēmbu.

250. ತುರಿಕೆ, ತುರಿಸೆ ಗಿಡ (Nilgiri Nettle).

ತು. ಅಕಿರೆ. ಮ. ಅನಚೂರಿಯಣಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ನೇಪಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದುಂಟು. ಸಾಧಾ: ಎಳೆತಿರುವಾಗ ಪಲ್ಯ, ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ನಾರು.

Urtica parviflora, Roxb.—(Order Urticaceæ.)

Can. Turike, turiseke-gida. *Tu.* Ākire. *Mal.* Ānaçoriyaṇam.

251. ತೆಂಗಿನ ಮರ (Cocoanut Palm).

ತ. ತೆನ್ನಮರಮ್, ತೆಂಗು, ನಾರಿಕೇಳಮ್. ತೆ. ಬೆಂಕಾಯಿಚೆಟ್ಟು, ನಾರಿಕೇಡಮು. ತು. ತಾರೆ. ಮ. ತೇಣ. ಕೊ. (ನಾರ್) ಮಾಡ್ತೊ. ಹಿಂ. ನಾರತ್ಕೆರಘಾಡ್. ಸಂಸ್ಕೃತದಿರಾಜ, ದೀರ್ಘವೃಕ್ಷ, ಸದಾಫಲ, ರಸಾಯನತರು.

ಉಪಯೋಗ: ಈ ಮರವು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದವರಿಗೆ ^{lisa} ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟರು. ಅದರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಜನಜನಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ.

Cocos nucifera, Lin.—Palma Cocos, Mill.—(Order Palmeæ.)

Tam. Tennamaram, teṅgu, nārikēḷam. *Tel.* Tenkāyicēṭṭu, nārikēḍamu. *Can.* Teṅgina-mara. *Tu.* Tāre. *Mal.* Tēna. *Kon.* (Nārla) māḍḍo. *Hin.* Nāralke-jhād. *San.* Triṇarāja, dīrghavṛiksha, sadāphala, rasāyanataru.

252. ತೆಂಗಿನ ಮರ, ಸಾಗುವಾನಿ, ಸಾಗೋನಿ ಮರ (Teak Tree).

ತ. ತೇಕ್ಕಮರಮ್. ತೆ. ಟೇಕು. ತು. ತೆಕ್ಕ. ಮ. ತೇಕ್ಕ ಕೊಂ. ಸಾಗುವಾನಿರೂಕು. ಹಿಂ. ಸಾಗ್ವಾನ. ಸಂ. ತೇಕವೃಕ್ಷ, ತೈಲಮಿಲ, ನೌವೃಕ್ಷ, ಶಬರಸಾರ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಕೊಂಕಣ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹೂ ಜೇನಿನ ಸಂಗಡ ಬೇಯಿಸಿ ಬೀಗಿಗೂ, ಹಸಿ ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳು ಬಾಯಿಾ ವ್ರಣಕ್ಕೂ ಮೈತುರಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜವೂ ಹೂವೂ ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಉತ್ತಮ ತರದ್ದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾಳತರ ಮತ್ತು ಸಫಾಯಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣು ಹತ್ತಿ ಕೆಡುವದಿಲ್ಲ. ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂಥ ಮರಗಳು ಅಷ್ಟು ಘಟ್ಟಿಯಲ್ಲ. ಎಲೆಗಳು ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ವಾಲೆಪುಸ್ತಕಗಳ ಕಷ್ಟಿಗೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆಯ ವಿನಹ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Tectona grandis, *Lin.*—*Tectona Theca*, *Lour.*—*Theca ternifolia*, *Ham.*—
(Order Verbenaceæ.)

Tam. Tēkkumaram. *Tel.* Tēku. *Can.* Tēgina-mara, sāgavāni, sāgōni-mara.
Tu. Tekki. *Mal.* Tēkku. *Kon.* Sāgavāni-ruku. *Hin.* Sāgvān. *San.* Tēka-
vriksha, tailapila, nauvriksha, śabarāsāra.

253. ತೊಂಡೆ, ಕೊಂಡೆ ಬಳ್ಳಿ (Kayidonda).

ತ. ಕೋವೈ, ಎಂಬಮ್. ತೆ. ದೊಂಡತಿಗೆ, ಕಾಕಿದೊಂಡ. ತು. ಮಣೊಲಿ. ಮ. ಕೋವ, ತೊಂಡಿ
ಕೊಂಡೆ. ತೆಂಡ್ಲೆ. ಹಿಂ. ಕುಂಡೊರಿ. ಸಂ. ಕದವಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ, ದದ್ದು ತುರಿ ಮೊದಲಾದ ಮೈಲಿ
ಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು.

Cephalandra indica, *Schrader.*—*Coccinia indica*, *W. and A.*—*Momordica*
monadelpha, *Roxb.*—*Bryonia grandis*, *Lin.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Kōvai, vimbam. *Tel.* Donḍatige, kākidonḍa. *Can.* Tonḍe, konḍe-
balli. *Tu.* Maṇoli. *Mal.* Kōva, tonḍi. *Kon.* Tenḍle. *Hin.* Kundori. *San.*
Kadaḷā.

254. ತೊಗರಿ, ಕರಿಲುದ್ದು, ತುರುಕುತೊಗರಿ ಗಿಡ (Pigeon Pea or Dhol).

ತ. ಅಡಗಿ, ತುವರೈ, ಇಯವೈ. ತೆ. ಕಂಡುಲು, ಅಡಕ. ತು. ತೊಗೊರಿ. ಮ. ಅಡಕ, ತುವರ.
ಕೊಂಡ. ತೋರಿ. ಸಂ. ಅಡಕ, ತುವರಿ, ಸೂಪ್ಯಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಯ ಕಷಾಯವನ್ನು ಬಿಸಿಯಿರುವಾಗ ಮುಕ್ಕಳಿಸು
ವದರಿಂದ ಹಲ್ಲುನೋವು ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ದನಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆ
ಆಹಾರ. ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದರ ಬೇಳೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ಸಾರು
ವಧ್ಯಕರ.

Cajanus indicus, *Spr.*—*C. bicolor*, *Wall.*—*C. flavus*, *Dec.*—*Cytisus* *Cajan*,
Lin.—*C. Pseudocajan*, *Jacq.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Āḍagi, tuvarai, iyavai. *Tel.* Kandulu, āḍhaki. *Can.* Togari, kari-
uddu, turuku-togari-giḍa. *Tu.* Togori. *Mal.* Āḍhaki, tuvara. *Kon.* Tōri.
San. Āḍhaki, tuvari, sūpyah.

255. ತೊಟ್ಟ ಗಿಡ.

ತ. ಎಲಿಯಾಮಣಕ್ಕ, ಪರಿಕ್ಕೈಕಾಟ್ಟಾಮಣಕ್ಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ವಾತಕ್ಕೂ ವಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಬಳಸಿದರು. ಗಿಡದ ರಸ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಿಂಡಿದರೆ, ವರೆ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹಸುರು ಬಣ್ಣ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜದಿಂದ ದೀವಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಬಹುದು.

Jatropha glandulifera, *Roxb.*—*J. glauca*, *Vahl.*—(Order Euphorbiaceae.)
Tam. Eliyāmanakku, ērikaraikāttāmanakku. *Can.* Totla-gida.

256. ತೋರಂಜಿ, ಚಕ್ಕೋತ್ರ, ಸಕ್ಕರೆಕಂಜಿ, ಸಕ್ಕರೆನಿಂಬೆ, ಸಕ್ಕೊತ್ತಿ ಮರ (Pompelmous, Pummelo, or Shaddock).

ತೆ. ಪಂಪರನಸಸ, ಪಂಪರಮಾಸಚಿಟ್ಟು. ತು. ಚಕ್ಕೋತರ. ಮ. ಮಧುರನಾರಕಮ್. ಕೊಂ. ತೋರಂಜಿ. ಸಂ. ಮಧುರಾಮ್ನಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಹುಳಿಯಿರುವಾಗ ವಜ್ವಡಿ ಮಾಡುವರು.

Citrus decumana, *Lin.*—*Aurantium decumanum*, *Lin.*—(Order Rutaceae.)
Tel. Pamparapanasa, pamparamāsaçettu. *Can.* Tōraji, çakōtra, sakkare-kañji, sakkarenimbe, sakkotti-mara. *Tu.* Çakkōtara. *Mal.* Madhuranārakam. *Kon.* Tōrañja. *San.* Madhurāmlaphala.

257. ತೈಲದ ಮರ (Blue Gum Tree).

ಹುಟ್ಟು: ಔಸ್ರಾಲ್ಯಾ ಖಂಡ. ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದು ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಗಳಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ನೀತವಾದರೆ, ಅದನ್ನು ತಲೆಗೂ ಮೂಗಿಗೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

Eucalyptus globulus, *Labill.*—(Myrtaceae.)
Can. Teilada-mara.

258. ದತ್ತೂರ, ದುತ್ತೂರಿ, ಉನ್ಮತ್ತ, ಉಮ್ಮತ್ತ, ಉಂಬತ್ತ, ಮದ್ದುಗುಣಿಕೆ ಗಿಡ.

a) ಬಿಳಿ ದತ್ತೂರ (White Stramony or Thorn Apple).

ತ. ಉಮತ್ತೈ, ಇಲಗಮ್, ತುರ್ತೂರಮ್. ತೆ. ಉಮ್ಮತ್ತಚಿಟ್ಟು, ದುತ್ತೂರಮು. ತು. ಉಂಬೆ. ಮ. ಉಮ್ಮತ್ತಮ್, ಉಮ್ಮತ್ತಮ್. ಕೊಂ. ದುತ್ತೂರಿ. ಸಂ. ಧುತ್ತೂರ, ಮಾತುಲ, ಕನಕ.

Datura Stramonium, *Lin.*—(Order Solanaceae.)

Tam. Ūmattai, ilagam, turtūram. *Tel.* Ummettaçettu, duttūramu. *Can.* Dattūra, duttūri, unmatta, ummatta, umbatta, maddugunike-gida; biñi-dattūra. *Tu.* Umbe. *Mal.* Ummattam, ummam. *Kon.* Duturo. *San.* Dhuttūra, māṭula, kanaka.

b) ಕರಿ ಉಮ್ಮತ್ತ ಗಿಡ (Purple Stramony or Thorn Apple).

ತ. ಕರುಮುತ್ತೈ. ತೆ. ನಲ್ಲುಮುತ್ತೈ. ತು. ಕರಿಗುಂಬೆ. ಮ. ಕರಿಉಮ್ಮತ್ತಮ್. ಕೊಂ. ಕಾಳೊದುತುರೊ. ಸಂ. ಕನಕ, ಕೃಷ್ಣೋನ್ನತ್ತ.

Datura fastuosa, Lin.—(Order Solanaceæ.)

Tam. Karuvūmttai. Tel. Nalla-ummetta. Can. Kari-ummatta-giḷa. Tu. Kari-umbe. Mal. Kari-ummattam. Kon. Kāḷo-duturo. San. Kanaka, kṛṣṇaṇṇ-matta.

ಹುಟ್ಟು: ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮೇಲಿನ ಎರಡು ತರಗಳೊಳಗೆ ಕರಿದು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಬೇರನ್ನು ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಲಿಂಬೇರಸದಲ್ಲಿ ಆರೆದು ಸರ್ಪವಿಷಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೇರು ಕೆಪ್ಪಡವೆಂಬ ದವಡೆನೋವಿಗೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ರಸ ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯು ತಲೆನಂಜಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ಕೊರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಸಿ ಕಿವಿಗೆ ಹೊಯಿದರೆ, ಕಿವಿನೋವು ಗುಣ. ಎಲೆ ಮತ್ತು ಹೂವುಗಳ ಬತ್ತಿ ಸೇದಿದರೆ, ನೇವಸಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಬೇರಿನ ಪುಡಿ ಕಠಿಣ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಅವ ಸ್ನಾರಕ್ಕೂ ಸೇವಿಸಿ, ಹಲ್ಲುನೋವಾದರೆ ಬೀಜದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ಕೊರೆದ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬಳೇ ದತ್ತೂರ ಬೀಜದ ಚೂರ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವರಿಸೇಜ್ವರ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ. ಅದೇ ಬೀಜವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಬಾವುಗಳಿಗೂ ಕುರು ರಾಜಕುರುಗಳಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಸಿರ್ಕದಲ್ಲಿ ತೇದ ಬೀಜದ ಲೇಪ ಕೆಂಪಿರೋಗಕ್ಕೂ ಸೊಂಟದ ತುರಿಕಜ್ಜಿಗೂ ಆಗುವದು.

ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ ವೈದ್ಯರು, ಹುಚ್ಚು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಔಷಧ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ: ಬೆಳ್ಳಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ ೨ ತೊಲೆ, ಎಳ್ಳು ೧ ತೊಲೆ, ಸೀಯಾಳದ ಕೆನೆ ೧ ತೊಲೆ, ಬೆಲ್ಲ ೧ ತೊಲೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಬದಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಮೂರು ಕುಡುತೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ಎಳ್ಳನ್ನೂ ಮೆತ್ತಗಾಗುವ ವರ್ಯಂತರ ಇಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಅದೇ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯನ್ನು (ಅಂದರೆ ಅಕ್ಕಿ, ಎಳ್ಳು, ಸೀಯಾಳದ ಕೆನೆ ಮತ್ತು ಬೆಲ್ಲ) ಅರದು, ತಕ್ಕಷ್ಟು ದಪ್ಪವಾದ ಗಂಜಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಅತಿ ದಪ್ಪವಾದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಎಳೆನೀರು ಕೂಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಗಂಜಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಯಸ್ಥರಿಗಾದರೆ ೧ ತೊಲೆ, ಚಿಕ್ಕವರಿಗಾದರೆ ೨ ತೊಲೆ, ಕರಿ ಉಮ್ಮತ್ತದ ಎಲೆಯ ರಸ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬರೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಮದ್ದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು; ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ೧೦ ಅಥವಾ ೧೨ ತಾಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವದು. ಹುಚ್ಚು ಬರುವದರ ಗುರುತು ಏನೆಂದರೆ: ರೋಗಿಗೆ ಆಯಾಸವೂ ಬಲಹೀನತೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವದು. ಬಾಯಿಯೂ ಗಂಟೊ ಒಣಗಿಹೋದರೆ, ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ ಸಮಾಪವಿರುವದೆಂದು ನೆನಸತಕ್ಕದ್ದು. ಬಾಯಿ ಬಹಳ ಒಣಗಿಹೋಗಿಯದೆಂದು ಹೇಳುವಾಗಲೂ,

ಸ್ಥಿರತವು ವಾಗಲೂ, ರೋಗಿಯ ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ಕೈಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ, ಒಂದು ಕಂಭಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದು, ತನ್ನನ್ನಾಗಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಲಿ ಕಚ್ಚಲಾರದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹುಚ್ಚು ಕಾಣ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಅವನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ತಿನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲೂ ಬಾರದು; ತಾನಾಗಿ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವ ವರ್ಯಂತರ ಏನೂ ಆಹಾರ ಕೊಡಬಾರದು. ಉಣ್ಣುವದಕ್ಕೆ ಗಂಜಿನೀರನ್ನೂ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಬಹುದು.

ಕೆಲವು ಸರ್ತಿ ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾಗಿ ೧೨ ಅಥವಾ ೧೫ ತಾಸು ವರ್ಯಂತರ ಇರುವದು; ಆದಾಗ್ಯೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಹುಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯದ ವರೆಗೆ ಇದ್ದರೆ, ರೋಗಿಯನ್ನು ತಂಪಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಬೇಕು; ಅದು ಸಾಲದಿದ್ದರೆ, ಒಂದೆರಡು ಕುಡುತೆ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸೌಟು ನೀರುಳ್ಳಿಯ ರಸ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ವರ್ಯಂತರ ತಂಪು ಆಹಾರವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ವಧ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಆರು ತಿಂಗಳ ವರ್ಯಂತರ ಮೀನನ್ನೂ ಉಷ್ಟ ತರದ ಮಾಂಸವನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು; ೪ ಅಥವಾ ೫ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ, ಆಗುವಷ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟದೆ ಇರಬೇಕು; ತಣ್ಣೀರನ್ನು ಕುಡಿಯದೆ ಬಿಸಿ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯಬೇಕು; ಕೈಕಾಲು ಸಹ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ ಸಮಾಪವಿದ್ದರೆ, ಈ ಔಷಧವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಚ್ಚು ಬರುವದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ತಡವಾದರೆ, ಔಷಧವು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನದ್ದಲ್ಲ.

ಇದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿದ ಔಷಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ದೇಶಸ್ಥರಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತುಂಟು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ಮರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದವರಿಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗಾದರೂ ಸರಿಯಾದ ಹುಚ್ಚು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

259. ದದ್ದಾಲ, ಗುಡ್ಡದ ಇಪ್ಪೇ, ಗೌಜು ಮರ (Careya).

ತ. ತ. ಕುಂಬಿ. ತು. ದಡ್ಡಲ್. ಮ. ವೀಲಮ್, ಪೇರ್, ಉಕಮರಮ್, ಆಲಮ್. ಕೊಂ. ಕುಂಬಿಯೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಚೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕುರುಗಳೂ ಕಠಿಣ ವ್ರಣಗಳೂ ಇದರ ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯದಿಂದ ವಾಸಿ. ಇದು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಸಹ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಎಳೆ ಚಿಗುರುಗಳ ತಂಬಳಿ ಮಾಡಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಉಣ್ಣಬಹುದು. ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಒಳ್ಳೆ ನಾರು ಉಂಟು. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು.

Careya arborea, Roxb.—(Order Myrtaceae.)

Tam., Tel. Kumbi. Can. Daddāla, guḍḍada-ippē, gauju-mara. Tr. Daḍḍal. Mal. Pīlam, pēr, ukamaram, ālam. Kon. Kumbiyo.

260. ಹಾಗಡಿ, ದುಸರೀ, ಯದಾನಿ, ಮಗದಿ ಬಳ್ಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮೇಣಸೂ ಆದಿನ ಹಾಲೂ ಸಮೇತ ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ನೀರು ಶುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cocculus villosus, Dec.—*Menispermum hirsutum*, Roxb.—*M. villosum*, Lam.—(Order Menispermaceæ.)

Can. Dāgaḍi, dusarī, yadāni, sugadi-baḷḷi.

261. ದಾರೆಹುಳಿ ಮರ (Carambola Tree).

ತ. ಚಗಡಮ್, ತಮರತ್ತೈ. ತೆ. ತಮರತಮು. ತು. ದಾರೆಹುಳಿ. ಮ. ಚತುರಪುಳಿ, ತಮರತ್ತ. ಕೊಂ. ಕಂಬಲ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಬಿಡಿಸುವ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡ ಬಹುದು. ರಸದಿಂದ ವಸ್ತ್ರದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ; ವಸ್ತ್ರತೊಳೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ಎಳೆ ಕಾಯಿಗಳು ಪಲ್ಯ; ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಬೇಗ ಬೇಯುತ್ತದೆ.

Averrhoa Carambola, Lin.—(Order Geraniaceæ.)

Tam. Čagaḍam, tamarattai. Tel. Tamaratamu. Can. Dārehuḷi-mara. Tu. Dārepuḷi. Mal. Čaturapuḷi, tamaratta. Kon. Karmbala.

262. ದಾಲ್ಚಿನಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪಟ್ಟಿ ಮರ (Cinnamon).

ತ. ಲವಂಗಪಟ್ಟಿ, ಕರುವಾಪಟ್ಟಿ. ತೆ. ಲವಂಗಪಟ್ಟ. ತು. ಇಜಿನ್. ಮ. ಇಲವಂಬಪಟ್ಟ, ವರನ, ಕರುವ. ಕೊಂ. ದಾಲ್ಚಿನಿ, ಟಿಕ್ಕೆ. ಹಂ. ದಾಲ್ಜೀನ್. ಸಂ. ತಮಾಲಪತ್ರ, ನಳದ, ತಾಪಿಂಥ, ವಸನಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಂಹಳದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಚೂರಕು ಕೊಡುವದಕ್ಕೂ ಅರ್ಜೀಣಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಸತ್ತ ರಕ್ತ ಹೋಗೋಣ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆ ಸಂಬಾರ ಬೇನಸು. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿನಹ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Cinnamomum zeylanicum, Breyn.—*Laurus Cassia*, Burm.—*L. Cinnamomum*, Roxb.—*L. nitida*, Wall.—(Order Laurineæ.)

Tam. Lavangapattai, karuvāpattai. Tel. Lavaṅgapatta. Can. Dālčini, lavaṅgačakke, lavaṅgapatte-mara. Tu. Ijin. Mal. Ilavaṇṇapatta, varana, karuva. Kon. Dālčini, ṭikke. Hin. Dālčīn. San. Tamālapatra, najada, tāpindča, vasaṇam.

263. ದಾಸಣಿಗೆ, ದಾಸಾಳ, ದಾಸವಾಳ, ದಾಸರಿಹೂ ಗಿಡ

(China Rose, or Shoe Flower).

ತ. ಶೆಂಬರತ್ತೈ, ಅರತ್ತಮ್. ತೆ. ದಾಸನಚೆಟ್ಟು, ಚೆಮಬರತ್ತಮು, ಜವಾ. ತು. ದಾಸನ್‌ಪೂ. ಮ. ಚೆಂಬರುತ್ತಿ. ಕೊಂ. ದಸಣಿಫೂಲ. ಸಂ. ಜಪ, ರುದ್ರಪುಷ್ಪ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತಂಪು ಗುಣ. ಉಷ್ಣಕ್ಕೂ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಮೂರ್ಛಗೂ ಇದರ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಗಿವಿಚಿದ ನೀರನ್ನು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕುರುಗಳಿಗೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅರದು ಲೇಪಿಸುವರು. ಮೊಗ್ಗೆಗಳು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದ್ದು; ಮಾರಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಗಿಡ. ಹೂ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದರಿಂದ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಕವ್ವ ಬಣ್ಣ ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Hibiscus Rosa-sinensis, Lin.—(Order Malvaceæ.)

Tam. Šembarattai, arattam. Tel. Dāsanačellu, čemabarattamu, japā. Can. Dāsaṇige, dāsāla, dāsavāla, dāsarihū-giḍa. Tu. Dāsanpū. Mal. Čemparutti. Kon. Dasanephūla. San. Japa, rudrapushpa.

264. ದಾಳಿಂಬೆ ಮರ (Pomegranate Tree).

ತ. ಮಾದಳೈ, ತುಚಗಮ್. ತೆ. ದಾಡಿಮಮು, ದಾನಿಮ್ಮ, ದಾಳಿಂಬ. ತು. ದಾಲಿಂಬ. ಮ. ಉರುಯಾಂವರಿಮ್, ತಾಳಿಮಾದಳಮ್. ಕೊಂ. ದಾಳಿಂಬ. ಒಂ. ಅನಾರ್, ದರಿಮ್. ಸಂ. ಕರಕ, ದಾಡಿಮ, ದಾಳಿಳ, ನಾಗರಾಟ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹೂ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಗೆ ಒಗರು ಗುಣ. ಹೂ ಚಿಗುರೂ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ಅರುಚಿಗೂ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಆಮಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ, ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಲಾಡಿ ಹುಳಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಶೃಂಗಾರದ ಮರ. ಹೂ ಮತ್ತು ಚೆಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತವೆ.

Punica Granatum, Lin.—(Order Lythraceæ.)

Tam. Māḍalai, tučagam. Tel. Dāḍimamu, dānimma, dālimba. Can. Daḷimbe-mara. Tu. Dālimba. Mal. Uruyāmpaḷam, tāḷimāḍalaḷam. Kon. Dāḷimba. Hin. Anār, darim. San. Karaka, dāḍima, dāḷika, nāgarāṭa.

265. ದಿಕ್ಕಾಮಲ್ಲಿ ಗಿಡ (Gardenia).

ತ. ಕುಂಚೈ, ದಿಕ್ಕಾಮಲ್ಲಿ. ತೆ. ಗಿರಿಬಿಕ್ಕಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಚಿತ್ತಗೊಂಗ್. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ದಿಕ್ಕಾಮಲ್ಲಿಯ ಅಂಟು (ರಾಳ) ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ವ್ರಣದ ಹುಳುಗಳೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

Gardenia lucida, *Roxb.*—*G. resinifera*, *Roth.*—(Order Rubiaceae.)

Tam. Kumbai, dikāmali. *Tel.* Gerribikki. *Can.* Dikkāmali-gida.

266. ದೀವಿಹಲಸು ಮರ (Breadfruit Tree).

ತು. ದೀವುದ ಗುಚ್ಚ. ಮ. ಎಲಾಕಿಸಲಾವು, ದ್ವೀಪುಸಲಾವು. ಕೊಂ. ದೀವಿಕಡಗಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಸುಂದರ. ಕಾಯಿ ಒಳ್ಳೆ ಪಲ್ಯ; ಅದನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಬಣಗಿಸಿ, ಕೆಲವು ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಹಾಳಾಗದೆ ಇಡಬಹುದು.

Artocarpus incisa, *Lin. f.*—*A. communis*, *Forst.*—*Rademachia inc.*, *Thunb.*—(Order Urticaceae.)

Can. Divihalasu-mara. *Tu.* Divuda-gujje. *Mal.* Vilāti-pilāvu, dvīpu-pilāvu. *Kon.* Divikaḍigi.

267. ದೂಲಗೊಂಡಿ, ತುರಚಿ ಬಳ್ಳಿ (Nettle).

ತ. ಕಾಯಂಚೂರಿ, ಶೆಂದೊಟ್ಟಿ, ಕಣ್ಣೀಚಿ. ತೆ. ದೂಲಗೊಂಡಿ, ತೇಲುಮಣಿಚೆಟ್ಟು. ತು. ಪಚ್ಚೆರೆಂಗಿ, ತುನುಸು, ತುನುಸೆ. ಮ. ಕೊಟತ್ತಾವ, ಚೂರಿವಣಮ್, ಚೂರಿಯಣಮ್. ಕೊಂ. ಪಾಪ್ರಕುಲ್ಲಿ. ಸಂ. ಕಂಚುರಾ, ಸಮುದ್ರಾಂತಾ, ದುರಾಲಭಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ರಸವನ್ನು ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಜ್ವರ ಮತ್ತು ಕಜ್ಜಿ ಇರುವವರು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ಶೂಲ ರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಳು ಇದ್ದವರಿಗೆ ಚಿಗುರುಗಳ ತಂಬಳಿ ವಧ್ಯಕರ.

Tragia involucrata, *Lin.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Kāyañčori, šendotti, kaṇṇīči. *Tel.* Dūlagonḍi, tēlumaṇicēttu. *Can.* Dūlagonḍi, turači-balli. *Tu.* Paččereṅgi, tunusu, tunuse. *Mal.* Koṭattūva, čoriṇaṇam, čoriyaṇam. *Kon.* Khājraḥkulli. *San.* Kañčūrā, samudrāntā, durālabhā.

268. ದೇವದಾರು, ಗಂಧಗಿರಿ, ಚೆಂಬುಳುಕಾಯಿ ಮರ (Red Cedar, or Bastard Sandal).

ತ. ಮ., ಕೊಂ. ದೇವದಾರು. ತೆ. ಅಡವಿಗೋರಂಟ. ತು. ದೇವದಾರ್.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ತಂಪು ಮತ್ತು ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು. ಎಲೆ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಪಿತ್ತಹರ; ನಿದ್ರೆಗೂ ಮಂದಕಣ್ಣಿಗೂ ಸಹ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಮರಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳ ಉಂಟು; ಅದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Erythroxylon monogynum, *Roxb.*—*Sethia indica*, *Dec.*—(Order Lineæ.)
Tam., *Mal.*, *Kon.* Dēvadāru. *Tel.* Aḍavigōraṇṭa. *Can.* Dēvadāru, gandhagiri, čembuḷukāyi-mara. *Tu.* Dēvadāru.

269. ದೊಡ್ಡ ತಗಚೆ, ಕೋಲುತಗಸಿ ಗಿಡ.

ತ. ವೇಯಾವರೈ, ಪೊನ್ನಾವರೈ. ತೆ. ಕಸಿಂದ, ಕಸಿವಿಂದ. ತು. ಅನೇತಜಂಕ್. ಮ. ಪೊನ್ನಾವೇರಮ್. ಕೊಂ. ದೋಡುತ್ಯಕ್ಕಳೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಮಲಭೇದಿ. ಬೇರು ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿ ಸುವದಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಆಗುವದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವದರಿಂದ ಕಜ್ಜೆ ನಂಜುಗಳು ಹರ. ಸಾಧಾ: ಕೆಲವರು ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cassia occidentalis, *Lin.*—*C. foetida*, *Pers.*—*C. Sophera*, *Wall.*—*Senna occidentalis*, *Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Pēyāvirai, ponnāvirai. *Tel.* Kasinda, kasivinda. *Can.* Doḍḍatagače, kōlutagasi-giḍa. *Tu.* Ānetajaṅku. *Mal.* Ponnāviram. *Kon.* Hōḍu-taikilo.

270. ದೊಡ್ಡ ನೆಕ್ಕರೆ (Indian Rhododendron).

ತು. ನೆಕ್ಕರೆ. ಮ. ಕಡಳೆ. ಕೊಂ. ನಾಂಕೇರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಓಡ್ರ ದೇಶ, ನೇಪಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಯ ರಸವನ್ನು ಗಂಜಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಡಿದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಗುಣ. ಅಜೀರ್ಣರೋಗದಲ್ಲಿ ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಸಾರು ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ.

Melastoma malabathricum, *Lin.*—(Order Melastomaceæ.)

Can. Doḍḍa-nekkare. *Tu.* Nekkare. *Mal.* Kaḍaḷi. *Kon.* Nānkēri.

271. ದೊಡ್ಡಪತ್ರ, ಪತ್ರಿ, ಕುರುವೇಲು ಬಳ್ಳಿ (Thick-leaved Lavender).

ತ. ಕರ್ಪೂರವಳ್ಳಿ. ತೆ. ಕರ್ಪೂರವಳ್ಳಿ, ಕರವೇರು. ತು. ಸಂಬಾರಬಳ್ಳಿ. ಮ. ಕರ್ಪೂರವಳ್ಳಿ, ಕಾಟು ಕೂರ್ಕ. ಕೊಂ. ಸಾವರಸಂದಾರ. ಸಂ. ಉತ್ತಲಧೇದ, ಅಜಪಾದ, ಇಂದುವರ್ಸಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈಷ್ಠದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಷಾಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಉಬ್ಬಸಕ್ಕೂ ಕೊಡ ಬಹುದು; ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮೆ ಬಿಡಿಸುವ ಗುಣ. ಎಲೆಗಳ ರಸಕ್ಕೆ ಸಕ್ಕರೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ತಂಪು. ಸಾಧಾ: ಚೆಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Anisochilus carnosus, Wall.—*Lavendula carnosus*, Lin.—(Order Labiatae.)

Tam. Karpūravalli. Tel. Karpūravalli, karavēru. Can. Dodḍapatre, patri, kuruvēlu-balli. Tu. Sambāra-balli. Mal. Karpūravalli, kākukūrka. Kon. Sāvirsambāra. San. Utpalabhēda, ajapāda, induparni.

272. ದೊಡ್ಡಮಣಿ, ಹಿರೇ ಮರ.

ತ. ಪೆರುಮರುತ್ತು. ತೆ. ಪೆದ್ದಮಾನು. ಮ. ಪೆರುಮರಂ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣ, ಕೊಯಂಬತ್ತೂರು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಬೇರ್ಣ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು; ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ದೋಣಿಗಳಿಗೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ.

Ailanthus excelsa, Roxb.—(Order Simarubaceae.)

Tam. Perumaruttu. Tel. Peddamānu. Can. Dodḍamani, hirē-mara. Mal. Perumaram.

273. ದೊಡ್ಡಮರದರಸಿನ (Tree Turmeric).

ತ., ತು. ಮರಮಂಜರ್. ತೆ. ಮಾನುಪಸುಪು. ಮ. ಮರಮಂಜರ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆಯ ಪಾನಕ ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು; ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮ ಸಹ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಸಾಧಾ: ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Coscinium fenestratum, Colebrooke.—*Menispermum fenestr.*, Gart.—(Order Menispermaceae.)

Tam., Tu. Maramanjalu. Tel. Mānupasupu. Can. Dodḍamaradarasina. Mal. Maramañal.

274. ದೊಡ್ಡ ರತ್ನಗಂಧಿ, ಸಂಕೇಶ್ವರ ಮರ (Goolmohur, Royal Goolmohur).

ತ. ವಾದನಾರಯಣ, ಪಂಜಾದಿ. ತೆ. ಶೀಮತಂಗೇಡು. ತು. ಕೋಡುಮರ. ಮ. ಅಲಸಿಪ್ಪು. ಕೊಂ. ಜೋಡಿರತ್ನಗಂಧಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮರ. ಮರಕ್ಕೆ ಗೆದಲು ಹಿಡಿಯು ವದಿಲ್ಲವಂತೆ.

Poinciana regia, Bojer.—*Cæsalpinia regia*, D. Dr.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Vādanārayana, pañjādi. *Tel.* Śimataṅgēdu. *Can.* Dodḍa-ratnagandhi, sankēśvara-mara. *Tu.* Kōḍu-mara. *Mal.* Alasippū. *Kon.* Hōḍi-ratnagandhi.

275. ಧೂಪದ ಮರ, ರಾಳದ ಮರ (White Dammar, or Indian Copal Tree).

ತ. ವೈಕ್ಕುಣಂಪ್ರಿಕಮ್. ತೆ. ತೆಲ್ಲದಾಮರಮು. ತು. ತಂದೊಳಿಗದ ಮರ. ಮ. ಪಯನ್ನು ಮರಮ್. ಕೊಂ. ಧುಂಪಾರೂಕು. ಹಂ. ಸುಫೇದ್ದಾಮರ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. **ಪುಷ್ಪ:** ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಂಟನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಕಾಸಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ವಾತದ ಬಾವು ಗುಣ. ಕಾಯಿ ಗುದ್ದಿ ಬಿಸಿ ನೀರಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕುಡಿದರೆ, ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಕಾಯಿಗೆ ಳಿಂದ ಸಿಕ್ಕುವ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ವಾತರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಅಂಟಿನಿಂದ ಥಳಥಳ ಕೂಡುವ ಲೇಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪತ್ರಾವಳಿಯಾಗಿ ಬಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

Vateria indica, Lin.—*V. malabarica*, Blum.—(Order Dipterocarpeæ.)

Tam. Vellāikunnrikam. *Tel.* Telladāmaramu. *Can.* Dhūpada-mara, rāḷada-mara. *Tu.* Tandoligeda-mara. *Mal.* Payannumaram. *Kon.* Dhumpā-rūku. *Hin.* Suphēddāmar.

276. ನವಣೆ ಅಕ್ಕಿ, ಕಂಗೋ, ಅರಿಕೆ, ಪ್ರಿಯಂಗು, ತೆನೆ ಗಿಡ (Italian Millet).

ತ. ತಿನ್ನೈ. ತೆ. ಕೊರ್ರಲು. ಮ. ತಿನ. ಕೊಂ. ವರಯಿ. ಸಂ. ಕಂಕು, ಶ್ಯಾಮಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಇದೊಂದು ಒಳ್ಳೆ ಬಲಕರವಾದ ಧಾನ್ಯ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರ ಪದ್ಧ.

Setaria italica, Beauv.—*Panicum italicum*, Lin.—*P. erythrospermum*, Hornem.—*P. glomeratum*, Manch.—*Echinolaena erythrosperma*, R. S.—*Pennisetum italicum*, R. Br.—(Order Gramineæ.)

Tam. Tinai. *Tel.* Korralu. *Can.* Navane-akki, kaṅgō, ārike, priyaṅgu, tene-giḍa. *Mal.* Tina. *Kon.* Varayi. *San.* Kaṅku, śyāmā.

277. ನವಿಲಿನ ಬಾಲ (Peacock-tailed Adiantum).

ತ. ಮೈಲಿಕೊಂಡೆ. ಸಂ. ಮಯೂರತಿಖಂದ.

ಹುಟ್ಟು: ಬಂಡೆಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ. **ಪುಷ್ಪ:** ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಒಗರು ಗುಣ. ಅಗ್ನಿವರ್ಧಕ ಔಷಧ.

Adiantum melanacaulon.—(Order Filices.)

Tam. Mailikōṇḍe. *Can.* Navilina-bāla. *San.* Mayūraśikhanda.

278. ನಸುಗುನ್ನಿ, ತುರಚಿ, ಕಾಡವರೆ, ನಾಯಿಸೋಣಗು ಬಳ್ಳಿ
(Cowhage, Cowitch).

ತ. ಪೂನ್ನೈಕ್ಕಾಲಿ. ತೆ. ಪಿಲ್ಲಿಯಡುಗು. ತು. ನಾಯಿಸೋಣಗ್. ಮ. ನಾಯಿಕುರುಣ, ಚೂರಿವಳ್ಳಿ.
ಕೊಂ. ಒವಲ್ಕಾವಾಲಿ. ಸಂ. ಅತ್ಯಗುವ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಿಡದ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಲಸಿದ ಪಾಕವು ಕ್ರಿಮಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರ ಲೇಪ ಆನೆ ಕಾಲಿಗೆ ಸಹ ಹಚ್ಚುವರು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅರದು ಪ್ರಣಾಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದುಂಟು. ಬೇರಿನ ಕಲ್ಮಣಿರು ಸನ್ನಿರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗ್ಗೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಹಾಕಿ ಇಟ್ಟ ಮೈನ್ ಎಂಬ ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸ (ಒಂದು ಕುಪ್ಪಿಗೆ ೧೨ ಮೊಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಾರ) ಬೀಗಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಔಷಧ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜವು ವಲ್ಯ.

Mucuna pruriens, *Dec.*—*Carpopogon pr.*, *Roxb.*—*Dolichos pr.*, *Lin.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Pūnaikkāli. *Tel.* Pilliyāḍugu. *Can.* Nasugunni, turači, kāḍavare, nāyisonagu-bajji. *Tu.* Nāyisonāngu. *Mal.* Nāyikuruṇa, čorivaḷli. *Kon.* Khavalyā-vāli. *San.* Āmagupta.

279. ನಾಗಮಲ್ಲಿಗೆ, ದೊಡ್ಡಪಟಿಕೆ ಗಿಡ.

ತ. ನಾಗಮಲ್ಲಿ, ಉರಗಮಲ್ಲಿ. ತೆ. ನಾಗಮಲ್ಲಿ. ಮ. ಪುರುಕೊಲ್ಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಲಿಂಬಿರಸದೊಡನೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ನಂಜು ಮತ್ತು ದದ್ದು ಗುಣ; ಬೀಜದ ಲೇಪದಿಂದ ಸಹ ದದ್ದು ಹರ. ಬೇರು ಜಂತು ಎಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ರಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಷ ಕಾರಿಸಬಹುದು.

Rhinacanthus communis, *Ners.*—*Justicia nasuta*, *Lin.*—(Order Acanthaceæ.)

Tam. Nāgamalli, uragamalli. *Tel.* Nāgamallige. *Can.* Nāgamallige, doḍḍa-paṭike-giḍa. *Mal.* Porukolli.

280. ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ನಾಗಕೇಸರಿ ಮರ.

ತ. ನಾಗೇಶುರಮ್, ವೆಳುತ್ತಂಪಕಮ್, ನಾಗಪೂ. ತೆ. ನಾಗಕೇಸರಮು. ತು. ನಾಗಸಂಪೈ, ಕೇಶರ. ಮ. ನಾಗಚಂಪಕಮ್. ಕೊಂ. ನಾಗಚಾಂಪೆ. ಸಂ. ಕೇಶರಮ್, ನಾಗಪುಷ್ಪ, ನಾಗಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಎಣ್ಣೆ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ವಾತದ ನೋವಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರು ಸರ್ಪವಿಷ ಕ್ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳದ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರದ ವೃಕ್ಷ. ಎಣ್ಣೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಳಸಬಹುದು.

Mesua ferrea, Lin.—*M. speciosa*, Chois.—(Order Guttiferae.)

Tam. Nāgeśuram, veļuttačampakam, nāgapū. *Tel.* Nāgakēsaramu. *Can.* Nāgasampige, nāgakēsari-mara. *Tu.* Nāgasampai, kēsara. *Mal.* Nāgačampakam. *Kon.* Nāgačampe. *San.* Kēsaram, nāgapushpa, nāgam.

281. ನಾಚಿಕೆ ಗಿಡ, ಮುಟ್ಟಮುರಿಕೆ, ಮುಡುಗುದಾವರೆ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿನ, ಅಜ್ಜಾವತಿ ಗಿಡ (Humble Plant).

ತ. ತೊಟ್ಟುಲ್ಪುರುಂಗಿ, ತೊಟ್ಟುಲ್ವಾಡಿ. ತೆ. ಮುನುಗುದಾಮರಮು, ಮುತ್ತವಪುಲಗಮುಚಿಟ್ಟು. ತು. ನಾಚಿಕೆದೈ. ಮ. ತೋಟ್ಟುವಾಟಿ, ತೀಂಡಾಮಣಿ. ಸಂ. ಅಜಾಲಿಕಾರಿಕಾ, ಶಬರಕಿ, ನಮಸ್ಕಾರೀ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಆಶ್ವರಿ ಎಂಬ ಮೂತ್ರಕಲ್ಲಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಹಮೂಲದ ರಸ ಎಣ್ಣೆ ಸಮೇತ ಕಾಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಅಶಕ್ತಿಯೂ ಬಾಲಗ್ರಹವೂ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

Mimosa pudica, Lin.—(Order Leguminosae.)

Tam. Tottālsurungi, tottālvaḍi. *Tel.* Munugudāmaramu, muttāvapulagamučettu. *Can.* Nāčike-giḍa, mutlamurike, muḍugudāvare, muttidaremuniva, lajjāvati-giḍa. *Tu.* Nāčikeda. *Mal.* Tōṭṭamvāṭi, tiṇḍārmaṇi. *San.* Ajālikālikā, śabaraka, namaskāri.

282. ನಾತಹೂ, ಹೇಸಿಗೆಹೂ, ಕಸೂತಿಹೂವಿನ ಗಿಡ (Lantana).

ತು. ನಾತಪೂ. ಮ. ಅರಿಪ್ಪ. ಕೊಂ. ಗಣಿರೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಬೇಲಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Lantana camara, Lin.—*L. aculeata*, D.—(Order Verbenaceae.)

Can. Nātahū, hēsigeḥū, kasūtihuvina-giḍa. *Tu.* Nātapū. *Mal.* Arippu. *Kon.* Ganere.

283. ನಾಯಿತುಳಸಿ, ರಾಮತುಳಸಿ.

ತ. ಗಂಜಾಮ್ಬೊರೈ. ತೆ. ಕುಕ್ಕತುಳಸಿ. ತು. ನಾಯಿತುಳಸಿ. ಮ. ಕಾಪ್ಪಿರಾಮತುಳಸಿ. ಕೊಂ. ರಾಮತುಳಸಿ. ಸಂ. ಅಜಕ, ಗಂಭೀರಮ್, ತೀಕ್ಷ್ಣಮಾಣು, ಗಂಧಪಣಿಜ್ಜೀಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಾತಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ನಾರುವ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು.

Ocimum canum, Sims.—*O. album*, Roxb.—*O. americanum*, Jacq.—(Order Labiatae.)

Tam. Gaṅḡamkōrai. *Tel.* Kukkatūlasi. *Can.* Nāyitūlasi, rāmatūlasi. *Tu.* Nāyitōlači. *Mal.* Kāttū-rāmatūlasi. *Kon.* Rāmatūlasi. *San.* Ājaka, gambhīram, tikshṇamāṇu, gandhapāṇirjjaka.

284. ನಾರುಂಬೆಳೆ, ಮವಲಂಗ, ಹೊಳೆನೆಕ್ಕಿ, ನೀರ್ವಾಲ ಮರ.

ತ. ಮಾವಲಿಂಗು, ಅದಿಚಾರಣಮ್. ತು. ತುದೆನೆಕ್ಕಿ. ಮ. ನೀರ್ವಾಲ್. ಸಂ. ವತುಗಂಧಾ, ಅಜಾಪಾ, ತ್ರಸಹಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ನರಗಳ ಎಳತಕ್ಕೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ ವಾತಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಚೆಕ್ಕೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಗುದ್ದಿ, ಶುಂಠಿ, ಹಿವ್ವಲಿ, ಹಾಲು ಮತ್ತು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಲೇಪಿಸಿದರೆ, ನಂಜುನೀರು ಹೀರಿ, ಬಣಗಿ ಹೋಗುವದು. ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯೊಡನೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇವ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಬಾವುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುವದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಗಾರೆಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವದರಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

Cratæva religiosa, Forst.—*C. Nurvala*, Ham.—*C. Roxburghii*, Br.—(Order Capparidæ.)

Tam. Māvilingu, adicāraṇam. *Can.* Nārumbēḷe, mavalāṅga, hoḷenekki, nīrvāla-mara. *Tu.* Tudenekki. *Mal.* Nīrvāl. *San.* Paṣugandhā, ajāpā, śvasahā.

285. ನೀರುಗೋಳಿ, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚಿ, ಪುಳ್ಳಂಪುಣಿಸೆ, ಹುಳಿಚಿಕ್ಕನ ಗಿಡ,

ಹುಳಿಹುಣಿಚಿಯ ಗಿಡ (Yellow Wood Sorrel).

ತ. ಪುಳಿಯಾರೈ, ಅಡಾಚನಿ, ಚುಟಿಗಂ, ತೂಚಿಗಂ. ತೆ. ಪುಲಿಚಂತ, ಪುಲ್ಲಚಂತಲಿ. ತು., ಮ. ಪುಳಿಯಾರಲ್. ಕೊಂ. ತೆಲ್‌ತುಪ್ಪಿ. ಹಿಂ. ಅಂರೂಲ್. ಸಂ. ಚಾಂಗೇರಿ, ಚುಕ್ರಿಕಾ, ಅಮ್ನಲೋಣಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ದಂಟು ಹೂವುಗಳಿಗೆ ತಂಪು ಗುಣ. ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಅತಕ್ತಿಗೂ ಸೇವಿಸುವದು. ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಹುಳಿ; ಅದರ ರಸದಿಂದ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಮನಿಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು.

Oxalis corniculata, Lin.—*O. pusilla*, Salisb.—*O. repens*, Thunb., Jacq.—(Order Geraniaceæ.)

Tam. Puḷiyārai, aḍācani, čuṭigam, tūčigam. *Tel.* Pulicinta, pullačēṇčali. *Can.* Nīrugōḷi, puḷḷampurači, puḷḷampunise, huḷičikkana-giḍa, huḷihuničeya-giḍa. *Tu.*, *Mal.* Puḷiyāral. *Kon.* Teltuppi. *Hin.* Amrūl. *San.* Čāṅgēri, čukrikā, āmlaṇṇikā.

286. ನೀರುಬ್ರಹ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮ (Thyme-leaved Gratiola).

ತ. ನೀರ್ಪಿರಮಿ, ಪಿರಮಿಯಪ್ಪುಣ್ಣು. ತೆ. ಸಾಂದ್ರಾಣಿಚಟ್ಟು. ಮ. ನೀರ್‌ಬ್ರಹ್ಮ. ಕೊಂ. ಬ್ರಹ್ಮ. ಹಿಂ. ಸಫೇತ್‌ಕಮ್ಮಿ. ಸಂ. ತಿಷ್ಠಪ್ಪು, ತೀವ್ರಾ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ದಂಟು ಎಲೆಗಳು ಮಲಮೂತ್ರಶೋಧನೆ ಮಾಡು ವಂಥವು. ರಸವನ್ನು ನೆಲದ (ಅಂದರೆ ಕೆರೊಸೀನ್) ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ವಾತಕ್ಕೆ ತಿಕ್ಕು ವರು.

Herpestis Monniera, H. B. and K.—Gratiola Monniera, Lin.—(Order Scrophularinæ.)

Tam. Nīrpīrami, pīramiyappuṇḍu. Tel. Sāmbraṇiçettu. Can. Nīrubrahmi, brahmi. Mal. Nīrbrahmi. Kon. Brahmi. Hin. Saphētkammi. San. Śisṭaghna, tivrā.

287. ನೀರುಳ್ಳಿ, ಈರುಳ್ಳಿ, ಉಳ್ಳಿಗಡ್ಡೆ (Onion).

ತ. ಉಳ್ಳಿ, ಈರುಳ್ಳಿ, ವೆಂಗಾಯಮ್. ತೆ., ತು. ನೀರುಳ್ಳಿ. ಮ. ಈರುಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಪಿಯಾವು. ಹಿಂ. ಪ್ಯಾಜ್. ಸಂ. ಉಗ್ರನಾಮಾ, ಝಲ್ಲರಿ, ಉಗ್ರಗಂಧಾ, ಪಲಾಂಡು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕೆಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಗಡ್ಡೆಯ ಸೇಕ ಇಲ್ಲವೆ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಕುರು ಬಾವುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾ: ಇದರಿಂದ ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗರಣೆ ಕೊಡು ತ್ತಾರೆ. ಜೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

Allium Cepa, Lin.—(Order Liliaceæ.)

Tam. Uḷḷi, īruḷḷi, veṅgāyam. Tel., Tu. Nīruḷḷi. Can. Nīruḷḷi, ēruḷḷi, uḷḷi-gaḍe. Mal. Īruḷḷi. Kon. Piṇḍavu. Hin. Pyāj. San. Ugrāṇāmā, jhallari, ugra-gandhā, palāṇḍu.

288. ನೀರ್ಲಕ್ಕಿ, ನಿರ್ಗುಂಡಿ, ನೊಚ್ಚಿ (Three-leaved Chaste Tree).

ತ. ನೀರ್ನೊಚ್ಚಿ. ತೆ. ನೀಲವಾವಲಿ. ತು. ಕರಿನಕ್ಕಿ. ಮ. ಕರುನೊಚ್ಚಿ. ಕೊಂ. ಕಾಳೊನಿಗುಂಡು. ಸಂ. ನೀಲನಿರ್ಗುಂಡಿ, ಕೃಷ್ಣನಿರ್ಗುಂಡಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣತೀರ, ದಖ್ಖಣ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಎಲೆ ಚಿಗರುಗಳು ಉಳುಕಿಗೂ ರಕ್ತ ಗಟ್ಟಿಗೂ ವಾತಕ್ಕೂ ನಂಬಿಗೂ ಬಾವಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದ ಎಲೆಗಳು ಆಹಿಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿದು. ಬೇರು ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಗುಣಕರ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಎಣ್ಣೆ ಬಾಲಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿದು. ಕಾಯಿ ನರಗಳ ಮತ್ತು ತಲೆಯ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ.

Vitex trifolia, *Lin.*—*V. ovata*, *Thunb.*—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Nirnočči. *Tel.* Nīlavāvilī. *Can.* Nīrlakki, nirgunḍi, nočči. *Tu.* Karinekki. *Mal.* Karunočči. *Kon.* Kāḷo-nigunḍu. *San.* Nīlanirgunḍi, kṛṣṇa nirgunḍi.

289. ನೀಲ, ಶಿವಮಲ್ಲಿ ಗಿಡ.

ತ. ಶಿವನಾರ್ವೇಂಬು. ಮ. ಮಣಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಬಂಜರು ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಹೂ ಚಿಗುರುಗಳಿಗೆ ತಂಪು ಗುಣ. ಅವುಗಳ ಕಷಾಯ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ರಣಕ್ಕೂ ಬಾಣಂತಿಯ ಸಂಚಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರು ಜಗಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಬಾಯಗ್ರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಮೂಲವನ್ನು ಅರದು ಬಾವಿಗೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

Indigofera aspalathoides, *Vahl.*—*I. aspalathifolia*, *Roxb.*—*Lespedeza juncea*, *Wall.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Śivanārvēmbu. *Can.* Nila, śivamalli-giḍa. *Mal.* Maṇali.

290. ನುಗ್ಗೆ, ಮೋಚಕ ಮರ (Drumstick or Horse-radish Tree).

ತ. ಮುರುಂಗೈ, ಊಗಡನ್, ಚುಳಿಗೈ, ಕರುಂಜನಮ್. ತೆ. ಮುನಗ, ಮೋಡಕಮು. ತು ನುಗ್ಗೆ. ಮ. ಮುರಿಬ. ಕೊಂ. ಮತಿಂಗು. ಹಂ. ಸೇಗ್ವಾ, ಶಾಚ್ಚ. ಸಂ. ಸನಾಮಕ, ಮೋಚಕ, ಹರಿತಪತ್ರ, ದ್ವಿತಿಗ್ರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪ, ಫಾಲ್ಗುಣ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಬೇರು ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ವಿಷಮಜ್ಜರಕ್ಕೂ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಬೀಗಿಗೂ ಮೊಲ್ಲಾಗ್ರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನ ರಸದೊಡನೆ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿ ಮಾಡಿದ ಪಾನಕದಿಂದ ಸ್ವರಭಂಗ ಗುಣ. ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ತರದ ಎಣ್ಣೆ ಸಿಕ್ಕುವದು; ಅದನ್ನು ವಾತಕ್ಕೂ ನೋವಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೇರು ಎಲೆ ಚಿಕ್ಕೆಗಳು ಎಳವುರೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ರಸದೊಡನೆ ಸಣ್ಣ ಮೆಣಸನ್ನು ಅರದು, ಸ್ಥಿರತಪ್ಪಿದವರಿಗೆ ಹಣೆಗೂ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು; ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಮಕ್ಕಳ ಉದರವಾಯುವಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಎಲೆಗಳ ರಸದಿಂದ ಕುರುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೀರಿಗೇ ಸಂಗಡ ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು, ಬಾಯಿಹುಣ್ಣಿಗೂ ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಸಿ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಲಾಡಿ ಹುಳಕ್ಕೂ ಇಟ್ಟು ಕಟ್ಟುವರು. ಮರದ ಅಂಟು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಕಿಸಿ, ತಲೆನೋವಿನಲ್ಲಿ ಕಪಾಲಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು; ಅದು ಕುರುಗಳಿಗೂ, ದದ್ದು ಮುಂತಾದ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಣಗಿದ ಬೀಜ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ತೇದು ಹಚ್ಚಿದರೆ, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಇವುಗಳು ಗಣ್ಣು ಸಹ ವಾಸಿ. ಚಿಕ್ಕೆಯ ರಸದ ಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಹುಣ್ಣು ಹುಳಗಳು

ಬಿದ್ದುಹೋಗುವವು. ಅಜೀರ್ಣರೋಗದಲ್ಲಿ ಚೆಕ್ಕೆಯ ರಸವನ್ನು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯುವರು. ಸಾಧಾ: ಕೋಡು ಎಲೆ ಹೂವುಗಳು ಒಳ್ಳೆ ಪಲ್ಯ. ಎಣ್ಣೆ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ರಸದ ವಾಸನೆಗೆ ಸರ್ಪವು ಓಡಿಹೋಗುವದಂತೆ.

Moringa pterygosperma, *Gartn.*—Guilandina Moringa, *Lin.*—M. oleifera, *Lam.*—Hyperanthera Moringa, *Vahl.*—M. zeylanica, *Pers.*, *Lam.*—(Order Moringaceæ.)

Tam. Murungai, ūgaḍan, čuliḡai, karuñjanam. *Tel.* Munaga, mōčakamu. *Can.* Nugge, mōčaka-mara. *Tu.* Nurge. *Mal.* Murina. *Kon.* Mašingu. *Hin.* Sēgwa, šājna. *San.* Sanāmaka, mōčaka, haritapatra, dvišigru.

291. ನೆಗ್ಗಿಲುಮುಳ್ಳು, ನೆರಿಗಿಲು (Small Caltrops, Tribulus).

ತ. ನೆರುಂಜಲ್, ಅಚ್ಚುರಮ್, ತಿರಿಕಂಟಕಮ್. ತೆ. ಪಲ್ಲೇರು, ಚರಿಪಲ್ಲೇರು. ತು. ನೇಗಿಲ್‌ಮುಳ್ಳು. ಮ. ನೆರಿಜಾಲ್. ಕೊಂ. ನೆಗಲುಳ್ಳು. ಮಹಾ. ಗೋಖರೂ. ಸಂ. ಆಕುರಾ, ವನಶ್ಯಂಗಾಟ, ಸೂರ್ಯ ವರ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು, ದಖ್ಖಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಷಾಯ ಬೀಗಿಗೂ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ಉಪಯೋಗ; ಮೂತ್ರಶೋಧಕ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಗಿಡದ ಬೂದಿಯನ್ನು ಬೀಗು ವಾತರೋಗಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ. ಸೊಪ್ಪು ಕ್ರಿಮಿಗಾಗುತ್ತದೆ; ಬೀಜ ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು.

Tribulus terrestris, *Lin.*—(Order Zygophyllacæ.)

Tam. Neruñjil, aččuram, tirikaṇṭakam. *Tel.* Pallēru, čiripallēru. *Can.* Nēgīlumulḷu, nerigilu. *Tu.* Nēgīlumulḷu. *Mal.* Neriñil. *Kon.* Negalmulḷu. *Mal.* Gōkharū. *San.* Akurā, vanašringāṭa, sūryavarkka.

292. ನೆಲಕಡಲೆ, ಬೇರುಕಡಲೆ (Ground Nut, Manilla Nut).

ತ. ವೇರ್ಕಡಲೈ. ತೆ. ವೇರುತನಗಲು. ತು. ನೆಲಕಡಲೆ. ಮ. ನೆಲಕಡಲಕ. ಕೊಂ. ನೆಲಗಡ್ಲೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಈ ಗಿಡದ ಕೋಡುಗಳು ನೆಲದ ಅಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಪಕ್ವವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹುರಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ ದಿಂದ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುವರು. ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿ ಅರೆವಾಸಿ ಭಾರದಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ಉಂಟು; ಅದು ದೀಪಕ್ಕೂ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗಿಡದ ಸೊಪ್ಪು ದನಗಳಿಗೆ ಚಲೋ ಆಹಾರ. ಈ ಗಿಡವು ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ರಹಿತರು ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಲಾಭ ತಪ್ಪದು.

Arachis hypogæa, *Lin.*—A. Americana, *Tenor.*—A. Africana, *Lour.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Vērkāḷalai. *Tel.* Vēruśanagalu. *Can.* Nelakāḍale, bērukāḍale. *Tu.* Nelakāḍale. *Mal.* Nelakāḷalaka. *Kon.* Nelagaḍle.

293. ನೆಲಕುಂಬಳ, ಗುಡ್ಡಗೊಸು.

ತ. ಫಲೋದಿಕ. ತೆ. ನೆಲಗುಮ್ಮುಡು, ಭೂಡಕ್ಕಗಡ್ಡ. ತು. ನೆಲಕುಂಬುಡ. ಮ. ಮೊತಟ್ಟುಂಟ. ಕೊಂ. ಭುಂಯ್ಯವಾಳೆ. ಸಂ. ವೃಷ್ಯವಲ್ಲಿ, ಕ್ಷೀರಕಂದಾ, ಶ್ರೇಷ್ಠಕಂದಾ, ಎರಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆ ಮಲಭೇದಿ. ಅದರ ಕಸಾಯ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಬೇರೆ ಔಷಧಜೀನಸುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಗಡ್ಡೆಯ ಲೇಹ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ರೋಗಿಗಳು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಭಾರವಾದದರಿಂದ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

Ipomæa digitata, Lin.—Batatas paniculata, Dec.—Convolvulus paniculatus, Lin.—C. roseus, Kunth.—Ipomæa eriosperma, Beauv.—I. mauritiana, Jacq.—I. paniculata, Br.—(Order Convolvulaceæ.)

Tam. Phalmōdika. Tel. Nēlagummuḍu, bhūḥākragaḍḍa. Can. Nelakumbala, guḍḍagenasu. Tr. Nelakumbuḍa. Mal. Motalkaṇṭa. Kon. Bhuyinkuvāḷe. San. Vṛishyavalli, kshīrakandā, śrēṣṭhakandā, virāri.

294. ನೆಲತಾಳೆ, ನೆಲದಾಳಿ.

ತ. ನಿಲವ್ವನೈ, ತಿರಕ್ಕತ್ತಾರು, ತಲತ್ತಾದು. ತೆ. ನೆಲತಾಡಿಚಟ್ಟು, ಮುಸಲಿ. ತು. ನೆಲಮುಂಡ. ಮ. ನಿಲವ್ವನ. ಕೊಂ. ಭುಂಯ್ಯಮಾಡಿ. ಹಂ. ನಿಯಾಮುಸಿ. ಸಂ. ಭೂಮತಾಳ, ಭೂತ, ಬಹುಲವಲ್ಲಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಅಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಎದೆನೋವು ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಸಣ್ಣ ಹರಳ ಬೇರಿನ ಸಂಗಡ ಕಸಾಯ ಮಾಡಿ ಶೂಲರೋಗದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುವ ಧಾನ್ಯ.

Cureligo orchioides, Gertn.—(Order Amaryllidæ.)

Tam. Nilappanai, tirakkattāru, talattādu. Tel. Nēlatāḍicettu, musali. Can. Nelatāḷe, neladāḷi. Tr. Nelamunda. Mal. Nilappana. Kon. Bhunyimāḍḍi. Hin. Niyāmusi. San. Bhūmitāḷa, bhūta, bahulavalkala.

295. ನೆಲತಾವರೆ, ಒರಲಿತಾವರೆ (Habenaria).

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಾಧಾರಣ, ಎಲ್ಲಾ ಕಾಡುಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಗಡ್ಡೆ ಧಾತುಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವರ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Habenaria rotundifolia, D.—(Order Orchidæ.)

Can. Nela-tāvare, orale-tāvare.

296. ನೆಲನಾರಿಂಗ, ನೆಲಕಂಚಿ ಗಿಡ.

ಮ. ನಿಲನಾರಕಂ. ಕೊಂ. ಭುಯಿನಾರಿಂಗ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಎಲೆಗಳು ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಸಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Naregamia alata, W. and A.—*Turraea alata, Wright.*—(Order Meliaceæ.)

Can. Nelanāringa, nelakanči-giḍa. *Mal.* Nilanārakam. *Kon.* Bhunyināringa.

297. ನೆಲನೆಲ್ಲಿ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ.

ತ. ನಿಲನೆಲ್ಲಿ. ತೆ. ನೇಲ ಉಸರಿಕ. ತು. ನೆಲನೆಲ್ಲಿ. ಮ. ಕೀರ್ತಾನೆಲ್ಲಿ. ಕೊಂ. ಭುಯಾವಾಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೂತಗೂ ಅರಸಿನಮುಂಡಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಷಾಯ ತಲೆನೋವಿಗಾಗುತ್ತದೆ.

Phyllanthus maderaspatensis, Lin.—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Nilanelli. *Tel.* Nēla-usarika. *Can.* Nelanelli, kirunelli. *Tu.* Nelanelli. *Mal.* Kīrtānelli. *Kon.* Bhunyāvāḷi.

298. ನೆಲಪರಂಡೆ, ಗುಬ್ಬಿನಖ (Cheilanthus).

ಹುಟ್ಟು: ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಯುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹೆಂಗಸರು ಕೈಮದರಾಗಿ ನೋವನ್ನು ಅರೆಯುವಾಗ ಇದನ್ನು ಸಹ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರಸುವರು.

Cheilanthus farinosa, Kaulf.—(Order Filices.)

Can. Nela-parandē, gubbi-nakha.

299. ನೆಲಬೇವು, ಊರಕಿರಿಯಾತು.

ತ. ನಿಲವೇಂಬು, ವೇರಕಿರಿಯಾತು. ತೆ. ನೇಲವೇಮು. ತು. ಕಿಯಾತ್. ಮ. ಕಿರಿಯಾತು, ನಿಲವೇವು. ಕೊಂ. ಕಿರಾತು. ಹಿಂ. ಚರಾಯತ್, ಕಿಯಾತ್. ಸಂ. ಕುನಿಂಬ, ಮಜಾತಿಲ, ನಾರ್ಯತಿಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮರಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಹಿಯಾದ ಈ ಗಿಡವು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಬಲಹೀನತ್ವಕ್ಕೂ ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಸನ್ನಿಗಳಿಗೂ ಅರು

ಚಿಗೂ ವರಿಸೇ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಲೀ, ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಹಿತವಾಗಲೀ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಒಳ್ಳೆ ಫಲಕರ.

Andrographis paniculata, Nees.—*Justicia paniculata, Burm.*—(Order Acanthaceæ.)

Tam. Nilavēmbu, vērkiriyāttu. *Tel.* Nēlavēmu. *Can.* Nelabēvu, ūrakiriyātu. *Tu.* Kiryātq. *Mal.* Kiriyātu, nilavēpu. *Kon.* Kirātu. *Hin.* Čārāyat, kiryāt. *San.* Kunimba, mahātīta, nāryatikta.

300. ನೆಲಮುಚ್ಚಳ, ನೆಲಮುಚ್ಚೆಲು, ಹಸ್ತಿಪಾದ (Elephant's Foot).

ತು. ನೆಲಮುಚ್ಚಳ. ಮ. ಅನೆಯಡಿ, ಅನೆಯವಡಿ. ಕೊಂ. ಮುಸಳಕೋಂಬು. ಸಂ. ಹಸ್ತಿಪಾದ, ವಿದುಲ.

ಈ ಗಿಡದ ಎಲೆಗಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಪೂರಾ ತಾಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಹೂವು ಸಣ್ಣದು.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಮಲಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಸಾಯ ಮಾಡಿ ಮೂತ್ರ ಕೃಳ್ಳಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Elephantopus scaber, Lin.—(Order Compositæ.)

Can. Nelamuččāḷa, nelamuččilū, hastipāda. *Tu.* Nelamuččāḷa. *Mal.* Āneyaḍi, ānečovaḍi. *Kon.* Musalakōmbu. *San.* Hastipāda, vidula.

301. ನೆಲಮುಚ್ಚಳ (Gymnostachyum).

ಈ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಹೂವೂ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಅವಶ್ಯವೂ ಇರುವದು; ಕಾಯಿ ಕೋಡು. ಇದನ್ನು ಹಸ್ತಿಪಾದವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧದ ನೆಲಮುಚ್ಚಳದಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಬೇಕು.

ಹುಟ್ಟು: ನೆರಳಿನ ತವಾದ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಗಿಡದ ಬೇರನ್ನೂ ಕುರ್ಲೆ ಎಂಬ ಮದ್ದಿನ ಗಡ್ಡೆಯನ್ನೂ ನಿಂಬೆರಸದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಯಾವ ತರದ ಅಗ್ರವಿದ್ದರೂ ಪರಿಹಾರ.

Gymnostachyum febrifugum, Benth.—(Order Acanthaceæ.)

Can. Nelamuččāḷa.

302. ನೆಲಸಂಸಿಗೆ, ಉತ್ಪಲಹೂ, ಕಲ್ಲುಕೂವೆ, ಕುಮುದಗಡ್ಡೆ (Indian Crocus).

ತ. ನೆಲ್ಪಿಚಿನ್. ತ. ಭೂಚಂಪಕಮು. ಮ. ಡಂಚಿನೀರಕದಿಜ್. ಕೊಂ. ಭಾಯಿಂಚಾಂಪೆ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಿಡವನ್ನು ಒಣಗಿಸಿ ವುಡಿ ಮಾಡಿ ಲೇಪಿಸಿದರೆ, ಘಾಯ ಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅದರ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿ ಕುಡಿದರೆ, ರಕ್ತಗಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗುಣ. ಗಡ್ಡೆ ಸಾಧಾರಣ ಶೋಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಹೂವಿಗೆ ಪರಿಮಳ.

Kæmpferia rotunda, *Lin.*—*K. longa*, *Jacq.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Nēppičin. *Tel.* Bhūcāpakamu. *Can.* Nelasampige, utpalabū, kallukūve, kumuda-gaḍḍe. *Mal.* Čerčīnīrkīlaṇu. *Kon.* Bhuyrēampe.

303. ನೆಲಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೆರೆಹಿಪ್ಪಲಿ ಸೊಪ್ಪು.

ತ. ಪೊಡುವಳ್ಳಿ, ತಲೈಬೋಡಂ. ತೆ. ಬೊಕ್ಕಿನ. ಮ. ಕಾಟ್ಟುತಿವ್ವಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರಿನ ಹತ್ತರ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಗುರುಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಅಜೀರ್ಣ ಅತಿಸಾರಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಬಾಣಂತಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Lippia nodiflora, *Rich.*—*Blairia nod.*, *Gert.*—*Verbena capitata*, *Forsk.*—*V. nodifl.*, *Lin.*—*Zapania nodifl.*, *Juss.*, *Pers.*—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Poḍudaḷai, talaibōḍam. *Tel.* Bokkena. *Can.* Nelahippali, kerehippali-soppu. *Mal.* Kātutippali.

304. ನೆಲಾವರೆ, ನೆಲಾವರಿಕೆ, ಸೊನಾಮುಖಿ ಗಿಡ (Tinnevely Senna).

ತ. ನಿಲಾವರೈ, ನಿಲವಾಗೈ. ತೆ. ನೆಲಪೊನ್ನ. ಮ. ನಿಲವಾಕ. ಕೊಂ. ಸೊನಾಮುಕ್ಕ. ಹಂ. ಸುನ್ನಾಮುಕ್ಕ. ಸಂ. ಭೂಪದ್ಮ, ಭೂಮಿಪಾರಿ, ಸ್ಥಲೋತ್ಪಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಗುಜರಾತು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಣ ಎಲೆಗಳು ಉತ್ತಮ ಜುಲಾಬಿನ ಔಷಧ. ಕಾಮಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಕಲ್ಪ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಒಣ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಪಾತ್ರೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿ, ೨೪ ತಾಸುಗಳ ಪರ್ಯಂತರ ಇಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆ ನೀರು ತೆಗೆದು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧಾರಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಷಾಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಫಲಕರವಾದ್ದು.

Cassia angustifolia, *Vahl.*—*C. lanceolata*, *Wall.*—*Senna officinalis*, *Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Nilāvirai, Nilavāgai. *Tel.* Nēlaponna. *Can.* Nelāvare, nelāvarike, sonāmukhi-giḍa. *Mal.* Nilavāka. *Kon.* Sōnāmakkī. *Hin.* Sunnāmakkī. *San.* Bhūpadma, bhūmihāri, sthālōtpala.

305. ನೆಲ್ಲಿ ಮರ (Gooseberry Tree, Awla Tree).

ತ. ನೆಲ್ಲಿಮರಮ್, ಅಮಲಕಮ್, ತಾತಿರಿ. ತೆ. ಉಸಿರಿಕ, ತ್ರಿಫಲಮು, ನೆಲ್ಲಿ, ಅಮಲಕಮು. ತು. ನೆಲ್ಲಿ. ಮ. ಅಮಲಕಮ್, ನೆಲ್ಲಿ. ಕೊಂ. ಅವಾಳೊ. ಹಿಂ. ಅಮ್ಲಕಾ, ಬೆಂಜಾ. ಮಹಾ. ಅವಳಾ. ಸಂ. ಧಾತ್ರಿ, ಅಮ್ಲಫಲಂ, ಅದಿಫಲ, ಅಮಾಮಲಕಂ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು, ದಖ್ಖಣ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು ತಂಪು ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಪಿತ್ತಶಮನ, ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಹು ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ಕಲ್ಮನೀರು ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಒಣಗಿದ ಚೆಟ್ಟು ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಅದರ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ತಲೆಗಿರಿತಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಿ ಎಲೆಗಳು ಮೊಸರಿನ ಸಂಗಡ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಹುಣ್ಣಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ವ್ರಣಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಮರದ ಚೆಕ್ಕೆಯ ರಸ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅರಸಿನ ಮುಂಡಿಗೆಗೂ ಕೊಡುವರು. ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಮಜ್ಜೆಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅರ್ಜೀಣ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿಂದು, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡಿ, ವಲ್ಯದಂತೆ ಬಳಿಸಿ, ಲೇಹ್ಯ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬಾವೀ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಗೆಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಅದರೊಳಗೆ ಹಾಕುವರು; ಮರದ ಚೌಕ ಮಾಡಿ ಬಾವಿಯ ತಳಕ್ಕೆ ಇಡುವರು.

Phyllanthus Emblica, Lin.—*Emblca officinalis, Gert.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Nelliaram, āmalakam, tātiri. Tel. Usirika, triphalamu, nelli, āmalakamu. Can. Nelli-mara. Tu. Nelli. Mal. Āmalakam, nelli. Kon. Āvāḷo. Hin. Amlikā, auzā. Mah. Āvāḷā. San. Dhātri, āmrāphalam, ādiphala, āmāmalakam.

306. ನೇರಲು, ನಾಯಿನೇರಳೆ, ನೀರಲಿ ಮರ (Jamoon, Black Plum).

ತ. ನಾವರ್. ತೆ. ನೇರೊರು. ತು. ನೇರೊರ್. ಮ. ನಾವರ್, ಕರಿದ್ಯನ್‌ನೇರರ್. ಕೊಂ., ಮಹಾ. ಜಾಂಬ್. ಹಿಂ. ಜಮ್ಮೂನ್. ಸಂ. ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಜಾಂಬಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಗರು ಗುಣ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಅರ್ಜೀಣರೋಗಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಚೆಕ್ಕೆಯದು ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ; ಜ್ವರವಿರುವವರಿಗೆ ಸಹ ಕುಡಿಸುವರು. ಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಲೇಹ್ಯ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿತವಾದದ್ದು; ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಜುಲಾಬಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು.

Eugenia Jambolana, Lam.—*Syzigium Jambolanum, Dec.*—*Calyptanthus Jambolana, Willd.*—(Order Myrtaceæ.)

Tam. Nāval. Tel. Nēreḍu. Can. Nēralu, nāyinēraḷe, nīrale-mara. Tu. Nērolu. Mal. Nāval, kiḷakkan-ḍēral. Kon., Mah. Jāmb. Hin. Jammūn. San. Br̥haspati, jāmbavam.

307. ನೇಹಿ, ಬೆಟ್ಟಹೊನ್ನೆ ಮರ.

ತ. ನೆಮ್ಮಿಚೆಟ್ಟು, ಮಜುಲಮು, ತಿನಿಶವ್ಯಕ್ಶಮು.

ಹುಟ್ಟು: ದ್ವಿಬೀಜ, ಅಯೋಧ್ಯ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಕ್ರೆಯ ಹಗಿನು ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು.
ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Ougeinia dalbergioides, Benth.—*Dalbergia ougeinensis*, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tel. Nemmiçettu, varjulam, tinišavrikshamu. Can. Nēhi, beṭṭahonne-mara.

308. ಪಚ್ಚೆಪೆಸರು (Green Gram).

ತ. ಪಚ್ಚೆಪೆಯರು, ಮೂಂಗು. ತೆ. ಪಚ್ಚೆಪೆಸಲು. ತು. ಪದೆಂಗಿ. ಮ. ಚೆರುಪಯರು. ಕೊಂ. ಮೂಗು. ಹಿಂ. ಮೂಂಗ್. ಸಂ. ಮುದ್ದ, ಕಾಂಭೋಜಿ, ಮಹಾಸವಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೃಷಿ ಗಿಡ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ಪುಷ್ಪ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಾದರಸ ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರಿಗೆ ಅಪಾಯ ಬರುವಲ್ಲಿಯೂ, ಮೈಲಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಬಾರದೆ ಮೋಸ ಇರುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಧಾನ್ಯದ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ; ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಕುಡಿದರೆ, ಪಿತ್ತ ಹರ. ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೆ ಧಾನ್ಯ, ಮತ್ತು ಪಲ್ಯ. ಗಿಡ ದನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ.

Phaseolus Mungo, Lin.—*Ph. Max*, Roxb.—*Ph. aureus*, Ham.—*Ph. hirtus*, Retz.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Paččaipayaru, mūngu. Tel. Paččapesalu. Can. Pačče-hesaru. Tr. Padeṅgi. Mal. Ćerupayaru. Kon. Mūgu. Hin. Mūng. San. Mudga, kāmhbhōji, mahāsahā.

309. ಪಡವಲ, ಪಟ್ಟ, ಅಡ್ಲ ಬಳ್ಳಿ (Snake Gourd).

ತ. ಪುಡೋಲ್, ಪುಡಲ್. ತೆ. ಪೊಲ್ಲಕಾಯಿ. ತು. ಪಟ್ಟಕಾಯಿ. ಮ. ಪಡೋಲಮ್. ಕೊಂ. ಪಡ್ಲುಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಬೀಜ ಸಹ ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Trichosanthes anguina, Lin.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Puṭōl, puṭal. Tel. Poṭlakāyi. Can. Paḍavala, paṭla, aḍla-baḷli. Tr. Paṭlakāyi. Mal. Paṭōlam. Kon. Paḍḍūla.

310. ಸತಂಗ, ಸವ್ವಂಗ, ಸತಂಗದ ಮರ (Sappan Wood Tree).

ತ. ವರ್ತಂಗಿ. ತೆ. ಬುಕ್ಕಪುಚೆಟ್ಟು, ಬಕಾರುಚಕ್ಕ. ತು. ಚವ್ವಂಗ. ಮ. ಚವ್ವುಮ್. ಕೊಂ. ಸವ್ವಂಗು. ಸಂ. ರಕ್ತಮುಕ್ತ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ತಿರುಳು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಕಠಿಣ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗ.

Cesalpinia Sappan, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Vartaṅgi. *Tel.* Bukkapuṇṇettu, bakāruṇṇakka. *Can.* Pataṅga, sappāṅga, patāṅgada-mara. *Tu.* Čappaṅga. *Mal.* Čappanam. *Kōn.* Sappaṅgu. *San.* Raktamukta.

311. ಪನ್ನೇರಳು, ಬಿಳಿ ಹೂವಿನ ಲಕ್ಕಿ ಮರ.

ತ. ಪನ್ನೇರಮರಮ್. ತೆ. ಪನ್ನೇರುಪುಪ್ಪಚೆಟ್ಟು. ಮ. ರಾವುಪ್ಪಾ. ಕೊಂ. ಪನ್ನೇರಜಾಂಬ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಸುಗಂಧದ ಹೂ. ತಿರುವಂಕೋಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮರಗಳು ಹೂಬಿಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಇಬ್ಬನಿ ಬೀಳುವಾಗ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸೆಲ್ಲೆವಸ್ತ್ರ ಹಾಸಿ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಿಂಡಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೊರಕುವ ಪರಿಮಳದ ನೀರನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

Guettarda speciosa, Lin.—*Cadamba jasminiflora, Sonner.*—*Jasminum hirsutum, Willd.*—*Nyctanthes hirsuta, Lin.*—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Pannīrmarām. *Tel.* Pannīrupuṣpaṇṇettu. *Can.* Pannēraḷu, biḷi-hūvina lakki-mara. *Mal.* Rāvupū. *Kōn.* Pannīrajāmba.

312. ಪಪ್ಪಂಗಾಯಿ, ಪಂಗಿ, ಗೊಪ್ಪೆ, ಪೊಪ್ಪಾಯ, ಪರಂಗಿ ಮರ (Papaw Tree).

ತ. ಪಪ್ಪಾಯಿ, ಪಪ್ಪಳಿ. ತೆ. ಬೊಪ್ಪಯಿ, ಮದನಳನಪಚೆಟ್ಟು. ತು. ಬಪ್ಪಂಗಾಯಿ. ಮ. ಕರ್ಮೋಸ್, ಕಪ್ಪಳಂ, ಪಪ್ಪಾಯಮ್. ಕೊಂ. ಪೊಪ್ಪಾಯಿಪಳ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಗಂಡು ಮರ ಇಡೀ ವರುಷ ಹೂಬಿಡುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಸೊನೆ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬಳಕೆಯದು; ಕೊಟ್ಟರೆ, ತಕ್ಕ ಪಥ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೀಜಗಳ ಪುಡಿಯಿಂದ ಮೈ ತಿಕ್ಕಿದರೆ, ತುರಿಕಜ್ಜಿ ಗುಣ. ಸೊನೆ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿಂದು, ವಲ್ಯ, ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣಿನ ರಸವು ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಹಳ ಮೃದು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಗಿವಿಚಿದ ನೀರು ವಸ್ತ್ರ ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚರ್ಮದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಯಿಯ ರಸದಿಂದ ತೆಗೆಯಬಹುದಂತೆ. ಕಲಿಜದ ರೋಗಕ್ಕೆ ಹಸಿ ಕಾಯಿಯ ರಸವನ್ನು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಗುಣಕರ.

Carica Papaya, Lin.—*Papaya Carica, Gart.*—*P. communis, Poir.*—*P. vulgaris, Lam.*—(Order Pastifloreæ.)

Tam. Pappāyi, pappāḷi. *Tel.* Boppayi, madana-ānapaṇṇettu. *Can.* Pappāṅgāyi, paṅgi, goppe, poppāya, paraṅgi-mara. *Tu.* Bappaṅgāyi. *Mal.* Karmōs, kappalam, pappāyam. *Kōn.* Poppāyiphala.

313. ಪರಲೇ, ಇಟ್ಟೇವು, ಇಬ್ಬನೇ ಗಿಡ (Clerodendron).

ತ. ಪೆರುಗಲಿ. ತೆ. ಬಸವನಪಾಡು. ತು. ಇಟ್ಟಿ. ಮ. ಪೆರುಗು, ವತ್ತಪೆರವಲ್ಲಂ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಳೆಗಾಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಅರದು ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಜ್ಜಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ಬಳೈದು.

Clerodendron infortunatum, Gart.—*C. viscosum*, Vent.—*C. cordatum*, Don.—*Volkameria infortunata*, Roxb.—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Perugile. Tel. Basavanapādu. Can. Paralē, iṭṭēvu, ibbanē-giḍa. Tu. Iṭṭai. Mal. Peragu, vattaperivallam.

314. ಪರ್ಪಾಟಕ.

ತ. ಪರ್ಪಾಟಕಮ್. ತೆ. ಪರ್ಪಾಟಕಮು. ತು. ಕೋರಶಂಕಿ. ಮ. ಪರ್ಪಾಟಕಮ್. ಕೊಂ. ಪರ್ಪಾಟಕು. ಹಂ. ತಪ್‌ರಝಾಡ್. ಸಂ. ಕವಡ, ಕುಂಡಲಿ, ಪರ್ಪಟಕಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಸಹಮೂಲವು ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ನಂಜಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚಿಗುರು ಹೂವುಗಳ ಕಸಾಯವನ್ನು ಜ್ವರವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಕೊಡುವರು. ಬೇರಿಗೆ ಪರಿಮಳ ಉಂಟು.

Mollugo stricta, Lin.—*Pharnaceum strictum*, Spreng.—(Order Ficoideæ.)

Tam. Parpāṭakam. Tel. Parpāṭakamu. Can. Parpāṭaka. Tu. Kōrapanti. Mal. Parpāṭakam. Kon. Parpāṭaku. Hin. Tapjhād. San. Kavača, kuṇḍali, parpāṭakā.

315. ಪಾಡಾವಳಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಪಾಡಾ. ತು. ತಿವಲೆ. ಮ. ಪಾಟಕ್ಕಟಬ್. ಕೊಂ. ಪಾಡಾವಳಿ. ಸಂ. ಪಾರಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಮಜ್ಜೆಗೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಗಿವಿಚೆ, ೧೦ ನಿಮಿಷ ಇಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಉರಿ ಗುಣ.

Cyclea Burmanni, Miers.—*Clypea Burmanni*, W. and A.—*Rhaptomeris Burmanni*, Miers.—(Order Menispermaceæ.)

Tam. Pādā. Can. Pādāvali-baḷli. Tu. Tipale. Mal. Pāṭakkittāṇṇu. Kon. Pādāvali. San. Pāthā.

316. ಪಾತಾಳಗರುಡ, ಗರುಡಪಾತಾಳ ಗಿಡ.

ತ. ಕೇರಿಪ್ಪುಣ್ಣು. ತು. ಪಾತಾಳಗರುಡ. ಮ. ಅವಿಲ್‌ಪೊರಿ. ಕೊಂ. ಗರ್ಡಪಾತಾಳಿ. ಸಂ. ಸರ್ಪಾಂಕಿ, ಗರುಡಪುಟ, ಪಾತಾಳಫೇದಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ತರ ಉಂಟು; ಬಿಳಿದು ಉತ್ತಮ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಸರ್ವದ ವಿಷಕ್ಕೂ ಬಾಣಂತಿಯ ನಂಜಿಗೂ ಜಂತುವಿಷಕ್ಕೂ ಕುಸ್ಥರೋಗಕ್ಕೂ ನಂಜುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಳಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ವಿಷ ಹರ.

Ophiorrhiza Mungos, *Lin.*—(Order Rubiaceae.)

Tam. Kīrippūṇḍu. *Can.* Pātālagarūḍa, garuḍapātāla-giḍa. *Tu.* Pātālagaraḍe. *Mal.* Avilpori. *Kon.* Garḍapātāli. *San.* Sarpāri, garuḍaputa, pātālabhēdi.

317. ಪಾದರಿ, ಪುರುಳಿ ಮರ (Trumpet Flower).

ತ. ಪಾದರಿಮರಮ್, ಅಪ್ಪ, ಕಾನವರುಕ್ಕಮ್. ತೆ. ಕಲಿಗೊಟ್ಟು. ತು. ಪುರುಳಿ. ಮ. ಪಾತಿರ ಮರಮ್. ಸಂ. ಪಾಟಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರದ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಜ್ವರವುಳ್ಳವರಿಗೆ ತಂಪು ಪಾನಕ ಮಾಡುವರು. ಎಲೆಗಳ ಕಸಾಯ ಕರುಳುಸಂಬಂಧವಾದ ಗುಲ್ಮರೋಗದಲ್ಲಿ ಗುಣ ಕರ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಹೂ ರವ್ಯ.

Stereospermum chelonoides, *Dec.*—*Bignonia chelonoides*, *Lin. f.*—*B. caudata*, *Miq.*—*Heterophragma chelonoides*, *Dalz.*—(Order Bignoniaceae.)

Tam. Pādirimaram, appu, kānavirukkam. *Tel.* Kaligottu. *Can.* Pādarī, puruḷi-mara. *Tu.* Puruḷi. *Mal.* Pātirimaram. *San.* Pātāli.

318. ಪಾದೆಮುಳ್ಳ ಗಿಡ.

ತು. ಅಟೀರ, ಪಾದೆಮುಳ್ಳ. ಮ. ಪಾರಮುಳ್ಳ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಾಲಗ್ರಹವೆಂಬ ಎಳವುರೋಗವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇದರ ಸಹಮೂಲದ ಕಸಾಯದಲ್ಲಿ ವಾಸುತ್ತಾರೆ.

Polycarpæa corymbosa, *Lam.*—*P. indica*, *Lam.*—*Celosia cor.*, *Roxb.*—*Lahaya cor.*, *R. S.*—(Order Caryophyllaceae.)

Can. Pādemuḷḷu-giḍa. *Tu.* Aṭūra, pādemuḷḷu. *Mal.* Pāramuḷḷu.

ಸಲಿಸಿ (7)

319. ಪಾರಿಜಾತ ಮರ (Santalum).

ತ. ಚೂದಂ, ಪವಳಮಲ್ಲಿಗೆ. ತೆ. ವಗಡಮಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀತಮೂಸ, ಕ್ರಿಷ್ಟಿ. ಮ. ಮದಪೂಮರಮ್. ಕೊಂ. ಪಾರಿಜಾತ. ಸಂ. ಪಾರಿಜಾತ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಹುಣ್ಣಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಹೂಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆಯುವ ನೀರು ಕಣ್ಣು ರೋಗಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Nyctanthos arbor-tristis, *Lin.*—*N. Pariatica*, *Adans.*—*Parilium arbor-tristis*, *Gert.*—*Scabrita scabra*, *Lin.*—*S. triflora*, *Lin.*—(Order Oleaceæ.)

Tam. Čūdam, pavaḷamalligai. *Tel.* Pagaḍamalle, śvētasurasa, krishṭi. *Can.* Pārijāta-mara. *Mal.* Maṇapūmaram. *Kon.* Pārijātaka. *San.* Pārijāta.

320. ಪಾವಟಿ, ಸೂಳೆಬೊಟ್ಟು ಗಿಡ (*Pavetta*).

ತ. ಪಾವಟ್ಟಿ. ತೆ. ಪಾವಟಿ, ಪಾಪಿರಿ, ಪಾಪಿಡಿ. ಮ. ಪಾಟ್ಟು, ಪಾವಟಿಕೊಡಿ. ಸಂ. ಕಾಕಚ್ಚೇಡಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ, ಎಲೆಗಳ ಒತ್ತಡ ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಅರದು ಶುಂಠಿ ಸೇರಿಸಿ ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಬೀರಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯಿಂದ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳು ಗೊಬ್ಬರ.

Pavetta indica, *Lin.*—*P. alba*, *Vahl.*—*Ixora paniculata*, *Lam.*—*I. Pavetta*, *Roxb.*—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Pāvattai. *Tel.* Pāpaṭa, pāpiri, pāpidi. *Can.* Pāvate, sūḷebottu-giḍa. *Mal.* Pāṭta, pāvatakoḍi. *San.* Kākačchēdi.

321. ಪುಂಡಿಸೊಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ಪುಂಡ್ರಿಕೆ ಗಿಡ (*Roselle*, Red Sorrel).

ತ. ಶಿವಪ್ಪು ಕಾಯ್ಲುಕ್ಕಿ. ತೆ. ಸೀಮಗೋಗು, ಎರ್ರಗೊಂಕಾಯ. ತು. ಪುಂಡಿತಪ್ಪು. ಮ. ಪುಳಚೀರ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು. ಎಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ.

Hibiscus Sabdariffa, *Lin.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Śivappukāyūrai. *Tel.* Śimagōgu, erragonkāya. *Can.* Puṇḍisoppu, kempu-puṇḍrike-giḍa. *Tu.* Puṇḍitappu. *Mal.* Puḷicīra.

322. ಪುತ್ರಜೀವ (*Wild Olive*).

ತ. ಕರುಪಿಟ್ಟಿ. ತೆ. ಪುತ್ರಜೀವ, ಕುದುರುಜೀವ. ಕೊಂ. ಪುತ್ರಜಿವ್ವೇಮಣಿ. ಸಂ. ಮಾವು, ಪುತ್ರಜೀವಕಾ, ಸುತಜೀವಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ ಜೋಳ. ಇಳಗರ. ತಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮರ. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಮರವು ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳು ದನಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ. ಬೀಜಗಳಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾಲೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವರು.

Putranjiva Roxburghii, Wall.—*Nageia* Putr., *Ham.*—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Karupilai. *Tel.* Putrajivi, kuduruji. *Can.* Putrajiva. *Kon.* Putrajibbēmani. *San.* Māvu, putrajivakak, sutajivah.

323. ಪುರುಷರತ್ನ ಸೊಪ್ಪು.

ತ. ಓರಿಲೈತ್ತಾಮುರೈ. ತೆ. ಪುರುಷರತ್ನಮು, ಮಗಲಿಂಗಮು. ಮ. ಓರಿಲತ್ತಾಮರ. ಕೊಂ. ಪುರುಷರತ್ನ. ಸಂ. ಪುರುಷರತ್ನಮ್, ಏಕಪತ್ರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರರೋಗಕ್ಕೂ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಬಳಿದು. ಚಿಗುರುಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸೇರಿಸಿ ತಲೆಗೆ ತಂಪು ಲೇಪ ಮಾಡುವರು. ಸಹಮೂಲ ವನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಗಾಳಿಸಿ, ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯುವದು ಬಲ ಹೀನರಿಗೆ ಬಳಿದು.

Ionidium suffruticosum, Ging.—*I. enneaspermum, Dec.*—*Viola suffruticosa, Roxb.*—*Viola frutescens, Roth.*—(Order Violaceae.)

Tam. Ōrilattāmarai. *Tel.* Purusharatnamu, magalingamu. *Can.* Purusharatna-soppu. *Mal.* Ōrilattāmara. *Kon.* Purusharatna. *San.* Purusharatnam, ēkapatri.

324. ಪುಷ್ಕರಮೂಲ (Costus).

ತ. ಕೋಷ್ಠಮ್. ತೆ. ಕಾಶ್ವೀರಮು, ಬೊಮ್ಮಕಚ್ಚಿಕ, ಭಂಗಲ್‌ಕೋಷ್ಠ. ತು. ಕೋರಿಕೊಟ್ಟು. ಮ. ಚನ್ನಕ್ಕೂವ, ನರುಂಚನ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲಮ್. ಸಂ. ಪುಷ್ಕರ, ಕಾಶ್ವೀರ, ಸುಬಂಧು.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವದುಂಟು. ಗುಣ ಪಿತ್ತ ಶಮಿಸುವಂಥಾದ್ದು.

Costus speciosus, Sm.—*C. arabicus, Lin.*—*Banksia speciosa, Kien.*—*Hellenia grandiflora, Retz.*—(Order Scitamineae.)

Tam. Kōshṭam. *Tel.* Kāśmīramu, bommakāčchika, bhaṅgalkōshṭa. *Can.* Pushkaramūla. *Tu.* Kōrikottu. *Mal.* Cānnakkūva, naruñcana, pushkaramūlam. *San.* Pushkara, kāśmīra, subandhu.

325. ಪುಷ್ಪಕಾಸೀಸ, ಕ್ರಿಮಿನಾಶಿನಿ (Indian Sundew).

ಹುಟ್ಟು: ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಘಾಯವಾದರೆ, ಇದರ ರಸ ಹಚ್ಚಲು ರಕ್ತಪ್ರವಾಹ ನಿಲ್ಲುವದು. ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆ ಬೀಳುವ ರೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ:

ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧದ ಅಂಟು ಇದೆ. ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇದರ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರೆ, ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವವು. ಇವುಗಳ ರಸ ಹೀರಿ ಗಿಡವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

Drosera indica—(Order Droseraceae).

Can. Pushpakāsīsa, krimināśīni.

326. ಪೆಟ್ಟುತುರುನೆ, (ಶ್ರೀಮುದ್ರಿ ಗಿಡ?).

ತ., ತ. ತುತ್ತಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಫ ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಗಳಿಗೆ ಈ ಗಿಡವು ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಷಾಯದಿಂದ ಸೇಕ ಕೊಡುವ ದುಂಬು.

Sida mauritiana, *Herit. (?)*—*S. planifolia*, *Cav.*—*Abutilon mauritianum*, *Medic.*—(Order Malvaceae.)

Tam., Tel. Tutti. *Can.* Pēṭluturuve, (śrīmudri-giḍa?).

327. ಪೇನಾರಿ, ಭಾತಾಳ ಮರ.

ತ. ಕುನಿರೈಪ್ಪಿಮಕ್ಕನ್, ಪೇನಾತ್ತಮರಮ್. ತು. ಪೇನಾರಿ ಮರ. ಮ. ಪೊಟ್ಟಕಾವಳಮ್, ಪೇನಾರಿ ಮರಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕ್ಕ ಎಲೆಗಳು ಮಲಮೂತ್ರತೋಷನೆಗೂ ಮೈಬೆವರುವ ಹಾಗೆಯೂ ಉಪಯೋಗ. ಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಒಗರು ಗುಣ. ಚಿಕ್ಕೆಯ ಪುಡಿ ಉರಿಗೊಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಹೊಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಬಾಲಗ್ರಹವೆಂಬ ಎಳವುರೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಮರದ ಕಷಾಯದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆ ಬೇಯಿಸಿ ವಾತಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರವು ಪತ್ತೇಮಾರಿಯ ಕೂವೆಮರಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜವನ್ನು ಹುರಿದು ತಿನ್ನುವರು, ಅದರ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು. ಕಾಯಿಯ ಸಿಪ್ಪೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ.

Sterculia foetida, *Lin.*—(Order Sterculiaceae.)

Tam. Kudiraippiṭukkan, pīnāṭṭa-maram. *Can.* Pēnāri, bhātāḷa-mara. *Tu.* Pināri-mara. *Mal.* Pottakāvaḷam, pīnāri-maram.

328. ಫಂಕೀ, ವಜ್ರದ ನೀಲಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕಾಟಕೊರಿಞ್. ತ. ವೆಂವರಿ. ಮ. ಕೊರಿಞ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ದಂತಮೂಲಗಳ ಬಾವಿಗೂ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಕಷಾಯ ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ, ಕಲ್ಮವನ್ನು ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ ಕೊಡುವರು. ಬೇರು ಜಡ್ಜಿ ತೆಂಗಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುವದುಂಟು. ಗಿಡದ ರಸ ಜೇನಿನ ಸಮೇತ ಮೊಡವೆಗಳಿಗಾಗುತ್ತದೆ.

Tephrosia purpurea, Pers.—*T. galegoides, Grak.*—*T. lanceafolia, Link.*—*T. lanceolata, Grak.*—*Galega cœrulca, Kottl.*—*G. Colonila, Ham.*—*G. lanceafolia, Roxb.*—*G. purpurea, Lin.*—*G. sericea, Ham.*—*G. tinctoria, Lam.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kāṭakoriñil. *Tel.* Vempali. *Can.* Phankī, vajrada-nīli-giḍa. *Mal.* Koriñil.

329. ಫರೆಂಗಿ ಈಚಲ ಮರ (African Oil Palm).

ಮಂಗಳೂರಿನ ಜರ್ಮನ್ ಮಿಶ್ರನೆರಿಗಳು ಅಭ್ಯಾಸ ಖಂಡದಿಂದ ಈ ಮರದ ಬೀಜ ವನ್ನು ತರಿಸಿ, ಸಸಿ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಊರ ಈಚಲ ಮರಕ್ಕೆ ಸರಿ ಕಾಣುವದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಬಹು ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳ ಈ ಮರವು ನಮ್ಮ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದರೆ, ಸರ್ವರಿಗೆ ಲಾಭಕರವಾದೀತು. ಈ ಮರಕ್ಕೆ ೪೦ ರಾತ್ನು ತನಕ ಭಾರವೂ ೬೦೦-೮೦೦ರ ತನಕ ಕಾಯಿಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಗೊಂಚಲು ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ಬೇಯಿಸಿದರೆ, ಆಹಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದೊಂದು ತರದ ಬೆಣ್ಣೆ ದೊರಕು ತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುವರು. ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಬೂನಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ದೀಪಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇದು; ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ವಾತರೋಗಿಗಳು ಅದನ್ನು ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

Elæis guineensis, Jacq.—*Palma spinosa, Mill.*—(Order Palmae.)

Can. Pharengi-iḱala-mara.

330. ಫರೆಂಗಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೆಂಪು ಮೆಣಸು (Spanish Pepper, Chilli).

ತ. ಮಿಳಗಾಯ್. ತೆ. ಮರವಕಾಯಿ. ತು. ಪರೆಂಗಿಮುಣ್ಣೆ. ಮ. ಉಪ್ಪೇರಿಪರಂಕಿ, ಕಪ್ಪುಮುಡಿಕ್, ಪರೆಂಗಿಮುಡಿಕ್. ಕೊಂ. ಮರಸಾಂಗ. ಹಿಂ. ಲಾಲ್ಕಿಚ್.

ಇದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಗಳು ಆವೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಕಾಯಿ ಅಗ್ನಿದೀಪಕವಾದದ್ದು. ಬಾರ್ಕಿನ ಸಂಗಡ ಕಾಯಿ ಎಸುಮಜ್ಜರಕ್ಕೂ ಆಹಿಕಜ್ಜರಕ್ಕೂ ಜೀಗಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಅದರ ಕಷಾಯ ವನ್ನು ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿದರೆ, ಗಂಟುನೋವಿಗೆ ಒಳ್ಳೇದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೂ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಉದರವಾಯುವಿಗೂ ಕೆಂಪಿ ಎಂಬ ರೋಗಕ್ಕೂ, ಪೋಲ್ಯಿಸಿಗೂ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಸಂಬಾರಜೇನು. ಎಳೇ ಮೆಣಸಿನ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Capsicum frutescens, *Lin.*—(Order Solanaceæ.)

Tam. Miḷagāy. *Tel.* Mirapakāyi. *Can.* Pharengi-meṇasinakāyi, kempu-meṇasu. *Tu.* Parengimūṇči. *Mal.* Uppēriparaṇki, kappamuḷakṇ, parengimuḷakṇ. *Kon.* Mirasāṅga. *Hin.* Lālmircī.

331. ಸಿಂಡಿಸೊಪ್ಪು, ಹೊಲದ ಪುಂಡ್ರಿಕೆ ಗಿಡ (Hibiscus Hemp).

ತ. ಸುಳಿಡ್ಡ ಕೀರೈ, ಕಾಡ್ಪುರೈ. ತೆ. ಗೊಂಗೂರ, ಗುಳುಗುಚೆಟ್ಟು, ಕರ್ಣಿಕಾರಮು. ಮ. ಕಾಟ್ಟು ವೆಳ್ಳೂರನ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈಷ್ಠ, ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳು ಪಲ್ಯ. ಗಿಡಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು.

Hibiscus cannabinus, *Lin.*—*H.* Wightianus, *Wall.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Puḷiṇṇakīrai, kāṇṇūrai. *Tel.* Goṅgūra, guḷuguṇṇettu, karṇikāramu. *Can.* Phinḍisoppu, holada-puṇḍrike-giḍa. *Mal.* Kāttuveḷḷūran.

332. ಬಂಗಿ, ಭಂಗಿ, ಕುಸುವು ಗಿಡ (Hemp).

ತ. ಪಂಗಿ, ಕಂಜಾ, ಮದಮತ್ತಗಮ್. ತೆ. ಗಂಜಾಯಿ, ಜಡಗಾಂಜ. ತು. ಬಂಗಿ. ಮ. ಕಂಜಾವು. ಕೊಂ. ಧಾಂಗಿ. ಹಿಂ. ಗಾಂಜಾ. ಸಂ. ವಿಜಯಾ, ಸಿದ್ಧವತ್ತಿ, ಅಶಾತ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಗಿಡದ ಗುಣ ಅಮಲು ಉಳ್ಳದ್ದು; ಅದರ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆ ಅವಶ್ಯವು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ “ಅಂಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂಗಿ ಸೇರಿದ ಮಂಗನಾದ” ಎಂಬಂತೆ ಬುದ್ಧಿಹಾನಿಯಾಗುವದು. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಬೀಗು ರೋಗವುಳ್ಳವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇರಬಹುದು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹುರಿದು ಪಾನಕ ಮಾಡಿದರೆ, ರಕ್ತಭೇದಿಗೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅರ್ಜೀಣಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೇ ಔಷಧ; ಸೆಳವು ನಿವಾರಕ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ನಾರು ಉತ್ತಮ; ಬೀಜದಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವರು.

Cannabis sativa, *Lin.*—*C.* indica, *Lam.*—(Order Urticaceæ.)

Tam. Paṅgi, kaṇjā, madamattagam. *Tel.* Gaṇjāyi, jaḍagaṇjā. *Can.* Baṅgi, bhaṅgi, kusuvu-giḍa. *Tu.* Baṅgi. *Mal.* Kaṇṇāvu. *Kon.* Bhāṅgi. *Hin.* Gāṇjā. *San.* Vijayā, siddhapatri, alāta.

333. ಬಂದದ ಮರ, ಬಂಥ, ಹಿಗಬಂಥ, ತುಮಕೀ, ಒಳ್ಳೆ ತೂಪ್ರ ಮರ (Gaub Tree).

ತ. ತುಂಬಿ, ಪನಿಚ್ಚೆಕಾಯ್. ತೆ. ತುಮಕಿಚೆಟ್ಟು, ತಿಂದುಕಿ. ತು. ಬಂದದ ಮರ. ಮ. ಪನಿಚ್ಚೆ ಮರಮ್. ಕೊಂ. ಬಂದಾರೂಕು. ಸಂ. ತೂವರೇ, ದಂತಕರ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಲ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ರಸ ಘಾಯ ಉಳುಕುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಅದು ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಮಲ ಭೇದಿ; ಅದು ಉರಿಗೂ, ಶುಂಠೀ ಮತ್ತು ಜೇರಿಗೆ ಸಂಗಡ ಬೀಗಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ, ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುವದು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಪುಡಿ ಗಂಜಿ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಉಷ್ಣಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಾನಕ. ಅದರ ಕಷಾಯವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೆ ಕೊಡುವರು; ಅದರ ಸಾರು ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ರಮದವರಿಗೆ ಪಥ್ಯ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿಂದು, ಚಿಗುರುಗಳ ತಂಬಳಿ ಮಾಡುವರು. ಕಾಯಿಯ ರಸಕ್ಕೆ ಅಂಟುಂಟು; ದೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತಟ್ಟದ ಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ಮೀನಿನ ಬಲೆಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆ ಮಾಡುವರು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಸಮಗಾರರು ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು.

Diospyros Embroypteris, Pers.—D. glutinosa, Roxb., Kien.—Embryopteris glutinifera, Roxb.—E. peregrina, Gartl.—Garcinia malabarica, Desr.—(Order Ebenaceæ.)

Tam. Tumbi, paniččaičkāy. **Tel.** Tumikičettu, tinduki. **Can.** Bandadamarā, bantha, higebantha, tumakī, oḷḷe tūpra-mara. **Tu.** Bandada-mara. **Mal.** Paničči-maram. **Kon.** Bandārūku. **San.** Tūvarē, dantaśaṭha.

334. ಬಕುಳ, ರೆಂಜಿ, ಪಗಡೆ ಮರ (Mimusops).

ತ. ವಕುಳಮ್, ಮಗಿದಮರಮ್. ತೆ. ಪೊಗಡ, ವಕುಳ, ಕೇಸರವೃಕ್ಷಮು. ತು. ರೆಂಜಿ ಮರ. ಮ. ಮಕುರ, ಎಲಿಡ್, ಮಕರಮರಮ್, ಎರಿಡ್. ಕೊಂ. ಪೊವಳಿರೂಕು. ಹಿಂ. ಮುಲ್ಲರಿ. ಸಂ. ಬಕುಳಮ್, ಸಿಂಹಕೇಶರ, ಅನಂಗಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರನ್ನು ಸಿರ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರದು ಮುಖದ ಬಾವಿಗೆ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಉಗುಳುರೋಗಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಮರ. ಬೀಜದಿಂದ ಬಣ್ಣಗಾರರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳ ಒಳ್ಳೆ ಎಣ್ಣೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಹೆಂಗಸರು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಸುರಿದು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು; ಅವುಗಳಿಂದ ಪರಿಮಳದ ನೀರು ಸಹ ಮಾಡುವರು. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Mimusops Elengi, Lin.—(Order Sapotaceæ.)

Tam. Vakuḷam, magiḷa-maram. **Tel.** Pogaḍa, vakuḷa, kēsaravṛikshamu. **Can.** Bakuḷa, reñje, pagaḍe-mara. **Tu.** Reñje-mara. **Mal.** Makura, elani, makiramaram, erinī. **Kon.** Vovali-rūku. **Hin.** Mulsari. **San.** Bakuḷam, simha-kēśara, ananigakā.

335. ಬಚಾರಿ, ಕಲ್ಬಾಗಿ, ಬಿಲ್ವಾರದ ಮರ.

ತ. ವಾಕ್ಯೆ. ತೆ. ಚಿದುಗಚೆಟ್ಟು, ತೆಲಸು. ಮ. ನಾಕ. ಸಂ. ತಿರೀಷ, ಕುರವಕ, ಮುಸ್ತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕ್ಕೆಯ ರಸ, ಲಿಂಬೆರಸ, ಹಸಿ ಅರಸಿನ ರಸ ಸಹ ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ, ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಕುಸುಕೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರವು ಗಟ್ಟಿಯಾದದ್ದು, ಅಚ್ಚುಮರ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿನಹ ಮರ ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Albizzia odoratissima, Benth.—*Acacia odoratissima*, Willd.—*A. lomatocarpa*, Dec.—*Mimosa marginata*, Lam.—*M. odoratissima*, Lin.—(Order Leguminosae.)

Tam. Vākai. Tel. Čindugačettu, telasu. Can. Bačāri, kalbāgi, bilvārada-mara. Mal. Vāka. San. Širisha, kuravaka, musti.

336. ಬಚ್ಚಂಗಾಯಿ, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ, ಕಾಲೆಂಗ ಬಳ್ಳಿ (Water Melon).

ತ. ಕೊಮ್ಮಟ್ಟಿ, ವತ್ತಾಕ್ಕು. ತೆ. ದುರ್ಬುಚ. ತು. ಬಚ್ಚಂಗಾಯಿ. ಮ. ವತ್ತಕ್ಕ. ಕೊಂ. ಬಚ್ಚಂಗ. ಬಂ. ಕರ್ಬುಜ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಬಾಯಾರಿಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಎಳೆ ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಪಲ್ಯ. ಮಿತ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಡಲಿಕ್ಕಿರುವ ಕಾಯಿಯ ನೀರಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಗುಲಾಬು ನೀರು ಸೇರಿಸಿ, ಉಷ್ಣ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು.

Citrullus vulgaris, Schrad.—*Cucumis citrullus*, Dec.—*Cucurbita citrullus*, Lin.—(Order Cucurbitaceae.)

Tam. Kommatti, vattākkū. Tel. Darbūji. Can. Baččāṅgāyi, kallaṅgaḍi, kāleṅga-baḷli. Tu. Baččāṅgayi. *Mal. Vattakka. Kon. Baččāṅga. Hin. Karbūj.

337. ಬಚ್ಚಲಿ ಸೊಪ್ಪು, ನುಚ್ಚುಗೋಳಿ ಪಲ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಗೋಣಿ ಸೊಪ್ಪು (Purslane).

ತ. ಪಚರಿ, ನಯರಿ, ಮೂಕ್ಕಲಿ, ಪಚಟ್ಟಿ, ತಿಣ್ಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನದೀ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಿವಿಚಿದ ಎಲೆಗಳು ಕೆಂಪಿರೋಗಕ್ಕೂ, ಅವುಗಳ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ರಕ್ತಭೇದಿಗೂ ಉಪಯೋಗ.

Portulaca quadrifida, Lin.—*P. meridiana*, Lin., Roxb.—*P. geniculata*, Royle.—*Illecebrum verticillatum*, Burm.—(Order Portulacae.)

Tam. Pačiri, payiri, mūkkili, pačalai, tiṇḍi. Can. Baččale-soppu, nuččugōḷi-palya, doḍḍa-gōṇi-soppu.

338. ಬಜೆ ಗಿಡ, ನಾರು ಬೇರು (Sweet Flag).

ಕ. ವಶಂಬು, ಚಟಕ್ಕೋದನ್, ಚಟಿನಮ್. ತೆ. ವನ, ವಡಜ. ತು. ಬಜೆ. ಮ. ವಯಂಪು, ಕೊಂ. ಏಖಂಡ. ಮರಾ. ವೇಖಂಡ. ಸಂ. ವಜಾ, ವಿಜಯಾ, ಜಟಿಲಾ, ಬರಸಾರ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಮಿ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮಕ್ಕಳ ಮಂದಾಗ್ನಿ ಎಂಬ ಅರ್ಜೀರ್ಗಕ್ಕೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸಕಾಸಕ್ಕೂ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ಕಫಕಟ್ಟಿಗೂ ಗುಣಕರ; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೇರಿಸ ಕಷಾಯದ ನೀರಲ್ಲಿ ಮೀಸಿದರೆ, ಬಾಲಗ್ರಹ ಗುಣ; ಬಹಳ ಬಿಸಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಮೀಸಬಾರದಷ್ಟೆ. ಗಿಡದ ದಂಟು ದ್ವಿಯಾಹಿಕ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಸಂಬಾರ ಜೇನು. ಎಲೆಗಳು ಪರಿಮಳಕ್ಕೂ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ದಂಟು ನುಸಿಗಳ ನಾಶಕ.

Acorus calamus, Lin.—*A. Griffithii*, Schott.—*A. Belangeri*, Schott.—(Order Aroideæ.)

Tam. Vašambu, čatakōdan, čatinam. Tel. Vasa, vaḍaja. Can. Baje-giḍa, nāru-bēru. Tu. Baje. Mal. Vayampu. Kon. Ēkhaṇḍa. Mah. Vēkhaṇḍa. San. Vačā, vijayā, jaṭilā, kharasāra.

339. ಬಟಾಣಿ, ಬಟ್ಟಗಡಲೆ (Garden Pea).

ಕ. ಪಟಾಣಿ. ತೆ. ಗುಂಡುತನಲು. ತು. ಬಟಾಣಿ. ಮ. ಪಟ್ಟಾಣಿನಯರು. ಕೊಂ. ಬಟ್ಟಣೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಳಿನಿಂದ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುವರು.

Pisum sativum, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Paṭāṇi. Tel. Guṇḍuśanagalu. Can. Baṭāṇi, baṭṭagaḍale. Tu. Baṭāṇi. Mal. Paṭṭāṇi-payarn. Kon. Baṭṭāṇe.

340. ಬಡ ಗಿಡ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಕಾಮಲೆಗೂ ಇದರ ಸಹಮೂಲವನ್ನು ಉಪ್ಪಿನೊಡನೆ ಬೇಯಿಸಿ ಅರದು ಕೊಡುವರು.

Phyllanthus Bada, Schold.(?)—(Order Euphorbiaceæ.)

Can. Baḍa-giḍa.

341. ಬದನೆ, ಕಾಚಿ ಗಿಡ (Brinjal, Egg Plant, Aubergine).

ತ. ಕತ್ತರಿ, ವಯಿದಬೈ. ತೆ. ವಂಕಾಯಿ. ತು. ಬದನೆ. ಮ. ವಯಿತಿನ, ಮುಳುಕುತಳಾಳಿ. ಕೊ ವಾಯಿಂಗಣ. ಮಜಾ. ವಾಯಿಂಗಿ. ಹಿಂ. ಬೈಂಗನ್. ಸಂ. ಪೀತಫಲ, ಕುಲಿರಿಡ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ಸೂಜಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುರದು ಹೆಲ್ಲುನೋವಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೇ ಪಲ್ಯ.

Solanum Melongena, *Lin.*—*S. incanum*, *Lin.*—*S. longum*, *Roxb.*—*Melongena tereta*, *Mill.*—(Order Solanaceæ.)

Tam. Kattari, vaḷudalai. *Tel.* Vanḱāyi. *Can.* Badane, kāci-giḍa. *Tu.* Badane. *Mal.* Vaḷutina, muḷukutakāḷi. *Kon.* Vāyingaṇa. *Mah.* Vāyinge. *Hin.* Baingan. *San.* Pīṭaphala, kuliriḱa.

342. ಬನಪು, ಹೆಬ್‌ಹುಲುವೆ, ಕರಿಮತ್ತಿ, ಮತ್ತಿ ಮರ.

ತ. ಅನಿಮಿನ್, ಕರಿಮರ್ದು, ಮಧಿ. ತೆ. ನಳ್ಳಮದ್ದಿ, ಇನ್ನುಮದ್ದಿ. ತು. ಬನಪು. ಮ. ಮರ್ದು, ಕರಿಮರ್ದು. ಮಹಾ. ಸಾಜೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆವಾಧ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮರ. ಸರಕಾರದ ಆಪ್ತಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Terminalia tomentosa, *Bedd.*—*T. alata*, *Roth.*—*Pentaptera tomentosa*, *Roxb.*—(Order Combretaceæ.)

Tam. Ānemin, karimardu, mathi. *Tel.* Naḷḷamaddi, innumaddi. *Can.* Banapu, hebhuluve, karimatti, matti-mara. *Tu.* Banupu. *Mal.* Marḍu, karimardu. *Mah.* Sājo.

343. ಬಲರಕ್ಕಸಿ, ಬಲರಾಕ್ಷಸಿ ಗಿಡ.

ತ. ಪೇರಾಮುಟ್ಟಿ, ಆವಿಬತ್ತಂ. ತೆ. ಮುತ್ತಪಲಾಗಮು.

ಹುಟ್ಟು: ದಿಂಡಿಗಲ್ಲು, ಜೋಳಮಂಡಲ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬೇರಿನ ಪಾನಕವು ಒಳ್ಳೆದು.

Pavonia odorata, *Willd.*—*P. sidoides*, *Horn.*—*H. odoratus*, *Roxb.*—(Order Malvaceæ.)

Tam. Pēramuṭṭe, āvibattam. *Tel.* Muttupalāgamu. *Can.* Balarakkasī, balarākshasi-giḍa.

344. ಬಲಿಗೆ, ಬಲ್ಲಗಿ, ಕಿರ್ಬಲ್ಲಿ ಮರ.

ತ. ಮ. ಪುಟ್ಟನ್‌ಕಳ್ಳಿ. ತು. ಕರ್ಬಲಾಯಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ, ಲಂಕಾದ್ವೀಪದ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಮರ ಗಟ್ಟಿ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಊರಕೋಲು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Roy. *Pœciloneuron indicum*, *Bedd.*—(Order Guttiferæ.)

palya, ḍam., *Mal.* Puṭṭankaḷḷi. *Can.* Balige, ballagi, kirballi-mara. *Tu.* Karbalāyi.

345. ಬಸವನಪಾದ, ಗೌರಿಹೂವು (Balsam).

ಹುಟ್ಟು: ಗದ್ದೆಗಳ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಮಳೆಗಾಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಹೂವು. ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆಡುತ್ತಾರೆ.

Impatiens Balsamina, Lin.—(Order Geraniaceae.)

Can. Basavanapāda, gaurī-hūvu.

346. ಬಸಳೆ.

a) ಬಿಳಿ ಬಸಳೆ (Basella).

ತ. ವೆಳ್ಳವಚ್ಚೆ. ತೆ. ಅಲ್ಲುಬಚ್ಚಲಿ. ತು. ಬೊಲ್ಲುಬಸಲೆ. ಮ. ವೆಳಬತಳ. ಕೊಂ. ಧವ ವಾಳಿ. ಹಿಂ. ಪೊಯಿ. ಸಂ. ಅಪೋದಿಕಾ, ದಯಳ್ಳೇ.

Basella alba, Lin.—(Order Chenopodiaceae.)

Tam. Vellapačalai. Tel. Allubaččali. Can. Biḷi-bāsaḷe-baḷli. Tu. Boldu-basale. Mal. Veḷabaṣaḷa. Kon. Dhavi-vāḷi. Hin. Poyi. San. Apōdikā, dayaghnē.

b) ಕೆಂಪು ಬಸಳೆ.

ತ. ಶಿವಪ್ಪುಬಚ್ಚೆ. ತೆ. ದುಂಪುಬಚ್ಚಲಿ. ತು. ಕೆಂಪು ಬಸಲೆ. ಮ. ಚೊಗನ್ನಬತಳ. ಕೊಂ. ತಾಂಬಡಿ ವಾಳಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕಫಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅವುಗಳನ್ನು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಅರದು ಉರಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಪಿತ್ತವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗೆ ಕೆಂಪು ಬಸಳೆಯ ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಒಳ್ಳೆ ವಲ್ಯ; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರುಳುಗಳ ರೋಗವಿರುವವರಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು.

Basella rubra, Lin.—(Order Chenopodiaceae.)

Tam. Šivappubačalai. Tel. Dumpabaččali. Can. Kempu-basaḷe. Tu. Kempu-basale. Mal. Čoganna-baṣaḷa. Kon. Tāmbaḍi-vāḷi.

c) ಹಿರಿಬಸಳೆ, ದೊಡ್ಡ ಬಸಳೆಬಳ್ಳಿ.

ಮ. ವತಳ, ಪೊದಿಕ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ವಲ್ಯ; ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಣ ಎಲೆಗಳ ಚಾ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸೀಗೇ ಗುಣ; ಇದರ ಬೋಂಪು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಮಿಂದರೆ, ಉಷ್ಣದ ತಲೆನೋವು ಗುಣ; ನಿದ್ರೆ ಸಹ ಬರುವದು.

Basella cordifolia, Willd.—(Order Chenopodiaceae.)

Can. Hiribasale, doḍḍa-basaḷe-baḷli. Mal. Pačala, podika.

ಕಿರಿ.

d) ಕಾಡು ಬಸಳೆ (Bryophyllum).

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ದಪ್ಪವಾದ ಎಲೆಯ ಪದರನ್ನು ಸುಲಿದು ತೆಗೆದು ಎಲೆಯನ್ನು ಘಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟರೆ, ಬೇಗ ಗುಣವಾಗುವದು.

Bryophyllum calycinum, Salisb.—(Order Crassulaceæ.)

Can. Kādu-basaḷe.

347. ಬಸುರಿ, ಜುವ್ವಿ ಮರ (Wave-leaved Fig Tree).

ತ. ಇಚಿ, ಕಲ್ಲಿಚಿ. ತೆ. ಜಟಿಸಿ, ಗರ್ದಭಾಂಡೆ, ಕಲಜುವ್ವಿ. ಮ. ಚುವನ್ನ ಆರ್, ಇತ್ತಿ, ಚಕಿಲ. ಸಂ. ಕನೀನಿಕಾ, ಗೃಹಾದ್ವಾರಪಾರ್ಶ್ವೇ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಮಲಬಾರ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಚೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಉದರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಿಪ್ಪೆ ನಾರಿನಿಂದ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Ficus Tsiela, Roxb.—*F. amplissima, Smith.*—*Urostigma pseudo-Tsiela, Miq.*—(Order Urticaceæ.)

Tam. Iči, kalliči. *Tel.* Jaṭini, gardabhāṇḍe, kalajuvvi. *Can.* Basuri, juvvi-mara. *Mal.* Čuvanna-āl, itti, čakila. *San.* Kanīnikā, grihādvārapārśvē.

348. ಬಾರ್ಕಿನ ಮರ (Peruvian Bark, Cinchona).

“ಕ್ವಯ್ನನ್” ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಜ್ವರದಾಷಧವಾಗುವಂಥ ಈ ಮರವನ್ನು ಸರಕಾರದ ವರು ಅಮೇರಿಕ ಖಂಡದಿಂದ ತರಿಸಿ ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈಗ ಅದು ಸಿಂಹಳ ದ್ವೀಪ, ಪಂಜಾಬ, ಕೊಡೆಗು ಸೀಮೆ, ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಗುಣವುಳ್ಳ ಔಷಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಗ್ಗವಾಗಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. “ಕ್ವಯ್ನನ್” ಎಂಬುದು ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲದೆ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಕಠಿಣ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಕೆಂಪಿರೋಗಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣು ರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Cinchona succirubra, Wedd.—*C. calisaya, Wedd.*—(Order Rubiaceæ.)

Can. Bārkinā-mara.

349. ಬಾಳೆ ಗಿಡ (Plantain or Banana Tree).

ತ. ವಾಳೆ, ಅರಂಬೆ, ಅರೇಚಗಮ್. ತೆ. ಅರಟಿ, ಕದಳಮು, ತತಚ್ಚದಮು. ತು. ಬಾರೆ. ಮ. ವಾಯಿ. ಕೇಳಿ. ಹಂ. ಕೇಲಿ. ಸಂ. ಕದಲಿ, ದೀರ್ಘವತ್ತ, ಅಳಬೂ, ವೃಷಪುಷ್ಪ.

palya, ದೀಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ ಕುಡಿದರೆ, ಶಿರೋ

ಭ್ರಮಣ ಗುಣ; ಅದರ ರಸ ಮೂತ್ರಭೇದಿ. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಣ ಬಾವಿಗೆ ಇದರ ಕಾಯಿ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಂಬಲಿ ಹಿತಕರ. ಎಲೆಗಳು ತಂಪಾಗಿರುವದರಿಂದ ಉರಿತದ ಶಮನಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ದಿಂಡಿನ ರಸವು ರಕ್ತಭೇದಿಗೂ ವಾಂತಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಹೂವಿನ ರಸ ಮಕ್ಕಳ ಅಗ್ರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣು, ನಾರು, ದಿಂಡು, ಗಡ್ಡೆ, ಹೂ, ಹಾಳೆ, ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತದೆ.

Musa paradisiaca, Lin.—*M. sapientum, Lin.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Vālai, arambai, arēṅgam. *Tel.* Araṭi, kadaḷamu, tatacēhadamu. *Can.* Bāle-giḍa. *Tu.* Bāre. *Mal.* Vāla. *Kon.* Kēḷi. *Hin.* Kēli. *San.* Kadali, dīrghapatra, aḷabū, vṛishapushpa.

350. ಬಿಕ್ಕಿಗಿಡ, ಕಂಬಿನ.

ತ. ಕಂಬಿಲಿಪಿನ್. ತೆ. ಚತ್ತಮತ್ತ, ಮಂಚಿಬಿಕ್ಕಿ.

ಇದರ ಹೂವುಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ಬಿಳಿ ಇದ್ದು, ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಳದಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಅಂಟು ಸುರಿಯುವದು. ಈ ಅಂಟನ್ನು ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಹುಳಕು ಹೋಗುವದು.

Gardenia gummifera, Lin.—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Kambilipiṣin. *Tel.* Cīttamatta, maṇṇibikkī. *Can.* Bikke-giḍa, kambimēna.

351. ಬಿದಿರು, ಬಿದುರು, ಗಳ (Common Prickly Bamboo).

ತ. ಮೂಂಗಿಲ್, ಅಂಬಲ್. ತೆ. ವೆದುರು. ತು. ಬೆದ್. ಮ. ಮೂಂಗಿಲ್. ಕೊಂ. ವಾಸೊ. ಹಿಂ. ಭಾಸಾ. ಸಂ. ತೇಜನ, ನವಾಗ್ರಗಂಧಾ, ಬಹುಪಲ್ಲವ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ ಬಂದರೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ನಂಜಿಗೂ, ಎಲೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಟ್ಟುದೋಷಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣು ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಮಾಡುವ ತವಕ್ಷೀರವೆಂಬ ಹುಡಿ ವಕ್ಷವಾತದೋಷ, ಉದರವಾಯು, ವಿಷ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬಿದಿರು ವಿಧ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಿದಿರಿನ ತಿರುಳು* ಎಳತಾದರೆ, ಪಲ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಜೀರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ಪಲ್ಯ ಒಳ್ಳೆ ದಾಗಿದೆ. ಬೀಜ ಅಟ್ಟು ಕಡಬು ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಯಿಸಿ ಕೆಲವರು ತಿನ್ನುವರು.

Bambusa arundinacea, Willd.—*B. Arundo, Klein.*—*B. orientalis, Nees.*—*B. spinosa, Roxb.*—*A. Bambos, Lin.*—(Order Gramineæ.)

* ಕನ್ನಡ: ಅಣಿಲೆ. ತು. ಕಣಿಲೆ. ಕೊಂ. ಕೀರ್ಲು. *Can.* Apile. *Tu.* Kaṇile. *Kon.* Kīrlu.

Tam. Mūṅgil, ũmbal. *Tel.* Veduru. *Can.* Bidiru, biduru, gaḷa. *Tu.* Bedry.
Mal. Mūṅgil. *Kon.* Vāso. *Hin.* Bhāsā. *San.* Tējana, navāgragandhā, bahupallava.

352. ಬಿಲಿಂಬಿ ಮರ (Bilimbi Tree).

ತ. ಪಿಲಿಂಬಿ, ಪಿಲಿಂಚಿ, ಕುಚ್ಚಿತಮರತಕ್ಕಾ. ತು. ಬಿಂಬುಲಿ. ಮ. ಎಲುಂಬಿ, ಎಲಿಂಬಿ. ಕೊಂ. ಬಿಂಬಲ. ಹಂ. ತಮರುಂಗ್.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಪಲ್ಯ, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡಿ ಇದರ ಕಾಯಿ ಬಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ರಸದಿಂದ ವಸ್ತ್ರದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಬೇಯಿಸಿ ತಂಪಾದ ಪಾನಕ ಮಾಡುವರು.

Averrhoa Bilimbi, Lin.—(Order Geraniaceæ.)

Tam. Pilimbi, piliñči, kuččitamaratakāy. *Can.* Bilimbi-mara. *Tu.* Bimbuli.
Mal. Vilumbi, vilimbi. *Kon.* Bimbala. *Hin.* Tamaruṅg.

353. ಬಿಲಿ ಮರ.

ತ. ಪೂಮರಂ, ಬೆಲ್ಲಮರಂ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀಲಗಿರಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹೂ ರಮ್ಯ. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ನಸ್ಯ (ನಸಿಪುಡಿ) ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Rhododendron arboreum, Smith.—Rh. puniceum, *Roxb.*—(Order Ericaceæ.)

Tam. Pūmaram, bellimaram. *Can.* Bili-mara.

354. ಬಿಳಿ ಗಂಧಗಿರಿ, ನೊಗೆ ಮರ (Toon Tree, White Cedar).

ತ. ತೂನ್. ಮ. ಮಡಗಿರಿವೆಂಬು, ದೇವದಾರುಂ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷಧ: ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕವಾಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳ ಉಂಟು.

Cedrela Toona, Roxb.—Cedr. hexandra, *Wall.*—(Order Meliaceæ.)

Tam. Tūn. *Can.* Bili-gandhagiri, noge-mara. *Mal.* Maḍagiri-vembu, dēva-dārum.

355. ಬಿಳಿ ಅಭ್ರಾಂಗ ಗಿಡ.

ತ. ಕಡಮ್ಮು, ಎಲಾಲಮ್. ತು. ಅದ್ರೋಣಿ. ಮ. ಕೊಟ್ಟಕ್ಕ. ಕೊಂ. ಚವಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟ ಅಡವಿಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಅರ್ಜೀಕೃತ ಸೀತಜ್ವರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ; ಕಕ್ಕೆಕೋಲು ಸಹ ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಷಾಯ ಕುಡಿದರೆ, ರಕ್ತಭೇದಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಸಿರ್ಕ ಕೂಡಿಸಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಿದರೆ, ಬಾಯಿಹುಣ್ಣಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಯ ಸಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Grewia microcos, *Lin.*—*G. affinis*, *Lindl.*—*G. ulmifolia*, *Roxb.*—*Microcos* Mala, *Ham.*—*M. paniculata*, *Lin.*—*M. Stauntoniana*, *Don.*—(Order Tiliaceæ.)

Tam. Kaḍambu, vičālam. *Can.* Biḷi-abhrāṅga-giḍa. *Tu.* Abrōṇi. *Mal.* Kottakka. *Kon.* Cīvāri.

356. ಬಿಳಿ ಕುಂಬಳ, ಬೂದಿಕುಂಬಳ ಬಳ್ಳಿ (White Gourd or Pumpkin).

ತ. ಕಲ್ಯಾಣಪೂಜುಣಿ, ಪರಂಗಿಕಾಯಿ. ತೆ. ಬೂದಿಗುಮ್ಮಡಿ. ತು. ಕರುಕುಂಬುಡ. ಮ. ಕುಂಬಳಮ್. ಕೊಂ. ಕುವಾಳೆ. ಸಂ. ಕೂಷಾಂಡ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಅಶ್ವೀಜ, ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಿಷ ತಿಂದವರಿಗೆ ಈ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಹೆರದು ಹಿಂದಿದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರ ಲೇಹ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ವಲ್ಯ.

Cucurbita Pepo, *Dec.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Kalyāṇapūcūṇi, paraṅgikāyi. *Tel.* Būdigummaḍi. *Can.* Biḷe-kumbaḷa, būdikumbaḷa-baḷḷi. *Tu.* Karukumbuḍa. *Mal.* Kumbaḷam. *Kon.* Kuvāḷe. *San.* Kūshmāṇḍa.

357. ಬಿಳಿ ಗೂಜಲಿ, ಬಿಳಿ ಕೊಮ್ಮೆ, ಕೆಂಚಿಗೆ ಗಿಡ.

ತ. ಚುವೇದಮೂಲಮ್, ಚಾರಣೈ, ತಲೈವರಿಚ್ಚಾನ್. ತೆ. ಗಲಿಜೇರು. ತು., ಕೊಂ. ಪಾಪಾಣಭೇದಿ. ಮ. ಚಾರಣ, ಸಾರಣ. ಸಂ. ವರ್ಷಾಭೂ.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರವ್ರಾಂತಗಳೂ ಬಂಗಾಳವೂ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮಲಭೇದಿ. ಅದರ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಶೂಲರೋಗಕ್ಕೂ, ಸಹಮೂಲದ ಕಷಾಯ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಕಾಲು ಬಾರದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ತರದ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳವಿರುವದರಿಂದ ಚೆಟ್ಟಿ ತಂಬಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Trianthema pentandra, *Lin.*—*T. obcordata*, *Wall.*—(Order Ficoideæ.)

Tam. Čuvēdamūlam, čāraṇai, talaiviriččān. *Tel.* Galijēru. *Can.* Biḷe-gaṇa-jali, biḷe-komme, keṇḍige-giḍa. *Tu., Kon.* Pāshāṇabhēdi. *Mal.* Čāraṇa, sārāṇa. *San.* Varshābhū.

358. ಬಿಳಿ ಜಾಲಿ ಮರ (Panicked Acacia).

ತ. ಪಟ್ಟಿಚ್ಚಾರಾಯಂ, ವೇಲ್ವೇರ್. ತೆ. ತೆಲ್ಲತುಮ್ಮ. ಮ. ಚಂಗರಿ(ವೆಂಗಾರಿ)ಜಾಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೋಳಮಂಡಲ ದಖ್ಖಣಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮರ. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ನಾರು ತೆಗಿಯು ವರು; ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Acacia leucophlæa, Willd.—*A. alba*, Willd.—*Mimosa alba*, Rottl.—*M. leucophlæa*, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Paṭṭaiçčārāyam, vēlvēḷu. Tel. Tellatamma. Can. Biḷē-jālī-mara. Mal. Čengari(veṅgāri)ñāli.

359. ಬಿಳಿ ಜೋಳ (Great Millet or Cholum).

ತ. ಜೋಳಮ್, ಜೊನ್ನರ್. ತೆ. ಜೊನ್ನಲು. ತು. ಜೋಳ. ಮ. ಜೋಡಿಮ್, ಕೊಂ. ಜೋಳು.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣ ಜೋಳಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ, ದಂಟು ದನಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೇ ಆಹಾರ.

Sorghum vulgare, Pers.—*Andropogon Sorghum*, Brot., Roxb.—*Holcus Sorghum*, Lin.—(Order Gramineæ.)

Tam. Čōḷam, čōnnal. Tel. Jonnalū. Can. Biḷē-jōḷa. Tu. Jōḷa. Mal. Čōḷam. Kon. Jōḷu.

360. ಬಿಳಿ ತಾವರೆ, ಬಿಳಿ ನೈದಿಲಿ (White Water Lily or Lotus).

ತ. ವೆಳ್ಳಂಬರ್, ಇಂದಿರವಾಚಂ. ತೆ. ಅಲ್ಲಿಕಾಡ. ತು. ತಾಮರೆಪೊ. ಮ. ವೆಳ್ಳಾನ್ವಲ್, ನೀರಾಂ ಪರ್. ಕೊಂ. ಧವಸಾಳ. ಸಂ. ಸೀತೋತ್ಪಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೆರೆಗಳು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಬೀಜ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಲಂಕಾರದ ಹೂ.

Nymphaea stellata, Willd.—(Order Nymphaeaceæ.)

Tam. Veḷḷāmbal, indiravāčam. Tel. Allikāḍa. Can. Biḷē-tāvare, biḷē-naidile. Tu. Tāmarepū. Mal. Veḷḷānpal, nīrāmpal. Kon. Dhavē-sāḷaka. San. Sītōtpala.

361. ಬಿಳಿ ನೆಕ್ಕಿ, ಕರ್ಲಕ್ಕಿ, ಲಕ್ಕಿ ಗಿಡ (Five-leaved Chaste Tree).

ತ. ವೆಣ್ಣಿಚ್ಚಿ, ಚಂದುವಾರಮ್, ನಿರ್ಕುಂಡಿ. ತೆ. ತೆಲ್ಲವಾಲಿ, ಸಿಂಧುವಾರಮು. ತು. ನೆಕ್ಕಿ. ಮ. ಇಂದ್ರಾಣಿ, ವೆಣ್ಣಿಚ್ಚಿ. ಕೊಂ. ನಿಗುಂಡು. ಮಜಾ, ನಿಗುಂಡ. ಸಂ. ನಿಗುಂಡಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಾತದಿಂದ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ಉರಿಬಾವಿಗೆ ಈ ಗಿಡದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಗುಣ; ಉಳುಕುಗಳಿಗೆ ಸಹ ಕಟ್ಟುವರು. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಆಹಿಕಜ್ವರಕ್ಕೂ ವಿಷಮಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಬಾವಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಯ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತಿಯರು ಮಾಯುತ್ತಾರೆ; ಅದರ ರಸದ ಲೇಪ ಕೇಶವೃದ್ಧಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಣಗಿದ ಕಾಯಿ ಕ್ರಿಮಿಗೂ, ಒಣ ಎಲೆಗಳ ಬತ್ತಿ ಸೇದಿದರೆ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಕಫಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಯ ಕಷಾಯ ದೃಷ್ಟಿವಾಂಧ್ಯಕ್ಕೂ, ಬೇರು ಮತ್ತು ಗಂಜಿನೀರಿನ ಸಂಗಡ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ.

Vitex Negundo, *Lin.*—*V. paniculata*, *Lam.*—(Order Verbenaceae.)

Tam. Venṇoṇṇi, cinduvāram. *Tel.* Tellavāvili, sindhuvāram. *Can.* Biḷē-nekki, karlakki, lakki-giḍa. *Tu.* Nekki. *Mal.* Indrāṇi, venṇoṇṇi. *Kon.* Nigunḍu. *Mah.* Nirgunḍa. *San.* Nirgunḍi.

362. ಬಿಳೇ ಜೋವು, ಜಾಲಾರಿ ಮರ (Lac Tree).

ತ. ತಲೂರ. ತೆ. ಜಾಲಾರಿಚೆಟ್ಟು, ಹಿಂಸ್ತಾ. ಮ. ಕರಿಮರುಮ.

ಹುಟ್ಟು: ಫಾಲ್ಗುಣ ಕಾಡು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರವು ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೂ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗ.

Shorea Talura, *Roxb.*—*Vatica laccifera*, *W. et A.*—(Order Dipterocarpeae.)

Tom. Talūra. *Tel.* Jālāricēṭṭu, himsrā. *Can.* Biḷē-bōvu, jālāri-mara. *Mal.* Karimarutu.

363. ಬಿಳೇ ಮಂದಾರ, ಬಿಳಿ ಕಂಚಿವಾಳದ ಗಿಡ.

ತ. ಕೊಕ್ಕುಮಂದಾರೈ. ಮ. ವೆದುತ್ತಮಂದಾರಮ್. ಕೊಂ. ಧವೆ ಮಂದಾರು.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಸುವರು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಗುಳ್ಳೆಗಳಿಗೆ ಲೇಪ. ಹೂ ಮೆಣಸಿನ ಸಂಗಡ ಅರದು, ತಲೆನೋವಾದರೆ, ಕಪಾಲಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಚೆಕ್ಕೆ ನಂಬಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Bauhinia acuminata, *Lin.*—(Order Leguminosae.)

Tam. Kokku-mandārai. *Can.* Biḷē-mandāra, biḷi-kaṇṇivāḷa-giḍa. *Mal.* Veḷutta-mandāram. *Kon.* Dhavē-mandāru.

364. ಬಿಳಿ ಸೂಲಿ, ಬಿಳಿ ಹೂಲಿ, ಬಿಳಿ ಹಿಂಡಿ ಗಿಡ.

ತ. ಚಿರುಬೂಲೈ, ಉಳಿಕ್ಕಾ. ತೆ. ವೆಂಡಿಡೊಂಡ. ಮ. ಚಿರುಪೂಳ, ಪಿಂಡಿಕುಂಡ. ಸಂ. ಅದಾನ ಪಾಕಿ, ತತಕಾಭೇದಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತಂಪು ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಕುರು ಮುಂತಾದ ಬಾವಿನ ಕೀವನ್ನು ಮೇಲೆ ತರು ವದಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುವರು; ಅದರ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗಾಗುತ್ತದೆ.

Aerva lanata, Juss.—*Achyranthes lanata*, Lin.—*A. villosa*, Forsk.—*Illecebrum lanatum*, Lin.—(Order Amarantaceæ.)

Tam. Ćirubūlai, ulīmai. Tel. Penḍidonḍa. Can. Biḷē-sūli, biḷē-hūli, biḷi- hiṇḍi-giḍa. Mal. Ćirupūla, piṇḍikuṇḍa. San. Ādānapāki, śatakābhēdi.

365. ಬೀಟಿ ಮರ (Blackwood or Rosewood Tree).

ತ. ಎರುವಡಿ, ಇಟ್ಟಿ. ತೆ. ಜಟಂಗ, ಇಟ್ಟಿಗ. ಮ. ಎಟ್ಟಿ. ಕೊಂ. ಬೀಟೀರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಮಲಬಾರ, ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ ದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ. ಮರ ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಕು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ನಂಜಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲ ಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು.

Dalbergia latifolia, Roxb.—*Dalbergia emarginata*, Roxb.—(Order Legu- minosæ.)

Tam. Eruvaḍi, iṭṭi. Tel. Jitaṅgi, iṭṭigi. Can. Bīṭi-mara. Mal. Vīṭṭi. Kon. Bīṭi-ruku.

366. ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ ಗಿಡ (Esculent Okra, Edible Hibiscus).

ತ. ಮ. ವೆಣ್ಣ. ತೆ. ಬೆಂಡಕಾಯ. ತು. ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ. ಕೊಂ. ಭೇಂಡ. ಮಹಾ. ಕೇಲ. ಹಿಂ. ಭೇಂಡಿ. ಸು. ಪಾಟಲಿ, ನೇತ್ರಾಶ್ಲೋಕನ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವರು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮೂತ್ರಭೇದಿ ಗುಣ. ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಬಾವು ಕುರುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ಒಳ್ಳೇದು. ಹಸಿ ಕಾಯಿ ಬೇಯಿಸಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಬೆ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಸ್ವರಭಂಗವೂ ಗಂಟಿನ ಬೇರೆ ಅಕ್ರಮಗಳೂ ಶಮನ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಒಳ್ಳೇ ಪಲ್ಯ. ಗಿಡಕ್ಕೆ ಬಲವುಳ್ಳ ನಾರು ಉಂಟು. ಹಸಿ ಕಾಯಿಯಿಂದ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುವದುಂಟು. ಬೇರಿನ ಅಂಟನ್ನು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

Hibiscus esculentus, *Lin.*—*H. longifolius*, *Roxb.*—*Abelmoschus esculentus*, *Manch.*—(Order *Malvaceæ*.)

Tam., *Mal.* Venḍa. *Tel.* Beṇḍakāya. *Can.* Beṇḍekāyi-giḍa. *Tu.* Beṇḍekāyi. *Kon.* Bhēṇḍa. *Mal.* Kēla. *Hin.* Bhēṇḍi. *San.* Pātali, uētrāścōtana.

367. ಬೆಂಡೇಕ, ಬಿಳಂದು, ನಂದಿ ಮರ (Benteak).

ತ., ತೆ., ಮ. ವೆಂತೇಕ್ಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Lagerstroemia lanceolata, *Wall.*—*L. microcarpa*, *Wight.*—(Order *Lythraceæ*.)

Tam., *Tel.*, *Mal.* Ventēkku. *Can.* Beṇḍēka, biḷandu, nandi-mara.

368. ಬೆಣ್ಣೆಗರುಗ ಗಿಡ.

ತೆ. ಗೂಬತಡ, ಮುತ್ತವಪುಲಗ. ಮ. ವಟ್ಟೂರಮ್. ಸಂ. ಸಮಂಗಾ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವರು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಿಡಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ನಾರು ಉಂಟು.

Sida rhomboidea, *Roxb.*—*S. rhombifolia*, *Lin.*—(Order *Malvaceæ*.)

Tel. Gūbatāḍa, muttavapulaga. *Can.* Beṇṇegaruga-giḍa. *Mal.* Vattūram. *San.* Samangā.

369. ಬೆತ್ತ (Rattan Cane Palm).

ತ. ಪಿರಂಬು, ವಾನೀರಮ್. ತೆ. ಪೇಮು, ವೇವ, ವೇತಸಮು. ತು. ಸೂರೋಲ್, ತೂರೋಳು ಬೆತ್ತ. ಮ. ಚೂರಲ್‌ವಳ್ಳಿ, ವೇತ್ರಮ್, ನಿರ್ವಡ್. ಕೊಂ. ಬೇತ. ಸಂ. ವೇತಸಮ್, ವೀರ್ಘವಳ್ಳಿ, ಸಮುಕ್ಷಿಕಾ, ಲತಾವಂಶ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಚಿಗುರುಗಳು ವಲ್ಯ. ಕಾಯಿ ಸಹ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೆತ್ತವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Calamus Rotang, *Lin.*—(Order *Palmææ*.)

Tam. Pirambu, vāṇīram. *Tel.* Pēmu, pēpa, vētasamu. *Can.* Betta. *Tu.* Sūrol, tūroḷu-betta. *Mal.* Čūralvaḷḷi, vētram, nirvani. *Kon.* Bēta. *San.* Vētasam, dirghavalli, samakshikā, latāvamaśah.

370. ಬೆಲವತ್ತೆ, ಕುಂಬಳ, ಬಿಲ್ವ, ಬೆಲ್ಲವತ್ತೆ, ಬೆಳವಿನ ಮರ, ಬೇಲದ ಮರ (Bael Tree).

ತ. ಬಿಲ್ವಮ್, ಅಲುವೀಕಮ್. ತೆ. ಬಿಲ್ವಮು, ಮಾರೇಡುಚೆಟ್ಟು, ಮಾಲೂರಮು, ತ್ರೀಫಲಮು, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮು. ತು. ಬೆಲ್ಲವತ್ತೆ. ಮ. ಕೂವಳಂ, ಮಾವಿರಾವು, ಬಿಲ್ವಂ. ಕೊಂ. ಬೆಲ್ಲಾಫಲ. ಹಂ. ಸೀಫಲ್, ಬೇಲ್. ಮಹಾ. ಬೇಲಾ. ಸಂ. ಮಹಾಕಪಿತ್ಥ, ಆಚೋಲಮ್, ಗೋಹರೇತಕೀ, ನೀಲಮುಲ್ಲಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜ್ವರ ಬಾರದೆ ಅಶಕ್ತಿಯೂ ಅದೀವನವೂ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕವು ಅಮೂಲ್ಯ ಔಷಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ಒಣಗಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಗರು ಗುಣವದೆ. ಹಣ್ಣು ತಿಂದರೆ, ಮಲಶೋಧನೆಯಾಗುವದು. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಕಪಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಮರದ ಚೆಕ್ಕೆಯದು ಗುಂಡಿಗೆಬಡಿಯೋಣಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳದು ಶ್ವಾಸಕಾಸಕ್ಕೂ ಕೊಡುವದುಂಟು; ಎಲೆಗಳ ಒತ್ತಡ ಕಣ್ಣುರೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಹೂವುಗಳ ದ್ರಾವಕ ಎಷ ಹರ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಸುಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವದು ಒಳ್ಳೆದು.

Ægle Marmelos, *Corr.*—*Crataeva M.*, *Lin.*—*Feronia pellucida*, *Roth.*—(Order Rutaceæ.)

Tam. Vilvam, aluvikam. *Tel.* Bilvamu, mārēduṣṣettu, mālūramu, śriphalamu, śāṇḍilyamu. *Can.* Belapatre, kumbāḷa, bilva, bellavatta, beḷavina-mara, bēladamara. *Tu.* Bellapatre. *Mal.* Kūvaḷam, māvilāvu, vilvam. *Kon.* Bellāphala. *Hin.* Sīphal, bēl. *Mah.* Bēlā. *San.* Mahākapittha, ācōlam, gōharitakī, nīla-mallikā.

371. ಬೆಲ್ಲೋಟ್ಟಿ ಗಿಡ (*Mussaenda*).

ತು. ಬೊಳ್ಳೆತಪ್ಪು. ಮ. ವೆಳ್ಳಲ. ಕೊಂ. ಬೆಲ್ಲೊಟ್ಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಘಟ್ಟ ಸೀಮೆಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೂ, ಎಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ರಸ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಡ್ಡಿಗಳ ಕಪಾಯ ಮಕ್ಕಳ ಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿದರೆ ನೀಗಿ.

Mussaenda frondosa, *Lin.*—*M. flavescens*, *Ham.*—*M. formosa*, *Lin.*—*M. zeylanica*, *Burm.*—(Order Rubiaceæ.)

Can. Bellōṭṭi-giḍa. *Tu.* Bolletappu. *Mal.* Veḷḷila. *Kon.* Belloṭi.

372. ಬೆಳ್ಳಳ್ಳಿ (Garlic).

ತು. ಮ. ವೆಳ್ಳಳ್ಳಿ. ತೆ. ತೆಲ್ಲಗಡ್ಡ, ವೆಲ್ಲಳ್ಳಿ. ತು. ಬೊಳ್ಳಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಲಸುಣ. ಹಿಂ. ಲಸುನ್. ಸಂ. ಅರಿಷ್ಟ, ಗೃಂಜನ, ಲಶುನ, ಶ್ರೇತಕಂದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಾಹ್ಯಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ನಂಜು ಹರ. ನೀರಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕಾಸಿ ಕುಡಿದರೆ, ಬೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಅಸ್ವಸ್ಥ, ಬಲಹೀನತೆ, ಜ್ವರ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟು, ಕಫೋದ್ರೇಕ, ಇವುಗಳಿಗೂ ಗುಣಕರ; ಸಣ್ಣ ಹುಳಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವದು. ಸಾಧಾ: ಒಗ್ಗರಣೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ.

Allium sativum, Lin.—(Order Liliaceæ.)

Tam., Mal. Velluḷli. *Tel.* Tellagadda, velluḷli. *Can.* Belluḷli. *Tu.* Bolluḷli. *Kon.* Lasuṇa. *Hin.* Lasun. *San.* Arishṭhaḥ, grīṃjana, laṣuna, śvētakanda.

373. ಬೇಲದ ಮರ, ದಂತಶರ, ಗ್ರಾಹ ಮರ (Elephant or Wood Apple).

ತ. ವಿಳಾಮರಮ್, ವಿಳಾಕಪಿತ್ತಮ್, ವೆಳ್ಳಿಲ್. ತೆ. ವೆಲಗ, ಕಪಿತ್ತಮು. ಮ. ವಿಲಾನ್. ಕೊಂ. ಬೆಲಪತ್ತಿಫಲ. ಸಂ. ಕಪಿತ್ಥ, ಗೋವಕರ್ಣ, ಫಲಸುಗಂಧಿ, ಸಂಗ್ರಾಹಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಜೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅಂಟು ಬೇನಿನೊಡನೆ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ದೀಪನವಾಗಿ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನುವರು, ಪಾನಕ ಮಾಡುವರು. ಕಾಯಿಯ ಬುರುಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅಂಟು ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಸುಣ್ಣಕ್ಕೂ ಮನುಗೊ ಧಳಧಳಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Feronia Elephantum, Corr.—Crataeva Vallanga, *Kan.*—(Order Rutaceæ.)

Tam. Viḷāmaram, viḷākapittam, vellil. *Tel.* Velaga, kapitthamu. *Can.* Bēlada-mara, dantaśaṭha, grāha-mara. *Mal.* Viḷāvu. *Kon.* Belapatrīphala. *San.* Kapittha, gōpakarṇa, phalasugandhi, saṅgrāhi.

374. (ಒಳ್ಳೆ) ಬೇವಿನ ಮರ (Neem or Margosa Tree).

ತ. ವೇಂಬು, ಅರುಳುರುದಿ, ಚಂಗುಮರು. ತೆ. ವೇವ, ನಿಂಬಮು. ತು. ಕೈಬೇವು. ಮ. ನಿಂಬಮ್, ವೇಪ್ಪು, ರಾಜವೇಪ್ಪು. ಕೊಂ. ಬೇವಾರೂಕು. ಹಂ. ನೀಮ್. ಸಂ. ರವಿಸ್ರಿಯ, ವೇಂಬಕ, ವ್ರಣಶೋಧಕರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಬಾಣಂತಿಗೂ ಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ಲೇವ ಇಲ್ಲವೆ ಒತ್ತಡ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಇತರ ನಂಜಿಗೂ ಬಹಳ ಫಲಕರ. ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಕಠಿಣ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಹಜ್ಜುವರು. ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಅನು ಲೇಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ನಂಜಿನ ಬಾವಿಗೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು. ನಂಜಿನ ಮರದ ಅಂಟು ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣದ್ದು. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ದೀಪಕಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸುಲಿದ ಬೀಜ ದಿಂದ ನುಸಿ ಮುಂತಾದ ಹುಳಗಳ ನಾಶನ. ಅದನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೂದಲು ಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Melia Azadirachta, Lin.—*M. indica, Brandis.*—Azadirachta indica, *Juss.*—*A. fraxinifolia, Manch.*—(Order Meliaceæ.)

Tam. Vēmbu, aruḷurudī, ṣaṅgumaru. *Tel.* Vēpa, nimbam. *Can.* (oḷḷē) Bēvina-mara. *Tu.* Keibēvu. *Mal.* Nimbam, vēppu, rājavēppu. *Kon.* Bēvārūku. *Hin.* Nim. *San.* Ravipriya, vēmbaka, vṛaṇaśōdhakari.

375. ಬೇಳು, ಆಕಾಶಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಕೊತ್ತಾನ್, ಇಂದಿರವಲ್ಲಿ, ನಂದೈ. ತೆ. ಪಾಚಿಕ್ಕೇಗೆ. ತು. ಮುದೇರ್‌ದಾಂತಿ ಬೂರು. ಮ. ಆಕಾಶವಳ್ಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮರಗಳಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಣಗಿಸಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಬಳ್ಳಿ ಬಣಶುಂಠಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಸಮೇತ ಪ್ರಣಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಕೇಶ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಅದರ ರಸವನ್ನು ಸಕ್ಕರೇ ಸಂಗಡ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಮಜ್ಜೆಗೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Cassytha filiformis, Lin.—(Order Laurineæ.)

Tam. Kottān, indiravalli, nandai. Tel. Pācitige. Can. Bēlu, ākāśa-baḷli. Tu. Mudelydānti-būru. Mal. Ākāśavaḷli.

376. ಬೈನಿ, ಬೈನೆ, ಬಗನಿ, ಬೈನೆ ಮರ (Bastard Sago).

ತ. ಕೂಂದರ್ಪನೈ, ಅದಮ್, ತಾಲಮ್. ತೆ. ಚರುಗು, ಜರುಗು. ತು. ಕಂದ್, ಕಂಡಿದ ಮರ. ಮ. ಕಿರಂಪನ. ಕೊಂ. ಇಂದಾರೂಕು, ಬೈನಿರೂಕು. ಮಹಾ. ಬೆರ್ಲಿ. ಹಿಂ. ಕಂದ್.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಳ್ಳು ತೆಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಡಲುಗಳು ಆನೆಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ. ಮರದ ಹಿಟ್ಟು ಬಳ್ಳೇ ಭೋಜ್ಯ. ಎಲೆಗಳ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಬರೆಯುವದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಬಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು; ಮರವನ್ನು ನೀಳಿ ಕೊರದು ದಂಬೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

Caryota urens, Lin.—(Order Palmae.)

Tam. Kūndarpanai, ādam, tālam. Tel. Čirugu, jirugu. Can. Baini, baine, bagani, paine-mara. Tu. Īndy, kaṇṇida-mara. Mal. Īrampana. Kon. Indārūku, bainirūku. Mah. Berli. Hin. Īnd.

377. ಬೈರಿ, ಜಗುರಿ, ಅರಂಜಿ ಮರ.

ತ. ನೆಟ್ಟವಿಲ್ವರಮ್. ಮ. ಅರಂಜಿಲಿ. ಸಂ. ವಳ್ಳುಲವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಕೊಡಗು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಪುಡಿಯನ್ನು ರಕ್ತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಚೀಲ ಮಾಡಿ ಬಳಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳೇ ನಾರು ಉಂಟು.

Antiaris toxicaria, *Leschen.*—*A. saccidora*, *Dolz.*—(Order *Urticaceæ*.)

Tam. Nettāvilmarām. *Can.* Bairi, jaguri, araṅji-mara. *Mal.* Aranjili.
San. Valkalavriksha.

378. ಬೊಂಡುಳ, ಬುಡೆಹಣ್ಣು ಗಿಡ (Cape Gooseberry, Brazil Cherry).

ತು. ಬೊಂಡೊಲಿ. ಮ. ಇಟ್ಟಾಡ್‌ಡುಡು, ಮೊಟ್ಟಾಂಪುಳಿ. ಕೊಂ. ಚಿರಪುಟ್ಟ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಳಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ಕಮಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನಬಹುದು.

Physalis peruviana, *Lin.*—*Ph. indica*, *Lam.*—*Ph. edulis*, *Sims.*—*Ph. pubescens*, *Don.*—(Order *Solanaceæ*.)

Can. Bonḍuḷa, budde-haṇṇu-giḍa. *Tu.* Bonḍoli. *Mal.* Nittāṇḍiḍuṇa, mottāmpuḷi. *Kon.* Ćiripuṭṭa.

379. ಬೊಗರಿ, ಬದರಿ, ಬೋರೇ, ಬಾರೇ, ಎಗಚಿ, ಇಲಿಚಿ, ಎಲಚಿ, ಕರ್ಕಂಧು ಮರ (Jujube or Bhare Fruit Tree).

ತ. ಇಲಂಚೈ, ಕುಲ್ಲರಿ, ವೇತರಮ್. ತೆ. ರೇಗುಚೆಟ್ಟು, ಗಂಗರೇಗುಚೆಟ್ಟು, ಬದರಮು. ತ. ಮ. ಇಲಂಚ, ಕೋಲಂ, ಮಲಂತುಡರ್, ಪರಿಂತುಡರ್, ಬದರಿ. ಕೊಂ. ಬೋರಿರೂಕ (00). ಮಧು, ಬದರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಕ: ಶ್ವಾಹಿ. ಮ.ನ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಒಗರು ಗುಣ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ನಾಭಿಗೆ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಯಾಗಿಟ್ಟರೆ, ಮೂತ್ರಸಿಕ್ಕು ಗುಣ. ಬೇರಿನ ರಸ ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ದೋಷಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಮರದಿಂದ ಹಾವುಗೆ ಮಾಡುವರು. ಎಲೆಗಳು ನಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತವೆ. ಮರಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಉಂಟು.

Zizyphus Jujuba, *Lam.*—*Z. Mauritiana*, *Wall.*—*Z. Sororia*, *Schult.*—*Rhamnus Jujuba*, *Lin.*—(Order *Rhamnaceæ*.)

Tam. Ilandai, kullari, vētiraṁ. *Tel.* Rēgučēṭṭu, gaṅgarēgučēṭṭu, badaramu. *Can.* Bogari, badari, bōrē, bārē, egači, iliči, elači, karkandhu-mara. *Tu.* Bogori. *Mal.* Ilanda, kōlam, malantudaṛ, parintudaṛ, badari. *Kon.* Bōrirūku. *San.* Karkamadhu, badari.

380. ಬೋವು, ಬೋಗಿ, ಕಿರಲ್‌ಬೋಗಿ.

ತ. ಕರಂ, ಕೊಂಗು. ತು. ಬೋವು. ಮ. ಇರುಬೋಗಂ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮನೆ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ; ಗೆದಲು ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅವಕಾಶ ಬೇಕು.

Hopea parviflora, Bedd.—(Order Dipterocarpaceae.)

Tam. Karam, konngu. *Can.* Bōvu, bōgi, kiralbōgi. *Tu.* Bōvu. *Mal.* Iru-bōgam.

381. ಭಂಗಾರಕಾಯಿ, ರಂಗುಮಾಲೆ, ಕೇಸರಿ, ಅರ್ನಟ್ಟು ಮರ (Annatto Tree).

ತ. ಕುರಗುಮಂಜಳ್, ಜಾಫರ. ತೆ. ಜಾಫರಾಚೆಟ್ಟು. ಮ. ಕುವಮಜ್ಜಳ್, ಕೋ. ಕುಂಕುಮಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ತಿರುವಂಕೋಡು, ಮೈಸೂರು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿ ತಿರುಳು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಉರುಳಿಕಾಯಿಗಳ ದೋಷಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಅವು ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾರು ಉಂಟು.

Bixa Orellana, Lin.—(Order Bixineae.)

Tam. Kuragumanjaḷ, jāphara. *Tel.* Jāpharācēṭṭu. *Can.* Bhaṅṅārākāyi, raṅgumāle, kēsari, arnatṭu-mara. *Mal.* Kuppamaṅṅaḷ. *Kon.* Kuṅkmiphala.

ಹುಟ್ಟು:

382. ಚುಚುಲು, ಕಾಡಕಲ್ಲಾರು, ಎಡಮುರಿ, ಮುರುಗಿಕಾಯಿ ಗಿಡ ೋಗ: (Indian Screw Tree).

ತ. ವಲಂಬುರಿ, ದು. ತ್ಯಾಮಲಿ, ನುಲಿತಿ, ವಲಂಬರಿ. ಮ. ವಲಂಬಿ. ಸಂ. ಆವರ್ತನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಗುಡ್ಡೆಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಯನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಅಂಬಲಿ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಣಿನೋವಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು; ಅದಕ್ಕೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕಿವಿಯೊಳಗಣ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇಪ ಮಾಡುವದುಂಟು. ಬೇರಿನ ರಸವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಚೆಕ್ಕೆಯ ನಾರು ಹಗ್ಗ ಚೀಲ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Helicteres Isora, Lin.—*H.* Roxburghii, Don.—(Order Sterculiaceae.)

Tam. Valamburi. *Tel.* Śyāmali, nūṭiti, vāḷumbari. *Can.* Bhūtakaṛaḷu, cūcūlu, kāḍakalnāru, eḍamuri, murugikāyi-giḍa. *Mal.* Valambiri. *San.* Āvartani.

383. ಮಂಗರಿ, ಮಂಗಾರಿ ಕರೇಕಾಯಿ ಗಿಡ (Emetic Nut).

ತ. ಪೂಗಾಡೈ, ಮರುಕ್ಕಾಡೈ. ತೆ. ಮಂಗ. ಮ. ಮಂಗಕಾಯಿ, ಕಾರಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಜೋಳಮಂಡಲತೀರ, ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಗೆ ವಾಂತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಗಿಡವು ಬೇಲಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಯನ್ನು ಗಾಳದ ಹುಳದ ಹಾಗೆ ಮೋಹನವಾಗಿ ಮೀನು ಗಳಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Randia dumetorum, Lam.—*R. spinosa*, Blum.—*Gardenia dumetorum*, Retz.—*G. spinosa*, Lin. f.—*Posoqueria dumetorum*, Roxb.—(Order Rubiaceae.)

Tam. Pūṅṅārai, marukkārai. Tel. Mraṅga. Can. Maṅgari, mangāre, karē-kāyi-giḍa. Mal. Mangakāyi, kārā.

384. ಮಂಜಿಷ್ಠ, ಇಷ್ಠಮಧುಕ (Munjeet).

ತ. ಮಂಜಿಷ್ಠ. ತ. ತಾಮ್ರವಲ್ಲಿ, ಮಂಜಿಷ್ಠ. ಸಂ. ಚಿತ್ರವಲ್ಲಿ, ಕಾಲವೇಷಿಕಾ, ಗಂಡಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀಲಗಿರಿಗಳು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಕಷಾಯದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕಾಸಿ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೂ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Rubia cordifolia, Lin.—*R. Munjista*, Roxb.—(Order Rubiaceae.)

Tam. Manditti. Tel. Tāmraavalli, maṅjiṣṭha. Can. Maṅjiṣṭha, iṣṭha-madhuka. San. Ītravalli, kālavēṣikā, gaṇḍāri.

385. ಮಂಜಿಟ್ಟಿ, ಮಂಚಟಿಗೆ ಮರ (Redwood Tree).

ತ. ಮಂಜಾಡಿ, ತಿಲಮ್. ತ. ಬಂಡಿಗುರುವೆಂದ. ಮ. ಮಂಜಾಟಿ. ಕೊಂ. ಮಂಜುಟಿ ರೂಕು. ಸಂ. ತಾಮ್ರ, ರಂಜಕ, ಕ್ಷರಕ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಗಳನ್ನರದು ಬೇನಿನ ಸಂಗಡ ಕುರುಗಳಿಗೂ ನಂಜು ಬಾವಿಗೂ, ಅವು ಹಣ್ಣಾಗುವ ಹಾಗೆ, ಹಚ್ಚುವದುಂಟು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ದಿಬ್ಬ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಬೀಜ ತೂಕದ ಪಡಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮರ ದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಉಂಟು. ಬೀಜವನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಕಂಕಣಖಾರ ಮತ್ತು ನೀರು ಕೂಡಿ ಸಿದರೆ, ಬಳ್ಳೇ ಬೆಸುಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮರ ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಕು.

Adenanthera pavonina, Lin.—(Order Leguminosae.)

Tam. Maṅjāḍi, tilam. Tel. Baṇḍiguruveda. Can. Maṅjetti, maṅṇṇaṭige-mara. Mal. Maṅṇṇaṭi. Kon. Maṅjuṭi-rūku. San. Tāmra, raṅjaka, ksharaka.

386. ಮಗಿಮಾವು, ಬ್ರಹ್ಮಾಮ್ಲಿಕ (Monkey Bread Tree, Baobab).

ತ. ಪಪ್ಪರಪ್ಪಳಿ, ತೊದಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಜೋಳಮಂಡಲ, ಗುಜರಾತ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳು ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿಯ ರಸವು ಜ್ವರದವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ತಂಪಾದ ವಾನಕ. ಕಾಯಿಗೆ ಮೈಬೆವರುವ ಹಾಗೆಯೂ ರಕ್ತದ ಕಾವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ಹಾಗೆಯೂ ಮಾಡುವ ಗುಣವಿದೆ. ಕಾಯಿ ಸಿಪ್ಪೆ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳ ಮೇಲಿನ ಬೇಸ ಅತಿಸಾರ ಅಜೀರ್ಣ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಈ ಮರ ವಿವರೀತ ತೋರ ಬೆಳೆಯುವದು. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ತರದ ಹಗ್ಗ ಮಾಡುವರು. ಕಾಯಿ ಸುಟ್ಟ ಬೂದಿಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಕಾಸಿ ಸೇಗೆಯಂತೆ ಬಳಿಸುವರು; ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹುಳಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಬಹಳವಾಗಿ ಬರುವ ಬೆವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಗುಣ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಂಟು.

Adansonia digitata, Lin. — (Order Malvaceæ.)

Tam. Papparappuli, todi. Can. Magimāvu, brahmāmlika.

387. ಮಗ್ಗಾರ್ತಿ (ಮಕಾರ್ತಿ) ಮರ (Weaver's-Beam Tree).

ತ. ಮೊಗ್ಗಲಿಂಗ. ತೆ. ಮೂಕೊಡಿ, ಮಕ್ಕಮ್, ತೊಡಮುಕ್ಕಡಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಜೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಗ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Schrebera swietenoides, Roxb. — (Order Oleaceæ.)

Tam. Moggalinga. Tel. Mūkoḍi, makkam, tonḍamukkidi. Can. Maggārti, (makārti)-mara.

388. ಮೂತೊಂಡೆ, ಕಾಡಪಾವಟೆ ಬಳ್ಳಿ.

ತೆ. ಪೊಟ್ಟಿಬುಡಮು, ಕೂಟುರುಬುಡಮ್. ತು. ನುರ್ತೆಂಗಿ. ಮ. ಮುಕ್ಕಾಲ್ವೀರಮ್, ಚೆಂಗುಮ್ಮಟೆ. ಕೊಂ. ಮ್ಹಯ್ಯಕಾರ್ತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ಮೈಬೆವರಲಿಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಉದರವಾಯುವಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರನ್ನು ಕಚ್ಚಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಹಮೂಲದ ಎಣ್ಣೆ ಮಕ್ಕಳ ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದುಂಟು.

Mukia scabrella, Arn. — Bryonia scabrella, Lin. f. — B. maderaspatana, Berg. — (Order Cucurbitaceæ.)

Tel. Poṭṭibudamu, kūṭurubudamu. Can. Maṇitoṇḍe, kāḍapāvaṭe-baḷli. Tu. Nurteṅgi. Mal. Mukkālpīram, čēngummaṭe. Kon. Mhaysikārta.

389. ಮಣ್ಣಡಿಕೆ, ಚಳ್ಳೆ, ಸೊಳ್ಳೆ ಮರ (Sepistan Plum).

ತ. ಪೆರಿಯನರಾವಲಿ. ತೆ. ಪೆದ್ದನಕ್ಕೇರು, ವಿರಿಗಿಕಾಯ, ಬಿಂಕಾಚಟ್ಟು. ತು. ಚಳ್ಳಂಗಾಯಿ. ಮ. ನರುವರಿ, ವಿಡಿಮರಂ. ಕೊಂ. ಶರ್ಪಳ. ಮರಾ. ಭೋಕುರ. ಸಂ. ಶ್ಲೇಷ್ಠಾತಕಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಗರು ಗುಣ. ಬೀಜವನ್ನು ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಹುಚ್ಚಿದರೆ, ತುರಿದದ್ದು ಗುಣ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ರಸವನ್ನು ತೆಂಗಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ಹಿಂಡಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮುಖಕ್ಕೆ ಉಜ್ಜಿದರೆ, ಮೊಡವೆಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿಗಳ ಬೋಂಪು ಕಫದೋಷಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಪಲ್ಯ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Cordia Myxa, Lin.—C. Sebestena, Forsk.—Sebestena officinalis, Gart.—(Order Boragineae.)

Tam. Periyannuvili. Tel. Peddanakkēru, virigikūya, binkācattū. Can. Maṇṇaḍike, ḥaḷle, solle-mara. Tu. Čaḷḷangāyi. Mal. Naruvari, vidimaram. Kon. Śarpala. Maḥ. Bhōkura. San. Ślēṣhmātakam.

390. ಮತ್ತಿ, ತೊರಮತ್ತಿ, ಬಿಳಿಮತ್ತಿ, ಸೋಹೊನ್ನೆ, ಕುದುರೇಕಿವಿಗನ ಮರ (Arjuna Myrobalan).

ತ. ಮರುದಯಿ. ತೆ. ತೆಲ್ಲಮದ್ದಿಚೆಟ್ಟು. ಮ. ವೆಳುಮರುತು. ಕೊಂ. ಮತ್ತೀರೂಕ್ಕು. ಸಂ. ಆರ್ಜುನನಾಮಾ, ಇಂದ್ರವೃಕ್ಷ, ನದೀಸರ್ಜ, ಕಿರೀಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತ್ತೀರದ ಕಾಡುಗಳು, ಅಯೋಧ್ಯ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೋಣಿಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳೆದು. ಹಗಿನು ಪರಿಮಳ.

Terminalia arjuna, Bedd.—(Order Combretaceae.)

Tam. Marudayi. Tel. Tellamaddicēttu. Can. Matti, toramatti, bili-matti, sōhonne, kudurēkivigana-mara. Mal. Veḷu-marutu. Kon. Mattī-rūku. San. Arjunanāmā, indravṛiksha, nadīsarja, kirīṭi.

391. ಮದರಂಗಿ, ಗೋರಂಟು ಗಿಡ (Henna Shrub).

ತ. ಮರುದ್ಯೋನಿ, ಕುರವಗಮ್, ಕುರಂಜಗಮ್. ತೆ. ಗೋರಂಟಿ, ಮೈದ, ಕ್ರೊಮ್ಮಿ, ಕುರವಕಮು. ತು. ಮದರಂಗಿ. ಮ. ಮೈಲಾಂಚಿ, ಪೊಯಿತಲಚೆ. ಕೊಂ. ಮೆತ್ಕಮಾಡ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಗರು ಗುಣ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಹಾಲು ನಿದ್ರಾಭಂಗಕ್ಕೂ, ಎಳೆ ಚಿಗುರುಗಳ ರಸ ಕುಷ್ಠದಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಗೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ

ಕಾಮಲೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆ ಚೆಕ್ಕೆ ಹೂವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವಾಯು ವದು ಅವಸ್ಥಾರಕ್ಕೂ ಎಳವಿಗೂ ಶಮನಕರ; ಎಲೆಗಳು ಕಜ್ಜಿಹರ. ಪಾದಗಳ ಉರಿ ತಕ್ಕ ಇದರ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅರದು ಲಿಂಬೇ ರಸ ಸೇರಿಸಿ ಪೋಲ್ವಿಸ್ ಕಟ್ಟುವರು. ಸಾಧಾ: ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಗಿಡವು ಬೇಲಿಗೆ ಒಳ್ಳೇದು; ಹೂ ಪರಿಮಳದ್ದು.

Lawsonia alba, Lam.—*L. inermis*, Roxb.—*L. spinosa*, Lin.—(Order Lythraceæ.)

Tam. Marudōnri, kuravagam, kurapdagam. *Tel.* Gōraṇṭa, maida, krommi, kuravakamu. *Can.* Madaraṅgi, gōraṇṭlu-giḍa. *Tu.* Maḍureṅgi. *Mal.* Mailānēci, poyitalaḥ. *Kon.* Metye-jhāḍa.

392. ಮದ್ದರಸ, ನಂಜಾವಟ್ಟ, ನಂದಿಬಟ್ಟು ಗಿಡ (*Tabernæmontana*).

ತ. ನಂದಿಯಾವಟ್ಟಮ್, ನಂದಿಯಾವರ್ತಮ್. ತೆ. ನಂದಿವರ್ಧನಮು, ನಂದ್ಯಾವರೈಮು. ತು. ಕೊಕ್ಕೆ ಕಾಯಿದ ಮರ. ಮ. ತಗರಂ, ನಂದ್ಯಾವಟ್ಟಂ. ಸಂ. ನಂದ್ಯಾವರ್ತಮ್, ತಕರ, ಎಷ್ಟುಪ್ರಿಯ, ತಾರಾವಟ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಣ್ಣುನೋವಿಗೆ ಎಲೆಗಳ ರಸದ ಕೆಲವು ಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಡುವದು. ಹೂಗಳ ರಸ ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಅಗಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವು ಹರ. ನೀರಲ್ಲಿ ಬೇರು ತೇದು ಕುಡಿದರೆ, ಕ್ರಿಮಿ ಹರ; ಲಿಂಬೇ ರಸ ಸೇರಿಸಿ ಮಂದಗಣ್ಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಬಹುದು.

Tabernæmontana coronaria, Br.—*Nerium coronarium*, Jacq.—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Nandiyāvattam, nandiyāvtam. *Tel.* Nandivardhanamu, nandyāvarai-mu. *Can.* Maddarasa, nanjāpatta, nandibaṭlu-giḍa. *Tu.* Kokkekāyida-mara. *Mal.* Tagaram, nandyārvattam. *San.* Nandyāvarttam, takara, vishṇupriya, tārāvaṭa.

393. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮಲ್ಲಿಗೆ, ನಾಲ್ಕುಘಂಟೆಹೂ, ವಿಭೂತೀ ಗಿಡ (Four-o'clock Flower, Marvel of Peru).

ತ. ಪತ್ತರಾಶು. ತೆ. ಚಂದ್ರಕಾಂತ. ತು. ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ. ಮ. ಅಂಪಿಮಲರಿ. ಕೊಂ. ಅಕಾಶ ಮೊಗ್ಗಿ. ಸಂ. ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಭಾದ್ರವದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆ ಒಳ್ಳೇ ಜುಲಾಬಿನ ಔಷಧ; ಬೇಗಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಗಿಡ. ಬಿಳಿ ಹಳದಿ ಕೆಂಪು ವಿಚಿತ್ರ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳ ತರಗಳು ಅವೆ.

Mirabilis Jalapa, Lin.—*M. dichotoma*, Gart.—*Jalapa congesta*, Manch.—*Nyctago hortensis*, Furs.—*N. Jalapa*, Dec.—(Order Nyctaginaceæ.)

Tam. Pattarāṣu. *Tel.* Čandrakānta. *Can.* Madhyābha-mallige, nālkughaṇṭe-hū, vibhūti-giḍa. *Tu.* Bayyamallige. *Mal.* Antimalari. *Kōn.* Ākāśamogri. *San.* Sandhyārāga.

394. ಮರದ ಎಣ್ಣೆಯ ಮರ (Wood Oil Tree).

ತ. ಎಣ್ಣೆ. ತು. ಎಣ್ಣೆದ ಮರ. ಮ. ವರುಂಗು.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಎಣ್ಣೆ ರೋಗನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು.

Dipterocarpus turbinatus, *Roxb.*—*Dipt. hævis*, *Buch.*—(Order *Dipterocarpaceae*.)

Tam. Enṇe. *Can.* Marada-enṇeya-mara. *Tu.* Enṇeda-mara. *Mal.* Varuṅgu.

395. ಮರಚಪ್ಪರಿಕೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದನಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೂವು ಇಲ್ಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಸರಕನ ಮರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮರಚಪ್ಪರಿಕೆಯ ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ತಂದು ಸುಮಾರು ೫-೬ ತುಂಡು ಮಾಡಿ ಗಂಜಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿ ಮೂರು ದಿವಸ ಉಂಡರೆ, ಅರಸಿನಮುಂಡಿಗೆರೋಗ ಪರಿಹಾರ; ಮತ್ತು ಆ ಹೋಳುಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರೆದು ದಿನಾಗಲು ತಲೆಗೆ ಲೇಪ ಇಟ್ಟು ಮೂರು ತಾಸಿನಂತರ ವಿನಾಯುವದು.

Polypodium quercifolium, *Lin.*—*Drynaria quercifolia*, *Presl.*—(Order *Filices*.)

Can. Mara-čapparike.

396. ಮರಬಾಳೆ (Vanda).

ಹುಟ್ಟು: ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯುವ ಬಂದನಿಕೆ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಡಿಸಿ ಕಿವಿಕುರು ಆದವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಲು ಕಿವಿನೋವು ವಾಸಿ. ಹುಣಸೆಮರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವಂಥ ಬಾಳೆ ಈ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಂತೆ.

Saccolabium Wightianum.—*S. papillosum*, *D.*—*Vanda Roxburghii*, *R.*—(Order Orchideæ.)
Can. Mara-bāle.

397. ಮರಸಣಿ, ಮರಸಣಿಗೆ, ಮುಂಡಿ ಗಿಡ.

ತು. ರೆಡ್ಡೆವು. ಕೊಂ. ಕಾಸಾಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮನೆಗಳ ಹಿತ್ತಲಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅದರ ಗಡ್ಡೆ ಸವಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥವೆ; ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹರಿವಾಣಗಳಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Alocasia macrorhiza, *Sch.*—(Order Aroidæ.)

Can. Marasaṇi, marasaṇige, muṇḍi-giḍa. *Tu.* Reṇṇēvu. *Kon.* Kaśāḷi.

398. ಮರುಗ, ಮಂಜಿನ ನಾರು ಗಿಡ (Bow String Hemp).

ತ. ಅರಲೈ, ಮರುಳ್. ತೆ. ವಿಷಮಕೊಂಡ, ಚಾಗ. ಮ. ಕುರುಂಪ. ಸಂ. ಖರಬುಸ, ಫನಿಜ್ಜಕ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಗುರಗಳ ರಸ ಮಕ್ಕಳ ಕಫಕ್ಕೂ, ಬೇರು ಕ್ಷಯರೋಗ ಕೆಮ್ಮುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಗಿಡಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ನಾರು ಉಂಟು. ಅದು ಸಣಬುಹಗ್ಗ ಬಿಲ್ಲುನಾರಿಗೂ ಕಾಗದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Sansevieria zeylanica, *Willd.*—*Aletris zeylanica*, *Mill.*—*A. hyacinthoides*, *α. Lin.*—*Aloe hyacinthoides*, *Lin.*—*A. zeylanica*, *Jacq.*—(Order Hæmodoraceæ.)

Tam. Aralai, maruḷ. *Tel.* Vishamakonda, cāga. *Can.* Maruga, manjina-nāru-giḍa. *Mal.* Kurumpa. *San.* Kharabusa, phanijjaka.

399. ಮರುವ, ಹುಳುವೆ, ಹೊನಗಲು ಮರ.

ತ., ಮ. ಪೂಮರ್ದು, ಪಿಲಿಮರ್ದು. ತೆ. ನೀಮಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಒಳ್ಳೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Terminalia paniculata, *Roth.*—*Pentaptera paniculata*, *Roxb.*—(Order Combretaceæ.)

Tam., *Mal.* Pūmarḍu, pilemarḍu. *Tel.* Nīmīri. *Can.* Maruva, huḷuve, honagalu-mara.

400. ಮರುವಾಚಲ, ವಾರಿಬೆಂಡೇಕ, ಚಲ್ಲ ಮರ (Pride of India).

ತ. ಕೊಡಲೆಮುಕ್ಕ. ತೆ. ವಾರಗೊಗು. ಮ. ನೀರ್‌ವೆಂಡೇಕು, ನೀರ್‌ಮರುವು, ಅಟಂಪು.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡು ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಮರ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Lagerstroemia Reginae, Retz.—(Order Lythraceae.)

Tam. Kodalemukki. *Tel.* Vāragogu. *Can.* Maruvācala, vāribēṇḍēka, čalla-mara. *Mal.* Nīruvēṇḍēku, nīrumarutu, aṭampu.

401. ಮಲ್ಲಿಗೆ, ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ, ಎಳುಸುತ್ತಿನ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಗಿಡ (Double Jasmine).

ತ. ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಇರುವಾಡಿ. ತೆ. ಮಲ್ಲಿ. ತು. ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ದೈ. ಮ. ಚರುಸಿಚ್ಚೆಕಮ್, ಮಲ್ಲಿಕ, ನಲ್ಲಮಲ್ಲಿ. ಕೊಂ. ದೊಡ್ಡಮೊಗ್ಗ. ಸಂ. ಮಲ್ಲಿಕಾ, ಅನಂಗಾ, ಭೂಸು, ಕೌತಿಕಾ, ತೃಣಶಾಖ್ಯ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಕಣ್ಣುರೋಗದಲ್ಲಿ ಲೇಪಿಸುವರು; ಅದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿವಾದ್ಯ ಹೋಗುವದಂತೆ. ಅದರ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಅರದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ತನಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಹಾಲಿನ ಪ್ರವಾಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಸಾಧಾ: ಪರಿಮಳದ ಹೂ; ಬಾಳೇನಾರಿನಿಂದ ಹೆಣೆದು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು.

Jasminum Sambac, Ait.—*Mogorium Sambac, Lam.*—*Nyctanthes S., Lin.*—(Order Oleaceae.)

Tam. Malligai, irovaḍi. *Tel.* Malle. *Can.* Mallige, duṇḍu-mallige, ēlu-suttina-mallige-giḍa. *Tu.* Duṇḍu-mallige-dai. *Mal.* Črupiččakam, mallika, nallamalli. *Kon.* Doḍḍu-mogre. *San.* Mallikā, anaṅgā, bhūpadi, kauṣikā, tripaśākhya.

402. ಮಾಚಿಸತ್ರಿ, ಮುತ್ತುಕಾರಾಸಿ ಗಿಡ.

ತ. ಮಾಚಿಸತ್ತಿರಿ. ತೆ. ಮಾಚಿಸತ್ರಿ. ಮ. ನಿಲಂಪಾಲ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಳ್ಳಿದು; ನೋವಿಗೂ ಎಳವಿಗೂ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಮಾಯವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Grangea maderaspatana, Poir.—*Artemisia maderaspatana, Lin.*—*Cotula mad., Willd.*—(Order Compositae.)

Tam. Māčipattiri. *Tel.* Māčipatri. *Can.* Māčipatre, muttukārāsi-giḍa. *Mal.* Nilampāla.

403. ಮಾಡಹಾಗಲ, ಕಾರ್ಬಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಎಗಾರವಲ್ಲಿ, ಮಲೆಪಾವಕ್ಕಾ. ತೆ. ಅಗಾರ, ಕಾರ್ಬಿಬಟಿ. ತು. ಕಾಡಕಂಚಾಲ. ಮ. ವೆಂಪಾ ವರ್. ಕೊಂ. ಫಾಗಿಲ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವಿನ್ ಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಬೇರೆ ಬೇರನುಗಳ ಸಂಗಡ ತಲೆನೋವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಲೇಪ. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಮತ್ತು ಕಾಯಿ ಒಳ್ಳೆ ಪಲ್ಯ.

Momordica dioica, Roxb.—*M. Balsamina, Wall.*—*M. Missionis, Wall.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Ēḡāravalli, malepāvakkā. *Tel.* Āgākara, kārḡōtāki. *Can.* Māḍa-hāgala, kārḡi-baḷḷi. *Tu.* Kāḍakāṇḡāla. *Mal.* Vempāval. *Kon.* Phāgila.

404. ಮಾದಳ*, ಮಾದವಾಳ, ಮಾತುಲಂಗ, ಮಹಾಫಲ ಗಿಡ (Citron).

ತ. ತೆ. ಮಾದೀಫಲಮು. ತು. ಮಾಸಲ. ಮ. ಮಾದಳನಾರಕಮ್, ಮಾದುಲಂಗಮ್, ಮಾದಳಮ್. ಕೊಂ. ಮಾವಳಿಂಗ. ಹಿಂ. ಮಾಫಲ್, ಲೀಮೂ. ಸಂ. ಮಾತುಲಂಗ, ಮಾತುಂಗ, ಬೀಜಫೂರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಿಷಹರ. ಕಾಯಿಯ ಸಿಪ್ಪೆ ಬೇರ್ಲವರ್ಧಕ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಅದು ಎಳವುವಾತಕ್ಕೆ ಸಹ ಒಳ್ಳೆದಂತೆ.

Citrus medica, Lin.—(Order Rutaceæ.)

Tam., Tel. Mādīphalamu. *Can.* Māḍaḷa, māḍavāḷa, mātulaṅga, mahāphala-giḍa. *Tu.* Māpala. *Mal.* Māḍalanārakam, māḍulaṅgam, māḍalaṁ. *Kon.* Māvaliṅga. *Hin.* Māphal, limū. *San.* Mātulaṅga, mātunga, bijapūra.

405. ಮಾವಿನ ಮರ (Mango Tree).

ತ. ಮಾಮರಮ್, ತಿರಳಮ್, ಮಾವಿ. ತೆ. ಮಾವಿ, ಆಮು. ತು. ಕುಕ್ಕು. ಮ. ಮಾವು. ಕೊಂ. ಅಂಬೊ. ಹಿಂ. ಅಂಬ್. ಸಂ. ಅಮ್ರ, ಚೂತ, ಮಧುಕರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಅಂಟು ಲಿಂಬೇರಸ ಇಲ್ಲವೆ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಮೇತ ನಂಜಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೀಜದ ತಿರುಳು ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ರಕ್ತಹೋಗುವ ಮೂಲ

*Various cultivated kinds have originated from *Citrus medica*:—

(1) *var. limonom*, the lemon. ಕ. ಹೇರಳೆ ಗಿಡ. *Can.* Hēraḷe-giḍa.

(2) *var. acida*, the sour lime. ಕ. ನಿಂಬೆ, ಲಿಂಬೆ ಗಿಡ. *Can.* Nimbe, limbe-giḍa.

(3) *var. limetta*, the sweet lime. ಕ. ಗಜನಿಂಬೆ ಗಿಡ. *Can.* Gajanimbe-giḍa.

ವ್ಯಾಧಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಚೆಕ್ಕೆಯ ರಸ, ಮೊಟ್ಟೆಯ ಬಿಳಿ ರಸ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಫೀನಿ ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಔಷಧ. ಹಸಿ ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ಸಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ, ಅವನ್ನು ಔಡ್ಲಗಿಡದ ಚೆಕ್ಕೇ ಮತ್ತು ಜೇರಿಗೇ ಸಂಗಡ ಬೇಯಿಸಿ ಕಷಾಯ ತೆಗೆದು ಕುಡಿದರೆ ಕೆಮ್ಮು ಉಬ್ಬಸ ಎದೆನೋವುಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೇದು. ಅಂಟು ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು. ಈ ಮರದ ಬಂದನಿಗೆ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಬಹುಮೂತ್ರ ಗುಣ. ಬೀಜದ ತಿರುಳಿನ ಚಟ್ಟಿ ತಂಬಳಿ ಮಾಡಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ರಮ ಮತ್ತು ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಇರುವವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವದು ಒಳ್ಳೇದು; ಅಗ್ರ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹ ಕೊಡಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯನ್ನು ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಮಿಡಿಗಳ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುವರು. ಮರ ಸಾಧಾರಣ ಕೆಲ ಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Mangifera indica, *Lin.*—*M. domestica*, *Garl.*—(Order Anacardiaceæ.)

Tam. Māmaram, tidaḷam, māndi. *Tel.* Māvi, āmu. *Can.* Māvina-mara. *Tu.* Kukku. *Mal.* Māvu. *Kon.* Ambo. *Hin.* Āmb. *San.* Āmrah, cūtah, madhukarah.

406. ಮುಂಜಿ ಗಿಡ.

ತ. ಮುಂಜಮು, ಪೊನಿಕ. ಮ. ಮುಂಜ, ಮೇಖಲಪುಲ್ಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರ, ಬಂಗಾಳ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ದನ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೂ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುವದಕ್ಕೂ ಇತರ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಆಗುವಂಥಾ, ನೀರಲ್ಲಿ ಕೆಡದಂಥಾ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Saccharum arundinaceum, *Retz.*—*S. Munja*, *Roxb.*—(Order Gramineæ.)

Tel. Muñjamu, ponika. *Can.* Muñji-giḍa. *Mal.* Muñja, mēkhalapullu.

407. ಮುಚ್ಚಿಲು, ಕೋಲ್ತೀಗ, ಕಾಡುಕಣಿಗಲ ಮರ (Toothed Dillenia).

ತ. ನಾಯಿತೇಕು, ಪಿಣ್ಣೆ. ತೆ. ಚನ್ನಕಲಿಂಗ. ತು. ಮುಚ್ಚಿಲ್. ಮ. ನಾಯಿತಾಕು, ಕೊಡಪುಣ್ಣೆ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಗಟ್ಟಿ; ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇದು; ನೀಟಾಗಿಯೂ ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ; ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಡಗಗಳ ಕೂವೆಮರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇದು. ಎಲೆ ದೊಡ್ಡದು; ಬಾಳಿಗಿಡದ ಎಲೆಯಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

Dillenia pentagyna, *Roxb.*—*Colbertia coromandeliana*, *D. C.*—*Wormia cor.*, *Spr.*—(Order Dilleniaceæ.)

Tam. Nāyitēku, piṇṇe. *Tel.* Cinnakalinga. *Can.* Muččilū, kōltēga, kādukanigala-mara. *Tu.* Muččil. *Mal.* Nāyitāku, koḍepuṇṇe.

408. ಮುಡಿವಾಳ, ಲಾವಂಚ, ಕಸುವು, ಗಂಡುಗಂಜಲಗರಿಕೆ, ಉಶೀರ,
ಬಾಳದ ಹುಲ್ಲು (Cuscus Grass).

ತ. ವೆಟ್ಟಿವೇರ್, ಇರುವೇಲಿ, ಇಲಾಮುಚ್ಚಿ. ತೆ. ಅಪ್ಪರುಗಡ್ಡ, ನೆಲದಮು, ಕುರುವೇರುವಡವಲಿ, ವ ರು. ತು. ಮುಡ್ಕಲ. ಮ. ರಾಮಚ್ಚಮ್. ಕೊಂ. ಛಾಣಾವಳಿ. ಸಂ. ಉಶೀರ, ವೀರಣಮ್, ಬಹುಮೂಲಾ, ರಣಪ್ರಿಯಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಜ್ವರವೃಷ್ಟವರಿಗೆ ವಾನಕವಾಗಿ ಕೊಡುವರು. ಅದರ ಪುಡಿ ಸಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಅದನ್ನು ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ ಮೈ ತುರಿಕೆಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಪರಿಮಳ; ಅದರಿಂದ ತೈಲ ಮಾಡುವರು; ಬೀಸಣಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಸಹ ಮಾಡುವರು.

Andropogon muricatus, Retz.—*A. aromaticus*, Roxb.—*A. festucoides*, Presl.—*Agrostis verticillata*, Lam.—*Anatherum muricatum*, Beauv.—*Phalaris zizanoides*, Lin.—*Vetiveria odorata*, Virey.—(Order Gramineæ.)

Tam. Vettivēr, iruvēli, ilāmačai. Tel. Āpurugaḍḍa, neladamu, kuruvēru-viḷavali, vatevēru. Can. Muḍivāḷa, lāvañca, kasuvu, gaṇḍu-gaṇḷalagarike, uṣīra, bājada-hullu. Tu. Muḍyala. Mal. Rāmačcam. Kon. Bhāṇṇaḷo. San. Uṣīra, vīraṇam, bahumūlā, raṇapriyā.

409. ಮುತ್ತಗ, ಮುತ್ತಲ ಮರ (Bastard Teak, Pulas Kino Tree).

ತ. ಪಲಾಶು, ಪಾತಪೋತಮ್. ತೆ. ಮೋದುಗ. ತು. ಪಲಾಶ. ಮ. ಪಿಲಾಡಮ್, ಕಿಂಶುಕಮ್. ಮಹಾ., ಕೊಂ. ಫಲಸಾರೂಕು. ಹಿಂ. ಪಲಾಶ್. ಸಂ. ಪಲಾಶ, ಕಮಲಾಸನ, ತ್ರಿಪತ್ತಿಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಪತ್ತಿಮ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜವನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ನೆನೆಹಾಕಿ ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಪುಡಿ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು; ಆದರೆ ಮಿತಿ ವಾರಿ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ತಲೆ ತಿರುಗುವದು. ಬೀಜದ ಪುಡಿ ಲಾಡಿಹುಳಕ್ಕೂ ದಧಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೂವಿನ ಸೇಕ ಕೊಡುವರು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಕಷಾಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ನೆಗೆಡಿಗೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಸೇವಿಸುವರು. ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಅದರ ಗೋಂದಿನ ಲೇಪ ಮಾಡುವರು. ಅಜೀರ್ಣದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಮಲಶೋಧನೆ ಉಂಟಾದರೆ, ಮುತ್ತಗದ ಗೋಂದಿನ ಹುಡಿ ಮಾಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆಯ ಚೂರ್ಣ ಸಹ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಡುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ತಂಭಕ ಗುಣವಿದ್ದು, ಫಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲಿ ಬಲಹೀನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿ ಗಾಗಲಿ ಈ ಔಷಧ ತಕ್ಕದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಚೂರ್ಣಕ್ಕೆ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಫೀನಿ ಕೂಡಿಸಿ ಸೇವಿಸಿದರೆ, ಗುಣ ಹೆಚ್ಚುವದು. ಚೆಕ್ಕೇ ತುಂಡನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ಜಗಿದರೆ, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹರ. ಸಾಧಾ: ಅಂಟೂ ಹೂವಿನ ರಸವೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನ ನಾರಿನಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಹಗ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರದ ಮಸಿ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು. ಗೋಂದು ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Butea frondosa, *Roxb.*—*Erythrina monosperma*, *Lam.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Palāṣu, vātapōtam. *Tel.* Mōduga. *Can.* Muttaga, muttala-mara. *Tu.* Palāṣa. *Mal.* Pīlācam, kimṣukam. *Mah.*, *Kon.* Phalasārūku. *Hin.* Palāś. *San.* Palāśa, kamalāsana, tripatrika.

410. ಮುಗಿನಹಳಿ ಮರ (Mate Mangosteen).

ತು. ಪುಣರಪುಳಿ. ಮ. ಪುನಪುಳಿ. ಕೊ. ಬೀರುಂಡ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಬೆಂದ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಉರಿ ಇರುವಂಥಾ ಎಲ್ಲಾ ಗಾಯ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಪಿತ್ತರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕಾಯಿಯ ಪಾನಕ ಹಿತವಾಗಿದೆ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಸಾರು ಮಾಡುವರು. ಹಣ್ಣಿನ ಎಸಳನ್ನು ಬೂಗಿಸಿ ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವರು. ಬೀಜದಿಂದ ಒಂದು ತರದ ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವರು. ಕಮ್ಮಾರರು ಕಾಯಿಯ ರಸವನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ನೀರಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Garcinia indica, *Chois.*—*G. purpurea*, *Roxb.*, *Wall.*—(Order Guttiferæ.)

Can. Murginahuḷi-mara. *Tu.* Pūnarapuḷi. *Mal.* Punampuḷi. *Kon.* Bīruṇḍa.

411. ಮುಳ್ಳುಗಳ್ಳಿ, ಡಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಶಿವರಾಮಕಳ್ಳಿ, ಎಲೆಗಳ್ಳಿ, ಪಾಪಾಸ್ಕತ್ತಾಳಿ (Prickly Pear, Indian Fig).

ತ. ನಾಗತಾಳಿ, ಪಲಕ್ಕಿಕ್ಕಳ್ಳಿ. ತೆ. ನಾಗಜಮುಷು. ತು. ಮುಳ್ಳುಕಳ್ಳಿ. ಮ. ನಾಗತಾಳಿ, ಪಲಕ್ಕಿ. ಕೊಂ. ಕಾಂಟ್ಯಾನಿವಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಖಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಿಡ ಬೇಲಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯದು; ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Opuntia Dillenii, *Dec.*—(Order Cactaceæ.)

Tam. Nāgatāḷi, palakai-kāḷi. *Tel.* Nāgajamuḍu. *Can.* Muḷḷugallī, ḡab-gallī, śivarāmakaḷḷi, elegallī, pāpāskattāḷi. *Tu.* Muḷḷu-kāḷi. *Mal.* Nāgatāḷi, palakaḷḷi. *Kon.* Kāṇṭyānivali.

412. ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟಿ, ಮುಳ್ಳುಮದರಂಗಿ, ಕುರಂಟಕ ಗಿಡ.

ತ. ಚಮ್ಮುಳ್ಳಿ. ತೆ. ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟಿ. ತು. ಗೋರಂಟಿ, ಗೋರಟೆ ದೈ. ಮ. ಚಮ್ಮುಳ್ಳಿ, ವೆತ್ತಿಲ ಕೊಡ, ಕೊಲ್ಲತವೆತ್ತಿಲ. ಕೊಂ. ಗೋರಟೆ. ಸಂ. ಕೋರಂಟಿ, ಸೈರಿಯಕ, ಆನಂತಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಈ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ನೀಲ, ಈ ನಾಲ್ಕು ತರ ಉಂಟು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸವು ಸಕ್ಕರೆ ಸಹಿತ ಮಕ್ಕಳ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ನೇವ ಸಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಗಿಡದ ಭಸ್ಮ ಗಂಜಿನೀರಲ್ಲಿ ಕುಡಿದರೆ, ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಬೇಗಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಾಧಾ: ಬೇರಿನಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆ.

Barleria Prionitis, *Lin.*—*B. pubiflora*, *Benth.*—*Prionitis Hystrix*, *Miq.*—
(Order Acanthaceæ.)

Tam. Čemmulī. *Tel.* Mullu-gōraṇṭa. *Can.* Mullu-gōraṇṭe, mullu-madarangi, kuraṇṭaka-giḍa. *Tu.* Gōraṇṭe, gorate-dai. *Mal.* Čemmulī, vettilakoḍi, kollate-vettīla. *Kon.* Goraṭi. *San.* Kōraṇṭa, sairiyaka, anantā.

413. ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ ಬಳ್ಳಿ (Common Cucumber).

ತ. ಮುಳ್ಳುವೆಳ್ಳರಿ. ತು. ತೆಕ್ಕರೆ. ಮ. ಮುಳ್ಳುನವೆಳ್ಳರಿ, ಕಕ್ಕರಿ. ಕೊಂ. ತೌಸೆ. ಸಂ. ಉರ್ವಾ ರುಕಾ, ಹಸ್ತಿಪರ್ವಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಯ ರಸಕ್ಕೆ ದ್ರಾವಕ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ವಾತಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ಕರಿದು ಫುಡಿ ಮಾಡಿ ಜೀರಿಗೆಯೊಡನೆ ಉಸುರುಸಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಹಸಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಯಿಸಿ ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜಗಳಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿ ರಸ ನುಸಿ ಹುಳಗಳ ನಾಶಕ.

Cucumis sativus, *Lin.*—*C. muricatus*, *Wall.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Mulluveḷḷari. *Can.* Mullusaute-baḷli. *Tu.* Tekkare. *Mal.* Mullan-veḷḷari, kakkari. *Kon.* Tause. *San.* Urvārukā, hastiparṇinī.

414. ಮುಳ್ಳುಹರಿವೇ ಸೊಪ್ಪು, ಮುಳ್ಳುದಂಟು.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಮತ್ತು ದಂಟುಗಳ ಕಷಾಯ ಮೂತ್ರದ ತಡೆ ನಿವಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಚಲೋ ಪಲ್ಯ.

Amarantus spinosus, *Lin.*—(Order Amarantaceæ.)

Can. Mulluharivē-soppu, mulludantū.

415. ಮೂಲಂಗಿ, ಮುಲ್ಲಂಗಿ ಗಡ್ಡೆ (Radish).

ತ. ಮುಳ್ಳಂಗಿ. ತೆ. ಮುಲ್ಲಂಗಿ. ತು. ಮುಲ್ಲೆಂಗಿ. ಮ. ಕನಕಪಾಲ. ಕೊಂ. ಮೂಲಂಗಿ. ಸಂ. ಮೂಲಕಮ್, ವೆಲ್ಲಪಲ, ವೃತ್ತತ್ಯಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಹಸಿ ಎಳ್ಳಿನ ಸಂಗಡ ಅರದು ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಶಮನ. ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Raphanus sativus, *Lin.*—*R. radicula*, *Pers.*—*R. rotundus*, *Mill.*—(Order Cruciferae.)

Tam. Mullāṅgi. *Tel.* Mullāṅgi. *Can.* Mūlāṅgi, mullāṅgi-gaḍḍe. *Tu.* Muleṅgi. *Mal.* Kanakapāla. *Kon.* Mūlāṅgi. *San.* Mūlakam, vellaphala, vṛittatṛiṇa.

416. ಮೆಂತ ಗಿಡ (Fenugreek).

ತ. ವೆಂದಯಮ್. ತೆ. ಮೆಂತಿ, ಮೆಂತುಲು. ತು. ಮೆತ್ತೆ. ಮ. ಉಲುಪ, ವೆಂತಯಮ್. ಕೊಂ. ಮೆತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಲೇಪವನ್ನು ಕುರು ಬಾವುಗಳಿಗೆ, ಅವು ಹಣ್ಣು ಗುವಂತೆ, ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಕ ಮಾಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯುವದು ಪುಷ್ಟಿಕರ. ಸಾಧಾ: ಸೊಪ್ಪು ಚೆಟ್ಟಿಗೂ ಒಗ್ಗರಣೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜ ಸಂಬಾರಬೀಜಸು.

Trigonella Foenum-graecum, Willd.—(Order Leguminosae.)

Tam. Vendayam. Tel. Menti, mentulu. Can. Mente-gida. Tu. Mette. Mal. Uluva, ventayam. Kon. Metti.

417. ಮೈರೊಳಿ, ನೆರೊಳಿ, ನೆವಲಾದಿ ಮರ.

ತ. ಮೈರಾದಿ. ತೆ. ನೆವಾಲ್ಯದೂಗ. ತು. ಮೈರೊಳಿ. ಮ. ಮೈಶ್ಲಾಲು, ಮೈರಾದಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು, ಸೀಳಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲ, ಬಾವು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ಅವ್ವಣಿ ವಿನಹ ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Vitex altissima, Lin.—(Order Verbenaceae.)

Tam. Mailādi. Tel. Nevālyadūga. Can. Mairole, nerole, nevalādi-mara. Tu. Mairole. Mal. Maillālu, mailādi.

418. ಮೊಂಡುಕಳ್ಳಿ, ಮುಂಡುಕಳ್ಳಿ, ಕೋಡುಕಳ್ಳಿ, ಕಳ್ಳಿಗಿಡ (Milk Hedge, Indian Tree Spurge).

ತ. ಕಳ್ಳಿ. ತೆ. ಕಳ್ಳಿ, ಜೆಮುಡು. ತು. ಕೋಡುಕಳ್ಳಿ. ಮ. ತಿರುಕಳ್ಳಿ, ಕಾಟಿರುಮ. ಕೊಂ. ಬಡ್ಡಿ ನಿವಲಿ. ಸಂ. ಗಂಡೇರಿ, ತ್ರಿಕಂಟಕ, ವಸ್ತ್ರದ್ರುವು, ದಂಡಸುಪಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸೊನೆಯು ಬ್ಲಿಸ್ತರದಂತೆ ಸ್ಫೋಟಕ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಬೆಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ಸೊನೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಭೇದಿ ಮಾಡಿಸುವದು. ಚಿಗುರುಗಳ ಕಷಾಯ ಶೂಲಿಗೂ, ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಹೊಟ್ಟಿನೋವಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು. ದಂಟಿನ ಕರುಕು, ಒಣ ಅಡಿಕೆ, ಮತ್ತು ಬತ್ತದ ಕರುಕು ಸಮಭಾಗ ಸೇರಿಸಿ, ಅದೇ ದಂಟಿನ ರಸದಿಂದ ಅರದು, ರಾಜಕುರು ಗಂಡ ಮಾಲೆ ಮುಂತಾದ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಕುರು ಒಡದ ಮೇಲೆ ತೆಂಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪುಡಿಯನ್ನು ಕಲಸಿ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಬೇಲಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಚೆಕ್ಕೆ ಗೆಲ್ಲಗಳು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

Euphorbia Tirucalli, Lin.—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Kallī. *Tel.* Kallī, jemūdu. *Can.* Moṇḍugaḷḷi, muṇḍukaḷḷi, koḍukaḷḷi, kaḷḷi-giḍa. *Tu.* Koḍukaḷḷi. *Mal.* Tirukaḷḷi, kāṭeruma. *Kon.* Baḍḍinivali. *San.* Gaṇḍēri, trikaṇṭaka, vajradruma, daṇḍasuhā.

419. ಮೊದಿರಕಣ್ಣಿ.

ತ. ಮ. ಮೋದಿರಕಣ್ಣಿ. ತೆ. ಗಟ್ರಿಂತ, ಉಡಪಚಟ್ಟು. ತು. ಮುಳ್ಳಂಕೊಲೆ. ಕೊಂ. ಧವಿಪೊಸರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘಾದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜಜ್ಜಿದ ಬೇರು ಉರಿಬಾವಿಗೂ ವಿಷಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಚೆಕ್ಕೆ ಸಹ ವಿಷಹರ; ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Hugonia Mystax, Lin.—*H. obovata, Ham.*—(Order Lineæ.)

Tam., Mal. Modirakaṇṇi. *Tel.* Gaṭrinta, uḍapaṇṇu. *Can.* Modirakaṇṇi. *Tu.* Muḷḷaṇkole. *Kon.* Dhavi-pomsari.

420. ಮೊರವೆ, ಮುರ್ಕಳಿ, ನೂರ್ಕಲ ಮರ.

ತ. ಶಾರವ್ವರುಪ್ಪ. ತೆ. ಚಾರುಮಾಮಿ, ಚಾರವಪ್ಪ. ತು. ಮೊರಂಟೆ. ಮ. ಮುರ್ಕಳ. ಮಹಾ. ಚೌರ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮತೀರದ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಬಾದಾಮಿಯ ಕಾಯಿ ಹಾಗೆ ತಿನ್ನಲೂ, ಮಿಠಾಯಿ ಮಾಡಲೂ ಬಹುದು; ಜೀಜದಲ್ಲ ಎಣ್ಣೆ ಉಂಟು. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಚರ್ಮದ ಮಾಡಬಹುದು.

Buchananian latifolia, Roxb.—*Spondias elliptica, Rottl.*—(Order Anacardiaceæ.)

Tam. Śārapparuppu. *Tel.* Ćārumāmiḍi, ĉārapappu. *Can.* Morave, murkaḷi, nūrkalā-mara. *Mal.* Mūrāḷ. *Tu.* Moraṇṭe. *Mah.* Ćaura.

421. ರಕ್ತಚಂದನ (Red Sandal Wood).

ತ. ಶೆಂಡಂದನಮ್. ತೆ. ಎರ್ರಗಂಧಪುಚೆಕ್ಕ, ಕುಚಂದನಮು. ಮ. ಚೆಂಡಂದನಮ್. ಕೊಂ. ರಚಂದನ. ಸಂ. ಕುಚಂದನ, ಮಲಯಜ, ಹರಿಚಂದನ, ಕುಚಿಕಮ್.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಶಿರೋರೋಗಕ್ಕೂ ಮರ ತೇದು ಲೇಪ ಮಾಡುವರು. ಅದನ್ನು ವುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವರು; ಜೇನಿನೊಡನೆ ನಂಜಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳ ಉಂಟು; ಅದು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Pterocarpus santalinus, *Lin. fil.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Šeñčandanam. *Tel.* Erragandhapučekka, kučandanamu. *Can.* Rakta-
čandana. *Mal.* Čeñčandanam. *Kon.* Račandana. *San.* Kučandana, malayaja,
haričandana, kušikam.

422. ರತ್ನಗಂಧಿ, ಕೆಂಪೆಗೆ ಮರ

(Barbadoes Flowerfence or Peacock's Pride).

ತ. ಮಯಿಕ್ಕೂನ್ಯೆ. ಮ. ತೆಚ್ಚಿಮಂದಾರಮ್, ಚೆತ್ತಿಮಂದಾರಮ್. ಕೊಂ. ರತ್ನಗಂಧಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ದೇಶ: ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಟ್ಟಿನ ಅಕ್ರಮ ಪರಿಹರಿಸುವ ಗುಣವಿದೆ.
ಎಲೆ ಹೂವುಗಳ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳು ಮಲತೋಧನೆಗೂ, ಬೀಜದ ಹುಡಿ
ಶೂಲರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಗಿಡ; ಜೇಲಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು.
ಅದರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

Cæsalpinia pulcherrima, *Sw.*—*Poinciana pulch.*, *Lin.*—(Order Legu-
minosæ.)

Tam. Mayirkkonrai. *Can.* Ratnagandhi, keñjige-mara. *Mal.* Teččimandā-
ram, čettimandāram. *Kon.* Ratnagandhi.

423. ರಬ್ಬರಿನ ಮರ (India Rubber Tree).

ಹುಟ್ಟು: ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ದೇಶ. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಂಕಾದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಯೂ
ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರದ ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಗೀಚು ಹಾಕಿ ಅದರ ಹಾಲು ತೆಗೆ
ಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ ರಬ್ಬರು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

a) Para Rubber: *Hevea brasiliensis*, *Muell.*—(Order Euphorbiaceæ.)

b) Ceára Rubber: *Manihot Glaziovii.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Can. Rabbarina-mara.

424. ರಾಗಿ (Ragi).

ತ. ಇರಾಗಿ, ಕೇಕ್ಕರಗು. ತೆ. ರಾಗಿ, ತಮಿಡೆಲು, ಚೋಳು. ತು. ರಾಗಿ. ಮ. ರಾಗಿ, ಕೋರ,
ಮುತ್ತಾರಿ. ಕೊಂ. ನಾಂಚೆನೊ. ಸಂ. ಕೃಷ್ಣಾ, ಚಕ್ಕಣಂ, ರಾಜಕಾ, ಕ್ಷುತಾಭಿಜನನ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದೊಂದು ಧಾನ್ಯ; ಬಲಕರ ಆಹಾರ.

Eleusine coracana, *Gart.*—*E. cerealis*, *Salisb.*—*E. sphaerosperma*, *Stokes.*—
E. stricta, *Roxb.*—*Cynosurus coracanus*, *Lin.*—(Order Gramineæ.)

Tam. Irāgi, kēlvaragu. *Tel.* Rāgi, tamidelu, čōlu. *Can., Tu.* Rāgi. *Mal.* Rāgi, kōra, muttāri. *Kon.* Nānčāno. *San.* Kṛishṇā, čikkaṇam, rājikā, kshutābhijanana.

425. ರಾಮಫಲ (Bullock's Heart).

ತ. ರಾಮಚಿತ್ತಾ, ಅಣಿಮಣಾ, ಮನಿಬಾಳತ್ತಾ. ತೆ. ರಾಮಫಲಮು. ಮ. ಆತ್ತ, ಫರಂಗಿಡಕ್ಕ, ರಾಮಚಿತ್ತಾಮರಮ್. ಕೊಂ. ಗೊಯಿಂಚೆ ಅಂದಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಣಗಿದ ಹಣ್ಣು ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳು ಕ್ರಿಮಿಗೂ ವ್ರಣಕ್ಕೂ ಶಮನಕರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಹುದು; ಎಲೆಗಳು ನುಸಿಗಳ ನಾಶಕ.

Anona reticulata, Lin.—(Order Anonaceæ.)

Tam. Rāmacittā, aṇinuṇā, manilā-āttā. *Tel.* Rāmaphalamu. *Can.* Rāma-phala. *Mal.* Ātta, pharaṅgičakka, ramačittāmaram. *Kon.* Gōyiniče-andaṇa.

426. ರಾಯಭೋರೇ, ಪಾಪಟಿ ಗಿಡ.

ತ. ಕುರಾ, ಕೋಡಿಲಮ್, ವೆಲ್ವೆದ್ಜಿ. ಮ. ಪುಲಿಯಾಯಿನಿ, ಕುಪ್ಪಿಪು.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ, ಹಾಲು ಸೇರಿಸಿ, ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕಡೆಗಳನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಮರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.

Webera corymbosa, Willd.—*Stylocoryne* Webera, *Rich.*—*Canthium corymbosum, Pers.*—*Cupea corymbosa, Dec.*—*Pavetta Wightiana, Wall.*—*Polyozus maderaspatanus, Dec.*—*Webera cerifera, Moon.*—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Kurā, kōḍilam, velvedji. *Can.* Rāyabhōre, pāpati-giḍa. *Mal.* Puḷiyāyini, kuppipū.

427. ರಾಸ್ಮಿ, ದುಂಬರಾಸ್ಮಿ, ದುಮ್ಮುಷ್ಪ, ಸುಗಂಧವಾಚಿ ಗಿಡ (Greater Galangal).

ತ. ಅರ್ದುಬಮ್, ಪೇರರತ್ತೈ, ಓರ್ಮರುಂಡು, ದುಮ್ಮರಾಷ್ಟ್ರಕಮ್. ತೆ. ದುಮ್ಮರಾಷ್ಟ್ರಕಮು. ಮ. ಅರತ್ತ. ಸು. ಕುಸಿದ್ರುಮೂ, ಗಂಧವಾರುಣಿ, ನಾಕುಲಿ, ಕೋರಜಾ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಕೊಂಕಣತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಡ್ಡೆ ಶೂಲರೋಗಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಕಫಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಶುಂಠಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಳಿಸಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Alpinia Galanga, Sw.—*Maranta Galanga, Lin.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Ārdubam, pērarattai, ōrmarundu, dūmparāṣṭrakam. *Tel.* Dūmparāṣṭra-kamu. *Can.* Rāsmi, dūmparāṣme, dūmrashṭa, sugandhavāci-giḍa. *Mal.* Aratta. *San.* Kapidrumā, gandhavārūpi, nākulī, kōrajā.

428. ರೇವಲ್ವೆನ್ಸಿ (Rhubarb).

ತ. ವರಿಯಾತ್ತು. ಕೊಂ. ತಗಡೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನೇವಾಳದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಈ ಗಿಡದ ಗಡ್ಡೆ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅದರ ಕಲ್ಮನೀರಾಗಲೀ ಗುಳಿಗೆಯಾಗಲೀ ಔಷಧವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಅನ್ನಕೋಶದ ಮತ್ತು ಕರಳುಗಳ ಮಂದಸ್ತ ಅಜೀರ್ಣಗಳಿಗೂ, ಜುಲಾಬು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಭೇದಿಯಾಗಿ, ಪಿತ್ತದ ಉಪದ್ರವ ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಲಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಡುವ ಈ ಗಡ್ಡೆಯ ದೃತಿ (ಸತ್ವ) ಆಸ್ವತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವದು.

Rheum emodi, Wall. — (Order Polygonaceæ.)

Tam. Variyattu. Can. Rēvalcinni. Kon. Tigade.

429. ಲಿಂಗತೊಂಡೆ ಬಳ್ಳಿ.

ಮ. ನೈಯುಣ್ಣಿ. ಕೊಂ. ಕಾರ್ಬ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ, ಜೇನು ಇವೆಲ್ಲ ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಕೆಮ್ಮು ಉದರವಾಯುಗಳಿಗೂ ಕೊಡಬಹುದು.

Bryonia laciniosa, Lin. — (Order Cucurbitaceæ.)

Can. Lingatonde-balli. Mal. Naiyunn. Kon. Kārta.

430. ಲಿಂಬೆ, ನಿಂಬೆ ಗಿಡ (Sour Lime).

ತ. ಎಲುಮಿಚ್ಚೈ, ಅಂಬು, ಚಂಬೀರಮ್, ಸದಾಬಲಮ್. ತೆ. ನಿಮ್ಮವಂತು. ತು. ಲಿಂಬೆಪುಳಿ. ಮ. ಚಿರುನಾರಕಮ್. ಕೊಂ. ನಿಂಬುಪೊ. ಹಿಂ. ಲಿಮು, ನೀಂಬು. ಸಂ. ಜಂಫ, ಜಂಬೀರಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉಪ್ಪು ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಪಿತ್ತಹರ ಗುಣ, ಉಪ್ಪು ಸೇರಿದರೆ ಪಿತ್ತಕರ ಗುಣ. ಲಿಂಬೆ ರಸ ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಪಾಸಕ ಮಾಡಿ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಪಿತ್ತ ವಾಂತಿ ಶಮನ. ಗಾಯಗಳು ಕೊಳಕಾಗದ ಹಾಗೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು; ತಂಪು ಕೊಡುವ ಗುಣ. ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಾಂತಿ ಉಂಟಾದವರಿಗೆ ಇದೇ ಉತ್ತಮ. ಜಾಸಾಳದ ಮತ್ತು ಬೆಡ್ಲ ಎಣ್ಣೆಯ ವಾಂತಿಗೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಲಿಂಬೆಯ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡಿ, ರಸವನ್ನು ಮೇಲೋಗರದ ಹುಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

Citrus medica, var. *acida*, Roxb. — (Order Rutaceæ.)

Tam. Elumiččai, ambu, čambīram, sadābalam. Tel. Nimmapaṇḍu. Can. Limbe, nimbe-giḍa. Tu. Limbu-puḷi. Mal. Čerunārakam. Kon. Nimbuvu. Hin. Limu, nīmbu. San. Jambha, jāmbīram.

431. ಲೋಳಿಸರ, ಲೋಯಿಸರ ಗಿಡ (Small Aloe).

ತ. ಚಿರುಕತ್ತಾಳೈ, ಕುಮರಿ. ತೆ. ಮಂಚಿಕತ್ತಾಳಿ, ಚಿನಿಕಲಬಂದ. ತು. ಲೋಳಿಸರ. ಮ. ಕಟ್ಟವಾಯ, ಕುಮಾರಿ. ಕೊಂ. ಲೋಳಿಸರು. ಸಂ. ಇಕ್ಕುರಮಲ್ಲಿಕಾ, ಕನ್ಯಾ, ಕುಮಾರಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ರಕ್ತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ತಿರುಳು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಪೇರಿಗೇ ಪುಡಿಯ ಸಂಗಡ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರ ಮುಟ್ಟುದೋಷಕ್ಕೆ ಗುಣ. ಗಿವಿ ಚಿದ ಎಲೆಗಳ ರಸವನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಾಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ನಿದ್ರಾಭಂಗ ಗುಣ. ಮಕ್ಕಳ ಹುಳಗಳಿಗೆ ಎಲೆಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕೊಡುವರು; ಪಿತ್ತಹರ ಮತ್ತು ತಂಪು ಗುಣ. ಒಣಗಿಸಿದ ಎಲೆ ರಸ ನಿದೋಷವಾದ ಜುಲಾಬಿನ ಔಷಧ. ಅದೇ ರಸಕ್ಕೆ ಸುಟ್ಟ ಪಟಿಕಾರದ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುಡಿ ಸೇರಿಸಿ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ತಟುಕು ಬಿಡುವದು; ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಉರಿಶಮನ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತಿರುಳನ್ನು ಪಟಿಕಾರದ ಅರಳಿನ ಪುಡಿಯ ಸಂಗಡ ಸಣ್ಣ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗಿಡುವದು. ಸಾಧಾ: ರಸವು ಬರೆಯುವ ಮಸಿಗೂ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಸಳುಗಳ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡುವರು.

Aletris litoralis, *Kan.*—*Aloe vera*, *L.*—*A. perfoliata*, *Willd.*—(Order *Hamodoraceae*.)

Tam. Čirukattālai, kumari. *Tel.* Mañčikattāli, činikalabanda. *Can.* Lōjisara, loyisara-giḍa. *Tu.* Nōlisara. *Mal.* Kattavāya, kumāri. *Kon.* Lōlisaru. *San.* Ikshuramallikā, kanyā, kumāri.

432. ವಳಾಗ್ರ, ಕಾಡುಬಾದಾಮಿ ಮರ (Country Almond Tree).

ತ. ನಾಟ್ಯಾದೋಮ್, ಅಮಂಜಿಮರಮ್. ತೆ. ಬಾದಾಮ್, ಇಂಗುದೀ, ತಾವಸತರುವು. ತು. ಕಾಟಿ ಬಾದಾಮು. ಮ. ಅಡಮರಮ್, ನಾಟ್ಯಾದಾಮ್. ಕೊಂ. ಕಾಡಬಾದಾಮಿರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಜೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಂಜಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಎಲೆಗಳ ರಸವು ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ತಲೆ ನೋವಿಗೂ ಶೂಲಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ತಳಿರುಗಳೂ ಬೀಜದ ಹಾಲೂ ಸೇರಿಸಿ ನಂಜಿಗೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಲೇಪಿಸಬಹುದು; ಚೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಗರು ಗುಣ. ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಿದರೆ, ಬಾಯಿಹುಣ್ಣಿಗೆ (ಅಗ್ರಕ್ಕೆ) ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಎಣ್ಣೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದು; ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಬರೆಯುವ ಮಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ರಂಗು ಕೊಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗ.

Terminalia Catappa, *Lin.*—*T. eglandulosa*, *Roxb.*—*T. intermedia*, *Spreng.*—*T. moluccana*, *Lam.*—*T. myrobalana*, *Roth.*—(Order *Combretaceae*.)

Tam. Nāṭvādōm, amandimaram. *Tel.* Bādām, ingudī, tāpasataruvu. *Can.* Valāgra, kādū-bādāmi-mara. *Tu.* Kāṭṭu-bādāmu. *Mal.* Aḍamaram, nāṭbādām. *Kon.* Kāḍa-badāmi-rūku.

433. ವಾಟಿಹುಳಿ, ಎಸಳುಹುಳಿ.

ತೆ. ನಕ್ಕರೇನು. ತು. ಎಸಳುಪುಳಿ. ಮ. ಪುಳಿಂಚಕ್ಕಮರಂ. ಹಿಂ. ಲಕ್ಕೂಚ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಹುಣಸೆಹುಳಿಯಂತೆ ವದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಘಟ್ಟ, ಗೆದಲು ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ, ಸಂಕ ಹಾಕುವದಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದರು. ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅವಸ್ಥೆ ಬೇಕು.

Artocarpus Lakucha.—(Order Urticaceæ.)

Tel. Nakkarēnu. *Can.* Vāṭṭhulī, esaḷuhulī. *Tu.* Esal-puḷi. *Mal.* Pulīnčakkamaram. *Hin.* Lakūča.

434. ಎಲಾಯತೀ ಅಲೈಕಾಯಿ ಮರ

(American Sumach or Dividivi Tree).

ತೆ, ತು. ವಿವಿವಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾರ್ಗಶಿರ, ವೃಷ್ಯ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಈ ಮರದ ಕಾಯಿ ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ; ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬಗರು ಗುಣ ಉಂಟು.

Cæsalpinia coriaria, *Willd.*—*Poinciana coriaria*, *Jacq.*—(Order Leguminosæ.)

Tel., *Tu.* Dividivi. *Can.* Vilāyatī-alḍekāyi-mara.

435. ಎಲಾಯತೀ ಹರಳು ಗಿಡ (Coral Shrub).

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜವೂ ಅದರ ಎಣ್ಣೆಯೂ ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯವೂ ಮಲ ಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

Jatropha multifida, *Lin.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Can. Vilāyatī-haraḷu-giḍa.

436. ವಿಶೇಷಧೂಪ, ಮಾದಿ ಮರ (Olibanum, Frankincense).

ತೆ. ಕುಂದುರುಕಮ್. ತೆ. ವರಂಗಿನಾಂಬ್ರಾಣಿ. ಮ. ಚಿಕ್ಕಿಂಚಿ, ಪಾಲಂಗಮ್. ಕೊಂ. ವಿಶೇಷ ಧೂಪ. ಹಿಂ. ಲೋಧನ್. ಸಂ. ಸಾಲತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಜೋಳಮಂಡಲ, ಕೊಂಕಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ. ಔಷ: ಧೂಪವನ್ನು ಎಳವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಪೊರೆತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಧೂಪ ಸುಡುತ್ತಾರೆ; ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಧೂಪದಿಂದ ಧಳಧಳ ಕೊಡುವದುಂಟು.

Boswellia thurifera, *Roxb.*—(Order *Burseraceae*.)

Tam. Kundurukam. *Tel.* Parangisāmbraṇi. *Can.* Viśēshadhūpa, mādi-mara. *Mal.* Čitinti, pālaṅgam. *Kon.* Viśēshadhūmpu. *Hin.* Lōbhan. *San.* Sālaši.

437. ವಿಷಖದ್ವಿ.

ತ. ವಟ್ಟಿರುಪ್ಪಿ, ಅರಿವಾಳ್ಕಣ್ಣಿಪುಣ್ಣು, ಮಲ್ಕಿದಾಂಗಿ. ತೆ. ಎಷಬೊದ್ವಿ. ಮ. ಚರುಪರುಪ, ಮಲತಾಡ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರನ್ನು ಶುಂಠಿಯ ಸಮೇತ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿ ವಿಷಮ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಹ ಒಳ್ಳೆದು. ಎಲೆಗಳ ರಸವು ಜೇನಿನೊಡನೆ ಎದೆನೋವಿಗೂ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಸರ್ವವಿಷಕ್ಕೆ ಸಹ ಆಗುತ್ತದಂತೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಸಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೀವು ಉಳ್ಳ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಇಡುವರು.

Sida carpinifolia, *L. Dec.*—*S. lanceolata*, *Roxb.*—*S. scoparia*, *Lour.*—*S. Stauntoniana*, *Dec.*—(Order *Malvaceae*.)

Tam. Vattattiruppi, arivaḷmaṇaipuṇḍu, malaidāṅgi. *Tel.* Vishaboddi. *Can.* Vishakhaddi. *Mal.* Čeruparuva, malatāni.

438. ವಿಷಮಧಾರಿ, ಕುಂಡಲಿ.

ತ. ಪೀನಾರಿಚ್ಚಂಗು, ಚಂಗಂಕುಪ್ಪಿ. ತೆ. ಪೀಸಂಗಿಚೆಟ್ಟು. ಮ. ನೀರ್ನೊಚ್ಚಿ. ಕೊಂ. ನಿರ್ವಿಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಬೇರು ವಾತಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Clerodendrum inerme, *Gart.*—*Volkameria inermis*, *Lin.*—(Order *Verbenaceae*.)

Tam. Pīnāriččāṅgu, čāṅgankuppi. *Tel.* Pīsaṅgičettu. *Can.* Vishamadhāri, kuṇḍali. *Mal.* Nīročči. *Kon.* Nirvisha.

439. ವಿಷಮುಂಗುಲಿ, ಮಂಜೇವಾರು.

ತ. ತುಡೈವಾಚಿ, ವಿಷಮುಂಗಿಲ್. ತೆ. ಕೆಸರಿಚೆಟ್ಟು. ತು. ಇಸಮುಂಗಿಲಿ. ಮ. ವೆಳುತ್ತಪೊಳತಾಳಿ. ಕೊಂ. ಕರಟೆಮಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆಶ್ವೀಜದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಸುವ ಗುಣ ಮತ್ತು ವಿಷಹರ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕಿವಿನೋವಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿವಿಚಿದ ಎಲೆಗೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ ಉಗುರುಸುತ್ತಿಗೂ ಈ ತರದ ಬೇರೆ ಉರಿಬೇನೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಗಿವಿಚಿದ ಎಲೆ ದನದ ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ, ಅದರ ವಾಸನೆಗೆ ಉಣ್ಣೆಯೆಂಬ ಜಂತುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತವೆ; ಅದರ ಹೊಗೆಯಿಂದ ನುಸಿಗಳು ನಾಶವಾಗುವವು.

Crinum deflexum, Ker.—*C. asiaticum, Roxb.*—*Amaryllis vivipara, Lam.*— (Order Amaryllidaceæ.)

Tam. Tuḍaiṁāṇi, vishamūṅgil. **Tel.** Kesariṇettu. **Can.** Vishamūṅguli, mañjivāru. **Tu.** Isa-mungili. **Mal.** Veḷuttapoḷatāḷi. **Kon.** Kiraṭimāri.

440. ವಿಷ್ಣು ಕ್ರಾಂತಿ ಗಿಡ.

ತ. ವಿಷ್ಣು ಕ್ರಾಂತಿ. ತೆ. ವಿಷ್ಣು ಕ್ರಾಂತಮು. ಮ. ವಿಷ್ಣು ಕಿರಾಂತಿ. ಕೊಂ. ವಿಷ್ಣು ಕ್ರಾಂತಿ. ಸಂ. ಅಂಜನ ಪುಷ್ಪ, ವಿಷ್ಣು ಕ್ರಾಂತಾ, ಸತಿನಲಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. **ಪುಷ್ಪ:** ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಪುಷ್ಪದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಸಹಮೂಲದ ಕವಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು.

Evolvulus alsinoides, Lin.—*E. hirsutus, Lamk.*—(Order Convolvulaceæ.)

Tam. Vishṇukānti. **Tel.** Vishṇukrāntamu. **Can.** Vishṇukrānti-giḍa. **Mal.** Vishṇukirānti. **Kon.** Vishṇukrānti. **San.** Amjanapushpa, vishṇukrāntā, satinalikā.

441. ವೀಳ್ಯದ ಬಳ್ಳಿ, ಎಲೆವಳ್ಳಿ (Betel Leaf Pepper).

ತ. ವೆತ್ತಿಲೈಕ್ಕೊಡಿ, ಇಲೈಕ್ಕೊಡಿ, ತಾಂಬೂರಿ. ತೆ. ತಮಲಪಾಕು, ನಾಗವಲ್ಲಿ. ತು. ಬಚ್ಚರೆ. ಮ. ವೆತ್ತಿಲ, ತಾಂಬೂಲಂ. ಕೊಂ. ಪಾನ, ಫೊಡಿಪಾನ. ಹಂ. ಪಾನ್. ಸಂ. ಭುಜಂಗವಲ್ಲಿ, ಕಾಲಸ್ಕಂದ, ತಾಂಬೂರಿ, ನಾಗವಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಳಕ್ಕೂ ಎಳವರೋಗಕ್ಕೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಫ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ತಾಗಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಬಾಡಿಸಿ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಎದಗಿಡಲು, ಕೆಮ್ಮು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಉಸುರು ಲಘುವಾಗುವದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲಖಂಡ ಇಲ್ಲವೆ ಪಿತ್ತ ಕೋಶದ ಪೀಡೆ ಇದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳನ್ನಿಡುವದರಿಂದ ಶಮನ. ಸಾಧಾ: ಎಲೆ ಮುಖವಾಸನೆಗಾಗಿ ಜಗಿಯುತ್ತಾರೆ.

Piper Betle, Lin.—*Chavica Betle, Miq.*—(Order Piperaceæ.)

Tam. Vettilaikkōḍi, ilaikkōḍi, tāmbūli. **Tel.** Tamalapāku, nāgavalli. **Can.** Vīlyada-baḷli, elevali. **Tu.** Baṇṇire. **Mal.** Vettila, tāmbūlam. **Kon.** Pāna, phoḍipāna. **Hin.** Pān. **San.** Bhujāṅgavalli, kālaskanda, tāmbūli, nāgavalli.

442. ಶಂಖಪುಷ್ಪ, ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕೆ ಬಳ್ಳಿ (Clitoria).

ತ. ಕಾಕ್ಕಣಮ್, ಕವಾಚ್ಚಿ, ಕರುವಿಳ್ಳಿ, ಕರಿಚನ್ನಿ. ತೆ. ದಿಂಬಿನ. ಮ. ಅರಲ್, ಶಂಖಪುಷ್ಪಂ. ಕೊಂ. ತಂಕಪುಷ್ಪ. ಸಂ. ಗವಾಕ್ಷ, ರೋಮವಲ್ಲಿ, ವೃಷಪಾದಿ, ಒದಿರಕಾ, ಅಪರಾಜಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಪುಡಿ ಮಲಭೇದಿ; ಬೇರು ಮೂತ್ರಶೋಧನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳು ನಂದಿಗಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಬಿಳಿ ತರ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಹೂ. ಹಸಿ ಎಲೆ ಮತ್ತು ಹೂ ವಲ್ಯ.

Clitoria Ternatea, Lin.—*C. spectabilis*, *Salisb.*—*Lathyrus spectabilis*, *Forsk.*—*Ternatea vulgaris*, *H. B.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kāṅkaṇam, kavācchi, karuviḷai, karičanni. *Tel.* Diṇṇena. *Can.* Śaṅkha-pushpa, girikarṇike-baḷli. *Mal.* Āral, śaṅkha-pushpa. *Kon.* Śaṅkha-pushpi. *San.* Gavāksha, rōmavalli, vṛishapādi, khadirakā, aparājikā.

443. ಶಂಬೆ, ತಮಟೆ ಬಳ್ಳಿ (Sword Bean).

ತ. ಕೋಳಿಯವಡ್ಡಿ. ಮ. ವಾಳವರತ. ಹಿಂ. ಸುಫೆದ್.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಒಳ್ಳೆ ವಲ್ಯ.

Canavalia ensiformis, *Dec.*—*C. gladiata*, *Dec.*—*Dolichos ensiformis*, *Lin.*—*D. gladiatus*, *Jacq.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kōḷiyavarai. *Can.* Śambe, tamaṭe-baḷli. *Mal.* Vāḷavarata. *Hin.* Suphēd.

444. ಶಿರಿಕಾಳ, ತಿಲೋಣಿ ಗಿಡ, ನಾರಂಬೇಳೆ ಸೊಪ್ಪ.

ತ. ವೇಳ್ಳಿ. ತೆ. ವಾಮಿಂಟ, ಅಜಗಂಧಿ. ಮ. ಕಾರ್ವೇಳ, ನಲ್ಲವೇಳ, ಪಾವಕ್ಕ. ಕೊಂ. ಶಿರ್ಕಾಳ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪೋಂತಿ ಎಂಬ ಬ್ರಿಷ್ಟಿಯ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಅರದ ಬೀಜ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಕಿವಿನೋವಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಹಮೂಲವನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ, ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿಗೂ ನಂದಿಗೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜಗಳು ಒಗ್ಗರಣೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಸಿವೆ ಗಿಂತ ಉತ್ತಮ.

Gynandropsis pentaphylla, *Dec.*—*Gymnogonia pent.*, *R. Br.*—*Cleome pent.*, *Lin.*—*Sinapistrum pent.*, *Med.*—*Podogyne pent.*, *Hfsm.*—(Order Capparidæ.)

Tam. Vēḷai. *Tel.* Vāmiṇṭa, ajagandhi. *Can.* Śirikāḷa, tilōṇi-giḍa, nāram-bēḷe-soppu. *Mal.* Kārvēḷa, nallavēḷa, pāvakka. *Kon.* Śirkāḷa.

445. ಶಿರೀಷ, ಬಾಗೆ, ಕಡಚೆ, ಸಿರ್ಸಲ ಮರ (Sirissa Tree).

ತ. ವಾಗ್ಯಮರಮ್, ಚರೀಡಂ. ತೆ. ದಿರಸನಚೆಟ್ಟು, ಸಿಂದುವ:ಚೆಟ್ಟು, ಗಿರಿತಮು, ಕಪೀತನಮು. ತು. ಬಾಗೆದ ಮರ. ಮ. ನೆನ್ನೇನಿ. ಸಂ. ಮುನಿಪ್ರಿಯ, ಕುಕಾಹ್ಯಾ, ಸಹಸ್ರಕ, ವೃಥುತ್ಯಂಕಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಜುಲಾಬು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಹೂ ಕುರು ನಂಜುಗಳಿಗೂ ಬಾವಿಗೂ ವಿಷಶಾಂತಿಗೂ, ಎಲೆಗಳು ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ, ಚಿಕ್ಕೆಯ ಪುಡಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿದ ಗಾಯಗಳಿಗೂ, ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಬಿಳೇ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಇದರ ಅಂಟನ್ನು ಧೂಪವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೇ ಅಂಟಾ ಗಿಯೂ ಬಳಿಸುವರು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ದನಗಳಿಗೆ ಹಾಕಬಹುದು. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿನಹ ಮರ ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Albizzia Lebbek, Benth.—*Acacia speciosa, Willd.*—*Mimosa Sirissa, Roxb.*—*Acacia Sirissa, Ham.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Vāgaimaram, čirīḍam. *Tel.* Dirasanačettu, sinduvačettu, giriṣamu, kapītanamu. *Can.* Širīsha, bāge, kaḍače, sirśala-mara. *Tu.* Bāgeda-mara. *Mal.* Nennēni. *San.* Munipriya, śukāhvā, sahasraki, prithuṣṅgingi.

446. ಶಿಷ್ಮಬಾಗೆ, ಅಗುರು, ಬಿರಡಿ, ಇಬಡಿ ಮರ, ಇರುಗುಂಡಿಮಾವು (Sissoo Wood).

ತ. ಸಿಸ್ಸು. ಮ. ಇರುವಳ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೀರಪ್ರಾಂತಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ತುಂಡನ್ನರದು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಸೇರಿಸು ವರು. ಪಿತ್ತದೋಷಕ್ಕೆ ಅದರ ಕಷಾಯ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲ ಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮಾಡಿದ ದೋಣಿಗಳು ಬಹಳ ವರುಷ ಬಾಳುತ್ತವೆ.

Dalbergia Sissoo, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tel. Sissu. *Can.* Šishmabāge, aguru, biradi, ibadi-mara, irugunḍimāvu. *Mal.* Iruvil.

447. ಶೀಗೆ ಬಳ್ಳಿ (Soap Acacia).

ತ. ಶೀಯಕ್ಕಾಯ್. ತೆ. ಚೀಕಾಯ, ಶೀಕಾಯ. ತು. ಸೀಗೆ. ಮ. ಚೀಕಾಯ, ಚೀಯಕಾಯ, ಕಬ. ಕೊಂ. ಸಿಕಾಯಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಸೀಗೆ. ಕೆಲವರು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹುಳಿಯಾಗಿ ಬಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

Acacia concinna, *Dec.*—*Mimosa concinna*, *Willd.*—*M. abstergens*, *Spreng.*—*M. rugata*, *Lam.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Śiyakkāy. *Tel.* Ćikāya, śikāya. *Can.* Śīge-baḷli. *Tu.* Sīge. *Mal.* Ćikakāyi, ĉiyakāyi, īna. *Kon.* Sikāyi.

448. ಶೀಡೊಂಡೆ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಕರ್ಳೋವೈ. ತು. ಸೀಪಮನೊಲಿ. ಮ. ಕರಿವಬಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಘೊಯಂಟ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಶೂಲರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾರಣ ವಿಷಗಳು ಈ ಬಳ್ಳಿಯ ರಸವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಶಾಂತವಾಗುವವು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ವಲ್ಯ.

Zehneria umbellata, *Thwaites.*—*Bryonia umbellata*, *Klein.*—*B. Rheedii*, *Miq.*—*B. sinuosa*, *Wall.*—*Momordica umbellata*, *Roxb.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Karkōvai. *Can.* Śidoṇḍe-baḷli. *Tu.* Šipemanoli. *Mal.* Karivivaḷli. *Kon.* Ghoyaṇṭa.

449. ಶೀಬಾರಿಬೇರು, ಶಹಾವಲಿ, ಆಹೇರು, ಆಷಾಡಿ, ಹಲವುಮಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳಿ

(*Asparagus*).

ತ. ತಣ್ಣೀರ್‌ಬಟ್ಟಾನ್ನಿಲಿಂಗು, ಚದಾಮೂಲಮ್, ಚಾತ್ತಿರವೇರಿ. ತೆ. ಚಲ್ಲಗಡ್ಡಲು. ತು. ಉದುರಿ ಬೂರು, ತೌಡಂಗ. ಮ. ಚದಾವೇಲಿಕಿಲಿಬು.

ಹುಟ್ಟು: ವೃತ್ತಿಮತ್ತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ ಬೇರು ನಂಬಿಗೂ ಕುಟ್ಟಿದ ರಸ ಮೈಲಿರೋಗಕ್ಕೂ ಉಷ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟು ಬೇಯಿಸಿ, ಕುರುಗಳಿಗೆ ಅನುಲೇಪಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೇರು ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು ತೆಂಪು ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಅದನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

Asparagus sarmentosus, *Lin.*—(Order Liliaceæ.)

Tam. Taṇṇīrvittāṅkiḷaṅgu, čadāmūlam, čāttiravēri. *Tel.* Čallagaḍḍalu. *Can.* Šībāri-bēru, śahāvali, āhēru, āśhāḍi, halavumakkaḷa-baḷli. *Tu.* Uduribūru, tauḍaṅge. *Mal.* Čadāvēlikilāṅgu.

450. ಶೀಮೆ ಅಗಸೆ, ದಹ್ಲಳ ಗಿಡ (Ringworm Shrub).

ತ. ನೆಂಡುಕೊಲ್ಲಿ, ಶೀಮೈ ಅಗತ್ತಿ. ತೆ. ಶೀಮೆ ಅವತಿ, ಮೆಟ್ಟಿತಾಮರ. ತು. ಪುರಿತಪ್ಪು, ದದ್ದುಮರ್ದ. ಮ. ಸೀಮೆ ಅಗತ್ತಿ. ಕೊಂ. ದಾದ್ದುಪಾನ. ಹಿಂ. ದಾದ್ದುರಾನ್, ದಾದ್ದುಪತ್ತಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಯ ರಸ ಲಿಂಬೇರಸದಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ದದ್ದು ವೆಂಬ ತುರಿಗಜ್ಜಿ ಗುಣ; ಕೃತ್ರಿಮ ವಿಷಕ್ಕೂ ಜಂತುಗಳ ವಿಷಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯವೂ ಒಣ ಎಲೆಗಳ ದ್ರಾವಕವೂ ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

Cassia alata, Lin.—*C. herpetica, Jacq.*—*Senna alata, Roxb.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Venḍukolli, čimai-agatti. **Tel.** Šima-aviši, meṭṭatāmara. **Can.** Šime-agase, dahvaḷa-giḍa. **Tu.** Puritappu, daddumardū. **Mal.** Šima-agati. **Kon.** Dāddupāna. **Hin.** Dādmurdān, dādkāpattā.

451. ಶೀವನ್ನಿ, ಗುಲುಡು ಗಿಡ.

ತ. ನಿಲಕ್ಕುಮಿಳ್, ಆರುಚಾವರಾ, ಕೂಮಬಲ್, ಕಡಂಬಲ್. ತೆ. ಗುಮುಷು. ಮ. ಕುಮಿಲ್. ಸಂ. ಗೋಪಭದ್ರಾ, ವಿಕಾರಿಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮೈಸೂರು, ಚೋಳಮಂಡಲ, ತಿರುವಂಕೋಡು. **ಪುಷ್ಪ:** ಇದೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ಬೇರು ರಕ್ತಶುದ್ಧಿಗೂ ನೋವುಶಮನಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕುಮತಿಗಿಡ (*Gmelina parviflora, Pers.*) ಸುಮಾರು ಅದೇ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಧಾರೆ ಮುಂತಾದ ಇತರ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ದವ್ಯವಾದ ಪಾನಕ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವದುಂಟು.

Gmelina asiatica, Lin.—*G. lobata, Gart.*—(Order Verbenaceæ.)

Tam. Nilakkumil, aručāvirā, kūmabal, kaḍambal. **Tel.** Gumuḍu. **Can.** Šivanni, guludu-giḍa (*Kumati-giḍa*). **Mal.** Kumil. **San.** Gōpabhadra, vikāriṇi.

452. ಶುಂಠಿ, ಸೊಂಟಿ (Common Ginger).

ತ. ಇಂಜಿ, ಶುಕ್ಕು, ವೇಕೋಂಬು. ತೆ. ಶುಂಠಿ. ತು. ಸೂಂಟಿ. ಮ. ಇಂಚಿ, ಚಿಂಚವೇರ್. ಕೊಂ. ಅಲ್ಲಿ, ಸೂಂಟಿ. ಹಿಂ. ಅದ್ರಾಕ್, ಸೋಂಟ್, ಸಂಫಿ. ಸಂ. ಶೃಂಗವೇರ, ಅದ್ರಾಕಮ್, ನಗರಜ, ವಿಶ್ವಭೇಷಕಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. **ಪುಷ್ಪ:** ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಜೀರ್ಣ ಮಾಡುವ ಗುಣ. ಅದರ ಕಲ್ಮನೀರು ಆತಿಸಾ ರಕ್ಕಾ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಎದೆನೋವಿಗೂ ಶೀತಜ್ವರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಶುಂಠಿ ಹಲ್ಲು ನೋವಿಗೂ ಮಂದವಾತ ಪಕ್ಷವಾತಗಳಿಗೂ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಪಥ್ಯಕರ ಔಷಧ. ಸಾಧಾ: ಶುಂಠಿ ಸಂಬಾರಜೇನಸು.

Zingiber officinale, Rosc.—*Amomum Zingiber, Lin.*—(Order Scitamineæ.)

Tam. Inji, šukku, vērkombu. **Tel.** Šunṭhi. **Can.** Šunṭhi, soṇṭi. **Tu.** Sūṇṭi. **Mal.** Inči, činčivēr. **Kon.** Ālle, sūṇṭi. **Hin.** Adrak, sōṇṭ, sandhi. **San.** Šringi-vēra, ādrakam, nagaraja, viśvabhēśhakam.

453. ಶ್ರೀಗಂಧದ ಮರ (Sandalwood Tree).

ತ. ಚಂದನಮರಮ್, ಉಲೋಚದಮ್, ಕುಲವುರಿ. ತೆ. ಗಂಧತರುವು, ಚಂದನಮು, ಮಲಯಮು. ತು. ಗಂದ, ಚಂದನ. ಮ. ಚಂದನಮರಮ್. ಕೊಂ. ಶ್ರೀಗಾಂದ. ಹಿಂ. ಸಂದಲ್. ಸಂ. ಪಂಡಸುಗಂಧಾ, ದಾಹಸಿನಿ, ಅನಿಂದಿತಮ್, ತೈಲವರ್ನಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ಮೈಸೂರು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅದರ ಕೊರಡನ್ನು ಅರದು, ಉರಿಗೂ ಉರಿನಂಜಿಗೂ, ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಲಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಜ್ವರವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದಾಹ ಹರ; ಇದಲ್ಲದೆ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ತೈಲವು ಶುಕ್ಲಸ್ತ್ರಾಂಶಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಾಧಾ: ಮರದಿಂದ ಪರಿಮಳದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಏನಹ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Santalum album, Lin.—*S. myrtifolium*, Roxb.—*S. verum*, Lin.—(Order Santalaceæ.)

Tam. Čandanamaram, ulōcidam, kulavuri. Tel. Gandhataruvu, čandanamu, malayamu. Can. Śrīgandhada-mara. Tu. Ganda, čandana. Mal. Čandana-maram. Kon. Śrīgānda. Hin. Sandal. San. Pañčāsugandhā, dāhasini, aninditam, tailaparnam.

454. ಶ್ರೀತಾಳೀ ಮರ, ಈಂದು (Talipot or Fan Palm).

ತ. ತೀದಾಳಮ್, ತಳವ್ವಮರಮ್, ತಾಳವ್ವನೈ. ತೆ. ಶ್ರೀತಾಳಮು, ದೃಢದಳವೃಕ್ಷಮು. ತು. ಕನೊಲಿದ ಮರ. ಮ. ಕುಟವನ, ತಾಳವನ. ಕೊಂ. ತಳತಮಾಡ್ಡೊ. ಹಿಂ. ಭಜರ್‌ಬೆಟ್. ಸಂ. ಅಲ್ಪಾಯುಷ, ಕತಕಾಳಿ, ತಾಳಿ, ಕರಳಿಕಾ, ಪಕ್ತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ, ಮಲಬಾರ ತೀರಗಳು, ಲಂಕಾದ್ವೀಪ. ಪುಷ್ಪ ಆದರೆ ಮರ ಸಾಯುವದು.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಓಲೆ, ಕೊಡೆ, ತಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ್ದೂ, ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ಕಸಬರಿಗೆಗಳೂ, ಕಾಯಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ತಿರುಳಿನಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಬಹುದು.

Corypha umbraculifera, Lin.—(Order Palmae.)

Tam. Śidālam, taḷappamaram, tālippanai. Tel. Śrītālamu, dṛiḍhadāḷavṛikshamu. Can. Śrītāji-mara, indu. Tu. Panolida-mara. Mal. Kuṭapana, tālipana. Kon. Taḷatamāḍḍo. Hin. Bhajarbeṭ. San. Alpāyushi, katakāli, tāli, karālikā, pakti.

455. ಶ್ರೀಪೊನ್ನೆ, ಕೂನೆ, ಬೊಬ್ಬಿ ಮರ (Poonspar).

ತ. ಪೂಗು. ತೆ. ಪೂನೆ. ಮ. ಪುನ್ನ.

ಹುಟ್ಟು: ಘಟ್ಟಗಳ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆದು. ಹಡಗಗಳ ಕೂವೆ ಮರಗಳನ್ನೂ ದೋಣಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಮರದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಏನಹ ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Calophyllum tomentosum, Wight.—*Cal. elatum.*—(Order Guttiferæ.)

Tam. Pūngu. *Tel.* Pūne. *Can.* Śrīhonne, kūve, bobbi-mara. *Mal.* Punna.

456. ಸಂದುಬಳ್ಳಿ, ಮಂಗರಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಅರುಗಣಿ, ಪಿರಂಡೈ, ಕಿರುಟ್ಟಿ, ಪುಳಿಂಡೈ. ತೆ. ನಟ್ಟೇರು, ವಜ್ರವಳ್ಳಿ. ತು. ಸಂದ್‌ಬೂರು. ಮ. ಚಬಲಂವರಂಡ. ಕೊಂ. ಸಂದ್‌ಬಳ್ಳಿ. ಸಂ. ಕಾಂಡಲತಾ, ವಜ್ರಕಂದಾ, ವಜ್ರವಳ್ಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಣಗಿಸಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಎಲೆ ಚಿಗುರುಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ನೋವಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಚೆಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Vitis quadrangularis, Wall.—*Cissus quadr.*, *Lin.*—*C. edulis, Dals.*—(Order Ampelideæ.)

Tam. Arugani, pirandai, kiruṭṭe, pulindai. *Tel.* Nallēru, vajravalli. *Can.* Sanduballi, mangaraballi. *Tu.* Sandubūru. *Mal.* Čaṇalamparaṇḍa. *Kon.* Sanduballi. *San.* Kāṇḍalatā, vajrakandā, vajravalli.

457. ಸಂಪಿಗೆ ಮರ (Champaca).

ತ. ಚಣ್ಣಗಮ್, ವಂಡುಣಾಮಲರ್. ತೆ. ಚಂಪಕಮು, ಸಂಪೆಂಗ. ತು. ಸಂಪಯಿ, ಚಂಪಕ ಮರ. ಮ. ಚಂಪಕಮ್. ಕೊಂ. ಚಾಂಪ್ಯಾರೂಕು. ಹಿಂ. ಚಂಪಾಕೈಯ್ಯಾಡ್. ಸಂ. ಕುಸುಮಾ, ಚಾಂಬೂನದ, ವನ ಮಾಲಿಕಾ, ಸುಕುಮಾರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣ. ರಕ್ತದೋಷಕ್ಕೆ ಚೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು; ಚೆಕ್ಕೆ ವರಸೇ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಔಷಧ. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಸೂತಿಕ ಕಟ್ಟಳೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಹೂ ಪರಿಮಳ; ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

Michelia Champaca, Lin. and Adans.—*M. suaveolens, Pers.*—*M. Rheedii, Wight.*—(Order Magnoliaceæ.)

Tam. Čaṇbakam, vaṇḍuṇāmalar. *Tel.* Čampakamu, sampeṅga. *Can.* Sam-pige-mara. *Tu.* Sampai, čampaka-mara. *Mal.* Čampakam. *Kon.* Čāmpyā-rūku. *Hin.* Čampākejbāḍ. *San.* Kusumā, čāmbūnada, vanamālikā, sukumārāḥ.

458. ಸಂಬಾರಬಳ್ಳಿ.

ಮ. ಚಂಪರವಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಸಾವರಸಂದಾರ, ಸಂಬರಬಳ್ಳಿ. ಹಿಂ. ಪಂಜೇರಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಣ್ಣೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ಇದರ ರಸವು ಕಣ್ಣುರೋಗದಲ್ಲಿ ಔಷಧ. ಬೇರನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನ ಹಾಲಿನ ಸಂಗಡ ರಾಜಕುರು ಮುಂತಾದ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೇರಿನ ರಸ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆ ಮಲಬೇಡಿ.

Vitis indica, Lin. — *V. rugosa*, D. Wall. — (Order Ampelideæ.)

Can. Sambāraballi. Mal. Ćmparavalli. Kon. Sāvirasambāra, sambara-balli. Hin. Panjēri.

459. ಸಂಬ್ರಾಣಿ ಮರ (Java Almond).

ಹಿಂ. ಜಂಗ್ಲಿಬಾವಾಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಹಗ್ಗಿನ ಬಹಳ ಕಾಲದ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಗುಣಕರ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಜ್ವರ ಹೊರಡಿಸುವದಂತೆ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜ ದಿಂದ ಆಹಾರಕ್ಕೂ ದೀಪಕ್ಕೂ ಆಗುವಂಥ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ತರದ ರೊಟ್ಟಿ, ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಮಿಠಾಯಿ ಸಹ ಮಾಡುವರು. ಚೆಕ್ಕೆಯಿಂದಲೂ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡಬಹುದು; ಮರ ಒಳ್ಳೇ ಅಡಿಗೆಬ್ಬು.

Canarium commune, Lin. — (Order Burseraceæ.)

Can. Sambrāṇi-mara. Hin. Jāṅglibādām.

460. ಸಣಬು ಗಿಡ (Sunn Hemp Plant).

ತ. ಚಣಲ್, ಕುತ್ತಿರಮ್. ತೆ. ಗಿಲಿಗಿಚ್ಚ, ಜನಪನಾರ. ಮ. ಚಣಲ್, ತಣಮ್, ಕಾಟುಕೆಂದಲ್ ಕೊಡಿ. ಕೊಂ. ಸೊಣಬು. ಹಿಂ. ಸಡಮ್. ಸಂ. ಸಣ, ಕರ್ನತೂಲ, ಧನಪಾರಿ, ಸತಿನಕ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ದಖ್ಖಣ, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಪುಷ್ಯದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ನಾರು ಬಹು ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು.

Crotalaria juncea, Lin. — *C. bengalensis*, Lam. — *C. fenestrata*, Sims. — *C. porrecta*, Wall. — *C. sericea*, Willd. — *C. tenuifolia*, Roxb. — *C. viminea*, Wall. — (Order Leguminosæ.)

Tam. Ćṇaḷ, kuttiram. Tel. Giligičča, janapanāra. Can. Saṇabu-giḍa. Mal. Ćṇaka, ṣaṇam, kṣāṭu-tendalkoḍi. Kon. Soṇabu. Hin. Saḍam. San. Shaṇa, karnaṣūla, dhanahāri, satinaka.

461. ಸಣ್ಣ ಈಚಲ ಮರ (Dwarf Wild Date).

ತ. ಈಚಮರಮ್. ತೆ. ಈಚಕೊಯ್ಯ. ಮ. ಚತ್ತೀಂತ್. ಕೊಂ. ಸಾನ್ಸಾಚಲಾರೂಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯ, ಮಾಘ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ತಿರುಳಿನಿಂದ ಹಿಟ್ಟು, ಎಲೆಗಳಿಂದ ಚಾಪೆ, ರಸದಿಂದ ಬೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Phoenix farinifera, *Roxb.*—(Order *Palmeæ*.)

Tam. Īcamaram. *Tel.* Īcakoyya. *Can.* Saṇṇa-īcala-mara. *Mal.* Īttintu. *Kon.* Sānu-īcalā-rūku.

462. ಸಣ್ಣ ಕಾಗೆಸೊಪ್ಪ.

ತ. ನೀಪ್ಪೂಲಾ. ತೆ. ನಲ್ಲಪ್ಪರುಗುಡು. ತು. ಕಾಕೆಸೊಪ್ಪ. ಮ. ಕಾಟುನೀರೂರಿ. ಕೊಂ. ಕಾಕೈ ಸಪ್ಪ. ಹಿಂ. ಕಾಮುನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ವೃತ್ತಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬದಲಾವಣೆ ಗುಣ. ಮಕ್ಕಳ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ನೆಗಡಿಗೂ ಇದರ ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಚವಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ರಸ ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚುವದುಂಟು. ಸಾಧಾ: ಬಣ್ಣ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ.

Phyllanthus reticulatus, *Poir.*—*Ph.* multiflorus, *Willd.*—*Anisonea multiflorum*, *Wight.*—(Order *Euphorbiaceæ*.)

Tam. Nirppulā. *Tel.* Nallapuruguḍu. *Can.* Saṇṇa-kāḡesoppu. *Tu.* Kāke-soppu. *Mal.* Kāṭunīrūri. *Kon.* Kākkesappu. *Hin.* Kāmuni.

463. ಸಣ್ಣ ತುರಬೆ, ಕಿರುದುರುಚಿ ಗಿಡ.

ತ. ಚಿರುಕ್ಕಾಯಂಚೊರಿ, ಪೂನೈಕ್ಕಾಯಂಚೊರಿ. ತೆ. ದೂಲಗೊಂಡಿ. ಕೊಂ. ಖಾಜ್ಜುಕುಲ್ಲಿ. ಹಿಂ. ಕಾಡುಕುರಿ. ಸಂ. ಗ್ರಾಹಿಣಿ, ವಿರೂಪಾ.

ಹುಟ್ಟು: ವೃತ್ತಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣ, ಭಾದ್ರಪದ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು.

Tragia cannabina, *Lin. f.*—*Croton hastatum*, *Lin.*—(Order *Euphorbiaceæ*.)

Tam. Īrukkāyaṇṇōri, pūnaikkāyaṇṇōri. *Tel.* Dūlagonḍi. *Can.* Saṇṇa-turači, kiruduruči-giḍa. *Kon.* Khājrukulli. *Hin.* Kācukuri. *San.* Grāhiṇi, virūpā.

464. ಸದಾಪುಷ್ಪ, ಕಾಸೀಗಣಗಿಲು ಗಿಡ (Indian Periwinkle).

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಹೂ.

Vinca rosea, *Lin.*—(Order *Apocynaceæ*.)

Can. Sadāpushpa, kāsīgaṇagilu-giḍa.

465. ಸನಾಡಿಕಾ, ಬಳೆವಡಕಿ ಗಿಡ (Spreading Hogweed).

ತ. ಮೂಕ್ಕಿರಟ್ಟಿ, ಕಡಿಯಿರತ್ತಮ್. ತೆ. ಅಟತಮಾಮಿಡಿ. ತು. ನೆಲಬಸಲೆ. ಮ. ತಮಿಡಾಮ, ತಮಿಡಾಮ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಹುಡಿ ಮಲಭೇದಿ; ಅದರ ಕಷಾಯ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪುಡಿಯಾಗಲಿ ಕಷಾಯವಾಗಲಿ ಉಬ್ಬಿಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಹೆಚ್ಚು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಸಾಧಾ: ಚಿಗುರಿನ ತಂಬಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Boerhaavia repens, var. diffusa, Lin.—(Order Nyctagineae.)

Tam. Mūkkirattai, kaḍiyirattam. Tel. Aṭatamāmiḍi. Can. Sanāḍikā, baḷe-vaḍaki-giḍa. Tu. Nelabasale. Mal. Tamilāma, taḷutāma.

466. ಸಪ್ಪಂಗ, ಪೊಪ್ಪಿಳಿ ಮರ.

ತ. ನುಣಾಮರಮ್. ತೆ. ಮೂಲುಗು. ತು. ಕಕ್ಕಿಕಾಯಿ. ಮ. ನೋಣಾಮರಮ್. ಕೊಂ. ಸಪ್ಪಂಗು. ಸಂ. ದಾರುಹರಿದ್ರಾ, ದಾರ್ವಿ, ಪೀತದಾರು, ಅಲಕ್ಕುಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಇದರ ಕಷಾಯ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Morinda umbellata, Lin.—M. Padavara, Juss.—M. scandens, Roxb.—(Order Rubiaceae.)

Tam. Nuṇāmaram. Tel. Mūlugu. Can. Sappaṅga, poppiḷi-mara. Tu. Kakkekāyi. Mal. Nōṇāmaram. Kon. Sappaṅgu. San. Dāruharidrā, dārvī, pītadāru, alakshukā.

467. ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಸಲುಫ ಗಿಡ.

ತ. ಶದಕುಪ್ಪಿ. ತೆ. ಶತಕುಪಿ. ಮ. ಚತುಕುಪ್ಪ. ಹಿಂ. ಸುವಾ. ಸಂ. ಶತಪುಷ್ಪ, ಮಧುರಾ, ಚಾಮರಪುಷ್ಪಕಾ, ಮಿಶ್ರೇಯ.

ಹುಟ್ಟು: ನಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಟ್ಟಿದ ಬೇರು ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳನ್ನು ಜೇಯಿಸಿ, ವಾತಕ್ಕೂ ಸಂದುಬಾವಿಗೂ ಹಚ್ಚುವರು. ಬೀಜದ ಕಷಾಯ ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆಯ ನೋವಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಶೂಲಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಬಾಡಿಸಿ ಕುರುವಿನ ಕೀವು ಹೋಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯ; ಮತ್ತು ಸಂಬಾರಬೇನಸು.

Peucedanum graveolens, Benth.—Anethum Sowa, Roxb.—(Order Umbelliferae.)

Tam. Šadakuppi. *Tel.* Šatakupi. *Can.* Sabbasige, salupha-giḍa. *Mal.* Čatukuppa. *Hin.* Suvā. *San.* Šatapushti, madhurā, čamarapushpikā, mišrēya.

468. ಸಮುದ್ರಪಾಲ, ಸಮುದ್ರಸೋಗಿ, ಸಮುದ್ರಹಾಲಿ, ಸಮುದ್ರಬಳ್ಳಿ
(Elephant Creeper).

ತ. ಪೇಯ್ಯುಚುಟ್ಟಿ, ಸಮುದ್ರವ್ವಾಲ್ವೆ, ಕಡರ್ಪಾಲ್ವೆ, ಚಮುತ್ತಿರಚೋಗಿ. ತ. ಸಮುದ್ರಪಾಲ. ಮ. ಸಮುದ್ರಪೋಗಮ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಆಸಾಧ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ನಂಜಿಗೂ ಹುಣ್ಣು ಹಣ್ಣು ಗುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ.

Argyreia speciosa, *Sweet.*—*Convolvulus nervosus*, *Burm.*—*C. speciosus*, *Lin. f.*—*Ipomæa speciosa*, *Pers.*—*Lettsonia nervosa*, *Roxb.*—(Order *Convolvulaceæ*.)

Tam. Pēymučuttai, samudrappālai, kaḍarpālai, čamuttiračōgi. *Tel.* Samudrapāla. *Can.* Samudrapāla, samudrasōge, samudrahāle, samudra-baḷli. *Mal.* Samudrajaḡam.

469. ಸಮುದ್ರಫಲ.

ತ. ಸಮುದ್ರಪುಲ್ಲಾನಿ. ಮ. ಸಮುದ್ರಪೂ, ಸಂಸ್ಕರವಡಿ. ಕೊಂ. ಸಮುದ್ರಫಲ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ ಚೋಳಮಂಡಲ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ತಂಪು ಗುಣ, ಮಲಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕೆ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಯನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಮೇತ ಸ್ವರಭಂಗಕ್ಕೂ ನಂಜಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಮೂಗಿನಿಂದ ನೀರು ಇಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಇದರ ನಸ್ಯ ಹಾಕುವರು. ಬೀಜವನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಪಿತ್ತ ದೋಷಕ್ಕೂ ಸೇವಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವ ಗುಣ; ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಮೋಹನವಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Barringtonia racemosa, *Blum.*—*Eugenia racem.*, *Lin.*—*Stravadia alba*, *Pers.*—(Order *Myrtaceæ*.)

Tam. Samudrapullāni. *Can.* Samudraphala. *Mal.* Samudrapū, samskaravaḍi. *Kon.* Samudraphaḷa.

470. ಸಹದೇವಿ, ಕರೇಹಿಂಡಿ, ಗಾಯದೊಪ್ಪಲು (Ash-coloured Fleabane).

ತ. ನೈಚಿಟ್ಟಿ. ಮ. ಪಿರಿಚಾ, ಪೂವಾಂಕುರುಂತಲ. ಕೊಂ. ಸಾಯಿದೇವಿ. ಸಂ. ಅರ್ಧಪ್ರಸಾದನ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಯದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಣ್ಣು ನೋವಿಗೆ ರಸದಿಂದ ಅಂಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜ್ವರದವರಿಗೆ ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಸಹಮೂಲದ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕುಡಿಸುವರು.

Vernonia cinerea, Less.—*Chrysocoma purpurea*, Forst.—Ch. violacea, Schumacher.—*Conyza mollis*, Willd.—C. cinerea, Lin.—(Order Compositæ.)

Tam. Naicitte. Can. Sahadēvi, karēhinḍi, gāyadoppalu. Mal. Pirinā, pūvāṅkuruntala. Kon. Sāyidēvi. San. Ardhaprasādana.

471. ಸಾಲಾಮಿಸ್ರಿ (Salep).

ತ. ತೆ. ಸಾಲಾಮಿಸ್ರಿ. ಮ. ಸಲಾಮಿಸ್ರಿ. ಕೊಂ. ಸಾಲಾಮಿಸ್ರಿ. ಹಿಂ. ಸಾಲೇಬಮಿಸ್ರಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀಲಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಗಡ್ಡೆ ಪದ್ಧತರ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಟಿಕರ ಆಹಾರ.

Orchis latifolia, Lin.—(Order Orchidæ.)

Tam., Tel., Can. Sālāmisri. Mal. Salāmisri. Kon. Sālāmisri. Hin. Salēb-misri.

472. ಸಾಸಿವೆ, ಸಾಸುವೆ, ಸಾಸಿಮೆ ಗಿಡ (Indian Mustard).

ತ. ಕಡುಗು. ತೆ. ಅನಾಲು. ತು. ವಾಸಮ. ಮ. ಕಡುಕ. ಕೊಂ. ನಾಸಮ. ಹಿಂ. ರಾಯಾಂ. ಸಂ. ಸರ್ಪವೆ, ರಕ್ತಜಾಜಿ, ದುಂದುಭಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಹಿಟ್ಟು ಬಿಸ್ತಿ ಎಂಬ ಚರ್ಮಸ್ಥೂಲಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗ. ತಣಸು ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಅನುಲೇಪಿಸುವರು. ಸಾಸಿವೆಯಿಂದ ಬಳ್ಳೇ ಎಣ್ಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗಡ ವಾತದ ನೋವಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಸಂಬಾರಬೇಸನು.

Brassica juncea, Hook. & f. and T.—*Sinapis juncea*, Lin.—S. integrifolia, Willd.—(Order Cruciferae.)

Tam. Kaḍugu. Tel. Āvālu. Can. Sāsive, sāsuve, sāsime-giḍa. Tu. Dāsemi. Mal. Kaḍuka. Kon. Sāsama. Hin. Rāyān. San. Sarshapah, raktajāji, dundubha.

473. ಸೀಗೆಣಸು, ಗೆಣಸುಗಡ್ಡೆ (Sweet Potato).

ತ. ಚರ್ಕಶೈವಳ್ಳಿ, ವಳ್ಳಿಕಿದಿಂಬ. ತೆ. ಗೆಣಸು, ಚಲಗಡಮು, ಮೋಡನಮು. ತು. ಕೆರೆಂಗ. ಮ. ಕಿದಿಂಬ, ಚೀನಕ್ಕಿದಿಂಬ, ಮಧುರಕ್ಕಿದಿಂಬ, ವಳ್ಳಿಕದಿಂಬ. ಕೊಂ. ಚೀನಿಕಣಂಗ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಗಡ್ಡೆ ಬಳ್ಳೇ ಪಲ್ಯವಾಗಿದೆ; ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವರು.

Ipomoea Batatas, Lamk.—*Batatas edulis*, Choisy.—*Convolvulus Batatas*, Lin.—C. edulis, Thunb.—C. esculentus, Latisb.—(Order Convolvulaceæ.)

Tam. Čarkaraivalli, valli-kilaṅgu. Tel. Genusu, čilagaḍamu, mohanamu. Can. Sigenasu, geṇasu-gaḍḍe. Tu. Kereṅgu. Mal. Kilāṇṇa, činikkilāṇṇa, madhurakkilāṇṇa, vallikkilāṇṇa. Kon. Činikaṇaṅga.

474. ಸೀತಾಫಲ, ಅಮೃತಫಲ, ದುರಂಜಿ ಮರ (Custard Apple Tree or Sweet Sop).

ತ. ಅತ್ತಾಮರಮ್. ತೆ. ಸೀತಾಫಲಮು, ಗಂಡಗಾತ್ರಮು. ತು. ಅಮೃತಕಾಯಿ (ಅಮುಚಿಕಾಯಿ) ಮರ. ಮ. ಅತ್ತಡಕ್ಕ, ಚೀತಾರ್‌ಮರಮ್. ಹಿಂ. ಆತ. ಕೊಂ. ಅಂದಣಿರೂಕು. ಸಂ. ಶುಭಾ, ಸುದಾ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಗಡ ಅರದು ಲೇಪಿಸಿದರೆ, ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿ ಶುಂಠಿ ಸಮೇತ ಶಿರೋಧ್ವಮಣಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಎಲೆಗಳಿಂದ ತಗಣಿ ಮುಂತಾದ ಹುಳಗಳ ನಾಶನ.

ಮುಳ್ಳುರಾಮಫಲ (Sour Sop, *Anona muricata*, Lin.). ಇದರ ಹಣ್ಣು ಬಹು ರುಚಿಯುಳ್ಳದ್ದು. ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

Anona squamosa, Lin.—(Order Anonacæ.)

Tam. Āttāmaram. Tel. Sītāphalamu, gaṇḍagātram. Can. Sītāphala, amṛitaphala, durāñji-mara. Tu. Amṛitakāyi (amučikāyi)-mara. Mal. Āttačakka, čittārmaram. Hin. Āta. Kon. Andani-rūku. San. Šubhā, sudā.

475. ಸೀತಾಶ್ರು (Sita's Tears, Bladderwort).

ಕೊಂ., ಮಹಾ. ಸೀತಾಶ್ರು.

ಹುಟ್ಟು: ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ದಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವದು.

ಪುರಾಣಕಥೆ: ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಲಂಕಾ ದ್ವೀಪದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಕರೆ ಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಸೀತೆಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. ಈ ಕಣ್ಣೀರು ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಾಗಿ ಈ ಸುಂದರವಾದ ಹೂವು ಹುಟ್ಟಿತಂತೆ.

Utricularia reticulata, Smith.—U. uliginosa, Wight.—U. graminifolia, Grak.—U. oryzetorum, Miq.—(Order Lentibulariæ.)

Can., Kon., Mal. Sītāšru.

476. ಸುಗಂಧಮುಸ್ತೆ, ಗಣಿಗಲಮುಸ್ತೆ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ (Indian Spikenard).

ತ. ನಮುತ್ತಮ್. ತೆ., ತು. ಜಟಾಮಾಂಸಿ. ಮ. ಮಾಂಚಿ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ. ಹಿಂ. ಬಾಲ್ಯಾರ್. ಸಂ. ಜಟಾ, ನಳಿಕಾ, ಅರೋಮುಡಾ, ತಾವಸಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಹೆಸರಿನ ಬೇರುಗಳು ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಹಳೆದಾಗಿ ಹುಳ ತಿಂದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಸಹ ಮಾರುವದರಿಂದ, ಮದ್ದಿಗಾಗಿ ಹೊಸತಾದ ಒಳ್ಳೆ ಜಾತಿಯವುಗಳನ್ನು ಸಂವಾದಿಸಬೇಕು. ಜಟಾಮಾಂಸಿಯು ಶಲವುನಿವಾರಕ ಔಷಧವೆಂತ ಕೀರ್ತಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಜ್ಜಿದ ಬೇರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಲ್ಪನೀರನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದು.

ಇದರ ಧೃತಿ ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ, ಗುಂಡಿಗೆಬಡಿಯೋಣ, ಅಂತರಾಯಾಮವಾತ,
ವಾಯುವದ್ರವ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Nardostachys jatamansi, Dec.—*Patrinia* Jat., Don.—*Valeriana* Jatam.,
Wall.—(Order Valerianeæ.)

Tam. Namattam. *Tel., Tu.* Jaṭāmāṁsi. *Can.* Sugandhamuste, gaṇigalamuste,
jaṭāmāṁsi. *Mal.* Mañci, jaṭāmāṁsi. *Hin.* Bālčār. *San.* Jaṭā, naḷikā, alōmajā,
tāpasi.

477. ಸುಗಂಧಿಬಳ್ಳಿ, ನಾಮದಬೇರು, ಸೊಗದೇ ಬೇರು, ಕೆಂಪು ಗಂಧಿ (Country Sarsaparilla).

ತ. ನನ್ನಾರಿ, ಕೃಷ್ಣವಲ್ಲಿ. ತೆ. ಪಾಲಸುಗಂಧಿ, ಸುಗಂಧಿಪಾಲ. ತು. ಕನ್ಯಾಬೂರು. ಮ. ನನ್ನಾರಿ,
ಪಾರವಳ್ಳಿ, ನರನೀಡ್ಡಿ ಕಿಬ್ಬಾರ್. ಕೊಂ. ದುದವಾಲಿ. ಮಹಾ. ಉಪಲಸರಿ. ಸಂ. ರಕ್ತಕಾರಿವ, ಅನಂತ
ಮೂಲ, ಭದ್ರವಲ್ಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠದಿಂದ ಶ್ರಾವಣದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹುರಿದ ಬೇರಿನ ಪುಡಿ ಮಕ್ಕಳ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ಹುಲುಮೆಗ
ರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಸಿಕ್ಕುಮೂತ್ರಕ್ಕೂ
ಮೂತ್ರಕಲ್ಲಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರಿಗೇ ಮತ್ತು ನಾಮದಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ರಕ್ತ
ಶುದ್ಧಿಗೂ ಪಿತ್ತದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕೊಡುವದುಂಟು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರು ವಾತಕ್ಕೂ ಕುರುಗ
ಳಿಗೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ನಂಜಿಗೂ ಉಷ್ಣಮೂತ್ರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ;
ಅಗ್ನಿದೀಪನ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದು. ಔಷಧ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ಹ್ಯಾಗಂದರೆ:—ಹೊಸತಾದ
ಬೇರುಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ, ಕುದಿಯುವ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಪಾತ್ರೆಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಒಂದು
ತಾಸು ವರೆಗೆ ಇಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ತೆಗೆದು ಗಾಳಿಸಿ ಬರುವ ಕಲ್ಮವನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ
ಮೂರಾವರ್ತಿ ಕುಡಿಯುವದು. ಅದು ಬೆಚ್ಚಗಿರುವಾಗಲೇ ಕುಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋ
ಜನ ಉಂಟು; ಇದಕ್ಕೆ ಹಾಲ್ಮ್ ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಕೂಡಿಸಿ ಚಾನೀರಿನಂತೆ ಕುಡಿಯ
ಬಹುದು; ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಡಿದಾರು. ಇದನ್ನು
ಕಳೆಗುಂದಿದ ಅಶಕ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದು.

Hemidesmus indicus, Br.—H. Wallichii, Miq.—*Periploca indica*, Willd.—
(Order Asclepiadeæ.)

Tam. Nannāri, kṛishṇavalli. *Tel.* Pālasugandhi, sugandhipāla. *Can.* Suga-
ndhi-baḷli, nāmada-bēru, sogadē-bēru, kempu-gandhi. *Tu.* Kanyābūru. *Mal.*
Nannāri, pāravalli, narunīṇḍikiḷaṅṅ. *Kon.* Dudavāli. *Mah.* Upalasari. *San.*
Raktakāriṇa, anantamūla, bhadravalli.

478. ಸುದಾಬು, ಹಾವುನಂಜಿನ ಗಿಡ, ನಾಗದಾಳಿ ಸೊಪ್ಪು (Common Rue).

ತೆ. ಸುಧಪುಅಕು. ತು. ಸದಾಪು. ಮ. ಅರೂತ, ಸೋಮರಾಯನ್.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬಾಲಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಗುಣಕರ; ವಾಯುವಿಗೂ ಬೆವರು ಬರುವ ಹಾಗೆಯೂ ಉಪಯೋಗ. ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೆ ಇದರ ಸೊಪ್ಪು ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಚೆಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗಿಡ ಇರುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

Ruta graveolens, Lin.—R. angustifolia, Pers.—(Order Rutaceæ.)

Tel. Suddhapuāku. *Can.* Sudābu, hāvunañjina-giḍa, nāgadālī-soppu. *Tu.* Sadāpu. *Mal.* Arūta, sōmarāyan.

479. ಸುರಹೊನ್ನೆ, ನಮೇರು ಮರ, ಪೋಮ, ಉಮ ಗಿಡ (Alexandrian Laurel or Pinnay Oil Tree).

ತ. ಪುನ್ನೈ, ನಮೇರುಮರಮ್, ಪುನ್ನಾಗಮ್. ತೆ. ನಮೇರು, ಪೊನ್ನ. ತು. ಪೊನ್ನದ ಮರ. ಮ. ಪೊನ್ನಕಮ್. ಕೊಂ. ಉಂಡೀರೂಕು. ಸಂ. ಪುನ್ನಾಗಮ್, ನಮೇರುಕಾ, ಪಂಚಕೇಶರ, ತುಂಗಕೇಶರ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣದ ತೀರಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ವರುಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾರಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೂ, ಬೀಜಗಳದು ವಾತಕ್ಕೂ, ಹಗಿನು ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೂ ಪರಿಮಳ; ಅಂಟು ಉಂಟು.

Calophyllum inophyllum, Lin.—C. Bintagor, Roxb.—(Order Guttiferæ.)

Tam. Punnai, namēru-maram, punnāgam. *Tel.* Namēru, ponna. *Can.* Surahonne, namēru-mara, vōma, ūma-giḍa. *Tu.* Ponneda-mara. *Mal.* Ponnakam. *Kon.* Uṇḍīrūku. *San.* Punnāgam, namērukā, pañcakēśara, tuṅgakēśara.

480. ಸೂತ್ರನಾಭಿ, ಚಂದ್ರಕ, ಶಿವನಾಭಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಚೊವನ್ನಮಿಲ್ಪರಿ. ಮ. ವಂದುವಾರ, ತಾಳುನ್ನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರ, ಬಂಗಾಳ. **ಪುಷ್ಪ:** ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಜಂತುಗಳ ವಿಷಕ್ಕೂ, ಅದರ ಪುಡಿ ವಿಷಜಂತುಗಳಿಂದಾದ ಗಾಯಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಬಳ್ಳಿ.

Bauwolfia serpentina, Benth.—Ophioxylon serpentinum, Lin.—O. trifoliatum, Gart.—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Čovannamilpori. *Can.* Sūtranābhi, čandraka, śivanābhi-baḷli. *Mal.* Vaṇḍuvāra, tāḷunni.

481. ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ (Tacca).

ತ. ಕೇನ. ತು. ಕೇನ. ಮ. ಚೇನ. ಕೊಂ. ಸೂರ್ಣ. ಸಂ. ಸೂರ್ಣ, ಸ್ಫುರಣ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಇದರ ಪಲ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಷಧ.
ಸಾಧಾ: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರು ಇದರ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Tacca pinnatifida, *Forst.*—(Order Taccaceæ.)

Tam. Kēna. *Can.* Sūraṇa-gaḍḍe. *Tu.* Kēne. *Mal.* Ćēna. *Kon.* Sūrṇu.
San. Sūrṇa, sphuraṇa.

482. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನದ ಹೂ, ಸೂರ್ಯಮುಖಿ, ಅರ್ಕಪುಷ್ಪ, ಹೊತ್ತುತಿರುಗನ ಗಿಡ (Sun Flower).

ತ., ತ. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ಕಷಾಯ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ತಲೆನೋವಿಗೂ ಆಗು-
ತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ಲೇಪವು ಉರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಎಣ್ಣೆ
ಉಂಟು; ದಂಟು ಮತ್ತು ಸೊವ್ವು ದನಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಮೇವು; ದಂಟನ್ನು ಅಟ್ಟು ತಿನ್ನ
ಬಹುದು. ಈ ಗಿಡವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ನೀರುಳ್ಳ
ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡುವವರು ತಮ್ಮ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಈ ಗಿಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ-
ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಬೀಜಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವದಲ್ಲದೆ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹ ಅನು-
ಕೂಲವಾದೀತು.

Helianthus annuus, *Lin.* β.—*H. indicus*, *Lin.*—(Order Compositæ.)

Tam., Tel. Sūryakānti. *Can.* Sūryakānti, sūryapānada-hū, sūryamukhi,
arkapushpa, hottu-tirugana-giḍa.

483. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ (Changeable Rose).

ಮ. ಹಿನ್ನಪರುತ್ತಿ, ಚನ್ನಪರುತ್ತಿ. ಕೊಂ. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ. ಸಂ. ಪದ್ಮಚಾರಿಣಿ.

ಹುಟ್ಟು: ವನ ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರ, ಮೈಶಾಖ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರದ ಗಿಡ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೂ ಬಿಳೇದಾಗಿ ಅರಳಿ,
ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಾ ಕೆಂಪಾಗುವದು.

Hibiscus mutabilis, *Lin.*—(Order Malvaceæ.)

Can., Kon. Sūryakānti. *Mal.* Hinaparutti, ċinaparutti. *San.* Padmačāriṇi.

484. ಸೇವಂತಿಗೆ, ಶಾವಂತಿಗೆ (Chrysanthemum, Ox-eye).

ತ. ಶಾಮಂತಿ. ತು. ಚಮತ್ತಿಗೆ. ಮ. ಚೆವಂತಿ, ಚೇಮಂತಿ. ಕೊಂ. ಶೇವಂತೆ. ಸಂ. ಸುಗಂಧಿಕಾ,
ಶತನತ್ರತರಣಿ, ಅತಿಮುಕ್ತಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಅಲಂಕಾರವೂ ಪರಿಮಳವೂ ಉಳ್ಳ ಹೂ. ಹಳದಿ, ಜಿಳೇ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ತರಗಳುಂಟು.

Chrysanthemum indicum, *Lin.*—*Pyrethrum indicum*, *Dec.*—(Order Compositæ.)

Tam. Sāmanti. *Can.* Sēvantige, sāvantage. *Tu.* Čamattige. *Mal.* Čevanti, čēmanti. *Kon.* Sēvante. *San.* Sugandhikā, śatapatrataraṇi, atimuktā.

485. ಸೊಗದೇಬೇರು, ಅಂಗರ, ಅಮುಕೀರೆ, ಹಿಮದ್ವಿನ ಗಡ್ಡೆ (Winter Cherry).

ತ. ಅಡುವಗಂದಿ, ಅಮುಕ್ಕಿರಾ. ತೆ. ಪೆನ್ನೇರು, ಅತ್ತಗಂಧಿ. ಮ. ಅಮುಕಿರಮ್, ಪಿವಟಿ. ಕೊಂ. ಅತ್ತಗಂಧಿ. ಸಂ. ದ್ವಿತಾರಿದಾ, ಅಪಾಲಮ್, ವಸಂತಕುಸುಮ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರು ವಿಷಹರ. ಹರಳೆಣ್ಣೆ ತಾಗಿಸಿದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ರಾಜಕುರುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವರು; ಅವುಗಳ ಕಷಾಯ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಬೇರು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣು ಮೂತ್ರಜುಲಾಬು ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಬೇರೂ ಎಲೆಗಳೂ ಒಣತುಂಬಿಯ ಸಂಗಡ ಉರಿಬಾವಿಗೂ ಕಠಿಣ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಸಂದುವಾತದ ಬಾವಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೇರನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಸಿ ಕುಡಿದರೆ, ಪಟಿಕಾರದಿಂದಾದ ಉಷ್ಣ ಹರ.

Withania somnifera, *Dunal.*—*Physalis flexuosa*, *Lin.*—*Ph. somnifera*, *Nees.*—*Ph. tomentosa*, *Thunb.*—(Order Solanaceæ.)

Tam. Ačuvagandi, amukkirā. *Tel.* Pennēru, ašvagandi. *Can.* Sogadē-beru, aṅgara, amakīre, hirimaddina-gaḍḍe. *Mal.* Amukiram, pīvaṭe. *Kon.* Ašvagandhi. *San.* Dviśāribā, ābālam, vasantakusuma.

486. ಸೋಪು, ಬಡೇಸೋಪು (Anise).

ತೆ. ಸೊಂಪು. ಕೊಂ. ಸೇಪಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಕಷಾಯ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೂ ವಾಯು ವಿಗೂ ಮಂದವಾದ ಬೇರ್ಣಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೆಳವಿಗೂ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಸಂಬಾರಬೇನಸು.

Pimpinella Anisum, *Lin.*—*Anisum officinale*, *Manch.*—*A. vulgare*, *Gaert.*—(Order Umbelliferae.)

Tel. Sompū. *Can.* Sōpu, baḍēsōpu. *Kon.* Sēpi.

487. ಸೋಮಬಳ್ಳಿ, ಸೋಮಲತೆ (Moon Plant).

ತ. ಸೋಮಮು, ಸೋಮಲತಾ, ಪುಲ್ಲತಿಗೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚೋಳಮಂಡಲ. ಪುಷ್ಪ: ವೈಶಾಖದಿಂದ ಆಷಾಢದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದು ಹಿರಿಯರು ಸೋಮ ಮಾಡಿದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ. ಅದರ ಹೊರೆ ಕಟ್ಟಿ ಉಪ್ಪಿನ ಒಂದು ಗಂಟಿನ ಸಹಿತ ಕಬ್ಬುಹೊಲಕ್ಕೆ ನೀರು ಸೇರುವ ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಗೆದಲೆ ಕಬ್ಬಿಗೆ ತಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವದಿಲ್ಲ; ಗೆದಲೆ ಇದ್ದರೂ, ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿ ಗೆಲ್ಲುಗಳು ದಾಹಹರ.

Sarcostemma brevistigma, W. and A.—*Asclepias acida*, Roxb.—(Order Asclepiadaceæ.)

Tel. Sōmamu, sōmalatā, pullatige. Can. Sōma-baḷli, sōmalate.

488. ಸೌತೆ ಬಳ್ಳಿ (Cucumber).

ತು. ತೌತೆ. ಮ. ವೆಳ್ಳರಿಕ. ಕೊಂ. ಮಗ್ಗ. ಹಿಂ. ಕಂಕಡಿ. ಸಂ. ಉರ್ವಾರುಕ, ಕರ್ಕಟಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಹುರಿದು ಸಕ್ಕರೇ ಸಂಗಡ ತಿಂದರೆ, ಮೂತ್ರಸಿಕ್ಕು ಗುಣ; ಬೀಜ ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯ; ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗದೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

Cucumis utilisissimus, Roxb.—(Order Cucurbitaceæ.)

Can. Saute-baḷli. Tu. Taute. Mal. Veḷḷarika. Kon. Magge. Hin. Kaṅkaḍi. San. Urvāruka, kārkaṭi.

489. ಸ್ವಾಮಿ ಮರ (Redwood Tree).

ತ. ಶಮ್ಬರಮ್. ತೆ. ಸೂಮಿ, ಸೋಮಿವಚೆಟ್ಟು.

ಹುಟ್ಟು: ದಖಣ. ಪುಷ್ಪ ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಕ್ಕಗೆ ಬಲಕರ ಗುಣ. ಅದರ ಕಷಾಯ ವರಿಸೇ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಅದನ್ನು ಮಿತಿವಾರಿ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಸರಗಳಿಗೆ ದೋಷವಾಗಿ ತಲೆ ತಿರುಗುವದು.

Soymida febrifuga, ADr. Juss.—*Swietenia febrifuga*, Roxb.—S. Soymida, Dunc.—(Order Meliaceæ.)

Tam. Šemmaram. Tel. Sūmi, sōmidaceṭṭu. Can. Svāmi-mara.

490. ಹಂಸವಾದಿ.

ತ. ಶಿರುಪ್ಪಡಿ. ತ. ಹಂಸವಾದಿ. ಸಂ. ತ್ರಿಪಾದಿ, ಗಮೃತಿಕಾ, ಗೋದಾವದಿ, ಘಟಮಂಡಲಕ, ಎತ್ತ
ಗ್ರಂಥಿ.

ಹುಟ್ಟು: ಗದ್ದೆಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಣಗಿಸಿ ಮೆಂತೇ ಸಂಗಡ ಅರದು, ಕುರ
ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅನುಲೇಪಿಸುವರು. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗ.

Coldenia procumbens, Lin.—(Order Boraginæ.)

Tam. Šeruppaḍi. Tel., Can. Hamsapādi. San. Tripādi, gamṛitikā, gōḍā-
padi, ghaṭamaṇḍalaka, viśvagrānthi.

491. ಹತ್ತಿ, ಅರಳೇ, ಅಂಜಿ ಗಿಡ (Indian Cotton Plant).

ತ. ಪರುತ್ತಿ, ಕಾರ್ಪಾಚಮ್, ಉತ್ತಿರಿ. ತ. ಪತ್ತಿ. ತು. ಪರ್ತಿ. ಮ. ಕರುಪರುತ್ತಿ. ಕೊಂ.
ಕಾವುನು. ಹಿಂ. ಕಪಾಸ್. ಸಂ. ಅನ್ನಿಕಾ, ತುಂಡಿಕೇರಿ, ಕಾರ್ಪಾಸ, ಕಾಳಕಾಂತ.

ಹುಟ್ಟು: ದಖ್ಖಣದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಹಸಿ ಬೀಜದ ಪಾನಕ ಅಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ, ಅಫೀಮು
ಮುಂತಾದ ವಿಷದಿಂದಂಟಾದ ಅಮಲಿಗೂ ಬಳೈದು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ವೀಳ್ಯ ಸಹಿತ
ತಿಂದದರಿಂದಂಟಾದ ಬವಳಿಗೂ ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ಶಮನಕರವು. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ,
ಗಿಡದ ಅಂಟು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡುವದು ಮೂತ್ರಕಟ್ಟಿಗೂ ಕೆಂಪಿರೋಗ ಮೈಲಿಗಜ್ಜಿಗೂ
ನಂಜಿಗೂ ಗುಣಕರ. ತಂಪು ಗುಣವುಳ್ಳ ಎಲೆ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಶೂಲ
ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಸಹ ಬಳೈ ಮೂತ್ರಭೇದಿ. ಎಲೆ
ಕಾಯಿ ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಅರದು ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿ ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಹತ್ತಿ
ಯಿಂದ ನೂಲು, ಬತ್ತಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಹಾಸಿಗೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸರ್ವರಿಗೂ
ಗೊತ್ತದೆ. ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಳೈ ಎಣ್ಣೆ ಉಂಟು; ಹಿಂಡಿ ದನಕ್ಕೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಬಳೈದು.

Gossypium herbaceum, Lin.—G. Stocksii, Mast.—G. indicum, Lam.—
G. album, W. and A.—(Order Malvaceæ.)

Tam. Parutti, kārpačam, uttiri. Tel. Patti. Can. Hatti, arālē, añji-giḍa.
Tu. Parti. Mal. Karuparutti. Kon. Kāppusu. Hin. Kapās. San. Anagnikā,
tundikēri, kārpaśah, kālākānta.

492. ಹನೆಮರ, ರಕ್ತಹೊನ್ನೆ, ಬೇಂಗ ಮರ (Kino Tree).

ತ. ವೆಂಗ. ತ. ಎಗಿ. ಮ. ವೆಂಗ. ಸಂ. ಮಹಾಕುಟಜ.

ಹುಟ್ಟು: ಇಡೀ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅದರೊಳಗಿನ ತೈಲ ಗುಣವು ಬಣಗಿ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ; ಅದರ ಅಂಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅವಕಾಶ ಬೇಕು.

Pterocarpus Marsupium, Roxb.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Veṅge. *Tel.* Yēgi. *Can.* Hane-mara, raktahonne, bēṅga-mara. *Mal.* Veṅga. *San.* Mahākūṭaja.

493. ಹರಳು, ಬಿಡ್ಡ ಗಿಡ (Castor-oil Plant).

(ಈ ಪಾತಿಯ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಬೀಜದ್ದು ದೊಡ್ಡ ಬೀಜದ್ದು ಎಂಬ ಎರಡು ತರವಿದೆ; ದೊಡ್ಡದಕ್ಕೆ ಘಟ್ಟದ ಹರಳು, ಸಣ್ಣದಕ್ಕೆ ಉರ ಹರಳು ಎಂಬ ಹೆಸರು.)

ತ. ಅಮಣಕ್ಕು, ಅಂದಗಮ್. ತೆ. ಅಮುದಾಲಚೆಟ್ಟು. ತು. ಅಲಂಬುಡ. ಮ. ಚಿಟ್ಟಾಮಣಕ್ಕು. ಕೊಂ. ಎರಡಿ. ಹಂ. ಎರಂಡಿಕ್ಕೇರ್ಮಾಡ್. ಸಂ. ಅವುಂಡ, ಎರಂಡಮ್, ಗಂಧರ್ವಹಸ್ತಕ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಬೀರಿನ ಕಪಾಯ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಕುಡಿದರೆ, ಮಲಮೂತ್ರಶೋಧನೆಯಾಗಿ, ಶರೀರ ಲಘುವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ವುಡಿ ಅರದಲೇ ಬೇನೆಗೂ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ, ಎಲೆಗಳು ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೂತಿಕ ಕ್ರಮಪಡಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮೊಲೆಹಾಲು ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜಗಳ ಎಣ್ಣೆ ವಿರೇಚನ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಮೈನೋವಿಗೂ ವಾತಕ್ಕೂ ಶೀತದಿಂದಾಗುವ ಎಳವಿಗೂ ಸೊಂಟನೋವಿಗೂ ಕಂಪವಾತಕ್ಕೂ ನಂಜಿಗೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗೂ, ಕರ್ಪೂರತೈಲದ ಸಂಗಡ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಚೆಕ್ಕೆ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳನ್ನರದು ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನಷ್ಟು ಕುದುರೆಗೆ ತಿನ್ನಿಸಲು, ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಗುಣ. ಸಾಧಾ: ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ; ಎಲೆಗಳು ರೇಶ್ಮೆಹುಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರ. ಬೀಜ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆ ಕೊಡುವದು.

Ricinus communis, Lin.—*R. vulgaris, Mill.*—(Order Euphorbiaceæ.)

Tam. Āmaṇakku, andagam. *Tel.* Āmudālaçettu. *Can.* Haraḷu, auḍla-giḍa. *Tu.* Alambuḍa. *Mal.* Āṭṭāmaṇakku. *Kon.* Eraḍi. *Hin.* Ēraṇḍikējhāḍ. *San.* Avuṇḍa, ēraṇḍam, gandharvahastaka.

494. ಹರಿವೇಸೊಪ್ಪು, ಚಿವಿಕೆಸೊಪ್ಪು, ದಂಟುಸೊಪ್ಪು, ಕುಣಂಬವು ಗಿಡ (Country Green).

ತೆ. ತೋಟಕೂರ. ತು. ವದ್‌ವೆ, ದೊಗ್ಗೊಲಿವದ್ದೆ. ಕೊಂ. ಧಾಜ್ಜ. ಸಂ. ಅರಿಕಿಸಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಸೊಪ್ಪು ದಂಟು ವಲ್ಯಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ.

Amarantus gangeticus, Lin.—*A. oleraceus, Roxb.*—*A. polygamus, Roxb.*—(Order Amarantaceae.)

Tel. Tōṭakūra. *Can.* Harivē-soppu, čivike-soppu, daṇṭu-soppu, kuṇambavu-giḍa. *Tu.* Padpe, doggoli-padpe. *Kōn.* Bhājji. *San.* Arikisira.

495. ಹಲಸಿನ ಮರ (Indian Jack Tree).

ತ. ಪಲಾಡು, ಚೀರಾ. ತೆ. ವನಸ. ತು. ಪೆಲ. ಮ. ಪಿಲಾವ್, ಕಣ್ಣ ಕಿಫಲ, ಜಕ್ಕ. ಕೊಂ. ವಣಸು. ಮಹಾ., ಹಿಂ. ಫನಸ್. ಸಂ. ವನಸ, ಸ್ವಂದಫಲ, ವಶುಮುಸ್ತಾ, ಕಂಬಕಫಲಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಮರದ ಹಾಲು ಸಿರ್ಕದ ಸಂಗಡ ಲೇಪಿಸಿದರೆ, ಗಂಟು ಗುಡ್ಡುಗಳ ಬಾವು ಗುಣ. ಬೇರಿನ ಕಪಾಯವು ಅತಿಸಾರ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಚೆಕ್ಕೆಯ ಹಾಲು ಬಜೇ ಬೇರಿನ ಸಂಗಡ ಅರದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಗುಣ. ಕಾಯಿಯ ಸೊಳೆ, ಬೇರಿನ ರಸ ಸಕ್ಕರೆಯೊಡನೆ ಅರದು ಲೇಪ ಮಾಡಿದರೆ, ಉರಿನಂಜಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಕಾಯಿಯ ಪದಾರ್ಥವೂ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಕೆಲವರು ಬೀಜ ಹುರಿದು ತಿನ್ನುವರು. ಎಲೆಗಳು ಅಡಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಆಹಾರ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ವಿನಹ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Artocarpus integrifolia, Lin. f.—*Polypheema Jaca, Lour.*—*Sitodium cauliflorum, Gart.*—(Order Urticaceae.)

Tam. Palācu, čirā. *Tel.* Panasa. *Can.* Halasina-mara. *Tu.* Pela. *Mal.* Pilāvq, kaṇḍakiphala, jakka. *Kōn.* Paṇasu. *Mah., Hin.* Phanas. *San.* Panasa, skandaphala, paṣumustā, kaṇṭakaphalā.

496. ಹಲ್ಲುನೋವು, ಬೆಪ್ಪಾಲೆ, ವೆಪಾಲೆ, ಹಾಲೆ ಮರ (Ivory Wood).

ತ. ವೆಪ್ಪಾಲೆ, ನೀಲಪಾಲೆ, ಪಾಲೆ. ತೆ. ಪಾಲನರಿ. ತು. ನೈಕಾಲಿ. ಮ. ಪಾಲ, ತೊಂದಪಾಲೆ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣದಿಂದ ವೈಶಾಖದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳನ್ನು ಜಗಿದರೆ, ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆಗಳಿಂದ ನೀಲ ಬಣ್ಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

Wrightia tinctoria, Br.—*Nerium tinctorium, Roxb.*—(Order Apocynaceae.)

Tam. Veppāle, nilapāle, pāle. *Tel.* Pālavari. *Can.* Hallunōvu, beppāle, vepāle, hāle-mara. *Tu.* Naikūli. *Mal.* Pāla, tondapāle.

497. ಹಲ್ಲೆಕಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ.

ತ. ಚಿಲ್ಲು. ತು. ಪಲ್ಲೆಬೂರು. ಮ. ಪರಿಂಗಾಕವಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಗಾರಾಯನಾಲಿ.

ಹುಟ್ಟು: ವಶ್ವಿಮ ತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಚೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಅಂಡವಾತಕ್ಕೂ ನಿತ್ರಾಣಕ್ಕೂ ವಾಂತಿ ಯಾಗುವದಕ್ಕೂ ಉಸುರುಸಿಕ್ಕಿಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು. ಸಾಧಾ: ಬೀಜದಿಂದ ಅಂಟು ಮಾಡಿ, ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

Entada scandens, Benth.—*Mimosa scandens, Lin.*—*Entada monostachya, Dec.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Čillu. *Can.* Hallekāyi-baḷli. *Tu.* Palle-būru. *Mal.* Paringākavaḷli. *Kon.* Gārāye-vāli.

498. ಹಳದಿಪಾವಟಿ, ತಾಗಚೆ, ಮಡ್ವಿ ಮರ.

ತ. ನುಣಾ, ತುಣವು. ತೆ. ಮಡ್ವಿ ಚೆಟ್ಟು. ತು. ತಾಕೊಟಿ. ಮ. ಕಡಪ್ಪಿಲಾವು. ಹಿಂ. ಆಚ್ಚಿ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳ ರಸ ಎಣ್ಣೆಯೊಡನೆ ಶ್ರೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಕಾಯಿಯ ಭಸ್ಮ ಅರ್ಜೀರ್ಣ ಸಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ. ಹಸಿ ಎಲೆ ಗಾಯ ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಮಾದು ಬೇಗ ಹೊಸ ಚರ್ಮ ಬರುವದು. ಸಾಧಾ: ಎಲೆ ರೇಶ್ಮಿಹುಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರ; ಕಾಯಿ ತಿನ್ನಬಹುದು; ಬೇರಿಸ ಚೆಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮರ ದಿಂದ ಹಾವುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

Morinda citrifolia, Lin.—(Order Rubiaceæ.)

Tam. Nuṇā, tuṇavu. *Tel.* Maḍḍiçettu. *Can.* Haḷadi-pāvaṭe, tāgaṇe, maḍḍi-mara. *Tu.* Tākoṭe. *Mal.* Kaḍappilāvu. *Hin.* Ačči.

499. ಹಾಗಲ, ಮಿಡಿಗಾಯಿ ಬಳ್ಳಿ (Momordica).

ತ. ಪಾಗಲ್. ತೆ. ಕಾಕರ, ಪೊಟ್ಟಿಕಾಕರ. ತು. ಕಂಚಾಲ. ಮ. ಪಾವಲ್, ಮಿತಿಪಾಗಲ್, ಪುಲ್ಲಾಯಿ, ರಾಜವಳ್ಳಿ. ಕೊಂ. ಕಾರಾತೆ. ಹಿಂ. ಕರೇಲ. ಸಂ. ಕಾರವಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಮಿಘ್ನ, ವಿಷಕಂಟಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಶ್ರಾವಣದಿಂದ ಆಶ್ವೀಜದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಗಿಡದ ಗುಣ ಸಂಜುಹರ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಬಿಸಿ ನೀರಲ್ಲಿ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಕ್ರಿಮಿರೋಗ ಗುಣ. ಬಣಗಿಸಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದ ಸಹಮೂಲವು ವ್ರಣ ಕುಷ್ಠಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ.

Momordica Charantia, Lin.—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Pāgal. *Tel.* Kākara, poṭṭikākara. *Can.* Hāgala, miḍigāyi-baḷli. *Tu.* Kañčāla. *Mal.* Pāval, mitipāgal, pullāyini, rājavaḷli. *Kon.* Kārāte. *Hin.* Karēla. *San.* Kāravalli, krimighna, vishakaṇṭaki.

500. ಹಾದರಿ, ಪಾತಲಿ, ನೇಮಿ ಮರ.

ತ. ಪಾಲ್ಟಿ. ಮ. ಮಣಿಲಕಾರ, ಪರಮೂಣಿಪಾಲ. ಸಂ. ವಸಂತದೂತಿ, ತಾಳವೃಂತ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಫಾಲ್ಗುಣ, ಜೈತ್ರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕಿಗೆ ಒಗರು ಗುಣ; ಮರದ ಕಷಾಯ ವಾತಕ್ಕೂ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ನಂಜಿನ ಕಜ್ಜಿಗೂ ಕುರುಗಳಿಗೂ ಎಲೆಗಳ ಲೇಪ ಹಾಕುವರು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸೀಯಾಳದ ನೀರಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಅರದು, ಗಾಳಿಸಿ ತೆಗದ ಆ ನೀರಿಗೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಪುನಹ ಬೇಯಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಬಿರಿಬಿರಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಬಲಹೀನತೆ ಗುಣ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ಕ್ರಿಮಿರೋಗಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

Mimusops Kauki, *Lin.*—*M. balota*, *Bl.*—*M. dissecta*, *Br.*—*M. Hookeri*, *Dec.*—(Order Sapotaceæ.)

Tam. Pālai. *Can.* Hādari, pātali, nēmi-mara. *Mal.* Maṇilakāra, paramūpi-pāla. *San.* Vasantadūti, tālavṛinta.

501. ಹಾಲುಹಕ್ಕರಿಗೆ ಪಲ್ಯ, ಸಲಾದಿ, ಹಾಲ್ಮೂಲಂಗಿ ಸೊಪ್ಪು (Lettuce).

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಸಲಾದಿ ಮಾಡುವರು.

Lactuca Heyneana, *D. C.*—(Order Compositæ.)

Can. Hāluhakkariḡe-palya, salādi, hālmūlaṅgi-soppu.

502. ಹಾಲೆ, ಎಳೆಲೆಬಾಳೆ, ಪಾಲೆ, ಜಂತಲೆ, ಕೋಡಾಲೆ ಮರ.

ತ. ಎಳೆಲೆಪ್ಪಾಲೆ. ತೆ. ಎಜಾಕುಲರಿಟೆಚೆಟ್ಟು. ತು. ಪಾಲೆ, ಪಾಲೆಂಬು. ಮ. ಜಿರಿಲಿಪಾಲ, ದೈವಪಾಲ, ಮಂಗಲಪಾಲ. ಕೊಂ. ಸಾಂತ್ಸಿರೂಕು. ಮಹಾ. ಸಾತ್ವಿನ. ಸಂ. ಬೀವನಿ, ಪಯಸ್ಸಾ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ, ಶೃಂಗಿರಿಟಿಕಾ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಅಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೆ ಔಷಧ. ಮರದ ತುಂಡು ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ವಾತಕ್ಕೂ ಕುರುಗಳಿಗೂ ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಹತ್ತಿರ ಬೀಜದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಮಂದಕಿವಿಗೆ ಹಾಕುವರು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

Alstonia scholaris, *Br.*—*Echites scholaris*, *Lin.*—(Order Apocynaceæ.)

Tam. Ēḷilaippālai. *Tel.* Ēḍākulariṭiṇēṭṭu. *Can.* Hāle, eḷelebāḷe, pāle, jantale, kōḍāle-mara. *Tu.* Pāle, pālembu. *Mal.* Ērilampāla, daivapāla, maṅgalapāla. *Kon.* Sāntnirūku. *Mah.* Sātvina. *San.* Jivani, payasyā, kshatriyā, śrīṅgiriṭikā.

503. ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ಇಂದ್ರಾವರಣಿ, ದೊಡ್ಡಹಾಲ್ತಿಕ್ಕಿ ಬಳ್ಳಿ
(Colocynth or Bitter Apple).

ತ. ಪೇದಿಕಾರಿ, ಅತ್ತುತ್ತುಮ್ಮಟ್ಟಿ, ಪೇಯ್ಯಮ್ಮಟ್ಟಿ. ತೆ. ಪಾಪರಬುಡಮ, ಕಾರ್ಕಾರುಕಮು, ವೆರಿ ಪುಡ್ಡ. ತು. ಕಕ್ಕಂಡೆ. ಮ. ಪೈಕುಮ್ಮಟ್ಟಿ, ಕಾಟುವೆಳ್ಳರಿ. ಕೊಂ. ಕಾವಂಡಳಿ. ಹಂ. ಬಿಂದ್ರಾವನ್. ಸಂ. ಇಂದ್ರಾವ್ರ, ಚಿತ್ರಫಲ, ಗೋಬಂದಿನಿ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಯ ಸತ್ವ ಒಳ್ಳೇ ಮಲಭೇದಿ; ಅದರ ರಸ ಸಕ್ಕರೇ ಸಂಗಡ ಬೀಗಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರು ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಉಬ್ಬಸಕ್ಕೂ, ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಸರ್ಪದಂಶಕ್ಕೂ ಕರುಳುಗಳ ಅಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೂ ಕೇಶವೃದ್ಧಿಗೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಶೃಂಗಾರದ ಕಾಯಿ. ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅದರ ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗದ ಬೀಜದ್ದಾದರೆ, ಆಹಾರಕ್ಕೂ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

Citrullus Colocynthis, *Schrad.*—*Cucumis Colocynthis*, *Lin.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Pēdikāri, āttuttummaṭṭi, pēykommaṭṭi. *Tel.* Pāparabudama, kārka-rukamu, verripučča. *Can.* Hāvumekke, indrāvaruṇi, doḍḍa-hālmekki-baḷli. *Tu.* Kakkēṇḍelḷu. *Mal.* Paikummaṭe, kāṭuveḷḷari. *Kon.* Kāvaṇḍali. *Hin.* Bindrāvan. *San.* Indrāhvā, citraphala, grōbandini.

504. ಹಿಂಗಳಡ, ಇಂಗಿನ ಗಿಡ (Asafetida).

ತ. ಪೆರುಂಗಾಯಮ್, ಉರುಂಬರಮ್, ಇರಾಮಟಮ್. ತೆ. ಇಂಗುವ, ರಾಮರಮು. ತು. ಇಂಗ್. ಮ. ಪೆರುಂಕಾಯಮ್. ಕೊಂ. ಹಿಂಗಾರುಪ್ಪಡ.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾರ್ಸಿಸ್ಥಾನ, ಹಿರಾತು. ಪುಷ್ಪ: ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಆಷಾಢ.

ಈ ಗಿಡವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಗಡ್ಡೆಯ ರಸವಾದ ಇಂಗುವೆಂಬದು ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಅದು ಸಂಬಾರಜೀನಸುಗಳಿಗೆ ಸೇರು ವದಲ್ಲದೆ ಔಷಧವಾಗಿ ಸಹ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನರಗಳಿಗೆ ಚುರುಕು ಕೊಟ್ಟು ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆಯ ಮತ್ತು ಎದೆಯ (ಶ್ವಾಸಕೋಶದ) ಮಂದತ್ವಕ್ಕೂ ಅಗ್ನಿದೀಪನ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಕ್ಕೂ ಸೇವು ನಿವಾರಿಸುವಕ್ಕೂ ಹೆಂಗಸರ ಸೂತಿಕವಾಯುವಿನ ಉಪ ದ್ರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಜೀನಸುಗಳ ಸಮೇತ ಬಹಳ ಔಷಧಪ್ರಯೋ ಗಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

Ferula Asa-fetida, *Lin.*—(Order Umbelliferae.)

Tam. Peruṅgāyam, urumbaram, iramaṭam. *Tel.* Inguva, rāmaṭhamu. *Can.* Hingajada, ingina-gida. *Tu.* Inḡu. *Mal.* Perunkāyam. *Kon.* Hingājhaḍa.

505. ಹಿಡಿಜೋಳ, ದೊಡ್ಡ ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೇಜೋಳ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ
(Maize or Indian Corn).

ತ. ಮೊಕ್ಕೈಜೋಳಮ್. ತಿ. ಮೊಕ್ಕೈಜೋನ್ನ. ತು. ಜೋಳ. ಮ. ಪೊಂಪಿಚ್ಚೋಳಮ್. ಕೊಂ. ಜೋಳಂ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಈ ಜೋಳದ ಕಾಳು ಅಕ್ಕಿಗಿಂತ ಬಲವುಳ್ಳದ್ದು. ದಂಟುಗಳು ದನಕ್ಕೆ ಆಹಾರ.

Zea Mays, Lin.—*Z. alba, Mill.*—*Z. americana, Mill.*—*Mays Zea, Gart.*—
(Order Gramineæ.)

Tam. Mokkaiçòlam. *Tel.* Mokkaionna. *Can.* Hidijòla, dodda-jòla, mekk-
jòla, gòvina-jòla. *Tu.* Jòla. *Mal.* Ponticçòlam. *Kon.* Jòlu.

506. ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಲ, ಕಂಬಳಿ ಗಿಡ (Silkworm Mulberry).

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಈ ಗಿಡದ ನೊಪ್ಪು ರೇಶ್ಮೆ ಕಂಬಳಿಹುಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರ. ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು.

Morus indica, Lin.—(Order Urticaceæ.)

Can. Hippali, hila, kambali-gida.

507. ಹಿಪ್ಪಲಿ ಬಳ್ಳಿ (Long Pepper).

ತ. ತಿಪ್ಪಿಲಿ, ಕಲಿನ್ನಿ, ಚಮರಾಗಿ. ತಿ. ಪಿಪ್ಪಲಿ. ತು. ಇಪ್ಪಲಿ. ಮ. ತಿಪ್ಪಲಿ. ಕೊಂ. ಹಿಪ್ಪಿ-
ಸಂ. ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಕಗೋಳಾ, ಗೋನಾಮಕಾ, ತ್ರಿಕಣಾ.

ಹುಟ್ಟು: ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಕಪಾಯ ಮತ್ತು ಬೇನುತುವ್ವ ಕೆಮ್ಮು ಗಂಟ್ಟು ನೋವಿಗೂ ಕೊಡುವರು. ಬೇರು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಅದೀಪನಕ್ಕೂ ಉದರವಾಯು ವಿಗೂ ಸಂದುಹಿಡಿತಕ್ಕೂ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೂ ಪಕ್ಷವಾತಕ್ಕೂ ಗುಣಕರ. ಸಾಧಾ: ಸಂಬಾರಜೀನಸು; ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾರು ಮಾಡುವದುಂಟು.

Piper longum, Lin.—*Chavica Roxburghii, Miq.*—(Order Piperaceæ.)

Tam. Tippili, kalini, çamilagi. *Tel.* Pippali. *Can.* Hippali-balli. *Tu.* Ippuli. *Mal.* Tippali. *Kon.* Hipli. *San.* Pippali, kagòphalà, gòbàmikà, trikaṇà.

508. ಹಿರಿಬೋಗಿ, ಕರ್ಮರ, ಉಂಜಿಮರ.

ತ. ಕೊಂಗು. ತು. ಕರ್ಮರ. ಮ. ಇಲಪೊಂಗು.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಮರ ಸೌದೆಗಾಗಿಯೇ, ಅದರ ಸೊಪ್ಪು ಗದ್ದೆಗಳ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದರು.

Hopea Wightiana, Wall.—(Order Dipterocarpeæ.)

Tam. Kōngu. *Can.* Hiribōgi, karmara, uññi-mara. *Tu.* Karmar. *Mal.* Ilapōngu.

509. ಹಿರಿಮೆಕ್ಕೆ, ದೊಡ್ಡಮೆಕ್ಕೆ, ಅಡಿಕೆಬಾಳೆ, ಪಚ್ಚೆ ಕಾಯಿ, ಹಾಲ್ಮೆಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿ (Wild Melon).

ತ. ತುಮ್ಮಟಿಕಾಯ್. ತೆ. ಪುಡಮಕಾಯಿ. ತು. ಅಡ್ಕದಾರೆ. ಕೊಂ. ಪೆಂಡಾರೆ. ಸಂ. ಪಿಂಡಾರಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಗರು ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು; ಮಲಬದ್ಧ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥಾದ್ದು. ಬೇರಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಹುರಿದು ಧೂಪದ ಎಣ್ಣೆ ಸಂಗಡ ಕೆಟ್ಟ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿ ವಲ್ಯ.

Cucumis trigonus, Roxb.—*C. pubescens, Willd.*—*C. maderaspatanus, Roxb.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Tummatikāy. *Tel.* Puḍamakāyi. *Can.* Hirimekke, doḍḍamekke, adike-bāle, paččekāyi, hālmekki-baḷli. *Tu.* Aḍkabārc. *Kon.* Peṇḍāre. *San.* Pindāraka.

N. B.—The cultivated melon is *Cucumis melo, Lin.*—ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ ಬಳ್ಳಿ, ಪುಟ್ಟ ಹಣ್ಣು. *Can.* Kekkarike-baḷli, putṭi-haṇṇu.

510. ಹಿರೇಕಣಿಗು, ದೇವಗರಿಗೆ ಮರ.

ತ. ಕುಳವಿ, ತಮಾಲಮ್, ತಾಪಿಂಡಮ್. ಮ. ತಮಾಲಮ್, ಸಮುದ್ರಪಚ್ಚೆ.

ಹುಟ್ಟು: ಕೊಂಕಣ ತೀರ. ಪುಷ್ಪ: ಚೈತ್ರದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿಯಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ ವಾಗುತ್ತದೆ.

Garcinia Xanthochymus, Hook.—*Xanthochymus pictorius, Roxb.*—*X. tinctorius, Dec.*—(Order Guttiferæ.)

Tam. Kulavi, tamālam, tāpiñcam. *Can.* Hirēkaṇigu, dēvagarige-mara. *Mal.* Tamālam, samudrapačča.

511. ಹಿರೇ ಬಳ್ಳಿ (Luffa).

ತ. ಪೀರ್ಕು, ಚಾಲಿನಿ, ಪೀರಮ್. ತೆ. ಬೀರಕಾಯಿ. ತು. ಪೀರೆ, ದಾರೆಪೀರೆ. ಮ. ಪೀರ್ಚ್ಚುಕಂ, ಚೆರುಪೀರಂ. ಕೊಂ. ಘೊಸಾಳೆ. ಹಿಂ. ತುರ್ಚ್ಚಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಷಾಢ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ಮಲಭೇದಿ; ಅದು ಸನ್ನಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು.
ಸಾಧಾ: ಬಳ್ಳೇ ಪಲ್ಯ.

Luffa acutangula, *Spring*.—*Cucumis acutangulus*, *Wall.*—(Order Cucurbitaceæ.)

Tam. Pīrku, čālini, pīram. *Tel.* Bīrakāya. *Can.* Hīrē-baḷli. *Tu.* Pīre, dārepīre. *Mal.* Piččakam, čerupīram. *Kon.* Ghosāle. *Hin.* Turai.

512. ಹುಣಿಸೇ, ಹುಳಿ ಮರ (Tamarind Tree).

ತ. ಪುಳಿಯಮರಮ್, ಇಂದಮ್, ಮುಗಿನಿ. ತೆ. ಚಿಂತಚೆಟ್ಟು. ತು. ಪುನ್ನೆಮರ. ಮ. ಅಮ್ಮಮ್, ಚಂಡ, ಪುಳಿ, ತಿಂದಿಡಂ, ಮಧುರಪುಳಿ. ಕೊಂ. ಚೀಂಚ, ಚಿಂಚಿರೂಕು. ಹಿಂ. ಅಂಬ್ಲಿ. ಸಂ. ತಿಂತ್ಪಣೀ, ಅಮ್ಮವೃಕ್ಷ, ಚಂಡ, ಶುಕ್ತಂ.

ಹುಟ್ಟು: ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ, ಬಂಗಾಳ. **ಪುಷ್ಪ:** ಪೈಶಾಖ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ಕಾಮಿಲೆಗೂ ಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ಹಳೇ ವ್ರಣಗಳಿಗೂ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೂ, ಹಣ್ಣಿನ ತಿರುಳು ಅರ್ಜೀರ್ಣಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೂ ಮಲಬದ್ಧಕ್ಕೂ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಸ್ವರಭಂಗಕ್ಕೂ, ಬೀಜಗಳು ಅರ್ಜೀರ್ಣರೋಗಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಬೀಜಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು, ಹಳೇ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಮರವು ಬಹಳ ಘಟ್ಟಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಬಳ್ಳೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳ ರಸ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಹಸುರು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹುಣಿಸೆಯನ್ನು ಹುಳಿಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಯವರು ಕಾಯಿಯ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಬೆರೆಸಿ, ಅದರಿಂದ ಒಪ್ಪೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜದ ಪುಡಿಗೆ ಗ್ಲೂ ಎಂಬ ವಜ್ರಸರಿ ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ಮರದ ಸಣ್ಣ ಸಾಮಾನು ಜೋಡಿ ಸುವದಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳೇ ಅಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

Tamarindus indica, *Lin.*—*T. occidentalis*, *Gart.*—*T. officinalis*, *Hook.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Puḷiya-maram, indam, mugini. *Tel.* Čintacēṭṭu. *Can.* Huṇisē, huḷi-mara. *Tu.* Punke-mara. *Mal.* Āmlam, činčā, puḷi, tindiḍam, madhurapuḷi. *Kon.* Činčā, činčērūku. *Hin.* Ambli. *San.* Tintṛipī, āmlavriksha, činčā, śuktam.

513. ಹುರುಳಿ ಗಿಡ (Horse Gram).

ತ. ಕೊಳ್ಳು. ತೆ. ಉಲವಲು. ತು. ಕುಡು. ಮ. ಕೊಳ್ಳು, ಮುತಿರ. ಕೊಂ. ಕುಳಿತು. ಹಿಂ. ಕುಲ್ತಿ. ಸಂ. ಖಲಕುಲ, ಕುಲಸ್ಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಗದ್ದೆಗಳು. **ಪುಷ್ಪ:** ಕಾರ್ತಿಕ, ಮಾರ್ಗಶಿರ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಧಾನ್ಯದ ಕಷಾಯವನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಸಂಗಡ ಕಾಸಿ ವಾತರೋಗಕ್ಕೂ ತಣಿಸಿಗೂ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ನಂಜುರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಸಾರನ್ನು ವಙ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಧಾನ್ಯ ಮೆಸುಷ್ಯವಿಗೂ ಕುದುರೆ ಮತ್ತು ಗಳಿಗೂ ಆಹಾರ.

Dolichos biflorus, *Lin.*—*D. uniflorus*, *Lam.*—(Order Leguminosæ.)

Tam. Kollu. *Tel.* Ulavalu. *Can.* Huruli-giḍa. *Tu.* Kuḍu. *Mal.* Kollu, mutira. *Kon.* Kulitu. *Hin.* Kultī. *San.* Khalakula, kulastha.

514. ಹುಳುಗಳಗು, ಹುಲುಗಿಲು, ಹುಳುಗಿಲ ಹುಲ್ಲು.

ಸಂ. ಕಲಿಲ್ಲ ಕ.

ಹುಟ್ಟು: ಸಾಧಾರಣ. ಪುಷ್ಪ: ಭಾದ್ರಪದದಿಂದ ಮಾಘದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಜೀರಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಉರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಚಾಪೆ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ನಾರು ಉಂಟು.

Arundo Donax, *Lin.*—(?) (Order Gramineæ.)

Can. Hulugalaḡu, hulugilu, hulugila-hullu. *San.* Kaṭhillaka.

515. ಹೆಚ್ಚುಲಿ ಹುಲ್ಲು.

ಹುಟ್ಟು: ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವದು. ಪುಷ್ಪ: ಆಷಾಢದಿಂದ ಭಾದ್ರಪದದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಸಾಧಾ: ಇದೊಂದು ತರದ ರಾಗಿ. ಇದರ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಒಳ್ಳೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐನೂರು ಪಾಲಷ್ಟರ ವರೆಗೆ ಆಗುವದು.

Eleusine indica, *Gart.*—*E. distachya*, *Trin.*—*E. gracilis*, *Salisb.*—*Cynosurus indicus*, *Lin.*—(Order Gramineæ.)

Can. Heṇṇuli-hullu.

516. ಹೆಬ್ಬಲಸಿನ ಮರ (Jungle Jack Tree).

ತ. ಅಂಜಲ್ಲಿ, ಆಯಿನಿ, ಕಾಟಪಿಲಾ. ತೆ. ಕಾಟಪನಸಚೆಟ್ಟು. ತು. ಪೆಜ. ಮ. ಆಯಿನಿ, ಅಜಾಲಿ, ಕಾಟಪಿಲಾವ್. ಕೊಂ. ಪಾಟಪನಸಾರೂಕು. ಮಹಾ. ಪಾಟಪನಸ್.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರದ ಕಾಡುಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಮಾಘ, ಫಾಲ್ಗುಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಒಣ ಎಲೆಗಳ ಪುಡಿ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಸಂದುನೋವಿಗೂ ಇತರ ನೋವಿಗೂ ಕಟ್ಟಬಹುದು. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯನ್ನು ಉಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕುವರು; ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವರು; ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆದು; ಚೆಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆ ಎನಹ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಕೂಡದು.

Artocarpus hirsuta, *Lam.*—*A. pubescens*, *Willd.*—(Order Urticaceæ.)

Tam. Arijalli, āyini, kātpilā. *Tel.* Kāṭapanasa-cettu. *Can.* Hebbalasina-mara. *Tu.* Peja. *Mal.* Āyini, āyili, kāṭupilāvu. *Kon.* Pāṭpaṇasārūku. *Mah.* Pāṭpaṇas.

517. ಹೆಮ್ಮರ.

ತ. ಮ. ಪೆರುಮರಮ್. ಸಂ. ಅರಲು, ಮಹಾನಿಂಬ, ಅತಿಸಾರಹಿತಾ, ಪಿತಾಚವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ಮಲಬಾರತೀರ, ತಿರುವಂಕೋಡು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಚೆಕ್ಕೆ ಅರ್ಜೀರ್ ಹರ; ಅದು ಬಲ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು, ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಸಹ ಅಗುತ್ತದೆ. ಅಂಟನ್ನು ಹುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿದರೆ, ಅತಿಸಾರಕ್ಕೂ ಅಶಕ್ತಿಗೂ ಕಫೋದ್ರೇಕಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು. ಹಣ್ಣು ಅಕ್ಕಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ತೇದು, ಕಣ್ಣುರೋಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಅಂಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳವದೆ.

Ailantus malabarica, Dec.—(Order Simarubae.)

Tam., Mal. Perumaram. Can. Hemmara. Sam. Aralu, mahānimba, atisāra-hitā, piṣācavṛksha.

518. ಹೊಂಗರ, ಹಂಗರಕ, ಪೊಂಗರ, ಹಾಲಿವಾನ, ವಾರ್ಜೀವೆ ಮರ

(Indian Coral Tree).

ತ. ಕಲಿಯಾಣಮುರುಕ್ಕು, ಚವುಚಯಮ್, ಮುರುಕ್ಕುಮರಮ್, ಮುಣ್ಣುರುಕ್ಕು. ತೆ. ದಾದಿನೆಚೆಟ್ಟು, ಮುಚ್ಚಕ್ಕರ. ತು. ಪೊಂಗರದ ಮರ. ಮ. ಮುಳ್ಳುಮುರಿಕ, ಮಂದಾರಮ್. ಕೊಂ. ವಂಗಿರೊ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳು, ಬಂಗಾಳ. ಪುಷ್ಪ: ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಜೈತ್ರದ ವರೆಗೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆ ಮತ್ತು ಚೆಕ್ಕೆ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಮಕ್ಕಳ ಚವಿಗೂ, ಎಲೆಗಳು ಶೂಲರೋಗಕ್ಕೂ ಸಂದುಗಳ ನೋವಿಗೂ ರಕ್ತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾ: ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಹೂವಿನ ಹೊಂಗರ, ಮುಳ್ಳಿಲ್ಲದ ಹೊಂಗರ ಎಂದು ಮೂರು ತರ ಉಂಟು. ಮರದಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯ, ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಕರಿಮೆಣಸು ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ; ಬೀಲಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದು.

Erythrina indica, Lam.—E. corallodendron, Lour.—(Order Leguminosae.)

Tam. Kaliyāṇamurukku, čavučayam, murukkumaram, mugmurukku. Tel. Bāḍisečettu, muččikarra. Can. Hoṅgara, haṅgaraka, poṅgara, hālivāna, vāṅṛipe-mara. Tu. Poṅgarēda-mara. Mal. Muḷḷumuriḱa, maṇḍāram. Kon. Paṅgiro.

519. ಹೊಂಗಿ, ಕರಂಜ, ಹುಲಿಗಿಲಿ ಮರ (Indian Beech).

ತ. ಪುಂಗಮರಮ್. ತೆ. ಕಾನಗು, ಕ್ರಾನುಗು, ಕ್ರೋವಿಚೆಟ್ಟು. ತು. ಕೊಂಗು, ಕೊರಂಗಿ, ಪುಂಗು. ಮ. ಪೊಂಡಮ್, ಪೂಜು. ಕೊಂ. ಕರಿಂಜೆರೂಕು. ಹಿಂ. ಕೊರಂಗ್. ಸಂ. ಕರಂಜ, ಧನವೃಕ್ಷ, ಪೂತಿ ಕರಂಜ, ಹಸಿಜ, ಮಾತೃವೃಕ್ಷ.

ಹುಟ್ಟು: ಪಶ್ಚಿಮ ಪೂರ್ವ ತೀರಗಳೂ ಬಂಗಾಳವೂ. ಪುಷ್ಪ: ಜೈತ್ರ, ಮೈಶಾಲ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಬೀಜದ ಎಣ್ಣೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ನಂಜಿಗೆ ಬಹು ಒಳ್ಳೆದು; ವಾತಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಬೇರು ವ್ರಣಗಳಿಗೆ ಔಷಧ. ವಾತರೋಗಿಗಳು ಎಲೆಗಳ ಕಸಾಯದಲ್ಲಿ ಮೀಯುವದು ಒಳ್ಳೆದು. ಸಾಧಾ: ಮರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆ ದೀಪಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಎಲೆಗಳು ದನಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ನೆಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಗೊಬ್ಬರ.

Pongamia glabra, Vent.—*Dalbergia arborea*, Willd.—*Gadelupa indica*, Lam.—*G. arborea*, Roxb.—*Robinia mitis*, Lin.—(Order Leguminosæ.)

Tam. Puṅgamaram. **Tel.** Kānagu, krānugu, krōviçettu. **Can.** Hoṅge, karañja, huligili-mara. **Tu.** Korngu, korengi, puṅgu. **Mal.** Poñnam, pūñu. **Kon.** Karidjeruku. **Hin.** Koraṅgu. **San.** Karañja, dhanavṛiksha, pūtikarañja, hastija, māṭṭivṛiksha.

520. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು (Tobacco).

ತ. ಪುಗೈಯಿಲೈ. ತೆ. ಪೊಗಾಕು. ತು. ಪುಗೆರೆ. ಮ. ಪುಕಾಯಿಲ, ಕಳಂಜಮ್. ಕೊಂ. ಧುರಾಪಾನ. ಹಿಂ. ತಂದಾಕು.

ಹುಟ್ಟು: ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಇದರ ರಸಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಸೆಳವು ನಿವಾರಕ ಗುಣವುಂಟು; ಬೀಗಿಗೂ ವಾತದ ನೋವಿಗೂ ನಂಜಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿನೋವಿಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಕಾಸಿದ ಎಣ್ಣೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುವರು; ಅದನ್ನು ದನಗಳ ಗೊರಸೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಹುಳಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಚ್ಚುವರು. ಸಾಧಾ: ನಸ್ಯಕ್ಕೂ ಬತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸೇದುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗ. ಕೆಲವರು ವೀಳ್ಯದ ಸಂಗಡ ಜಗಿಯುವದು.

Nicotiana Tabacum, Lin.—(Order Solanaceæ.)

Tam. Pugaiyilai. **Tel.** Pogāku. **Can.** Hogesoppu. **Tu.** Pugere. **Mal.** Pukayila, kañajam. **Kon.** Dhurāpāna. **Hin.** Tambāku.

521. ಹೊನ್ನಗನ ಸೊಪ್ಪು.

ತ. ಪೊನ್ನಾಂಕಣ್ಣಿ, ಚಿದಪ್ಪುರಮ್, ಜಾನಕಿ. ಮ. ಪೊನ್ನಾಂಕಣ್ಣಿ. ಕೊಂ. ಜೊನ್ನಗನ್ನಿ. ಸಂ. ಪರಾಗವತ್ತೂರ.

ಹುಟ್ಟು: ತೆಂಪು ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಆವಾಧ, ಶ್ರಾವಣ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಈ ಗಿಡದ ರಸದ ಸಂಗಡ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಸಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಕಣ್ಣಿಗೂ ಉತ್ತಮ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆದು; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಿತ್ತರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗುಣಕರ. ಮಲಬಾರದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಾ: ಬಳ್ಳೀ ಪಲ್ಯ.

Alternanthera sessilis, Br.—*A. denticulata*, Wall.—*A. prostrata*, Don.—*Achyranthes triandra*, Roxb.—(Order Amarantaceæ.)

Tam. Ponnāṅkaṇṇi, čidappūram, jānaki. *Can.* Honagana-soppu. *Mal.* Ponnāṅkaṇṇi. *Kon.* Honaganni. *San.* Parāgapattūra.

522. ಹೊನ್ನೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ಮುನ್ನಾಗ, ಪುರುಷಸ್ತುಂಗ, ಕುಂಕುಮದ ಮರ
(Kamaladye Tree).

ತ. ಕಾಮಲ, ಕಾಮಬೋಚಮ್. ತ. ಪುನ್ನಾಗಮು, ವಸಂತಗಂಧಮು, ತುಂಗವೃಕ್ಷಮು. ತು. ಪೊನ್ನೆದ ಮರ. ಮ. ಪುನ್ನ. ಕೊಂ. ಉಂಡಿರೂಕು. ಹಿಂ. ಕಮುಲ್. ಸಂ. ಮಧುಕ, ಪುನ್ನಾಮ, ವಿವೃದ್ಧ.

ಈ ಮರದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧ ಉಂಟು.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಕಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವು ಕ್ರಿಮಿರೋಗ ಕಣ್ಣು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ. ಎಳೆತು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ, ಜೇನು ಕೂಡಿಸಿ ಲೇಪಿಸಿ ದರೆ, ಜಂತುಗಳ ವಿಷ ಹರ. ಸಾಧಾ: ಕಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ ಕೆಂಪು ರೇಶ್ಮಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಬಹು ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಕಾಯಿಯಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಡುವದುಂಟು.

Mallotus philippinensis, Müll.—*Rottlera tinctoria*, Roxb.—(Order Euphorbiaceae.)

Tam. Kāmala, kāmabōcam. *Tel.* Punnāgamu, vasantagandhamu, tuṅga-vṛikshamu. *Can.* Honne, punnāga, munnāga, purushastuṅga, kuṅkumada-mara. *Tu.* Ponneda-mara. *Mal.* Punna. *Kon.* Uṇḍirūku. *Hin.* Kamul. *San.* Madhuka, punnāma, vivṛiddha.

523. ಹೊಳೆಚುಳ್ಳಿ (Holly-leaved Acanthus or Bears Breech).

ತ. ಕಬುಕ್ಕೆಮುಳ್ಳಿ. ತು. ತುದೆಚುಳ್ಳಿ. ಮ. ಪಯಿಬಾಚುಳ್ಳಿ.

ಹುಟ್ಟು: ನೀರುಳ್ಳ ಸ್ಥಳಗಳು. ಪುಷ್ಪ: ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ವರುಷ.

ಉಪಯೋಗ: ಔಷ: ಎಲೆಗಳು ವಿಷಹರ. ಬೇರಿನ ಕಷಾಯದ ಗಂಡೂಷ ಹಲ್ಲುನೋವಿಗೂ ಬಾಯಿ ಅಗ್ರಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾ: ಅದನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಕೋಣ ಗಳಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

Acanthus ilicifolius, Lin.—*Dilivaria ilicifolia*, Nees.—(Order Acanthaceae.)

Tam. Kaḷutaimuḷli. *Can.* Hoḷeḷḷi. *Tu.* Tudeḷḷi. *Mal.* Payiṇāḷḷi.

ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಪಟ್ಟಿ.

I. ಪಿಷ್ಟವುಳ್ಳ ವನಸ್ಪತಿಗಳು (Farinaceous Plants).

ಕೆಲವು ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಬೀಜ ಗಡ್ಡೆ ದಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಷ್ಟ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೀಸಿ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಮನುಷ್ಯರ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

1. ತೃಣಗಳು (Cereals):—ಅಕ್ಕಿ 5, ಗೋಧಿ 211, ಬಿಳೇ ಜೋಳ 359, ಹಿಡಿ ಜೋಳ 505, ರಾಗಿ 424, ಜವೆಗೋದಿ 232, ಹೆಚ್ಚುಲಿ 515.

2. ಶಿಂಬೆಗಳೂ ಕಾಯಿಗಳೂ (Pulses):—ಕಡಲೆ 76, ಹೆಸರು 308, ಉದ್ದು 51, ಹುರುಳಿ 513, ಅವರೆ 27, ತೋಗರಿ 254, ನೆಲಕಡಲೆ 292, ಪಚ್ಚೆಹೆಸರು 308, ಬಟಾಣಿ 339, ಬಾಳೆಕಾಯಿ 349, ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜ 405.

3. ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳೂ ದಂಟುಗಳೂ:—ಅಲುಗಡ್ಡೆ 53, ಸೀಗೆಣಸು 473, ತೂನಗೆಣಸು 207, ಕುಂಟಗೆಣಸು 207, ದುಪ್ಪೆಗೆಣಸು 207, ಕಣಗಲಗಡ್ಡೆ 78, ಕೂವೆ 183, ಕೆಂಪು ಕೂವೆ 166, ಮರಸಣೆಗೆ 397, ಕೆಸು 178, ಕೆನ್ನೈದಿಲೆ 173, ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ 481, ಅರಸಿನ 21, ಸಾಲಾಮಿಸ್ಸಿ 471, ಬೈನಿ ಮರ 376, ತಾಳೀ ಮರ 244, ಶ್ರೀತಾಳಿ 454.

II. ಹಣ್ಣುಹಂಪಲಗಳು (Fruits).

ಮಾವು 405, ಪೇರಳೆ 212, ಬಾಳೆ 349, ನೇರಲೆ 306, ಕೆಂಪು ಜಂಬುನೇರಲು 168, ಜಂಬುನೇರಲು 231, ಕಿತ್ತಳೆ 147, ಚಕೋತ್ರ 256, ಹಲಸು 495, ಹೆಬ್ಬಲಸು 518, ಪೊಪ್ಪಾಯ 312, ಅನಾಸು 15, ಸೀತಾಫಲ 474, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ (ಬಚ್ಚಂಗಾಯಿ) 336,

ದಾಳಿಂಬೆ 264, ಕುಂಟಾಲ 165, ಕಿಸ್ನೂರ 175, ಬೊಗರಿ 379, ಬೊಂಡುಳ 378, ಗುಡ್ಡವನ್ನೇರಳು 202, ಗೇರು 208, ಚವ್ವರಬದನೆ 75, ಮಣ್ಣುಡಿಕೆ 389, ರಾಮಫಲ 425, ಮುಳ್ಳುರಾಮಫಲ 474, ತೆಂಗು 251, ಕರ್ಜೂರ, ಅಂಜೂರ.

III. ಬೇರೆಯಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು (Table Vegetables).

1. ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳು:—ಅಲುಗಡ್ಡೆ 53, ಸೀಗೆಣಸು 473, ಕಾಡಕೆಸು 115, ಕೆಸು 178, ಮರಸಣೆಗೆ 397, ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ 481, ಕಣಗಲ 78, ಗಂಡೀರ 187,

ಕುಂಟಗೆಣಸು 207, ತೂನಗೆಣಸು, ಮುಳ್ಳುಗೆಣಸು, ದುಪ್ಪೆಗೆಣಸು 207, ನೀರುಳ್ಳಿ 287, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ 272.

2. ಕಾಯಿಪಲ್ಯ:-ತೆಂಗು 251, ಸೌತೆ 488, ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ 413, ಹೀರೆ 511, ಸೋರೆ 105, ತೊಂಡೆ 253, ಪಡವಲ 309, ಹಾಗಲಕಾಯಿ 499, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ 159, ಬೂದಿಕುಂಬಳ 356, ಹಿರಿಮೆಕ್ಕೆ 509, ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ 509, ಶೀದೊಂಡೆ 448, ಮಾಡ ಹಾಗಲ 403, ಅಲಸಂದಿ 242, ಅವರೆ 27, ಕಡಲೆ 76, ಅವರೆ 38, ತೊಗರಿ 254, ನೆಲಕಡಲೆ 292, ಬಟಾಣಿ 339, ನುಗ್ಗೆ 290,

ಅಗಸೆ 6, ಶಂಬೆ 443, ಚವ್ವರದವರೆ 217, ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ 366, ಪುಂಡಿಸೊಪ್ಪ 321, ಬದನೆ 341, ಕಿರಿಗುಳ್ಳ 149, ಹರಿವೆ 494, ಮುಳ್ಳುಹರಿವೆ 414, ಕೀಳುಹರಿವೆ 157, ಬಸಳೆ 346, ಕೆಸು 176, ಕಾಡುಕೆಸು 115, ಹೊನಗನ 521, ಒಂದೆಲಗ 62, ದೀವಿ ಹಲಸು 268, ಎರುಂಬಳ್ಳಿ 60, ಕಲ್ಲಟ್ಟಿ 101, ಕಾಸಮರ್ದ 144, ಕೀರಕಸಾಲೆ 148.

IV. ಸಂಬಾರಬೇನಸು, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಹುಳ (Spices, Pickles, etc.).

1. ಸಂಬಾರಬೇನಸು:-ಎಲಕ್ಕಿ 61, ಶುಂಠಿ 452, ಸಾಸಿವೆ 472, ಕೆಂಪು ಮೆಣಸು 330, ಒಳ್ಳೇ ಮೆಣಸು 64, ದಾಲ್ಚಿನ್ನಿ 262, ಕಾಡುದಾಲ್ಚಿನ್ನಿ 128, ಲಿಂಬೆ 430, ಜೀರಿಗೆ 239, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ 181, ಮೆಂತೆ 416, ಕಸಕಸೆ 102, ಅರಸಿನ 21, ಕುಂಕುಮ 158, ಜಾಡಿಕಾಯಿ 233, ಬಜೆ 338, ಸೋಪು 486, ಹಿಪ್ಪಲಿ 507, ಸಬ್ಬಿಸಿಗೆ 467.

ಕಾಡಹಾಕುಕಾರೆ 121, ಹಲಸಿನ ಕಾಯಿ 495, ಶೀಬಾರಬೇರು 449.

3. ಹುಳ:-ಹುಣಿಸೆ 512, ದಾರೆಹುಳಿ 261, ಪುಂಡಿಸೊಪ್ಪ 321, ಕೊರಿಂಡ 87, ಲಿಂಬೆ 430, ಜಿಲಿಂಬಿ 352, ವಾಟೆಹುಳಿ 433, ಚಕುಲಿ 215, ಚಕ್ಕೋತ್ರ 256, ಪುಳ್ಳಂಪುಣಿಸೆ 285, ಮಗಿಮಾವಿನ ಎಲೆ 386, ಮುರ್ಗಿ ನಹುಳಿ 410, ಜಾರಿಗೆಹುಳಿ 237, ಮಾದಳ 404.

2. ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ:-ಮಾವಿನ ಮಿಡಿ 405, ಅಂಬಟೆ 4, ಅತ್ತಿ 14, ಮಣ್ಣುಡಿಕೆ 389, ಜಿಲಿಂಬಿ 352, ದಾರೆಹುಳಿ 261, ಲಿಂಬೆ 430, ವಾಟೆಹುಳಿ 433, ಕೊರಿಂಡ 87, ನೆಲ್ಲಿ 305, ಪಪ್ಪಾಯ 312, ತೊಂಡೆ 253, ಬಾಳೆಯ ಬಂಬು 349, ಬಿದುರಿನ ಕಣಿಲೆ 189, ಕಲ್ಲುಶುಂಠಿ 8, ಕರಿನೆಲ್ಲಿ 95, ಕಲ್ಲಟ್ಟಿ 101,

4. ಚಟ್ಟಿ:-ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ 251, ಒಂದೆಲಗ 62, ಕಣೆರಿ 80, ಗಣಬೆಲು 192, ದೊಡ್ಡವತ್ತೆ 271, ಕೆಂಪು ಮೆಣಸು 330, ಬಿಳೇ ಗಣಜಲಿ 357, ಪುಳ್ಳಂಪುಣಿಸೆ 285, ಮೆಂತೆ 416, ಸುದಾಬು 478, ಮೂಲಂಗಿ 415, ಹಾಲುಹಕ್ಕರಿಗೆ 501, ಸಂದುಬಳ್ಳಿ 458.

V. ಪಾನಕಗಳು, ಸಾರುಗಳು.

ಕಾಫಿ 138, ಚಾ 220, ಶಿಯಾಳ 251, ಮಿರ (ತಾಳಿ 244, ತೆಂಗು 251), ಗೋಧಿ 211, ಅಕ್ಕಿ 5, ಜೀರಿಗೆ 239, ಕುಂಟಾಲದ

ಚೆಗುರು 185, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ 181, ಬೇಲದ ಹಣ್ಣು 373, ಇಪ್ಪೆ ಮರದ ಹೂವೂ ಚೆಕ್ಕೆಯೂ 43, ಕಡಲೆ 76, ಕಣೆರಿ 80,

ಕಬ್ಬು 84, ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲು 194, ಜವೆಗೋದಿ 336, ಮುಗ್ಗಿನಹುಳಿ 410, ಸೋಮಲತೆ 232, ನೆಲನಾರಿಂಗ 298, ಬಚ್ಚಂಗಾಯಿ 487, ಹಿಡಿಜೋಳ 505.

VI. ದನಗಳ ಆಹಾರ (Fodder Crops).

ಜೋಳದ ದಂಟು 359, ಬಿಳೀ ಹುಲ್ಲು 491), ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲು 194, ಹಲಸಿನ ಮರದ 5, ಕೊನ್ನೆ (ಉದ್ದು 51, ಕಡಲೆ 76, ಹುರು 495, ಅಡುಂಬುಬಳ್ಳಿ 10, ಅತ್ತಿ 513, ಅವರೆ 27, ನೆಲಕಡಲೆ 292, ಮುಂ ಮರದ ಸೊಪ್ಪು 14, ಇಂಪಿ 42, ಕಾಡು ತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳ ಸೊಪ್ಪುಗಳು), ಹಿಂಡಿ ತೊಗರಿ 127, ದರ್ಭೆಹುಲ್ಲು 161, ಶಿರೀಷ (ತೆಂಗು 251, ಎಳ್ಳು 55, ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ 445.

VII. ಖಂಡಿ ಮರಗಳು (Timber Trees, etc.)

1. ಮೋಪಿನ ಮರಗಳು (Timber):—ತೇಗು 252, ಬನವು 342, ಬೋವು 380, ಬೇಂಗ 492, ತಿರುವ 247, ಬೆಂಡೇ ಕು 367, ಮರುವ 399, ಮರುವಾಚಲ 400, ಹೊನ್ನೆ 479, ಕಿರಿಹೊನ್ನೆ 151, ಶ್ರೀ ಹೊನ್ನೆ 455, ತಾಳಿ 244, ತೆಂಗು 251, ಬೈನಿ 376, ಗೊರಬಿ 245, ಚಬುಕು 218, ನೇರಳೆ 306, ಇಪ್ಪೆ 43, ಶಾಂತಿ 243, ದದ್ದಾ ಲ 259, ಬಲಿಗೆ 344, ಕರಿಜಾಲಿ 89, ಪೇ ನಾರಿ 327, ಅಂಕೋಲೆ 1, ಉಡಿ 48, ಅಂದಿ ವುನಾರು 3, ಧೂಪದ ಮರ 275, ಮಾವು 405, ಆಸು 39, ಉಡಿ 48, ಬೆಟ್ಟಹೊನ್ನೆ 307, ಕಲ್ಪಾಗಿ 335, ಬಿಳೀ ಚಾಲಿ 358, ಬಿಳೀ ಬೋವು 362, ಬೇವಿನ ಮರ 374, ಮಂಜೆಟ್ಟಿ ಮರ 385, ಮತ್ತಿ 390, ಮುಚ್ಚಿ ಲು 407, ಹಾಲೆ 502, ಹುಣಿಸೆ 512, ಹೆಬ್ಬ ಲಸು 516, ವಾಟೆಹುಳಿ 433, ಶಿಷ್ಯಬಾಗೆ 446, ಬಿದುರು 189.

2. ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಮರಗಳು (Furniture and Cabinet Wood):—ರಕ್ತ ಚಂದನ 421, ಹಲಸು 495, ಬೀಟಿ 365,

ತೇಗು 252, ಕರಿಮರ 97, ಗಂಧಗಿರಿ 268, ಬಿಳಿ ಗಂಧಗಿರಿ 354, ಕಾಚು 112, ಹೆಬ್ಬ ಲಸು 516, ಬೆಂಡೇಕ 367, ಬೇಂಗ 492, ಕಲ್ಪಾಗಿ 335, ಹುಣಿಸೆ 512, ಗಂಧ 453, ಸುರಹೊನ್ನೆ 479, ಸಂಪಿಗೆ 457, ಅಂಕೋಲೆ 1, ಕಾನಗಿನ ಮರ 137.

3. ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮರಗಳು (Carving):—ಗಂಧ 453, ರಕ್ತಚಂದನ 421, ಅಗಿಲುಗಂಧ 7, ಕರಿಮರ 97, ಸಪ್ಪಂ ಗ 370.

4. ಸೌದೆ (Firewood):—ಹುಣಿಸೆ 512, ಕರ್ಮ 508, ಅಲಮರ್ 25, ಕಿರಿ ಹೊನ್ನೆ 152, ಇಪ್ಪೆ 43, ಕುಂಟಾಲ 165, ರೆಂಜೆ 334, ಬಂದ 333, ದಾಲ್ಚಿನಿ 262, ಕಾಡುದಾಲ್ಚಿನಿ 128, ಕಾಸರ್ಕ 145, ಮಾ ವು 405, ಧೂಪದ ಮರ 275, ಗೇರು 208, ಕೇರ 209, ಅತ್ತಿ 14, ಪಿಪ್ಪಲ 23, ಆಲ 36, ಕಿರುಗೋಳಿ 152, ಗರಗಸದ ಮರ 193, ಬಸುರಿ 347, ಅಂದಿವುನಾರು 3, ಸಂಕೇತ್ತರ 274, ದದ್ದಾಲ 259, ಉಪ್ಪಲಿಗೆ 52, ನೇರಳು 306.

VIII. ನಾರುಗಳು (Fibres).

ಅನೇಕ ಗಿಡಗಳ ನಾರುಗಳಿಂದ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯಲಿಕ್ಕೂ ಹಗ್ಗರಿಗ್ಗಗಳನ್ನು ಹೊಸೆಯುವದಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದ ನಾರುಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ನಾರುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಿಡಗಳ ಚಕ್ಕೆಯ ಕೆಳಗೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಎಲೆ ಕಾಯಿ ಬೀಜ ಮುಂತಾದವುಗಳ ರೋಮಗಳು ಸಹ ಈ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೀಳುವವು.

1. ದಂಟು ಚೆಕ್ಕೆಗಳ ನಾರು:—ಅತಸಿ 13, ಚುಂಚಲ 228, ಬಂಗಿ 332, ಸಣಬು 460, ಫಂಡಿಸೊವು 331, ಪುಂಡಿಸೊವು 321, ಅಗನೆ 6, ಉಗುರುಸುತ್ತ 47, ಉಡಿ 48, ಕೊಂಡ 87, ಕಾಡುಕಸ್ತೂರಿ 125, ಕಿರುಹಾಲೆ 155, ಕಿಸಂಗಿ 156, ತುರಿಕೆ 250, ದದ್ದಾಲ 259, ಬಿಳೀಜಾಲಿ 358, ಬೆಂಡೆ 366, ಬೆಣ್ಣೆಗರುಗ 368, ಬೆತ್ತ 369, ಬೈನಿಮರ 376, ಮಗಿಮಾವು 386, ಮುತ್ತಗ 409.

2. ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳ ನಾರು:—ಕತ್ತಾಳಿ 81, ಅನೇಕತ್ತಾಳಿ 33, ಅನಾಸು 15, ಕೇದಗೆ 172, ಬಾಳೆ 349, ಕಾಡುಬಾಳೆ 129, ತೆಂಗು 251, ಮುಂಜೆ 406, ಸಣ್ಣ ಈಚಲ 461, ಮರುಗ 398, ಲೋಳಿಸರ 431.

3. ಬೀಜಗಳ ರೋಮ:—ಹತ್ತಿ 491, ಎಕ್ಕೆ 56, ಬೂರಗ 16, ಕರಿಹತ್ತಿ 100.

IX. ತೈಲ ಜೀನಸುಗಳು (Oilseeds).

ಎಣ್ಣೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು.

ಎಳ್ಳು 55, ಅತಸಿ 13, ತೆಂಗು 251, ಸುರಹೊನ್ನೆ 479, ಕಸಕನೆ 102, ಸೂರ್ಯ ಕಾಂತಿ 482, ಬೆಡ್ಲ 493, ಇಪ್ಪೆ 43, ಆಡಲು ಹರಳು 30, ನೆಲಕಡಲೆ 292, ಗಂಧ 453, ಧೂಪದ ಮರ 275, ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ 491, ಬೂರಗ 16, ಪೇನಾರಿ 327, ಅರಡಾಳ 19, ನುಗ್ಗೆ 290, ಬಂಗಿ 332, ಇಂಗಳ 41, ಕಾಡೆಳ್ಳು 138, ಕಿರಿಹೊನ್ನೆ 151, ಕುಸುಂಬೆ

182, ಗೇರುಬೀಜದ ಸಿಪ್ಪೆ 208, ತೈಲದ ಮರ 257, ಫರಂಗಿ ಈಚಲ 329, ರೆಂಜೆ 334, ಬೇವಿನ ಮರ 374, ಮುರ್ಗಿನಹುಳಿ ಬೀಜ 410, ಮರದ ಎಣ್ಣೆಯ ಮರ 394, ಮಡಿವಾಳ 408, ಮುಳ್ಳುಸೌತೆಯ ಬೀಜ 413, ವಳಾಗ್ರದ ಕಾಯಿ 432, ಹಾವು ಮೆಕ್ಕೆಯ ಬೀಜ 503, ಹೊಂಗೆ 519, ಸಂಬ್ರಾಣಿ 459.

X. ಮೇಣಗಳು (Gum and Resins).

ಅನೇಕ ಗಿಡ ಮರಗಳ ತೊವೆಯಿಂದ ಮೇಣ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಅಂಟಗೂ, ರಬ್ಬರಿಗೂ, ಮರಗಣ್ಣೆಗೂ ಅರಗಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕರಿಜಾಲಿ 89, ಶಿರೀಷ 445, ಬೂರಗ 16, ಅಂಬಟೆ 4, ಉಪ್ಪಲಿಗೆ 52, ಗೇರು 208, ಗುಗ್ಗುಲ 199, ಕಗ್ಗಲಿ 71, ಗುಲ ಗಂಜಿ 204, ಜಾಲಿಗೆಹುಳಿ 237, ದಿಕ್ಕಾ ಮಲ್ಲಿ 265, ಬಂದ 333, ಬಿಕ್ಕೆ 350, ಬಿಳೀ ಬೋವು 362, ಬೊಗರಿ 379, ಸುರಹೊನ್ನೆ

479, ಬೇಂಗ 492, ಹೆಮ್ಮರ 517, (ಗೋಧಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಉದ್ದು ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅಂಟು ಮಾಡುವರು); ರಬ್ಬರಿನ ಮರ 423, ರಾಳದ ಮರ 39, ಬೇಲ 373, ಧೂಪದ ಮರ 275, ವಿಶೇಷ ಧೂಪ 438.

XI. ಪರಿಮಳದ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು (Volatile Oils).

ಚೆಟ್ಟು ಗಿಡ ಮರಗಳ ಹೂವು ಎಲೆ ಚೆಕ್ಕೆ ಬೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಯವಾದ ಎಣ್ಣೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಣ್ಣೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳದ್ದು.

1. ಹೂವುಗಳು:—ಮಲ್ಲಿಗೆ 401, ಕಚ್ಚೂರ 73, ಕರಿಜಾಲಿ 89, ಕಸ್ತೂರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ 103, ಕಾಡುಸಂಪಿಗೆ 133, ಕೇದಗೆ 172, ಗುಲಾಬಿ 205, ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ 234, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ 280, ಪನ್ನೇರಳು 311, ರೆಂಜಿ 334.

2. ಗಡ್ಡೆ ಬೇರುಗಳು:—ಮುಡಿವಾಳ 408, ಕರಿಲಾವಂಜ 99, ಕೊರನಾರಿಗಡ್ಡೆ

182, ಕಚ್ಚೂರ 73, ಸುಗಂಧಮುಷ್ಟೆ 476, ಸುಗಂಧಿಬಳ್ಳಿ 477.

3. ಚೆಕ್ಕೆ ಮರಗಳು:—ಗುಗ್ಗುಲ 199, ದಾಲ್ಚಿನ್ನಿ 262, ಧೂಪದ ಮರ 275, ಗಂಧ 453, ರಕ್ತಚಂದನ 421, ದೇವದಾರು 268.

4. ಎಲೆ ಕಾಯಿಗಳು:—ಏಲಕ್ಕಿ 61, ಕಾಡುಕಸ್ತೂರಿ 125, ಸುದಾಬು 478.

XII. ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು (Dyes).

1. ಕೆಂಪು ವರ್ಣ:—ಪತಂಗದ ಮರ 310, ರಕ್ತಚಂದನದ ಮರ 421, ಮದ ರಂಗಿಯ ಎಲೆ 391, ದಾಸಾಲದ ಹೂವು 263, ಮಂಜಿಷ್ಠದ ಬೇರು 384, ಸಪ್ತಂಗದ ಚೆಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬೇರು 466, ಅಡಿಕೆ 9, ಕಚ್ಚೂರ ಗಿಡದ ಗಡ್ಡೆ 72, ಚಾಯಬೇರು 221, ತಗಚೆ ಗಿಡದ ಬೀಜ 240, ಮಂಜಿ ಟ್ಟಿ ಮರ 385, ಮುತ್ತಗದ ಬೇರು 409, ಹಳದಿ ಪಾವಟಿಯ ಬೇರು 498, ಪುನ್ನಾ ಗದ ಕಾಯಿ 522.

2. ಹಳದಿ ವರ್ಣ:—ಆವರಿಕೆಯ ಚೆಕ್ಕೆ 37, ಕೊಂದೆಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ 70, ಮುತ್ತಗದ ಹೂ 409, ಬೊಗರಿಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ 319, ಭಂಗಾರಕಾಯಿ 381, ದೊಡ್ಡ ಮರದರಸಿನೆ 273, ಪಾರಿಜಾತದ ಹೂವು 319, ಸಪ್ತಂಗದ ಬೇರು 466, ಅರಸಿ ನದ ಗಡ್ಡೆ 21, ಜೋಗಿಯರಳೆಯ ಕಾಯಿ 69, ಕರಿಜಾಲಿಯ ಚೆಕ್ಕೆ 89, ಕುಂಕುಮದ

ಹೂವು 158, ಕುಸುಂಬೆ ಗಿಡದ ಹೂವು 182, ಜಾರಿಗೆಹುಳಿ 237, ಬಿಕ್ಕಿಗಿಡದ ಚಿಗುರು 350, ದೇವಗರಿಗೆಯ ಕಾಯಿ 510, ಹುಣಿಸೆಯ ಎಲೆ 512.

3. ನೀಲಿ ವರ್ಣ:—ನೀಲಿಯ ಸೊಪ್ಪು 63, ಹಲ್ಲುನೋವುಮರದ ಎಲೆ 496.

4. ಹಸುರು ವರ್ಣ:—ತೊಟ್ಟಗಿಡದ ಎಲೆ 255.

5. ಕಪ್ಪು ವರ್ಣ:—ಕಾಚಿನ ಮರ 112, ನಸುಗುನ್ನಿಬಳ್ಳಿಯ ಸೊಪ್ಪು 278, ಅಣಿಲೆ ಕಾಯಿ 12, ಗೇರುಮರದ ಬೀಜವೂ ಚೆಕ್ಕೆ ಯೂ 208, ಕೊಟ್ಟಗಿಡ 178, ಗೇರ್ಕಾಯಿ 209, ಚಬುಕುಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ 218, ನೆಲ್ಲಿ ಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ 305, ಬಸುರಿಮರದ ಬೇರು 347, ಬೆಲವತ್ತೆ 370, ಮುತ್ತಗದ ಮರ 409, ಮೊಂಡುಗಳ್ಳಿ 418, ರತ್ನಗಂಧಿಯ ಮರ 422, ಲೋಳಿಸರದ ರಸ 431, ವಳಾ ಗ್ರದ ಚೆಕ್ಕೆಯೂ ಎಲೆಯೂ 432.

XIII. ಚರ್ಮ ಹದ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಗಿಡಗಳು (Tanning).

ಅಂದಿಪುನಾರು 3, ಪಿಪ್ಪಲ 23, ಆವ ರಿಕೆ 37, ಕರಿಜಾಲಿ 89, ಕಾಚು 112, ನೆಲ್ಲಿಮರದ ಚೆಕ್ಕೆ 305, ಬಂದ ಮರದ	ಚೆಕ್ಕೆ 333, ಅಣಿಲೆಕಾಯಿ 12, ಮುತ್ತಗದ ಗೋಂದು 409, ದಿವಿವಿ ಮರದ ಕಾಯಿ 434.
--	---

XIV. ಅಲಂಕಾರದ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು (Ornamental Plants).

1. ಮರಗಳು:—ಸಂಪಿಗೆ 457, ನಾಗ ಸಂಪಿಗೆ 280, ಬೆಲವತ್ತೆ 370, ಅಗಸೆ 6, ಪಿಪ್ಪಲ 23, ಅಶೋಕ 28, ಜೋಗಿಯರಳೆ 69, ಕೊಂದೆಮರ 70, ಕಾಡಂಬ 77, ಮೊಡ್ಡ ರತ್ನಗಂಧಿ 274, ಪುರುಳಿ ಮರ 317, ಮರುವಾಚಲ 400.	ಗಿಲು 79, ತಾವರೆ 85, ಕಸ್ತೂರಿಮಲ್ಲಿಗೆ 103, ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ 140, ಕೆಂಪು ಗೊಂಡೆ 167, ಚಿತ್ರಮೂಲ 225, ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ 234, ಮಾಸಾಳ 263, ಪಾರಿಜಾತ 319, ಪುಷ್ಕರ ಮೂಲ 324, ಬಸವನವಾದ 345, ಬಿಳೇ ತಾವರೆ 360, ನಂದಿಬಟ್ಟು 392, ಮಧ್ಯಾ ಹ್ನಮಲ್ಲಿಗೆ 393, ಮಲ್ಲಿಗೆ 401, ರತ್ನಗಂಧಿ 422, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ 482, 483, ಸೇವಂ ತಿಗೆ 484, ಸದಾಪುಷ್ಪ 464.
---	---

2. ಬಳ್ಳಿಗಳು:—ಅರಸಿನ ಹೂ 22,
ಕಾಮಲತೆ 141, ಕರಡಿಕಣ್ಣಿನ ಗಡ್ಡೆ 185,
ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ 214, ಶಂಖಪುಷ್ಪ 442.

3. ಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳು:—ಗುಲಾಬಿ
205, ತುಳಸಿ 93, ಅಬ್ಬಿಲಿಗೆ 17, ಕಣ

4. ಅಲಂಕಾರದ ಎಲೆಯುಳ್ಳ ಗಿಡ
ಗಳು:—ಕಾಡುಬಾಳೆ 129, ಲೋಳಿಸರ
431, ಸೂತ್ರನಾಭಿ 480.

XV. ರೋಗಗಳಿಗೆ ಔಷಧಗಳು, ಪದ್ಯವಸ್ತುಗಳು (Drugs, Dietetics).

ಅಂಗದಾಹ 58.	120, 138, 140, 147, 180, 182, 183,
ಅಂಗಾಲಿನ ಉರಿ 130.	192, 195, 197, 205, 226, 227,
ಅಂಜನ 325, 470.	(ಪದ್ಯ) 236, 245, 246, 262, 270,
ಅಂಡವಾತ 497. <i>Hydrocele</i>	285, 290, 296, 299, (ಮಕ್ಕಳ-)
ಅಂತರಾಯಾಮ 476.	303, 305, 306, 328, 332, 333, 338,
ಅಂಬಲಿ 349, 377, 382.	348, 351, 355, 373, 386, 405, 409,
ಅಗ್ನಿದೀವಕ 18, 40, 44, 64, 65, 191,	428, 437, 491, 498, 502, 512, 517.
277, 330, 477, 504.	ಅಡಲಭ್ರಮಣ 246.
ಅಗ್ರ (ಮಕ್ಕಳ-) 63, (ಬಾಯಿ-) 153,	ಅತಿಭೇದಿ 142.
264, 289, 301, 305, (ಮಕ್ಕಳ-)	ಅತಿಸಾರ 22, 29, 44, 65, 92, 96, (ಮಕ್ಕ
349, 405, 432, 477.	ಳ-) 128, 134, 138, 140, 154, 170,
ಅರ್ಜೇರ್ಣ 2, 4, 9, 13, 18, 65, 92, 118,	179, 182, 205, 236, 240, 243, 245,

(ಮಕ್ಕಳ-) 303, 305, 332, 333, 338,
348, 371, 373, 386, 405, 409, 425,
452, 486, 477, 486, 495, 517.
ಅದೀಪನ 370, (ಮಕ್ಕಳ-) 373, 507.
ಅನ್ನಕೋಶದ ಅಕ್ರಮ 70, 92, 125, 186,
227, 246, 249, 269, 273, 428.
ಅಪಸ್ತಾರ 19, 56, 63, 131, 155, 235,
258, 290, 391, 503, 507.
ಅಮಲು 332, 491.
ಅರದಲೇಬೇನೆ 493.
ಅರಸಿನಮುಂಡ 18, 21, 105, 144, 153,
162, 169, 172, 297, 305, 395.
ಅರುಚಿ 264, 299.
ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯ 102.
ಅಶಕ್ತಿ 18, 110, 169, (ಮಕ್ಕಳ-) 281,
285, 294, 477, 517.
ಅಶ್ಮರಿ 63, 83, 184, 281.
ಅಸ್ಥಿಜ್ವರ 294.
ಆನೆಕಾಲು 195, 278.
ಆಮಾತಿನಾರ 264.
ಆಹಾರದೋಷ 65.
ಆಹಿಕಜ್ವರ 99, 102, 112, 191, 225,
288, 330, 361.
ಇರುಳುಗಣ್ಣು 290.
ಇಲಿವಿಷಕ್ಕೆ 204.
ಉಗುರುಸುತ್ತು 216, 439.
ಉಗುಳು 65, 198, 334.
ಉತ್ತೇಜಕ ಗುಣ 134, 156, 182, 374,
457.
ಉದರವಾಯು 67, 72, 91, 95, 117,
119, 121, 128, 134, 139, 154, 181,
233, 246, 262, 290, 315, 330, 351,
388, 429, 507.
ಉದರವ್ಯಾಧಿ 235, 239, 284.

ಉದರಶೂಲೆ 65, 92, 164, 239, 347.
ಉಬ್ಬನ 67, 271, 405, 465, (ಮಕ್ಕಳ-) 503.
ಉರಿ (ಅಂಗಾಲಿನ-) 130, (ಸುಟ್ಟ-) 211,
333, 346^೬, 349, (ಪಾದಗಳ-) 391,
410, 431, 453, 482.
ಉರಿಗಣ್ಣು 37, 60, 122, 219, 305, 315,
371, 375, 392, 431, 479, 512, 514-
ಉರಿಗಾಲು 67, 391.
ಉರಿನಂಜು 453, 495.
ಉರಿಬಾವು 230, 419, 485.
ಉರಿಬೇನೆ 439.
ಉರಿಮೂತ್ರ 34, 36.
ಉರುತ 30, 31.
ಉರುಳಿಕಾಯಿ ಅಕ್ರಮ 72, 119, 175,
381.
ಉಷ್ಣ ಗುಣ 43, 449.
ಉಷ್ಣಜ್ವರ 333, 336.
ಉಷ್ಣತಲೆನೋವು 346^೯.
ಉಷ್ಣಭೇದಿ 110.
ಉಷ್ಣಮೂತ್ರ 477.
ಉಷ್ಣಹರ 14, 23, (ಪಟಿಕಾರದ-) 485-
ಉಸುರುಸಿಕ್ಕು 68, 413, 441, 497.
ಉಳುಕು 139, 140, 209, 288, 333, 361-
ಎದೆಉರಿ 26, 165.
ಎದೆನೋವು 294, 405, 437, 452.
ಎದೆಯ ಮಂದತ್ವ 504.
ಎಳವುರೋಗ 68, 125, 191, 294, 318,
391, 402, 441, (ಶೀತದಿಂದ-) 493.
ಎಳವುವಾತ 16, 404.
ಒಗರು ಗುಣ 47, 80, 112, 168, 170,
183, 191, 201, 205, 212, 229, 230,
236, 249, 259, 264, 277, 306, 327,
334, 370, 379, 381, 389, 391, 432,
434, 500, 509.

ಬಡಕು ಕಾಲು 36.

ಬತ್ತಡ 124, 160, 287, 320, 370, 374.

ಓಕರಿಕೆ 47, 186.

ಓಡುಹುಳ 105.

ಕಂಠರೋಗ 193.

ಕಂಪವಾತ 493.

ಕಜ್ಜೆ 11, 30, 63, 108, 113, 119, (ತುರಿ-) 160, 161, 188, 216, (ತುರಿ-) 240, 248, 267, 269, (ಮಕ್ಕಳ-) 289, 290, 296, (ತುರಿ-) 312, 313, 374, 391, 457, (ನಂಜಿನ-) 500.

ಕಣ್ಣುರೋಗ 8, 12, 20, 26, 32, 50, 57, 59, 103, (-ನೋವು) 153, 186, 187, 196, 204, 205, (ಉಣ್ಣೆ-) 208, 230, 243, (-ಪರೆ) 255, (ಮಂದ-) 268, 319, 333, 348, 370, 382, 384, 392, 401, 421, 445, 458, 466, 470, 478, 500, 512, 517, 521, 522.

ಕಫ 44, 47, 118, 154, 186, 187, 326, (-ಕಟ್ಟು) 338, 346^b, 361, 389, 396, 427, 441.

ಕಫೋಪದ್ರವ 60, 126, 372, 517.

ಕರಳುಗಳ ಅಕ್ರಮ 18, 65, 180, 183, 191, 263, 306, 307, 317, 320, 323, 346^b, (ಮಕ್ಕಳ-) 373, 428, 437, 503.

ಕರ್ಪಜವೆಂಬ ನಂಜು 31.

ಕಲಿಜದ ರೋಗ 312.

ಕಾಮಿಲೆ 49, 70, 116, 147, 304, 340, 391, 512.

ಕಾರುವದು 61, (ರಕ್ತ-) 194, 279, 430.

ಕಾಲುಬಾರದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 357.

ಕಾನ 6, 13, 32, 35, (-ಶ್ವಾಸ) 235, 338, 370.

ಕಿಬ್ಬಿಟ್ಟಿಯ ನೋವು 467, (-ಮಂದತ್ವ) 504.

ಕಿರಿಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿಣ 65.

ಕಿವಿನೋವು 4, 56, 59, 111, 126, 140, 160, 177, 258, (-ವ್ರಣ) 382, 396, 439, 444, (ಮಂದ-) 502, 520.

ಕಿವಿಹುಳ 105.

ಕೀವು ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ 467, (-ಮೇಲೆ ತರುವದಕ್ಕೆ) 364, 437.

ಕೀಳುರುಳುಗಳ ವ್ಯಾಧಿ 68.

ಕುರುಗಳು 3. 11, 13, 15, 31, 40, 55, 61, 62, 86, 113, 124, 171, (ರಾಜ-) 181, 184, 185, 187, 197, 219, 230, 240, 248, 258, 259, 263, 287, 290, (-ಸಂಬಂಧವಾದ ಗುಲ್ಮರೋಗ) 317, 364, 366, 385, 416, 418, 445, 449, (ರಾಜ-) 458, 467, 477, (ರಾಜ-) 485, 490, 500, 502.

ಕುಷ್ಠ 46, 56, 62, 79, 82, 112, 116, 137, 145, 151, 156, 193, 196, 209, 225, 243, 289, 316, 328, 335, 374, 391, 432, 444, (ಬಿಳೇ-) 445, 449. ಕೂದಲು ಉದುರದಂತೆ 222, (-ಕಪ್ಪಾಗುವದಕ್ಕೆ) 195, (-ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೆ) 497.

ಕೃತ್ರಿಮ ವಿಷ 450.

ಕೆಂಪೆ 63, (ಚರ್ಮ-) 210, 225, 258, 330, 337, 348.

ಕೆವ್ವಡೆ 258.

ಕೆಮ್ಮು 2, 32, 38, 61, 67, 73, 86, 89, 93, 94, 109, 117, 126, 128, 149, 158, 174, 182, (ಮುದಿ ಪ್ರಾಯದ-) 190, 196, 204, 230, 243, (ಕ್ಷಯದ-) 243, (ಮಕ್ಕಳ-) 271, 280,

348, (ಮಕ್ಕಳ-) 371, 398, 405,
409, 412, 429, 440, 441, 452,
(ಮಕ್ಕಳ-) 462, 503, 507.
ಕೇಶವೃದ್ಧಿ 116, 361, 375, 503.
ಕ್ರಿಮಿರೋಗ 15, 21, 30, 31, 32, 46, 56,
86, 91, 104, 110, 114, 117, 118,
134, 142, 147, 160, 170, 179, 182,
183, 191, 195, 198, 209, 216, 227,
243, 246, 248, 249, 278, 291, 312,
(-ನಾಶಕ) 325, 340, 351, 361,
(ಮಕ್ಕಳ-) 379, 391, 392, 405,
409, 419, 425, 465, 493, 499, 500,
502, 522.
ಕ್ಷಯರೋಗ 109, 160, 169, 221, (-ಕೆ
ಮ್ಮು) 245, 293, 356, 398.
ಗಂಟುವಾತ 56.
ಗಂಟು ಉರಿ 20, (-ಕಫ) 230, (-ನೋ
ವು) 67, (-ಬಾವು) 171, (-ಹುಣ್ಣು)
180, (-ನೋವು) 330, (-ಅಕ್ರಮ)
366, (-ಗುಡ್ಡುಗಳ ಬಾವು) 495, 507.
ಗಂಡಮಾಲೆ 108, 216, 418.
ಗಂಡೂಷ 523.
ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ 476.
ಗ್ರಹಣಿ 148, 179.
ಗಾಯ 19, 21, 30, 31, 48, 50, 56,
118, 134, 176, 229, 230, 302, 325,
333, 346^a, 410, 430, 445, (ವಿಷ
ಜಂತುವಿನಿಂದ-) 480, 498, 521.
ಗುಂಡಿಗೆಬಡಿಯೋಣ 370, 476.
ಗುಲ್ಮರೋಗ (ಕರುಳುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾ
ದ) 317.
ಗುಳ್ಳೆ 363.
ಚರ್ಮಕೆಂಪಿ 210, 225.
ಚವಿ (ಮಕ್ಕಳ) 462, 518.

ಚುಂಡು 174.
ಚುರುಕು 118, 135, 262.
ಚೇಳು ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ 50, 159, 195, 207°.
ಛಿದ್ರವ್ಯಾತಿಸಾರ 65.
ಬಿಂತುಗಳ ವಿಷ 56, 125, 145, 316, 439.
ಜಠರದ್ರವದ ವೃದ್ಧಿಗೆ 65.
ಜಾಡಹುಳದ ವಿಷಕ್ಕೆ 204.
ಜೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ 92, 287, 372.
ಜೀರ್ಣಬಲ 104, 137, (-ಮಂದತ್ವ) 158,
272, 404, 452, 486.
ಜುಮ್ಮು 115.
ಜುಲಾಬು 12, 13, 22, 41, 74, 61, 95,
133, 195, 208, 304, 306, 393, 428,
431, 445.
ಜ್ವರ 6, 18, 21, 32, 34, 35, 38, 46, 49,
(ವಿಷಮ-) 56, (ಮಕ್ಕಳ-) 62, 67,
70, 76, 92, 93, 94, 104, 114, 121,
128, 134, 135, 142, (ವಾತ-) 143,
144, 145, 156, 170, 174, 180, 182,
186, 194, (ವಾತ-) 206, 210, 223,
227, 230, (ಮಕ್ಕಳ-) 240, 245,
(ಪಿತ್ತ-) 246, (-ದ ಕಾವು) 246, 250,
(ವರಿಸೇ-) 258, 267, 272, 283, (ಆಹಿ
ಕ-) 288, (ವಿಷಮ-) 290, (ವರಿ
ಸೇ-) 299, 305, 306, 310, 314, 317,
324, 326, (ವಿಷಮ-, ಆಹಿಕ-) 330,
(ಉಷ್ಣ-) 333, 334, (ಉಷ್ಣ-) 336,
(ದ್ವಿಯಾಹಿಕ-) 336, 343, 348, (ಶೀ
ತ-) 355, 357, (ಆಹಿಕ-, ವಿಷಮ-) 361,
370, 372, 374, 381, 386, 408,
409, (ಮಕ್ಕಳ-) 412, 419, 422, 427,
(ವಿಷಮ-) 437, 440, 441, 444,
(ಶೀತ-) 452, 453, (ವರಿಸೇ-) 457,
459, 463, 469, 470, 480, (-ಬಾರ

ದಂತೆ 482, 485, (ವರಿಸೇ-) 489,
497, 500, 517, 518.
ತಂಪು 41, 76, 140, 156, 164, 194, 263,
268, 271, 285, 289, 305, (-ಪಾನ
ಕ) 317, (-ಲೇಪ) 323, (-ಪಾನಕ)
352, 386, 430, 431, 449, 469, 491.
ತಣಸು 472, 513.
ತಲೆಕಜ್ಜೆ 113, 152.
ತಲೆಗಿರಿತ 305, 409, 489.
ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಎಣ್ಣೆ 446.
ತಲೆನೋವು 20, 106, 122, 139, 145,
186, 258, (-ದೋಷ) 288, 290,
297, (ಉಷ್ಣದ-) 346^b, 361, 363,
374, 384, 403, 432, 452, 453, 466,
482.
ತಾಮರೆ 30, 85, 152, 241.
ತುರಿಕಜ್ಜೆ 160, 240, 252, 253, (ಸೊಂಬೆ
ದ-) 258, 312, 389, 450.
ತ್ರಿದೋಷ 62.
ದಂತ ದುರ್ಬಲತೆ 147, (-ರೋಗ) 244,
(-ಮೂಲದ ಬಾವು) 328.
ದದ್ದು 56, 63, 79, 93, 131, 139, 144,
240, 253, 279, 280, 389, 409,
450.
ದನಗಳ ಔಷಧ 183.
ದವಡೆನೋವು 258.
ದಾಹ 139, 453, 487.
ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ 290, 361, 371, 401, 495.
ದೇಹಕ್ಷೇಣತೆ 102, (-ಪುಷ್ಟಿ) 295.
ದ್ವಿಯಾಹಿಕ ಜ್ವರ 338.
ಧಾತುಪುಷ್ಟಿ 295.
ನಂಜು (ವ್ರಣ) 12, 31, 46, 48, 49, 50,
62, 64, 69, 79, 82, 86, 91, 93, 96,
124, 131, 137, 151, 160, 165,

(-ಬೊಕ್ಕೆ) 175, 195, 196, 199, 203,
225, (ತಲೆ-) 258, 269, 279, (-ನೀ
ರು) 284, 288, 314, (-ಮುಣ್ಣು) 316,
351, 363, 365, 372, 374, 385, 391,
405, 421, 432, 444, 445, 449, 466,
469, 477, 491, 493, (-ಹರ) 499,
(-ಕಜ್ಜೆ) 500, 513, 519, 520.
ನರಗಳ ಎಳತ 284, (-ಮಂದತ್ವ) 74, 158,
288, (-ಹಿಡಿತ) 172, (-ಚುರುಕು)
504.
ನಸ್ಯ 353, 469, 520.
ನಳವಾಯು 161.
ನಿತ್ರಾಣ 65, 497.
ನಿದ್ರಾಭಂಗ 102, 391, 431.
ನಿದ್ರೆ 20, 268, 346^c, 521.
ನಿರ್ವಿಷ 63.
ನುಸಿಗಳ ನಾಶಕ 338, 413, 425, 439.
ನೂತಿ 89.
ನೆಗಡಿ 17, 73, 81, 409, 462.
ನೆತ್ತರು ಉಗುಳು 175.
ನೇವನ 258, 412.
ನೋವು 56, 102, 140, 160, (ಸಂದು-)
240, 402, 451, 456, 516, (ಸಂದು-)
518.
ಪಕ್ಷವಾತ 56, 64, 74, 135, 145, 162,
225, 255, 330, 351, 374, 452, 507.
ಪಧ್ಯಕರ 276, 471.
ವಾದರಸದ ದೋಷ 308.
ವಾನಕ 43, 138, 156, 165, 171, 181,
194, 201, 211, 220, 232, 239, 244,
251, 273, 290, 317, (ಬಲಹೀನರಿಗೆ-)
323, 332, 333, 236, 343, 352, 370,
373, 386, 408, 410, 430, 451, 487,
491.

ಪಿತ್ತರೋಗ 14, 40, 49, 58, 60, 61,
(-ಕೋಶದ ರೋಗ) 63, 118, 145,
195, 241, 246, 266, 296, (-ಶಮನ)
305, (-ಹರ) 308, (-ಶಮನ) 324,
(-ವಾಂತಿ) 348^b, 382, 405, 408,
410, 428, 429, 430, (-ಹರ) 431,
432, 441, 444, 446, 453, 469, 477,
512, 521.

ಪುಷ್ಪಿಕರ 294, 295, 416, 471.

ಪೆಟ್ಟು ತಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ 62.

ಪೋಂತಿ 436, 444.

ಪೋಲ್ವಿಸು 13, 38, 55, 90, 330, 391.

ಪ್ರಮೇಹ 190.

ಪ್ಲಾಸ್ಟಿ 379, 418, 436, 444, 472.

ಬಿದಲಾವಣಿ ಗುಣ 174, 241, 462, 520.

ಬಲಕರ 107, 119, 121, 183, 191, 205,
212, 268, 272, 273, 276, 291, 424,
489, 505, 517.

ಬಲಹೀನ 121, (ಜ್ವರದಿಂದ-) 170, 227,
299, (-ರಿಗೆ ತಂಪು ವಾನಕ) 323, 372,
(ಮಕ್ಕಳ-) 500.

ಬವಳಿ 491.

ಬಹುಮೂತ್ರ 89, 144, 208, 219, 305, 405.

‘ಬಾರ್ಕಿನ’ ಗುಣ 164, 330, 348.

ಬಾಣಾಂತಿ ನಂಜು 46, 63, 117, 120,
140, 164, 209, 289, 303, 316,
(-ವಾಯುವದು) 361, 374.

ಬಾಯಿ ಅಗ್ರ 63, 153, 264, 289, 523,
(-ವ್ರಣ) 252, (-ಹುಣ್ಣು) 290, 305,
319, 355, 432.

ಬಾಯಾರಿಕೆ 139, 190, 336, 409.

ಬಾಲಗ್ರಹ 281, 288, 318, 327, 338, 478.

ಬಾವು 55, 60, 63, 66, 88, 94, 104,
118, 145, (ಗಂಟ್ಟು-) 171, 204, 258,

284, 287, 288, 289, (ದಂತಮೂಲ
ದ-) 328, 334, 349, (ಉರಿ-) 361,
364, 366. (ನಂಜಿನ-) 374, 385, 416,
445, (ಉರಿ-) 485.

ಬಿದ್ದಿದ್ದಕ್ಕೆ 56.

ಬಿರಿಬಿರಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಬಲಹೀನತ್ವ 500.

ಬಿಳಿ ಕುಷ್ಠ 46, 445.

ಬೀಗು 1, 12, 20, 21, 26, 34, 35, 47, 50,
56, 59, 70, 92, 156, 162, 184, 186,
192, 195, 203, 208, 225, 227, 235,
243, 252, 269, 278, 290, 291, 320,
330, 332, 333, 393, 412, 503, 520.

ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆ 102, (-ಹಾನಿ) 332.

ಬೆಂದ ಹುಣ್ಣು 13, 53, 410.

ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿ 426.

ಬೆವರು 139, 182, (-ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ) 386,
463, 470, 478.

ಬೊಕ್ಕೆ 70, (ನಂಜು-) 175, 444.

‘ಬಿಸ್ತಿ’ 209, 210, 225, 418, 472.

ಭೇದಿ 12, 20, 21, 23, 59, 74, 82, 106,
162, 212, 235, 246, 418, 428.

ಭೋಜನದೋಷ 65.

ಮಂದಕಣ್ಣು 6, 59, 268, 392.

ಮಂದಕಿವಿ 502.

ಮಂದವಾತ 452.

ಮಂದಾಗ್ನಿ (-ಮಕ್ಕಳ) 338.

ಮಕ್ಕಳ ಬಲಹೀನತ್ವ 500.

ಮಲಬದ್ಧ 58, 509, 512.

ಮಲಭೇದಿ 56, 60, 70, 104, 105, 111,
162, 200, 213, 216, 269, 293, 333,
357, 442, 458, 465, 503, 511.

ಮಲತೋಧನೆ 70, 96, 154, 156, 164,
286, 305, 327, 370, 409, 422, 435,
450, 469, 493.

ಮಲೇಜ್ವರ 154.

ಮಹೋದರ 184.

ಮಾರಿರೋಗ 263.

ಮುಟ್ಟುದೋಷ 351, 422, 431.

ಮುಲಾಮು 112, 225.

ಮೂಗು ಕಟ್ಟು 73, (-ಹುಣ್ಣು) 21, (-ಹುಳ) 93.

ಮೂತ್ರರೋಗ 2, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 33, 36, 40, (-ಜುಲಾಬು) 59, 60, 62, (-ಕಲ್ಲು) 63, 67, (-ಜುಲಾಬು) 76, 83, 86, 88, (-ಜುಲಾಬು) 117, 122, (-ಕೋಶದ ವ್ರಣ) 124, (ಕುದುರೆಗಳ-) 130, 148, 149, (-ಭೇದಿ) 153, 172, (-ಭೇದಿ) 174, (-ಗಡ್ಡೆ) 175, (-ಜುಲಾಬು) 182, 184, (-ಕಲ್ಲು) 184, (-ಭೇದಿ) 184, (-ಶೋಧನೆ) 194, (-ಜುಲಾಬು) 252, (-ಕಟ್ಟು) 267, (-ಜುಲಾಬು) 269, 278, (-ಕಲ್ಲು) 281, (-ಶೋಧನೆ) 286, (-ಕಟ್ಟು) 291, (-ಕೃಳ್ಳು) 300, 323, (-ಶೋಧನೆ) 327, (-ಕಟ್ಟು) 337, (-ಭೇದಿ) 348, (-ಕಟ್ಟು) 364, (-ಭೇದಿ) 366, (-ಸಿಕ್ಕು) 379, (-ಕಟ್ಟು) 388, 409, (-ತಡೆ) 414, (-ಶೋಧನೆ) 442, (-ಸಿಕ್ಕು) 477, (-ಜುಲಾಬು) 485, (-ಸಿಕ್ಕು) 488, (-ಕಟ್ಟು) 491, (-ಭೇದಿ) 491, (-ಶೋಧನೆ) 493.

ಮೂರ್ಛೆ 63, 64, 65, 263.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ 2, 12, 30, 55, 68, 86, 124, 148, 169, 173, 179, 180, 248, 263, 304, 315, 320, 372, 403, 405, 415, 421, 445, 469, 477, 481, 490, 493.

ಮೈತುರಿ 252, 408.

ಮೈನೋವು 140, 493.

ಮೈಬೆವರು 95, 139, 225, 235, 327, 386, 388.

ಮೈಯುರಿ 108.

ಮೈಲಿಗೆ ರೋಗ 102, 146, 253, 308, 449, 491, (-ವ್ರಣ) 3, 6.

ಮೊಡವೆಗಳು 230, 328, 389.

ಮೊಲೆಹಾಲು 30, 401, 493.

ಮೊಲ್ಲೋಗರ 158, 290.

ರಕ್ತ ಕಾರುವದು 194, 430.

ರಕ್ತಗಟ್ಟಿ 288, 302.

ರಕ್ತದ ಕಾವು 386, (-ದೋಷ) 457.

ರಕ್ತ ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆ (ಗಾಯಗಳ-) 176, 325, (ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ-) 405.

ರಕ್ತಭೇದಿ 9, 96, 240, 332, 337, 349, 355, 477.

ರಕ್ತಶುದ್ಧಿ 28, 86, 165, 191, 224, 451.

ರಕ್ತಸ್ರಾವ 14, 51, 262.

ರಕ್ತಾತಿಸಾರ 97, 102, 128, 153, 154, 180, 201, 243, 259, 264, 299, 315, 377, 381, 405, 431, 491, 518.

ರಾಜಕುರು 181, 258, 418, 468, 485.

ರೆಪ್ಪೆ ಬೀಳುವದು 325.

ಲಘು ವಿರೋಚನ 186.

ಲಘು ಶರೀರ 493.

ಲಾಡಿಹುಳ 284, 290, 409.

ಲೂತಿ 58, 100, 297.

ಲೋಹ್ಯ 293, 305, 306.

ಮೆನೇ ಜ್ವರ 21, 92, 154, 258, 299, 457, 489.

ವಸಡುಗಟ್ಟಿ 165.

ವಾಂತಿ 18, 20, 22, 47, 56, 58, 61, 64,

(-ಭ್ರಾಂತಿ) 65, 84, 94, 104, 106,
131, 139, 149, 154, 158, 160, 165,
(-ಭೇದಿ) 182, 183, 195, 196, 212,
216, (-ಭೇದಿ) 226, 235, 275, 328,
(ಪಿತ್ತ-) 346^b, 349, 383, (ಪಿತ್ತ-) 430, 439, 465, 488, 497.
ವಾತ 10, 18, 29, 30, 32, 43, 47, 49,
54, 59, 60, 64, 66, 83, 92, 94,
102, 105, 107, 114, 117, 126, 137,
139, 143, 144, 145, 151, 152. (ಶ್ರೋ
ಣಿತ-) 160, 162, 172, (ಶ್ರೋಣಿತ-) 180, 187, 190, 203, (-ಜ್ವರ) 206,
209, 216, 222, 225, (ಶ್ರೋಣಿತ-) 227, 233, 235, (-ಕೈ ಪಥ್ಯ) 238,
248, 255, 260, (-ಬಾವು) 275, 284,
288, 290, 291, 296, 327, 329, (ಪ
ಕ್ಷ-, ಶ್ರೋಣಿತ-) 330, 357, (ಸಂದು-) 361, 374, 413, 427, 438, (ಮಂದ-) 452, (ಪಕ್ಷ-) 452, 457, 467, 472,
477, 479, 493, (ಅಂಡ-) 497, (ಶ್ರೋ
ಣಿತ-) 498, 500, 502, 513, 519,
520.
ವಾಯು 65, 76, 122, 227, 280, 283,
476, 478, 486.
ವಾಳ 225, 235, 286.
ವಿದ್ರಧಿ 124.
ವಿರೇಚನ 2, 6, 30, 160, 186, 493.
ವಿಷಜಂತು ಕಚ್ಚಿದ್ಧಕ್ಕೆ (ಸರ್ಪ-) 1, 18,
(ಸರ್ಪ-) 29, 31, 46, 50, 56, 89,
96, 103, (ಹಾವು-) 117, 125, 145,
160, (ಸರ್ಪ-) 186, (ಚೇಳು-) 195,
(ಜಾಡಹುಳ-, ಇಲಿ-) 204, (ಚೇಳು-) 207^v, (ಸರ್ಪ-) 210, 214, 235, (ಚೇ
ಳು-, ಜೇನುಹುಳ-) 240, (ಸರ್ಪ-) 258, 279, 280, (ಸರ್ಪ-, ಹುಚ್ಚು
ನಾಯಿ-) 316, (ಸರ್ಪ-) 437, 450,
480, 503, 522.
ವಿಷ (ಪಾಷಾಣದ-) 64, (ಕಣಗಿಲ-) 79,
(ಕಿಲುಬಿನ-) 84, 102, (ಬೇರಿನ-) 108, 131, (ಅಫೀನಿಯ-) 138, 145,
(ದನಕ್ಕೆ-) 177, 179, (-ಹರ) 184,
(ಅತಿ-) 185, (ಮಾನಿಗಿ-) 196, (ಗುಲ
ಗಂಜಿ-) 204, (ಲೋಹ-) 211, (ಚಂಡೆ
ಕಾಯಿ-) 213, (ಕಳ್ಳಿ-) 216, (ಚಿತ್ರ
ಮೂಲ-) 225, (-ಹರ) 230, (ಜಾ
ಪಾಳದ-) 235, (ತರಿ-) 243, 351,
(-ಹರ) 356, 370, 404, 419, 439,
445, 448, (ಕೃತ್ರಿಮ-) 450, 485,
(ಅಫೀನಿ-) 491, (-ಹರ) 523.
ವಿಷಮಜ್ವರ 56, 290, 330, 361, 437.
ವೇದನೆ, ಮೂತ್ರಗುಡ್ಡಿನ 149.
ವ್ರಣ 18, 21, 30, 35, 39, 48, 55, 62,
112, 134, 137, 165, 181, 196, 208,
216, 219, 229, 230, 233, 240, (-ನಂ
ಜು) 246, 259, 265, 278, 289, 290,
(-ತೋಳಿಯುವದು) 305, 312, 333,
361, 374, 375, 382, 410, 425, 458,
459, 479, 482, 498, 499, 512.
ಶರೀರಬಲ 107, (-ಲಘು) 493.
ಶರೀರಸ್ಥಿತಿ ತಿದ್ದುವಂಥಾದ್ದು 226.
ಶಳವು 132, (-ವಾತ) 158, 160, (-ನಿವಾ
ರಕ ಗುಣ) 332, 476.
ಶಿರೋಭ್ರಮಣ 181, 349, (-ರೋಗಿ)
421, 474.
ಶೀತ 165, 246, 257, (-ದಿಂದ ಎಳವು)
493.
ಶೀತಜ್ವರ 38, 355, 452.
ಶುಕ್ಲಧಾರೆ 34, (-ಸ್ತ್ರಾವ) 453.

ಶೂಲೆ 20, 139, 243, 267, 294, 357, 418,
422, 427, 432, 448, (ಮಕ್ಕಳ-) 467,
491, 518.

ಶೋಭೆ 302.

ಶ್ರೋಣಿತವಾತ 49, 64, 66, 92, 160, 162,
180, 216, 227, 288, 330, 498.

ಶ್ಲೇಷ್ಮ 4, 44, 91, 104, 160, 190, 221,
246, 251, 271, 280, 326, 451.

ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟು 158, 221, 258, 378.

ಶ್ವಾಸಕಾಸ 2, 19, 32, 338, 370.

ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಅಕ್ರಮ 73, 372, 441,
(-ಮಂದತ್ವ) 504.

ಸಂದುನೋವು 240, 516, 518.

ಸಂದುಬಾವು 467.

ಸಂದುರೋಗ 94.

ಸಂದುವಾತ 121, 145, 192, 485.

ಸಂದುಹಿಡಿತ 507.

ಸನ್ನಿರೋಗ 46, 56, 64, 96, 102, 139,
179, 183, 278, 299, 498, 511.

ಸರ್ಪ ಬಾರದಂತೆ 478.

ಸರ್ಪವಿಷ 1, 29, 31, 46, 50, 56, 89,
103, 117, 125, 186, 210, 214, 235,
258, 280, 316, 437, 503.

ಸಿಕ್ಕುಮೂತ್ರ 477.

ಸುಟ್ಟ ತೋಗಲು 13, 53, 211.

ಸುಪ್ಪಿವಾತ 115.

ಸೂತಿಕ ಅಕ್ರಮ 4, 13, 25, 158, 210,
457, 493, 504.

ಸೆಳತ 160.

ಸೆಳವು ನಿವಾರಕ ಗುಣ 332, 476, 504,
520.

ಸೇಕ 1, 56, 94, 287, 326, 409.

ಸೊಂಟನೋವು 493.

ಸ್ತಂಭಕ ಗುಣ 44, 409.

ಸ್ಥಿರ ತಪ್ಪವದು 74, 248, 290.

ಸ್ಥೋಟಕ 418, 472.

ಸ್ವರಭಂಗ 245, 290, 366, 469, 512.

ಹಲ್ಲರಸಿ 114.

ಹಲ್ಲ ತಿಕ್ಕುವ ಹುಡಿ 209, 244, 432.

ಹಲ್ಲ ನೋವು 30, 36, 56, 67, 121, 149,
180, 184, 216, 225, 254, 258, 289,
290, 334, 341, 388, 392, 452, 496,
523.

ಹಲ್ಲ ಬರುವ ಜ್ವರ 92.

ಹಲ್ಲ ಬಿದ್ದುಹೋಗದಂತೆ (ನಾಯಿದು)
213.

ಹಾಲು (ಸ್ತನದ-) 401.

ಹಾವು ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ 89, 117, 445.

ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿದ್ದಕ್ಕೆ 50, 59, 258,
316.

ಹುಣ್ಣು 6, 13, 14, 20, 21, 53, 56, 63,
78, 84, 89, 97, 108, 144, 146, 147,
207, (ಬೆಂದ-) 237, 265, 280, (ನಾ
ರುವ-) 283, (ಬಾಯಿ-) 290, (-ಹು
ಳ) 290, 306, (ನಂಜು-) 316, 335,
(ಹುಳಕು-) 350, 402, (ಬೆಂದ-) 410,
418, 437, 445, 468, 474, 485, 490,
509, 512.

ಹುಲುಮೋಗ್ರೆ 477.

ಹುಳ 108, (ಹೊಟ್ಟೆ-) 120, (ವ್ರಣದ-) 265, (ಹೊಟ್ಟೆ-) 267, 316, (-ಹೊರ
ಡಿಸುವದು) 372, (-ನಾಶಕ) 374,
378, 413, (ಮಕ್ಕಳ-) 431, (ಹೊಟ್ಟೆ-) 441, (ದನದ ಗೊರಸೆಯಲ್ಲಿ-) 520.

ಹೆರಬೇನೆ 185.

ಹೊಗೆ 94, 327.

ಹೊಟ್ಟೆ ಅಕ್ರಮ 21, 86, 104, (-ಕ್ರಿಮಿ)
118, (-ಹುಳ) 120, 121, 181, (ಮ

ಕ್ಯಳ-) 198, 201, 226, 227, 239,	ಹೊಟ್ಟೆನೋವು 8, 10, 20, 28, 30, 31,
(-ಹುಳ) 267, 284, 299, 305, (-ಗೆ	40, 58, 65, 117, (ಕುದುರೇ-
ಹಿತ) 306, (-ಹುಳ) 316, 333, 354,	130, 179, 270, 333, 389, 418,
(-ಹುಳ) 378, 379, 382, 402, 405,	441, (ಮಕ್ಕಳ-) 486, (ಕುದುರೇ-
456, 478, (-ಸೆಳವು) 486, (-ಉರಿ)	493.
491, 502, (-ಗೆ ಒಳ್ಳೇದು) 507.	

INDEX.—ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ಅಕಾರಾದಿ.

ಕನ್ನಡ ಹೆಸರುಗಳು.

ಅಂಕೋಲೆ 1.
ಅಂಗರ 485.
ಅಂಜ 491.
ಅಂಟರಳಿ 19.
ಅಂಟವಾಳ 19.
ಅಂಟುತೂಗರಿ 228.
ಅಂತರಗಂಗೆ 2.
ಅಂದಿಪುನಾರು 3.
ಅಂಬಟ (-ಬೆ) 4.
ಅಂಬಟೇ ಹುಲ್ಲು 194.
ಅಂಬುಸೂಂಡೆ 109.
ಅಂಬೇಡಳದಿ 119.
ಅಕ್ಕಿ 5.
ಅಗಡೆ 6.
ಅಗನೆ 6.
ಅಗರು 7.
ಅಗರುತುಂಬಿ 8.
ಅಗಿಲುಗಂಧ 7.
ಅಗುರು 446.
ಅಗ್ನಿ ಬಳ್ಳಿ 60.
ಅಜಾಗರ 195.
ಅಜಾಮೂಲ 65.
ಅಡವಿಬೆಂಡೆ 69.
ಅಡಿಕೆ 9.
ಅಡಿಕೆದಾಳೆ 509.
ಅಡಿಕೇಡೂ 167.
ಅಡುಂಬು 10.
ಅಡ್ಡೆ ಬೀಳು 11.
ಅಡ್ಡಲಸ 32.
ಅಡ್ಡಸರ 32.
ಅಡ್ಡಬಳ್ಳಿ 309.
ಅಣಿಲಿಕಾಯಿ 12.
ಅತಸಿ 18.
ಅತ್ತಿ 14.
ಅನಾಸು 15.
ಅಪ್ಪಾರಣಿ 16.
ಅಬನಾಸಿ 97.

ಅಬ್ಬ ಹುಲ್ಲು 182.
ಅಬ್ಬಿಲಿಗೆ 17.
ಅಮಕೇರೆ 485.
ಅಮಟೆ 4.
ಅಮರಬಳ್ಳಿ 18.
ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ 18.
ಅಮೃತಫಲ 474.
ಅರಂಜಿ 377.
ಅರಡಾಳ 19.
ಅರನೆಲ್ಲಿ 95.
ಅರಸಿನ 21.
ಅರಸಿನ ಉಮುತ್ತ 20.
ಅರಸಿನಗುರ್ಗಿ 237.
ಅರಸಿನಹೂ 22.
ಅರಸೆ 23.
ಅರಳಿ 23.
ಅರಳಿ 491.
ಅರಿಸಿನಬೇನಂಗಿ 90.
ಅರೆಬೇವು 249.
ಅರ್ಕ 56.
ಅರ್ಕಪುಷ್ಪ 482.
ಅರ್ನಟ್ಟು 381.
ಅಲಗು 24.
ಅಲಮರ್ 25.
ಅಲಸಂದಿ 242.
ಅಲಾಬು 105.
ಅಲಗು 26.
ಅವಗೂಡೆ 111.
ಅವರೆ 27.
ಅತೋಕ 28.
ಅಶ್ವಕರ್ಣ 39.
ಅಶ್ವಕ 23.
ಅಸುಗೆ 28.
ಅಳಂಗಿ 35.
ಅಳಲಿಕಾಯಿ 12.
ಅಳಿಕಾಶಗರುಡ 29.
ಅಕಾಶಬಳ್ಳಿ 375.

ಅಡಲುಹರಳು 80.
ಅಡುಮುಟ್ಟದ ಗಿಡ 31, 154.
ಅಡುಸೋಗೆ 32.
ಅನೇಕತ್ರಾಳಿ 33.
ಅನೇಕವಿ 229.
ಅನೇಗ್ಗಲು 34.
ಅನೇಮಲ್ಲಿಗೆ 284.
ಅನೇಮುಂಗು 35.
ಅರಗು 70.
ಅರಗ್ಗುಧ 70.
ಅರಕೆ 276.
ಅರೇವತ 70.
ಅಲ 36.
ಅಲಗಡ್ಡೆ 59.
ಅಲ್ಪಿಗುಡು 246.
ಅವರಕೆ 37.
ಅವರೆ 38.
ಅಪಾಡಿ 449.
ಅಪಾಡಿಯು 40.
ಅಸು 39.
ಅಜೇರು 449.
ಇಂಗಲೀಕ 41.
ಇಂಗಳ 41.
ಇಂಗು 504.
ಇಂದ್ರಾವರುಣಿ 508.
ಇಂಪಿ 42.
ಇಟ್ಟೇವು 318.
ಇಪ್ಪೆ 48.
ಇಬಡಿ 446.
ಇಬ್ಬನೆ 313.
ಇರುಗುಂಡಿಮಾವು 446.
ಇಲಿಕೆ 379.
ಇಲಿಕೆವಿ 62.
ಇಪ್ಪಮಧುಕ 384.
ಇಸಬಗೋಲು 44.
ಈಂದು 454.
ಈಡಲ 45.

ಈರುಳ್ 247.
 ಈರುಳ್ಳಿ 297.
 ಈಶ್ವರಬೇರು 46.
 ಈಸಗಾಯಿ 105.
 ಉಂಘಾಮರ 508.
 ಉಂಬತ್ತ 258.
 ಉಗನಿ 18.
 ಉಗುರುಸುತ್ತು 47.
 ಉಡಿ 48.
 ಉಣಾಮಣಿ 49.
 ಉತ್ತರಣಿ 50.
 ಉತ್ಪಲ 302.
 ಉದ್ದು 51.
 ಉನ್ನತ್ತ 258.
 ಉಪ್ಪಲಿಗೆ 52.
 ಉಮ್ಮತ್ತ 258.
 ಉರಲಗಡ್ಡೆ 53.
 ಉಶೀರ 408.
 ಉಳ್ಳೀಗಡ್ಡೆ 287.
 ಊರಿಮ 479.
 ಊರಕಿರಿಯಾತು 299.
 ಊರಾಳ 54.
 ಊರು ಎಳ್ಳು 55.
 ಎಕ್ಕ 56.
 ಎಕ್ಕಿ 56.
 ಎಕ್ಕಿಮಾಲಿ 56.
 ಎಗಚಿ 379.
 ಎಡತರಿ 57.
 ಎಡಮುರಿ 382.
 ಎಲಚಿ 379.
 ಎಲಚೀ 105.
 ಎಲವ 58.
 ಎಲೆಕಳ್ಳಿ 59.
 ಎಲೆಗಳ್ಳಿ 411.
 ಎಲೆವಳ್ಳಿ 441.
 ಎಸಳುಪುಳಿ 493.
 ಎಳೆಲಿದಾಳಿ 502.
 ಎರುಂಬಳ್ಳಿ 60.
 ಎರುವ ಬಳ್ಳಿ 60.
 ಎಲಕ್ಕಿ 61.
 ಎಳುಸುತ್ತಿನ ಮಲ್ಲಿಗೆ 401.
 ಬಿಂದೆಲಗ 62.
 ಬರಲಿತಾವರೆ 295.
 ಬಳ್ಳಿತುಗಡಿ 37.
 ಬಳ್ಳಿ ತೂವು 333.
 ಬಳ್ಳೀ ನೀರಿ 63.
 ಬಳ್ಳೀ ಬೇವು 374.

ಬಳ್ಳೀ ಮೆಣಸು 64.
 ಬಿಮ 65.
 ಬೆಡ್ಡ 493.
 ಬೆಂಗೊ 276.
 ಕಂಚಿ 66.
 ಕಂಟಕಾರಿ 67.
 ಕಂದಗಡ್ಡೆ 68.
 ಕಂದರೋಳ 69.
 ಕಂಬಳಿಗಿಡ 506.
 ಕಂದಿಮೆನ 350.
 ಕಕ್ಕಿ 70.
 ಕಗ್ಗಲಿ 71, 112.
 ಕಚು 72.
 ಕಚೋರ 72.
 ಕಚ್ಚೂರ 73.
 ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ 74.
 ಕಡಗೋಲು 75.
 ಕಡಚೆ 445.
 ಕಡಲೆ 76.
 ಕಡವ 77.
 ಕಡಹ 77.
 ಕಣಗಲ 78.
 ಕಣಗಿಲು 79.
 ಕಣಗಿಲೆ 79.
 ಕಣಿಗಳು 79.
 ಕಣಿಗು 79.
 ಕಣಿರಿ 80.
 ಕಣ್ಣುಟಗಿ 237.
 ಕತ್ತಾಳಿ 81.
 ಕಂದಬ 77.
 ಕನಕ 82.
 ಕಪ್ಪು ಕುರ್ಣಿ 83.
 ಕಪ್ಪು ಬೊಟ್ಟುಳ್ಳಿ 83.
 ಕಪ್ಪೇರೊಟ್ಟಿಗಿಡ 124.
 ಕಬ್ಬು 84.
 ಕಮಲ 85.
 ಕಮ್ಮಗಗ್ಗರೆ 140.
 ಕರಂಜ 519.
 ಕರಂಡೆ 86.
 ಕರಡಿಕ್ಕಣ್ಣು 185.
 ಕರತಾಳಿ 244.
 ಕರವದಿ 87.
 ಕರವೀರ 79.
 ಕರಿ ಉದ್ದು 254.
 ಕರಿ ಉಮ್ಮತ್ತ 258.
 ಕರಿಕಸ್ತೂರಿ 150.
 ಕರಿಕೆ 194.

ಕರಿಚುಳ್ಳಿ 88.
 ಕರಿಜಾಲಿ 89.
 ಕರಿಜೀನಂಗಿ 90.
 ಕರಿಜೀರಿಗೆ 91.
 ಕರಿತುಂಬೆ 92.
 ಕರಿತುಳಸಿ 93.
 ಕರಿನೆಕ್ಕಿ 94.
 ಕರಿನೆಲ್ಲಿ 95.
 ಕರಿಬೇವು 96.
 ಕರಿಮತ್ತಿ 342.
 ಕರಿಮರ 97.
 ಕರಿಯುಪೂಲಿ 98.
 ಕರಿಲಾವಂಡ 99.
 ಕರಿಹತ್ತಿ 100.
 ಕರಿಸೂಲ 98.
 ಕರಿಸೂಲ 98.
 ಕರೀಕಾಯಿ 383.
 ಕರೀಹಿಂಡಿ 470.
 ಕರ್ಕಂಧು 379.
 ಕರ್ಜಾಲಿ 248.
 ಕರ್ಮರ 508.
 ಕರ್ಲಕ್ಕಿ 361.
 ಕರ್ವಗಗ್ಗಿ 140.
 ಕರೀಕಸ್ತೂರಿ 125.
 ಕಲ್ಪಾಕು 33.
 ಕಲ್ಪಾಕು 335.
 ಕಲ್ಪಂಗಡಲೆ 107.
 ಕಲ್ಪಂಗಡಿ 336.
 ಕಲ್ಪಂಗಡ್ಡೆ 107.
 ಕಲ್ಪಟ್ಟಿ 101.
 ಕಲ್ಪತ್ತಿ 101, 118.
 ಕಲ್ಪುಕೂವೆ 302.
 ಕಲ್ಪುಮಾವು 200.
 ಕಲ್ಪುತುಂಬಿ 8.
 ಕವಳಿಕಾಯಿ 87.
 ಕಸಕಸೆ 102.
 ಕಸುವು 408.
 ಕಸೂತಿಹೂವು 282.
 ಕಸ್ತೂರಿ ಅರಸಿನ 119.
 ಕಸ್ತೂರಿಮಲ್ಲಿಗೆ 103.
 ಕಟುವಡವಲ 104.
 ಕಟಿಸೋರೆ 105.
 ಕಟೀರ 106.
 ಕಳಿಗಲ 78.
 ಕಳ್ಳಿ 418.
 ಕಾಕಮಾರಿ 108.
 ಕಾಕಮುಂಬಿ 109.

ಕಾಕಿ 110.
 ಕಾಕೆ 110.
 ಕಾಕೆಮಂದಲಿ 111.
 ಕಾಗೆಮಾರಿ 108.
 ಕಾಗೆಮಾರಿ 111.
 ಕಾಚಿ 189, 341.
 ಕಾಡು 112.
 ಕಾಡ ಅಶ್ವತ್ಥ 113.
 ಕಾಡಂಬ 77.
 ಕಾಡಕಡನೆ 114.
 ಕಾಡಕಲ್ಲು ಬೈ 114.
 ಕಾಡಕಲ್ಲುರು 382.
 ಕಾಡಕೆಸು 115.
 ಕಾಡಕೊಂದೆ 116.
 ಕಾಡಗರ್ಗರಿ 179.
 ಕಾಡಜೀರಿಗೆ 117.
 ಕಾಡತ್ತಿ 118.
 ಕಾಡಪಾವಟಿ 388.
 ಕಾಡಬೀಜ 155.
 ಕಾಡರಸಿನ 119.
 ಕಾಡವರೆ 278.
 ಕಾಡವೋಮ 120.
 ಕಾಡದರಳು 30.
 ಕಾಡಹಾಕುಕಾರಿ 121.
 ಕಾಡಹೆಸರು 122.
 ಕಾಡಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು 123.
 ಕಾಡಾಡುಬಳ್ಳಿ 104.
 ಕಾಡಿರುಳ್ಳಿ 130.
 ಕಾಡುಕಡಲೆ 127.
 ಕಾಡುಕಡ್ಲೆ 124.
 ಕಾಡುಕಣಿಗಲ 407.
 ಕಾಡುಕಸ್ಮೂರಿ 125.
 ಕಾಡುಕಸ್ಮೂರಿ 125.
 ಕಾಡುಕುಂಬಳ 66.
 ಕಾಡುಗೇಣಸು 78.
 ಕಾಡುಜಾಚಿ 126.
 ಕಾಡುಜಾಯಿ 126.
 ಕಾಡುತೋಗರಿ 127.
 ಕಾಡುದಾಲ್ಪಿನಿ 128.
 ಕಾಡುನಿಂದೆ 132.
 ಕಾಡುನುಗ್ಗೆ 135.
 ಕಾಡುಬಸಳಿ 348.
 ಕಾಡುದಾದಾಮಿ 432.
 ಕಾಡುದಾಳಿ 129.
 ಕಾಡುಬೆಂಡೆಕಾಯಿ 125.
 ಕಾಡುಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ 130.
 ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆ 131.

ಕಾಡುಮೇಣಸು 121.
 ಕಾಡುಲಿಂದೆ 132.
 ಕಾಡುಸಂಸಿಗೆ 133.
 ಕಾಡುಸಾಸಿವೆ 134.
 ಕಾಡುಸೂರ್ಣ 68.
 ಕಾಡೆಳ್ಳು 136.
 ಕಾನಗು 137.
 ಕಾಫಿ 138.
 ಕಾಮಂಡ 139.
 ಕಾಮಕಸ್ಮೂರಿ 140.
 ಕಾಮಲತೆ 141.
 ಕಾರತೆ 114.
 ಕಾರಿ 110.
 ಕಾರಿಕಾಯಿ 12.
 ಕಾರ್ಚಿ 403.
 ಕಾಲೆಂಗ 336.
 ಕಾವಂಚೆ 139.
 ಕಾವಾಕುಳ 142.
 ಕಾಡ್ವಿರಿ 143.
 ಕಾಸಮದವು 144.
 ಕಾಸರಕನ ಬಂದನಿಗೆ 146.
 ಕಾಸರಕಾಯಿ 145.
 ಕಾಸರ್ಕ 145.
 ಕಾಸರ್ಕಬದನಿಕೆ 146.
 ಕಾಸೀಗಣಗಲು 464.
 ಕಾಸ್ರಕವಾಂದುರಿಕೆ 146.
 ಕಾಳಜೀರಿಗೆ 117.
 ಕಿತ್ತಳೆ 147.
 ಕಿರಲೆಬೋಗಿ 380.
 ಕಿರಿಗುಳ್ಳ 149.
 ಕಿರಿಜಾಲಿ 150.
 ಕಿರಿಯಾತು 227.
 ಕಿರಿಯೊನ್ನೆ 151.
 ಕಿರುಗೋಳಿ 152.
 ಕಿರುದುರುಚಿ 463.
 ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ 95, 153, 297.
 ಕಿರುಮಂಜಿ 154.
 ಕಿರುಹಾಲೆ 155.
 ಕಿರೆಸೊಪ್ಪು 157.
 ಕಿರ್ಬಲ್ಲಿ 344.
 ಕಿಸಂಗಿ 156.
 ಕಿಸ್ತಾರ 175.
 ಕಿರಕಕಾಲೆ 148.
 ಕಿರಳುಹರುವೆ 157.
 ಕುಂಕುಮ 158, 522.
 ಕುಂಟೆಗೇಣಸು 207.
 ಕುಂಟೆನೇರಳಿ 201.

ಕುಂಡಲಿ 438.
 ಕುಂಬಳ 370.
 ಕುಂಬಳಕಾಯಿ 159.
 ಕುಣಿಬವು 494.
 ಕುದುರೇಕಿವಿಗ 390.
 ಕುಪ್ಪುಗಿಡ 160.
 ಕುಮುದಗಡ್ಡೆ 302.
 ಕುರಂಟಕ 412.
 ಕುರಿಗಡ 31.
 ಕುರುನೇಲು 271.
 ಕುಶದರ್ಭ 161.
 ಕುಶಿಬಿ 162.
 ಕುಸುಂಬೆ 162.
 ಕುಸುವು 332.
 ಕೂಗಟ 19.
 ಕೂಲಿಮರ 143.
 ಕೂವೆ 163, 455.
 ಕೆಂಕಲಿ 28.
 ಕೆಂಚಿಗೆ 192, 357.
 ಕೆಂಚಿಗೆ 422.
 ಕೆಂದಾವರೆ 173.
 ಕೆಂಪು ಕಂಚಿವಾಳ 170.
 ಕೆಂಪು ಕಣಗು 164.
 ಕೆಂಪು ಕುಂಟಾಲ 165.
 ಕೆಂಪು ಕೂವೆ 166.
 ಕೆಂಪು ಹೈರ 71.
 ಕೆಂಪು ಗಂಧಿ 477.
 ಕೆಂಪು ಗುಳ್ಳ 149.
 ಕೆಂಪು ಗೋಡೆ 167.
 ಕೆಂಪು ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
 ಕೆಂಪು ಜುಂಬುನೇರಲು 168.
 ಕೆಂಪು ನೆಲಗುಂಬಳ 169.
 ಕೆಂಪು ಪುಂಡ್ರಿಕೆ 321.
 ಕೆಂಪು ಬಂಗಡೆ 10.
 ಕೆಂಪು ಬಸಳಿ 346.
 ಕೆಂಪು ಬೂರುಗ 58.
 ಕೆಂಪು ಮಂದಾರ 170.
 ಕೆಂಪು ಮೇಣಸು 330.
 ಕೆಂಪು ಹುಲಿ 171.
 ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ 509.
 ಕೆನ್ನೆಗಿಲು 174.
 ಕೆನ್ನೆಬಿಲಿ 173.
 ಕೆರಕಪುಳ್ಳಿ 215.
 ಕೆರೆಹಿವುಲಿ 303.
 ಕೆವಲ 175.
 ಕೆಸು 176.
 ಕೇತಕಿ 172.

ಕೇದಗೆ 172.
 ಕೇದಿಗೆ 172.
 ಕೇವಲ 175.
 ಕೇರ 209.
 ಕೇಸರಿ 381.
 ಕೇಸರಿಕೆ 218.
 ಕೇಸವೆ 176.
 ಕೇಳದೂ 177.
 ಕೊಂಡೆ 253.
 ಕೊಂಡೆ 70.
 ಕೊಟ್ಟಿಗ 178.
 ಕೊಡಚ 178.
 ಕೊಡಸುಗ 179.
 ಕೊಡಸುಗೆ 180.
 ಕೊತ್ತಂಬರಿ 181.
 ಕೊತ್ತಂಬರಿ 181.
 ಕೊಮ್ಮೆ 192.
 ಕೊರನಾರಗಡ್ಡೆ 182.
 ಕೊಂಡಿ 87.
 ಕೊರಿಸಿಗ 183.
 ಕೊಳವಳಿಕೆ 184.
 ಕೊಳೆಡಾಲೆ 502.
 ಕೊಳೆಡುಕಳ್ಳಿ 418.
 ಕೊಳೆಡುಕಗಸಿ 269.
 ಕೊಳೆಡ್ಲಿಗ 407.
 ಕೊಳೆಡುಕುಟುಮ 185.
 ಕೊಳೆಳೆ 173.
 ಕ್ರಮಿನಾಶಿನಿ 325.
 ಕ್ರಿವರ 112.
 ಗಂಟುಧಾರಿಗ 186.
 ಗಂಡನಾಬಳ್ಳಿ 134.
 ಗಂಡೇರ 187.
 ಗಂಡುಕೇಸವ 188.
 ಗಂಡುಗಂಟಲಗರಿಕೆ 408.
 ಗಂಡುತಗಸಿ 240.
 ಗಂಡುಬಿದುರು 189.
 ಗಂಧಗಿರಿ 268.
 ಗಂಧಮೇಣಸು 190.
 ಗಜಕರ್ಣ 229.
 ಗಜಸಿಂಬೆ 404.
 ಗಜ್ಜಿಗೇಕಾಯಿ 191.
 ಗಜ್ಜಿಗ 191.
 ಗಣಜಲು 192.
 ಗಣಿಗಲಮುನ್ನೆ 476.
 ಗಣಿಗಲತೋರ 164.
 ಗಣಿಗಲು 79.
 ಗರಗಸ 193.

ಗರಡಬೇವು 249.
 ಗರಿಕೆ 194.
 ಗರುಗ 195.
 ಗರುಗಲು 195.
 ಗರುಡಪಾತಾಳ 316.
 ಗರುಡಫಲ 196.
 ಗರ್ಗ 195.
 ಗರ್ಗತ್ತಿ 193.
 ಗರ್ಗಂ 197.
 ಗಲಕು 24.
 ಗಸಗನೆ 102.
 ಗಳ 351.
 ಗಾಯದೊಪ್ಪಲು 470.
 ಗಾಳಿ 218.
 ಗಿಜಿಬಿ 198.
 ಗಿಜಿಗಿಜ 198.
 ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕೆ 442.
 ಗಿರಿಗಿಜ 198.
 ಗೀರಕಪಾಲೆ 148.
 ಗುಗುಳ 199.
 ಗುಡಪಾಲ 98.
 ಗುಡ್ಡಗೇಣಸು 298.
 ಗುಡ್ಡದ ಇಪ್ಪೆ 259.
 ಗುಡ್ಡದ ಗೋಣಿ 200.
 ಗುಡ್ಡನೇರಳೆ 201.
 ಗುಡ್ಡಪನ್ನೇರಳು 202.
 ಗುಡ್ಡವೋಮ 120.
 ಗುಡ್ಡರೆಂಜೆ 203.
 ಗುಟ್ಟಿನಬ 298.
 ಗುರಿಯೆಳ್ಳು 186.
 ಗುರುಗುಂಜ 204.
 ಗುಲಗಂಜ, — ಗುಂಜ 204.
 ಗುಲಾಬಿ 205.
 ಗುಲಿಗಂಜ 204.
 ಗುಲುಡು 451.
 ಗುಳ್ಳು 206.
 ಗೂಟಕಳ್ಳಿ 59.
 ಗೂಡೆ 75.
 ಗೂಡೆಕಟ್ಟು 75.
 ಗೇಣಸು 207, 479.
 ಗೇಕಿನಗಡ್ಡೆ 182.
 ಗೇರು 208.
 ಗೇರ್ಕಾಯಿ 209.
 ಗೊಂದಲವು 75.
 ಗೊಪ್ಪೆ 312.
 ಗೊಬ್ಬಿ 89.
 ಗೊರಜಿ 245.

ಗೊಳಗೊಳಗೆ 20.
 ಗೋಣಿ 210.
 ಗೋಧಿ 211.
 ಗೋಪಾಲಪುಟ್ಟಿ 46.
 ಗೋರಂಟು 391.
 ಗೋರಿಕಾಯಿ 217.
 ಗೋರಮಿಡಿ 184.
 ಗೋರ್ಕ್ಕು 155.
 ಗೋವ 212.
 ಗೋವಿನಜೋಳ 505.
 ಗೋಳಿ 36.
 ಗೊಜು 259.
 ಗೊರೇಡುವು 345.
 ಗ್ರಾಹ 373.
 ಚೆಂಡಲಿ 245.
 ಚಂದೆ 213.
 ಚಂದ್ರಕ 480.
 ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ 214.
 ಚಕ್ರಮರ 215.
 ಚಕ್ರೋತ್ತ 256.
 ಚದರಕಳ್ಳಿ 216.
 ಚಪ್ಪರದವರೆ 217.
 ಚಪ್ಪರಬದನೆಕಾಯಿ 75.
 ಚಬುಕುಮರ 218.
 ಚರಿತ 245.
 ಚಲಿಬೀಜ 219.
 ಚಲ್ಲಮರ 400.
 ಚನಳಿ 217.
 ಚಳ್ಳೆ 389.
 ಚಾಕುಸು 37.
 ಚಾ ಗಿಡ 220.
 ಚಾಯಿದೇರು 221.
 ಚಾಯಲ್ಲು 222.
 ಚಿಟಿಪಾಲ 224.
 ಚಿಟ್ಟಾಮುಟ್ಟಿ 223.
 ಚಿತ್ತಬೀಜ 219.
 ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
 ಚಿನ್ನಮರ 226.
 ಚಿರವೇರು 221.
 ಚಿರಾತ 227.
 ಚಿಲ್ಲರಿವೆ 148.
 ಚಿಲ್ಲಮರ 219.
 ಚಿವಿಕೆ 494.
 ಚಿನಿಕಾಯಿ 159.
 ಚುಂಚಲ 228.
 ಚುಚುಲು 382.
 ಚೆಂಬುಕುಕಾಯಿ 268.

ಚೆನ್ನೈಗಿಲು 174.
 ಚೆನ್ನೈದಿಲು 173.
 ಚೇವೆ 212.
 ಚೇಳುಕೊಂಡಿ 229, 230.
 ಚೇಳುದಾಲ 230.
 ಚೇಳುಮಣಿ 230.
 ಚಿಂತಲಿ 502.
 ಚುಂಬುನೇರಳು 231.
 ಚುಂಬೆ 247.
 ಜಗುರಿ 277.
 ಜಟಾಮಾಂಸಿ 476.
 ಜವೆಗೋದಿ 232.
 ಜಾಜಕಾಯಿ 233.
 ಜಾಜಮಲ್ಲಿಗೆ 234.
 ಜಾಪಾಳ 235.
 ಜಾಮುಫಲ 236.
 ಜಾರಿಗೆಡುಳಿ 237.
 ಜಾರಾರಿ 362.
 ಜಾಲಿ 71.
 ಜಮ್ಮಿ 238.
 ಜೇರಿಗೆ 239.
 ಜುಮ್ಮಿ 347.
 ಜೆಡೆಕಳ್ಳಿ 216.
 ಜೋಗಿಯರಳಿ 69.
 ಜಿಣಕಲಿ 26.
 ಜೆಬ್ಬಳ್ಳಿ 411.
 ತೆಕ್ಕಾಳಿ 75.
 ತಗಚೆ 240.
 ತಗರಿಸ್ಕ 240.
 ತಗರ್ಚಿ 240.
 ತಗ್ಗಿ 241.
 ತದಗಣಿ 242.
 ತನ್ನೆಲಿವುಳುಕ 198.
 ತಮಟೆ 443.
 ತರಿ 243.
 ತರೆ 112.
 ತರೇದಮರ 71.
 ತಾಗಚೆ 498.
 ತಾರಿ 243.
 ತಾವರೆ 85.
 ತಾಳಿ 244.
 ತಾಳಿಸವತ್ರೆ 245.
 ತಿಗಡೆ 246.
 ತಿರುವ 247.
 ತಿಲೋಬೆ 444.
 ತುಂಗೇಡುಲ್ಲು 182.
 ತುಂಬೆ 248.

ತುತ್ತಿ 156.
 ತುಮಕಿ 333.
 ತುರಚಿ 267, 278.
 ತುರಿಕೆ 250.
 ತುರಿಸಿಕೆ 250.
 ತುರುಕಗೇರು 208.
 ತುರುಕಬೇವು 249.
 ತುರುಕಹರಳು 30.
 ತುರುಕುತೋಗರಿ 254.
 ತುರುಬಿ 156.
 ತೂನಗೇಣಸು 207.
 ತೆಂಗು 251.
 ತೆನೆಗಿಡ 276.
 ತೇಗು 252.
 ತೈಲದ ಮರ 257.
 ತೋಡೆ 253.
 ತೋಗರಿ 254.
 ತೊಟೆಲೆಬಳ್ಳಿ 185.
 ತೊಟ್ಟಗಿಡ 255.
 ತೊಪ್ಪಲು 46.
 ತೊರಮುತ್ತಿ 290.
 ತೋರಂಜಿ 256.
 ದಂಟುಸೊಪ್ಪು 494.
 ದಂಡಾಲು 207.
 ದಂತಶಂಕ 373.
 ದತ್ತೂರ 258.
 ದತ್ತೂರಿ 20.
 ದದ್ದಾಲ 259.
 ದರ್ಬ 161.
 ದರ್ಭ 161.
 ದರ್ಬ 450.
 ದಾಗಡಿ 260.
 ದಾರಿಹುಳಿ 261.
 ದಾಲಚಿಣಿ 128.
 ದಾಲಿನಿ 262.
 ದಾಸಣಿಗೆ 263.
 ದಾಸರಿಹೂ 263.
 ದಾಸವಾಳ 263.
 ದಾಳಿಂಬೆ 264.
 ದಿಕ್ಕಾಮಲ್ಲಿ 265.
 ದೀವಹಲಸು 266.
 ದುಂಡಿಗಿ 30.
 ದುಂಡುಕರ 35.
 ದುಂಡುಕಳ್ಳಿ 59.
 ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ 401.
 ದುಂಬರಾಸ್ತೆ 427.

ದುಕ್ಕೂರಿ 258.
 ದುಪ್ಪೆಗೇಣಸು 207.
 ದುಮ್ಮಪ್ಪ 427.
 ದುಂಬಿ 474.
 ದುಸರಿ 260.
 ದೂಲಗೊಂಡಿ 267.
 ದೆವ್ವವಾಳ 33.
 ದೇವಗಣಿಗಳು 138.
 ದೇವಗರಿಗೆ 510.
 ದೇವದಂತಿ 246.
 ದೇವದಾರು 268.
 ದೇವನಹುಳಿ 237.
 ದೊಡ್ಡ ಕೂವೆ 166.
 ದೊಡ್ಡ ಗೋಣಿ 337.
 ದೊಡ್ಡ ಜೋಳ 505.
 ದೊಡ್ಡ ತಗಚೆ 269.
 ದೊಡ್ಡ ನೆಕ್ಕರೆ 270.
 ದೊಡ್ಡ ನೆಗ್ಗಿಲು 34.
 ದೊಡ್ಡ ಪಟಿಕೆ 279.
 ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರೆ 271.
 ದೊಡ್ಡ ಬಸಳಿ 346.
 ದೊಡ್ಡ ಮಣಿ 272.
 ದೊಡ್ಡ ಮರದರಸಿನ 273.
 ದೊಡ್ಡ ಮೆಕ್ಕೆ 509.
 ದೊಡ್ಡ ರತ್ನಗಂಧಿ 274.
 ದೊಡ್ಡ ಹರಳು 30.
 ದೊಡ್ಡ ಪಾಲ್ಟಿಕ್ಕಿ 503.
 ದೊಡ್ಡಿ ಹುಳಿ 132.
 ಧೂಸ 275.
 ನಂಜಾಪಟ್ಟ 392.
 ನಂಬನಕೊರಡು 145.
 ನಂದಿ 367.
 ನಂದಿಬಟ್ಟು 392.
 ನಡ್ಡು ಕಡ್ಡಿ 94.
 ನಮೇರು 479.
 ನವಣೆ 276.
 ನವಲಿನಹಾಲ 277.
 ನಸುಗುನ್ನಿ 278.
 ನಾಗುಲಿಕ 185.
 ನಾಗಕೇಸರಿ 280.
 ನಾಗದಾಳಿ 106, 478.
 ನಾಗಮಲ್ಲಿಗೆ 279.
 ನಾಗಸಂಪಿಗೆ 280.
 ನಾಚಿಕೆಗಿಡ 281.
 ನಾತಹೂ 282.
 ನಾಮದಬೇರು 477.
 ನಾಯಿಲುಳ್ಳಿ 180.

ನಾಯಿತುಳಸಿ 54, 283.
 ನಾಯಿನೇರಳೆ 306.
 ನಾಯಿಬೆಳೆ 134.
 ನಾಯಿಸೋಣಗು 278.
 ನಾರಂಬೇಳೆ 444.
 ನಾರುಂಬೆಳೆ 284.
 ನಾರುಬೇರು 338.
 ನಾಲ್ಕುಘಂಟೀಪೂ 393.
 ನಂಬೆ 430, 404.
 ನಿಗುಂಡಿ 288.
 ನೀರಲೆ 306.
 ನೀರಾಟ 2.
 ನೀರುಗಣಗಲು 169.
 ನೀರುಗೋಳೆ 285.
 ನೀರುತುಳಸಿ 140.
 ನೀರುಪ್ಪಿ 184.
 ನೀರುಬ್ಬಿಟ್ಟಿ 286.
 ನೀರುಳ್ಳಿ 287.
 ನೀರ್ಲಕ್ಕಿ 288.
 ನೀರ್ವಾಲ 284.
 ನೀಲ 289.
 ನುಗ್ಗೆ 290.
 ನುಚ್ಚುಗೋಳೆ 337.
 ನೂರ್ಕಲ 420.
 ನೆಗ್ಗಲುಮುಳ್ಳು 291.
 ನೆರಿಗಲು 291.
 ನೆರೋಳೆ 417.
 ನೆಲಕಂಚಿ 296.
 ನೆಲಕಡಲೆ 292.
 ನೆಲಕಂಬಳ 293.
 ನೆಲಗುಳ್ಳು 67.
 ನೆಲತಾವರೆ 295.
 ನೆಲತಾಳೆ 294.
 ನೆಲದಾಳೆ 294.
 ನೆಲನಾರಿಂಗ 296.
 ನೆಲನೆಲ್ಲಿ 297.
 ನೆಲಸರಂಡೆ 298.
 ನೆಲಬೇವು 299.
 ನೆಲಮೂಳೆಜೇರ 98.
 ನೆಲಮುಚ್ಚಳ 300, 301.
 ನೆಲಮುಚ್ಚಲು 300.
 ನೆಲಸಂಪಿಗೆ 302.
 ನೆಲಹಿಪ್ಪಲಿ 303.
 ನೆಲಾವರಿಕೆ 304.
 ನೆಲಾವರೆ 304.
 ನೆಲ್ಲಿ 305.
 ನೆಲ್ಲು 5.

ನೆವಲಾದಿ 417.
 ನೆನೆಪುಲ್ಲು 139.
 ನೇಪಾಳವಗಿಡ 235, ಬೇರು 154.
 ನೇಮ 500.
 ನೇರಲು 306.
 ನೇರ್ವಾಳ 235.
 ನೇಹಿ 307.
 ನೊಗೆ 354.
 ನೊಚ್ಚಿ 288.
 ಮಂಗಿ 312.
 ಪಗಡೆ 334.
 ಪಚ್ಚೆಕಾಯಿ 509.
 ಪಚ್ಚೆಪೆಸರು 308.
 ಪಟ್ಟ 309.
 ಪಡವಲ 309.
 ಪಡ್ಡೆ 79.
 ಪತಂಗ 310.
 ಪತ್ರಿ 271.
 ಪನಿ 244.
 ಪನ್ನೇರಳು 311.
 ಪಪ್ಪಂಗಾಯಿ 312.
 ಪರಂಗಿ 312.
 ಪರಲೆ 313.
 ಪರ್ವಾಟಕ 314.
 ಪಾಡಾವಳಿ 315.
 ಪಾತಲಿ 500.
 ಪಾತಾಳಗರುಡ 316.
 ಪಾದರಿ 317.
 ಪಾಡೆಮುಳ್ಳು 318.
 ಪಾವಟಿ 426.
 ಪಾಪಾಸ್ಯತ್ತಾಳೆ 411.
 ಪಾರಿಜಾತ 319.
 ಪಾರ್ಪುಲಿ 178.
 ಪಾಲೆ 502.
 ಪಾವಟಿ 320.
 ಪಿಪ್ಪಲ 23.
 ಪೀಳ್‌ಜಾಲಿ 150.
 ಪುಂಡಿಸೋಪ್ಪು 321.
 ಪುಟ್ಟಪಣ್ಣು 509.
 ಪುತ್ರಜೀವ 322.
 ಪುನ್ನಾಗ 522.
 ಪುರಳಿ 317.
 ಪುರುಪರತ್ನ 323.
 ಪುರುಪಸ್ತುಂಗ 522.
 ಪುಷ್ಪಕುಮೂಲ 324.
 ಪುಷ್ಪಕಾಸೀಸ 325.
 ಪುಳ್ಳಂಪುಣಿಸೆ 285.

ಪುಳ್ಳಂಪುರಣಿ 285.
 ಪೂರ್ವಳಿ 99.
 ಪೆಟ್ಟು ತುರುವೆ 326.
 ಪೇನಾರಿ 327.
 ಪೇರಳ 212.
 ಪೇರ್ಲ 236.
 ಪೈನೆ 376.
 ಪೊಂಗರ 518.
 ಪೊಪ್ಪಾಯ 312.
 ಪೊಪ್ಪಿಳೆ 466.
 ಪೌಡಂಗಿ 101.
 ಪ್ರಿಯಂಗು 276.
 ಪಂಗ 328.
 ಪರೇಂಗಿ ಈಡಲ 329.
 ಪರೇಂಗಿ ಮೇಣಸು 330.
 ಪರೇಂಗಿ ಹರಳು 30.
 ಪರೇಂಗಿ ಪಲಸು 15.
 ಪಿಂಡಿಸೋಪ್ಪು 331.
 ಬಿಂಗಾಳಿ 69.
 ಬಂಗಿ 332.
 ಬಂಧ 333.
 ಬಂದ 333.
 ಬಂಜಿಕ್ಕಾ 188.
 ಬಕುಳ 334.
 ಬಗನಿ 376.
 ಬಚಾರಿ 335.
 ಬಚ್ಚಂಗಾಯಿ 336.
 ಬಚ್ಚಲೆ 337.
 ಬಜೆ 338.
 ಬಟಾಣಿ 53.
 ಬಟಾಣಿ 339.
 ಬಟ್ಟಗಡಲೆ 339.
 ಬಡಗಿಡ 340.
 ಬಡೇಸೋಪ್ಪು 486.
 ಬದನೆ 341.
 ಬದರಿ 379.
 ಬನಪು 342.
 ಬಲರಕ್ಕುಸಿ 343.
 ಬಲರಾಕ್ಕುಸಿ 343.
 ಬಲಗೆ 344.
 ಬಲ್ಲಗಿ 344.
 ಬಸವನಪಾದ 345.
 ಬಸಳೆ 346.
 ಬಸುರಿ 347.
 ಬಳೆವಡಕೆ 465.
 ಬಾಗಿ 35.
 ಬಾಗೆ 445.

ದಾರಂಗಿ 186.
 ದಾರೆ 379.
 ದಾರ್ಕು 348.
 ದಾಲಮಣಸು 190.
 ದಾಸ್ತಿಮಲ್ಲಿಗೆ 103.
 ದಾಳದ ಹುಲ್ಲು 408.
 ದಾಳೆ 349.
 ಬಿಕ್ಕಿಗಿಡ 350.
 ಬಿದಿರು 351.
 ಬಿದುರು 351.
 ಬಿರಡಿ 446.
 ಬಿರಾರ 97.
 ಬಿರಿ 353.
 ಬಿರಿಂಬಿ 352.
 ಬಿಲ್ವ 370.
 ಬಿಲ್ವಾರ 335.
 ಬಿಳಂದು 367.
 ಬಿಳಿ ಕಂಚಿನಾಳ 363.
 ಬಿಳಿ ಗಂಧಗಿರಿ 354.
 ಬಿಳಿ ಬಸಗೆ 346.
 ಬಿಳಿ ಮುತ್ತಿ 390.
 ಬಿಳಿ ಹಿಂಡಿ 364.
 ಬಿಳಿ ಹೂವಿನ ಲಕ್ಕ 311.
 ಬಿಳೀ ಅಪ್ರಾಂಗ 355.
 ಬಿಳೀ ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
 ಬಿಳೀ ದತ್ತೂರ 258.
 ಬಿಳೀ ಕುಂಬಳ 356.
 ಬಿಳೀ ಕೊಮ್ಮೆ 357.
 ಬಿಳೀ ಗಣಜಲಿ 357.
 ಬಿಳೀ ಗುಳ್ಳ 206.
 ಬಿಳೀ ಪಾಲಿ 358.
 ಬಿಳೀ ಪೋಳ 359.
 ಬಿಳೀ ತಾವರೆ 360.
 ಬಿಳೀ ನಾಗದಂತಿ 246.
 ಬಿಳೀ ನೆಕ್ಕ 361.
 ಬಿಳೀ ನೈದಿಲಿ 360.
 ಬಿಳೀ ಬೋವು 362.
 ಬಿಳೀ ಮಂದಾರ 363.
 ಬಿಳೀ ಸೂಲಿ 364.
 ಬಿಳೀ ಡೂಲಿ 364.
 ಬೀಗದ ಮರ 203.
 ಬೀಟಿ 365.
 ಬುಡ್ಡ ಕಾಕರತೀಗೆ 60.
 ಬುಡ್ಡೆ ಹಣ್ಣು 378.
 ಬುನ್ನು 188.
 ಬೂದಿಕುಂಬಳ 356.
 ಬೂರಗ 16.

ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ 366.
 ಬೆಂಡೇಕ 367.
 ಬೆಕ್ಕಿನತೊಡ್ಡು 60.
 ಬೆಟ್ಟದಾವರಿಕೆ 247.
 ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ 52.
 ಬೆಟ್ಟಹೂವೆ 307.
 ಬೆಣ್ಣೆಗರುಗ 368.
 ಬೆತ್ತ 369.
 ಬೆಪ್ಪಾಲೆ 496.
 ಬೆಲವತ್ತೆ 370.
 ಬೆಲವತ್ತ 370.
 ಬೆಲ್ಲೋಟ್ಟಿ 371.
 ಬೆಳವು 370.
 ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ 372.
 ಬೇಂಗ 492.
 ಬೇರುಕಡಲೆ 292.
 ಬೇಲ 370, 373.
 ಬೇವು 374.
 ಬೇಳು 375.
 ಬೈಸಿ, ಬೈನೆ 376.
 ಬೈರಿ 377.
 ಬೊಂಡುಕ 378.
 ಬೊಂತೆಕಳ್ಳಿ 216.
 ಬೊಗರಿ 379.
 ಬೊದದರಗ 179.
 ಬೊಟ್ಟಿ 151, 455.
 ಬೋಗಿ 380.
 ಬೋಡುಕಡಲೆ 86.
 ಬೋಡೆಹುಲ್ಲು 222.
 ಬೋರೆ 379.
 ಬೋವು 380.
 ಬ್ಯಾಲದ 32.
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಶ 386.
 ಬ್ರಹ್ಮ 286.
 ಭಂಗಾರಕಾಯಿ 381.
 ಭಂಗಿ 382.
 ಭತ್ತ 5.
 ಭಾತಾಳ 327.
 ಭೂತಕರಳು 382.
 ಮೊಗರಬಳ್ಳಿ 456.
 ಮಂಗರಿ 383.
 ಮಂಗಾರೆ 383.
 ಮಂಚಟಿಗೆ 385.
 ಮಂಜನನಾರು 398.
 ಮಂಜವು 384.
 ಮಂಜೇವಾರು 439.
 ಮಂಜೆಟ್ಟಿ 385.

ಮಕಾರ್ತಿ, ಮಗ್ಗಾರ್ತಿ 387.
 ಮಗಮಾವು 386.
 ಮಜ್ಜೆಗಹುಲ್ಲು 139.
 ಮಜ್ಜಿ 498.
 ಮಣಿತೊಂಡೆ 388.
 ಮಣ್ಣುಡಿ 389.
 ಮತ್ತಿ 342, 390.
 ಮದರಂಗ 391.
 ಮದ್ದರಸ 392.
 ಮದ್ದುಗುಣಿಕೆ 258.
 ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮಲ್ಲಿಗೆ 393.
 ಮರಚವುರಿಕೆ 395.
 ಮರದ ಎಣ್ಣೆಮರ 394.
 ಮರಬಾಳ 396.
 ಮರಸಣಿ 397.
 ಮರಸಣಿಗೆ 397.
 ಮರಹರಳು 30.
 ಮರುಗ 398.
 ಮರುವ 399.
 ಮರುವಾಡಲ 400.
 ಮಲ್ಲಿಗೆ 401.
 ಮವಲಂಗ 284.
 ಮಹಾಫಲ 404.
 ಮಾಚಿವತ್ತೆ 402.
 ಮಾಡಹಾಗಲ 403.
 ಮಾತುಲಂಗ 404.
 ಮಾದವಾಳ 404.
 ಮಾದಳ 404.
 ಮಾದಿಮರ 436.
 ಮಾಲೇಹೂ 175.
 ಮಾವು 405.
 ಮಿಡಿಗಾಯಿ 499.
 ಮುಂಬ 406.
 ಮುಂಡಿ 397.
 ಮುಂಡುಕಳ್ಳಿ 418.
 ಮುಂದಿಗೆ 172.
 ಮುಚಿಲು 407.
 ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ 281.
 ಮುಟ್ಟಿಮುರಿಕೆ 281.
 ಮುಡಿಗಣಸು 207.
 ಮುಡಿವಾಳ 408.
 ಮುಡುಗುದಾವರೆ 281.
 ಮುತ್ತಗ 409.
 ಮುತ್ತಲ 409.
 ಮುತ್ತುಕಾರಾಸಿ 402.
 ಮುನ್ನಾಗ 522.
 ಮುರುಗಿಕಾಯಿ 382.

ಮುರ್ಘಳಿ 420.
 ಮುರ್ಗನಹುಳಿ 410.
 ಮುಲ್ಲಂಗಿ 415.
 ಮುಳ್ಳಂಕೋಲೆ 184.
 ಮುಳ್ಳುಗಳ್ಳಿ 411.
 ಮುಳ್ಳುಗೊಣಸು 207.
 ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಡೆ 412.
 ಮುಳ್ಳುದಂಬು 414.
 ಮುಳ್ಳುಮದರಂಗಿ 412.
 ಮುಳ್ಳುಮುಸ್ತ 109.
 ಮುಳ್ಳುಸೌತೆ 413.
 ಮುಳ್ಳುಹಂವೆ 414.
 ಮೂಡುಗಟ್ಟು 86.
 ಮೂಲಂಗಿ 415.
 ಮೆಂತೆ 416.
 ಮೆಕ್ಕೋಜೋಳ 505.
 ಮೈರೋಳಿ 417.
 ಮೊಂಡುಗಳ್ಳಿ 418.
 ಮೊಂಡೆ 213.
 ಮೊಕ್ಕ 85.
 ಮೊಗಗಣಿಗಲು 183.
 ಮೊಗಬೀರಚಟ್ಟು 92.
 ಮೊದಿರಕಣ್ಣೆ 419.
 ಮೊರವೆ 420.
 ಮೋಚಕ 290.
 ಯದಾನಿ 260.
 ಯವ 232.
 ರೆಂಗುಮಾಲೆ 381.
 ರಕ್ತಚಂದನ 421.
 ರಕ್ತಹೊನ್ನೆ 492.
 ರಕ್ತಗಂಧಿ 422.
 ರಬ್ಬರು 423.
 ರಾಕ್ಷಸದಾಳೆ 38.
 ರಾಗಿ 424.
 ರಾಮಗುಳ್ಳ 67.
 ರಾಮತುಳಸಿ 288.
 ರಾಮಫಲ 425.
 ರಾಯಭೋರೆ 426.
 ರಾಯನನ್ನಿ 95.
 ರಾಸ್ತಿ 427.
 ರಾಳ 39, 275.
 ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಹೂ 167.
 ರೆಂಜೆ 334.
 ರೇವಲ್ಲಿನ್ನಿ 428.
 ರೊಟ್ಟಿಗಿಡ 124.
 ಲಕ್ಕಿ 361.
 ಲಕ್ಷ್ಮಾವತಿ 281.

ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ 262.
 ಲವಂಗಪಟ್ಟಿ 262.
 ಲಾವಂಜ 408.
 ಲಾವಂಜಿ 189.
 ಲಿಂಗತೊಂಡೆ 429.
 ಲಿಂಬೆ 430, 404.
 ಲೋಯಿಸರ 431.
 ಲೋಳಿಸರ 431.
 ವಜ್ರದ ನೀರಿ 328.
 ವಜ್ರವಾರ 57.
 ವಡವು 57.
 ವನಸಂಪಿಗೆ 118.
 ವಳಾಗ್ರ 432.
 ವಾಟಿಹುಳಿ 433.
 ವಾರಿದೆಂಡೇಕ 400.
 ವಾರ್ಜವೆ 518.
 ವಾಸನೆಹುಲ್ಲು 139.
 ನಿಭೂತಿಗಿಡ 393.
 ನಿರಾಯತಿ ಅಲೆ 434.
 ನಿರಾಯತಿ ಹತ್ತಿ 100.
 ನಿರಾಯತಿ ಹರಳು 435.
 ನಿಶೇಷಧೂಪ 436.
 ನಿಷಬದ್ಧಿ 437.
 ನಿಷಮಧಾರಿ 438.
 ನಿಷಮುಂಗುಲಿ 439.
 ನಿಷ್ಕೃತ್ಯಾಂತಿ 440.
 ನಿಷಮುಗೋಲು 44.
 ನೀಳ್ಳ 441.
 ನೆಪಾಲೆ 496.
 ನೋಮ 65, 479.
 ನೆಂಬಪುಷ್ಪ 442.
 ಶಂಬೆ 443.
 ಶತಮೂಲಿ 40.
 ಶಮಾ 89.
 ಶಮೆ 71.
 ಶಹಾವಲಿ 449.
 ಶಾಂತಿ 243.
 ಶಾಮಂತಿಗೆ 484.
 ಶಿರಿಕಾಳ 444.
 ಶಿರೀಷ 445.
 ಶಿವನಾಭಿ 480.
 ಶಿವಮಲ್ಲಿ 289.
 ಶಿವರಕ್ತ 185.
 ಶಿವರಾಮಕಳ್ಳಿ 411.
 ಶಿವಶಕ್ತಿ 185.
 ಶಿಷ್ಣುವಾಗಿ 446.
 ಶೀಗೆ 447.

ಶೀಡೊಂಡೆ 448.
 ಶೀಡಾರಿಬೇರು 449.
 ಶೀಮೆ ಅಗಸೆ 430.
 ಶೀವನ್ನಿ 451.
 ಶ್ರೀಗಂಧ 458.
 ಶ್ರೀತಾಳಿ 454.
 ಶ್ರೀಮುದ್ರಿ ಗಿಡ? 326..
 ಶ್ರೀಹೊನ್ನೆ 455.
 ಶುಂಠಿ 452.
 ಶುಂಠಿಹುಲ್ಲು 222.
 ಶೆಯಾಡ್ಲ 170.
 ಸಂಕೇಶ್ವರ 274.
 ಸಂದುಬಳ್ಳಿ 456.
 ಸಂಪಿಗೆ 457.
 ಸಂದಾರಬಳ್ಳಿ 458.
 ಸಂದಾರಹುಲ್ಲು 222-
 ಸಂದಾಣಿ 459.
 ಸಕ್ಕರೆಕಂಜ 256.
 ಸಕ್ಕರೆಕುಂಬಳ 159.
 ಸಕ್ಕರೆಸಿಂಬೆ 256.
 ಸಕ್ಕೊತ್ತಿ 256.
 ಸಣಬು 460.
 ಸಣ್ಣ ಕುಡಲ 461.
 ಸಣ್ಣ ಕಾಕೆನೊಪ್ಪ 462..
 ಸಣ್ಣ ಜಾಲಿ 150.
 ಸಣ್ಣ ತುರಚಿ 463.
 ಸಣ್ಣ ವಡವಲ 104.
 ಸದಾಪುಷ್ಪ 464.
 ಸನಾತಿಕಾ 465.
 ಸವ್ವಂಗ 72, 310, 466..
 ಸಬ್ಬಸಿಗೆ 467.
 ಸಮುದ್ರಪಾಲ 468.
 ಸಮುದ್ರಫಲ 469.
 ಸಮುದ್ರಬಳ್ಳಿ 468.
 ಸಮುದ್ರನೋಗೆ 468.
 ಸಮುದ್ರಹಾಲೆ 468.
 ಸರವು 218.
 ಸರಾವಿ 501.
 ಸಲುಫ 467.
 ಸಹದೇವಿ 470.
 ಸಾಗುವಾನಿ 252.
 ಸಾಗೋನಿ 252.
 ಸಾರಾಮಿಸ್ತಿ 471.
 ಸಾವೇಗಡ್ಡೆ 176.
 ಸಾಸಿಮೆ 472.
 ಸಾಸಿವೆ 472.
 ಸಾಸುವೆ 472.

ಸಿಂಹಿ 48.
 ಸಿಸ್ತಲ 445.
 ಸೀಗೇಣಸು 473.
 ಸೀತಾಪ್ತು 474.
 ಸೀತಾಪ್ತು 475.
 ಸೀಮೆಹುಣಸೆ 215.
 ಸುಗಂಧಮುಸ್ತೆ 476.
 ಸುಗಂಧವಾಚಿ 427.
 ಸುಗಂಧಿ 477.
 ಸುಗಮಿ 260.
 ಸುದಾಬು 478.
 ಸುರಯೋನ್ನೆ 479.
 ಸುರಿಮುಳ್ಳು 80.
 ಸೂತ್ರನಾಥಿ 480.
 ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ 481.
 ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ 482, 483.
 ಸೂರ್ಯಪಾನ 482.
 ಸೂರ್ಯಮುಖಿ 482.
 ಸೂಲಿ 171.
 ಸೂಳೆಬೊಟ್ಟು 320.
 ಸ್ವೇವಂತಿಗೆ 484.
 ಸೂಂಟಿ 452.
 ಸೂಂಡೆ 101.
 ಸೊಗದೇಬೇರು 477, 485.
 ಸೊನಾಮುಖಿ 304.
 ಸೊಳ್ಳೆ 889.
 ಸೋಪು 486.
 ಸೋಮಬಳ್ಳಿ, — ಲತೆ 487.
 ಸೋಹೂನ್ನೆ 390.
 ಸೌತೆ 488.
 ಸ್ವಾಮಿಮರ 489.
 ಹೊಂಗರಕ 518.
 ಹಂದಿಕೇರೆ 148.
 ಹಂಸಪಾದಿ 490.
 ಹತ್ತಿ 491.
 ಹನಾಸು 15.
 ಹನೇಮರ 492.

ಹಬ್ಬುಗುಳ್ಳು 149.
 ಹರಳು 498.
 ಹರಳೆ 404.
 ಹರಿವೇಸೊಪ್ಪು 494.
 ಹರೀಕಳಿವಿ 87.
 ಹಡೆಕಾಯಿ 12.
 ಹಲವುಮಕ್ಕಳಬಳ್ಳಿ 449.
 ಹಲಸು 495.
 ಹಲುಮಕ್ಕಳತಾಯಿ 40.
 ಹಲ್ಲು ನೋವುಮರ 496.
 ಹಲ್ಲೆಕಾಯಿ 497.
 ಹಸ್ತಿಪಾದ 300.
 ಹಳದಿಪಾವಟೆ 498.
 ಹಳದಿ 21.
 ಹಾಗಲ 499.
 ಹಾದರಿ 500.
 ಹಾಲಕೋರಟೆಗ 47.
 ಹಾಲವಾನ 518.
 ಹಾಲುಹಕ್ಕರಿಗೆ 501.
 ಹಾಲೆ 496, 502.
 ಹಾಲ್ಕುಬುಗಿ 501.
 ಹಾಲ್ಕೆಕ್ಕ 509.
 ಹಾಲ್ಕೊರಟೆಗ 47.
 ಹಾವುನಂಜು 478.
 ಹಾವುಮೆಳ್ಳೆ 503.
 ಹಿಂಗಳ 504.
 ಹಿಗ್ಗಿಬಂಧ 333.
 ಹಿಡಿಬೋಳ 505.
 ಹಿಪ್ಪಲಿ 506, 507.
 ಹಿರಿಬಸಳೆ 346.
 ಹಿರಿಬೋಳಿ 508.
 ಹಿರಿಮದ್ದು 485.
 ಹಿರಿಮೆಳ್ಳೆ 509.
 ಹಿರೇಮರ 272.
 ಹಿರೇಕಣಿಗು 510.
 ಹಿರೇ 511.
 ಹಿರೇಲ 506.

ಹುಚ್ಚು ಬೇವು 249.
 ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು 136.
 ಹುಣಿಸೆ 512.
 ಹುರುಳಿ 513.
 ಹುಲಿಗಿಲಿ 519.
 ಹುಲುಗಿಲು 514.
 ಹುಳಿಚಿಕ್ಕನಗಿಡ 285.
 ಹುಳಿಮರ 512.
 ಹುಳಿಹುಣಿಸೆ 285.
 ಹುಳುಗಳಗು 514.
 ಹುಳುಗಿಲ 514.
 ಹುಳುವೆ 399.
 ಹೂದಿಂಗಣ 177.
 ಹೂವರಸಿ 69.
 ಹೆಚ್ಚುಲಿ 513.
 ಹೆಣ್ಣುನೀಲಿ 63.
 ಹೆತ್ತುತಿ 156.
 ಹೆಬ್ಬುಲಸು 516.
 ಹೆಬ್ಬುಗಣಸು 207.
 ಹೆಬ್ಬುಹುಲುನೆ 342.
 ಹೆಮ್ಮರ 517.
 ಹೆಮ್ಮುಟ್ಟು 145.
 ಹೇಸಿಗೆಹೂ 282.
 ಹೊಂಗರ 518.
 ಹೊಂಗೆ 519.
 ಹೊಂಡೆ 213.
 ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು 520.
 ಹೊತ್ತುತಿರುಗ 482.
 ಹೊನ್ನಗನ 521.
 ಹೊನ್ನಗಲು 399.
 ಹೊನ್ನಾ ವರಿಕೆ 37, 247.
 ಹೊನ್ನೆ 522.
 ಹೊಲದ ಪುಂಡ್ರಿಕೆ 331.
 ಹೊಲದವರೆ 27.
 ಹೊಳೆಕಾವ 164.
 ಹೊಳೆಹುಳ್ಳು 523.
 ಹೊಳೆನೆಕ್ಕ 284.

ತುಳು ಹೆಸರುಗಳು.

ಲಿಂಕೋಲೆ 1.
 ಲಂಡಿಪುನಾರು 3.
 ಲಂಬಡೆ 4.
 ಲಗನೆ 6.

ಅಟೋರ 318.
 ಅಡುಂಬು 10.
 ಅಡ್ಡಬಾರೆ 509.
 ಅಣಿಲೆ 12.

ಅತ್ತಸ 23.
 ಅಬರೆ 27.
 ಅಬ್ಬೊಲಿಗೆ 17.
 ಅಬ್ಬೊಲೆ 355.

ಅಮುಚಿಕಾಯಿ 474.
 ಅಮೃತಕಾಯಿ 474.
 ಅಮೃತಬೂರು 18.
 ಅರಿ 5.
 ಅರಿಜೋಳ 42.
 ಅರ್ಕೆಬೂರು 11.
 ಅರ್ತಿ 14.
 ಅಲಂಬುಡ 493.
 ಅಲಿಮರ್ 25.
 ಅಲ್ಲಿಗೆ 85.
 ಅಳಿಕರೆ 250.
 ಅನೆತಜಂಕ್ 269.
 ಅನೆಮಂಜಲ್ 119.
 ಅನೆಮುಂಗು 35.
 ಅನೆಮುಂಡೇಯಿ 33.
 ಅಲ 16.
 ಇಂಗ್ 504.
 ಇಬನ್ 128, 262.
 ಇಟ್ಟಿ 313.
 ಇಪ್ಪುಲಿ 507.
 ಇಪ್ಪೆ 49.
 ಇರೆಕಳ್ಳಿ 59.
 ಇಸಮುಂಗಿಲಿ 439.
 ಇಸರಬೇರ್ 46.
 ಈಂದ್ 376.
 ಈಚರ್ 45.
 ಉಂಬೆ 258.
 ಉದುರಿಬೂರು 40, 449.
 ಉಪ್ಪಲ 52.
 ಉರುಂಡೆಬೂರು 60.
 ಉರ್ಕ 156.
 ಉರ್ದು 51.
 ಊರು ಯೆಣ್ಣೆ 55.
 ಎಣ್ಣೆದ ಮರ 394.
 ಎಡ್ಡೊಳಿ 131.
 ಎಸಲೆಪುಳಿ 438.
 ಎಲಕಿ 61.
 ಒಳ್ಳೆಕೊಡಿ 188.
 ಒಲೆಮರ 244.
 ರಂಗ್ 9.
 ಕಂಜಾಲ 499.
 ಕಂಜೆದ ಮರ 376.
 ಕಂಡೆ 86.
 ಕಂಡೇಪುಳಿ 87.
 ಕಂಬು 84.
 ಕಕ್ಕಂಡೆಲ್ 110, 503.
 ಕಕ್ಕಿಕಾಯಿ 116, 466.

ಕಡಲೆ 76.
 ಕಡಿರ್ 107.
 ಕಡಿಲೆವಂತಿ 194.
 ಕನ್ಯಾಬೂರು 477.
 ಕಪ್ಪಲೆಜೇರ್‌ದರಿ 91.
 ಕಪ್ಪು ತೊಳಚಿ 93.
 ಕರಿ ಉಂಬೆ 258.
 ಕರಿನೆಕ್ಕಿ 94, 288.
 ಕರಿಮುಡ್ಕಲ 99.
 ಕರುಕುಂಬುಡ 356.
 ಕರ್ಬಲಾಯಿ 344.
 ಕರ್ಮರ್ 508.
 ಕಲ್ಲೆಬಾರೆ 129.
 ಕಲ್ಲೆಸೂಂಟಿ 8.
 ಕಲ್ಲಂಟಿ 149.
 ಕಸಕನೆ 102.
 ಕಾಕೆಸೊಪ್ಪು 462.
 ಕಾಚ್ 112.
 ಕಾಟ್ ಅತ್ತಸ್ 118.
 ಕಾಟ್‌ಕಡಲೆ 124.
 ಕಾಟ್‌ಕೇನೆ 68.
 ಕಾಟ್‌ಜಾಕಾಯಿ 126.
 ಕಾಟ್‌ತುರೆ 105.
 ಕಾಟ್‌ತೇವು 115.
 ಕಾಟ್‌ತೊಗರಿ 127.
 ಕಾಟ್‌ವಟ್ಟಿಕಾಯಿ 104.
 ಕಾಟ್‌ಪದಂಗಿ 122.
 ಕಾಟ್‌ಪುಗರೆ 123.
 ಕಾಟ್‌ಬಾದಾಮು 432.
 ಕಾಟಿತಿ 118.
 ಕಾಡಕಂಜಾಲ 408.
 ಕಾಡಕಾರೆ 221.
 ಕಾಡಳಿಂಬುಡು 30.
 ಕಾಪಿ 138.
 ಕಾಮಕಸ್ತುರಿ 140.
 ಕಾಯಿರ್ 145.
 ಕಾಲಜೇರ್‌ದರಿ 117.
 ಕಾವಣಿ 238.
 ಕಿತ್ತಲಿ 147.
 ಕಿರಿಯಾತ್ 227.
 ಕಿರ್ಯಾತ್ 299.
 ಕುಂಬಾಲ 165.
 ಕುಕ್ಕು 405.
 ಕುಡು 518.
 ಕೂವೆ 163.
 ಕೆಂವಲ್ಲಿ 178.
 ಕೆಂಪು ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.

ಕೆಂಪು ಬಸಲೆ 346.
 ಕೆರೆಂಗ್ 473.
 ಕೇಂಕಣ್ಣದ ಪೂ 185.
 ಕೇದಯಿ 172.
 ಕೇನೆ 481.
 ಕೇಪುಲ 175.
 ಕೇಶರ 280.
 ಕೈಪೇರಿಪುಳಿ 132.
 ಕೈಬೇವು 374.
 ಕೊಂದೆ 70.
 ಕೊಂಗು 519.
 ಕೊಣ್ಣೆಕಾಯಿ 392.
 ಕೊಟ್ಟಿಮುಕ್ಕು 178.
 ಕೊಡಂಜ 180.
 ಕೊತ್ತಂಬರಿ 181.
 ಕೊರಂಜ 245.
 ಕೊರೆಂಗಿ 519.
 ಕೋಡುಕಳ್ಳಿ 418.
 ಕೋಡುಮರ 274.
 ಕೋಡೆಕಳ್ಳಿ 216.
 ಕೋರವಂತಿ 314.
 ಕೋರಿಕೊಟ್ಟು 324.
 ಕೋವೆಮುಕ್ಕು 184.
 ಗೆಂದ 453.
 ಗಜಗೇಕಾಯಿ 191.
 ಗಿಜಗಿಜವು 198.
 ಗುರುಗೊಂಬೆ 204.
 ಗುರಾಬು 205.
 ಗುಕ್ಕು 67.
 ಗುಕ್ಕುಬದನೆ 206.
 ಗೇರ್‌ಕಾಯಿ 209.
 ಗೋರಣಿ 412.
 ಗೋಕು 208.
 ಗೋಡಿ 211.
 ಗೋರಂಟಿ 412.
 ಗೋಸಂಪಿಗೆ 133.
 ಗೋಳಿ 36.
 ಬೆಂದನ 453.
 ಚಂಪಕ 457.
 ಚಕ್ಕುಲಿಮರ 215.
 ಚಕ್ಕೋಕರ 256.
 ಚಪ್ಪಂಗ 310.
 ಚಬುಕುಮರ 218.
 ಚಮತ್ತಿಗೆ 484.
 ಚಳ್ಳಂಗಾಯಿ 389.
 ಚಾತಪ್ಪು 139.
 ಚಿಪ್ಪಲೆಕೊಟ್ಟು 108.

ಚಿಪ್ಪು ಬೈ 108.
 ಚುಳ್ಳು 88.
 ಚೇಲಕಡೆ 230.
 ಜಿಂಬುನೇರೊಳು 168, 231.
 ಜಟಾಮಾಂಸ 476.
 ಜಾಜಿಕಾಯಿ 233.
 ಜಾಜಿಪು 234.
 ಜಾರಿಗೆಪುಳಿ 237.
 ಜೀರ್ವಂ 239.
 ಜೋಗಿಸಂದರ್ 202.
 ಜೋಗಿಸುರ 69.
 ಜೋಳ 359, 505.
 ಇಲೋಳಿಸರ 81, 431.
 ತೆಂದೊಳಗೆ 275.
 ತಜಂಕ್ 240.
 ತಾಕೊಟೆ 498.
 ತಾಮರೆ 85.
 ತಾಮರೆಪೂ 360.
 ತಾರಿ 244.
 ತಾರಿಪಂತಿ 182.
 ತಾರೆ 251.
 ತಿಗಡಿ 246.
 ತಿವಲೆ 315.
 ತಿಮರೆ 62.
 ತೀಮುಳ್ಳು 192.
 ತುಂಬೆ 248.
 ತುದೆಚುಳ್ಳು 523.
 ತುದೆನೆಕ್ಕ 284.
 ತುನುಸು 267.
 ತುನುಸೆ 267.
 ತುಪ್ಪೆಕೆರೆಂಗ್ 207.
 ತೂನಕೆರೆಂಗ್ 207.
 ತೂರಿಮುಳ್ಳು 80.
 ತೂರೊಳು ಬೆತ್ತ 369.
 ತೆಂಡೆ 213.
 ತೆಕ್ಕರೆ 413.
 ತೆಕ್ಕ 252.
 ತೇರೆ 209.
 ತೇವು 176.
 ತೋಗೊರಿ 254.
 ತೊಡಂಗಿ 449.
 ತೌತೆ 488.
 ದಡ್ಡಲ್ 259.
 ದಡ್ಡಲಿ 33.
 ದದ್ದು ಮದರ್ 450.
 ದರ್ಭಿಪಂತಿ 161.
 ದಾದಿ 243.

ದಾರೆಪೀರೆ 511.
 ದಾರೆಪುಳಿ 261.
 ದಾರೆಕೆಳ್ಳು 216.
 ದಾಲಿಂಬ 264.
 ದಾಸನಪೂ 263.
 ದಾಸೆಮಿ 472.
 ದಿವದಿವ 434.
 ದೀವುದ ಗುಟ್ಟೆ 266.
 ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ 401.
 ದೇವದಾರ್ 268.
 ದೊಂಪದಬರೆ 217.
 ದೊಗ್ಗೊಲಿಪದ್ದೆ 494.
 ನಾಗಸಂಪ್ಪೆ 280.
 ನಾಚಿಕೆದ್ವೈ 281.
 ನಾತಪೂ 282.
 ನಾಯಿತೊಳಚಿ 283.
 ನಾಯಿಸೋನಿಂಗ್ 278.
 ನಾವರ್ 43.
 ನೀರುಳ್ಳು 287.
 ನೀಲಿ 63.
 ನುರೆಕಾಯಿ 19.
 ನುರ್ಗೆ 290.
 ನುತೆಂಗಿ 388.
 ನೆಕ್ಕರೆ 270.
 ನೆಕ್ಕ 361.
 ನೆಲಕಡಲೆ 292.
 ನೆಲಕುಂಬುದ 293.
 ನೆಲನೆಲ್ಲಿ 153, 297.
 ನೆಲಬಸಲೆ 465.
 ನೆಲಮುಂದ 294.
 ನೆಲಮುಚ್ಚಳ 300.
 ನೆಲ್ಲಿ 305.
 ನೇಗಿಲಮುಳ್ಳು 291.
 ನೇರೊಲ್ 306.
 ನೈಕೂಲಿ 496.
 ಮಂಜಬೆದರ್ 189.
 ಪಚ್ಚರೆಂಗಿ 267.
 ಪಟಾಟೆ 53.
 ಪಟ್ಟಿಕಾಯಿ 309.
 ಪದಾಪೆ 494.
 ಪದೆಂಗಿ 308.
 ಪನೊಲಿದ ಮರ 454.
 ಪರಿಂಕಿಗಡ್ಡೆ 187.
 ಪರೆಂಗಿಪೆಲಕಾಯಿ 15.
 ಪರೆಂಗಿಮುಟ್ಟೆ 330.
 ಪರ್ತಿ 491.
 ಪರಾಶ 409.

ಪಲ್ಲೆ 497.
 ಪಾಂಡೆರ್ 49.
 ಪಾಜೇವು 193.
 ಪಾತಾಳಗರಡೆ 316.
 ಪಾದೆಮುಳ್ಳು 318.
 ಪಾಲೆ 502.
 ಪಾಲೆಂಬು 502.
 ಪಾಪಾಣ್ಣೇದಿ 357.
 ಪೀನಾರಿ 827.
 ಪೀರೆ 511.
 ಪುಂಗು 519.
 ಪುಂಡಿತಪ್ಪು 321.
 ಪುಗರೆ 520.
 ಪುಣರಪುಳಿ 410.
 ಪುನ್ನೈ 512.
 ಪುಂಡಪ್ಪು 450.
 ಪುರುಳಿ 317.
 ಪುಳಿಯಾರಲ್ 285.
 ಪೆಜ 516.
 ಪೆಲ 495.
 ಪೇರಂಗಾಯಿ 212, 236.
 ಪೊಂಗರೆ 518.
 ಪೊನ್ನೆ 479, 522.
 ಬಿಂಗಾರಕಾಯಿ 160.
 ಬಾಗಿ 332.
 ಬಂದ 338.
 ಬತ್ತಂಗಾಯಿ 336.
 ಬತ್ತರೆ 441.
 ಬಜೆ 338.
 ಬಟಾಟೆ 339.
 ಬದನೆ 341.
 ಬನುಪು 342.
 ಬವ್ವಂಗಾಯಿ 312.
 ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ 393.
 ಬಲಿಪಪೂ 185.
 ಬಾಗೆ 445.
 ಬಾರೆ 349.
 ಬಿಂಬುಲಿ 352.
 ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ 366.
 ಬೆದ್ರ 351.
 ಬೆಲ್ಲ ಪತ್ತೆ 370.
 ಬೇಸೂಪ್ಪು 96.
 ಬೊಂಡೊಲಿ 378.
 ಬೊಗೊರಿ 379.
 ಬೊಗ್ಗುಳ್ಳು 180.
 ಬೊಲ್ಲ ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
 ಬೊಲ್ಲ ಬಸಲೆ 346.

ಬೊಲ್ಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ 103.
 ಬೊಳ್ಳುಳ್ಳಿ 372.
 ಬೊಳ್ಳುತಪ್ಪ 371.
 ಬೋವು 380.
 ಬ್ಯಾರಿಬಿತ್ತ 235.
 ಮೊಂಜಲ 21.
 ಮೊಣಲ 253.
 ಮದರಂಗಿ 391.
 ಮರಮಂಜಲ 273.
 ಮಾವಲ 404.
 ಮುಂಡಿ 25.
 ಮುಂಡೇಯಿ 172.
 ಮುಚ್ಚಲ 407.
 ಮುಡ್ಕಲ 408.
 ಮುದೇರ್‌ದಾಂತ ಬೂರು 375.
 ಮುಲ್ಲಂಗಿ 415.
 ಮುಳ್ಳುಕಳ್ಳಿ 411.

ಮುಳ್ಳುಕೊಲೆ 419.
 ಮುಳ್ಳುಲ 58.
 ಮುಳ್ಳು ಕೆರೆಂಗ್ 207.
 ಮುತ್ತೆ 416.
 ಮೈರೋಳಿ 417.
 ಮೊರಂಜಿ 420.
 ಯೆಕ್ಕಮಾಲೆ 56.
 ಯೆಡ್ಡೆಮುಟ್ಟೆ 64.
 ಯೆಡ್ಡೆಮುಟ್ಟಿಂದಿ ತಪ್ಪ 32.
 ರಾಂಗಿ 424.
 ರಾಹುಬೀಜ 203.
 ರೆಂಜಿ 334.
 ರೆಜ್ಜೆವು 397.
 ಲಿತ್ತನೆ 242.
 ಲಿಂಬೆಪುಳಿ 430.
 ನೋಮ 65.
 ಶಿವಂತಿ 243.

ಶಿವಿಗೋಳಿ 152.
 ಶಿರಿಪುಣ್ಣೆ 151.
 ತುಂಬಿ 452.
 ಸಂತೆಮ 134.
 ಸಂದಬೂರು 456.
 ಸಂಪಯಿ 457.
 ಸಂದಾರಬಳ್ಳಿ 271.
 ಸದಾಪು 478.
 ಸೀಗೆ 447.
 ಸೀಪೆಕುಂಬುಡ 159.
 ಸೀಪೆಮನೋಲಿ 448.
 ಸೂಂಟಿ 452.
 ಸೂರಂಜಿ 196.
 ಸೂರೋಲ 369.
 ಸೈತಾಂಪೂ 22.
 ಹಗಲಗಂಧ 7.

ಕೊಂಕಣಿ ಹೆಸರುಗಳು.

ಲಿಖಂಡು ವಾಸೊ 189.
 ಅಂದಣಿ 474.
 ಅಲಸಂದೆ 242.
 ಅವನಾಸ 15.
 ಅತ್ತಗಂಧ 485.
 ಲಿಂಬಹಳದಿ 119.
 ಅಂಬಾಡೊ 4.
 ಅಂಬೊ 405.
 ಅಕಾತಮೊಗ್ರಿ 393.
 ಅಮೊಲಿ 17.
 ಅಲ್ಲಿ 452.
 ಅನಾಳೊ 305.
 ಇಂದಾರೂಕು 376.
 ಈಡ 132.
 ಉಂಡಿ 479, 522.
 ಉಡಿದು 51.
 ಎರಡಿ 493.
 ಎಕಪಾನಿ 62.
 ಎಮಂಡ 338.
 ಎಳ 61.
 ಕಕ್ಕಾಯಿ 70.
 ಕಡ್ಕೂರು 73.
 ಕಟ್ಟುಕರೋಟಿ 74.

ಕಣಂಗಣಿ 22.
 ಕಣೇರಿ 80.
 ಕಮಲ 85.
 ಕಂಬಲ 261.
 ಕಂಬಲೊ 99.
 ಕರಬೇವು 96.
 ಕರಿಂಜಿ 519.
 ಕರಿಜೇರೆ 91.
 ಕಲ್ಲಾಂಟಿ 101, 149.
 ಕಸ್ತುರಿ 102.
 ಕಸ್ತೂರಿಮೊಗ್ರಿ 103.
 ಕಳಂಜೊ 86.
 ಕಾಂಬೆಮೊಗ್ರಿ 50.
 ಕಾಂಬೆಕಣಂಗ 207.
 ಕಾಂಟುರೂಪಾಡ 178.
 ಕಾಂಟುನಿವಲಿ 411.
 ಕಾಕ್ಕೆಸಪ್ಪ 462.
 ಕಾಜಲಮಾವು 195.
 ಕಾಜು 208.
 ಕಾಡಅತ್ತಕ್ಕು 118.
 ಕಾಡಎರಡಿ 30.
 ಕಾಡಜಾಂಪೆ 138.
 ಕಾಡಜಾಯಿಫಲ 126.

ಕಾಡತೋರಿ 127.
 ಕಾಡದುಡ್ಡಿ 105.
 ಕಾಡಧುರಾಪಾನ 123.
 ಕಾಡವಡ್ಡಲಿ 104.
 ಕಾಡಮೆನಳು 113.
 ಕಾಡಬದಾಮಿ 432.
 ಕಾಡರುಂಬಡಿ 118.
 ಕಾಡವೋಂವೊ 120.
 ಕಾಡುಚಣೊ 124.
 ಕಾಡುಮೂಗು 122.
 ಕಾಡುಮೂರ್ನು 68.
 ಕಾತು 112.
 ಕಾಪ್ಪು 491.
 ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ 140.
 ಕಾಯಿಳಿ 110.
 ಕಾರಾಂಜಿ 87.
 ಕಾರಾತೆ 499.
 ಕಾರ್ಲಿ 429.
 ಕಾರ್ಯಾರೂಕು 145.
 ಕಾರ್ಯಾವೆಲೆಂದರ್ಲಿ 146.
 ಕಾವಂಡಳಿ 503.
 ಕಾಸಾಳಿ 397.
 ಕಾರ್ಜೇರಿ 117.

ಕಾಲಿಕಾಸ್ಥಿತಿ 100.
ಕಾಲಿಕುಳಸಿ 98.
ಕಾಳೋತುಂದೊ 92.
ಕಾಳೊದುತುರೊ 258.
ಕಾಳೊನಿಗುಂಡು 94, 288.
ಕಿರಟಿಮಾರಿ 439.
ಕಿರಾತು 299.
ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ 158.
ಕುಂಕುಮಿಫಲ 381.
ಕುಂಕ್ರಪಲ 160.
ಕುಂಬಿಯೊ 259.
ಕುನಾಳೆ 356.
ಕುಸರಿ 131.
ಕುಸ್ತಿರೂಪಾಡ 150.
ಕುಳಿತು 513.
ಕೂವ್ಯಾರೂಪಾಡ 163.
ಕುಂಚಿ 192.
ಕೇದಗಿ 172.
ಕೇಳಾಫುಲ 177.
ಕೇಳಿ 349.
ಕೊಂಫ್ಲುಳಿರೂಪಾಡ 184.
ಕೊತಂಬರಿ 181.
ಕೊಳಕಾಂದೊ 180.
ಕೋನ 207.
ಖರ್ವತರೂಕು 193.
ಖವಲ್ಯಾನಾಲಿ 278.
ಖಾಜ್ಜುಕುಲ್ಲಿ 267.
ಖಾಜ್ಜುಕುಲ್ಲಿ 463.
ಖೈರು 112.
ಗಂಡವಟಕಳಿ 188.
ಗಂಧಮೇಣಸು 190.
ಗಜಗೊ 191.
ಗಣೆರೆ 282.
ಗರುಡಫಲ 108.
ಗರ್ಡಪಾತಾಳಿ 316.
ಗರ್ಡಫಲ 196.
ಗವು 211.
ಗಾರಾಯಿ 497.
ಗಾಳಾಯಿ 121.
ಗಾಳಾಯಿರೂಪಾಡ 178.
ಗುಗ್ಗುಳು 199.
ಗುಣಾಮಣಿ 49.
ಗುಗುಂಜ 204.
ಗುಲಾಬಿ 205.
ಗುಳ್ಳು 206.
ಗೊಯಿಂಜಿ ಅಂದಣ 425.
ಗೊರಟಿ 412.

ಗೋಟಿಂಗ 243.
ಘೋಷಿಯಂಟ 448.
ಘೋಸಾಳೆ 511.
ಚಂದಡೆ 52.
ಚಂದ್ರಕಾಂತಿ 214.
ಚಣೊ 76.
ಚತುರಕಳಿ 216.
ಚಬ್ಬಿರೂಕು 218.
ಚಾಂಪೆ 457.
ಚಾಮ್ಕುಯಿ 35.
ಚಿಂಚರ್ಲಿ 67.
ಚಿಂಚಿರೂಕು 512.
ಚಿರಿಪುಟ್ಟ 378.
ಚಿಲಬೀಯಿ 219.
ಚಿವಾರಿ 355.
ಚೀಂಚ 512.
ಚೀನಿಕಾಣಂಗ 473.
ಚೋರ್ನಿಂಬುಮೊ 132.
ಜಿಲಿಂಜ 306.
ಜಾಂಬ 168.
ಜಾಫಲ 235.
ಜಾಯಿಫಲ 233.
ಜಾಯ್ತೆ ಮೊಗ್ಗಿ 234.
ಜಿರಾತ್ರೆ 227.
ಜಿರ್ವಾಂಕುರ 194.
ಜೀರೆ 239.
ಜೋಳು 359, 505.
ಜಿಕ್ಕು 128, 262.
ತಳತಮಾಡ್ಲೊ 454.
ತಳ್ತಮಾಡ್ಲೊ 244.
ತಾಂದುಲ 5.
ತಾಂಬುಚಿ ವಾಳಿ 346.
ತಾಂಬುಡೆ ಮಂದಾರ 170.
ತಾಂಬುಡೆ ಸಾಳಕ 173.
ತಾಕಾತಣ 189.
ತಾಮ್ನೆ ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
ತಾಯ್ನಿಕೊ 240.
ತಿಗಡೆ 246, 428.
ತಿಳಿಳು 55.
ತುಂಬೊ 248.
ತುಪ್ಪಡಿ 107.
ತೆಂಡ್ಲೆ 253.
ತೆಪಳಿ 238.
ತೆರೊ 115.
ತೆಲ್‌ತುಪ್ಪಿ 285.
ತೋರಂಜ 256.
ತೋರಿ 254.

ತಾಸೆ 418.
ದಧ್ಯಾತಣ 161.
ದಸಣಿಫುಲ 263.
ದಾದ್ತುಪಾನ 450.
ದಾಲ್ಪಿ 262.
ದಾಳಿಂಬ 264.
ದೀವಿಕಡಿಗ 266.
ದುತುರೊ 258.
ದುದವಾಲಿ 477.
ದುದ್ದಿ 159.
ದೇನದಾರು 268.
ದೊಡ್ಡೆ ಮೊಗ್ಗಿ 401.
ಧುವಿ ಪೊಂಸರಿ 419.
ಧುವಿ ವಾಳಿ 346.
ಧವೆ ಚಿತ್ರಮೂಲ 225.
ಧವೆ ಮಂದಾರು 363.
ಧವೆ ಸಾಳಕ 360.
ದುರಾಪಾನ 520.
ಧೂಂಪು 275.
ನೊಂಕೇರಿ 270.
ನಾಂಚಣೊ 424.
ನಾಗಚಾಂಪೆ 280.
ನಾಗತಾಳಿ 106.
ನಾಲ್ಕು 251.
ನಿಂಬುಮೊ 430.
ನಿಗುಂಡು 361.
ನಿರ್ವಿಪ 186, 438.
ನಿಲಗಡ್ಲೆ 292.
ನೆಗಲುಳ್ಳು 291.
ಪಂಗಿರೊ 518.
ಪಟ್ಟಳಿ 175.
ಪಡ್ಲೊಲ 309.
ಪಣಸು 495.
ಪನ್ನೀರಜಾಂಬ 331, 311.
ಪರ್ಪಾಟಕು 314.
ಪಾಚ್ಚಣಿಸು 516.
ಪಾಡಾವಳಿ 315.
ಪಾನ (ಪೋಡಿ) 441.
ಪಾನ್ಸು ನಿವಲಿ 59.
ಪಾರಿಜಾತಕ 319.
ಪಾಪಾಣಿಧೇದಿ 357.
ಪಿಯಾಪು 287.
ಪುತ್ರಚಿಟ್ಟೇಮಣಿ 322.
ಪುರುಪರತ್ನ 323.
ಪೆಂಡಾರೆ 509.
ಪೇರ 212.
ಪೇರಿ 236.

ಪೊಪ್ಪಾಯಿಫಳ 312.

ಫಲಸ 409.

ಫಾಗಲ 408.

ಫೊಡಿವಾನ 441.

ಫೊಪಳ 9.

ಬಿಂದಾರೂಕು 333.

ಬಡ್ಕಂಗ 336.

ಬಟ್ಟೆಬೊ 53.

ಬಟ್ಟಣೆ 339.

ಬಡ್ಡಿ ಕೋನ 207.

ಬಡ್ಡಿ ನಿವಲಿ 418.

ಬಾಪ್ಪ 232.

ಬಾರ್ಲಿ 232.

ಬಿಂಬಲ 352.

ಬಿಬ್ಬಯಿ 209.

ಬೀಟಿ 365.

ಬೀರುಂಡ 410.

ಬೆಲಪತ್ರಿ 373.

ಬೆಲ್ಲಾಫಲ 370.

ಬೆಲ್ಲೆಟಿ 371.

ಬೇತ 369.

ಬೇವು 374.

ಬೈನಿರೂಕು 376.

ಬೊಂಡಯಿ 172.

ಬೋರಿ 379.

ಬ್ರಹ್ಮ 286.

ಭದ್ರಮುಷ್ಟ 182.

ಭಾಂಗಿ 332.

ಭಾಣ್ಣಿ 494.

ಭಾಣಾವಳಿ 408.

ಭುಂಯಾವಳಿ 297.

ಭುಂಯಿನಾರಿಂಗ 296.

ಭುಂಯಿಮಾಡ್ಡಿ 294.

ಭುಂಯಿಚಾಂಪೆ 302.

ಭುಂಯ್ಯವಳಿ 169, 293.

ಭೂಂಯಾವಳಿ 153.

ಭೆನ್ನ 165.

ಭೇಂಡ 366.

ಮಂಜುಟಿ 385.

ಮುಗ್ಗೆ 488.

ಮುತ್ತಿ 390.

ಮತಂಗು 290.

ಮ್ಲಯ್ಯಿಕಾರ್ತ 388.

ಮಾಡ್ಡಿ 251.

ಮಾನಳಿಂಗ 404.

ಮರಸಾಂಗ 330.

ಮಾರೇಂ 64.

ಮುಸಳಕೋಂಬು 300.

ಮೂಗು 308.

ಮೂಲಂಗಿ 415.

ಮುತ್ತಿ 416.

ಮೆಕ್ಕೆಯೂಡ 391.

ರಡಂದನ 421.

ರತ್ನಗಂಧಿ 422.

ರಾಜಾವಳಿ 95.

ರಾನಕೇಳಿ 129.

ರಾಮತುಳಸಿ 283.

ರಿಂಬೊ 19.

ರೂವ 56.

ಲಸುಣ 372.

ಲೋಳಿಸರು 431.

ವೆಟಾಂಬ 237.

ವರಯಿ 276.

ವಾಗಾನಾಂಕ್ಟ 185.

ವಾಯಿಂಗಣ 341.

ವಾಲ್ಸಾಸಾಂಗೊ 217.

ವಾವಳಿ 203.

ವಾಸೂ 351.

ವಿಶೇಷಧೂಂಪು 199, 436.

ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿ 440.

ವೇಣಿ 176.

ವೊವಳಿ 334.

ವೋಂವೊ 65.

ಲೆಂಕಪುಷ್ಟ 442.

ಶಮಾ 89.

ಶರ್ಪಳ 389.

ಶರಿಕಾಳ 134.

ಶರ್ಕಾಳ 444.

ತಿವತ್ರಿ 185.

ತ್ರೀಗಾಂಡ 453.

ತೇವಂತೆ 484.

ಸಂದಬಳ್ಳಿ 456.

ಸಂಬರಬಳ್ಳಿ 458.

ಸವ್ವಂಗು 310, 466.

ಸಮುದ್ರಫಲ 469.

ಸಾಂತ್ರಿ 502.

ಸಾಗವಾನಿ 251.

ಸಾನು ಇಡಲ 461.

ಸಾಪ್ತಿಕಡ್ಲೂ 46.

ಸಾಯಿದೇವಿ 470.

ಸಾಲಾಮಿತ್ರಿ 471.

ಸಾವರಿ 58.

ಸಾವರಿಸಂಬಾರ 271, 458.

ಸಾಸಮ 472.

ಸಾಳಕ 85.

ಸಿಕಾಯಿ 447.

ಸೀತಾರ್ತ 475.

ಸೀತೇಡವರಿ 40.

ಸೂಂಟಿ 452.

ಸೂರ್ಯ 481.

ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ 483.

ಸೇಸಿ 486.

ಸೈತಾನಫಲ 22.

ಸೂಣಲು 460.

ಸೊನ್ನಾರಿಂಗ 147.

ಸೋನಾಮುಕ್ತಿ 304.

ಹೆರ್ಪಲಿ 38.

ಹಿಂಗಾರುಫಾಡ 504.

ಹಿಪ್ಪಿ 507.

ಹೊಂಡೊ 213.

ಹೊನ್ನಗನ್ನಿ 521.

ಹೋಡಿನಿವಲಿ 216.

ಹೋಡಿರತ್ನಗಂಧಿ 274.

ಹೋಡುತ್ರಿಕೈಕೊ 269.

VERNACULAR NAMES TRANSLITERATED

CANARESE.

Ābanāsi 97.
 Abbolige 17.
 Abdahullu 182.
 Āḍaluharaḷu 30.
 Aḍavibende 69.
 Aḍḍalasa 32.
 Aḍḍasara 32.
 Aḍike 9.
 Aḍikebāḷe 509.
 Aḍikēhū 167.
 Aḍkobīḷu 11.
 Aḍlaballī 309.
 Aḍumbu 10.
 Āḍumuttadagiḍa 31, 154.
 Āḍusōge 32.
 Agāce 6.
 Agalūṣunṭhi 8.
 Agaru 7.
 Agase 6.
 Agilugandha 7.
 Agniballī 60.
 Aguru 446.
 Āhēru 449.
 Ajāgara 195.
 Ajāmūla 65.
 Ākāśaballī 375.
 Ākāśagaruḍa 29.
 Akki 5.
 Alābu 105.
 Āla 36.
 Alagu 24.
 Alamar 25.
 Alalekāyi 12.
 Alāṅgi 35.
 Alasandi 242.
 Aligu 26.
 Āltiguḍu 246.
 Ālu 53.
 Amakīre 485.

Amaraballī 18.
 Amate 4.
 Ambaḷa 4.
 Ambaḷe 4.
 Ambaṭēhullu 194.
 Ambēhaḷadi 119.
 Ambusonge 109.
 Amṛitaballī 18.
 Amṛitaphala 474.
 Anāsu 15.
 Ānekattāḷi 33.
 Ānekivi 229.
 Ānemallige 284.
 Ānemunṅu 35.
 Āneneggilu 34.
 Andipunāru 3.
 Aṅgara 485.
 Aṇilekāyi 12.
 Aṇji 491.
 Āṅkōle 1.
 Antaragaṅge 2.
 Aṇṭaraḷe 19.
 Aṇṭavāḷa 19.
 Aṇṭutogari 223.
 Apūraṇi 16.
 Araḍāḷa 19.
 Āragu 70.
 Āragvadhā 70.
 Araḷe 491.
 Araḷi 23.
 Aranelli 95.
 Araṇji 377.
 Arase 23.
 Arasina 21.
 Arasinagurgi 237.
 Arasinahū 22.
 Arasinajinaṅgi 90.
 Arasina-ummatta 20.
 Arebēvu 249.

Ārēvata 70.
 Āriko 276.
 Arka 56.
 Arkapushpa 482.
 Arnattu 381.
 Āshāḍi 449.
 Āshāḍiyu 40.
 Asōka 28.
 Āsu 39.
 Asuge 28.
 Āśvakarna 39.
 Āśvattha 23.
 Atasi 13.
 Atti 14.
 Auḍla 493.
 Avagūde 111.
 Avare 27.
 Āvare 38.
 Āvarike 37.
 Baḍāri 335.
 Baḍāle-soppu 337.
 Baḍcāṅgāyi 336.
 Baḍagiḍa 340.
 Badane 341.
 Badari 379.
 Baḍēsōpu 486.
 Bagani 376.
 Bāge 445.
 Bāgi 35.
 Baine 376.
 Bains 376.
 Bairi 377.
 Baje 338.
 Bakula 334.
 Baḷadabullu 408.
 Bāḷameṇasu 190.
 Balarakkasi 343.
 Balarākashai 343.
 Bāḷe 349.

Baḷevadaḱi 465.
 Baḷige 344.
 Baḷagi 344.
 Banapu 342.
 Banda 383.
 Bandikyā 188.
 Baṅgāḷi 69.
 Baṅgi 332.
 Bantha 333.
 Bāraṅgi 186.
 Bāre 379.
 Bārku 348.
 Basavanapāda 345.
 Bāstimalige 103.
 Basuri 347.
 Baṭāṇi 339.
 Baṭāṇe 53.
 Baṭṭagaḁale 339.
 Bekkina-toḁḁu 60.
 Bēla 370, 373.
 Belapatre 370.
 Beḷava 370.
 Bollavatta 370.
 Bellōṭṭi 371.
 Beḷḷuḷḷi 372.
 Bēḷu 375.
 Beṇḁeka 367.
 Beṇḁekāyi 366.
 Beṅga 492.
 Beṇṇegaruga 368.
 Beppāle 496.
 Bērukaḁale 292.
 Betta 369.
 Beṭṭadāvare 52.
 Beṭṭadāvarike 247.
 Beṭṭehonne 307.
 Bhaṅgārakāyi 381.
 Bhaṅgi 332.
 Bhātāla 327.
 Bhatta 5.
 Bhūtakarāḷu 382.
 Bidiru 351.
 Biduru 351.
 Biḡadamara 203.
 Bikkegiḁa 350.
 Biḷandu 367.
 Bilāra 97.

Biḷē-bōva 362.
 Biḷē-gaṇajali 357.
 Biḷē-geṇasu 207.
 Biḷē-guḷḷa 206.
 Biḷē-hūli 364.
 Biḷē-jāli 358.
 Biḷē-jōla 359.
 Biḷē-komme 357.
 Biḷē-kumbala 356.
 Biḷē-mandāra 363.
 Biḷē-nāgadanti 246.
 Biḷē-naidile 360.
 Biḷē-nekki 361.
 Biḷē-sūli 364.
 Biḷē-tāvare 360.
 Biḷi-abhrāṅga 355.
 Biḷi-basaḷe 346.
 Biḷi-ōitramūla 225.
 Biḷi-gandhagiri 354.
 Biḷi-hinḁi 364.
 Biḷi-hūvinalakkī 311.
 Biḷi-kaṇḁivāla 363.
 Bili-mara 353.
 Biḷi-matti 390.
 Bilimbi 352.
 Bilva 370.
 Bilvāra 335.
 Biradi 446.
 Biṭi 365.
 Bobbī 151, 455.
 Bodadaraga 179.
 Bōde 222.
 Bōḁukaḁale 86.
 Bogari 379.
 Bōgi 380.
 Boṇḁuḷa 378.
 Bontekaḷḷi 216.
 Bōre 379.
 Bōvu 380.
 Brahmāmlika 386.
 Brahmi 286.
 Buḁḁakākaraṭige 60.
 Buḁḁehaṇṇu 378.
 Būdikumbala 356.
 Bunnū 158.
 Būraga 16.
 Byāla 32.

Čā 220.
 Čabuku 218.
 Čadarakaḷḷi 216.
 Čāhullu 222.
 Čakli 215.
 Čakōtra 256.
 Čākusu 37.
 Čalibūja 219.
 Čalla 400.
 Čalle 389.
 Čaṇčali 245.
 Čaṇḁe 213.
 Čandraka 480.
 Čandrakānti 214.
 Čapparabadane 75.
 Čapparadavare 217.
 Čaričali 245.
 Čavaḷi 217.
 Čayibēru 221.
 Čōjubāla 230.
 Čōlukonḁi 229, 230.
 Čēlumapi 230.
 Čennuaidilu 173.
 Čenne 174.
 Čepe 212.
 Čettubūja 219.
 Čilkarivo 148.
 Čilli 219.
 Činikāyi 159.
 Činni 226.
 Čirivēru 221.
 Čiryāta 227.
 Čiṭipāla 224.
 Čiṭṭāmatṭi 223.
 Čivike 494.
 Čučulu 382.
 Čuṇčala 228.
 Dabgaḷḷi 411.
 Daddāla 259.
 Dāgaḁi 260.
 Dabvaḷa 450.
 Dālačini 128.
 Dālčini 262.
 Dālīmbe 264.
 Dantaśāṭha 373.
 Daṇṭasoppu 494.
 Darbehullu 161.

Darbha 161.
Dārebuḷi 261.
Dāsāḷa 263.
Dāsapiḷe 263.
Dasarihū 263.
Dāsavāḷa 263.
Dattūra 258.
Dattūri 20.
Dēvaḍanti 246.
Dēvadāru 268.
Dēvagaṇigalu 133.
Dēvagarige 510.
Dēvanahūḷi 237.
Devvabāḷe 33.
Dhūpa 275.
Dikkāmali 265.
Dīvihaḷasu 266.
Dodḍa-basaḷe 346.
Dodḍa-gōṇi-soppu 337.
Dodḍa-hālmekki 503.
Dodḍa-haraḷu 30.
Dodḍa-jōḷa 505.
Dodḍa-kūve 166.
Dodḍa-maṇi 272.
Dodḍa-maradarasina 273.
Dodḍa-mekke 509.
Dodḍa-neggilu 34.
Dodḍa-paṭike 279.
Dodḍa-patre 271.
Dodḍa-ratnagandhi 274.
Dodḍa-tagaḷe 269.
Dodḍa-maṇi 272.
Dodḍ-nekkare 270.
Dodḍa-paṭike 279.
Dodḍihūḷi 132.
Dūlagonḍi 267.
Dumbarāsme 427.
Dumraṣṭa 427.
Dupḍigi 30.
Dupḍukaḷḷi 59.
Dupḍukara 35.
Dupḍumallige 401.
Duppegeṇasu 207.
Duraṇji 474.
Dusari 260.
Duttūri 258.
Eḍamuri 382.

Eḍatari 57.
Egaḷi 379.
Ekka 56.
Ekke 56.
Ekkemāle 56.
Elaḷi 379.
Elaḷi 105.
Ēlakki 61.
Elava 58.
Elelebāle 502.
Elegallī 411.
Elekaḷḷi 59.
Elevalḷi 441.
Ēḷusuttinamallige 401.
Ērumballī 60.
Ēruvaballī 60.
Ēsaḷuhūḷi 433.
Gaḷakarna 229.
Gaḷanimbe 404.
Gaḷjega 191.
Gaḷjigeḷāyī 191.
Gāḷa 351.
Gaḷakuhullu 24.
Gāḷi 218.
Gaṇajilu 192.
Gandhagiri 268.
Gandhamēṇasu 190.
Gaṇḍira 197.
Gaṇḍubiduru 189.
Gaṇḍugaṇjalagarike 408.
Gaṇḍukēpaḷe 188.
Gaṇḍunāballī 134.
Gaṇḍutagaṣi 240.
Gaṇigalamuste 476.
Gaṇigaḷu 79.
Gaṇigilatōra 164.
Gaṇṭubhāreṇgi 186.
Garaḍabēvu 249.
Garagasa 193.
Gargari 197.
Gargatti 193.
Gargga 195.
Garike 194.
Garuḍapātāḷa 316.
Garuḍaphala 196.
Garuga 195.
Garugalu 195.

Gasagase 102
Gauju 259.
Gaurihūvu 345.
Gāyadoppalu 470.
Gēkinagaḍḍe 182.
Geṇasu 207.
Geṇasugaḍḍe 473.
Gērḷāyī 209.
Gēru 208.
Giḷaḷe 198.
Giḷigijī 198.
Giḷigijī 198.
Gīrakasāle 148
Gīrikarṇike 442.
Gobli 89.
Gōdhi 211.
Golagolike 20.
Gōḷi 36.
Gondahaṇṇu 75.
Gōṇi 210.
Gōpālapuṭṭi-toppalu 46.
Goppe 312.
Goraji 245.
Gōraṇṭula 391.
Gōrikāyī 217.
Gōrimidi 184.
Gōrklu 155.
Gōva 212.
Govinajōḷa 505.
Grāha 373.
Gubbinakha 298.
Guḍapāla 98.
Guḍḍada-gōṇi 200.
Guḍḍada-ippe 259.
Guḍḍageṇasu 293.
Guḍḍanēraḷe 201.
Guḍḍaṇṇērāḷu 202.
Guḍḍareṇje 203.
Guḍḍavōma 120.
Gūde 75.
Gūdekaṭṭu 75.
Gugguḷa 199.
Gulābi 205.
Gulagaṇji 204.
Gulagaṇji 204.
Guligaṇji 204.
Guḷḷa 207.

Guluḍu 451.
Guriyeḷḷu 136.
Guruguṇṇi 204.
Gūṭakaḷḷi 59.
Habbuguḷḷa 149.
Hādari 509.
Hāgala 499.
Haladī 21.
Hajadipāvaṭe 498.
Halakoraṭiga 47.
Halasu 495.
Halavumakkalabaḷḷi 449.
Hāle 496, 502.
Hālivāna 518.
Hālkoraṭiga 47.
Hallekāyi 497.
Hallunōvumara 496.
Hālmekki 509.
Hālmūlaṅgi 501.
Halumakkaḷatāyi 40.
Hāluhakkariḡe 501.
Hamsapādi 490.
Hanāsu 15.
Handikire 148.
Hanemara 492.
Haṅgaraka 518.
Haraḷu 498.
Harḡekāyi 12.
Harikaḷivi 87.
Harivēsoppu 494.
Haṣtipāda 300.
Hatti 491.
Hāvumekke 503.
Hāvunaṇṇu 478.
Hebbalasu 516.
Hebbugeṇasu 207.
Hebbuluve 342.
Heḡḡulibullu 515.
Hemmara 517.
Hemmusṭi 145.
Henṇunīli 68.
Hēraḷe 404.
Hēsigeḡū 282.
Hetutti 156.
Hiḡijōḷa 505.
Higebantha 388.
Hīla 506.

Hiṅgaḷa 504.
Hippali 506, 507.
Hirēbaḷḷi 511.
Hirēkaṇṇiḡu 510.
Hirōmara 272.
Hiribasale 346.
Hiribōgi 508.
Hirimaddu 485.
Hirimekke 509.
Hogesoppu 520.
Holadapupḡrike 381.
Holadavare 27.
Hoḷeḡuḷḷi 523.
Holekauva 164.
Hoḷenekki 284.
Honagalu 399.
Honagana 521.
Hoṇḡe 213.
Hoṅgara 518.
Hoṅge 519.
Honnāvarike 37, 247.
Honne 522.
Hottutiruga 482.
Huḡḡeḷḷu 136.
Huḡḡubēvu 249.
Hūḡiṅgaṇa 177.
Huḷimara 512.
Huḷiḡikkanaḡiḡa 285.
Huligili 519.
Huḷihūṇiḡe 285.
Huḷuḡaḷagu 514.
Huḷugila 514.
Hulugilu 514.
Huḷuve 399.
Huṇisē 512.
Hurūḷi 513.
Hūvarasi 69.
Ibaḡi 446.
Ibbane 318.
Iḡala 45.
Iliḡi 379.
Ilīkivi 62.
Impi 42.
Indrāvaruṇi 509.
Indu 454.
Iṅgaḷa 41.
Iṅgaḷika 41.

Iṅgu 504.
Ippe 43.
Iruḡuṇḡimāvu 446.
Iruḷi 247.
Iruḷḷi 287.
Isabagōlu 44.
Isaḡāyi 105.
Iṣṭamadhuka 384.
Iṣvarabēru 46.
Itṭēvu 313.
Jaguri 377.
Jāḡikāyi 238.
Jāḡimallige 234.
Jālāri 362.
Jāle 71.
Jāmaphala 236.
Jambe 247.
Jambunēraḷu 231.
Jantale 502.
Jāpāḷa 235.
Jāriḡehuḷi 237.
Jatāmāmsi 476.
Javeḡōdi 232.
Jeḡekaḷḷi 216.
Jimmi 238.
Jirige 239.
Jōḡiyaraḷe 69.
Juvvi 347.
Kabbu 84.
Kaḡḡōra 73.
Kaḡi 139, 341.
Kaḡōra 72.
Kaḡu 72.
Kaḡu 112.
Kaḡa-aśvatṭha 118.
Kaḡabaja 155.
Kaḡaḡe 445.
Kaḡāḡubalaḷḷi 104.
Kaḡaḡargari 179.
Kaḡaḡōlu 75.
Kaḷaha 77.
Kaḡalākukāre 121.
Kaḡaharaḷu 80.
Kaḡaḡesaru 122.
Kaḡahogesoppu 123.
Kaḡajirige 117.
Kaḡakaḡane 114.

- Kāḍakallaṭṭe 114.
 Kāḍakalnāru 382.
 Kāḍakesu 115.
 Kāḍakonde 116.
 Kaḍale 76.
 Kaḍamba 77.
 Kāḍamba 77.
 Kāḍapāvaṭe 388.
 Kāḍarasina 119.
 Kāḍatti 118.
 Kaḍava 77.
 Kāḍavare 278.
 Kāḍavōma 120.
 Kāḍeḷḷu 136.
 Kāḍiruḷḷi 130.
 Kāḍubādāmi 432.
 Kāḍubāle 129.
 Kāḍubasaḷe 346.
 Kāḍubeḷḷuḷḷi 130.
 Kāḍubeḍḍekāyi 125.
 Kāḍudālḷini 128.
 Kāḍugopasu 78.
 Kāḍuheṣaru 122.
 Kaḍujāji 126.
 Kāḍujāyi 126.
 Kāḍukaḍale 127.
 Kāḍukaḍle 124.
 Kāḍukapiḷala 407.
 Kāḍukasruri 125.
 Kāḍukastūri 125.
 Kāḍukumbala 66.
 Kāḍulimbe 132.
 Kāḍumallige 131.
 Kāḍumepasu 121.
 Kāḍunimbe 182.
 Kāḍunugge 135.
 Kāḍusampige 133.
 Kāḍusāsive 134.
 Kāḍusūrpa 68.
 Kāḍutogari 127.
 Kāḍuvōma 120.
 Kāgemāre 111.
 Kāgemāri 108.
 Kaggali 71, 112.
 Kaḥiḥire 106.
 Kaḥipaḍavala 104.
 Kaḥisōre 105.
 Kākamāri 108.
 Kākamuṇḍi 109.
 Kāke, Kaki 110.
 Kākemandali 111.
 Kakke 70.
 Kāḷajirige 117.
 Kalbāgi 335.
 Kāleṅga 336.
 Kaḷigalagida 78.
 Kalikastūri 125.
 Kallaṅgaḍale 107.
 Kallaṅgaḍi 336.
 Kallaṅgaḍle 107.
 Kallaṭṭe (-tti) 101.
 Kallatti 118.
 Kaḷḷi 418.
 Kallukūva 302.
 Kallumāvu 200.
 Kallūuṇṭhi 8.
 Kalnāru 33.
 Kāmakastūri 140.
 Kamala 85.
 Kāmalate 141.
 Kāmaṇṇa 139.
 Kambaḷigida 506.
 Kambimena 350.
 Kammagaggare 140.
 Kaṇagala 78.
 Kaṇagilu (-le) 79.
 Kānagu 137.
 Kanaka 82.
 Kaṇḍi 66.
 Kandagaḍḍe 68.
 Kandarola 69.
 Kaṇeri 80.
 Kaṅgo 276.
 Kaṇiḷaḷu 79.
 Kaṇiḷiua 79.
 Kaṇkuṭiḷa 237.
 Kaṇṭakāri 67.
 Kāphi 138.
 Kapperottṭigida 124.
 Kappubobbuḷi 83.
 Kappuḍitramūla 225.
 Kappukurpi 83.
 Karaḍikappinagaḍḍe 185.
 Karaṇḍe 86.
 Karaṇḍa 519.
 Kāraṣe 114.
 Karatāḷe 244.
 Karavadi 87.
 Karavāra 79.
 Kārḍiballḷi 403.
 Kāre 110.
 Karḍibṇḍi 470.
 Karehūla 98.
 Karḍekāyi 383.
 Kārekāyi 12.
 Karesūla 98.
 Karibēvu 96.
 Karicūḷḷi 88.
 Karihatti 100.
 Karijāli 89.
 Karijinaṅgi 90.
 Karijirige 91.
 Karikastūri 150.
 Karike 194.
 Karilāvaṇṇa 99.
 Karimara 97.
 Karimatti 342.
 Karinekki 94.
 Karinelli 95.
 Karituḷasi 93.
 Karitumbe 92.
 Kariuddu 254.
 Kariummatta 258.
 Kariyahūli 98.
 Karjāli 248.
 Karkandbu 379.
 Karlakki 361.
 Karmara 508.
 Karvagagri 140.
 Kasakase 102.
 Kāsamardavu 144. [146
 Kāsarakanabandanige
 Kāsarakāyi 145.
 Kāsarka 145.
 Kāsarkabandanike 146.
 Kāsigaṇagilu 464.
 Kāsmiri 143.
 Kāsarakābandurike 146.
 Kastūri-arasina 119.
 Kastūrimallige 108.
 Kasūtihūvu 282.

Kasuvu 408.
 Kattāli 81.
 Kaṭukarōhiṇi 74.
 Kāvākuḷa 142.
 Kavalikāyi 87.
 Kāvañce 139.
 Kēdage 172.
 Kēdige 172.
 Kekkarike 509.
 Kēlahū 177.
 Kempubasale 346.
 Kempubūruga 58.
 Kempučitramūla 225.
 Kempugandhi 477.
 Kempugonḍe 167.
 Kempugulla 149.
 Kempuhuli 171.
 Kempujambunēralu 168.
 Kempukapaṅgu 164.
 Kempukañcivāla 170.
 Kempukhaira 71.
 Kempukuṇṭāla 165.
 Kempukūve 166.
 Kempumandāra 170.
 Kempumeṇasu 330.
 Kempunelagumbaḷa 169.
 Kempupuṇḍrike 321.
 Keñḍige 192, 357.
 Keṇḍāvare 173.
 Keṇḍige 422.
 Keṇkali 28.
 Keṇnaidile 173.
 Keṇneggīlu 174.
 Kēpala 175.
 Kēra 209.
 Kērakapuḷle 215.
 Kerehippali 303.
 Kēsari 381.
 Kēsarike 218.
 Kēsave 176.
 Kesu 176.
 Kētaki 172.
 Kevala 175.
 Khadira 112.
 Kiḷubaruve 157.
 Kirakasāle 148.
 Kiralbōgi 380.

Kirballi 344.
 Kiresoppu 157.
 Kirigulla 149.
 Kirihonne 151.
 Kirijāli 150.
 Kiriyātu 227.
 Kiruduruḷi 463.
 Kirugōli 152.
 Kiruhāle 155.
 Kirumañji 154.
 Kirunelli 95, 153, 297.
 Kisaṅgi 156.
 Kisgāra 175.
 Kittale 147.
 Koḍaḷi 178.
 Kōḍāle 502.
 Kodasiga 179.
 Koḍasige 180.
 Kōḍukaḷi 418.
 Kolavaḷike 184.
 Kōle 173.
 Kōlikuṭuma 185.
 Kōltēga 407.
 Kōlutagasi 269.
 Komme 192.
 Konde 70.
 Konḍe 253.
 Koranārigaḍḍe 182.
 Koriṇḍa 87.
 Korisigi 183.
 Koṭṭagida 178.
 Kottambari 181.
 Kottumbari 181.
 Krimināśini 325.
 Kudurēkiviga 390.
 Kūgaṭi 19.
 Kūlimara 143.
 Kumati 451.
 Kumbaḷa 370.
 Kumbaḷakāyi 159.
 Kumudagaḍḍe 302.
 Kupambavu 494.
 Kuṇḍali 438.
 Kuṇkuma 158, 522.
 Kuṇṭageṇasu 207.
 Kuṇṭanēraḷe 201.
 Kuppigida 160.

Kuraṇṭaka 412.
 Kurigida 31.
 Kuruvēlu 271.
 Kuśadarbha 161.
 Kuśibi 162.
 Kuśumbe 162.
 Kusuvu 332.
 Kūve 163, 455.
 Lajjāvati 281.
 Lakki 361.
 Lāvañca 408.
 Lāvañci 139.
 Lavaṅgaṇḍakke 262.
 Lavaṅgapattē 262.
 Limbe 404, 430.
 Liṅgaṭonḍe 429.
 Lōḷisara 431.
 Lōyisara 431.
 Mācīpatre 402.
 Māḍahāgala 403.
 Māḍala 404.
 Maderāṅgi 391.
 Māḍavāḷa 404.
 Maddarasa 392.
 Maḍḍi 498.
 Mādimara 436.
 Maddugunike 258.
 Madhyāhnamallige 393.
 Maggārti 387.
 Magimāvu 386.
 Mahāphala 404.
 Mairole 417.
 Majjige-hullu 139.
 Makārti 387.
 Mālēhū 175.
 Mallige 401.
 Mañcātige 385.
 Maṅgaraballī 456.
 Maṅgare 383.
 Maṅgari 383.
 Maṇitonḍe 388.
 Mañjetti 385.
 Mañjinanāru 398.
 Mañjishṭha 384.
 Mañjivāru 439.
 Maṇṇaḍike 389.
 Marabāle 396.

Maračapparike 395.
 Marada-eṇṇemara 394.
 Maraharalu 30.
 Marasaṇi 397.
 Marasaṇige 397.
 Maruga 398.
 Maruva 399.
 Maruvācala 400.
 Matti 342, 390.
 Mātulaṅga 404.
 Mavalaṅga 284.
 Māvu 405.
 Mekkejōla 505.
 Mente 416.
 Miḍigāyi 499.
 Mōcaka 290.
 Modirakaṇṇi 419.
 Mogabīraçetṭu 92.
 Mogaganigalu 133.
 Mokka 35.
 Moṇḍe 213.
 Moṇḍugaḷli 418.
 Morave 420.
 Muççilu 407.
 Muḍigeṇasu 207.
 Muḍivāla 408.
 Mūḍugaṭṭu 86.
 Muḍugudāvare 281.
 Mūlaṅgi 415.
 Mullāṅgi 415.
 Muḷḷaṅkōle 184.
 Muḷḷudaṇṭu 414.
 Muḷḷugaḷli 411.
 Muḷḷugeṇasu 207.
 Muḷḷugōraṇṭe 412.
 Muḷḷuharivēsoppu 414.
 Muḷḷumadaraṅgi 412.
 Muḷḷumusta 109.
 Muḷḷusaute 413.
 Muṇḍi 397.
 Mundige 172.
 Muṇḍukaḷli 418.
 Muṇji 406.
 Munnāga 522.
 Murginahūli 410.
 Murkaḷi 420.
 Murugikāyi 382.

Muṭḷamurike 281.
 Muttage 409.
 Muttala 409.
 Muṭṭidaremuniva 281.
 Muttukārāsi 402.
 Naççukaḍḍi 94.
 Nāçikegiḍa 281.
 Nāgadāli 106, 478.
 Nāgakēsari 280.
 Nāgamallige 279.
 Nāgasampige 280.
 Nalkughapṭēhū 393.
 Nāmadabēru 477.
 Namēru 419.
 Nandi 367.
 Nandibaṭṭu 392.
 Naṅgulika 185.
 Naṅjāpaṭṭa 392.
 Naṅjinakoraḍu 145.
 Nārambēle 444.
 Nārubēru 338.
 Nārumbēle 284.
 Nasugunni 278.
 Nātahū 282.
 Navape 276.
 Navilinabāla 277.
 Nāyibēle 134.
 Nāyinērale 306.
 Nāyisonagu 278.
 Nāyituḷasi 54, 283.
 Nāyiulḷi 130.
 Neggilumulḷu 291.
 Nēhi 307.
 Nelabēvu 299.
 Neladāli 294.
 Nelaguḷla 67.
 Nelahippali 303.
 Nelakaḍale 292.
 Nelakaṇṇi 296.
 Nelakumbaḷa 293.
 Nelamāgaḷiçēra 98.
 Nelamuççāla 300, 301.
 Nelamuççilu 300.
 Nelanāriṅga 296.
 Nelanelli 297.
 Nelaparaṇḍe 298.
 Nelasampige 302.

Nelatāle 294.
 Nelatāvare 295.
 Nelāvare 304.
 Nelāvarike 304.
 Nelli 304.
 Nelli 5.
 Nēmi 500.
 Nēpālādabēru 154.
 Nēpālādagiḍa 235.
 Nēralu 305.
 Nērigilu 291.
 Nerole 417.
 Nērvāla 235.
 Nesehullu 139.
 Nevalādi 417.
 Nīla 289.
 Nimbe 404, 430.
 Nirale 306.
 Nīrāṭa 2.
 Nirguṇḍi 288.
 Nīrlakki 288.
 Nīrubrahmi 286.
 Nīruganagalu 169.
 Nīrugōli 285.
 Nīruḷli 287.
 Nīruppi 184.
 Nīrutuḷasi 140.
 Nīrvāla 284.
 Noççi 288.
 Noge 354.
 Nuççugōli 337.
 Nugge 290.
 Nūrka 420.
 Oḷḷē-bēvu 374.
 Oḷḷēmeṇasu 64.
 Oḷḷē-nīli 63.
 Oḷḷē-taṅgaḍi 37.
 Oḷḷē-tūpra 333.
 Ōma 65.
 Ondelaga 62.
 Oraletāvare 295.
 Paōchehesaru 308.
 Paōcekāyi 509.
 Pādari 317.
 Paḍavala 309.
 Pāḍāvāli 315.
 Paḍḍale 79.

Pādemuļļu 318.
 Paḡaḡe 334.
 Paine 376.
 Pāle 502.
 Paṅgi 312.
 Pani 244.
 Pannēraļu 311.
 Pāpāskattāli 411.
 Pāpaṭi 426.
 Pappāṅgāyi 312.
 Parale 313.
 Paraṅgi 312.
 Pārijāta 319.
 Parpāṭaka 314.
 Pārpuli 178.
 Pātāḷagaruḡa 316.
 Pātaḷi 500.
 Pataṅḡadamara 310.
 Paṭḷa 309.
 Patri 271.
 Pauḡaṅgi 101.
 Pāvaṭe 320.
 Pēnāri 327.
 Pēraḷa 212.
 Pōrla 236.
 Pēḷlūturuve 326.
 Phaṅki 328.
 Phareṅḡihalasu 15.
 Phareṅḡiharaļu 30.
 Phareṅḡi-īcala 329.
 Phareṅḡimēpasu 380.
 Phiṅḡisoppu 331.
 Pīkjalī 150.
 Pippala 23.
 Poṅgara 518.
 Poppāya 312.
 Poppilī 466.
 Priyaṅgu 276.
 Puḷḷampunise 285.
 Puḷḷampuraḡi 285.
 Puṅḡisoppu 321.
 Punnāḡa 522.
 Puruḷi 317.
 Purusharatna 323.
 Purushastuṅḡa 522.
 Pūrvaḷihullu 99.
 Pushkaramūla 324.

Pushpakāsisa 325.
 Putrajīva 322.
 Puṭṭihappu 509.
 Rabbarinamara 423.
 Rāgi 424.
 Rākshasabāḷe 33.
 Raktaḡandana 421.
 Raktahonne 492.
 Rāḷa 89, 275.
 Rāmaguḷḷa 67.
 Rāmaphala 425.
 Rāmatuḷasi 283.
 Raṅḡumāle 381.
 Rāsmi 427.
 Ratnagandhi 422.
 Rāyabhōre 426.
 Rāyaranelli 95.
 Reṅje 334.
 Rēvalcinni 428.
 Rottūḡiḡa 124.
 Rudrākshihū 167.
 Sabbasige 467.
 Sadāpushpa 464.
 Sāḡōni 252.
 Sāḡuvāni 252.
 Sahadēvi 470.
 Śahāvali 449.
 Sakkarekaṅji 256.
 Sakkarekumbala 159.
 Sakkarenimbe 256.
 Sakkotti 256.
 Salādi 501.
 Sālāmiari 471.
 Saluḡpha 467.
 Sambārabaḷli 458.
 Sambārahullu 222.
 Śambe 443.
 Sambrāpi 459.
 Śame 71.
 Śami 89.
 Sampige 457.
 Samudrabalī 468.
 Samudrahāle 468.
 Samudrapāla 468.
 Samudraphala 469.
 Samudrasōḡe 468.
 Saṅabu 460.

Sanāḡikā 465.
 Sandubalī 456.
 Saṅkōśvara 274.
 Śaṅkhapushpa 442.
 Saṅḡa-īcala 461.
 Saṅḡajālī 150.
 Saṅḡakāḡesoppu 462.
 Saṅḡapaḡavala 104.
 Saṅḡaturaḡi 463.
 Śānti 248.
 Sappaṅḡa 72, 310, 466.
 Saravu 218.
 Sāsime 472.
 Sāsive 472.
 Sāsuve 472.
 Śatamūli 40.
 Saute 488.
 Śāvantige 484.
 Sāvigaḡḡe 176.
 Śēvantige 484.
 Śeyadla 170.
 Śībāribūru 449.
 Śīdōḡḡe 448.
 Śīḡebaḷli 447.
 Śīḡeṅasu 473.
 Śīme-agase 450.
 Śīmēhūṅase 215.
 Śiṅṡi 48.
 Śirikāḷa 444.
 Śirisha 445.
 Sirsala 445.
 Śishmabāḡe 446.
 Śītapphala 474.
 Śītāśru 475.
 Śivamallī 289.
 Śivanābhi 480.
 Śivanni 451.
 Śivarakti 185.
 Śivarāmakaḷli 411.
 Śivaśakti 185.
 Sogadēbēru 477, 485.
 Sōhonne 390.
 Soḷḷe 389.
 Sōmabaḷli 487.
 Sōmalate 487.
 Sonāmukhi 804.
 Soṅḡe 101.

Sonṭi 452.
 Sōpu 486.
 Śrīgandha 453.
 Śrihonne 455.
 Śrīmudrigiḍa 326.
 Śrītāli 454.
 Sudābu 478.
 Sugadi 260.
 Sugandhamuste 476.
 Sugandhiballī 477.
 Sugandhavāci 427.
 Sūleboṭṭu 320.
 Sūli 171.
 Śuṇṭhi 452.
 Śuṇṭhi-hullu 222.
 Surahonne 479.
 Sūrapagadde 481.
 Surimuḷlu 80.
 Sūryakanti 482, 483.
 Sūryamukhi 482.
 Sūryapānadahū 482.
 Sūtranābhi 480.
 Svāmimara 489.
 Tādagani 242.
 Tagāce 240.
 Tāgāce 498.
 Tagarāci 240.
 Tagarisya 240.
 Taggi 241.
 Takkāji 75.
 Tāli 244.
 Tālisapatre 245.
 Tamaṭe 443.
 Tanakali 26.
 Tannelevuḷaka 198.
 Tare 112.

Tarēdamara 71.
 Tari 243.
 Tāri 243.
 Tāvare 85.
 Tōgu 252.
 Teiladamara 257.
 Tenegiḍa 276.
 Teṅgu 251.
 Tigade 246.
 Tilōṇi 444.
 Tiruva 247.
 Togari 254.
 Toṇḍe 253.
 Toramatti 390.
 Tōraṇji 256.
 Toṭilballī 185.
 Toṭlagiḍa 255.
 Tumaki 333.
 Tumbe 248.
 Tūnagenasu 207.
 Tuṇgehullu 182.
 Turaāci 267, 278.
 Turike 250.
 Turiseke 250.
 Turubi 156.
 Turukabēvu 249.
 Turukagēru 208.
 Turukaharaḷu 30.
 Turukutogari 254.
 Tutti 156.
 Uddu 61.
 Uḍi 48.
 Uḡani 18.
 Uḡurusuttu 47.
 Uḷḷigadde 287.
 Ūma 479.

Umbatta 258.
 Ummatta 258.
 Upāmiṇi 49.
 Unmatta 258.
 Unni 508.
 Uppalige 52.
 Ūrakiriyātu 299.
 Uralagadde 53.
 Ūrāla 54.
 Ūruyeḷlu 55.
 Uśira 408.
 Utpalahū 302.
 Uttaraṇi 50.
 Vadavu 57.
 Vaḍuvāra 57.
 Vajradanīli 328.
 Valāgra 432.
 Vanasampige 118.
 Vāribenḍoka 400.
 Vārjipe 518.
 Vāsanehullu 139.
 Vāṭehuli 433.
 Vepāle 496.
 Vibhūṭigadde 393.
 Vilāyati-alḍekāyi 434.
 Vilāyati-haraḷu 435.
 Vilāyati-hatti 100.
 Vilyadaballī 441.
 Visamugōlu 44.
 Viśēśadhūpa 436.
 Vishakhaddi 437.
 Vishamadhāri 438.
 Vishamūḡuli 439.
 Vishṇukrānti 440.
 Vōma 65, 479.
 Yādāni 260.
 Yava 232.

TULU.

Abare 27.
 Abbolige 17.
 Abrōni 355.
 Aḍkabāre 509.
 Aḍumbubūru 10.
 Agase 6.
 Ākire 250.
 Āla 16.
 Alambuḍa 493.
 Alimar 25.
 Allige 85.
 Ambaḍe 4.
 Amṛitabūru 18.
 Amṛitakāyi 474.
 Amučikāyi 474.
 Auḍipunāru 3.
 Ānemañjal 119.
 Ānemunḍēyi 33.
 Ānemunḡu 35.
 Ānetajañku 269.
 Anile 12.
 Añkōle 1.
 Ari 5.
 Arijōla 42.
 Arkebūru 11.
 Arti 14.
 Attasa 23.
 Aṭūra 318.
 Baččāṅgayi 336.
 Baččire 441.
 Baḍano 341.
 Bāge 445.
 Baḡe 338.
 Balipapū 185.
 Banda 333.
 Baṅgārakāyi 160.
 Baṅgi 332.
 Banupu 342.
 Bappaṅgāyi 312.
 Bāre 349.
 Baṭāpi 339.
 Bayyamallige 393.
 Bedru 351.
 Bellapatre 370.
 Beṇdekāyi 366.

Bēsoppu 96.
 Bimbuli 352.
 Bogguṇḷi 130.
 Bogori 379.
 Boḷdu-basale 346.
 Boḷdu-čltramūla 225.
 Bōldu-mallige 103.
 Boḷle-tappu 371.
 Boḷḷuḷi 372.
 Boṇḍoli 378.
 Bōvu 380.
 Byāribittu 235.
 Čabukumara 218.
 Čakkōtara 256.
 Čakkulimara 215.
 Čaḷḷāṅgayi 389.
 Čamattige 484.
 Čampaka 457.
 Čandana 453.
 Čappaṅga 310.
 Čātappu 139.
 Ččlakaḍe 230.
 Čiploṭṭe 108.
 Čipulukoṭṭe 108.
 Čuḷli 88.
 Daḍḍal 259.
 Daḍḍoli 33.
 Daddumardu 450.
 Dālimba 264.
 Dāndi 243.
 Darbbhepanti 161.
 Dārēkaḷli 216.
 Dārepīre 511.
 Dārepuḷi 261.
 Dāsanpū 263.
 Dāsemi 472.
 Dēvadāru 268.
 Dividivi 434.
 Dīvudagujje 266.
 Doggolipadpe 494.
 Dompadabare 217.
 Duṇḍumallige 401.
 Eḍroli 131.
 Elaki 61.
 Enṇedamara 394.

Esalpuḷi 433.
 Ġērūkāyi 209.
 Ġajigekāyi 191.
 Ganda 453.
 Ġijigijidai 198.
 Ġōdi 211.
 Ġōku 208.
 Ġōḷi 36.
 Ġōraṇṭe 412.
 Ġoraṭe 412.
 Ġōsāmpige 133.
 Ġulābu 205.
 Guḷla 67.
 Ġullabadanc 206.
 Gurugoṇji 204.
 Hagalgandha 7.
 Īcil 45.
 Ijin 262.
 Ijnu 128.
 Īndu 376.
 Inḡu 504.
 Ippe 43.
 Ippuḷi 507.
 Irekaḷli 59.
 Isamuṅgili 439.
 Isarabēru 46.
 Iṭṭai 313.
 Jājikāyi 233.
 Jājipū 234.
 Jambunēroḷu 168, 231.
 Jārigepuḷi 237.
 Jaṭāmāmsi 476.
 Jīrdari 239.
 Jōgimara 69.
 Jōgiparndu 202.
 Jōla 359, 505.
 Kāčū 112.
 Kāḍakančāla 403.
 Kāḍakāre 121.
 Kāḍaḷambuḍu 30.
 Kaḍale 76.
 Kadikepanti 194.
 Kaḍīru 107.
 Kaipēripuḷi 132.
 Kākesoppu 462.

Kakkekāyi 116, 466.
 Kakkendēlu 110, 503.
 Kālajīrdari 117.
 Kallaṇṭe 149.
 Kallūbāre 129.
 Kallusūṇṭi 8.
 Kāmakasturi 140.
 Kañcāla 499.
 Kaṅgu 9.
 Kaṇile 351.
 Kaṇṇidamara 376.
 Kanyābūru 477.
 Kāpi 138.
 Kappaljīrdari 91.
 Kappuṭolači 93.
 Karaṇḍe 86.
 Karbalāyi 344.
 Karimudiyala 99.
 Karinekki 94, 288.
 Kari-umbe 258.
 Karmar 508.
 Karmbu 84.
 Karṇḍe 86.
 Karṇḍepuḷi 87.
 Karokumbuḍa 356.
 Kasakase 102.
 Kāṭarti 118.
 Kāṭu-attasū 113.
 Kāṭyabādāmu 432.
 Kāṭyākāyi 126.
 Kāṭyakaḍale 124.
 Kāṭyakeṇe 68.
 Kāṭypadeṅgi 122.
 Kāṭyapaṭlakāyi 104.
 Kāṭypugere 123.
 Kāṭṭēvṇ 115.
 Kāṭṭogari 127.
 Kāṭṭure 105.
 Kāvaṭe 238.
 Kāyeru 145.
 Kēdayi 172.
 Keibēru 374.
 Kempalli 173.
 Kempu-basale 346.
 Kempu-ōitramūla 225.
 Kēna 481.
 Kēṇkaṇṇuḍapū 185.

Kēpula 175.
 Kereṅgu 473.
 Kēšara 280.
 Kiriyaṭu 227.
 Kiriyaṭu 299.
 Kittuli 147.
 Koḍaṇji 180.
 Kōḍekaḷli 216.
 Kōḍukaḷli 418.
 Kōḍumara 274.
 Kokkekāyi 392.
 Konde 70.
 Koraji 245.
 Kōrapanti 314.
 Koreṅgi 519.
 Kōrikoṭṭu 324.
 Korṅgu 519.
 Kottambari 181.
 Kōṭtemuḷlu 178.
 Kōvemuḷlu 184.
 Kuḍu 513.
 Kukku 405.
 Kuṇṭāla 165.
 Kūve 163.
 Lattane 242.
 Limbepuḷi 430.
 Maḍureṅgi 391.
 Mairole 417.
 Maṇjal 21.
 Maṇoli 253.
 Māpala 404.
 Maramaṇjaly 273.
 Mette 416.
 Moraṇṭe 420.
 Muččil 407.
 Mudeluḍānti-būru 375.
 Muḍyala 408.
 Muḷlāla 58.
 Muḷlaṇkole 419.
 Mullenḡi 415.
 Muḷḷukaḷli 411.
 Muḷḷukereṅgu 207.
 Muṇḍēyi 172.
 Muṇḍi 25.
 Nācīkedai 281.
 Nāgasampai 380.
 Nātapū 282.

Nāikūli 496.
 Nāvil 43.
 Nāyisonaṅgu 278.
 Nāyitoḷači 283.
 Nēgilumuḷḷu 291.
 Nekkare 270.
 Nekki 361.
 Nelabasale 465.
 Nelakadaḷe 292.
 Nelakumbuḍa 293.
 Nelamučcāla 300.
 Nelamuuda 294.
 Nelanelli 153, 297.
 Nelli 305.
 Nērolu 306.
 Nili 63.
 Niruḷli 287.
 Nōlisara 81, 431.
 Nurekāyi 19.
 Nurge 290.
 Nurteṅgi 388.
 Oḷlekoḍi 188.
 Ōlemara 244.
 Paččereṅgi 267.
 Pādemuḷlu 318.
 Padeṅgi 308.
 Padpe 494.
 Pājēvu 193.
 Palāṣa 409.
 Pāle 502.
 Pālembu 502.
 Palle 497.
 Pāṇḍel 49.
 Pāṇjibeduru 189.
 Panolidamara 454.
 Pareṅgimuṇḍi 330.
 Pareṅgipeḷakāyi 15.
 Parinkigaḍḍe 187.
 Parti 491.
 Pāṣhāṇabhēdi 357.
 Pāṭalagaraḍe 316.
 Paṭāte 53.
 Paṭlakāyi 309.
 Peja 516.
 Pela 495.
 Pōraṅgāyi 212, 296.
 Pīnāri 327.

Pīre 511.
Poṅgare 518.
Ponne 479, 522.
Pugere 520.
Puliyāral 285.
Puṇarapuli 410.
Puṇḍitappu 321.
Puṅgu 519.
Punke 512.
Puritappu 450.
Puruḷi 317.
Rāgi 424.
Rāhubīja 208.
Reccēvu 397.
Reṇje 334.
Sadāpu 478.
Saitānapū 22.
Sambārabaḷli 271.
Sampayi 457.
Sandūbūru 456.
Santemi 134.
Śānti 243.
Śidigōḷi 152.

Śigo 447.
Śipekumbuda 159.
Śipemanoli 448.
Śiriponne 151.
Sūṇṭi 452.
Sūraṇṭe 196.
Sūrol 369.
Tajaṅku 240.
Takoṭe 498.
Tāmare 85.
Tāmarepū 360.
Tandolige 275.
Tāre 251.
Tāri 244.
Tāripanti 182.
Tauḍaṅge 449.
Tautē 488.
Tekkare 413.
Tekki 252.
Teṇḍe 213.
Tēre 209.
Tēvu 176.
Tigaḍi 246.

Timare 62.
Tīmuḷḷu 192.
Tipale 315.
Togori 254.
Tudecūḷi 523.
Tudenekki 284.
Tumbe 248.
Tūnakereṅgu 207.
Tunuse 267.
Tunusu 267.
Tuppekereṅgu 207.
Tūrimuḷḷu 80.
Tūroḷubetta 369.
Uduribūru 40, 449.
Umbe 258.
Uppala 52.
Urdu 51.
Urki 156.
Ūruyeṇme 55.
Uruṇdebūru 60.
Vōma 65.
Yeddemuṇḍi 64.
Yedamuṭṭanditappu 32.
Yekkamāle 56.

KONKANI.

Āboli 17.
Ākāśamogri 393.
Akbaṇḍuvāso 189.
Alasande 242.
Ālle 452.
Āmbāḍo 4.
Āmbhaḷadi 119.
Āmo 405.
Andaṇi 474.
Aśvagandhi 485.
Āvāḷo 305.
Avanāsa 15.
Baččaṅga 886.
Baḍḍikōṇa 207.
Baḍḍinivali 418.
Bainirūku 376.

Bājri 232.
Bandārūku 333.
Bārli 232.
Baṭṭane 339.
Baṭṭate 58.
Belapatrīphala 373.
Bellāphala 370.
Belloṭi 371.
Bēta 369.
Bēvu 374.
Bhadramuṣṭi 182.
Bhājji 494.
Bhāṇāvali 408.
Bhāṅgi 332.
Bheḷsa 165.
Bhēṇḍa 366.

Bhūnyāvāḷi 153, 297.
Bhūnyimāḍḍi 294.
Bhūnyināriṅga 296.
Bhūyṇcāṁpe 302.
Bhuyṇkuvāḷe 169, 293.
Bibbayi 209.
Bimbala 352.
Biruṇḍa 410.
Bīṭṭiruku 365.
Boṇḍayi 172.
Bōrirūku 379.
Brahmi 286.
Čabkirūku 218.
Čammuyi 35.
Čampe 457.
Čandaḍe 52.

Čandrakānti 214.

Čaṇo 76.

Čaturakaḷli 216.

Čilabiṇi 219.

Činča 512.

Činčartī 67.

Čiūcerūku 512.

Činikapaṇḡa 473.

Čiriputla 378.

Čivāri 355.

Čörnimbuvu 132.

Dāddupāna 450.

Dālčini 262.

Dālīmba 264.

Darbhyātana 161.

Dasanephūla 263.

Dēvadāru 268.

Dhave-čitramūla 225.

Dhave-mandāru 363.

Dhave-sāḷaka 360.

Dhavi-pomsari 419.

Dhavi-vāli 346.

Dhumpārūku 275.

Dhurāpāna 520.

Dīvikadigi 266.

Doḷdemogre 401.

Dudavāli 477.

Duddi 159.

Duturo 258.

Ēkapāni 62.

Ēkhaṇḡa 338.

Ēla 61.

Eraḍi 493.

Gajago 191.

Gālāyi 121, 178.

Gaṇḍapaṭakali 188.

Gandhamenasu 190.

Ganere 282.

Gārāyi 497.

Gardapātāli 316.

Gardaphala 196.

Garudaphaḷa 108.

Gavu 211.

Ghosāle 511.

Ghoyanṭa 448.

Gōiynče-andana 425.

Gorati 412.

Gōtiṅga 243.

Guggulu 199.

Gulābi 205.

Gulla 206.

Gunāmaṇi 49.

Gurguḷi 204.

Harpuli 38.

Iliṅgājhāḍa 504.

Hipli 507.

Hōdi-nivali 216.

Hōdi-ratnagandhi 274.

Hōdu-taikiḷo 269.

Honaganni 521.

Hondo 218.

Īḍa 132.

Indārūku 376.

Jāmb 306.

Jāmba 168.

Jāphala 235.

Jāycemogre 234.

Jāyiphala 233.

Jiratte 227.

Jirbāūkura 194.

Jire 239.

Jōlu 359, 505.

Kaččūru 73.

Kāḡa-aśvatthu 113.

Kāḡabadāmi 432.

Kāḡačēampe 133.

Kāḡadhurāpāna 123.

Kāḡaduḍdi 105.

Kāḡa-eraḍi 30.

Kāḡajāyiphala 126.

Kāḡapadḡūla 104.

Kāḡapimpalu 113.

Kāḡarumbaḍi 118.

Kāḡatōri 127.

Kāḡučaṇo 124.

Kāḡumūgu 122.

Kāḡusūru 68.

Kāḡuvōzvo 120.

Kāḡalamāvu 195.

Kāju 208.

Kakkūyi 70.

Kākkesappu 462.

Kāḷajire 117.

Kalaṇčo 46.

Kālikāpsini 100.

Kālitulasi 93.

Kallāṅṭa 101, 149.

Kāloduturo 253.

Kālonigupḡu 94, 288.

Kālotumbo 92.

Kāmakastūri 140.

Kamala 85.

Kapaṅgaṇi 22.

Kapēri 80.

Kāṇṭamogri 50.

Kāṇṭekapaṅga 207.

Kāṇṭyājhāḍa 173.

Kāṇṭyanivali 411.

Kāppusu 491.

Karabēvu 96.

Kārāṅja 87.

Kārāte 499.

Karijire 91.

Kariṅje 519.

Karmbala 261.

Karmbalo 99.

Kārṭa 429.

Kāryārūku 145.

Kāryāvelibendarli 146.

Kāsāli 397.

Kaskase 102.

Kastūrimogre 103.

Kātu 112.

Katukarōhipi 74.

Kāvaṇḡali 503.

Kāyili 110.

Kēdagi 172.

Kēlāphūla 177.

Kēli 349.

Kečiki 192.

Khairu 112.

Khājrakulli 267.

Khājrakulli 463.

Kharvaterūku 193.

Khavalyāvāli 278.

Kiraṭimāri 439.

Kirātu 299.

Kirlu 351.

Koḷakāṇḍo 130.

Kolmbuḷejhāḍa 184.

Kōna 207.

Kotambari 181.
 Kuḷitu 513.
 Kumbiyo 259.
 Kuṅkmiphala 160, 381.
 Kuṅkumakēsari 158.
 Kusari 131.
 Kusrijhāḍa 150.
 Kuvāle 356.
 Kūvyājhāḍa 163.
 Lasupa 372.
 Loḷisaru 431.
 Magge 488.
 Mañjuṭi 385.
 Maṣiṅgu 290.
 Matti 390.
 Māvālīṅga 404.
 Metti 416.
 Metyejhāḍa 391.
 Mhaysikārta 388.
 Mirasāṅga 330.
 Mīre 64.
 Mūgu 308.
 Mūlaṅgi 415.
 Musalākōmbu 300.
 Nāgačampe 280.
 Nāgatāli 106.
 Nāñcaṇṇo 424.
 Nāṅkēri 270.
 Nārlamāḍḍo 251.
 Negalmuḷlu 291.
 Nelagaḍḍo 292.
 Niguṇḍu 361.
 Nimbuvo 430.
 Nirviṣa 186, 438.
 Pačapaṇasu 516.
 Paḍāvaḷi 315.
 Paḍḍūla 309.
 Pāna 441.
 Paṇasu 495.
 Paṅgiro 518.
 Pāṇṇānivali 59.
 Pannīrajāmba 231, 311.
 Pārījātaka 319.
 Parpāṭaku 314.

Pāshāpabhēdi 357.
 Paṭkali 175.
 Peṇḍāre 509.
 Pēra 212.
 Pērirūku 236.
 Phāgila 403.
 Phalasa 409.
 Phoḍipāna 441.
 Phopala 9.
 Piyaṇu 287.
 Poppāyiphala 312.
 Purusharatna 323.
 Putrajibbemaṇi 322.
 Račandana 421.
 Rājāvālo 95.
 Rāmatuḷasi 283.
 Rānakēli 129.
 Ratnagandhi 422.
 Riṇṇo 19.
 Riṇṇyārūku 19.
 Rūvi 56.
 Sāgavāni 252.
 Saitāṇphūla 22.
 Sālaka 85.
 Sālāmiṣi 471.
 Sambarabaḷli 458.
 Samī 89.
 Samudraphaḷa 469.
 Sanduḅaḷli 456.
 Śaṅkapūshpi 442.
 Sāntui 502.
 Sānu-ičala 461.
 Sappaṅgu 310, 466.
 Sāpsikaḍḍūla 46.
 Śarpaḷa 389.
 Sāsama 472.
 Sāvirsambāra 271, 458.
 Sāviri 58.
 Sāyidēvi 470.
 Sēpi 486.
 Śēvante 484.
 Sikāyi 447.
 Śirikāḷa 134.
 Śirkāḷa 444.

Sītāśru 475.
 Sītēčavari 40.
 Śivaśakti 185.
 Sopabu 460.
 Sōṇāmakkī 304.
 Sonnāriṅga 147.
 Śrīgāṇḍa 453.
 Sūṇṇi 452.
 Sūrpu 481.
 Sūryakānti 483.
 Takkātapa 139.
 Talatamāḍḍo 454.
 Taḷtamāḍḍo 244.
 Tāmbaḍe-mandāra 170.
 Tāmbaḍe-sālaka 173.
 Tāmbaḍi-vāli 346.
 Tāmḍe-čitramūla 225.
 Tāṇḍula 5.
 Tause 413.
 Tāykiḷo 240.
 Teltuppi 285.
 Teṇḍle 253.
 Tepaḷi 238.
 Tēro 115.
 Tigade 246, 428.
 Tikke 128, 262.
 Tiḷu 55.
 Tōraḍja 256.
 Tōri 254.
 Tumbo 248.
 Tupkaḍi 107.
 Uḍidu 51.
 Uḍi 479, 522.
 Vāgāṇaṅkṭa 185.
 Vāllasāṅgo 217.
 Varayi 276.
 Vāso 351.
 Vaṭāmba 237.
 Vāvaḷi 203.
 Vāyingaṇa 341.
 Vēṇṇi 176.
 Viḷēshadhūpu 199, 436.
 Viṣhukrānti 440.
 Vōṇvo 65.
 Voḷaḷi 334.

MALAYALAM.

Āḍamaram 432.
Āḍavikaččōla 72.
Āḍhaki 254.
Āḍutinnāpāla 31.
Āḍutoṭāpāla 31.
Āgatti 6.
Ākāśavallī 375.
Ākil 7.
Ālasippū 274.
Ālam 259.
Āmalakam 305.
Āmlam 512.
Āmari 63.
Āmbaḷam 4.
Āmukiram 485.
Ānačoriyaṇam 250.
Ānanās 15.
Ānapparuva 11.
Ānečovaḍi 300.
Āneyaḍi 300.
Ānili 516.
Ānīkōlam 1.
Ānūllāppōnū 2.
Āntimalari 393.
Ārakāmbal 173.
Āral 442.
Āraḷu 35.
Āraṇḍiḷi 377.
Ārantal 35.
Āratṭa 427.
Āravindam 85.
Ārayāl 23.
Āri 5.
Āriččavaḷam 42.
Ārinellikka 95.
Āriṇil 1.
Āriṇkāpṭan 189.
Ārippu 282.
Ārūta 478.
Āryavāl 134.
Āśōkam 28.
Āśvattham 23.
Āṭakāmaṇiyaṇ 86.
Āṭalōṭakam 32.
Āṭampu 10, 400.

Āṭṭa 425.
Āṭṭačakka 474.
Āṭṭi 14.
Āṭṭydarbha 161.
Āṭumpu 10.
Āvari 63.
Āvil 203.
Āvilpori 316.
Āvīram 37.
Āyini 516.
Āḍari 379.
Bunnu 138.
Čabōku 218.
Čadavēlikilāṇu 449.
Čakila 347.
Čakkarakumpalaṇa 159.
Čampakam 133, 457.
Čaṇaka 460.
Čaṇalamparaṇḍa 456.
Čandana 453.
Čanakkūva 324.
Čappaṇam 310.
Čārapa 357.
Čatukuppa 467.
Čaturakalḷi 216.
Čaturapuḷi 261.
Čavakāyimaram 19.
Čāyapullu 139.
Čāyavēr 221.
Čekki 175.
Čekkikoṭuvēri 225.
Čēmanti 484.
Čemmaram 1.
Čemmuḷli 412.
Čemparavaḷli 458.
Čemparutti 263.
Čōmpu 176.
Čōṇčandanam 421.
Čōṇčiniṛkilāṇu 302.
Čendūrakam 162.
Čēna 481.
Čēṅgariṇālī 358.
Čēṅgummaṭe 388.
Čeriyasamskaravaḍi 164.
Čeruēira 148.

Čeruēuṇḍa 149.
Čerumara 209.
Čerunārakam 430.
Čeruparuva 437.
Čerupayaru 308.
Čerupiččakam 401.
Čerupīram 511.
Čerupuḷḷate 174.
Čerupunna 151.
Čerutōkku 186.
Čeruvajutina 149.
Čeruvīḍukōl 38.
Četti 175.
Čōttimandāram 422.
Čevanti 484.
Čigiri 237.
Čikakāyi 447.
Činakapṭal 78.
Činamulagu 190.
Činaparutti 483.
Činapāvu 187.
Čiṇča 512.
Čiṇčivēr 452.
Činikkilāṇna 473.
Čirakam 239.
Čirupūla 364.
Čitārmaram 474.
Čitinti 436.
Čiṭṭāmaṇakku 493.
Čiṭṭāmritam 18.
Čittintu 461.
Čiyakāyi 447.
Čogannabaśāla 346.
Čōḷam 359.
Čōḷamaram 218.
Čoriūṇṇam 267.
Čorivaḷli 278.
Čoriyaṇam 267.
Čōṭṭuḷkoṭṭa 178.
Čukanna-aṭampu 10.
Čuṇḍa 101.
Čūralvaḷli 369.
Čuvanna-āl 347.
Čuvanna-araḷe 79.
Čuvannamandāram 170.

Daivapāla 502.	Kākamulla 34.	Kari-ummattam 258.
Dēvadāru 268.	Kūkatop̄ti 111.	Karivēlam 150.
Dēvadārum 354.	Kakari 413.	Karivēpu 96.
Dvipupilāvu 266.	Kāḷaḷīrakam 117.	Karivivaḷḷi 448.
Ēlam 61.	Kaḷaṇṇi 191.	Karinoṣu 312.
Elan̄i 334.	Kaḷaṇṇam 520.	Karpūravallaḷi 271.
Ēlattari 61.	Kaḷāvu 87.	Karukapuḷḷu 194.
Eri 56.	Kallāl 69.	Karunoṇṇi 288.
Erikku 56.	Kallareyāl 113.	Karuparutti 491.
Ērilampāla 502.	Kalluvāḷa 129.	Karuva 262.
Eriṇi 334.	Kaḷuṇṇa 9.	Karuvēlam 89.
Erōppakaita 33.	Kamuku 9.	Karuvētti 97.
Guṇja 204.	Kanakapāla 415.	Kārvēla 444.
Hinaparutti 483.	Kaṇāvīram 79.	Kaṣakaṣa 102.
Ilakaḷḷi 59.	Kaṇṇanapū 118.	Kaṣumāvu 208.
Ilanta 379.	Kaṇṇāvu 332.	Kaṭala 76.
Ilapon̄gu 508.	Kāṇṇi 66.	Kāṭamaṇakkū 30.
Ilavam 58.	Kaṇḍakiphala 495.	Kaṭampu 77.
Ilavāṇṇapaṭṭa 262.	Kāṇḍaḷ 185.	Kāṭentū 45.
Ilavaṇgam 128.	Kaṇḍaṇḡūri 110. [146.	Kāṭeruma 418.
Īna 447.	Kāṇirattimēlpulluṇṇi	Kāṭiṇṇi 8.
Īn̄i 452.	Kāṇṇappi 195.	Kāṭtatti 118.
Indrāṇi 361.	Kāṇṇiram 145.	Kāṭṭavāla 81.
Īrampana 376.	Kāntēna 130.	Kāṭṭavāya 431.
Irippa 82.	Kapi 138.	Kāṭṭu-ayamōḍakam 120.
Irubōgam 247, 380.	Kappaṭakka 15.	Kāṭṭuṇṇa 68.
Iruḷ 247.	Kappalam 312.	Kāṭṭujīrakam 117.
Īruḷḷi 287.	Kappamāvu 208.	Kāṭṭukaḍalekka 124.
Iruppa 43.	Kappamuḷakū 330.	Kāṭṭukastūri 125.
Iruvīḷ 446.	Kāra 121.	Kāṭṭukonna 116.
Īsaramulla 46.	Kārā 383.	Kāṭṭuknrunnu 132.
Itti 146, 347.	Karaṇḷḷi 88.	Kāṭṭumallika 131.
Jakka 495.	Karaṇḡōlam 200.	Kāṭṭumun̄al 119.
Jaṭāmāmsi 476.	Karaṇṭa 87.	Kāṭṭumuriṇa 135.
Jātikāmaram 233.	Kārellu 55.	Kāṭṭunārakam 132.
Jimuṭe 37.	Karikuriṇi 83.	Kāṭṭuṇeriṇiḷ 34.
Kāṇit 207.	Karimaram 97.	Kāṭṭuparutti 125.
Kaṇḍūram 73.	Karimardu 342.	Kāṭṭupaṭōlam 104.
Kaḍalāḍi 50.	Karimarutu 362.	Kāṭṭupayaru 122.
Kaḍaḷi 270.	Karimbu 84.	Kāṭṭupīṇṇakam 131.
Kaḍalivēgam 46.	Karimpana 244.	Kāṭṭupugayila 123.
Kaḍappilāvu 498.	Karimuriku 238.	Kāṭṭurāmatuḷasi 283.
Kaḍuka 472.	Karimuttaṇa 182.	Kāṭṭuvāla 129.
Kāippaṇṇuram 105.	Kariṇāli 71, 112.	Kāṭṭuveḷḷūran 331.
Kaita 172.	Kariṇḡīrakam 91.	Kāṭuṇṇam 105.
Kaitaṭakka 15.	Karinoṇṇi 94.	Kāṭukarayāmpu 142.
Kaiyāntakara 195.	Karintumba 92.	Kāṭukarōhiṇi 74.

Kāṭṇkaruppu 142.
 Katukiramapi 74.
 Katukkāmaram 12.
 Kāṭukūrka 271.
 Kāṭunīrūrī 462.
 Kāṭṭupilāvu 516.
 Kāṭūram 156.
 Kāṭutendalkoḍi 460.
 Kāṭutippalli 303.
 Kāṭuvāra 177.
 Kāṭuvellari 503.
 Kāyāvu 25.
 Kayyanni 195.
 Kētaki 172.
 Khadiram 112.
 Kharjūrā 45.
 Kiḷakkan-nēraḷ 306.
 Kīḷānelli 153.
 Kiḷāṇa 473.
 Kimāukam 409.
 Kiriyaṭṭu 227.
 Kiriyaṭu 299.
 Kīrṭānelli 297.
 Kirutānelli 153.
 Kodeppuṇe 407.
 Kodogam 62.
 Kōlam 379.
 Kollatevettilla 412.
 Koḷlu 513.
 Konne 70.
 Kōra 424.
 Koraḍa 83.
 Korinil 328.
 Koṭakappāla 180.
 Kōtampam 211.
 Koṭattūva 267.
 Koṭṭakka 355.
 Kottampōlari 181.
 Kōṭṭapayaru 242.
 Kōva 253.
 Kōvidāram 170.
 Koyyāmaram 236.
 Krishṇaṭaḷasi 93.
 Kuḍapāyal 2.
 Kumāḷu 143.
 Kumāri 431.
 Kumbālam 356.

Kumil 451.
 Kundam 103.
 Kuṇkumam 158.
 Kunni 204.
 Kuntirikkam 199.
 Kuppamaṇṇaḷ 381.
 Kuppamēni 160.
 Kuppipū 426.
 Kurukuttimulla 103.
 Kurumpa 398.
 Kurupa 103.
 Kurumuḷaku 64.
 Kuruuṭṭṭi 107.
 Kuruntuvaṭi 107.
 Kuṭṭakam 62.
 Kutapana 454.
 Kūva 163.
 Kūvaḷam 370.
 Kuylṭṭi 238.
 Kuyumpapū 162.
 Mādalam 404.
 Maḍagiriṇvembu 354.
 Māḍalanārakam 404.
 Maḍhurakkīḷāṇa 473.
 Maḍhuranārakam 147.
 Maḍhurapūḷi 512. [256.
 Mādulaṅgam 404.
 Maḷlādi 417.
 Maḷlāṇṇi 391.
 Maḷlālu 417.
 Makiramaram 334.
 Makki 237.
 Makura 334.
 Malaivēmbu 249.
 Malampōra 212.
 Malantuḍar 379.
 Malatāni 437.
 Mālāti 234.
 Malenārakam 132.
 Mallantoddali 155.
 Mallika 401.
 Maṇali 289.
 Maṇapūmaram 319.
 Maṇṇāṭi 385.
 Māṇṇi 476.
 Maṇḍāram 518.
 Maṇḍavalli 214.

Maṇḍakāyi 383.
 Maṇḍalapāla 502.
 Maṇḍalakāra 500.
 Maṇṇaḷ 21.
 Maṇḍakīḷāṇu 78.
 Maṇḍamaṇṇaḷ 273.
 Maṇḍavēli 78.
 Maṇḍu 342.
 Marṭṭi 196.
 Māvilāvu 370.
 Māvu 405.
 Mēkhalapullu 406.
 Mēttōṇni 185.
 Miḷḷagu 64.
 Minnaṇu 108.
 Mitipāgal 499.
 Moḇḇa 27.
 Mōḍirakappu 419.
 Motalkaṇṭa 293.
 Moṭṭāmpuḷi 378.
 Mukkālpīram 388.
 Muḷapūmaruṭu 39.
 Muḷḷaṇkīḷāṇu 207.
 Muḷḷaṇvellari 413.
 Muḷḷila 238.
 Muḷḷilavu 58.
 Muḷḷumuriḷa 518.
 Muḷukutakāli 341.
 Mūṅgil 351.
 Mūṇja 406.
 Muraḷ 420.
 Muriṇa 291.
 Mutalakkaṇṭa 169.
 Mutira 513.
 Muttaḷ 62.
 Muttāri 424.
 Muṇḍalpul 194.
 Naḇattinnāyi 108.
 Nāgaḇampakam 280.
 Nāgātāli 411.
 Naiyuppi 429.
 Nallamalli 401.
 Nallavēla 444.
 Nandyārvaṭṭam 392.
 Naṇjinkuru 108.
 Nannāri 477.
 Nāraṇa 147.

Narumpāṇal 49.
 Naruñcana 324.
 Naruñḍikilaṇṇu 477.
 Naruvāri 309.
 Nāṭṭādām 432.
 Nāṭṭujāmbaḷu 168.
 Nāval 306.
 Nāyikuruṇa 278.
 Nāyitāku 407.
 Nelakaḍalaka
 Nelli 305.
 Nelliṇṇi 95.
 Nelliṭāli 26.
 Nennēni 445.
 Nēral 165.
 Nerinil 291.
 Neṭṭuñcetti 188.
 Nilampāla 402.
 Nilanārakam 296.
 Nīlappāla 179.
 Nīlappana 294.
 Nīlavāka 304.
 Nīlavaḷutina 149.
 Nīlavēpu 299.
 Nimbam 374.
 Nīpam 77.
 Nīraḷa 196.
 Nīrāmpal 360.
 Nīrbrahmi 286.
 Nīrēra 2.
 Nīrnoṇṇi 438.
 Nīrūmarutu 400.
 Nīrūri 110.
 Nīrūvēṇḍōku 400.
 Nīrvāl 284.
 Nīrvālam 235.
 Nīrvañi 369.
 Nīṭṭāñḍiḍuṇa 378.
 Nōṇāmaram 466.
 Ōmam 65.
 Ōrilattāmara 323.
 Oti 48.
 Paṇḍa 346.
 Paikayanni 197.
 Paikummaṇṇe 509.
 Pāla 496.
 Palakalḷi 411.

Palakapāyāna 35.
 Pālaṅgam 436.
 Palliyambu 172.
 Pāluruvam 60.
 Pana 244.
 Pañicēmaran 333.
 Pañinirpu 205.
 Pañtalavara 217.
 Paṇṇāyam 312.
 Pāramuḷḷu 318.
 Paṇṇūṇipāla 500.
 Pāravaḷḷi 477.
 Paṇṇimūḷaku 330.
 Pāṇḍākaḷaḷḷi 497.
 Paṇṇuḍar 379.
 Pārōm 193.
 Paṇṇāṭakam 314.
 Pāṇṇakkiṇṇu 315.
 Pāṇṇimaram 317.
 Paṇṇōlam 309.
 Pāṇṇa 320.
 Paṇṇāṇipayaru 339.
 Pañvōlam 150.
 Pāvakka 444.
 Pāvāla 499.
 Pāvālapūla 171.
 Pāvāḷakodi 320.
 Paṇṇannumaram 275.
 Paṇṇāñḍuḷḷi 523.
 Paṇṇāṇṇitam 18.
 Pēra 236.
 Peragu 313.
 Pērāl 36.
 Pēr 259.
 Perinḷāvu 98.
 Perumaram 272, 517.
 Perumarunnu 46.
 Perunḷāyam 504.
 Perunḷilaṇṇu 46.
 Peruntōrakam 193.
 Pētakkālḷi 75.
 Pētandalaḷḷe 198.
 Pharaṇḍiḷakka 425.
 Piṇḇakam 234.
 Piṇḇakam 511.
 Pilācam 409.
 Pīlam 259.

Pilāvu 495.
 Pilemardu 399.
 Pinārimarm 327.
 Piṇḇikuṇḇa 364.
 Pirinā 470.
 Pīvaṇṇe 485.
 Podika 346.
 Poṇa 213.
 Poñnakam 479.
 Poñṇam 519.
 Poñṇāṇḍiḷḷi 521.
 Poñṇāṇṇitakara 144.
 Poñṇāṇṇiram 269.
 Poñṇammattam 20.
 Poñṇiṇḇōlam 505.
 Portukimāvu 208.
 Poṇṇākaḷaḷam 327.
 Poṇṇitāḷe 391.
 Pūgam 9.
 Pukayila 520.
 Pūḷa 16, 58.
 Pūḷakkilaṇṇu 78.
 Pūḷi 512.
 Pūḷiṇṇa 321.
 Pūḷiṇḇakka 433.
 Pūḷiṇṇāraḷ 285.
 Pūḷiṇṇāyini 426.
 Pūḷiṇṇāyini 499.
 Pūmardu 399.
 Pūṇampūḷi 410.
 Pūṇamūḷiṇṇa 135.
 Pūṇa 455, 522.
 Pūṇu 519.
 Pūṇarutti 69.
 Pūṇukolli 279.
 Pūṇḇakaramūlam 324.
 Pūṇṇāṇḍiḷḷi 344.
 Pūṇṇāṇṇiḇuṇṇa 114.
 Pūṇṇāṇṇuruntala 470.
 Pūṇṇāraḷ 69.
 Rāgi 424.
 Rājāvaḷḷi 499.
 Rājāvēppu 374.
 Raktōṭpalam 173.
 Rāmāḇḇam 408.
 Rāmāḇḇittamaram 425.
 Rāmāṇṇiḷasi 140.

Rāvupū 311.
 Sālāmisri 471.
 Sālayriksham 39.
 Sambhārapullu 139.
 Samskaravadi 469.
 Samudrajōgam 468.
 Samudrapācēa 510.
 Samudrapū 469.
 Śaṇam 460.
 Śāṅkhaṣupam 442.
 Sāraṇa 357.
 Śatāvāri 40.
 Sīma-agati 450.
 Śivatulasī 93.
 Sōmarāyan 478.
 Tagaram 392.
 Takara 240.
 Tālam 244.
 Tālīmādaḷam 264.
 Tālīpana 454.
 Tālīsapatram 245.
 Tālunni 480.
 Taḷutāmu 465.
 Tamālam 510.
 Tāmara 85.
 Tamaratta 261.
 Tāmbūlam 441.
 Tamiḷāma 465.
 Taṇḍāru 85.
 Tānni 243.
 Teccī 175.
 Teccīmandāram 422.
 Tēkku 252.
 Tēḷukaṭa 230.
 Tēṇa 251.
 Tēḷāmaram 219.
 Tī 225.
 Tigade 246.
 Tina 276.
 Tīpḍārmapi 281.
 Tindiḍam 512.
 Tippali 507.

Tirukaḷḷi 418.
 Tirutālī 241.
 Tondapāle 496.
 Toṇḍi 258.
 Toṇḍitērakam 193.
 Tōṭṭamvāti 281.
 Trikoḷpakonna 246.
 Tūḍavaḷam 109.
 Tumpa 248.
 Tumpakoṭuvēli 225.
 Tuṭalimullu 80.
 Tuvara 254.
 Ūkamaram 259.
 Uḷiṇa 60.
 Uḷunṇu 51.
 Uluva 416.
 Ummam 258.
 Ummattam 258.
 Uṇṇu 170.
 Uppēripārāuki 330.
 Uppila 52.
 Urulakeḷaṇṇu 53.
 Uruyāmpaḷam 264.
 Uṭalam 213.
 Uti 48.
 Vāka 335.
 Vāla 349.
 Valambiri 382.
 Vāḷavarata 448.
 Valiyamāṇanāri 197.
 Vāḷikiḷaṇṇa 473.
 Vāḷippāla 154.
 Vāḷmulagu 190.
 Vāḷutina 341.
 Vaṇḍuvāra 480.
 Vankaṇa 3.
 Varana 262.
 Varuṅgu 394.
 Vaṭam 36.
 Vattakka 336.
 Vattaperivallam 313.
 Vaṭṭūram 368.

Vayalḷuḷi 184.
 Vayampu 338.
 Veḷabaṣaḷa 346.
 Vēlikīḷaṇṇu 78.
 Vēliparutti 47.
 Velitālī 115.
 Vēlakoṭuvūri 225.
 Vēḷānpal 360.
 Vēḷarika 488.
 Vēḷavara 27.
 Vēḷila 371.
 Vēḷḷōṭṭuvālutina 67.
 Vēḷōṭṭuvāḷutina 206.
 Vēḷuḷḷi 372.
 Vēḷūram 156.
 Veḷu 390.
 Vēḷumarutu 390.
 Vēḷuttamandāram 363.
 Vēḷuttapātiri 35.
 Vēḷuttapoḷatālī 439.
 Vēḷuttaraḷi 133.
 Vempāval 403.
 Vēnapaḷa 230.
 Veṇḍa 366.
 Veṇḍa 492.
 Veṅḡarīnāli 358.
 Veṅḡe 492.
 Veṇṇoḇḇi 361.
 Veppāla 180.
 Ventayam 416.
 Ventēkku 367.
 Vēppu 374.
 Vētram 369.
 Vēttila 441.
 Vēttilakoḍi 412.
 Viḍimaram 389.
 Vilātipilāvu 266.
 Viḷāvu 373.
 Vilimbi 352.
 Vilumbi 352.
 Vilvam 370.
 Vishṇukirānti 440.
 Viṭṭi 365.

SANSKRIT.

Abālam 485.
 Abdhikā 5.
 Ācōlam 371.
 Ādānapāki 364.
 Ādhakī 254.
 Ādīpala 305.
 Ādityah 56.
 Adyaṇḍa 184.
 Agaru 7.
 Agastya 6.
 Agnibīja 117.
 Agnimukhi 209.
 Agniśikhā 156.
 Agnivarddhana 65.
 Āhava 8.
 Ahigandbā 46.
 Ahijīvā 185.
 Ahikhaṇḍam 107.
 Ahipi 245.
 Ājaka 283.
 Ājālikālikā 281.
 Ājamōda 65.
 Ājāpā 284.
 Ājapāda 271.
 Ājarā 38.
 Ājaśringī 48.
 Akshata 211.
 Akshavriksha 243.
 Ākuli 38.
 Akurā 291.
 Alābu 105.
 Alabū 349.
 Alakshukā 466.
 Alamūla 92.
 Alāta 332.
 Alōmajā 476.
 Alpamārishah 148.
 Alpaphala 149.
 Alpāyushi 454.
 Āmāmalakam 305.
 Amaradāru 230.
 Ambunira 105.
 Āmlalōpikā 285.
 Amlavriksha 512.
 Āmra 405.

Āmrāphalam 305.
 Amratā 185.
 Āmrātaka 4.
 Anagnikā 491.
 Anaṅgā 401.
 Anaṅgakā 334.
 Anantā 412.
 Anantamūla 477.
 Aṅgura 186.
 Aninditam 453.
 Āñjanapushpa 440.
 Āñkōda 1.
 Āñkōla 1.
 Antradru 70.
 Ānuphala 122.
 Āpāmārgah 50.
 Aparājikā 442.
 Āpōdikā 346.
 Āpriyadruma 98.
 Āralu 517.
 Āragvadha 116.
 Āraṇyamudga 122.
 Āravindam 85.
 Ārdhaprasādana 470.
 Ārdrakam 452.
 Ārikisira 494.
 Ārimōḍah 89, 150.
 Ārishthah 372.
 Ārjunanāmā 390.
 Ārkāhvah 56.
 Ārkaparnah 56.
 Āruṇaki 112.
 Āśhāḍhī 40.
 Āsphoṭah 56.
 Āṭarūshaka 32.
 Ātasi 13.
 Ātimuktā 484.
 Ātisārahitā 517.
 Ātmagupta 278.
 Āudumbaram 14.
 Āvanti 8.
 Āvartani 382.
 Āvūṇḍa 498.
 Āyudham 240.
 Ādaraka 148.

Bādari 379.
 Bahulavalkala 294.
 Bahumūlā 408.
 Bahupādah 36.
 Bahupallava 351.
 Bahuphala 153.
 Bakulam 334.
 Balā 107.
 Barbūrah 89.
 Bhādrāmushī 182.
 Bhādravalli 477.
 Bhārati 98.
 Bhārggī 186.
 Bhavarakta 158.
 Bhṛīṅgarāja 195.
 Bhujāṅgavalli 441.
 Bhūmihāri 304.
 Bhūmitālu 294.
 Bhūpadi 401.
 Bhūpadma 304.
 Bhūstriṇa 222.
 Bhūta 294.
 Bhūtadhātri 153.
 Bhūtaka 93.
 Bhūvriścitālī 230.
 Bījapūra 404.
 Brahmadapī 20.
 Brahmadarbha 65.
 Brahmarākshasa 20.
 Brāhmī 62.
 Brīhaspati 306.
 Brīhati 149.
 Būka 6.
 Čamarapushpikā 467.
 Čāmbūnada 457.
 Čanakah 76.
 Čāṅgēri 285.
 Čapala 242.
 Čhāyā 28.
 Čikkāṇam 424.
 Čīnča 512.
 Čiribīlva 203.
 Čitrakah 225.
 Čitraphala 503.
 Čitravalli 384.

Čitravilla 225.
 Čōra 72.
 Čukrikā 285.
 Čutah 405.
 Dadhiphala 159.
 Dādima 264.
 Dāhasini 453.
 Dālīka 264.
 Daṇḍasuhā 418.
 Dantaśaṭha 333.
 Darbhā 161.
 Dāruharidrā 466.
 Dāruṇam 225.
 Dārvi 466.
 Dāsavṛikshaḥ 77.
 Dayaghnē 346.
 Devarajjita 18.
 Dhanahāri 460.
 Dhanakūṭa 182.
 Dhanavṛiksha 519.
 Dhātri 305.
 Dhuttūra 258.
 Dīpikā 225.
 Dīpyakah 65.
 Dīpyakam 65.
 Dīrghamañjarī 50.
 Dīrghapatra 349.
 Dīrghavalli 369.
 Dīrghavṛiksha 251.
 Divyā 93.
 Drāvidī 61.
 Dundubha 472.
 Durālabhā 267.
 Dūrvā 194.
 Dushpatra 72.
 Dvidanḍi 186.
 Dvikantaka 105.
 Dviśāribā 485.
 Dviśigru 290.
 Ēkakaṇṭaka 184.
 Ēkapatri 323.
 Ēlā 61.
 Ēraṇḍam 493.
 Ējadamshṛi 34.
 Ējapatra 23.
 Gambhīram 283.
 Gamṛitikā 490.

Gaṇarūpah 56.
 Gaṇḍāri 384.
 Gaṇḍēri 418.
 Gandbakuṭi 61.
 Gandhapanirjjaka 283.
 Gandhāri 143.
 Gandharvahastaka 493.
 Gāndhāryā 143.
 Gandhavārūṇi 427.
 Gaṇḍīra 148.
 Garuḍapuṭa 316.
 Gauḷi 210.
 Gauri 21.
 Gavāksha 442.
 Ghanarava 148.
 Ghaṭamaṇḍalaka 490.
 Ghaṭastha 233.
 Girimallikā 180.
 Gōbandini 503.
 Gōdāpadi 490.
 Gōdhūma 211.
 Gōharitakī 370.
 Gōnāmikā 507.
 Gōpabhadra 451.
 Gōpakarna 373.
 Gōpāla 174.
 Gōrēkhā 38.
 Grāhinī 463.
 Gṛihādvārapārāvē 347.
 Gṛihakanyakā 81.
 Gṛiñjana 372.
 Guḷikā 181.
 Gulūci 18.
 Guñjā 204.
 Guru 23.
 Haima 227.
 Halūka 45.
 Haricandana 421.
 Haripriya 185.
 Haritaki 12.
 Haritaksha 14.
 Haritapatra 290.
 Hastija 519.
 Hastipāda 300.
 Hastiparninī 413.
 Hayamārakah 79.
 Hōmavṛiksha 71.

Hrasvānga 239.
 Hridyagandhā 181.
 Ikshuh 84.
 Ikshuramallikā 431.
 Indrāhvā 503.
 Indravṛiksha 390.
 Indrayava 179.
 Induparni 271.
 Itikōṭam 1.
 Jalajam 85.
 Jalam 181.
 Jālinī 106.
 Jāmbavam 306.
 Jambha 430.
 Jambiram 430.
 Jambu 168.
 Japa 263.
 Jaṭā 476.
 Jaṭilā 338.
 Jātipbala 126.
 Jayārini 241.
 Jhallari 287.
 Jiraṇa 239.
 Jīvamaṅgalyā 112.
 Jīvani 502.
 Jīvanti 155.
 Kadaḷā 253.
 Kadali 349.
 Kaḍamba 29.
 Kādambaryah 77.
 Kagōphalā 507.
 Kaḍarya 96.
 Kākacēhēdi 320.
 Kākāhvā 108.
 Kākanāśikā 108.
 Kāḷakānta 491.
 Kālamēshi 245.
 Kālaśāka 96.
 Kālaskanda 441.
 Kālavēshikā 384.
 Kālāya 76.
 Kamalāsana 409.
 Kāmhhōji 308.
 Kāmukah 126.
 Kanaka 258.
 Kānanakanda 68.
 Kāñcana 21.

Kaṇḍurā 267.
 Kāṇḍalātā 456.
 Kandalī 185.
 Kandōshṭam 173.
 Kaṇinikā 347.
 Kaṅku 276.
 Kaṇṭakaphalā 495.
 Kaṇṭakāri 65.
 Kanyā 481.
 Kapidrumā 427.
 Kapilah 45.
 Kapittha 373.
 Kārabhi 91.
 Karaka 264.
 Karaṇikā 454.
 Karaṇja 519.
 Kāraskarah 145.
 Kāravalli 499.
 Karavīrah 79.
 Karkamadhu 379.
 Karkatī 488.
 Karnasūla 460.
 Kārpāsah 491.
 Kārujah 55.
 Kashāyam 51.
 Kāsmīra 324.
 Kataka 219.
 Katakālī 454.
 Kaṭhillaka 514.
 Katrapuṅgha 31.
 Kaṭukarōhipī 74.
 Kaṭuki 106.
 Kaudijam 179.
 Kauśikā 401.
 Kavača 314.
 Kāyasthā 12.
 Kēśaram 280.
 Kēśī 40.
 Kētaki 172.
 Khadira 112.
 Khadirah 71.
 Khadirakā 442.
 Khadiraparṇni 245.
 Khalakula 518.
 Khapuram 9.
 Kharabusa 398.
 Kharamaṇjārī 50.

Kharapatra 193.
 Kharasāra 338.
 Kharjūrih 45.
 Khataka 219.
 Khilabiphalā 35.
 Kirātanāmā 227.
 Kirīṭi 390.
 Klitakikā 63.
 Kōkilāksha 184.
 Kōlāṇjana 8.
 Kōṅkupadhūpam 199.
 Kōrajā 427.
 Kōraṇṭa 412.
 Kramukam 9.
 Krimighna 499.
 Kṛishṇā 424.
 Kṛishṇabheda 74.
 Kṛishṇakhadirah 89.
 Kṛishṇamūla 93.
 Kṛishṇanimba 96.
 Kṛishṇanirguṇḍi 94, 288.
 Kṛishṇōnmatta 258.
 Kṛishṇapatra 96.
 Kṛishṇapāka 98.
 Ksharaka 385.
 Kshatāksbataru 209.
 Kshatriya 502.
 Kshirakandā 293.
 Kshudra 152.
 Kshutābhijanana 424.
 Kubērakah 69.
 Kubērākshi 191.
 Kučandana 421.
 Kuddāla 170.
 Kukkuṭavandaka 58.
 Kulastha 513.
 Kulirīca 341.
 Kumārī 81, 431.
 Kumbhadhāttri 246.
 Kumbhikā 8.
 Kuṇḍarah 14.
 Kunda 69.
 Kuṇḍali 314.
 Kunimba 299.
 Kuravaka 335.
 Kuśa 161.
 Kuśikam 421.

Kūshmaṇḍa 356.
 Kusumbhari 181.
 Kusuma 457.
 Kutha 161.
 Lāghurōṇani 246.
 Lakshmaṇa 18.
 Laṣuna 372.
 Latāvamaḥa 369.
 Liptāṅgi 74.
 Lōdbrapushpak 43.
 Madhūka 82.
 Madhuka 522.
 Madhūkah 43.
 Madhukarah 405.
 Madhurā 467.
 Madhurāmlaphala 256.
 Māghani 100.
 Mahākapittha 370.
 Mahākuṭaja 492.
 Mahānimba 517.
 Mahārasah 84.
 Mahāśahā 308.
 Mahātita 299.
 Mālati 126.
 Mālatrīṇi 139.
 Malayaja 421.
 Mallikā 401.
 Māmsaghaṭṭi 50.
 Mānavṛikshah 36.
 Mandarāh 56.
 Maṇḍūkapaṇṇi 62.
 Maṇḍugushṭha 122.
 Maricam 64.
 Mārkkava 195.
 Māshah 51.
 Mātrivṛiksha 519.
 Mātula 258.
 Mātulaṅga 404.
 Mātunga 404.
 Māva 322.
 Mayūraśikbanda 277.
 Mīrōya 467.
 Mlēcchabhōjana 211.
 Mōaka 290.
 Mrudupatrikā 71.
 Mudga 308.
 Mūlakam 415.

Mūlinī 164.
 Munipriya 445.
 Musta 182.
 Musti 935.
 Nadījah 77.
 Nadīsarja 390.
 Nāgam 280.
 Nāgapushpa 280.
 Nagaraja 452.
 Nāgarāta 264.
 Nāgavallī 441.
 Nakrārī 230.
 Nakulī 427.
 Nalada 262.
 Nalākī 28.
 Nalīkā 476.
 Namaskārī 281.
 Namōrukū 479.
 Nandi 246.
 Nandivrikshah 69.
 Nandivriksham 179.
 Nandyāvarttam 392.
 Nārāṅgam 147.
 Nāryatikta 299.
 Nauvriksha 252.
 Navāgragandhā 351.
 Nēpāla 285.
 Nētraścōtana 366.
 Nīlamallikā 370.
 Nilamahājari 5.
 Nilanirguṇḍī 288.
 Nīlinī 63.
 Nīlīlā 98.
 Nīpah 77.
 Nirguṇḍī 361.
 Nyagrōdhah 36.
 Ōshṭhaphala 92.
 Paṇḍelimaḥ 51.
 Padhyā 12.
 Padmaṇḍarī 483.
 Padmam 85.
 Pakti 454.
 Palāṇḍu 287.
 Palāśa 409.
 Panasa 495.
 Pañcakṣara 479.
 Pañcarasā 12.

Pañcasugandhā 453.
 Parāgapattūra 521.
 Pārijāta 319.
 Parṇaka 241.
 Parpatākā 314.
 Paśugandhā 284.
 Paśumustā 495.
 Pātālabhēdī 316.
 Pātālī 175.
 Pātālī 317, 366.
 Pātāṅgaḥ 36.
 Pāṭhā 315.
 Pathī 101.
 Patrasnuk 59.
 Pavitra 161.
 Payasyā 502.
 Pērāla 212.
 Phalasugandhi 373.
 Phalgu 118.
 Phanijjaka 398.
 Piṇḍaphala 105.
 Pindāraka 509.
 Pippalī 507.
 Pippalaḥ 23.
 Piśācāvriksha 517.
 Pitā 153.
 Pītādāru 466.
 Pītaphala 341.
 Pluksha 113.
 Prabhūnata 240.
 Prithuśrīṅgi 445.
 Priyā 181.
 Priyakah 77.
 Priyālakā 43.
 Pūgavriksha 9.
 Punnāgam 479.
 Punnāma 522.
 Puṇḍyalatā 159.
 Pūranī 58.
 Purusha 244.
 Purusharatnam 323.
 Pūrvvam 100.
 Pushkara 924.
 Puṭasaṅjā 76.
 Pūtikaraṅja 519.
 Putrajīvakah 322.
 Putrāśrēṇī 153.

Rājamaśhā 242.
 Rājavriksha 70.
 Rājīkā 424.
 Raktajāji 472.
 Raktakāriva 477.
 Raktakośātākī 106.
 Raktamukta 310.
 Raktānila 173.
 Raktapittagbhnī 32.
 Raktapushpā 58.
 Raktikā 204.
 Raṇapriyā 408.
 Raṅgiṇī 21.
 Raṅjaka 385.
 Rasālah 84.
 Rasallakī 194.
 Rasāyanataru 251.
 Ravipriya 874.
 Ritubāṇa 192.
 Rōmavallī 442.
 Rōshapah 45.
 Rudrapushpa 248, 263.
 Rūshakam 64.
 Sabarah 281.
 Śabarasaśra 252.
 Śadaka 5.
 Śadāphala 251.
 Sahasrakī 445.
 Sairiyaka 412.
 Śakralatā 60.
 Salāśī 436.
 Śālmaliḥ 58.
 Samakshikā 369.
 Samāṅgā 368.
 Samndrāntā 267.
 Sanāmaka 290.
 Saudhyārāga 398.
 Saṅgrāhī 373.
 Sarjjah 89.
 Sarpārīh 316.
 Sarshapah 472.
 Śastram 84.
 Śatakābhēdī 364.
 Śatamūlī 40.
 Śatapatratarāṇī 484.
 Śatapushpī 467.
 Śatāvarī 40.

Satinaka 460.
 Satinalikā 440.
 Satyanātha 62.
 Shaṇa 460.
 Siddhapatri 332.
 Simhakēśara 334.
 Simhī 32.
 Śirīsha 335.
 Śisbtaghna 286.
 Sītōtpala 360.
 Skandaphala 495.
 Skandhajanikā 36.
 Ślēshmātakam 389.
 Snuhi 216.
 Śōdhanam 1.
 Śōphabarā 208.
 Sphurana 481.
 Śrēshṭhakandā 293.
 Śrīṅgīrīṭikā 502.
 Śrīṅgīvēra 452.
 Śrīvṛkshah 23.
 Sthalōtpala 304.
 Subandhuk 324.
 Śubbā 474.
 Sudā 474.
 Sugandhavača 73.
 Sugandhikā 484.
 Śukāhvā 445.
 Śuktam 512.
 Sukumarāh 457.
 Suparna 195.
 Supūjā 131.
 Sūpyah 254.
 Sūrpa 481.
 Sūryabhira 184.
 Sūryavarkka 291.
 Sutajīvah 322.
 Suvarcchalā 174.
 Suvarṇabhūmija 227.
 Suvarṇaka 70.
 Śvarasanā 59.
 Śvasahā 284.
 Śvētakanda 372.
 Śvētamūla 192.
 Śyāmā 276.
 Tagā 240.
 Tailaparnam 458.

Tailapila 252.
 Takara 392.
 Takratṛiṇi 139.
 Tālavarṇintā 500.
 Tāji 454.
 Tālisapatram 245.
 Tamūlapatra 262.
 Tāmarasam 85.
 Tāmbūlam 9.
 Tāmbūli 441.
 Tāmra 385.
 Tāmrāpushpi 170.
 Tāmśi 244.
 Taṇḍula 5.
 Tāpasi 476.
 Tāpiṇṇa 262.
 Tārāvata 392.
 Tējana 351.
 Tēkavṛksha 252.
 Tīkshṇam 64.
 Tīkshṇamāpu 283.
 Tiktaphala 104.
 Tilak 55.
 Tilaka 126.
 Tintṛiṇi 512.
 Tīvrā 286.
 Trikaṇā 507.
 Trikaṇṭaka 418.
 Trīṇarāja 244, 251.
 Trīṇasākhyā 401.
 Tripādi 490.
 Tripatrika 409.
 Triphala 12.
 Tripuṭa 246.
 Tulābhūjam 204.
 Tuṇḍikēri 491.
 Tuṅgakēśara 479.
 Tūvarē 333.
 Tuvari 254.
 Ūddālaka 27.
 Ugragandhā 287.
 Ugranāmā 287.
 Upakuṇḍikā 91.
 Urvārūkā 413, 488.
 Ūshanam 64.
 Ūsira 408.
 Uttamārāpi 185.

Utpalabhēda 271.
 Vačā 338.
 Vahnimūla 225.
 Vaikuṇṭha 92.
 Vaiśakhamantha 192.
 Vājidantakāh 32.
 Vajradruma 418.
 Vajrakandā 456.
 Vajranīli 63.
 Vajravallī 456.
 Valkalavṛksha 377.
 Vanamālikā 457.
 Vanaśṛṅgātā 291.
 Vanatiktā 180.
 Varṇavati 21.
 Varōtpala 173.
 Varshābhū 357.
 Vāsakāh 32.
 Vasanam 262.
 Vasantadūti 500.
 Vasantakusuma 485.
 Vāśā 32.
 Vasukā 174.
 Vasukāh 56.
 Vātaghni 107.
 Vaṭah 36.
 Vellaphala 415.
 Vēmbaka 374.
 Vētasam 369.
 Vibhītakavṛksha 243.
 Viçitrah 28.
 Vidāri 101.
 Vidula 300.
 Vijayā 332, 338.
 Vikāriṇi 451.
 Vikīraṇah 56.
 Virāṇam 8.
 Virāṇam 408.
 Virārī 293.
 Viraruha 79.
 Viravṛkshah 57.
 Virūpā 463.
 Viśala 23.
 Vishaghna 230.
 Vishakaṇṭaki 499.
 Vishavṛkshāṇka 79.
 Vishṇukrāntā 440.

Vishṇupriya 392.
Viśvabhōshakam 452.
Viśvagrāthi 490.
Vītaśōka 28.
Vivṛiddha 522.
Vraṇakhvat 209.

Vraṇaśōdhakari 374.
Vṛihi 5.
Vṛishapādi 442.
Vṛishapushpa 349.
Vṛishyavalli 293.
Vṛittatṛiṇa 415.

Vyāghrī 67.
Yajūavṛiksha 14.
Yava 232.
Yavānikā 65.
Yōniśūlagbua 91.
Yugmaḥalikā 47.

TAMIL.

Āccam 6.
Āccāṇimūli 47.
Āccuram 291.
Ācuvagandi 485.
Ādācāni 285.
Ādādoḍai 32.
Ādagi 254.
Ādajai 30.
Ādam 376.
Ādambēdi 174.
Āḍambu 10.
Āḍappāṇkoḍi 10.
Ādavu 14.
Āddulākki 91.
Ādduvākkūyam 239.
Ādičāraṇam 284.
Ādigumbai 197.
Ādikanāri 225.
Āḍutināpālai 31.
Āgirunnandam 137.
Āgnijalam 185.
Ājamōdagam 65.
Ākāśakarudān 29.
Ākāśatāmarai 2.
Ākatti 6.
Ākkandam 243.
Ākkini 225.
Ākkiniččilam 185.
Ākkōlam 219.
Ākūpūvaraśu 66.
Ālamaram 36.
Ālaṅgai 93.
Ālari 79.
Ālīvirai 18.

Alli 25.
Aluvikam 370.
Āmalakam 305.
Āmaṇakku 493.
Āmandimaram 432.
Āmbal 351.
Āmbalatti 243.
Āmbu 430.
Āmbudam 182.
Āmṛidavalli 18.
Āmukkirā 485.
Ānaineruñci 34.
Āndagam 493.
Ānekataḷai 33.
Ānemin 342.
Āneneriṇjal 34.
Āṅgūśōli 194.
Āṇimulai 159.
Āṇinupā 425.
Āṇjalli 516.
Āṇkanam 12.
Āṇkōlam 1.
Āppiriyadaru 48.
Āppu 317.
Ārakāmbal 173.
Āralai 398.
Ārambai 349.
Āraśamaram 23.
Ārattam 263.
Ārdubam 427.
Ārē 14.
Ārēcigam 349.
Ārinelli 95.
Āriśanam 21.

Āriśi 5.
Āriśu 64.
Ārivāḷmaṇaiṇṇu 437.
Ārkkam 56.
Ārubadam 195.
Āručāvirā 451.
Ārugai 456.
Ārugu 194.
Āruḷurudi 374.
Āśuvabari 79.
Ātikōvam 1.
Āttāmaram 474.
Āttimaram 14.
Āttuttumaṭṭi 503.
Āvarai 37.
Āvari 63.
Āvibattam 343.
Āviri 63.
Āvuri 63.
Āyamaram 79.
Āyini 516.
Ādābādam 56.
Bellimaram 353.
Čaḍādam 95.
Čadāmālam 449.
Čagaḍam 261.
Čālini 511.
Čambiram 430.
Čamilāgi 507.
Čānuṇḍi 63.
Čamuttiračōgi 468.
Čaṇal 460.
Čaṇbagam 457.
Čandanamaram 453.

Čaṅgaṅkuppi 438.
 Čaṅgumaru 374.
 Čāniṇi 157.
 Čāram 208.
 Čāraṇai 357.
 Čarkaraivalḷi 473
 Čārudāri 195.
 Čatakkōdan 338.
 Čatinam 338.
 Čāttiravēri 449.
 Čaturakalḷi 216.
 Čavučayam 518.
 Čāyavēr 221.
 Čemmuḷḷi 412.
 Čendurukku 162.
 Četti 175.
 Čidappūram 521.
 Čiduram 235.
 Čigidiṁā 208.
 Čillu 497.
 Čimai-agatti 450.
 Čimutti 153.
 Činduvāram 361.
 Činni 226.
 Čirā 495.
 Čirakam 239.
 Čirāyatu 227.
 Čiriḍam 445.
 Čirubūḷai 364.
 Čirukattāḷai 431.
 Čirukkāyaṅcōri 463.
 Čittēlam 61.
 Čittiragam 225.
 Čittiramūlam 225.
 Čituḍu 198.
 Čivadai 246.
 Čōḷam 359.
 Čonṇal 359.
 Čovannamilpori 480.
 Čudāccai 216.
 Čuṇḍai 101.
 Čūdam 319.
 Čuḷigai 290.
 Čuṭigam 285.
 Čuvēdamūlam 357.
 Dēvadāru 268.
 Dikāmalli 285.

Dumparāśhṭrakam 427.
 Ēgāravalli 403.
 Ēkavācam 36.
 Ēlam 61.
 Ēlariṣi 61.
 Ēḷḷaippālai 502.
 Elippayaru 38.
 Eliyāmaṇakku 255.
 Eḷḷu 55.
 Elumiṇṇai 430.
 Enṇe 394. [255.
 Ērikaraikāṭṭāmaṇakku
 Erimugi 209.
 Erukku 56.
 Erumaittakāḷi 75.
 Eruvāḍi 365.
 Ettemaram 145.
 Gaṇḷjāmkōrai 283.
 Gaṇḍakkōḍi 46.
 Gasagasā 102.
 Gōdumai 211.
 Guṇākāṇḍi 246.
 Īcamaram 461.
 Īcēi 347.
 Ikku 84.
 Ikshu 84.
 Ilagam 258.
 Ilaiḷkalḷi 59.
 Ilaiḷkkoḍi 441.
 Ilāmaṇai 408.
 Ilāṇci 61.
 Ilandai 379.
 Īḷattalari 138.
 Ilavaṅgam 128.
 Ilavu 58.
 Imbūral 221.
 Indam 512.
 Indiravācam 360.
 Indiravalli 375.
 Inji 452.
 Irāgi 424.
 Irājaviruttam 70.
 Irājivam 85.
 Irāmaṭam 504.
 Iraṭṭagatutti 125.
 Irāvaḍi 61.
 Irubūlai 98.

Iruḷ 247.
 Iruḷi 91.
 Īruḷḷi 287.
 Iruvāḍi 401.
 Iruvēli 408.
 Iskōlvirai 44.
 Īsuravēr 46.
 Itti 365.
 Iyavai 254.
 Īyavari 46.
 Jādikay 233.
 Jambunāval 168.
 Jānaki 521.
 Jāphara 381.
 Kaṇṇōḷakkilāṅgu 73.
 Kaṇṇōḷurai 331.
 Kaḍalai 76.
 Kaḍalāmaṇakku 30.
 Kaḍambal 451.
 Kaḍambam 77.
 Kaḍambu 355.
 Kaḍarpālai 468.
 Kaḍikkai 224.
 Kaḍiyirattam 465.
 Kaḍugu 472.
 Kaḍukan 160.
 Kaḍukāymaram 12.
 Kaḍumaram 12.
 Kaiyāntagarai 195.
 Kākakulli 108.
 Kākekollivirai 108.
 Kākkāṇam 442.
 Kākoḍi 145.
 Kaḷaṅgu 191.
 Kaḷarkoḍi 191.
 Kalini 507.
 Kaliyāṇamurukku 518.
 Kalḷi 418.
 Kalḷiṇci 347.
 Kaḷḷimandārai 133.
 Kaḷutaimuḷḷi 523.
 Kalyāṇapūcupi 356.
 Kāmabōcam 522.
 Kāmala 522.
 Kāmarācam 146.
 Kāmāṭṭāṇḍipillu 99.
 Kambiliḷḷai 350.

Kammai 148.
 Kamuku 9.
 Kānavirukkam 317.
 Kāñṇani 21.
 Kāndaḷ 185.
 Kaṇḍaṅkattari 67.
 Kaṇḍubāraṅgi 186.
 Kaṇṭiravam 216.
 Kaṇḍā 392.
 Kānmaram 36.
 Kaṇṇi 267.
 Kāpikoṭṭai 138.
 Kārai 110.
 Karam 380.
 Kārāmaṇi 242.
 Karaṇaippalā 187.
 Karandai 140.
 Karavam 45.
 Karavīram 79.
 Kariṇanni 442.
 Kārimai 225.
 Karimardu 342.
 Karimuḷli 149.
 Kārirattam 31.
 Kariśalāṅkaṇṇi 195.
 Karkōvai 448.
 Kārpācam 491.
 Karppu-aḷiṇḍi 200.
 Karpūravallī 271.
 Karpūrapul 139.
 Kārtikaikilaṅgu 185.
 Kārtikaippū 185.
 Karukkuvāḷi 224.
 Karumbu 85.
 Karumpuram 244.
 Karumṣembai 90.
 Karuṇēiragam 91.
 Karuṇḍōḷi 63.
 Karuṇḍāḷi 71.
 Karuṇḍāḷi 97.
 Karuṇḍanam 290.
 Karunoṇḍi 94.
 Karupilai 322.
 Karuvāpaṭṭai 262.
 Karuvēl 89.
 Karuveppilai 96.
 Karuviḷai 442.

Karuvūmatai 258.
 Keṣṭūrimaṇḍai 119.
 Kāṭakorinil 328.
 Kāṭāṅkoṭṭai 104.
 Kāṭaraḷi 218.
 Kāṭpilā 516.
 Kattāḷai 81.
 Kāṭṭaṇam 143.
 Kattari 341.
 Kāṭṭāṭṭi 118.
 Kāṭṭellu 136.
 Kāṭṭelumichṇai 132.
 Kāṭṭuṇiragam 117.
 Kāṭṭujājjikkā 126.
 Kāṭṭukaḍalai 124.
 Kāṭṭukaruvāmaram 128.
 Kāṭṭukkarai 68.
 Kāṭṭukkurundu 132.
 Kāṭṭumā 4.
 Kāṭṭumandārai 118.
 Kāṭṭumoṇḍai 27.
 Kāṭṭumuruṅgai 135.
 Kāṭṭuparutti 125.
 Kāṭṭupayaru 122.
 Kāṭṭuppuḍai 104.
 Kāṭṭupugaiyilai 123.
 Kattūrimaṇḍai 72.
 Kāṭṭuṭṭōvarai 127.
 Kāṭṭuvāḷai 129.
 Kāṭṭuveḷvaṅḡayam 130.
 Kāṭṭumalligai 131.
 Kaṭurōhiṇi 74.
 Kāvāṇḍi 442.
 Kavaṇḍugam 36.
 Kāvāṭṭampul 139.
 Kāyāmaram 25.
 Kāyāṇḍōri 267.
 Kēṇarigam 50.
 Kēdagai 172.
 Kēḷvaragu 424.
 Kēna 481.
 Kīḷānelli 153.
 Kīḷkāyṇelli 153.
 Kīramukam 9.
 Kīrippūṇḍu 316.
 Kīruṭṭe 456.
 Kodalemukki 400.

Kōḍilam 426.
 Kōdivēli 225.
 Koḍukkapaḷi 215.
 Kōkkēri 26.
 Kōkkumandārai 363.
 Kōḷiṇḍi 147.
 Kōḷiyavarai 443.
 Kōḷaṅkōvai 29.
 Kōḷḷu 513.
 Kōmmaṭṭi 336.
 Kōṇḍai 178.
 Kōṅgu 380, 508.
 Kōṅgu 58.
 Kōnrai 70.
 Kōraikilaṅgu 182.
 Kōsham 324.
 Kōṭṭaiyilandai 178.
 Kōṭṭān 375.
 Kōttukattari 114.
 Kōttumalli 181.
 Kōvai 253.
 Kōyāmaram 236.
 Kōyāpaḷam 212.
 Kṛishṇavallī 477.
 Kuṇḍitamaratakāy 352.
 Kuḍagaram 47.
 Kūḍalam 109.
 Kūḍambil 105.
 Kudiraiḍḍukkan 327.
 Kuḍiyōṭṭi 20.
 Kūkai 163.
 Kulāṅguli 139.
 Kuḷavi 510.
 Kulavuri 453.
 Kullari 379.
 Kūmbal 451.
 Kumari 431.
 Kumbai 265.
 Kumbalam 159.
 Kumbi 259.
 Kūṇḍarpaṇai 876.
 Kūṇḍrikam 199.
 Kūṇḍurukam 486.
 Kūṇḍumam 158.
 Kūṇri 204.
 Kūpaimēni 160.
 Kūppivēni 160.

Kurū 426.
 Kuragumañjaḷ 881.
 Kurapaḍagam 391.
 Kurattai 111.
 Kuravagam 391.
 Kuriñjā 154.
 Kurubavarupi 30.
 Kūtavarai 217.
 Kuṭṭaikkaranḍai 86.
 Kuttiram 460.
 Lavaṅgapattai 262.
 Mācīpattiri 402.
 Maḍal 45.
 Mādalaḷ 264.
 Madamattagam 332.
 Madhūkam 43.
 Mādīphalamu 404.
 Maḡilamaram 334.
 Mailādi 417.
 Mailikonḍe 277.
 Malaicčarkaraivaḷḷi 78.
 Malaidāṅgi 497.
 Malaivēmbu 249.
 Malepāvakkā 403.
 Malligai 401.
 Māmaram 405.
 Mañcal 21.
 Mañcūram 76.
 Māṇḍapul 189.
 Māṇḍi 405.
 Maṇḍitti 384.
 Mānilā-āttā 425.
 Mañjāḍi 385.
 Maramaṇjaḷ 273.
 Maravaḷḷikkilaṅgu 78.
 Marudayi 390.
 Maruḍōnri 391.
 Marukkārai 383.
 Maruḷ 398.
 Mathi 342.
 Mattirukkaṇḍēdi 162.
 Māviliṅgu 284.
 Mayirkkonrai 422.
 Mayirmāpikkam 107.
 Miḷagāy 380.
 Miḷagu 64.
 Miḷakaranai 121.

Mōdirakanni 419.
 Moggaḷiṅga 387.
 Mokkaiṣōḷam 505.
 Mudakottān 60.
 Muḍakottān 60.
 Mugini 512.
 Mukki 237.
 Mūkkili 337.
 Mūkkirattai 465.
 Muḷal 191.
 Muḷlaṅgi 415.
 Muḷliḍaḍi 149.
 Muḷlilavu 58.
 Muḷluveḷḷari 413.
 Muḷḍagam 172.
 Muḍḍirikai 208.
 Mūṅgil 351.
 Mūṅgu 308.
 Muṇmurukku 518.
 Murukkumaram 518.
 Muruṅgai 290.
 Muṣali 172.
 Muṣarpul 194.
 Nāgamalli 279.
 Nagapū 280.
 Naganamukkaṭṭe 214.
 Nāgatāḷi 411.
 Nāgeṣuram 280.
 Nāguttam 137.
 Nāicēṭṭe 470.
 Nakkipū 230.
 Namattam 476.
 Namērumaram 479.
 Nandai 375.
 Nandiyāvartam 392.
 Nandiyāvāṭṭam 392.
 Nannāri 477.
 Nāraṅgam 147.
 Nārattai 147.
 Nārāyaṇam 23.
 Nārikēḷam 251.
 Nārimaruṭṭi 198.
 Nāṭvādōm 432.
 Nāval 306.
 Nāyitēku 407.
 Nāykaḍugu 134.
 Nāykuruvi 50.

Nāypālai 154.
 Nāypuḍukkam 82.
 Nāyuruvi 50.
 Nāyvēḷai 134.
 Nellimaram 305.
 Nēlkoḍuki 230.
 Nēradi 196.
 Nērppiḍin 302.
 Nēruñḷi 291.
 Nērvāḷam 235.
 Nēṭṭāvilamaram 377.
 Nēṭṭi 26.
 Nilakkumil 451.
 Nilanelli 297.
 Nilapāle 496.
 Nilappanai 294.
 Nilavāgai 304.
 Nilavēmbu 299.
 Nilāviraḷ 304.
 Nili 63.
 Nirkirāmbu 142.
 Nirkunḍi 361.
 Nirmuḷḷi 184.
 Nirnoḍi 288.
 Nīrpīrami 286.
 Nīrppulā 462.
 Nirviṣham 72.
 Nitigam 67.
 Nuṇā 498.
 Nuṇāmaram 466.
 Nūvu 55.
 Oḍiyamaram 48.
 Ōmam 65.
 Ōṇilaittāmarai 323.
 Ōmarundu 427.
 Paḷalai 337.
 Paḷḷaipayarū 308.
 Paḷcīri 337.
 Paḷḍā 315.
 Pāḍirimaram 317.
 Pāḡal 499.
 Palācu 495.
 Pālai 500.
 Palakaikaḷḷi 411.
 Palāṣu 409.
 Pāle 496.
 Paḷumaram 36.

Panai 244.
 Panaimaram 244.
 Paṅgi 332.
 Paṇiṇṇaikkāy 333.
 Paṇiyanāku 40.
 Paṇiṇṇaratutti 156.
 Paṇḍadi 274.
 Paṇkampālai 31.
 Paṇṇirmaram 311.
 Pappai 312.
 Paṇṇarappuḷi 386.
 Pappāyi 312.
 Paraṅgikāyi 356.
 Paraṅgitālay 15.
 Parpāṭakam 314.
 Parutti 491.
 Patāni 339.
 Paṭṭaiṇṇārāyam 358.
 Pattarāṣu 393.
 Pavaḷamalligai 319.
 Pavaḷapūlā 171.
 Pāvaṭṭai 320.
 Payiri 337.
 Pēdikāri 503.
 Pēnkoṭṭai 108.
 Pēppirkam 106.
 Pērāmuṭṭe 343.
 Pōrarattai 427.
 Pēriṇṇu 45.
 Periyānaruvili 389.
 Perugile 313.
 Perukaḷācedi 87.
 Perumaram 517.
 Perumarundu 46.
 Perumaruttu 272.
 Peruneruṇṇi 34.
 Peruṅgaḷḷi 133.
 Peruṅgāyam 504.
 Peruṅgumiḷ 143.
 Peruvāḷi 207.
 Pēyāviri 269.
 Pēyimarutti 92.
 Pēyimunnai 155.
 Pēykommaṭṭi 503.
 Pēymuṇṇuṭṭai 468.
 Pēypuḷal 104.
 Pālmōḍika 293.

Pikkaruvēl 150.
 Pilemardu 399.
 Pilimbi 352.
 Piliṇṇi 352.
 Pīnāriṇṇaṅgu 438.
 Pīnāttamaram 327.
 Pippe 407.
 Pīram 511.
 Pīrambu 369.
 Pīramiyappuṇḍu 286.
 Pīraṇḍai 456.
 Pīrku 511.
 Pīrundam 93.
 Poḍudalai 303.
 Ponnāṇkaṇṇi 521.
 Ponnāvirai 269.
 Poṭṭakatutti 125. [197.
 Pottalaikaiyāṇḍagarai
 Puḍal 309.
 Puḍōl 309.
 Puḡaiyilai 520.
 Pūgam 9.
 Pūlā 98.
 Puḷiṇṇakārai 331.
 Puḷindai 456.
 Puḷiyamaram 512.
 Puḷiyārai 285.
 Pulluruvi 146.
 Pūmaram 353.
 Pūmardu 399.
 Pūnaikkāli 278.
 Pūnaikkāyāṇḍōri 463.
 Puṅgamaram 137, 519.
 Pūṅgārai 383.
 Puṅgu 137.
 Pūṅgu 455.
 Punnāgam 479.
 Punnai 479.
 Pūpparutti 69.
 Pūraṇi 58.
 Pūṣaṇi 159.
 Puṭṭankaḷḷi 344.
 Pūvai 25.
 Pūvāḷai 177.
 Pūvandi 19.
 Pūvaraṣu 69.
 Radami 164.

Rāmaṇiṭṭā 425.
 Śadābalam 430.
 Śaḍaiṇṇi 26.
 Śadakuppi 467.
 Śaguḍam 115.
 Śālāmisiri 471.
 Śāmanti 484.
 Samuddirātōyam 60.
 Samudrappālai 408.
 Samudrapuḷḷāni 469.
 Śānmali 58.
 Śāraṅgām 154.
 Śārapparuppu 420.
 Śavari 111.
 Śāyiraṅgu 209.
 Śēmbai 115.
 Śēmarattai 263.
 Śēmbu 115.
 Śēmandārai 170.
 Śēmaram 489.
 Śēṇṇandanam 421.
 Śēṇḍōṭṭi 267.
 Śēṇḡōṭai-maram 209.
 Śēṇkoḍivēli 225.
 Śēppunerijil 174.
 Śēppuneruṇṇi 174.
 Śeruppadi 490.
 Śevappumandārai 170.
 Śevvalli 173.
 Śevviam 64.
 Śidāḷam 454.
 Śikariniṇbam 249.
 Śimai-agatti 450.
 Śimaiḡiḷaṅgu 176.
 Śimaimaṇṇattakkāḷi 75.
 Śindil 18.
 Śindilkodi 18.
 Śirukaḍalādi 50.
 Śirukīrai 148.
 Śirumalli 131.
 Śirutēkku 186.
 Śittamaṭṭi 223.
 Śiruvajudalai 149.
 Śivamaram 218.
 Śivanārvēmbu 289.
 Śivappuḷaḷai 346.
 Śivappukāyācurai 321.

Śiyakkāy 447.
 Śukku 452.
 Śukkunārippul 222.
 Śurai 105.
 Sūryakānti 482.
 Tagarai 240.
 Tagilimā 209.
 Takkōlam 190.
 Talaiḃōḃam 303.
 Talaiviriḃḃān 357.
 Tālam 376.
 Tālañḃeḃi 172.
 Taḃappamaram 454.
 Talarkoḃi 191.
 Talattāḃu 294.
 Tāḃi 244.
 Tāḃippanai 454.
 Tāḃipparutti 100.
 Tāḃḃāpattiri 245.
 Taḃudāḃai 241.
 Talūra 362.
 Tamālam 510.
 Tāmarai 85.
 Tamarattai 261.
 Tāmbili 97.
 Tāmbūli 441.
 Tanigam 181.
 Tanḃirvīḃḃāḃkilaḃgu 449.
 Tānrimaram 243.
 Tāpiñḃam 510.
 Taragatimaram 193.
 Taruppu-aḃiñḃimaram
 Tātiri 305. [200.
 Tēkkumaram 252.
 Tendi 235.
 Teḃgu 251.
 Tennamaram 251.
 Tettāmaram 219.
 Tettāḃkoḃḃai 219.
 Tidaḃam 405.
 Tilam 385.
 Tinai 276.
 Tiḃḃi 337.
 Tippili 507.
 Tirakkattāru 294.
 Tiragamūlagam 60.
 Tirigai 208.

Tirikaḃḃakam 291.
 Tirilōki 86.
 Tirumālundi 85.
 Tirumaram 23.
 Tirunīrupaḃḃai 140.
 Tiruvāḃḃi 118.
 Tiruvēni 160.
 Todi 386.
 Tōndi 185.
 Toḃḃālāsuruḃgi 281.
 Toḃḃālḃāḃi 281.
 Tuḃḃagam 264.
 Tūḃigam 285.
 Tuḃaivāḃi 439.
 Tūdaḃai 109.
 Tūlam 182.
 Tuḃasi 93.
 Tumbai 248.
 Tumbi 333.
 Tummaḃikāy 509.
 Tūn 354.
 Tuḃavu 498.
 Turtūram 258.
 Tutti 326.
 Tuvarai 254.
 Uḃḃiḃeḃi 146.
 Udaravaḃi 67.
 Ūgaḃan 290.
 Uggiragandbi 84.
 Uḃiḃai 364.
 Uḃḃi 287.
 Ulōḃidam 453.
 Uḃḃundu 51.
 Ūmattai 258.
 Uragamalli 279.
 Uraḃakilaḃgu 53.
 Urumbaram 504.
 Uruttirajaḃai 140.
 Uttamadāḃi 47.
 Uttāmaḃi 47.
 Uttambalam 208.
 Uttambari 181.
 Uttatāmarai 52.
 Uttiri 491.
 Vaḃḃiram 216.
 Vāḃanārayaḃa 274.
 Vāḃaimaram 445.

Vākai 335.
 Vakuḃam 334.
 Vāḃai 349.
 Valamburi 382.
 Vallārai 62.
 Vaḃḃikilaḃgu 473.
 Vāḃmiḃagu 190.
 Vaḃudalai 341.
 Vanakandi 23.
 Vanamalligai 131.
 Vaḃḃuḃāḃmalar 457.
 Vāniram 369.
 Varappūḃy 98.
 Variyāḃḃu 428.
 Vartaḃgi 310.
 Vāḃai 32.
 Vāḃambu 338.
 Vāḃapōḃam 409.
 Vattāḃku 336.
 Vaḃḃattiruppi 437.
 Veḃḃi 175.
 Vēḃai 444.
 Vēḃiparutti 47.
 Vēḃaiḃkilukiluppai 198.
 Vēḃaiḃkunnrikam 275.
 Vēḃāḃbal 360.
 Vēḃapaḃāḃai 346.
 Vēḃavarai 27.
 Vēḃḃi 373.
 Vēḃḃuḃḃi 372.
 Vēḃḃḃāḃḃapakam 280.
 Vēḃḃeḃji 426.
 Vēḃḃēḃu 358.
 Vēḃḃu 374.
 Vēḃḃa 366.
 Vēḃḃayam 416.
 Vēḃḃukolli 450.
 Vēḃḃāyam 287.
 Vēḃḃe 492.
 Vēḃḃoḃḃi 361.
 Vēḃḃēḃku 367.
 Vēḃḃāḃai 180.
 Vēḃḃāḃe 496.
 Vēḃkaḃalai 292.
 Vēḃḃiriyāḃḃu 299.
 Vēḃḃombu 452.
 Vēḃiram 379.

Vettilaikastūri 125.
Vettilaikkōḍi 441.
Veṭṭivēr 408.
Vičālam 353.
Viḍattēr 57.
Vigāy 210.
Viḷakapittam 373.

Viḷāmaram 373.
Viḷuttam 91.
Viḷvam 370.
Vimbam 253.
Viṇḍu 240.
Vipitagam 243.
Viranampōkki 31.

Vīraśāki 209.
Vishamūṅgil 439.
Vishamuṭṭi 145.
Vishṇukānti 440.
Vishṇukarandai 86.
Vodalai 112.
Vōḍalam 112.

TELUGU.

Ābuvva 111.
Aḍavi-āmudamu 30.
Aḍavičikkūḍu 27.
Aḍavigannēru 133.
Aḍavigōraṇṭa 268.
Aḍavijīlakara 117.
Aḍavikanda 68.
Aḍavimalle 131.
Aḍavimāmiḍi 4.
Aḍavimandāramu 118.
Aḍavimunaga 135.
Aḍavinimma 132.
Aḍavinuvvulu 136.
Aḍivipasuvu 119.
Aḍavipesalu 122.
Aḍavipogāku 123.
Aḍavipoṭṭa 104.
Aḍavitellagadda 130.
Aḍaviyaraṭiṇēṭṭu 129.
Aḍḍasaramu 32.
Āḍhaki 254.
Āgākara 408.
Agnimāta 225.
Agniśikha 185.
Aḷagandbi 444.
Aḷamōḍa 65.
Ākāśagadda 29.
Ākujemuḍu 59.
Alābuvu 105.
Alaḍandalu 242.
Alarkapatramu 109.
Alliṇēṭṭu 25.
Allikāḍa 360.

Allubaččali 346.
Ālukamu 187.
Āmalakamu 305.
Ambālamu 4.
Amu 405.
Āmudālaṇēṭṭu 493.
Anagā 6.
Ānapakāyi 105.
Āṅkōlamu 1.
Antaradāmara 2.
Anumu 27.
Apāmārgamu 50.
Āpurugadda 408.
Āragvadhamu 70.
Araṭi 349.
Arkamu 56.
Aśōkamānu 28.
Aśvagandhi 485.
Ātatamāmiḍi 465.
Attimānu 14.
Āvālu 472.
Aviri 63.
Avisēṇēṭṭu 6.
Avisi 6.
Avvagūda 111.
Bādām 432.
Badaramn 379.
Bāḍiseṇēṭṭu 518.
Bakāruṇēṭṭu 310.
Balusu 110.
Baṇḍiguruvenda 385.
Barbūramu 89.
Basavanapādu 313.

Beṇḍakāya 366.
Beṇḍu 26.
Bhallātaki 209.
Bhallātamu 209.
Bhaṅgalkōshṭa 324.
Bhīkaparṇamu 62.
Bhūcākragadda 293.
Bhūcampakamu 302.
Bhūmijemuḍu 216.
Bhūrūṇḍi 230.
Bhūtāvāsamu 243.
Bilvamu 370.
Biṅkāṇṇēṭṭu 889.
Bīrakāya 511.
Bīyamu 5.
Biyyamu 5.
Bōḍatarapuṇēṭṭu 86.
Bōdhidrumamu 23.
Bokkena 303.
Bokkuḍuṇēṭṭu 62.
Bommajemuḍu 216.
Bommakāṇṇika 324.
Boppayi 312.
Brahmadāṇḍi 20.
Buḍḍakākara 60.
Būḍigummaḍi 356.
Bukkapuṇēṭṭu 310.
Būruga 58.
Čāga 398.
Čaladālamu 23.
Čalavamiriyālu 190.
Čallagaddalu 449.
Čāmagadda 115.

Čampakamu 457.
 Čaṇakamulu 76.
 Čandanamu 453.
 Čandraçeṭṭu 71.
 Čandrakānta 393.
 Čandramūla 73.
 Čarapappu 420.
 Čarumāmidi 420.
 Čēdubīra 106.
 Čēdupoṭṭa 104.
 Čemabarattamu 263.
 Čendova 173.
 Čengaluva 173.
 Čeragaḍḍamu 174.
 Čeruku 84.
 Čētibīra 106.
 Čikāya' 447.
 Čilagaḍḍamu 473.
 Čillaçeṭṭu 219.
 Čindugaçeṭṭu 335.
 Činikalabanda 431.
 Činnakaliṅga 407.
 Činnāku 226. [223.
 Činnamuttavapulagam
 Čintaçeṭṭu 512.
 Čippagaḍḍi 139.
 Čirikūra 148.
 Čiripallēru 291.
 Čirivēr 221.
 Čirugu 376.
 Čitramūlamu 225.
 Čittamatta 350.
 Čōḷu 424.
 Daḍimamu 264.
 Dālimba 264.
 Dānimma 264.
 Daṇṭupesalu 242.
 Darbūji 336.
 Dāsanaçeṭṭu 263.
 Dēvakāñcanamu 170.
 Diṇṭena 442.
 Dīpyamu 65.
 Dirasanaçeṭṭu 445.
 Dividivi 434.
 Doṇḍatige 253. [454.
 Driḍhadaḷavriksamu
 Dūlagonḍi 267, 463.

Dūlagōvela 46.
 Dumpabaçčali 346.
 Dumparāshṭrakamu 427.
 Dushṭupu 47.
 Duttūramu 258.
 Dūyutige 18.
 Ēḍākulariṭiçeṭṭu 502.
 Ēgi 492.
 Ēla 61.
 Ēlaki 61.
 Ēnugapallōru 34.
 Erraçitramūlamu 225.
 Erragandhapuçekka 421.
 Erragonkāya 321.
 Errakaluva 173.
 Errategada 246.
 Gaçça 191.
 Gāḍidegaḍḍapara 31.
 Gājaṅgi 172.
 Galijēru 357.
 Gaṇḍagaṭramu 474.
 Gandhataruvu 453.
 Gaṅgarāviçeṭṭu 69.
 Gaṅgarēguçeṭṭu 379.
 Gañjāyi 332.
 Gannēru 79.
 Gardabhāṇḍe 347.
 Garike 194.
 Gasagaṣa 102.
 Gaṭrinta 419.
 Genusu 478.
 Gerribikki 265.
 Giligīçça 460.
 Giriśamu 445.
 Gōdhumalu 211.
 Goṅgūra 331.
 Gōraṭṭa 391.
 Goyyāpaṇḍu 212.
 Gūbataḍa 368.
 Gujari 103.
 Gulivinda 204.
 Guluguçeṭṭu 331.
 Gummaḍikāyi 159.
 Gumuḍu 451.
 Gumuḍuçeṭṭu 143.
 Guṇḍaṇagalu 339.
 Guṇṭagalijēru 195.

Guriginja 204.
 Guruga 230.
 Gurutiçeṭṭu 47.
 Hamsapādi 490.
 Haridra 21.
 Haritamañjarī 160.
 Himsrā 362.
 Īcakoyya 461.
 Indravriksamu 183.
 Īndu 45.
 Indupu 219.
 Īnguḍi 432.
 Īnguva 504.
 Inumaddi 342.
 Inumaddi 39.
 Ippaçeṭṭu 43.
 Isabagālavittulu 44.
 Īsavaravēru 46.
 Īta 45.
 Itṭigi 365.
 Jaḍagañja 332.
 Jājikāya 233.
 Jālāriçeṭṭu 362.
 Jalugu 90.
 Jāmaçeṭṭu 286.
 Jāmapaṇḍu 212.
 Janapanāra 460.
 Japā 263.
 Jāpharāçeṭṭu 381.
 Juṭāmāmsi 476.
 Jaṭini 347.
 Jemuḍu 418.
 Jīdiçeṭṭu 209.
 Jīdimāmidi 208.
 Jīlakarra 239.
 Jillēḍu 56.
 Jirugu 376.
 Jiṭaṅgi 365.
 Jīvantika 18.
 Jonnalu 359.
 Jushṭupu 47.
 Kaççōramu 72.
 Kaçōramu 72.
 Kāçu 112.
 Kadaḷamu 349.
 Kadambamu 77.
 Kaḍiseçeṭṭu 179.

Kākakoḍise 183.
 Kākamāci 149.
 Kākamāri 108.
 Kākara 499.
 Kākičampa 108.
 Kākidoṇḍa 111, 253.
 Kākupāla 224.
 Kalabanda 81.
 Kalabandaçettu 38.
 Kalajuvvi 347.
 Kaligoṭṭu 317.
 Kalivi 87.
 Kaḷli 418.
 Kāmañciḡaḍḍi 139.
 Kānagu 519.
 Kanapuçettu 164.
 Kanda 187.
 Kandagaḍḍa 68.
 Kaṇḍulu 254.
 Kaṇḍi 164.
 Kānugaçettu 137.
 Kapitanamu 445.
 Kapitthamu 373.
 Kāpivittulu 188.
 Karakkāya 12.
 Karaḷi 3.
 Karavēru 271.
 Karavīramu 79.
 Karbūḷjadōsa 159.
 Karivēpamu 96.
 Kārkaṛukamu 503.
 Kārkoṭaki 403.
 Kaṛṇikāramu 331.
 Karpūravaḷli 271.
 Karpūravañkāyi 75.
 Kāsamardakamu 144.
 Kasinda 269.
 Kasivinda 269.
 Kāśmaryamu 143.
 Kāśmīramu 324.
 Kastūri 150.
 Kastūribenḍa 125.
 Kastūripasuvu 119.
 Kastūripaṭṭe 79.
 Katakamu 219.
 Kāṭapanasaçettu 516.
 Kaṭṭakarōhini 74.

Kēsaravṛkshamu 334.
 Kesariçettu 439.
 Kētaki 172.
 Khadīramu 71.
 Khapuramu 9.
 Koḍiāçettu 180.
 Kolamukki 183.
 Kōlapenna 70.
 Koṇḍa 247.
 Koṇḍakasinda 121.
 Koṇḍāmadamu 30.
 Korimidi 184.
 Korralu 276.
 Kotimiri 181.
 Kramukamu 9.
 Krānugu 519.
 Kṛishṇatāmara 177.
 Kṛishṇi 319.
 Krommi 391.
 Krōviçettu 519.
 Kuçāndanamu 421.
 Kuduruḷvi 322.
 Kukkataḷasi 283.
 Kukkavāla 154.
 Kukkavāmiṇṭa 134.
 Kukkuṭamu 204.
 Kūkuḍu 19.
 Kumbi 259.
 Kundamu 103.
 Kuñkuḍu 19.
 Kuñkumamu 158.
 Kuppapṭiçettu 160.
 Kuppiçettu 160.
 Kuravakamu 391.
 Kuriñja 154.
 Kuruvēruviḍavali 408.
 Kusumbā 162.
 Kuṭajamu 180.
 Kūṭurubudamu 388.
 Lāṅgali 185.
 Lavaṅḡapaṭṭa 262.
 Māciṇṭri 402.
 Madana-ānapaçettu 312.
 Maḍḍiçettu 498.
 Madhūkamu 43.
 Mādīphalamu 404.
 Magaliṅgamu 323.

Maida 391.
 Makkam 387.
 Malayamu 453.
 Malle 401.
 Mālūramu 370.
 Mañciḡibikki 350.
 Mañciḡikattāli 431.
 Maudāramu 56.
 Maṇḍūkabrahmiçettu 62.
 Maṇḍūkapaṛpamu 35.
 Mañjiṣṭha 384.
 Manupāla 180.
 Mānupasupu 273.
 Mārēḍuçettu 370.
 Maṛiçettu 36.
 Māvi 405.
 Mayilumāṇṇikyam 107.
 Mēdi 14.
 Mēkarāyi 98.
 Menti 416.
 Mentulu 416.
 Meṭṭatāmara 450.
 Minumulu 51.
 Mirapakāṇḍra 121.
 Mirapakāyi 330.
 Miryālaṭṭe 64.
 Mōcakamu 290.
 Mōduga 409.
 Mogabīrāku 92.
 Mogili 172.
 Mōhanamu 473.
 Mokkaḡonna 505.
 Molakkāyi 206.
 Morali 135.
 Mraṅga 383.
 Muçciḡikarra 318.
 Mūkoḍi 387.
 Mullāṅgi 415.
 Muḷlu-ḡōraṇṭa 412.
 Mūlugu 466.
 Munaga 290.
 Muṇḍamuste 109.
 Muñjamu 406.
 Muntamamidi 208.
 Munugudāmaramu 281.
 Murukonḍaçettu 160.
 Musali 294.

Muṣṭhiçettu 145.
 Muṣiḍi 145.
 Muttavaçiribenda 156.
 Muttavapulaga 368. [281.
 Muttavapulagamuçettu
 Muttupalāgamu 343.
 Nāgajamuḍu 411.
 Nāgakōsaramu 280.
 Nāgamalli 279.
 Nāgaramukkaṭṭe 214.
 Nāgavalli 441.
 Nakkarēnu 433.
 Nalla-ankōlamu 200.
 Nallaḷilakarra 91.
 Nallamaddi 39.
 Naḷlamaddi 342.
 Nallanoççili 94.
 Nallapuruguḍu 462.
 Nallatumma 89.
 Nalla-ūḍuga 200.
 Nalla-ummetta 258.
 Nallavāvili 94.
 Nallēru 456.
 Namēru 479.
 Nandivardhanamu 392.
 Nandyāvaramu 392.
 Nāraṅgamu 147.
 Nāraṅji 147.
 Nārikēḍamu 251.
 Neladamu 408.
 Nēlagummuḍu 293.
 Nēlamulaka 67.
 Nēlamullāku 67.
 Nēlaponna 304.
 Nēlatāḍiçettu 294.
 Nēla-usarika 297.
 Nēlavāmiṇṭa 134.
 Nēlavāvili 94.
 Nēlavēmu 299.
 Nēllatumma 89.
 Nelli 305.
 Nemaliaḍagu 191.
 Nemmiçettu 307.
 Nēpālavēmu 235.
 Nērēḍu 306.
 Nevālyadūga 417.
 Nīlavāvili 288.

Nīli 63.
 Nimbamu 374.
 Nīmīri 399.
 Nimmagaḍḍi 99, 139.
 Nimmapaḍu 430.
 Nīpamu 77.
 Niradi 196.
 Nīrāku 2.
 Nīrugobbi 184.
 Nīruḷli 287.
 Nīṣa 21.
 Nīpālakadambamu 77.
 Nūgubenda 156.
 Nukkavāmiṇṭa 134.
 Nuliti 382.
 Nūtikaṣinda 144.
 Nuvvulu 55.
 Oḍḍimānu 48.
 Okaçettu 87.
 Ōmamu 65.
 Paççapesala 308.
 Pāçitige 375.
 Padmamu 85.
 Paḡaḍamalle 319.
 Paiditaṅḡeḍu 144.
 Pālasugandhi 477.
 Pālavari 496.
 Pallēru 291.
 Pamparaṁasaçettu 256.
 Pamparapanasa 256.
 Pampenāçettu 35.
 Panasa 495.
 Pannīrupushpaçettu 311.
 Pāparabuḍama 503.
 Pāpaṭa 320.
 Pāpiḍi 320.
 Pāpiri 320.
 Paraṅgisāmbraṇi 436.
 Paraṅgitālay 15.
 Parpāṭakamu 314.
 Pasupu 21.
 Patti 491.
 Peddamānu 272.
 Peddanakkēru 399.
 Pēmu 369.
 Peṇḍalamu 207.
 Peṇḍidonda 364.

Pennēru 485.
 Pēpa 369.
 Phīnilamu 19.
 Pillapīçara 40.
 Pillipesara 40.
 Pilliyadugu 278.
 Pinnamulaka 67.
 Pippali 507.
 Pīsaṅgiçettu 438.
 Poḍapatramu 154.
 Pogaḍa 334.
 Pogāku 520.
 Ponika 406.
 Ponna 479.
 Poṭlakāyi 309.
 Poṭṭebuḍamu 388.
 Poṭṭikākara 499.
 Prēkhaṇamu 77.
 Priyaḷuvvīkshamu 155.
 Puḍamakāyi 509.
 Pūgamu 112.
 Pulicīnta 285.
 Pullaçençali 285.
 Pullatige 487.
 Pūne 455.
 Punnāgamu 522.
 Purusharatnamu 323.
 Putrajīvi 322.
 Rāçayasarika-çettu 95.
 Rāgi 424.
 Rāmaphalamu 425.
 Rāmaṭhamu 504.
 Rasālamu 84.
 Rāviçettu 28.
 Rēguçettu 379.
 Rēlaçettu 70.
 Sālāmiseri 471.
 Sālamu 39.
 Sālemunta 98.
 Sāmbraṇiçettu 286.
 Sampeṅga 457.
 Samudrapāla 468.
 Śāṇḍilyamu 370.
 Śatakupi 467.
 Śatāvāri 40.
 Saugandhīkamu 85.
 Śavyamu 64.

Senagalu 76.
 Śikāya 447.
 Śīma-aviśi 450.
 Śīmaçinta 215.
 Śimagōgu 321.
 Śimatāngēdu 274.
 Simbhupdumu 216.
 Sindhuvāramu 361.
 Sinduvaçeṭṭu 445.
 Sissu 446.
 Sitāphalamu 474.
 Sōmalatā 487.
 Sōmamu 487.
 Sōmidāçeṭṭu 489.
 Sompu 486.
 Śrīphalamu 370.
 Śrītālāmu 454.
 Suddhapaūku 478.
 Sugandhipāla 477.
 Śukajambuka 191.
 Śukanāsamu 35.
 Sūmi 489.
 Śunṭhi 452.
 Surakāya 105.
 Sūryakānti 482.
 Śvētasurasa 319.
 Śyāmali 382.
 Tādi 243.
 Tagirisa 240.
 Takkselipaṇḍu 75.
 Tālīsapatri 245.
 Talūki 241.
 Tamalapāku 441.
 Tāmara 85.
 Tamaratamu 261.
 Tamidelu 424.
 Tāmra Valli 384.
 Tangēdu 37, 247.
 Tāpasataruvu 432.
 Tataçchadamu 349.

Tāti 244.
 Tēku 252.
 Telasu 335.
 Telladāmaramu 275.
 Tellagaḍḍa 372.
 Tellamaddiçeṭṭu 390.
 Tellamulaka 149.
 Tellapuruguḍu 98.
 Tellategaḍa 246.
 Tellatumba 358.
 Tellavāvili 361.
 Tēlumaṇiçeṭṭu 267.
 Teṅkāyicēṭṭu 251.
 Tinduki 333.
 Tiniśavṛikshamu 307.
 Tippiatige 18.
 Toṇḍamukkidi 387.
 Tōṭakūra 494.
 Triphalamu 305.
 Tūḍikūra 2.
 Tulasi 93.
 Tulasikṛittāvu 140.
 Tumida 97.
 Tumikiçeṭṭu 333.
 Tummika 97.
 Tuṅgamuste 182.
 Tuṅgavṛikshamu 522.
 Turukavēpa 249.
 Tutti 326.
 Tutturubeṇḍa 156.
 Uḍapaçeṭṭu 419.
 Ulavalu 513.
 Ullanatige 60.
 Uma 6.
 Ummettaçeṭṭu 258.
 Upparinta 60.
 Uralagaḍḍa 53.
 Usirika 305.
 Uste 109.
 Uttarēṇi 50.

Vaḍaja 336.
 Vajravalli 456.
 Vākalvi 87.
 Vakuḷa 334.
 Vālisēceṭṭu 136.
 Valumbari 382.
 Vāmiṇṭa 444.
 Vāṇjulamu 307.
 Vāukāyi 341.
 Vāragogu 400.
 Varagōki 121.
 Vartāki 149.
 Vasa 338.
 Vāsanaḡaḍḍi 99.
 Vasantaḡaḡḡhamu 522.
 Vaṭevēru 408.
 Veduru 351.
 Vēḡinaçeṭṭu 39.
 Velaga 373.
 Velluḷli 372.
 Veluturu 57.
 Vempali 328.
 Ventēkku 367.
 Veḡuturu 57.
 Vēpa 374.
 Verribīra 106.
 Verripūçça 503.
 Vēruśanagalu 292.
 Vētasamu 369.
 Vibhītākamu 249.
 Vibūdipatri 140.
 Virigikāya 389.
 Vishaboddi 437.
 Vishamakōṇḍa 398.
 Vishpukrāntamu 440.
 Vṛākuḍu 67.
 Yālākshi 191.
 Yavalu 232.
 Yēgi 492.
 Yugaḷākshakamu 89.

HINDUSTANI.

Ačči 498.
Adrahk 452.
Ajavān 65.
Āmb 405.
Amlī 512.
Amlikā 305.
Amrūl 285.
Anār 264.
Antamūl 154.
Āta 474.
Aunlā 305.
Bābul 89.
Baingan 341.
Bālōār 476.
Baraḍā 243.
Baśna 6.
Baṭāṭā 53.
Bēl 370.
Bhajarbet 454.
Bhāsā 351.
Bhēḍi 366.
Bindrāvan 503.
Campākejhāḍ 457.
Čanā 76.
Čarāyat 299.
Čaval 5.
Dādkāpattā 450.
Dādmurdān 450.
Dālčīn 262.
Darim 264.
Ēlāčī 61.
Ēraṇḍikējhāḍ 493.
Gānjā 332.
Gannā 84.
Gōkshur 184.
Gulābijāmūn 231.
Gūlačīn 133.
Gulānčā 18.
Haldi 21.
Īnd 376.
Ispaghūl 44.
Jamālagōṭ 235.
Jambu 247.

Jammūn 306.
Jaūgliḅādām 459.
Jaūglihaldi 119.
Jaūglijāphaljhāḍ 126.
Jaūglikandi 68.
Jaūglikhaddu 105.
Jaūgliplikvān 154.
Jaūglilippal 113.
Jaūglipyās 180.
Jāyiphāl 233.
Jīrā 239.
Kabābčīni 190.
Kačukuri 463.
Kājūkejhāḍ 208.
Kālābāshimba 94.
Kālāmīričī 64.
Kamul 522.
Kāmuni 462.
Kaṇkaḍi 488.
Kapās 491.
Karbūj 336.
Karēla 499.
Kāṭkalijā 191.
Kāṭkāraṇj 191.
Kēli 349.
Keramār 31.
Kiryāt 229.
Koraṅg 519.
Kudum 29.
Kulti 513.
Kundori 253.
Kusum 162.
Lakūča 433.
Lālčōta 225.
Lālmīrčī 330.
Lasun 372.
Limu 430.
Līmū 404.
Lōbbhan 436.
Madār 56.
Makstān 125.
Māphāl 404.
Mulsari 334.
Mūṅg 308.

Nāralkejhāḍ 251.
Nīm 374.
Nīmbu 430.
Niyāmusi 294.
Palāś 409.
Pān 441.
Pañjōri 458.
Pattaṅga-lakaḍi 72.
Phanas 495.
Pilēhar 12.
Pilū 210.
Pōstu 102.
Poṇi 346.
Pyāj 287.
Rakhalkaḷai 38.
Raktačandan 173.
Kāyān 472.
Sabja 140.
Sādabasna 6.
Sadabōri 40.
Saḍam 460.
Sāgvān 252.
Šājna 290.
Sālēbmisri 471.
Samandarphāl 164.
Sandal 453.
Sandhi 452.
Sapbētkammi 286.
Sēgvā 290.
Sīphāl 370.
Sīsankē-jhāḍ 97.
Sōṇṭ 452.
Sunnāmakkī 304.
Suparīke-jhāḍ 9.
Suphēd 443.
Suphēddāmār 275.
Suvā 467.
Tād 244.
Tamaruṅg 352.
Tambāku 520.
Tapjhāḍ 314.
Tisi 13.
Turai 511.
Uḍid 51.
Vallāri 62.

MARATHI.

Āvaḷā 305.
Bōhaḍā 243.
Bēlā 370.
Berli 376.
Bhōkura 389.
Čaura 420.
Ēkapāni 62.
Eḷa 61.
Gōkharū 291.
Gōkhru 34.
Guḷavōli 18.
Guñji 204.

Hiraḍā 12.
Irai 151.
Isabgōl 44.
Jāmb 306.
Kaṇčana 170.
Kēla 366.
Mankumba 164.
Mīre 64.
Nirguṇḍa 361.
Pātpaṇas 516.
Phalasārūku 409.
Phanas 495.

Rōsh 222.
Rānabhōmpala 105.
Sājo 342.
Sātvina 502.
Sītāsru 475.
Tālmakhāna 184.
Tāndula 5.
Upalasari 477.
Ūsa 84.
Vayinge 341.
Vekhāṇḍa 338.
Virāl 247.

~~~~~  
Arabic: Kalambak 7.

~~~~~  
Dakhani: Phareṅgiduttara 20. Rāmtil 136.

INDEX OF BOTANICAL AND ENGLISH NAMES

<i>Abelmoschus escul.</i> 366.	<i>Adenanthera pavon.</i> 385.	<i>Almond, Java</i> 459.
" <i>moschatus</i> 125.	<i>Adbatoda vasica</i> 32.	<i>Alocasia antiquorum</i> 176.
<i>Abrus minor</i> 204.	<i>Adiantum caudatum</i> 229.	" <i>macrorrhiza</i> 397.
" <i>pauciflorus</i> 204.	" <i>melanacaulon</i> 277.	<i>Alœ, American</i> 33.
" <i>precatorius</i> 204.	" <i>peacock-tailed</i> 277.	" <i>americana</i> 33.
<i>Abutilon indicum</i> 156.	<i>Aechmandra epigeia</i> 29.	" <i>barbadensis</i> 81.
" <i>mauritianum</i> 326.	<i>Aegle marmelos</i> 370.	" <i>hedge</i> 81.
<i>Acacia alba</i> 358.	<i>Aerua lanata</i> 364.	" <i>hyacinthoides</i> 398.
" <i>arabica</i> 89.	<i>Aeschynomene aspera</i> 26.	" <i>maculata vora</i> 81.
" <i>brown-barked</i> 112.	" <i>grandiflora</i> 6.	" <i>officinalis</i> 81.
" <i>catechu</i> 112.	" <i>indica</i> 26, 90.	" <i>perfoliata</i> 81, 431.
" <i>chundra</i> 71.	" <i>sesban</i> 90.	" <i>perf. vera</i> 81.
" <i>cinerea</i> 57.	<i>Agallochum</i> 7.	" " <i>vulgaris</i> 81.
" <i>oocinna</i> 447.	<i>Agathotes chirata</i> 227.	" <i>small</i> 431.
" <i>dalea</i> 57.	<i>Agati grandiflora</i> 6.	" <i>vera</i> 431.
" <i>Farnesiana</i> 150.	<i>Agave americana</i> 33.	" <i>vulgaris</i> 81.
" <i>fragrant</i> 150.	" <i>ramosa</i> 33.	" <i>-wood</i> 7.
" <i>leucophlea</i> 358.	<i>Ageratum</i> 54.	" <i>zeylanica</i> 398.
" <i>lomatocarpa</i> 335.	" <i>conyzoides</i> 54.	<i>Alpinia cardamomum</i> 61.
" <i>odoratissima</i> 335.	<i>Agrostis bermudiana</i> 194.	" <i>galanga</i> 427.
" <i>panicled</i> 358.	" <i>linearis</i> 194.	" <i>sessilis</i> 73.
" <i>sirissa</i> 445.	" <i>verticillata</i> 408.	<i>Alstonia scholaris</i> 502.
" <i>soap</i> 447.	<i>Ailanthus excelsa</i> 272.	<i>Alternanthera dentio.</i> 521.
" <i>speciosa</i> 445.	" <i>malabarica</i> 517.	" <i>prostrata</i> 521.
" <i>sundra</i> 71.	<i>Ajuga fruticosa</i> 92.	" <i>sessilis</i> 521.
" <i>wallachiana</i> 112.	<i>Alangium decapetalum</i> 1.	<i>Amaranth</i> 148.
<i>Acalypha, birch-leav.</i> 226.	" <i>hexapetalum</i> 200.	" <i>globe</i> 167.
" <i>betulina</i> 226.	" <i>Lamarckii</i> 1, 200.	<i>Amarantus campestr.</i> 148.
" <i>fruticosa</i> 226.	" <i>sage-leaved</i> 1.	" <i>frumentaceus</i> 157.
" <i>Indian</i> 160.	<i>Alasandi bean</i> 242.	" <i>gangeticus</i> 494.
" <i>indica</i> 160.	<i>Albizzia Lebbek</i> 445.	" <i>mangostanus</i> 148.
" <i>spicata</i> 160.	" <i>odoratissima</i> 335.	" <i>oleraceus</i> 494.
<i>Acanthus, holly-leav.</i> 523.	<i>Aletris hyacinthoides</i> 398.	" <i>paniculatus</i> 157.
" <i>ilicifolius</i> 523.	" <i>litoralis</i> 431.	" <i>polygamus</i> 494.
<i>Achyranthes aspera</i> 50.	" <i>zeylanica</i> 398.	" <i>spinosus</i> 414.
" <i>lanata</i> 364.	<i>Alexandrian laurel</i> 479.	<i>Amaryllis vivipara</i> 439.
" <i>triandra</i> 521.	<i>Allamanda Anbletii</i> 22.	<i>Amomum cardamom.</i> 61.
" <i>villosa</i> 364.	" <i>cathartica</i> 22.	" <i>curcuma</i> 21.
<i>Acorus Belangeri</i> 338.	" <i>grandiflora</i> 22.	" <i>racemosus</i> 61.
" <i>calamus</i> 338.	<i>Allium cepa</i> 287.	" <i>repens</i> 61.
" <i>Griffithii</i> 338.	" <i>sativum</i> 372.	" <i>spurium</i> 8.
<i>Adansonia digitata</i> 386.	<i>Almond tree, country</i> 432.	" <i>sylvestre</i> 8.

- Anomum zedoaria* 119.
     " *zerumbet* 8.
     " *zingiber* 452.
Amorphophallus campan.
     " *dubius* 68. [187.
Anacardium occiden. 208.
     " *officinarum* 209.
Anamirta cocculus 108.
     " *paniculata* 108.
Ananas 15.
Ananassa sativa 15.
Anatherum muricat. 408.
Andrographis panic. 299.
Andropogon aromaticus
     189, 408.
     " *bicornis* 139.
     " *citratum* 139.
     " *citriflorus* 139.
     " *festucoides* 408.
     " *halensis* 42.
     " *lurancousa* 99.
     " *Martini* 222.
     " *muricatus* 408.
     " *nardus* 139.
     " *pruinosis* 139.
     " *saccharatus* 42.
     " *Schoenanthus* 139.
     " *sorghum* 359.
Anethum Sowa 467.
Anise 486.
Anisochilus carnosus 271
Anisomelos malabaric. 92.
Anisonema multiflor. 462.
Anisum officinale 486.
     " *vulgare* 486.
Annatto tree 381.
Anona reticulata 425.
     " *squamosa* 474.
Anthocephalus cadam. 77.
Antiaris saccidora 377.
     " *toxicaria* 377.
Aquilaria agallocha 7.
Arachis africana 292.
     " *americana* 292.
     " *hypogæa* 292.
Areca 9.
     " *catechu* 9.
Areca Fausel 9.
Argemone mexicana 20.
Argyrea speciosa 468.
Aristolochia bracteata 31.
     " *indica* 46.
Arjuna myrobalan 390.
Arrowroot, East-Ind. 163.
Artemisia maderas. 402.
Artocarpus commun. 266.
     " *hirsuta* 516.
     " *incisa* 266.
     " *integrifolia* 495.
     " *Lakucha* 483.
     " *pubescens* 516.
Arum campanulatum 187.
     " *colocasia* 176.
Arundo bambos 351.
     " *Donax* 514.
Asafœtida 504.
Ascaricida indica 117.
Asclepias acida 487.
     " *asthmatica* 154.
     " *gigantea* 56.
Asoca tree 28.
Asparagus racemosus 40.
     " *sarmentosus* 449.
Atalantia monophyll. 132.
Atylosia Candollei 127.
Aubergine 341.
Aurantium decuman. 256.
Averrhoa bilimbi 352.
     " *carambola* 261.
Awla tree 305.
Azadirachta indica 374.
     " *fraxinifolia* 374.
Azedarach Commelin. 249.
     " *deleteria* 249.
Babool 89.
Bael tree 370.
Balanites ægyptiaca 41.
     " *Roxburghii* 41.
Balsam 345.
Bamboo, prickly 351.
     " *male* 189.
Bambusa arundinac. 351.
     " *arundo* 351.
     " *orientalis* 351.
Bambusa spinosa 351.
     " *striata* 189.
     " *verticillata* 189.
Banana tree 349.
Banksia speciosa 324.
Banyan tree 36.
Baobab 386. [422
Barbadoes flower-fence
Barleria buxifolia 88.
     " *cristata* 88.
     " *longiflora* 184.
     " *obovata* 88.
     " *prionitis* 412.
     " *pubiflora* 412.
Barley 232. [164.
Barringtonia acutangula
     " *racemosa* 469.
Basella alba 346 a.
     " *cordifolia* 346 c
     " *rubra* 346 b.
Basil, holy 93.
     " *sweet* 140.
Bassia latifolia 43.
Bastard saffron 162.
     " *sago* 376.
     " *sandal* 268.
     " *teak* 409.
Batatas edulis 473.
     " *paniculata* 293.
Bauhinia acuminata 363.
     " *purpurea* 170.
     " *tomentosa* 118.
     " *variegata* 170.
Bead tree, common 249.
Beam tree, weaver's 387.
Bears breech 523.
Beech, Indian 519
Beefwood tree 218.
Beleric myrobalan 243.
Bengal gram 76.
Benteak 367.
Bergera Kœnigii 96.
Betel-leaf pepper 441.
Betel-nut palm 9.
Bhere fruit tree 379.
Bidens Ramtilla 136.
Bignonia caudata 317.

- Bignonia chelonoides* 317.
     " *iadica* 35.
     " *pentandra* 85.
Bilimbi tree 352.
Birthwort, Indian 46.
Bishop's weed 65.
Bitter apple 503.
     " *Cassava plant* 78.
Bixa orellana 381.
Black gram 51.
     " *pepper vine* 64.
     " *plum* 306.
     " *wood tree* 365.
Bladderwort 475.
Blairia nodiflora 308.
Blue gum tree 257.
Boarspear 189.
Borbaavia diffusa 465.
     " *repens* 465.
Bombex malabaric. 16, 58.
     " *pentandrum* 16.
Borassus flabelliform. 244.
Boswellia glabra 199.
     " *thurifera* 436.
Bottle-gourd, bitter 105.
Bow-string hemp 398.
Brassica juncea 472.
Bread-fruit tree 266.
     " *tree, Monkey* 386.
Breynia rhamnoides 171.
Bridelia collina 179.
Brinjal 341.
Bryophyllum 346 d.
     " *calycinum* 346 d.
Bryonia epigæa 29.
     " *glabra* 29.
     " *grandis* 253.
     " *laciniosa* 429.
     " *maderaspatana* 388.
     " *Rheedii* 448.
     " *scabrella* 388.
     " *sinuosa* 448.
     " *umbellata* 448.
Buchanania latifolia 420.
Bullock's-heart 425.
Butea frondosa 409.
Cabinet rosewood 137.
- Cadamba* 77.
     " *jasminiflora* 311.
Cæsalpinia armata 192.
     " *bonduella* 191.
     " *coriaria* 434.
     " *horrida* 192.
     " *mimosoides* 192.
     " *pulcherrima* 422.
     " *regia* 274.
     " *sappan* 310.
     " *simora* 192.
Cajanus bicolor 254.
     " *flavus* 254.
     " *indicus* 254.
Calamus rotang 369.
Caladium esculentum 176.
Calophyllum bintag. 479.
     " *elatum* 455.
     " *inophyllum* 479.
     " *spurium* 151.
     " *tomentosum* 455.
     " *Wightianum* 151.
Calosanthus indica 35.
Calotropis gigantea 56.
Caltrops, small 291 {306.
Calyptanthus jambolana
Camellia theifera 220.
Canarium commune 459.
Canavalia-ensiformis 443.
     " *gladiata* 443.
Cane palm 369.
Canna indica 177.
Cannabis indica 332.
     " *sativa* 332.
Canthium corymbos. 426.
     " *parviflorum* 110.
Capsicum frutescens 330.
Carallia integrerrima 3.
     " *lucida* 3.
     " *ceylanica* 3.
Carambola tree 261.
Cardamom plant 61.
Cardiospermum halic. 60.
Careya 259.
     " *arborea* 259.
Carica papaya 312.
Carissa carandas 87.
- Carissa congesta* 87.
Carpopogon pruriens 278.
Carray cheddie 110.
Carthamus tinctorius 162.
Carum Ajowan 65.
     " *copticum* 65.
Caryota urens 376.
Cashew-nut tree 208.
Cassava plant, bitter 78.
Cassia angustifolia 304.
     " *alata* 450.
     " *auriculata* 37.
     " *chinensis* 144.
     " *coromandel.* 144.
     " *esculenta* 144.
     " *fistula* 70.
     " *fœtida* 240, 269.
     " *gallinaria* 240.
     " *herpetica* 450.
     " *lanceolata* 304.
     " *obtusifolia* 240.
     " *occidentalis* 269.
     " *rhombifolia* 70.
     " *sophora* 144, 269.
     " *tora* 240.
     " *toroides* 240.
Cassytha filiformis 375.
Castor-oil plant 493.
Casuarina 218.
     " *equisetifolia* 218.
     " *muricata* 218.
Catmint, Malabar 92.
Céara Rubber 423.
Cedar, red 268.
     " *white* 354.
Cedrela toona 354.
     " *hexandra* 354.
Celosia corymbosa 318.
Celtis orientalis 155.
Cephalandra indica 253.
Cerbera manghn 213.
     " *odollam* 213.
Champaca 457.
Charcoal tree 155.
Chaste tree, five-leav. 361.
     " *three-leaved* 288.
Chavica beetle 441.

- Chavica Roxburghii* 507.
Cheilanthes 298.
     " *farinosa* 298.
Chenopodium ambr. 120.
 Cherry, Brazil 378.
     " Winter 485.
 Chicken pea 76.
 Chilli 330.
 China rose 263.
 Chiretta 227.
Chloris cynodon 194.
     " *maritima* 194.
Cholum 359. [183.
Chonemorpha antidysent.
Chrysanthemum 484.
     " *indicum* 484.
Chrysocoma purpur. 470.
     " *violacea* 470.
Cieca disticha 95.
Cicer arietinum 76.
Cinchona calisaya 348.
     " *succirubra* 348.
Cinnamomum iners 128.
     " *malabathrum* 128.
     " *zeylanicum* 262.
 Cinnamon 262.
     " wild 128.
Cissus arborea 210.
     " *edulis* 456.
     " *quadrangularis* 456.
 Citron 404.
Citrullus colocythis 503.
     " *vulgaris* 336.
Citrus acidula 430.
     " *aurantium* 147.
     " *decumana* 256.
     " *medica* 404, 430.
 Clearing-nut tree 219.
Cleistanthus collinus 179.
Cleome icosaandra 134.
     " *pentaphylla* 444.
     " *viscosa* 134.
Clerodendron 313.
     " *cordatum* 313.
     " *inermis* 438.
     " *infortunatum* 313.
     " *phlomisoides* 241.
Clerodendron serrat. 186.
     " *viscosum* 313.
Clitoria spectabilis 442.
     " *ternatea* 442.
Cluytia collina 179.
Clypea Burmanni 316.
Coccinia indica 253. [18.
Cocculus convolvulaceus
     " *cordifolius* 18.
     " *verrucosus* 18.
     " *villosus* 260.
 Coconut palm 251.
Cocos nucifera 251.
Coffea arabica 138.
     " *laurifolia* 138.
     " *vulgaris* 138.
 Coffee 138. [407.
Colbertia coromandeliana
Coldenia procumbens 490.
Colocasias antiquior. 176.
     " *nymphæifolia* 115.
Colocynth 503.
Convolvulus batatas 473.
     " *bilobatus* 10.
     " *edulis* 473.
     " *esculentus* 473.
     " *maritimus* 10.
     " *nervosus* 468.
     " *paniculatus* 293.
     " *pes-capræ* 10.
     " *roseus* 293.
     " *speciosus* 468.
     " *turpethum* 246.
Conyza cinerea 470.
     " *mollis* 470.
 Copal tree, Indian 275.
 Coral shrub 435.
     " tree, Indian 518.
Corallocarpus epigeia 29.
Corchorus olitorius 228.
Cordia myxa 389.
     " *sebastena* 389.
 Coriander 181.
Coriandrum sativum 181.
 Corkapuli 215.
 Corn, Indian 505. [97.
 Coromandal Ebony tree
- Coronilla grandiflora* 6.
     " *sesban* 90.
Corypha umbraculif. 454.
Coscinium fenestrat. 273.
Costus arabicus 324.
     " *speciosus* 324.
 Cotton, American 100.
     " plant, Indian 491.
     " tree, red 58.
Cotula maderaspat. 402.
 Country fig tree 14.
     " *ipeacacuanha* 154.
     " mallow 156.
     " *sarsaparilla* 477.
 Country green 494.
 Cow gram 27.
 Cowbidge 278.
 Cowitch 278.
Cratæva nurvala 284.
     " *marmelos* 370.
     " *religiosa* 284.
     " *Roxburghii* 284
     " *vallanga* 373.
Crinum asiaticum 438.
     " *defixum* 438.
Crocus autumnalis 158.
     " *hibernus* 158.
     " Indian 302.
     " *officinalis* 158.
     " *sativus* 158.
Crossandra coccinea 17.
     " *oppositifolia* 17.
     " *undulæfolia* 17.
Crotalaria angulosa 198.
     " *bengalensis* 460..
     " *cærulea* 198.
     " *fenestrata* 460.
     " *juncæa* 460.
     " *porrecta* 460.
     " *sericea* 460.
     " *tenuifolia* 460.
     " *verrucosa* 198.
     " *viminea* 460.
Croton hastatum 463.
     " *jamalgota* 235.
     " *tiglium* 235.
     " oil plant 235.

- Cubeba officinalis* 190.
Cubeba 190.
Cucumber 488.
     " common 413.
Cucumis aout. 106, 151.
     " *citrullus* 336.
     " *colocynthis* 503.
     " *maderaspat.* 509.
     " *muricatus* 413.
     " *pubescens* 509.
     " *sativus* 413.
     " *trigonus* 509.
     " *utilissimus* 488.
Cucurbita citrullus 336.
     " *lagenaria* 105.
     " *maxima* 159.
     " *pepo* 356.
Cuminum cyminum 239.
Cummin seed 239.
Cupea corymbosa 426.
Curculigo orchioidea 294.
Cureuma angustifolia 163.
     " *latifolia* 72.
     " *leucorrhiza* 166.
     " *longa* 21, 163.
     " *zedoaria* 119.
     " *zerumbet* 119.
Curry-leaf tree 96.
Cuscut grass 408.
Custard-apple tree 474.
Cyamopsis psoraloides 217.
Cyamus mysticus 85.
     " *nelumbo* 85.
Cyclea Burmanni 315.
Cymbopogon citriod. 139.
     " *Iwarancusa* 99.
     " *Schoenanthus* 139.
Cynanchum cordifol. 47.
     " *extensum* 47.
     " *ipecacuanha* 154.
     " *vomitorium* 154.
Cynodon dactylon 194.
     " *linearis* 194.
     " *maritimus* 194.
     " *occidentalis* 194.
     " *portoricensis* 194.
Cynometra ramiflora 82.
Cynosurus coracanus 424.
     " *indicus* 515.
Cyperus hexastach. 182.
     " *rotundus* 182.
Cytisus cajan 254.
     " *pseudocajan* 254.
Dactylon officinale 194.
Damia extensa 47.
Dalbergia arbor. 137, 519.
     " *emarginata* 365.
     " *lanceolaria* 137.
     " *latifolia* 365.
     " *ougeinensis* 307.
     " *sissoo* 446.
Dammar tree, white 275.
Date, dwarf wild 461.
     " *wild* 45.
Datura fastuosa 258.
     " *stramonium* 258.
Dendrocalamus stric. 189.
Desmanthus cinereus 57.
Dhol 254.
Dichrostachys cinerea 57.
Dietrichia major 8.
Digitaria dactylon 194.
     " *linearis* 194.
     " *stolonifera* 194.
Dilivaria ilicifolia 523.
Dillenia pentagyna 407.
     " *toothed* 407.
Dioscorea aculeata 207³.
     " *alata* 207².
     " *atropurpurea* 207⁴.
     " *sativa* 207¹.
Diospyros embroypt. 333.
     " *glutinosa* 333.
     " *melanoxylon* 97.
     " *tupru* 97.
Dipterocarpus havis 394.
     " *turbinatus* 394.
Dividivi tree 434.
Dolichos albus 27.
     " *bengalensis* 27.
     " *biflorus* 513.
     " *oatjang* 242.
     " *ensiformis* 443.
     " *gladiatus* 443.
Dolichos lablab 27.
     " *pruriens* 277.
     " *purpureus* 27.
     " *sinensis* 242.
     " *trilobatus* 38.
     " *uniflorus* 513.
Doab grass 194.
Dracontium polyphyll. 68.
Dragon, purple-stalk. 68.
Drosera indica 525.
Drumstick tree 290.
Drynaria quercifolia 395.
Duckweed 2.
Dwarf wild date 461.
Ebony, mountain 118.
     " *coromandel* 97.
Ecbolium Linneanum 83.
Echinolæna erythr. 276.
Echites salicifolia 22.
     " *scholaris* 502.
Eclipta adpressa 195.
     " *alba* 195.
     " *erecta* 195.
     " *prostrata* 195.
Edible hibiscus 366.
Egg-plant 341.
Egyptian lotus 173.
Elaeocarpus lanceol. 201.
     " *lanceolatus* 201.
     " *serratus* 203.
Elæis guineensis 329.
Elephant apple 373.
     " *creeper* 468.
     " *foot* 300.
Elephantopus scaber 300.
Elettaria cardamom 61.
Eleusine cerealis 424.
     " *coracana* 424.
     " *distachya* 515.
     " *gracilis* 515.
     " *indica* 515.
     " *sphaerosperma* 424.
     " *stricta* 424.
Embelia grossularia 210.
Emblia officinalis 305.
Embryopteris gluten. 333.
     " *peregrina* 333.

Emetic nut 388.
Entada monostachya 497.
     scandens 497.
Epilobium fruticosum 142.
Eragrostis cynosur. 161.
Eriochrysis fusca 24.
Eriodendron anfract. 16.
Erythrina corallodendron
     indica 518. [518].
     monosperma 409.
Erythroxyton monog. 268.
Esculent Okra 366.
Eucalyptus globulus 257.
Eugenia acutangula 164.
     caryophyllæa 165.
     corymbosa 165.
     jambolana 306.
     jambos 231.
     macrophylla 168.
     malaccensis 168.
     racemosa 469.
     zeylanica 202.
Euphorbia antiquor. 216.
     nivulia 59.
     tirucalli 418.
Evia amara 4.
Evolvulus alsinoides 440.
     hirsutus 440.
Fagara rhetsa 238.
Fan-palm 454.
Fennel flower 91.
Fenugreek 416.
Feronia elephantum 373.
     pellucida 370.
Forula asa-foetida 504.
Fibichia umbellata 194.
Ficus arnottiana 113.
     asperrima 193.
     amplissima 347.
     bengalensis 36.
     glomerata 14.
     indica 86.
     racemosa 14.
     religiosa 23.
     retusa 152.
     Tsiela 347.
Fig tree, country 14.

Fig tree, Indian 411.
     wave-leaved 347.
Flacourtia cataphr. 245.
Flag, sweet 338.
Flax, common 13.
Fleabane, ash-colour. 470.
     purple 117.
Flueggia leucopyrus 98.
     microcarpa 98.
Fœtid Cassia 240.
Forget-me-not, Ind. 141.
Four-o'clock flower 393.
Fragrant acacia 150.
Frankincense 436.
Gadelupa arborea 519.
     indica 519.
Galangal, greater 427.
Galega cœrulea 328.
     colonila 328.
     lanceæfolia 328.
     purpurea 328.
     sericea 328.
     tinctoria 328.
Gamboge tree 237.
Garcinia indica 410.
     malabarica 333.
     morella 237.
     pictoria 237.
     purpurea 410.
     xanthochymus 510.
Gardenia 265.
     dumetorum 383.
     gummifera 350.
     lucida 265.
     resinifera 265.
     spinosa 383.
Garden pea 339.
Garlic 372.
Gaub tree 333.
Gendarussa adhatoda 32.
     vulgaris 94.
Gentian 227.
Gentiana chirata 227.
     chirayita 227.
Gigantic swallow wort 56.
Gingely-oil plant 55.
Ginger, common 452.

Ginger grass 222.
Gloriosa superba 185.
Glycyrrhiza glabra 204.
Gmelina arborea 143.
     asiatica 451.
     lobata 451.
     parviflora 451.
Goa potato 207^a.
Goat's-foot creeper 10.
Gomphrena globosa 167.
Goolmohur 274.
     royal 274.
Gooseberry, country, 95.
     tree 305.
     Cape 378.
Goosefoot 120.
Gossypium album 491.
     barbadense 100.
     herbaceum 491.
     indicum 491.
     nigrum 100.
     Stocksii 100, 491.
Gourd, common 159.
     snake 309.
     white 356.
Gram, Bengal 76.
     black 51.
     cow 27.
     green 308.
     horse 513.
Grangea maderaspat. 402.
Grass, cuscus 408.
     Roussa 222.
     sacrificial 161.
Gratiola Monniera 286.
     thyme-leaved 286.
Green gram 308.
Grewia affinis 355.
     microcos 355.
     ulmifolia 355.
Ground-nut 292.
Guaiava pyriformis 286.
Guava, red 212.
     white 236.
Guettarda speciosa 311.
Guilandina bonduc 191.
     bonducella 191.

Guilandina moringa 290.
 Guizotia abyssinica 136.
 Gum tree, blue 257.
 Gymnogonia pentap. 444.
 Gymnostachyum 301.
     " febrifugum 301.
 Gynandropsis pent. 444.
Habenaria 295.
     " rotundifolia 295.
 Hariali 194. [18.
 Heart-leaved Moonseed
 Heart Seed 60.
 Hedge Aloe 81.
 Hedyotis umbellata 221.
 Hedyosarum lagenar. 26.
     " prostratum 174.
     " scannoides 135.
 Helianthus annuus 482.
     " indicus 482.
     " oleifera 136.
Helicteres isora 382.
     " Roxburghii 382.
 Heliopsis platyglossa 136.
 Heliotropium cordif. 230.
     " hispidum 230.
     " indicum 230.
 Helleborus altifolius 74.
     " grandiflorus 74.
     " niger 74.
 Hellenia grandiflora 324.
 Hemidesmus indicus 477.
     " Wallichii 477.
 Hemp 382.
     " Bow-string 398.
     " Hibiscus 331.
     " plant, Sunp 460.
 Henna shrub 391.
 Herpestis Monnieria 286.
 Heterophragma chel. 317.
 Hevea brasiliensis 423.
 Hibiscus abelmosch. 125.
     " cannabinus 331.
     " edible 366.
     " esculentus 366.
     " flavescens 125.
     " Hemp 331.
     " longifolius 366.

Hibiscus mutabilis 483.
     " odoratus 343.
     " populneoides 69.
     " populneus 69.
     " rosa-sinensis 263.
     " sabdariffa 321.
     " sinensis 461.
     " Wightianus 331.
     " zeylanicus 228.
 Hog-plum 4.
 Hog-weed, spreading 465.
 Holarrhena antidys. 183.
 Holcus sorghum 359.
 Holy Basil 93.
 Hopea parviflora 380.
     " Wightiana 508.
 Hordeum sativum 232.
     " vulgare 232.
 Horsfieldia odorata 126.
 Horse gram 513.
 Horse-radish tree 290.
 Hugonia mystax 419.
     " obovata 419.
 Humble plant 281.
 Hydnocarpus inebr. 196.
     " venenata 196.
 Hydrocotyle asiatica 62.
 Hyperanthera morin. 290.
 Illecebrum nanatum 364.
     " verticillatum 337.
 Impatiens balsamina 345.
 Indian acalypha 160.
     " beech 519.
     " birth-wort 46.
     " copal tree 275.
     " coral tree 518.
     " corn 505.
     " cotton plant 491.
     " crocus 302.
     " fig 411.
     " forget-me-not 141.
     " jalap 246.
     " jack tree 495.
     " laburnum 70.
     " madder 221.
     " mistletoe 146.
     " mustard 472.

Indian nettle tree 155.
     " nightshade 149.
     " periwinkle 464.
     " penny-wort 62.
     " rhododendron 270.
     " rubber tree 423.
     " screw tree 382.
     " shot 177.
     " spikenard 476.
     " squill 130.
     " sundew 325.
     " tree-spurge 418.
     " turnsole 230.
 Indigo 63. [289.
 Indigofera aspalathifolia
     " aspalathoides 289.
     " cæspitosa 174.
     " enneaphylla 174.
     " indica 63.
     " sumatrana 63.
     " tinctoria 63.
 Inga bigemina 116.
     " duleis 215.
     " Wightiana 116.
     " xylocarpa 247.
 Inknut tree 12.
 Ionidium enneasp. 323.
     " suffruticosum 323.
 Ipecacuanha, count. 154.
 Ipomæa batatas 473.
     " biloba 10.
     " bilobata 10.
     " bona nox 214.
     " digitata 293.
     " eriosperma 293.
     " grandiflora 214.
     " maritima 10.
     " mauritiana 293.
     " paniculata 293.
     " pes-capræ 10.
     " quamoclit 141.
     " speciosa 468.
     " turpethum 246.
 Iron wood 247.
 Italian millet 276.
 Ivory wood 496.
 Ixora coccinea 175.

Ixora grandiflora 175.
 „ *obovata* 175.
 „ *paniculata* 320.
 „ *pavetta* 320.
 „ *propinqua* 175.
 „ *scarlet* 175.
Jack tree, Indian 495.
 „ *jungle* 516.
Jægeria calendulac. 197.
Jalap, Indian 246.
Jalapa congesta 393.
Jambosa domestica 168.
 „ *malaccensis* 168.
 „ *purpurascens* 168.
 „ *vulgaris* 231.
Jamoon 306.
Janipha manihot 78.
Jasmine 131.
 „ *common* 103.
 „ *double* 401.
 „ *red* 141. [131.
Jasminum angustifolium
 „ *grandiflorum* 234.
 „ *hirsutum* 103, 311.
 „ *multiflorum* 103.
 „ *pubescens* 103.
 „ *sambac* 401.
 „ *triflorum* 131.
 „ *vimineum* 131.
Jatropha curcas 30.
 „ *glauc* 55.
 „ *glandulifera* 255.
 „ *manihot* 78.
 „ *multifida* 435.
 „ *Wightiana* 30.
Java almond 459.
Jonesia asoca 28.
 „ *pinnata* 28.
Jujube tree 379.
Jungle jack tree 516.
Jussieua suffruticosa 142.
 „ *villosa* 142.
Justicia adhatoda 32.
 „ *ecbolium* 83.
 „ *gendarussa* 94.
 „ *nasuta* 279.
 „ *paniculata* 299.

Jute plant 228.
Kæmpferia galanga 73.
 „ *humilis* 73.
 „ *longa* 302.
 „ *plantaginifolia* 73.
 „ *rotunda* 302.
Kamaladye tree 522.
Kayidonda 253.
Kino tree 492.
Lablab bengalensis 27.
 „ *lignosus* 27.
 „ *microcarpus* 27.
 „ *vulgaris* 27.
Lac tree 362.
Lactuca Heyneana 501.
Lagenaria vulgaris 105.
Lagerstræmia lanc. 367.
 „ *microcarpa* 367.
 „ *regina* 400.
Lagurus Schœnanth. 139.
Lahaya corymbosa 318.
Lantana 282.
 „ *aculeata* 282.
 „ *camara* 282.
Lathyrus spectabilis 442.
Laurel, Alexandrian 479.
Laurus cassia 262.
 „ *cinnamomum* 262.
 „ *malabathrum* 128.
 „ *nitida* 262.
Lavendula carnosa 271.
Lavender, thick-leav. 271.
Lawsonia alba 391.
 „ *inermis* 391.
 „ *spinosa* 391.
Leadwort, Ceylon 225.
 „ *rose-coloured* 225.
Lemna globosa 2.
Lemon-grass 139.
Lespedeza juncea 289.
Lettosomnia nervosa 468.
Lettuce 501.
Leucas linifolia 248.
Lime, sour 430.
Limonia monophylla 132.
Linum usitatissimum 13.
Lippia nodiflora 303.

Liquorice, wild 204.
Lobelia nicotianæfol. 123.
Long pepper 507.
 „ *rooted turmeric* 21.
 „ *zedoary* 72.
Loranthus longiflor. 146.
 „ *loniceroides* 146.
Lotus, sacred 85.
 „ *egyptian* 173.
 „ *white* 360.
Love-apple 75.
Luffa acutangula 511.
 „ *amara* 106.
 „ *Pluckenetiana* 106.
Lycopersicum escul. 75.
Madar 56.
Macaranga indica 52.
Madder, Indian 221.
Mahwah tree 43.
Maiden-hair Fern 229.
Maize 505.
Malabar cat-mint 92.
 „ *nut* 32.
Male bamboo 189.
Mallotus philippin. 522.
Mallow, country 156.
Malva rotundifolia 124.
 „ *vulgaris* 124.
Malvaviscus populn. 69.
Mangifera domestica 405.
 „ *indica* 405.
 „ *pinnata* 4.
Mangosteen, mate 410.
Mango tree 405.
 „ *wild* 4.
Manihot Glaziovii 423.
 „ *utilissima* 78.
Manilla nut 292.
 „ *tamarind* 215.
Maranta galanga 427.
Margosa tree 374.
Marking-nut tree 209.
Marvel of Peru 393.
Mate mangosteen 410.
Mays zea 505.
Melanthesea rhamn. 171.
Melastoma malabath. 270.

- Melia azadirachta* 374.
     " *azedarach* 249.
     " *Commelini* 249.
     " *indica* 374.
Melon, water 336.
     " *wild* 509.
Melongena tereta 341.
Memecylon amplexic. 188.
     " *cordatum* 188.
     " *depressum* 188.
     " *edule* 25.
     " *tinctorium* 25.
Menispermum coccul. 108.
     " *cordifolium* 18.
     " *fenestratum* 273.
     " *heteroclitum* 108.
     " *hirsutum* 260.
     " *villosum* 260.
Mesua ferrea 280.
     " *speciosa* 280.
Methonica superba 185.
Mexican poppy 20.
Michelia champaca 457.
     " *Rheedii* 457.
     " *suaveolens* 457.
Microcos mala 355.
     " *paniculata* 355.
     " *Stauntoniana* 355.
Milium dactylon 194.
Milk-hedge 418.
Millet, Italian 276.
     " *great* 357.
Mimosa abstergens 447.
     " *alba* 358.
     " *arabica* 89.
     " *bigemina* 116.
     " *catechu* 112.
     " *cinerea* 57.
     " *concinna* 447.
     " *dulcis* 215.
     " *Farnesiana* 150.
     " *leucophlæa* 358.
     " *marginata* 335.
     " *odoratissima* 335.
     " *pudica* 281.
     " *rugata* 447.
     " *scandens* 497.
Mimosa sirissa 445.
     " *sundra* 71.
     " *xylocarpa* 247.
Mimusops 334.
     " *balota* 500.
     " *dissecta* 500.
     " *Elengi* 334.
     " *Hookeri* 500.
     " *Kauki* 500.
     " *obtusifolia* 477.
Mirabilis dichotoma 393.
     " *jalapa* 393.
Mistletoe, Indian 146.
Mogorium pubescens 103.
     " *sambac* 401.
     " *vimineum* 131.
Molucca bean 191.
Mollugo stricta 314.
Momordica balsamin. 403.
     " *charantia* 499.
     " *dioica* 403.
     " *missionis* 403.
     " *monadelphæa* 253.
     " *umbellata* 448.
Monkey bread tree 386.
Moan-flower creeper 214.
     " *plant* 487.
Moonseed, heart-leaved. 18.
Morinda citrifolia 498.
     " *padavara* 466.
     " *scandens* 466.
     " *umbellata* 466.
Moringa oleifera 290.
     " *pterygosperma* 290.
     " *zeylanica* 290.
Morus indica 506.
Mucuna pruriens 277.
Mukia scabrella 388.
Mulberry, silkworm 506.
Munjeet 384.
Murraya Kœnigii 96.
Musa paradisiaca 349.
     " *sapientum* 349.
     " *superba* 129.
Musk-mallow 125.
Mussaenda flavescens 371.
     " *formosa* 371.
Mussaenda frondosa 371.
     " *zeylanica* 371.
Mustard, Indian 472.
Myristica aromatica 233.
     " *fragrans* 233.
     " *Horsfieldii* 126.
     " *moschata* 233.
     " *officinalis* 233.
Myrobalanus beleric. 243.
     " *chebula* 12.
Myrobalan, *Arjuna* 390.
     " *beleric* 243.
Myrtus jambos 231.
     " *macrophylla* 168.
     " *malaccensis* 168.
     " *zeylanica* 202.
Mysore toddy palm 45.
Nageia putranjiva 322.
Nardostachys jatam. 476.
Naregamia alata 296.
Nauclea cadamba 77.
Neem tree 374.
Nelumbium asiaticum 85.
     " *speciosum* 85.
Nelumbo indica 85.
Nepeta malabarica 92.
Nerium antidysenter. 180.
     " *coronarum* 392.
     " *indicum* 79.
     " *odoratum* 79.
     " *odorum* 79.
     " *tinctorium* 496.
Nettle 267.
     " *Nilgiri* 250.
     " *tree*, Indian 155.
Nicker plant 191.
Nicotiana tabacum 520.
Nigella sativa 91.
Nightshade, Indian 149.
     " *three-lobed* 109.
Nilgiri nettle 250.
Nutmeg tree 233.
     " *wild* 126.
Nux-vomica 145.
Nyctago hortensis 393.
     " *jalapa* 393.
Nyctanthes angustif. 131.

Nyctant. arbor-tristis 319.
 " *hirsuta* 311.
 " *pariatica* 319.
 " *pubescens* 103.
 " *sambac* 401.
 " *triflora* 131.
 " *viminea* 131.
Nymphæa lotus 173.
 " *nelumbo* 85.
 " *rubra* 173.
 " *stellata* 360.
Nymphanthus niruri 153.
Ocimum album 283.
 " *americanum* 283.
 " *basilicum* 140.
 " *canum* 283.
 " *frutescens* 93.
 " *hirsutum* 93.
 " *inodorum* 93.
 " *monachorum* 93.
 " *pilosum* 140.
 " *sanctum* 93.
 " *scutellarioides* 93.
 " *tenuiflorum* 93.
 " *tomentosum* 93.
 " *villosum* 93.
 " *zeylanicum* 92.
Odina Wodier 48.
Oil-palm, African 329.
Oil-plant, foolish 136.
Okra, esculent 366.
Oldenlandia umbel. 221.
Oleander 79.
Olibanum 436.
Olive, wild 322.
Omum plant 65.
Onion 287.
Ophelia chirata 227.
Ophiorrhiza mungos 316.
Ophioxylon serpent. 480
 " *trifoliatum* 480.
Opium poppy 102.
Opuntia Dillenii 411.
Orange, sweet 147.
Orchis latifolia 471.
Orelia grandiflora 22.
Ormocarpum sennoid. 135.

Oroxylum indicum 35.
Oryza sativa 5.
Ougeinia dalbergioid. 307.
Oxalis corniculata 285.
 " *pusilla* 285.
 " *repens* 285.
Ox-eye 484.
Pagoda tree 133.
Palma cocos 251.
 " *spinosa* 329.
Palmyra palm 244.
Pandanus fascicular. 172.
 " *odoratissimus* 172.
Panicum dactylon 194.
 " *erythrosperm.* 276.
 " *glomeratum* 276.
 " *italicum* 276.
 " *lineare* 194.
Papaver album 102.
 " *indehiscens* 102.
 " *nigrum* 102.
 " *officinale* 102.
 " *opiiferum* 102.
 " *somniferum* 102.
Papaw tree 312.
Papaya carica 312.
 " *communis* 312.
 " *vulgaris* 312.
Papsalum dactylon 194.
 " *præcox* 194.
 " *umbellatum* 194.
Pará rubber 423.
Parilium arbor-trist. 319.
Patrinia Jatamansi 476.
Paullinia asiatica 121.
Pavetta alba 320.
 " *indica* 320.
 " *Wightiana* 426.
Pavonia odorata 343.
 " *sidoides* 343.
 " *zeylanica* 228.
Pea, Garden 339.
Peacock's pride 422.
Peepul, sacred 23.
Pedalium murex 34.
Pennisetum italicum 276.
Pentaptera panicul. 399.

Pentaptera tomentos. 342.
Penny wort, Indian 62.
Pepper, betel-leaf 441.
 " *long* 507.
 " *spanish* 330.
 " *vine, black* 64.
 " *white* 64.
Periploca indica 477.
Periwinkle, Indian 464.
Peruvian bark 348.
Peucedanum graveol. 467.
Phalaris zizanoides 408.
Pharnaceum strict. 314.
Phaseolus adenanth. 122.
 " *alatus* 122.
 " *amarus* 122.
 " *aureus* 308.
 " *hirtus* 308.
 " *Max* 308.
 " *mungo* 51, 308.
 " *rostratus* 122.
 " *trilobus* 38.
Phlomis linifolia 248.
Phoenix farinifera 461.
 " *sylvestris* 45.
Phyllanthus bada 340.
 " *distichus* 95.
 " *emblica* 305.
 " *leucopyrus* 98.
 " *longifolius* 95.
 " *maderaspat.* 297.
 " *multiflorus* 462.
 " *niruri* 153.
 " *reticulatus* 462.
 " *rhamnoides* 171.
 " *vitis idæa* 171.
Physalis edulis 378.
 " *flexuosa* 485.
 " *indica* 378.
 " *peruviana* 378.
 " *pubescens* 378.
 " *somnifera* 485.
 " *tomentosa* 485.
Physic nut, ang.-leavd. 30.
Pigeon pea 254.
Pimpinella anisum 486.
Pinnay Oil tree 479.

- Pine-apple 15.
Piper aromaticum 64.
" betle 441.
" cubeba 190.
" longum 507.
" nigrum 64.
Pistia stratiotes 2.
Pisum sativum 389. [116.
Pithecolobium bigeminum
" dulce 215.
Plantago ispaghula 44.
" ovata 44.
Plantain 349.
" wild 129. [93.
Plectranthus monachor.
Plum, black 306.
" sepistan 389.
Plumbago flaccida 225.
" rosea 225.
" zeylanica 225.
Plumieria acuminata 133.
" acutifolia 133.
" obtusifolia 133.
Poa cynosuroides 161.
Podogyne pentaphyl. 444.
Pœclioneron indic. 344.
Poinciana coriaria 434.
" pulcherrima 422.
" regia 274. "
Polanisia icosandra 184.
" viscosa 184.
Polycarpæa corymb. 318.
" indica 318.
Polygonum glabrum 169.
Polymnia abyssinica 136.
Polyozus maderasp. 426.
PolypHEMA jaca 495.
Polypodium quercif. 395.
Pomegranate tree 264.
Pompelmoos 256.
Pondicherry potato 207².
Pongamia glabra 519.
Poon tree 151.
Poonspär 455.
Portia tree 69.
Portulaca geniculata 337.
" meridiana 337.
Portulaca quadrifida 337.
Posoqueria dumetor. 383.
Potato 53.
" Goa 207².
" sweet 473.
Pothos scandens 11.
Prickly bamboo 351.
" pear 411.
Pride of India 400.
Prionitis hystrix 412.
Psidium guyava 212, 236.
" pomiferum 212.
Pterocarpus marsup. 492.
" santalinus 421.
Ptyochotis coptica 65.
Pudding-pipe tree 70.
Pulas kino tree 409.
Pummelo 256.
Pumpkin 356.
" white 105.
Punica granatum 264.
Purging nut, ang.-leaved
Purslane 337 [30.
Putranjiva Roxburg. 322.
Pyrethrum indicum 484.
Rademachia incisa 266.
Radish 415.
Ragi 424.
Rantil 136.
Rantilla oleifera 136.
Randia dumetorum 383.
" spinosa 383.
Raphanus radícula 415.
" rotundus 415.
" sativus 415.
Rapuntium nicotian. 123.
Rattan palm 369.
Rauwolfia serpentina 480.
Red cedar 268.
" cotton tree 58.
" sorrel 321.
Red-wood tree 385, 489.
Rhamnus jujuba 379.
Rhamnus cenoplia 80.
" xylopyrus 178.
Rhaptoomeris Burm. 315.
Rheum emodi 428.
Rhinacanthus comm. 279.
Rhododendron arbor. 353.
" Indian 270.
" puniceum 353.
Rhubarb 428.
Rice, common 5.
Ricinus communis 493.
" vulgaris 493.
Ringworm shrub 450.
Robinia mitis 519.
Rosa centifolia 205.
Rose 205.
Rose apple 231.
Rose, changeable 483.
Rosebay, oval-leaved 180.
Roselle 321.
Rosewood, cabinet 137.
" tree 365.
Rottlera indica 66.
" tinctoria 522.
Roussa grass 222.
Rubber tree, India 423.
Rubia cordifolia 384.
" munjista 384.
Rue, common 478.
Ruta angustifolia 478.
" graveolens 479.
Saccharum arundin. 406.
" munja 406.
" officinarum 84.
Saccolabium papilloso 396.
" Wightianum 396.
Safflower 162.
Saffron 158.
" bastard 162.
Sago, bastard 376.
Sal tree 39.
Salep 471.
Salvadora persica 210.
Sandal, bastard 268.
" -wood, red 421.
" -wood tree 453.
Sandpaper tree 193.
Sansevieria zeylanica 398.
Santalum album 458.
" myrtifolium 458.
" verum 458.

U. A. S. BANGALORE
UNIVERSITY LIBRARY.

14 OCT 1972

50492

ACC. NO.....

CL. NO.....

UNIVERSITY OF AGRICULTURAL
SCIENCES

UNIVERSITY LIBRARY
BANGALORE-24

READING ROOM

This book should be returned on or before
the date mentioned below; or else the
Borrower will be liable overdue charges
as per rules from the DUE DATE.

Cl. No. S81.954 56492

Ad. No.

HAR

NOT FOR LENDING

NOT FOR LENDING

UAS LIBRARY GKVK

50492

NCT FOR LENDING

50492